

رۆژنامه‌وانی کوردی

سەردهمی کۆماری دیموکراتی کوردستان

١٩٤٧ - ١٩٤٣

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

زنجیرهی پښتو پښتو

*

خاوهنی ئیمتياز: شوکت شیخ یزدین

سرتووسیار: بهدران ئەحمەد هەیب

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی ئاراس، شەقامی گولان، هەولێر

دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی

خاوهنی ئیمتياز و بهرپوههیری بهرپرس: هەمید ئەبویەکر بهدرخان

سەرپەرشتیاری کتیب: محەمەد گۆران

ناوونیشان: دهزگای چاپ و بلاوکردنهوهی بهدرخان، شەقامی ئاراس، هەولێر

رۆژنامه‌وانی کوردی

سەردهمی کۆماری دیموکراتی کوردستان

١٩٤٣ - ١٩٤٧

د. هیمدادی حوسین

پۆژەیی هاوبەش

ناوی کتیب: رۆژنامه‌وانی کوردی سەردەمی کۆماری دیموکراتی کوردستان- ۱۹۴۳ - ۱۹۴۷
لیکۆلینەوه و نامادەکردنی: د. هیمدادی حوسین
بلاوکراوهی ئاراس - ژماره: ۷۷۱
بلاوکراوهی بەدرخان - ژماره: ۱۶۱
هەلەگری: شیرزاد فەقی ئیسماعیل
دەرھێنانی هونەریی ناووه: سەنگەر عەبدولقادر عوسمان
بەرگ: مەریەم مۆتەقییان
چاپی یەکەم، هەولێر - ۲۰۰۸
له بەرپۆه‌بەرایەتی گشتیی کتیبخانە گشتییەکان له هەولێر ژماره ۱۶۸۴ ی سالی ۲۰۰۸ ی
دراوهتی

دەسپىك

لە سالانى نىۋان ۱۹۹۸ - ۲۰۰۰ دا ، كە لە زانكۆى سلېمانى خويندكارى دكتورا بووم ، تىزى دكتوراكەم بە ناونىشانى (پوژنامەنوسى كوردى سەردەمى كۆمارى ديمۇكراتى كوردستان ۱۹۴۲-۱۹۴۷) دەنوسى ، لەبەر پىويستى بابەتەكەم زۆر بەلگە و نامە و سەرچاوم خويندەنەو و ئەوئەندە دەستىم پى راگەيشت پوژنامە و گوڤارەكانى ئەو رۆژگارەم كۆكردەو ، ھەر لە دەمىدا ئەو بىرۆكەيەم لەلا دروست بوو ، كە چۆن بتوانم ئەو پوژنامە و گوڤار و نامىلكانە لە ھەلئىكدا چاپ بكەم . لەم دوايىيەدا پوژىكيان لە بنكەى دەزگای بەدرخان لەگەل براى بەپىزم كاك ھەمىد ئەبوبەكر ئەو باسەمان كوردەو و ئەو ھانى دام لە جىبەجىكردى ئەو پىرۆژەيەدا پەلە بكەم . جارى خۆ من دەزانم ئەو ھەموو نامىلكە و ژمارەى رۆژنامەو گوڤارەكان نىيە ، برايان كاك رەفيق و سديق ژمارەكانى پوژنامەى (كوردستان)ى زمانحالى كۆمارى ديمۇكراتى كوردستان جارىكى تر چاپ كوردەو و خستىانە بەردەستى خوينەران ، بە تايبەتى سى سال لەمەوبەر ، كە كاك رەفيق ئەو پىرۆژەيەى باس كرد من نىكەى ۸۷ ژمارەى ئەو پوژنامەيەم پىشكەش بە مامۇستا رەفيق كرد بۇ ئەوئەسى سوودى لى ببىن ، ئەمە لە ۲۰۰۳ دا .

رەنگە گلەيى ئەو ھەبىت ، كە كەلین و كەموكرتى و نەبوونى ھەندى لە لاپەرەكانى ھەموو ژمارەكان بوشايەكى خستبىتە نىو ئەم كىتیبەو ، يان ئەوئەسى ، كە ھەندى لە لاپەرەكان لەبەر خراپى كۆپىيەكانىيان و بەردەست نەبوونى ئۆرىگنالەكانىيان بە چاكى و بەباشى نەخوينرینەو ، بە داخو ھەر ئەوئەندەم لەبەردەست بوو ، بەلام ھاندەرى يەكەمى ئەم پىرۆژەيە ، ئەوئەسى ژمارەيەكى زۆر لە نووسەر و خويندكارى خويندنى بالالە بەشى مېژوو و ئەدەبىيات و پوژنامەوانىيە لە لىكۆلینەوئەسى ئەو رۆژگارەدا پىويستىيان بەو

نووسراو و گۆقارانە ھەيە و لە کتێبخانەکانی کوردستانیشدا دەست ناکەون، بۆیە بە پێویستەم زانی جاری بەو شیوەیە بڵاوبنەووە و لە ھێچ باشتەرە، خو ئەگەر عومر باقی بوو دواتر لە چاپەکانی تردا ھەر چییە کمان دەست کەوت دەرخەینە سەر ئەو کتێبە.

دەبێ بەراشکاوی ئەو بلییم، تاقە ژمارەکە ی گۆقاری (ئاوات)، کاک (ھەمید بەدرخان) بۆی پەیداکردم و بەیاننامەکە ی (حزبێ دیموکراتی کوردستان) یش پێشتر لە رۆژنامە ی (بەدرخان) دا بڵاوکرا بوو و پێمان باش بوو، بەھۆی پێوەندی بەبابەتی کتێبەکە و دووبارە چاپی بکەینەووە، ھاوکاری ھەمید نەبووایە، کتێبەکە وانەدەبوو.

ئومیدمە جیگە ی پەسەندی بییت.

پ. ی. د. ھیمدای حوسین

پیشہ کی

میٹرووی ئەدەب و پوژنامەوانی کوردی، ھەر وەکو میٹرووہ سیاسیەکە ی پر لە ھەوراز و نشیوہ و ھەرکاتیک ئازادی و نیمچە ئارامیەک لە ھەر پارچە یەکی کوردستاندا بو کورد پەخسابی ئەدی و پوژنامەوانی کوردیش پوۆلی خوۆی تیدا بینیوہ و ئاستی پوۆشنیبری کوردی لە ھەلکشان و بەرەوہ ژووردا بووہ. بە پیچەوانەشەوہ، تا چەندیکی ئازادی لی زەوت کرابی، باروؤخەکە گرژی بەخوۆہ دیتی، ئەدی و نووسەری کورد تەنگی پی ھەلچنراوہ و دەربەدەر بووہ و پوژنامەو گۆقارەکان داخراون.

ھەلبژاردنی ئەو ماوہ میٹرووییە ئەدەب و پوژنامەوانی کوردی، سەردەمی بووژانەوہی کلتووری ھاوکات لەگەل دامەزرانی کۆمەلە یەکی نیشتمانی کوردی بەناوی (کۆمەلی ژیانەوہی کورد)، کە بە (ژی. کاف) ناسراوہ، پاشتر حیزبی دیموکراتی کوردستان و دامەزران و جاریدانی یەکەم کۆماری دیموکراتی کوردستان، پوۆتگاریکی گرنگ و بە بایەخە لە میٹرووی سیاسی و کلتووری میللەتەکەماندا، کە بەداخەوہ بەگوێرە پیویست لەو لایەنە، کە ئیمە ھەلمانبژاردوہ (ئەدەبی پوژنامەوانی) یان پوۆشنیبری، لیکوۆلینەوہی زانستی و ئەکادیمی بە زمانی کوردی لە بارەوہ نەنووسراوہ.

کتیب و نامیلکەو وتار بە زوۆر زمانان لە بارە ئەو ماوہ میٹرووییە نووسراوہ، بەلام زیاتر میٹرووی سیاسی و سەربازی کۆمارەو زیاتر لە بارە ئەو بارە ئینتیقالیە دوای لەکار لابرندی پەزا شایە لە (۱۹۴۱) و ھاتنە سەرکاری (محەمەدی) ی کورپی و ئەو پەشیوی و ئازاویە ی باری ناوخی ئیرانی گرتوۆتەوہ، ھەر و لە بارە ئەو فاکتەرە ناوخیی ناوچەیی و نیو دەولەتیانە ی یارمەتیدەر بوون بو دامەزراندنی کۆمارو پاشان رووخانی لە بەینی ئەو ھەموو گف و بەلین و تاکتیکە سیاسیانە، کە نەوت بە دوای خویدا ھینای، نووسراوہ.

لیکوۆلینەوہ بە زمانی کوردی، لە پوژنامەوانی ئەو سەردەمەدا زوۆر دەگمەنە و بە

شېۋەيەكى پىچر پىچر و ناكامل ئاماژەى بۇ كراۋە، زۆربەشى لە ئىشارەت بەولاولە ھىچى دىكە نىيە، چۈنكە پەيدا كىردن و دۆزىنەۋەى ئەو رېژنامە و گۇقارانە كارىكى زەحمەتە و لە بەردەستدا نىن.

سنورى لىكۆلېنەۋەكە، لە پىۋى مېژۋىيەۋە لە نىۋان سالانى (۱۹۴۳-۱۹۴۷)ە، واتا لە رېژى دامەزاندنى كۆمەلى (ژى. كاف)ەۋە لە (۱۶ى ئابى ۱۹۴۲)، كە كارەكانى بە نەينى ئەنجام داۋە و ئىمە لەم لىكۆلېنەۋەيەدا زياتر تىشكمان خستۆتە سەر چاپەمەنى و بلاۋكراۋە رېژىبىرەيەكانى، پاشتر رېگەياندىنى كۆمارى دىموكراتى كوردستان لە (۲۲)ى كانوونى دوۋەمى ۱۹۴۶ تا گەرەنەۋەى ئەرتەشى ئىران و لە سىدارەدانى پېشەۋا قازى محەمەدى سەر كۆمار و قازىيەكان و كۆتايى ھاتنى تەمەنى كورتى كۆمار كە نىكەى سالىكى خاياند، لە ۳۱-۳-۱۹۴۷دا.

لە پىۋى شىۋىنى جوگرافىيەۋە، رېژەلەتتى كوردستانە و ھەندى جار بەناچارىيەۋە لە شىۋەى پىۋەندى رېژىبىرى و ھاۋكارى و بەشدارى ئەدىب و نووسەر و نىشتمانپەرۋەرانى كوردى كە ئەۋەش بەشېۋەيەكى دەگمەنە.

لە گرفته ديار و بەرچاۋەكانى لىكۆلېنەۋەكە ئەۋە بو، سەردانى ھەر حىزب و دەزگايەكى رېژىبىرىمان دەكرد، نامىلكە و رېژنامە و گۇقارەكانى ئەو سەردەمەيان نەبو، تەنانەت ئەرشىفى حىزبى دىموكراتى كوردستانى ئىران بە ھۇى بارودۇخى پىر لە ھەۋراز و نشىۋى كوردستانەۋە ھەندى لەو رېژنامە و گۇقارانەيان نەبو. ئەۋە كىتېخانەكانى گشتى و زانكۆى لە ھەۋلىر و سلىمانى ھەر ھىچ، ھۇيەكەشى ديارە بەشكى دەگەرپتەۋە بۇ ئەۋە، كە ئەو رېژنامە و گۇقارانە ژمارەيەكى زورىان لى چاپ نەكراۋە، ھەر بۇ نمونە رېژنامەى كوردستان (۶۰۰) دانەى لى چاپ كراۋە، بۇيە دواى زەحمەت و ماندوۋبوونىكى زور لە گەرپان و سۇراغ و تىكاردن لەو بەرپزانەى خاۋەن ئەرشىف و كىتېخانەى تايبەتى گەرەن لە شارەكانى ھەۋلىر و سلىمانى تۋانىمان بەشى زورى ئەو رېژنامە و گۇقارانە بەدەست بىنن.

گرفتىكى دى ئەۋە بو، زور بەزەحمەت دەتۋانرى پىۋەندى بەرپوشىبىران و نووسەرانى كورد لە دەرەۋەى ۋلات بەتايبەتى لە ئەۋرۋاپاۋە بىكرىت بۇ پىرسىاركردن لە ھەندى سەرچاۋەى پىۋىست يان پوونكردنەۋەى مەسەلەيەكى تايبەت بە لىكۆلېنەۋەكە. ھەرۋەھا ئىمكان نەبوونى سەفەر بۇ شارى مەھاباد لە ئىران و گەرپان بۇ دۆزىنەۋەى ھەندى بەلگەنامە و چاۋپىكەۋتنى كەسانى، كە لەو رېژنامەدا زىاون.

ئەو سەربارى دەست رانەگە يىشتن بە ھەندى سەرچاۋە، يان ھەندى سەرچاۋە بە زىمانى ئەسلى خۇي و پەنابردن بۇ ۋەرگىپراۋى ئەو سەرچاۋانە كە بە زىمانەكانى فارسى و عەرەبى. دەبى ئەۋەش بلىم زۆرىبەي رۇژنامە و گۇقارەكان (فوتۇكۇبى) مان دەست كەوت، جارى وا ھەبوو ھەندى شوين جوان دەرئەچوو بوو، ھەروا رېنووسەكەش بۇ ئاسانى خويئدەنەو خىستمانە سەر رېنووسى ئەمپۇ..

ئامانجى لىكۇلېنەۋەكە خىستنە پروى لايەنە پىشنگدارەكانى قۇناغىكى رۇژنامەۋانىي كوردىيە، كە تارادەبەكى زۆر فەرامۇش كراۋە. ئىنجا رۇلى ئەو قۇناغەي رۇژنامەۋانىي لە پىشخىستن و گەشەكردنى ئەدەبىياتى كوردىيە. ئەو بىجگە لەۋەي، ھەول دەدات بىئادى رۇشنىبىرى و ھزرى رۇژنەلەتى كوردستان و زەمىنەي پىۋەندىيان لەگەل باشوورى كوردستان و پروونكردنەۋەي بىچىنەي ئەو پىۋەندىيە ۋەدەرخات. ھەروەھا خويئدەنەۋەيەكى تازەش بىت بۇ پرووداۋەكانى كۇمارو رەنگدانەۋەي لەسەر ناخى رۇشنىبىرى كوردى ئەو رۇژانە لە رىگەي رۇژنامەۋانىي كۇمار خۇيەۋە، كە بىرئىتە سەرچاۋەيەكى سەرەكى و دەستنىشانكردنى تايىبەتمەندى و خەسلەتەكانى ئەو بزاڧە رۇشنىبىرىيەي رۇژنەلەتى كوردستان، كە ئەۋىش لىقىكە لە جىھانى رۇژنامەۋانىي و ئەدەبىياتى كوردى. لە پروى ھونەرەكانى رۇژنامەۋانىيەۋە، رۇژنامە و گۇقارەكانمان شى كردۆتەۋە و ھەندى جار بۇ زىاتر پروونكردنەۋەي لەگەل رۇژنامەۋانىي عەرەبى و فارسىدا بەراۋردمان كردوون.

لە ئەنجامدا، ئەۋە دوۋپات دەكاتەۋە، كە رۇژنامەۋانىي و ئەدەبىياتى كوردى بەبى لىكۇلېنەۋەي ئەو قۇناغە پر لە چالاكى و جموجۇلە رۇشنىبىرىيە كامل نابى و كەموكورتى تى دەكەۋى.

بۇ ئەۋەي لىكۇلېنەۋەكە لەسەر مېتۇدېكى زانستى و ئەكادىمى بەرپۇە برۋات، ئىمە مېتۇدى شىكارى - ۋەسفىمان دەبەرگر توۋە، كە بتوانىن بە پىي رېزبەندىيەكى مېژوۋىي لە پرووداۋەكان بىكۇلېنەۋە و پى بەبى لەگەل چالاكىيە ئەدەبىي و رۇژنامەۋانىيەكەدا برۇين، پەنامان ۋەبەر مېژوو بردوۋە لە ۋەسفىكردنى چالاكىيە كەلتوۋرىيەكان، بەم پىيە ئەم لىكۇلېنەۋەيە دەچىتە خانەي (مېژوۋى رۇژنامەۋانىي كوردىي) ۋەو و قۇناغىكى بە بەھا لە مېژوۋى رۇژنامەۋانىي و ئەدەبىي كوردى پروون دەكاتەۋە.

ئەم لىكۇلېنەۋەيە برىتېيە لە پىشەكىيەك و چوار فەسل و ئەنجام و سەرچاۋەكان و پاشكۇيىكى فراۋان.

لە پىشەكىيەكەدا، ئەۋەمان پروون كردۆتەۋە، كە بۇچى ئەم بابەتەمان ھەلبۇراردوۋە و

سنووری لیکۆلینەوهکە و ئەو گرافتە سەرەکیانەى هاتنە بەردەممان و ئامانج و گرنگی لیکۆلینەوهکە، ھەروا میتۆدی پێبازى زانستى لیکۆلینەوهکە، لە بەرگرتوو، دەرخواو.

فەسلێ یەكەم، پانۆرامایەكى مێژوویی بارودۆخی سیاسى و ئابووری و كۆمەڵایەتى و فەرھەنگى و پەرۆردەبى دیموكراسى پۆژھەلاتى كوردستانە، كە تیايدا سالانى دامەزرانى كۆمەلێ (ژێ. كاف) دوابەدواى دووھەمین جەنگى جیھانى تا پروخانى كۆمارو بە دارھەلواسىنى پێشەوا و ژمارەبەكى زۆر لە بەرپرسانى كۆمارى دیموكراتى كوردستان لە بەرچاوا گیراوە و تیشك خراوتە سەر ئەو ھۆكارە ناوچەبى و ناوخۆبى و نیو دەولەتیبانەى لە دامەزران و پروخانى كۆماردا دەوریان بینووە، ئەمەش لەو پوانگەبەووە بوو، كە پۆژنامەوانى كۆمار، لە بەرھەمى ئەو بارودۆخەبە و پۆژنامەنووسى و ئەدەبەكەشى رەنگدانەوہى ئەو گۆرانكاریبانەن.

فەسلێ دووھەم، دوو باسە، باسى یەكەم، باسى ھاتنى چاپخانە بۆ كوردستان و گرنگی چاپخانە لە ژبانى پۆشنبیریى سەردەم و ناوچەكەدا پروون دەكاتەو، كە (كۆمەلەى ژێ. كاف) و پاشان لە سەردەمى كۆماردا ئەو چاپخانەبەى لە لایەن یەكەبەتى سۆقیەتەوہ لە رینگەى پێوھەندى پۆشنبیریى كوردى - سۆقیەتیدا بە دیارى ھاتبوو، چ بووژانەوہبەكى پۆشنبیریى لە دونیای رۆژنامەوانى و چاپكراوى كوردى ئەو دەمەدا ھینایە گۆرێ و تا چەند ئەدەبى كوردى بەرەو پێشەوہ برد.

لە باسى دووھەمدا، سەرچەم ئەو پۆژنامە و گۆقارانەى ئەو سەردەمە، كە لە باوھەشى ئەو چاپخانەبەدا لە داىك بوون، یەكە یەكە لیمان كۆلیوہتەوہ و ھەلەو كەموكورتیبەكان و لایەنە چاكەكانىمان لە پرووى ھونەرەكانى رۆژنامەوانیبەوہ و دەرخستوون.

فەسلێ سێبەھەم، دوو باسە، لەباسى یەكەمدا، پرووناكىمان خستۆتە سەر رۆژنامەوانى كوردى بە زمانى فارسى و كوردى لەدەرەوہى كۆمارى دیموكراتى كوردستان و بەتایبەتى لە پۆژنامەبى ھەفتانەبى (نامەبى كوھستان) كە لە لایەن دەولەتەوہ رینگە پێدراو بوو و بە تايبەتى لەو پووەوہبى، كە تاچەند پووداوەكانى ئەو پۆژانەبى كۆمار و كوردستان لەو پۆژنامەبەدا رەنگى داوہتەوہ و پووداوەكای ئەو پۆژانە پۆشن بێتەوہ، ھەروا تا چەند خزمەتى ئەدەب و پۆژنامەوانى كوردى كردووە.

باسى دووھەم، باس لە پێوھەندى و ھاوكارى پۆشنبیرانى باشوورى كوردستان لەگەل ژۆرنال و بلاوكراوھەكانى (ژێ. كاف) و دواتر (كۆمارى دیموكراتى كوردستان) دا دەكات،

ئەوانەشمان بەسەر دوو دەستەدا دابەش کردووه، دەستەى يەكەم ئەوانەى چوون بۇ
رۆژەلەتى كوردستان و بەشدارىيان لە كارەكانى كۆماردا كردووه. ئەوانەى كە لە
باشوورى كوردستان بەرەم و نووسىنى خۆيان بۇ رۆژنامەو گوڤارەكانى ئەوى
ناردووه.

فەسلەى چوارەم، تايبەتە بۇ وردبوونەو لە ئەدەبى رۆژنامەوانى رۆژەلەتى كوردستان
لە ميانەى ئەو ئەدەبىاتەى، كە لەسەر رۆپەپرې ژورنالې ئەو ماوه مېژوووييەدا بلاو
كراوەتەو. لەم رۆووه لە بارەى شىعرى ئەو شاعىرانە داووين، كە شىعر بە پلەى يەكەم
لەنيو هونەرە ئەدەبىيەكاندا هاتووه، پاشتر لە هونەرى وتارو وەرگىران و ئەدەبى
مندالانمان كۆليووتەو و نمونەى پيويستمان لەبەرەمە ئەدەبىيەكانەو وەرگرتووه.

دواى ئەو چوار فەسلە، ئەنجامە گشتىيەكان بە چەند خالېكى درشت ديارى كراوه و
ئىنجا لىستى سەرچاوهكان بە پيى دابەشبوونى زمانەكان و بە رىزبوونى فەرەنگى
پىتەكانى يەكەمى ناوى نووسەران نووسراوه. لە كۆتايى كتيبەكەدا وینەى گوڤار و
بلاو كراوهكانى سەردەمى كۆمەلەى ژى. كاف و كۆمارى ديمۆكراتى كوردستانى لە خو
گرتووه.

ئەم هەولەى ئيمەش دەچيەتە پال هەولې ئەو بەرپزانەى، كە لە پيش ئيمەو ماندوو
بوون و رەنجيان كيشاوه. بى گومان ئەم ليكۆلينەو وەيش، لە كەموكرتې بەدەر نىيە و
ئوميدە، لە بوچوون و شىكردەو وەكاندا گەلەك بە سەهوودا نەچووبم..

فەلسەي يەكەم

مىژووى ئابوورى و سەربىزى و پەروەردەيى و
فەرەنگى و دىمۆكراسى پۆژەھەلاتى كوردستان..

۱۹۴۱-۹۴۷

كۆبۈنەۋەمى عەشىرەتەكان

دوۋەمىن جەنگى جىھانى، پىرىشكى بە ھەموو لايەكدا بىلاۋ بوۋەۋە، ئەۋ رۇژگارە شاى ئىران (رەزا شا) تارادەيەكى زۆر بە گويىرەى بۇچوونى سىياسى خۇى و بەرژەۋەندى ئىران سەرکەۋتنى شەرەكەى لەۋەدا دەبىنى، كە خۇى بداتە پال ھىزى نازىيەت و ھىتلەر و ناراستەۋخۇ رېگە بۇ ئەفسەرانى سەربازىيى ئەلمانى و خەفەيەكانى ئەۋ ۋلاتە خۇش بىكات بە شىۋەيەك كە كۆنسۇلخانەى ئەلمانى لە ژىر پەردەۋە كاروبارى سىياسى ئىرانى بەرپۆۋە دەبرد. ئەم بارودۇخە بۇ ۋلاتە ھاۋپەيىمانەكان بەتايىبەتى يەكەيتى سۇقىيەتى ئەۋسا كە ھاۋسنورى ئىران بوۋ كىشەيەكى مەترسىدارى دروست كىردبوۋ، چۈنكە ئەلمانەكان لە ھەۋل و كۇششى بەردەۋامدا بوۋن بۇ ئەۋەى لە رېگەى ھۇز و عەشىرەتە كوردەكانى سەر سنورى سۇقىيەت گىرەشىۋىنى و ئازاۋە بخەنە نىۋ يەكەيتى سۇقىيەت، تەنانەت (پانزە تا بىست رۇژىك بەر لە ھاتنى لەشكرى ھاۋپەيىمان (سۇقىيەت و ئىنگلىز) بۇ ناۋ خاكى ئىران، لە شار كۆبۈنەۋەيەك لە لايەن سەرۋكەكانى ھەردوۋ ھۇزى كوردى، مىلان و جەلالى پىك ھات، كە لە ناۋچەكانى بەشى باكورى سنورى ئىران و توركىيا، نىك بە سنورى يەكەيتى سۇقىيەتەۋە خەرىكى كارى كۆچەرى بوۋن، جا ئەم كۆبۈنەۋەيەش لە لايەن ئەمىر چوبانى كە ئەفسەرى كۇمىسارى سنور بوۋ، لەگەل نويىنەرى ئەلمانىا بەرپۆۋە برا، كە زۆر بە پەروشەۋە دانوستاندن و مشتومپان دەگەل ئەۋ شىخ و سەرۋك ھۇزانە كىرد كە لە كۆبۈنەۋەكەدا بەشداربوۋن، بەۋ مەبەستەى بەخىرايى دەستەى چەكداريان لى پىك بەيىن و ئاۋدىۋى نىۋ خاكى يەكەيتى سۇقىيەت بن بۇ ئازاۋەنانەۋە(۱)، بەلام ئەم ھەۋلە سەرى نەگرت و بە زۇرىش لەبەر ئەۋەى سەرۋك ھۇزەكان خاۋەن دەسەلاتى خۇيان بوۋن و ئىنگلىزىش تارادەيەك لە پىروپاگەندەكردن دىرى فاشىزم تۋانىبوۋيان ھۇشيارى خەلكى بەرەۋژوۋر بەرن.

لە (۲۵) ى ئابى (۱۹۶۱)دا سۇقىيەت و ئىنگلىستان بە ناۋى ھىزى ھاۋپەيىمانانەۋە ئىرانىيان داگىر كىردو ھىزى دەستەلاتى ناۋەندى ئىران شپىرە بوۋ و ھەر بەناۋ ئىدارەى ئەۋ ناۋچانەيان لە ژىر دەستدا مابوۋ.

ئەم بارودۇخە بە تايىبەتى دۋاى گۇرانى رەزا شاۋ ھاتنە سەر كارى (مەھمەدى كورى، جۇرە سەربەستى و ئازادىيەكى بۇ گەلانى ئىران ھىنايە پىشەۋە و يارمەتيدەرۋ رېگە

(۱) ئۆلگە ئىفانۇفنە ژىگالىنە، رۆلى ھۇزەكان لە ژيانى سىياسى كوردستانى ئىران لە چلەكاندا، و: غازى ئىبراھىم، گ. كاروان، ژ ۱۱۸، ل ۳۴.

خۆشگەر بوو بۆ دامەزراندنی هاتنەکایە پارت و پیکخراو و کۆر و کۆمەڵی تازه له سەرانسەری ئێراندا^(٢).

کۆمەڵە ی ژێ-کاف

لهگه‌ڵ ده‌ستپێکردنی دووهمین جهنگی جیهانیدا، (کۆمەڵە ی ئازادپه‌ڕه‌کانی کورد) دامەزرا به‌لام ژماره‌ی ئەندامه‌کانی له پهنجە ده‌ست تێپه‌ری نه‌ده‌کرد، زیاتر گهنجە خۆینده‌واره‌کان له پێگه‌ی (مه‌لا داودی) یه‌وه و پاشان (عه‌زیزی زهندی) سه‌ره‌رشتیاری حیزبه‌که‌یان به‌رپوه‌ده‌برد و پشتگیرییان له به‌ره‌ی دیموکراتی و بی‌ری چه‌پ پێگه‌ خۆشگەر بوو بۆ ئەوه سه‌رده‌مه‌ی وریا کردنه‌وه و گه‌شه‌پێدانی هه‌ستی نه‌ته‌وايه‌تی سه‌رباری ئەوه‌ی هه‌نگاوێک بوو پاشتر درێژه‌ی به‌ کاری حیزبی بده‌ن بۆ دامەزراندنی کۆمەڵە ی ژیا‌نه‌وه‌ی کورد که به (ژێ-کاف) ناسراوه.

(ژێ-کاف) له رۆژگارێکدا دروست بوو، که سه‌ربه‌ستی و ئازادی و چه‌وسانه‌وه‌ی کورد له هه‌موو روه‌یه‌که‌وه (ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و فه‌ره‌ه‌نگی) له گۆرپیدا بوو. ئەو سیاسه‌ته‌ی ر‌ه‌زا پێر‌ه‌وی کردبوو، هه‌مه‌ ر‌ه‌زای کورپیشی هه‌ر به‌و شیوه‌یه‌ی پێشوو درێژه‌ی به‌و سیاسه‌ته‌ دا. ژيگالينه‌ ده‌نوسى:

(له ژي‌ر سايه‌ی ر‌ژيمی شای نو‌يشدا دا‌پلۆسین و جه‌ور و سته‌م و به‌ ئيراني کردنی پۆشيني ج‌ل و به‌رگی کوردی و سووتاندن و له‌ني‌و‌يردنی ده‌ست‌نوس و کتیبه

(٢) له‌م روه‌وه گۆفاری (کهکشان)، له وتاریکدا له باره‌ی حیزب و پیکخراو و کۆمە‌له‌ سیاسیه‌کانی ئێران له ١٩٢٤-١٩٥٣، ١٤٠ حیزب و پیکخراوی ژماردوه، که تیاياندا ناوی ئەم حیزب و پیکخراوه‌ سیاسیه‌ کوردییانه‌ش به‌رچاو ده‌که‌ون: کۆمە‌له‌ ی ئازادی کوردی (حزب آزادي کرد) حیزبی کۆمە‌له‌ (حزب کومله) حیزبی جه‌وانانی کوردستان (حزب جوانان کردستان) حیزبی ر‌زگاری کورد (حزب ر‌زگاري کرد) حیزبی ديموکراتی کوردستان (حزب دمورات کردستان) کۆمیته‌ی سه‌ربه‌خۆیی کوردستان (کمه‌ه‌ استقلال کردستان) يه‌کيه‌تی برايان کوهستان (اتحاد برادران کوهستان) بروانه: مجله‌ کهکشان، ژماره‌ ٤٤، س ٤ ژماره، ١٣٧٤، ل ١٣٧. هه‌روه‌ها له باره‌ی بارودۆخی ئەو رۆژگاره‌وه طاهر خلف البکاء ده‌لێ: (رۆژنامه‌وانی کاریه‌ریکی ديار و به‌رچاوی له ريزه‌کانی جه‌ماوه‌ری ئيرانیدا هه‌بوو، هه‌ندیکيان جه‌ماوه‌ريان دژی حکومه‌ت هان ده‌داو هه‌ندیکيشيان ستایشیان ده‌کرد، ئەو قه‌یرانه‌ ئابووریه‌ی ئەو رۆژگاره‌ی ئيران تێیدا ده‌ژیا، بابە‌تیکی گ‌رنگ بوو بۆ رۆژنامه‌ بۆ وریا کردنه‌وه‌ی خه‌لك له ناهه‌موارییه‌کانی وه‌زاره‌ته‌ جیاوازه‌کان). بروانه طاهر خلف البکاء، التطورات الداخلية في الايران ١٩٤١-١٩٥١، ص ١٢٥. هه‌روه‌ها ئەحمه‌د عه‌بدولکه‌ريم ده‌لێ: (ئەو سه‌ربه‌ستیه‌ی رۆژنامه‌کان وای له سه‌ره‌ک وه‌زيران (قوام السلطنه) کرد، که بریاری داخستنی گشت رۆژنامه‌کان بدات و ته‌نها چوار رۆژنامه‌ به‌ سه‌ره‌رشتی حکومه‌ت به‌یه‌لێته‌وه)، احمد عبدالکریم الصحافه‌ الايرانیه‌، ص ١٢.

كوردىيەكان و گرامهفۆنى كوردى و هتد.. بەردەوام بوو. جگە لەمانەش مافی ژيان و نىشتەجى بوونى كوردان لەشارەكاندا بەئارەزووى خۆيان نەبوو، سەركرده كوردەكان دەست بەسەر دەكران، لە زیندانیدا دەئاختران، زۆرىشیان لەنۆ دەبران جا رادەگوێزران و دوور دەخرانەوه، لەو كاتەشدا تەواوى سامان و مولكەكانیان لە دەست دەداو ئیدی هەژارى و نەدارى بەرگی دەگرتن، لە لایەكى دیکەشەوه ژاندارم و پۆلىسى ئیترانیش بە ئاشكرا ناوچە كوردنشینەكانیان دەپروتاندهوه و تالان و برۆ دەکرد(۳).

پرووناكبير و بازرگان و كاسبكار و ورده مالیک لە مەهاباد، كۆمەلەى (ژى-كاف)یان دامەزراندو بە تايبەتى هەندى لە پرووناكبيرەكانى حیزبى پيشوو (ئازادىخوازان) و لە سەرۆكى هەموویانەوه (مەلای داودى و حوسەینى فروهەر) و دە دوازده كەسى تر دەست پيشخەرییان كرد لە باخىكى دەورويشتى سابلاخى (مەهاباد)دا بە شپۆهەكى نەینى دەستیان بەكار كرد و پاشان ئەو كۆمەلەیه توانى لە رێگەى ئەندامە چالاكەكانییهوه، كە پۆژ بە پۆژ ژمارەیان لە زیادبووندا بوو، نيمچه كۆنگرەیهك ببەستن و ئەندامانى كۆمیتەى ناوەندى بو ئەو (كۆمەلە) نوێیه دیارى بكەن و ئەركى سەرشانى ئەو پۆژگارە لە ئەستۆ بگرن، كە بەراستى ئەركىكى قورس بوو. لە بارەى پۆژى دامەزرانى (كۆمەلە)وه، بەو پێیە، كە سالانە لەرۆژى (۲۵)ى گەلاوێژدا جیژنى بو گىراوه، دەبى لەو پۆژەدا و لە سالى (۱۹۴۲)دا دامەزراى.

(هەژار) بو سالیادی دامەزراندنى كۆمەلە ئەمەى هۆنیوهتەوه:

گەلاوێژەكەى بەختت لە ئاسۆ دەركەوت چابوو نەبووى پەنجەرپۆ
 نرخى ئەم مانگە پارى گىانە جیژنى سەرى سالى كۆمەلەى ژيانە(۴)

لێرەدا، دەمەوى سەرنج بو ناوى (كۆمەلە)ش رابكیشین، كە ئایا:

- كۆمەلەى ژيانى كورد.

- كۆمەلەى ژيانەوهى كورد.

- كۆمەلەى ژيانەوهى كوردستان.

كامیان راستە؟! لە راستیدا، دۆكيۆمىنتىكى ئەوتۆمان دەست نەكەوت، كە بە تەواوى ئەوه پوون بكاتەوه، چونكە رېكخراوىكى نەینى بووه و بەتەنیا هەردوو تىپى (ژ.ك)ى (۳) ئۆلگە ئیقانوونە ژىگالینە، رۆلى هۆزەكان لە ژيانى سیاسى كوردستانى ئێران لە سالانى چلەكاندا، گ. كاروان، ژ ۱۱۸، ل ۳۷.

(۴) سید محمد صمدی، نگاهی به تاریخ مهاباد، ص ۱۱۸.

بەكار ھىناوہ. بەلام بە بۆچوونى ئىمە (ژيانەوہى كورد) بە پەسندتر دەزانين لەبەرئەوہى رېڭخراوہكە، رېڭخراوئىكى نىشتمانى بووہ و (كورد) لە بۆچوونىدا بە پلەى يەكەمدا ھاتوہ. ھەروا (ژيانەوہ)ش گونجاوترە، بەھوكمى ئەوہى لە پاش شوپشى (سەمكۆى شەك) خاموشىيەك ناوچەكەى گرتبووہوہ و (رەزا شا) بەزەبرى ئاگر و ئاسن نووزەى لە ناوچەكانى كوردەوارىيى بربوو، كاتى ئەو ھاتبوو (ژيانەوہ) بەواتا (بووزانەوہ) يەكى تازە ناوچەكە بگريئەوہ (*).

لە پووى ئابوورىيەوہ، ئابوورى و لات بە شۆوہىەكى گشتى داتەپبوو، لە كوردستانىشدا بازارپى رەش رەواجى پەيدا كوردبوو، سەرۆك عەشیرەت و ئاغاكان باج و سەرانەيان وەردەگرت و مولك و زەويوزارى خەلكيان دەخستە ژىر دەسەلاتى خوئانەوہ، يەكەيتى سۆقيەت و ئینگليزەكانىش چاوپوشيان لى دەكرن، چونكە ئەوان بالادەستى ناوچەكە بوون دەیانتوانى ئاسايشى ناوچەكە بپاريزن، ھىزەكانى ئيران ئەو ناوچانەيان چۆل كوردبوو، مەحمود خانى كانى سانان سەردارى مەريوان و ھەمەپەشیدخان سەردارى بانە بوون. (بەكورتى غەيرى شارى مەھاباد كە بەھوئى رۆلەى دلسۆزى كورد قازى موحەممەدى نەمرەوہ لىپرسینەوہیەك ھەبوو لە سەرانسەرى كوردستانى ئيراندا كەس لە مال و گيان ئەمىن نەبوو، لە ھەل و مەرجىكى وادا بوو كە كۆمەلەى (ژى-كاف دامەزرا) (۵).

ئەوانەى لە دامەزراندنى (كۆمەلە) دا دەوريان بوو، ئەمانە بوون:

- (۱) - رەحمانى ھەلەوى. ۲- موحەممەد ئەمىن شەرەفى. ۳- موحەممەدى نانەوازادە.
- ۴- رەحمانى زەبىحى. ۵- حوسىنى فروھەر (زەرگەرى). ۶- عەبدولرەحمانى ئىمامى.
- ۷- قاسمى قادرى. ۸- مەلا عەبدوللای داوودى. ۹- ئەحمەدى عىلمى. ۱۰- عەزىزى زەندى. ۱۱- موحەممەدى ياهوو. ۱۲- مېرھاج (۶).

(كۆمەلە) لە دامەزراندنىدا، تا پاددەيەكى زۆر ھاوکارى و دەستى كوردەكانى

(*) (محمەدى شاپەسندى) یش لەگەل ئەو بۆچوونەيە: پروانە: بىرەوہرىيەكانى محەمەد شاپەسندى، نامادەكردنى سدىق سالىح، بئەكەى ژين، سلىمانى، ۲۰۰۷، ل ۲۱.

ھەروہا دەربارەى ناوى كۆمەلەى ژى. كاف ھەندى بۆچوونى تازە كە گوايە برىتى بى لە «كوردە گەنجەكان»، لە لایەن ئەنوەرى سولتانی بلاوكرایەوہ، ھەروہا لە بارەى شانۆگەرى داىكى نىشتمان كى نووسىويەتى گوايە لە لایەن مامۇستا ئىبراھىم ئەحمەد نووسرابى، بۆ ھەردوو ئەم وتارانە، پروانە: گ. رۆژنامەنووس، ژ، ھەولێر، ۲۰۰۵، وتارى يەكەم: ل ۲۵-۲۷. وتارى دووہم: ل ۲۲-۲۵.

(۵) عەبدولقادىر دەباغى، راپەرىنى كۆمەلەى ژى-كاف، ل ۴۳-۴۴.

(۶) ويليام ئىگلتون جونىر، كۆمارى كورد لە سالى ۱۹۴۶، وەرگىرانی سەيد محەمەد سەمەدى، ب ۱، ل ۱۴۴، و. ف، ل ۲۴۴. لە وەرگىرانیە فارسىيەكەدا، لە ناوہكاندا ناوى قادرى مودەرىسى تىدایە و ناوى عەزىزى زەندى تىدا نىيە. بەلام مەحمود مەلا عىزەت بەم شۆوہىە ديارى كردوہ: =

باشووری کوردستانی تێدابوو، که ئەو کات له دەوری حیزبی (هیوا) دا کۆببونهوه و نوێنەری تایبەتییان پەوانە کرد، که (میرحاج) بوو. (ئەو پێوەندییە دواتر باسی لێوه دەکەین). سەبارەت بە پێرەوو پڕۆگرامی (کۆمەڵە) زۆر نیشتمانی بوو و ئەوانە لەویدا بە ئەندام وەرەگیران بە ئەزموونی سەختدا تێدەپەڕین و دەبوایە کەسانی کورد پەرەربن و دایک و باوکیان کورد بێ. ئەگەرچی ئارچی رۆزفلت دەلی: هەرچەندە چاو لەوانەش دەپۆشرا که دایکیان ئاشوورییە(۷).

(کۆمەڵە) زوو بەزوویی بە کوردەکانی کوردستانی باشوورو باکوورو رۆژئاوا پێوەندی کردو بەمەبەستی پلان و نەخشە دانان بۆ سەرەخۆیی کوردستانی گەوره نوێنەری نارد و بە تایبەتی کۆبوونەوهی سی سنوور، که له چپای (دالانپەر) ی سێگۆشە سنووری عێراق و ئێران و تورکیا ناسراوه و نوێنەری پارچەکانی کوردستانی بەشدارییان تێدا کرد. دەربارە ی ئەو کۆبوونەوهیە (هەژار)، که خۆی لەگەڵدا بووه نووسیویەتی:

(مانگی جۆزەردان بوو، دروینە ی جۆ له دەوری بۆکان دەستی پێ کردبوو، حیزب ناردی چوومه سابلاغ. دەگەڵ میرزاقاسمی قادری و زەبیحی که دەبووینە سی کەس، گوتیان دەبی بچینه (دەزی مەرگەوهر) دەگەڵ نوینەران ی حیزبی هیوا ی کوردستانی عێراق گفتوگۆ بکەن و هەر قەراریک که ئیوه بیدەن ئیمە پێی رازین). پاشا بەردەوام دەبی:

(.. نوینەران ی هیوا: شیخ عوبەیدوللای زینوی)، (سەعید عەزیز شەمزینی که ئەفسەریکی

۱- حوسین زەرەنگەر ۲- محەمەد نانەوازادە ۳- عەبدولرەحمان ئیمامی ۴- عەبدولرەحمان زەبیحی ۵- نەجمەدین تەوحیدی ۶- عەلی مەحمودی ۷- عەبدولرەحمان کیانی ۸- قاسم قادری ۹- عەبدولقادر مودەرسی ۱۰- محەمەد ئەسحابی ۱۱- سدیق حەیدەری.

بروانە: مەلا عەزیزت کۆماری میلی مەهاباد، لیکۆلینەوهیەکی میژوویی سیاسییە، ب ۱، ل ۶۴، هەرۆهە (هەژار) ناوەکان وا دەرەخا: (حوسینی فروهەر، زەبیحی، تەوحیدی مەلا نەجمە، ئیمامی، محەمەدی نانەوا، قادری مودەرسی، محەمەدی یاھو، شاپەسەندی، محەمەدی سەلیمی، قاسمی قادری خالە، مەلا داودی یازدە کەسی بناغە دانەر بوون)، بروانە: هەژار، چیشتی مچپۆر ل ۶۰.

لیستی مەلا قادری مودەرسی بۆ ناوہ دامەزرینەرەکان جیاوازی هەیه و بەم شیۆهیهیه: ۱- محەمەد نانەوازادە ۲- عەبدولرەحمان زەبیحی ۳- حوسین فروهیز (زێرینگەر) ۴- عەبدولرەحمان ئیمامی ۵- قاسم قادری ۶- مەلا عەبدوللای داودی (حەجۆکی) ۷- محەمەدی یاھو ۸- مەلا قادری مودەرسی ۹- سدیق حەیدەری ۱۰- عەبدولرەحمان کیانی. بروانە: بیرهوهرییهکانی محەمەد شاپەسندی، ئامادەکردنی سدیق سألح، بنکە ی ژین، سلیمانی، ۲۰۰۷، ل ۲۲.

عەلەدین سەجادی، فەزلی دامەزراندنەکه دەگەرپێتتەوه بۆ (مەلای داودی)، بەلام ژینگالینە ئاماژە بۆ عەبدولرەحمانی زەبیحی دەکات، بروانە: الحركة الكوردية في العصر الحديث، ص ۲۰۰.

(۷) ئارچی رۆزفلت، کۆماری مەهاباد، وەرگێرانی ئەبوبەکر خۆشناو، ل ۷. سەید. موحەمەد سەمەدی، ژێ، کاف چبوو؟ وه چی لی بەسەرھات؟ ل ۱۲.

عیراقي بوو، سهعيد كانى مارانى ناويكيش كه تازه لاويك و خوارزاي شيخ عوبهيدوللا بوو دمگهليان هاتبوو(۸).

ئەم چالاکى و بزاقانە ئەوەندە بە نهيىنى ئەنجام دەدران سەرى لە هەردوو دەسەلاتى ئینگليزهكان و ئيران تيكدابوو، هەر چەند جارى دەسەلاتى حكومەتى ئيران خەلكى دەناردە مەهابادى هەولى دەدا بياندۆزیتەوه و نهيىبەكان كه شف بكات، سوودى نەبوو. لە بارەى ئەندامىتى لە (كۆمەله)، (هيمن)ى شاعير بەم شيوهيه ئەندامىتى خووى دەگيرپیتەوه: (لەمالى يەكى: لە دۆستهكانى خۆم كه پاشان زانيم ئەندامى ژماره يەكى كۆمەلهيهو.. بە قورئان و ئالای كوردستان بە شەرفى خۆم و بەشمشیرى سوینديان دام كه بە زمان و بەقەلەم بە ئىشارەت خەيانەت بە نەتەوهى كورد و ئەندامى كۆمەله نەكەم: ناوى نهيىنى حيزبیم (هيمن) بوو و ژمارهى ئەنداميه تيم-۵۵-)(۹).

لە بواری پۆشنبيريدا لە سەردەمى كۆمەلهدا جوولانەوهى شانۆيى گرو تينيكى تازهى بەخووه بينى و لەو ماوهيهدا سى شانۆگەرى كوردیى نمايش کران و هەست و هوشى هونەرى جەماوەرى ناوچهكهيان بەرهو ژوور برد، ئەمە بيچگە لەوهى داهاتى ئابووريشيان بوو، ئەو سى شانۆگەرييه ئەمانە بوون:

شانۆگەرى صلاح الدين، لەنووسينى پيشهوا قازى محەمهده، كه لە شارى مەهاباد پيشكەش كراوه و سەرکهوتنیکى گەورەى بە دەست هیناوه(۱۰)..

شانۆگەرى دووم بەناونيشانى (دايكى نيشتمان)ه، لە مەهاباد و نەغەده و شنۆ پيشكەش كراوه، ئەم شانۆگەرييه دەنگ و سەدايهكى باشى بووه و ناوى ئەو كەسانەى لەو شانۆگەرييهدا دەورى سەرکهكيايان بووه ئەمانە بوون:

(۸) هەزار، چيشتى مجبور، ل ۶۴.

(۹) هيمن، تاريك و پروون، ل ۲۰. هەروها، عەبدولقادر دەباغى دەربارەى بوونە ئەنداميه تى خووى نووسيوويه، پروانه: عەبدولقادر دەباغى، راپەرپينى كۆمەلهى ژى-كاف، ل ۱۵.

هەروا (شاپەسەندى)يش ئەمەى روون كردۆتەوه:

پروانه: محەمه فەريق حەسەن و كەژال ئەحمەد، گفتوگوێهك لەگەل سەربازى نەناسراو محەمهدى شاپەسەندى، رۆژنامەى ئالای ئازادى، خ ۲، ژ ۲۴، لە ۱۹۹۲/۵/۲۴، ل ۷.

(۱۰) د. كمال مظهر احمد، دراسات في تاريخ ايران الحديث والمعاصر، ص ۲۵۶. بەداخهوه دەقى ئەو شانۆگەرييهمان لە بەردەستدا نييه، بەلام دەبا ئەوه بليين هەر لە سەرەتای سەرھەلدانى شانۆى كوردیيهوه لە سالى (۱۹۱۹) لە (مەمى ئالان)ى عەبدولرحيمي هەكارىيهوه و پاشتر چەند جارێك ئاماژە بۆ بابەتى (سەلاحەددین) كراوه و بۆ مەبەستى تايبەتى تەوزيف كراوه. لە سەرەتای شانۆى كوردى لە شارى هەولير لە سالى (۱۹۲۱)دا بە ناونيشانى (سەلاحەددینی ئەپويى)يهوه شانۆگەرييهك پيشكەش كراوه، بۆ زانیاری زیاتر پروانه: هيمدادى حوسین، بە كورتى میژوووى شانۆى كوردیى قۇناغى يەكەم، ۱۹۱۹-۱۹۳۹، گ. کاروانى ئەكادیمی ژ، ۱۹۹۷، ل ۸۱-۱۰۱.

- ۱- سيروس حەبىبى بەنازناوى (دالى)، كە ماناي خوۋشەويستى دەدا، لە نەخشى فريشتهدا، ناوبراۋ تاقە كورپو تەنيا مندالى "ميسدال" خانم بوو. ميسدال، خانمىكى ئەمريكايى دانىشتووى (نۇروىزى) بوو كە لە كۆنەۋە لەگەل ميسيونىرىكى مەسىحى (گروپى خاچدار) ئەمريكايى ھاتبوو مەھاباد لەۋى گىرسابوۋە و مىردى بە (حسنى حەبىبى) كردبوو.
- ۲- عەبدوللای نەھرى (عەبدوللای شەمىنى) نەخشى دايكى نىشتمانى بە ئەستوگر تېبوو.
- ۳- غەنى بلورىيان، لە نەخشى نوینەرى ئېران، پېشمەرگە و سەرۆك كۆماردا.
- ۴- محى الدین ماوەرانى لە نەخشى نوینەرى ئەفغانستان و پېشمەرگەدا.
- ۵- عەبدوللای حەكىم زادە لە نەخشى نوینەرى توركيە و پېشمەرگەدا.
- ۶- حامىدى لە نەخشى نوینەرى عىراق و پېشمەرگەدا.
- ۷- محەمەدى راتبى (مەولوودى) بەرپرسى پېشمەرگەكانى چاۋەدېر لە شانۇگەرەكان.
- ۸- محەمەدى سەلىمۆكەى پېشمەرگەى چاۋدېر.
- ۹- سمايلى پىروۆزى پېشمەرگەى چاۋدېر.
- ۱۰- مستەفاى جەننەتى (مۆسقىچى) شەپپوورژەن.
- ۱۱- ئەسكەندەر تەپل ژەن.
- ۱۲- خەلىل قەرەنى (كلارنىت) ژەن (۱۱).

(خەلك كە بەو جۆرە شانۇبىيە ئاشنا نەبوون، بە توندى ورووژان، بە شىۋەيەك كۆنە دوژمنەكانىش بەگريانەۋە يەكدييان دەباۋەش دەگرت و سویندىيان دەخوارد كە تۆلەى كوردستان بستېننەۋە) (۱۲).

(۱۱) دەربارەى ئەم شانۇگەرىيە و كارى ئەكتەرەكانى بېروانە: غەنى بلورىيان، ئالەكوك، ل ۳۵-۴۴ نىگلۆن، كۆمارى كورد، ب ۲، ل ۹۰. و. ف، ص ۲۴۱-۲۴۲.

(۱۲) ئارچى رۇزفەلت، كۆمارى مەھاباد، ل ۱۲.

ئەو شانۇگەرىيە، بېجگە لەۋەى لە پووى راگەياندن و ستراتىجىەتى راگەياندنەۋە كارىكى گەۋرەى لەسەر خەلكىدا بەجى ھىشت و سۆز و خوۋشەويستى بۇ (كۆمەلە) پەيدا كرد لە ھەمان كاتدا لە پووى ماددىشەۋە داھاتىكى چاكى بۇ (كۆمەلە) پەيدا كرد. ھىمىن دەلى: (تېئاترەكە زۆرىش ساكار بوو و دەتوانم بلىم لە بارى ھونەرى و تەننەت لەسەر شانۇ ماپەۋە، كەم كەس ھەبوون نەچووبا ھەركەسىش چووبا دەگريا و ھەستى كوردايەتى دەبزوت. لە دېھاتى دوورە دەستەۋە خەلك بۇ دىتنى ئەو نەمىشە دەھاتن. بېجگە لە تەبلىغاتى سىياسى لە بارى ماددىشەۋە داھاتىكى زۆرى ھەبوو ۋە كۆمەلەى دەۋلەمەند كرد. كۆمەلە ھەر بەو داھاتە توانى چاپخانەيەكى دەستى بىكړى و لە مەھاباد دايمەزىنى). بېروانە: ھىمىن، تارىك و پوون، ل ۲۲. ھەروەھا (د. قاسملۇ) یش ئامازەى بۇ كردوۋە، بېروانە: عەبدولرەحمان قاسملۇ، چل سال لە پېناۋى ئازادى، گ ۲، ب ۱، ل ۷۳.

شانۆگەرى سىيەم، لە شارى سەقز، ئەگەرچى لە ژېر دەستەلاتى كۆمار دانەبوو، لە (۱۹۴۶) لە دەبىرستانى شاھپوور بە ناوى (تەبىبى ئىجبارى) لە نووسىنى مۆلېر پېشكەش كراو و داھاتى شانۆگەرىيەكەش بۇ خويندكارە ھەزارەكان بوو (۱۳). بە داخەو دەقى ئەو شانۆگەرىيانە لەبەر دەستدا نىن تا رادەى سەرکەوتن و شىۋازى ھونەرىيان شى بىكرىنەو لە پرووى ئەدەبى و ھونەرىيەو لىيان بىكۆلدرىتەو، بە تايبەتى شانۆگەرى (دايكى نىشتمان) گومان ھەپە لەوھى قازى محەمەد نووسىيىتى، ئەحمەدى شەرىفى پىي واپە لە نووسىنى (برايم ئەحمەد) (۱۴).

(كۆمەلە) و قازى محەمەد

لەو ماوھەدا، كەسكى وەكو قازى محەمەد، كە نەوھكو ھەر خۆى بەلكو خىزانى قازىيەكان لە مەھاباد خىزانىكى ديارو رۆشنىر و بەرپىزى ناوچەكە بوون، بۆيە كۆمەلە بىريان لەو كەردەو، كە داواى لى بىكەن لەو رېكخراو نوپىدا بىي بە ئەندام و دەورى شىاوى خۆى بگىرئ. پاش سوپىندخواردن بەناوى (بىنايى) يەو بوو ئەندام و بەماوھەكى كەم بەھۆى رۆشنىرى و دەستەلاتى خۆيەو تىوانى بىي بە سەرۆكى كۆمەلەو بەھۆى ئەوھو لە سەرەك ھۆزەكان ھەر لە شارى (خوى) تا كرماشان بوون بە ئەندام و ئامادەيى خويان بۇ ھەموو جۆرە ھاوكارىيەك دەرىرى.

بى گومان، كەسايەتى بەھىزى قازى محەمەد ئەوھندەى دى دۆست و لايەنگرى بۇ بزاقى كوردايەتى و (كۆمەلە) زىاد كرىد. دەربارەى كەسپى قازى، ئارچى رۆزفەلت و ھەئى دەناسىيىتى:

(كەسانى كە ھەليان بۇ ھەلكەتبوو، قازى محەمەد بىين، دەستبەجى كەوتبوونە ژېر كارىگەرى كەسايەتییەكەپەو بە ئاسانى تىگەپىشتبوون بۆچى لەلاى نىشتمانپەرەرانى ھەموو لايەكى كوردستان بىو (پەمز) ئىك. ئەو، پىاويكى كورتە بالا بوو، پالتۆيەكى عەسكەرى كۆنى لەبەردابوو، تەنكەردىنكى ھەبوو، پرووى لاوازو رەنگى بەھۆى نارەھەتى گەدەپەو زەرد ھەلگەرابوو نە سىگارى دەكپىشا، نە دەپخواردەو و، زۆر كەم خۆرىش بوو، ھەلسوكەوتى ئارام و ماقوولانە بوو. جۆرە ئەنتەرناسىئونالىستىك بوو، ھەموو مىللەتەكانى دنياى

(۱۳) پۆژنامەى نامەى كوھستان، ژ ۳۶، ھىمدادى حوسپن، ھەفتەنامەى كوھستان، گ. سەنتەرى براپەتى ژ، ۵۳، ۵۳.

(۱۴) پىوانە: ئەحمەد شەرىفى، «دايكى نىشتمان» كى نووسى؟، گ. پۆژنامەنووس، ژ، ۵، ھەولئىر، ۲۰۰۵، ۲۲-۲۵.

خۆش دەویست و چەند زامانیکی دەزانی لەوانە پووسی، کەمی ئینگلیزی و سپرانتۆ. میزی ئیشوکاری، پڕ لە کتیبی پێژمان و خۆندنەو و بەرھەمی ئەدەبی بێگانە بوو. وا پێ دەچوو زۆر بە باوەرپیی و پالپشتی ئەم بیروباوەرپەشی ئازایەتیەکی کەم وینەو لەخۆ بووردووی بوو(۱۵).

ھەرۆھا کریس کۆچیرا ئەوھشی دەخاتە سەر:

(کتیبخانەھەکی ھەبوو کە پڕ لە پەرتووکی میژوویی، ویژەوھری، بە زمانە جوۆرەجوۆرەکان بوو، وە بۆ خۆشی چەند نمایشنامە کە سەرچاوەی میژوویی سەلاحەدەدین کە خەبات و شەپری ئەو پیاوھ قارەمانە کوردەیی کە دژی مەسیحیەکان لە شەپەکانی سەلیبیدا کردبووی ھینابووێ سەر نووسین، وە ھەرۆھا نمایشنامەیی (دایکی نیشتمان) کە بەسەرھاتی قەومی کورد پاش بەستنی پەیمانە سەعدئاباد کە لە بەینی ئێران- عێراق- تورکیە لە سالی ۱۹۳۷دا بەسترا بوو، ھینابووێ سەر کاغەز، کە ئەو دوو نمایشنامە لە مەھاباد ھاتە سەر سیئی نمایش)(۱۶).

گۆرانکارییە خیراکانی ئەو پۆژگارە و رابوونەوھیی خەلک و پێویستی قونناغە کە وای دەخواست جا چ ھاندان و تەگبیری سۆقیەت بی لەکاتی سەردانی ھەندئێ لە سەرە ک ھۆزە کوردەکان بەسەرپەرشتی قازی محەمەد بۆ باکو یان پێشنیازی ئەندامانی کۆمەلە خۆیان بی، کە ئیدی کاتی ئەو ھاتووە جوولانەوھیی کوردایەتی شیوھەکی ئاشکراو جەماوھری بەخۆو بگری، لە (۱۶) ی ئابی (۱۹۴۵) دا بریاری دامەزراندنی (حیزی دیمۆکراتی کوردستان) دراو لە کۆبوونەوھەیکدا قازی محەمەد بە رابەر ھەلبژێردراو (۱۵) ئارچی پۆزفلت، کۆماری مەھاباد، ل ۳۵. ھەرۆھا دەربارە کەسیەتی قازی لە ئینسکلۆپیدیای سۆقیەتیدا بروانە: پۆژنامەیی ئازادی، ژ ۹۴، ۱۹۶۰، ل ۳.

(۱۶) کریس کۆچیرا، میژوویی کورد لە سەدە ۱۹-۲۰دا، وەرگێرانی محەمەد ریانی، ل ۲۷۷. ھەرۆھا بروانە تەرجمەیی فارسییە کە: کریس کۆچیرا، جنبش ملی کرد، ترجمه ئیبراھیم یونس ص ۲۱۸. د. عیزەددین دەلی: (من گەلیک لەو مەسئولە ئازربایجانییە سۆقیەتیانەم دیوھ کە لە مەھاباد بوون. لەوان سەلاحەدەدین کازمۆف کە بە دلتیایییەوھە باسی ئەوھ دەکرد، کە قازی کوردی، عەرەبی، فارسی، تورکی، روسی، فەرەنسیسی زانیوھ و زۆر شارەزای ریاضیات بوو). دەربارە نمایشی (دایکی نیشتمان)، ئیگلتنۆن باسی کردووە، بروانە: ئیگلتنۆن، کۆماری کورد لە سالی ۱۹۴۶، ب ۱، ۲، ل ۹۰، ص ۷۸-۸۱. دەربارە نمایشنامەیی (صلاح الدین) یش فیلچیفسکی لە کتیبە کەیدا (کوردەکانی موکریان) ئاماژەیی بۆ کردووە ھەرۆھو دکتۆر کەمال مەزھەر ئاماژەیی بۆ کردووە: بروانە: د. کمال مظهر احمد، دراسات في تاريخ ايران الحديث والمعاصر، ۲۵۹. ھەرۆھا دەربارە ژبانی قازی محەمەد بروانە: پۆژنامەیی کوردستان، ژ ۱۵، ئاوریلی ۱۹۷۲، ل ۱.

مەرامنامەى حىزبى دېمۇكراتى بە زمانى فارسى و كوردى بلاوكرايه وه^(۱۷).

دامەزاندنى حىزبى دېمۇكراتى كوردستان

ئەو دامەزاندنە، خالى وەرچەرخانىكى تازەو گۇرانيكى نوپى خستە پەوتى جوولانەوہى سياسى ناوچەكەو پيداويستى بە دېمۇكراتى بوون بلاو بوونەوہى تەوژمى پيشكەوتنخوازى دواى جەنگ و سەرکەوتنى بېرى سۇسياليستى واى كرد جەماوہرى جووتيار و كرىكار و بۇرژوا ھەموويان لە دەورى پيشەوا و حىزبدا كۆببنەوہ.

(گرنگرين بەندەكانى بەرنامەى حىزبى دېمۇكراتى كوردستان برىتى بوون لە: ئازادى و خودموختارى بۇگەلى كورد لە چوارچيۆهى دەولەتى ئيراندا، بەكارھينانى زمانى كوردى بۇ خویندن و كردنى بە زمانىكى رەسمى لە كاروبارى ئيداريدا، بە دەستەوہگرتنى دەسلالاتى بەرزى ئەو مەلبەندە، دامەزاندنى يەكپەتى و پيۆھندى براپەتى لەگەل ئازەربايجان و ھەموو كەمايەتپيە نەتەوايەتپيەكان لە خەباتى ھاوبەشياندا، باشتركردنى وەزعى ئابوورى، بەكەك وەرگرتن لە سەرچاوه تەبىئىيەكانى كوردستان و پەرەپيدانى كشتوكال و بازرگانى و گەشەپيدانى فەرھەنگ و لەش ساخى، بۇئەوہى گەلى كورد بتوانى بە ئازادى لە رپگاي پيشكەوتن و خيرو خوشى ولا تەكەيدا خەبات بكا)^(۱۸).

شان بەشانى گۇرپانەكانى ناوچەكەو بە تايپەتى لە ئازەربايجان دامەزاندنى فيرقەى دېمۇكراتى ئازەربايجان و بى ئەنجامى سەفەرەكانى (قازى) بۇ تاران و نائوميدبوون لە داواكارىيەكانى، رپگەيان بۇ قوناغىكى نوپى خوڭش كرد...

سەرەتا، (باقروڧ) دەيوست كوردەكانى موكريان لە چوارچيۆهى حكومەتى رپگەيەنراوى ئازەربايجان لە تەوريزدا بن و جارئ كوردەكان پەلە لە رپگەياندىنى كۆمارى دېمۇكراتى خويان نەكەن، بە تايپەتى لەو كۆبوونەوہيەى كە بۇ (باكو) بانگھيشت كرابوون ئەم مەسەلەيە تاوتوئى كرابوو. بەلام سووربوونى كوردەكان سەر كۆمارى ئازەربايجان و

(۱۷) مەرامنامەى حىزبى ديموكراتى كوردستان، چاپخانەى مەھاباد، سەرماوہرزى ۱۳۲۴. ھەرۇھا لە بارەى پەيرەو و پرۇگرامى حىزبى ديموكرات و ئەندامانى كۆمىتەى ناوہندى حىزب لە يەكەم كۆبوونەوہى لە مەھابادا بروانە: مەحمود مەلا عيزەت، كۆمارى مىللى مەھاباد، ل ۷۴ - ۸۱. نەوشىروان مستەفا، حكومەتى كوردستان، ل ۸۷ - ۸۹. كەرىمى حسامى، لە بېرەوہرپيەكانم، ب ۱، ل ۱۰۶ - ۱۱۰. غەنى بلورىيان، ئالەكۆك، ل ۵۶ - ۵۹.

(۱۸) دكتور عەبدولرەحمان قاسملو، كوردستان و كورد، ل ۹۱. ھەرۇھا بروانە: مەرامنامەى حىزبى ديموكراتى كوردستان، چاپخانەى مەھاباد، سەرماوہرزى ۱۳۲۴.

كاربەدەستانى سۇقىيەتى ناچار كىرد پۈۋە ئەمرى واقىع بىنەۋە بەلئىنى پىشگىرىيان بدەن و پىۋىستى سەربازى و ئابوورى فەرھەنگىيان لە بۇ رەۋانە بكن. ئەم جىاۋازىيەش لەۋەدا دەردەكەۋى، كە ھەردوۋ سەرۆك (قازى محەمەد) و پىشەۋەرى دوۋ ئايدۆلۆزىيە جىاۋازىيان ھەبو، ئەۋەى يەكەمىيان پىاۋىكى ئايىنى و نىشتمانپەرۋەر ئەۋەى دوۋەمىيان پەرۋەردەى كۆمۇنىستى بو.

كۆماری دیمۆكراتى كوردستان ۱۹۴۶/۱۲/۱۵-۱۹۴۶/۱/۲۲

دۋای ئەۋەى لە (۱۲)ى كانوونى يەكەمى (۱۹۴۵)دا جەغفەر پىشەۋەرى (كۆماری نازەربايجانى دیمۆكراتى خودموختار)ى راگەيان، بە ماۋەيەكە لە (۲۲)ى كانوونى دوۋەمى (۱۹۴۶)دا لە كۆبوونەۋەيەكى جەماۋەرى فراۋاندا، لە مەيدانى چوارچرا لە مەھاباد و بە ئامادەبوونى ژمارەيەكى زۆر لە سەرۆك ھۆز و عەشپەرەتەكان و خەلكى بازىرگان و كاسبكار و جوتيار و پالەى كوردستان (كۆماری دیمۆكراتى كوردستان) راگەيەندراۋ بەمە قەۋارەيەكى سىياسى و (دەۋلەتى جەمھورى كوردستان) لە مېژۋوى ھاۋچەرخى كوردیدا ھاتە كايەۋە.

دۋای ئەۋەى لە (۱۶)ى كانوونى يەكەمى (۱۹۴۵)دا ئالای حكومەتى ئىران لە سەر دام و دەزگاۋ بالەخانەكان دابەزىنرا، ئالای كوردستان ھەلكرا. كە برىتى بو لە:

(سەرەتا پارچەيەكى سوور. پاش ئەۋ سې، كە بەئەندازى چوار ئەۋەندەى سوورەكە. پاش ئەۋ سەۋز بە ئەندازى بەشى لە چوار بەشى سېيەكە. لە ناۋەراستى پارچە سېيەكەدا نېۋە كورپە رۆژىك بەسەر رۆژەكەۋە قەلەمىك، لەم لاۋ لەۋلاى رۆژەكەۋە گۈلە گەنم بە رەنگى زەرد. لە سەرۋوردى ھەموۋانەۋە بە شكلى چەنبەر نووسراۋو: (دەۋلەتى جەمھورى كوردستان)^(۱۹).)

(۱۹) عەلئەددىن سەجادی، شۆرشەكانى كورد و كۆماری عىراق، ل ۲۸۰. بەكارھىنانى (كۆماری دیمۆكراتى كوردستان)م پى لە ناۋەكانى دى راستر بو، ۋەكو (كۆماری مىللى مەھاباد) و (كۆماری مەھاباد).. ھتد. بەۋ پاىە كە لە بەلگەنامە و دۆكيومنتەكانى (كۆماری دیمۆكراتى كوردستان) خۇیدا بە ناۋى دەۋلەتەۋە مامەلەيان كىردوۋە و نووسىۋانە (مەھاباد) تەنیا پايتەختى ئەۋ كۆمارە بوۋە. پىۋىست بەۋە ناكاسل بكنەۋە لەۋەى كە سنوورەكەى چەند بوۋە و چەند دەسلەلاتى بەسەر ناۋچەكانى كوردستاندا رۆيشتوۋە. لەم پۈۋەۋە پىۋىست بەۋە دەكا ھەۋلى (مەحمود مەلا عىززەت) و عەبدولرحمان زەببىچى لەبەرچاۋ بگىرى. بىرۋانە: مەحمود مەلا عىززەت، لە يادى دامەزىراندنى (جەمھورىەتى كوردستان)دا با بۆچۈنە شىۋاۋ و ھەلەكانى راست بكنەۋە، رۆژنامەى كوردستانى نۆى، ژ ۱۷۷۴، س ۷، ۱۹۹۸/۱۲/۲۰، ل ۶. محەمەد بەھائەددىن مەلا ساحب، پىشەۋا قازى محەمەد و كۆماری مەھاباد ل ۲۶.

Hassan Arfa, The Kurds, P.84.

بۆ پوونکردنەووی چەمکی رەنگ و بەشەکانی تری ئالاکە، کاپیتان محەمەد قودسی لە شاری نەغەدە لە کاتی هەڵکردنی ئالاکەدا وتی:

(دەلی رەنگی سوورم نیشانەی جەنگاوەری و نەبەزی گەلی کوردە سپیم دەلی میلیلەتی کوردی نەجیب گیانیکێ پاک و راستی هەیه. رەنگی سەوزم هاوار دەکا خاکی کوردستان پڕە لە دەغڵ و دان. کانگای زێر و زیو. ئەی کورد هەموو بە گیانیکێ خاوینەووە بیرەوهریهکی پاک و راستەووە هەموو پیکەووە کەلک لە کوردستانەکەتان وەرگرن. دیسان دەلی: ئەی فەللاح، ئەی کریکار و پالەیی کورد دلت لەخۆ دانەمیئێ لەسەر نیشانەیی پاک و راستی نیشانەیی تەقەلاو هەولێ دەستی تۆ ئەو دوو گۆلە جوێهەمیشە بە پیش چاوتەووەیە پیت ئەلێت هەول بە ئیش بکەو و لاتت بلند بکەرەو. ئەی کورد دیسان ئالاکەت ئەلی و ئەمرت پێ ئەکات سەرکەوتنت و گەورەبیت لە خویندنایه، ژن و پیاو کور و کچ بەجاری بخوینن چونکی خویندن هەموو میووەیەکی خووشی و زیندەگانی پێووەیه. کردگاریش تیشکی رۆژی خۆی بەسەر هەموو سیفاتی جوانی ئینسانیدا بلأو ئەکاتەووە جوانتری ئەکا)(۲۰).

لە رۆژی هەڵکردنی ئالای کوردستان لەمەیدانی چوارچرا لە مەهاپاد دا، پێشەوا قازی محەمەد وتاریکی خویندەووە، کە تێیدا ئامانجی ئایندهی کۆمار و خەباتی لەمەودوای حزبی تیدا پوون کردەووە، ئەمە بەشیکە لە دەقی قسەکانی ئەو:

(کوردستان مەوقیعیەتی جوگرافیا ئیەکی مەخصوصی هەیه کە بی پسانەووی بیئەووی نەتەووە و میلیلتیکی کە لە نیوانیاندا فاصیل و لیکیان بپچرپتەووە کورد بەسەر یەکەووە پیکەووە سکونەتیان تێیدا هەیه دارای مالیکیهتی میلین دەویدا بەسەرھات و سەوابیقی تاریخیان یەکەو عومومەن تێیدا شەریکن. خاوەنی ئاداب و عادات و رسومی میلیلەکە وان کە هیچ جۆرە صەدەمە و حەوادسیک نەیتوانیووە سستیەک لە بناغەیی میلیلەتی ئەواندا پەیدا بکا. کورد لە قەدیم را هەزاران پادشا و حوکمدار و تەشکیلاتیان بوە. هەر لەم کوردستانی ئازادی ئیستادا بنەمالەیی ئومەرای موکری کە سەر سیلسیلەیی ئەوان ئەمیر سیف الدین بووە تا ۱۰۲۰ی ه بیلئستیقلال یەک لە دووی یەک: ئەمیر سیف الدین، صارم بگ، شیخ حیدر، ئەمیر بگ، ئەمیر پاشا تا دەگاتە قویاد خان بە دەسلالات و قودرەتەووە حکومەتیان کردووە.

(۲۰) رۆژنامەیی کوردستان، ژ، ۵، ۱، ۲۰ ژانویه ۱۹۶۶، ل. ۲.

میلله تی رهشید و بهغیره تی کورد له هه موو دهورو زه مانیکدا هه ر کهس خه یالی ئیستی نیشتمانی ئەوانی بووبی بهرنگاری بوون و بهر بهر کانیان کردوو له هیچ فیداکارییه ک دهستیان دانه واندوه. له پاش له دهستچوونی سه لته نهت و حکومداریشیان بۆ وه گیر خستنه وهی ئیستیقلال و ئازادی به ملیۆنان قوربانیان داوه و له بهر ئەوهی که هه میشه له موباره زه و مله بوون هیچ جوړه ئەزیهت و ئازاریک نه ماوه نه چیژن و نه یینن. چه ند مه دره سهی کچان و کورپانمان کرده وه، مه دره سهی شه وانمان دایر کردو کتیب به زمانی کوردی ته رجه مه کران.. کوپ و کچ و پیاوی گه وره له مه دارسی شه وانه و رۆژانه به زمانی کوردی ده خوینن له جیاتی ئەوهی شهش سهوت سال خه ریکی خویندن و فیروونی فارسی بن له مانگیک و دوو مانگدا ده بنه خوینده وار و شتی: ده خویننه وه و ده نووسن. بۆ ناساندنی لیاقه تی میللی و ده رخستنی حه یاتی ئەده بی و فه ره هنگی کورد و بۆ راگه یاندنی هاواری خو مان به گوئی دنیا ی به شه ریهت و عه دالهت موحتاجی وه سیله ی چاپ و بلا و کردنه وه بووین، چاپخانه ی زۆر چاک ته ئسیس کراو دانرا له شاری خو ماندا به زمانی خو مان گو قارو رۆژنامه ده رده چی و بیرو فیکرو داخواری ئیمه له دنیا دا بلا و ده کاته وه. حاصل و به رو بوومی ئیمه که میقداریکی زۆر و زه وه ندو به قیمهت بوو به فیرویی له ده ستیان ده رده هیان و ده ستی ئیستعمار سه ددیکی له پیش ئیمه و بازاری دنیا دروست کردبوو ریگای هه لمان دیبه وه و تیجارهت و ئیقتصادی کوردستان زۆر باش ته ئمین کرا. له زمانی دیکتاتوریدا که هه موو عه وار زیکیان لی ده ساندین که مو زۆر وه سیله ی له ش ساغی و مو عاله جه، نه هه کیم نه ده رمان نه مه ریزخانه یی بو یان ساز نه کردین. ئیمه بو خو مان مه ریزخانه ی زۆر باش به و زوونه دایر ده که یین و له ش ساغی و لاتمان ته ئمین ده بی. هیژیکی میلیمان ته شکیل داوه که به شه جاعه تیکی ته و او حاضره وه دیفاع له نیشتمان بکا. دیاره مو فه قیه تی ئیمه سه راسه ری له عه یینی مه رامی دیمو کراسی و له نه تیجه ی فه عالییه تی حیزبی دیمو کراتی کوردستان و به پشتیوانی عاله می دیمو کراته له بهر ئەوه.. ده لئین: بژی موئه سیسینی دیمو کرات(۲۱).

(۲۱) رۆژنامه ی کوردستان، ژ (۱۵-۱۶)، ۱۹۶۶.

لهسهرهتای مانگی شوباتدا کابینهی (کۆماری دیمۆکراتی کوردستان) ئاشکرا کرا، که بهم شیوهیه بوو:

سهرهك وهزيران	۱- حاجی بابە شێخ
جیگری سهرهك / وهزیری بهرگری	۲- سهیفی قازی
جیگری سهرهك / وهزیری پهروهردو زانیاری	۳- مهنافی کهریمی
وهزیری ناوخوا	۴- محمد امین معینی
وهزیری دهرهوه	۵- عبدالرحمانی ئیلخانی زاده
وهزیری تهندرستی	۶- محمدی ئهویوبیان
وهزیری کشتوکال	۷- محمود وهلی زاده
وهزیری کار و فهومان	۸- خهلیلی خوسرهوی
وهزیری ئابووری	۹- ئهحمهدی ئیلاهی
وهزیری داد	۱۰- مهلا حسینی مهجدی
وهزیری بازرگانی	۱۱- حاجی موستهفای داودی
وهزیری رابهری	۱۲- صدیق چهیدهری
وهزیری ریگاو بان	۱۳- ئیسماعیل ئیلخانی زاده
وهزیری پۆسته و تهلهفون (۲۲)	۱۴- کهریم ئهحمه دین

باری ئابووری

به ره دامهزاندنی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان باری ئابووری ئێران داتهپیبوو، به هۆی جهنگی دووهمی جیهانییهوه، نرخى شتومهك گران ببوو بازارى رهش پهواجی پهیدا کردبوو. ئه مه جگه له وهی، که له سایهی حکومهتی بیست ساله ی رهزا شادا ناوچهکانی کوردستان له ئێران دواکهوتووتر بوو، نه کارگه و نه کۆمپانیایهکی وای لی دروست نهکراوو، که خێرو بیهرهکی له بهرژهوهندی ناوچهکه دا بی و چینی کریکاری کورد

(۲۲) جلال الطالباڤی، والحركة الكردية، ص ۳۲۷-۳۲۸. مجتبی برزویی، اوضاع سیاسی کوردستان، ص ۹۸-۹۹. کهریمی حسامی، کۆماری دیمکراتی کوردستان یان خودمختاری، ل ۷۵-۶۷. هارفی موریس و جۆن بلوج، لا اصدقاء سوى الجبال، ص ۹۸-۹۹.

وجودى ھەبى، بە پېچەوانەۋە، بە گوڭرەى بەرنامەيەكى تايبەتى رەزا شا لە ھەولئى سۈپىنەۋە و لە بەين بردنى ھەموو گوڭران و بەرەو پېش چوونىك و رەسەنايەتتەيەكى كۆمەلئى كوردەۋارى بوو.

پاش رەزا شا، ھەمە رەزاي كورپىشى لەسەر ھەمان سىياسەتى چەوتى باوكى ھەنگاۋى ھەلدېئا لە كوردستاندا (عەشائىربازى و خان خانانئى دامەزراو نە تەنيا دېھات بەلكو لە شارەكانىشدا حكومەتى دەرەبەگايەتى بەسەر خەلكدا حوكمى دەكرد، باجيان دەستاندا، عەۋارزىيان ۋەردەگرت، ملك و زەۋى و زارى بئى دەسەلاتيان داگير دەكرد)^(۲۳).

لە سەردەمى كۆماردا بارى ئابوورى بە ھۆى پېۋەندى بازارگانى دەگەل تەۋرېز و سۇقئىتەۋە بووزايەۋە و بازارگانان دەيانتوانى بە ئاسانتر كالا بېنن و پەوانەى بكن، بەلام ناتوانئى چاۋپۇشى لەۋەيش بكرىت، كە يەكئى لە خالە پر مەترسىدارەكانى كە لە ئايندەدا بوو ھۆى پووخانى كۆمارىش مەسەلەى ئابوورى بوو، بە تايبەتى لەو پوۋەۋە كە نەيتوانى چارەسەرى كئىشەى دابەشكردنى زەۋىوزار بكات چونكە سروسىتى كۆمار و بارى ئەو پۇژەى كۆمەلئى كوردستان ۋەھابوو. دەرەبەگ و سەرەك ھۆز و بازارگان سەرکردايەتى حېزب و كۆماريان پېكھېئابوو و ھەر خۇشيان پارىزگاربان لە داھاتى خۇيان دەكرد و ئەو دەرەبەگ و ئاغايانەشى رايانكردبوو و دژايەتى كۆماريان دەكرد و خۇيان دابوۋە پال حكومەتى ئىران بەشئوۋەيەكى عادىلانە زەۋىيەكانيان بەسەر جووتياراندا دابەش نەدەكرا.. ئەۋە بېجگە لەۋەى سنوورى كۆمارى كوردستان لە بازنەيەكى تەسكدا بوو و شوئىنى كەمى بە دەستەۋە بوو، لەگەل ئەۋەشەۋە لە سەردەمى كۆماردا ھەندئى ھەول درا، لەۋانە (ھەۋلدان بۆ بەرپوۋەبردنى شئوۋەى نوئى كشتوكالئى و ھىنانى تراكتور بۆ يەكەم جار بۆ كوردستان. دامەزندانن و گەشەپئدانى شىركەتئىكى گەۋرەى بازارگانى بە ناۋى "تەرەقى" يەۋە)^(۲۴)، بەلام ھەۋلەكان بە ھۆى ھاوكارى نەكردنى خەلكى كوردستان ئەۋەندە جىگەيان نەگرت.

(۲۳) عەبدولقادىر دەباغى، راپەرىنى كۆمەلەى ژئ-كاف، ل ۴۳. ھەروەھا لەبارەى بارودۇخى ئابوورى لە ئىران لە دوۋەمىن جەنگى جىھانىدا، بىروانە: عبدالھادى كرىم سلمان، ايران في سنوات الحرب العالمية الثانية، (رسالة ماجستير)، ص ۱۲۱-۱۱۵.

(۲۴) جەلېل گادانى، ۵۰ سالى خەبات، ل ۵۲. لە بارەى ھەنگاۋەكانى ئابوورى پلاندانان بۆ پاشەپۇژى دارايى و بودجەى كوردستان ۋەك كوردنەۋەى كۆمپانیا و دانانى بانق و سكە لئدان، بىروانە: محەمەدئەمىن مەنگورپى، بەسەر ھاتى سىياسى كورد، ب ۱، ل ۱۱۲-۱۱۵.

باری په‌روه‌ده‌و فەرهنګی

له‌ بواری په‌روه‌ده‌و فەرهنګیدا، شه‌خسی قازی بۆ خۆی ګرنگی زۆری به‌ خویندن و خوینده‌واری داوه‌ و یه‌کێ له‌ داواکارییه‌کانی کۆمار هەر له‌ زووه‌وه‌ خویندن بوو به‌ زمانی زګماکی کوردی. ته‌نانه‌ت له‌ برګه‌ی سیژده‌ی فه‌سلێ سییه‌م له‌ مه‌رامنامه‌ی حیزبدا هاتوه‌:

(له‌نیو دانیشتوانی کوردستاندا بۆ بلاوکردنه‌وه‌ی عیلم و مه‌عریفه‌ت خویندنی ئیبتیدایی و ناوه‌نجی ئیجباریه‌، له‌ مه‌درسه‌کاندا خویندن به‌ زمانی کوردی ده‌بی) (٢٨).

بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ له‌ پێشدا ده‌بوو له‌ پرۆگرامی خویندنی سه‌ره‌تاییه‌وه‌ ده‌ست پێ کرابا. (هێمن) ده‌لی:

(له‌ ده‌سته‌یه‌کدا که‌ بۆ دانانی کتیبی کوردی بۆ فیژګه‌کانی کوردستان کاریان ده‌کرد، ئەندام بووم. ئەندامه‌ ئەسلییه‌کانی ئەو لیژنه‌یه‌ وه‌ک بیرم مابی، زه‌بجی و هه‌ژار و برایمی نادری و دلشاد ره‌سوولی و من بووین. پێشه‌وا بۆ خۆی و چه‌ند مامۆستای شه‌ره‌زایش یارمه‌تیاں ده‌داين) (٢٩).

هەر له‌ باره‌ی ده‌رس و ته‌نه‌وه‌ی ئەو پرۆژانه‌ی مامۆستایان له‌ قوتابخانه‌کاندا ئارچی رۆزفلت ده‌لی:

(سه‌ره‌تا مامۆستایانی کورد ناچار بوون له‌ پۆله‌کانی ده‌رس ګوتنه‌وه‌دا فارسی به‌ زار بۆ خویندکاران وه‌رګێرن، به‌لام پێش رووخانی کۆمار کتیبی فیژکردنی کوردی بۆ خویندنی سه‌ره‌تایی چاپ کرابوون) (٣٠).

ته‌نانه‌ت خولی ئیواران کرابۆوه‌ بۆ له‌ناوبردنی نه‌خوینده‌واری بۆ به‌سالاچووه‌کان و زمانی کوردیش بووه‌ زمانی خویندن.

دامه‌زراندنی کتیبخانه‌ی میلی کوردستان وه‌کو پێویستی یه‌کی شه‌رستان و به‌گیانی لیپرسینه‌وه‌ له‌ به‌رامبه‌ر زانست و زانیاری سه‌رده‌م بۆ ئەوه‌ی ئاستی زانیاری له‌ کوردستان به‌رز بکاته‌وه‌، بریار درا هه‌رچی کتیب و چاپه‌مه‌نی و دوکیومینتیک هه‌بی له‌

(٢٨) مه‌رامنامه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستان، چاپخانه‌ی مه‌هاباد، سه‌رماره‌زی ١٣٢٤، ل ٣.

(٢٩) هێمن، تاریک و روون، ل ٢٤.

(٣٠) ئارچی رۆزفلت، کۆماری مه‌هاباد، ل ٣٦-٣٧. هه‌روه‌ها له‌ باره‌ی باری رۆشنبیرییه‌وه‌ بڕوانه‌:

الحركة الكردية في العصر الحديث، ص ٢٠٣.

یەك شۆیندا كۆ بكریتهوه و ببیتە سەرەتایەك بۆ دامەزراندنی كتیبخانەیهکی گەورە
میلی. له بارەى دامەزراندنی كتیبخانەى میلییهوه، رۆژنامەى (كوردستان)، له ژمارە
(۲۵) دا ئەم ھەوالەى بۆ کردۆتەو:

(لەبەر ئەوهى پێداویستییهکی زۆر بە بوونی كتیبخانەیهکی میلی له شارى
مەھاباد ھەست پى دەكرى. ھەزرتى پيشه‌واى كوردستان دەستوروى
فەرموو كە بە زوویكى زوو دەست بە كۆکردنەوهى كتیبەكانى قیرائەتخانەى
عیسازادەو فەرھەنگ بكرى و یەكجى له سالۆنى تەنیشتى چاپخانەى
كوردستان دابندرین و كتیبخانەیهکی میلی و عمومى سازبكرى و چەند
كەسكیش له برايان تائەمرۆ كتیبكى زۆریان بەم كتیبخانە پيشكەش
كردوو (كە پاشان دە رۆژنامەدا نۆیان دەنووسرى) و كەسانكیش ئامادەن
یەك یا چەند جلد كتیب بەم كتیبخانەى میلییه بەخشن له رۆژنامەدا نۆیان
دەنووسرى و تەقدیریان لى دەكرى).

رادیۆى دەنگى كوردستان، كە ئەوى رۆژى، یەكیەتى سۆقییت له رپگەى پێوهندی
فەرھەنگى پووسییهوه له ئازربایجان دا پيشكیشى كوردستانی كردبوو، زۆر بە كەلك
بوو، چونكە رادیۆ وەكو كەنالیكى راگەیاندى جەماوەرى كاریگەرى راستەوخۆ دەتوانى
ورەى جەماوەر بەرز بكاتەوه و ھەوال و پووداوەكانى له ساتىكى كەمدا بە ئاگادارى
ھەموو لایەك بگەیینى. بە تاییەتى كۆمەلى كوردەوارى ئەو رۆژە زۆر بەیان نەخویندەوار
بوون و ئاشناى خویندن و نووسینی كوردییش نەبوون، بۆیە رادیۆ دەتوانى بگاتە نۆ
ھەموو چین و توێژەكانى كۆمەل بەی جیاوازی. له بارەى گرنكى ئەم رادیۆیەوه
(پيشه‌وا) له میانەى وتەیهكیدا وتى:

(له ھەموو شتىك بۆ ئیمە چاكر ئەو یەكە بئوانى قسەى خۆمان بە گوێى دنیا
بگەینین و تەصدیقی دەفەرموون كە ھەموو شتىك وردە وردە تەرەقى پى
دەدرى. دیسان دەتوانین بە ھۆى ئەم دەستگایە دەرسى ئەخلاقى، فەلاحەتى
و... بە برايانى خۆشەویست بلیین و لە ئایندەشدا بەرنامەیهکی باش بۆ
رادیۆكەمان دیارى دەكەین)(۳۱).

ئەم رادیۆیە (له سەعات ۴ تا ۱۰ ی دواى نیوهرۆ ھەموو رۆژى بەرنامەى بۆ
دەكردەوه، بەلام دەنگەكەى ئەوئەندە قەوى نەبوو، كە بگاتە سنوورەكان و پەيامى
كوردەكان بۆ ھاوئەتەوه‌كانیان له عێراق و توركیا بەریت. چەند پيشنیاكە لەو بابەتەوه

(۳۱) رۆژنامەى كوردستان، ژ ۴، ۶/۵/۱۹۴۶.

به شوورهوی در، بی وهلام مایهوه^(۳۲). نهگهرچی دهزگای رادیوکه زور ساده بووه و له ریگهی ئهمیریفایهر و بلندگووه بهناو شاردا بلاو کراوتهوه، سهعید ناکام دهلی:

(ئیمه دهبوایه به میکرو فون دهنگمان به نیو شاری مههابادا بلاوبکهینهوه.. نهگهر بمانویستایه ههوالیک یا راگه یاندنیک بلاو بکهینهوه، دهبوایه راکهینه تهو ریزو سهره وهریگرین تا ریگمان دهدری بۆ ژووری رادیو)^(۳۳).

رهنگه ئهمه به پلهی یهکه م سوودهکهی بۆ ئه و رۆژه له وهدا بووی، که زوربهی خه لکی جوتیارو ههژاری ئه و رۆژه رادیوی تایبهتی خویمان له ماله وه نه بوو. به تایبهت له شاریکی وهکو مههاباد دا، بهر له دانانی ئه و رادیوی له مههاباد پیشتریش له میانی رادیوکهی نازهربایجاندا نیو سهعاتیان بۆ بهرنامهکان به زمانی کوردی ترخان کردبوو، که ههژاری موکریانی بهرنامهکانی بهرپوه دهدردو هه ر خووی وتارهکانی دهنووسی. دهربارهی ئه و کارهی خووی (ههژار) دهلی:

(له تهو ریز رادیوی پیشهوهری هه بوو. برپار درابوو رۆژی نیو سهعات ئیمهش قسهی له سهه بکهین و بهرنامهی تایبهتی خویمان هه بی. من بۆ ئه و کاره چوومه تهو ریز. وهتاغیکم له مالی شازده خانمی میر پهنج به کری گرت. شهوانه تا نیوه شهو، رۆژانه هه ر له بهیانهوه تا نوژی شیوان به تهنها خه ریکی بهرنامه نیو سهعاتیهکه ده بووم و دهچووم دهمخویندهوه. پازده رۆژ ئه و کاره م کرد)^(۳۴).

(۳۲) ولیام نیگلتون، کوماری کورد له سالی ۱۹۴۶، ب، ۲، ل، ۵۸، و. ف. ص ۱۸۷. رۆژنامهی (کوردستان) له ژمارهی ۴۳ ی ۴/۵/۱۹۴۶ دا رپۆرتاژیکی له مه ر رادیوی دهزگای سینه مای کوردستان نووسیوه: (رۆژی سی شه موو ۱۰ بانه مه ری ۱۳۲۵ نیستاسیونی رادیوی مههاباد پایتهختی حکوومه تی میلی کوردستان دهگه ل (۵) دهستگای بلندگو که ۱- له ههوشی کانگای حزبی دیموکرات ۲- له پیشمه رگه خانه ۳- روه بهری شارهوانی ۴- له روه بهرووی خانووی هه زه رتهی پیشه و ۵- روه بهرووی مزگه وتی عه باس ئاغا نه سب کران، دانراو په سمه ن هه یئه تی ره ئیسه تی میلی کوردستان و ئه ندامهکانی کۆمیته ی مه رکهزی و کاربه دهستانی حزبی دیموکراتی کوردستان و ژماره یهکی زور له ئاغا یانی دهره وه ریحالی موخته ره مینی شاری مههاباد حزووریان بو).

(۳۳) دهستنووسی سهعید ناکام، ل ۱۰۶. ئه م دهستنووسه که له باره ی ژیان و به سه رهاتی سهعید ناکامه له مومتاز هه یدهری وه رگیراوه.

(۳۴) ههژار، چیشتی مجیور، ل ۷۹-۸۰. د. عزه دین دهلی: (ههژار باسی سولتانی وه ته میشی نه کردووه (دکتور- پزیشک)، که تا رووخاندنی نازهربایجان بیژه ری ئه و رادیویه بوو. له دوا ی ئه وهش یهکیک بوو له بیژه رانی رادیوی (فیرقه ی دیموکراتی نازهربایجان)- به کوردی که له باکو بوو، له سالانی شه ستیشدا هه ر خووی بیژه ری رادیوی نهینی (صدای ملی ایران) بوو، که له مۆسکۆوه بلاوده کرایه وه.

دانانى چاپخانەيەك لە مەھاباد يەككى لە بۇكان بۇ چاپكردى پۇژنامەو گۇقارو كتيبي كوردى ئەمانە ھەمووى لە بواری رۇشنبيريدا جيگەيان ديارە.

لە ميانەي پيوەندى و دۇستايەتى دەگەل ميللەتاندا، بەتايبەتى دەگەل ئازەربايجانى سۇقيەتيدا، بە پيشنيازى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان ژمارەيەك خويندكارى كورد رەوانەي (باكو) کران بۇ تەواوكردى خويندنى بەرزو لە پاشەرۇژدا بگەرپنەو كۆمارو خزمەت بگەن، بە تايبەتى لە رشتەي سەربازيدا، بە داخەو، تەمەن كورتى كۆمار ئەو ئاواتەي نەھيئاپە دى و زۆريان گەرانەو و ھەندىكيشيان، لەوى مانەو و پاشان توانييان خويندنى بالا لە پسپوپى جياوازدا تەواو بگەن(۳۵).

بارى سياسى و ديمۆكراسى

كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان سروشتيكي ديمۆكراسى ھەبوو و لە ساپەيدا خەلكى بەويەرى سەربەستىيەو لە ئارادا نەبوو، خەلكى كوردستان ئوميدىيان بەو كۆمارە بوو، كە بتوانى ھيوو ئاواتى لەميژنەيان لە دروستكردى دەولەتيكى كورديدا بەدى بيئى و لە دەورى پيشەوادا كۆبينەو. دەولەتانى ئيران لە ماووى حوكمى رەزا شادا ئەوئەندە زولم و ستەميان كرددبوو و ھەرچى شوينەوارى كوردايەتى پيوە ديار بوو لە ناويان بردبوو، بۆيە كاردانەو ھەيەكى ئەوتوى لەلای خەلكەكە دروست كرددبوو، تويزەكانى كۆمەل، قوربانى بدەن.

لەرپوى ئەمنىيەتى شارەكانەو، رۇزفەلت بەراوردىك لە نيوان ھەردوو كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان و ئازەربايجاندا دەكا:

(لە بارىكدا لە ئازەربايجانى رۇژھەلات، حكومەتى ترس دامەزرايوو، لە كوردستان تەنيا يەك حالەتى كوشتن رپوى دابوو كە دەكرا ناوى سياسىيان لى بنرى، ھەرچەندە ھەندى كورد كە ئەم رژىمەيان خۆش نەدەويست، ھەلاتبوون بۇ تاران. لە جادەكانى مەھاباد مروڤ دەيتوانى گوى لە بەرنامەكانى ئەنكاراو

(۳۵) لەوانە: (رەھيمي قازى و سولتانى وەتەميشى و ھەسەنى حيسامى و رەھمانى گەرميانى و مراد عەبدووللای رازماوەر و قادرى مەحمود زادە و (ھەمەدى مەلود) یش كە قارەمانىكى گەرە بوو ھاتە عىراق و سالى ۱۹۵۰ بە پى خۆي گەياندە باكوو لەم دواييەدا مرد. كەرىمى ئەيوپيان و مستەفا شەلماشى وە عەلى گەلاويژ و سەيد عەزیز شەمزىنى و غەنى بلورىيان و ھى تر بوون). برپوانە: وليام ئيگلتنون، عەبدووللا رەسول پشەدرى، ياداشتەكانم ب ۱، ۷۲. غەنى بلورىيان ئالەكۆك، ل ۶۵-۷۴.

لەندەن بگرئ، لە کاتیکیدا لە تەوری سزای گوێگرتن لە رادیۆکان، مەرگ بوو(۳۶).
 ئەمە جگە لەوەی کە هەر لە سەرەتاوە کۆماری دیموکراتی کوردستان، کە هەلقولای
 ناوجەرگە کۆمەڵی (کوردستان) لە ناوچەکاندا بوو، بەرگریشی لەبەرەدی دیموکراسی
 خاوانی جیهانی دەکردو رێپهوی پیشکەوتنخوازانەیی دژ بە فاشیزم و نازیەت گرتبوو.
 هەرەها بە دوژمنانی گەل و بە حکومەتی ئێرانی سەلمان ئەگەر بواری بدری کورد
 دەتوانن ئیدارەیی خۆیان بەرپۆهەرن و ئەزمونیکی گەرەمی دیموکراسی بوو لە بواری
 جوولانەوێی رزگارخواری کوردایەتی و جۆش و خڕۆشیکێ تازەیی بەخشییە پەوتەکە.
 تەنانت هەندی لە دۆستە بیانییەکانی کورد بە هەولیکێ سەرکەوتووی دەزانن کریس
 کۆچیرا دەلی:

(کۆماری مەهاباد سەرباری بچووی قەوارەو تەمەن کورتی خۆی جیگەیهکی
 گرنگی لە میژووی بزوتنەوێی کوردایەتی هەیه: ئەمە یەکەمین بزوتنەوێی
 کوردایەتی بوو کە (رۆشنییر) سەرکردایەتی دەکرد، ئەوەشی دەرخواست کە ئەگەر
 کورد لێی بگەرین تەنیا (تالانکەر) نین کە لە پاش زیدەرپۆییەکانی سمکۆو
 بەو ناویانگیان دەرکردبوو، بەلکو دەتوانن حکومەتیکی شایست بەناوی
 خۆیانەو بەرپۆهەرن(۳۷).

(۳۶) ئارچی رۆزفلت، کۆماری مەهاباد، ل ۴۱، ن، پسیان پەیمانیری رۆژنامەیی (اطلاعات)ی ئەو سەردەمە،
 دەلی: (قازی محەمەد لە کاتی فەرمانرەوایەتی خۆی لە مەهابادا، بەکار زانییەکی تایبەتییهو
 هەلسوکەوتی کرد، رینگە نەدا کوشتن و جەردەوانی لەشار روو بەن و مائی هاوالتییان بە تالان
 بچن. ئەمە بوو مایە ئەوێ لە ماوێ دوو سالی فەرمانرەوایەتی ئەوجا تەنیا یەک مرۆفی
 دانیشتوانی شار بکوژری و خەلک حەزیکێ تایبەتی بۆ قازی محەمەد پەیدا بکەن). پروانە: نەجەف
 قولى پسیان، لە مەهابادی خوینیاوییهو، ل ۱۸۵. دەربارەیی کوژرانی ئەو کەسەش، کە (غەفور
 مەحمودیان) بوو گوايه لەسەر جاسوسی کوژراو، پروانە، ئیگلۆن، کۆماری کورد، ب ۲، ل ۲۱.
 غەنی بلوریان، ئالەکوک، ل ۵۵. ئەگەرچی غەنی بلوریان دەیگەرپینتەو بۆ مەسەلەیهکی سیاسی، کە
 گوايه لەگەڵ عەزیز زەندی (ئەلمانی)، سەر بە (هاشمووق)ی کاربەدەستی سۆقیەت لە ورمی بوون و
 دژی (ژی-کاف) کاریان کردوو، بەلام سەید محەمەدی سەمەدی بە درێژی لە زاری قادری
 مودەریسی ئەو رووداوی گێراوئەو، پروانە: سەید محەمەد سەمەدی بە نگاهی بە تاریخ مەهاباد،
 ص ۱۸۷-۱۹۰. هەرەها (درك كينان) لە بەراورد دا حکومەتی ئازربایجان بە رژییمیکێ ستالینی
 تۆقینەر ناو دەبا پروانە: درك كينان، کردها و کردستان (مختصر تاریخ کرد)، ترجمه ابراهيم
 یونسی، تهران، ۱۳۷۶، ص ۱۲۵.

(۳۷) کریس کۆچیرا، جنبش ملی کرد، ترجمه ابراهيم یونسی، ص ۲۲۶. هەرەها رۆزفلت دەلی:
 (مەلەبەند و سەرەلانی ئەم کۆمارە گچکەیه کورد و تەمەن کورت و پر لە هەلبەز و دابەزەکەیی و
 رووخانی لەناکاو، یەکیک لە داستانە زۆر رۆشنەکانی رۆژەلاتی ناوهراستی ئەم سەردەمە =

پېوهندی دۆستايهتی گهلانی كوردو ئاسووری و ئهرمهنی بههیز كړدو تهنانهت له مهرانامه (حیزبی دیموکراتی كوردستان)، له برگه ی (۲۲) فهسلی (۴) دا هاتووه: (ماده ۲۲- ئه و میلله ته پچوكانه ی كه له كوردستاندا دهژین (ئازربایجانی، ئهرمهنی، ئاسووری) حقوقی ئه وان تصدیق دهكهن) (۳۸).

ئهمهش لیكدانه وهی تیفكرینیکی قوولی سیاسهتی پیشهوا بوو ئه وهی ههستی میلله تانی دهو رو دراوسی بۆ لای ئه زمونی دیموکراتی كورد رابكیشی، چونكه پیشهوا و حیزب له وه گه شتیبوون، ئه و میلله تانه ی ناوچه ییش ههروه كو كورد دووچار ی زولم و ستهمی حكومه تی شا بوونه ته وه و له ژیر دهسه لاتی په هله ویدا هه مو ئازادیه کییان لی زهوت كراوه، بۆ ئه وهی گیانی برایه تی بههیز بكات و ئه وانیش ببنه سوپه ریک بۆ كووماری دیموکراتی كوردستان.

رېكخراوه كانی لاوان و ژنان نمونه یه کی دیی دیموکراسی بوونی كوومار بوون، كه پیشتهر ئه و گرنگیه به توژی لاوان نه ده دراو له و سه رده مه دا كوومار توانی لاوان له دهو ری یه كیتیه كه یان رېكخراوی جهوانانی كوردستاندا كوویان بكاته وه و بلاو كراوه ی خوویان هه بی و به ئاراسته یه کی نه ته وه یی و نیشتمانیا نندا بهرن و چا كتر بتوانن ئه رك و پولی خوویان ببینن، گو قاری (هاواری نیشتمان)، كه له سه ری نووسراوه (بلاو كه ره وه ی بیر ی یه كیه تی جهوانانی دیموکرات) به سه رپه رشتی (صدیق ئهنجیری آنر) (۳۹) بلاو كراوه ته وه. ئه م گو قاره، گو قاریکی ئه ده بی، سیاسی، كو مه لایه تی بووه و یه ك ژماره ی لی درچووه. ههروه ها ژماره یه ك وتار له رۆژنامه ی (كوردستان) دا له باره ی لاوان بلاو كراوه، كه نیشانه ی گرنگیدانی كوومار بووه به پهروه ده ی لاوان به ههستی كوردایه تی و ژیان ی ئاینده (۴۰). كچان و ژنان گورجتر و چالاكانه تر هاتنه مه یدان و به ره و خویندن و

=ئیمهیه. بروانه: ئارچی رۆزفلت، كووماری مه اباد، ل ۳، كه چی نه یاریکی میلله تی كورد ئه و شه ش ساله ی ۱۹۴۷-۱۹۴۱ به بی نه زمی و په شیوی داده نی له ئیراندا، بروانه حمید رضا جلائی پور، قاضی محمه د، ص ۲۳.

(۳۸) مهرانامه ی حیزبی دیموکراتی كوردستان، ل ۵.

(۳۹) ئه م پووناكبیره له سال ی ۱۹۶۸ دا تیرۆر كرا. بروانه: ح. ماوه رانی، رۆژنامه گه ری كوردی له كوردستانی رۆژه لاتدا، گ. هاوار، ژه، ئه لمانیا، ۱۹۹۹، ل. به لام (هیدی) پیی وایه له سال ی (۱۹۶۶) دا له (مامه رووت) له باشووری كوردستان له ئه نجامی سه ره رۆی (ئهممه د توفیق) دا تیدا چووه، بروانه: رۆژنامه ی په یام، ژ ۲۱، ۲۰/۲/۲۰۰۰، ل ۲۶. ئه مه یان له پاستیه وه نزیکتره و ته واوه. (۴۰) بروانه: رۆژنامه ی كوردستان، ژماره كانی (۶۸، ۷۰، ۷۱، ۷۷).

خویندهواری هان دهران و پیشه‌وا بۆ خۆی گرنگی بهم مه‌سه‌له‌یه دهاو ده‌ستپیشخه‌ری ده‌کرد له‌کردنه‌وه‌ی قوتابخانه‌ی کچاندا. برپار درا به‌دامه‌زاندنی یه‌کیته‌ی ژنانی کوردستان، له‌م ڕوه‌وه‌ ڕۆژنامه‌ی (کوردستان)ی زمانحالی حکومه‌ت، ئەم هه‌واله‌ی بلا‌وکردۆته‌وه:

(سازکردنی حیزبی دیمۆکرات

له‌ لایه‌ن ژنانی کوردستان)

پۆژی جومعه‌ ۱۳۲۴/۱۲/۲۴ له‌ لایه‌ن یای پیشه‌وای کوردستان له‌ ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ یایه‌کانی تیگه‌یشتووی کوردستان گیرایه‌وه و له‌ ساتی ۳ ی پاش نیوه‌پۆ له‌ ئەنجومنه‌ی فهره‌نگی کۆبوونه‌وه و به‌ سه‌رۆکایه‌تی یای پیشه‌وای کوردستان (یای مینای قازی) حزبی دیموکراتی ژنانی کوردستان دامه‌زراو ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ یایان نیو نووسین کردو مانگانه‌ی ئەندامیه‌تی یان له‌ تمه‌نیک تا ده‌ تمه‌ن وه‌ ئەستۆگرت) (۴۱).

هه‌روه‌ها سه‌باره‌ت به‌یه‌که‌م کۆبوونه‌وه‌ی یه‌کیته‌ی ژنانی کوردستان، که‌ له‌ سه‌ره‌رشته‌ی یای پیشه‌وای به‌رپۆه‌چوو و چه‌ند یایه‌کی کورد و تاربان تیدا خویندۆته‌وه ئەم هه‌واله‌ی بلا‌وکردۆته‌وه:

(له‌پۆژی ۱۳۲۴/۱۱/۱۶ له‌ لایه‌ن یای پیشه‌وای کوردستان به‌ بۆنه‌ی جیژنی سه‌ره‌خۆیی و ناساندنی پیشه‌وای (معظم)ی کوردستان له‌ ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ یایانی شاری مه‌هاباد ئامۆژگارانێ مه‌دره‌سه‌ی کچان گیرا بۆوه و جیژنیکی خۆشیان گرت ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ یایان ئامۆژگاران ده‌و بانگ هێشتنه‌دا نوتق و خیتابه‌ی زۆر باشیان خویندۆته‌وه و جیژن که‌ له‌ ساتی (۳) ی پاش نیوه‌پۆ گیرابوو له‌ ساتی (۵) ی دوایی هات..) (۴۲).

ئهمه‌ش ئەزموونیکێ نوێ بوو، که‌ له‌ کۆماری کوردستاندا، ژن بتوانی به‌شدارێ ژانی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی بکات و له‌ ده‌وری رێکخراویکی خۆیاندا کۆببنه‌وه و شان به‌شانی پیاوان ده‌وری چالاکانه‌ی خۆیان ببینن. جیگه‌ی ئاماژه‌ بۆ کردنه، هه‌روه‌کو چۆن لقی کۆمه‌له‌ی (ژی.کاف) له‌ شاری سلیمانی به‌ سه‌ره‌رشته‌ی ئیبراهیم ئەحمه‌د به‌رپۆه‌ ده‌چوو و ژماره‌یه‌ک شاعیر و پۆشنبیری ئەو ڕۆژه‌ی باشووری کوردستان تیدا ئەندام بوون، به‌هه‌مان شیوه‌ لقی (یه‌کیته‌ی ژنانی کوردستان)ی کۆمه‌له‌ی (ژی.کاف) له‌ لایه‌ن ناهیده

(۴۱) ڕۆژنامه‌ی کوردستان، ژ ۲۴، ۱۹۴۶/۳/۱۵.

(۴۲) ڕۆژنامه‌ی کوردستان، ژ ۳۲، ۱۹۴۶/۴/۶.

شیخ سەلام و نەعیمە خانى خوشكى ئىبراھىم ئەحمەد و زەكیە بابان و .. ھتد بەرپۆھ دەچوو(٤٣).

دوای ئەوھى حكومەتى تاران، ھەولئى زۆرى لەگەل ھەدى فیرقەى دیمۆكراتى ئازەربایجان بە سەرۆكایەتى (پیشەوھرى)دا، كە لە چوارچۆھى ئیراندا خۆیان خۆرپبەرى خۆیان بكەن. ئەم ھەولانە و ھەولەكانى دواتریش، كە حكومەتى تاران لە بانگھێشتەكانى بۆ سەرۆكایەتى ھەردوو كۆمارى دیمۆكرات بۆ راگرتنى بارودۆخ و كەسبكردى كات بوو، كە بتوانن ئەرتەشى پوخوا و تێكشكاوى ئیران بە ھیز بكەنەوھ و لە لایەكى تریشەوھ چاوەروانى ئەنجامى وتووێژەكانیان بوون لەگەل یەكئیتى سوڤیەت لە بابەت ئىمتیازاتى نەوتەوھ.

حكومەتى ئیران لە تەمموزى (١٩٤٦)دا بە رەسمى قازى محەمەدى بۆ تارانى پایتەخت بانگھێشت كرد بۆ ئەوھى راستەوخۆ گفتوگۆ لە بارەى داھاتووى ناوچەكە بكرى و رازى بكەن بەوھى ھاوكارى خۆى لەگەل رۇوسیا بچرپئى ھاوكارى ئازەربایجان نەكەن و ھەندى بەلئىنى ساختەى بدەنى، كە ئەوان دان بە بوونى دەسەلاتى قازى لە چوارچۆھى ھەلبژاردنىكى ئازاد، كە ئەنجام دەدرى نوینەرى خۆیان بۆ پەرلەمانى ئیران ھەلبژیرن. یەكئى لە رۆژنامەكانى ئەو كاتەى تاران نووسىوئەتى و دەلئى:

(ئۆتۆمبئلى ژمارە ٢٨ بەناو تاران دا دەسوورپتەوھ و ئالایەكى بچووكى كوردى بە سئى رەنگ سەوز سبى و سوور لە ناوھراستدا رۆژئىك و لئى نووسراوھ دەولەتى جمھورى كوردستان، ھەلكردوھ. بئى گومان ھەدى لئىپرسراوانى كورد بۆ وتووئىژ لەگەل حكومەتى مەركەزى دەربارەى دەستوورى حكومەتە سەربەخۆییەكە ھەلكرتوھ)(٤٤).

ھەردوو كۆمارى دیمۆكراتى ئازەربایجان و كوردستان لە پۆژى (١٦/١٠/١٩٤٦)دا، پەيامئىكى سەربازىيان مۆر كرد، كە ئەمە بەندەكانى بوون:

(١- دروستكردى لەشكرئىكى ئازەرى كوردى كە شوئىنى تەوئیز بئت.

٢- ناردنى لەشكرى نيزامى ئازەربایجان بۆ قۆلى (سەقز) لە كوردستان و ناردنى لەشكرى غەبرى نيزامى ئازەربایجان بۆ كوردستان بۆ ئازەربایجان ئەگەر پئوىست بوو.

(٤٣) بۆ زانىارى زياتر پروانە: نوري شاويس، من مذكراتي، ص ٤٠.

(٤٤) لوسيان رامبو، الكرد والحق، ص ١٣٩.

- ۳- دانانی جەنرال عەزیمی ئازەربایجانى بۇ سەرۆكى گشتى له قۆلەكانى (سەقز) (سەردەشت) له كوردستانهوه له (هۆلا ساسۆر هەوشار) له ئازەربایجان.
- ۴- دانانی مەلا مستەفا بە سەرۆكى گشتى كوردى ئازەرى له ناوچەى (سەقز).
- ۵- ناوچەى هەوشار له ئازەربایجان له ژیر چاودیری "محمد حسین سەیفى قازى" دا بیئت.
- ۶- قازى محمد سەرۆكى گشتى هەرە بەرز بیئت له سەر هیزهكانى ئازەربایجان كوردستان. بهلام له ژیر رەنگ پشتنى جەنرال عەزیمی دا.
- ۷- (پیشهوهرى) سەرۆكى هەرە بەرز بیئت بۇ هیزه شەركهكانى كوردى ئازەرى له ئازەربایجان.
- ۸- هیزی كوردى هەر یارمەتییهكى تری ویست (ئازەربایجان) دەستى بۆ دیرژ بکات(۴۵).

شەپ له ئازەربایجان، کۆبوونەوه له مەهاباد

گفتوگۆیهكان بى ئەنجام بوون. شەپ دەستى پى کرد. تاچه زامنى لهشكرى كوردستان لهوى پۆژى بارزانیهكان بوون، كه شىخ ئەحمەدى بارزان و مەلا مستەفا لهگەل ژمارهیهكى زۆرى خاو و خیزانى بارزانیهكان له عیراقهوه راپانكردبووه ئیران و له ناوچه كوردنشینهكانى ئەوى نیشتهجى ببوون. هەر له یهكەم پۆژى دامەزراندنى كۆمارهوه مەلا مستەفا پشنگیری و هاوكارى خۆى راگهياندو دواى ئەوهى له ماوهیهكى كەمدا پشتر تهواوى ئەرتەشى ئیرانیان له ناوچهكانى میاندا و سەردەشت و بۆكان و ناوچهكانى دى پاك كوردبووه، ئیستا پروبه پرووى نههامهتییهكى گهوره هاتبوون له ئەنجامى ئەوهى دهولەتى ئیران به ناوى پاكى و سهلامهتى هەلبژاردنهوه هیزی سەربازى خویان پهوانهى تهوریز دهكهنهوه و سەرۆك وهزیران (قوام السلطنه) به تهواوى لهگەل یهكیتی سۆقیهت و ئینگلیز ریکهوتوون، بهوهى كه یهكیتی سۆقیهت چاله نهوتهكانى باكوری ئیران بهكاربهرى و له قازانجى هەردوو میللهتدا بى. لهو لاشهوه ئینگلیزیش چاله نهوتهكانى عەبادان و خۆزستان بهكاربینى(۴۶).

(۴۵) عەلەئەددین سەجادی، شۆرشهكانى كورد، ل ۳۰۸، ۳۰۹.

(۴۶) له بارهى ئیمتیازى نهوتى (سۆقیهت-ئیران)هوه بروانه: محەمهەدخان ملك یزدى، غوغای تخلیه ایران ل ۱۴۳. طاهر خلف البكاء، التطورات الداخلية في ایران ۱۹۴۱-۱۹۵۱، ص ۲۳۵-۲۳۶.

ژنرال- دكتور پناهیان، فرهنگ جغرافیائی ملی ترکان ایران زمین، ج ۲، ص ۱۴۳-۱۴۵.

له بهرامبەر ئهو سياسه‌ته‌ی هاوپه‌یمانه‌كان به تايبه‌تی سوڤيه‌ت و ئينگليز كه تا ئهو رۆژه له پیناو پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندی خۆيان كوردو ئازهریان كوردبووه كارتی پال‌ه‌په‌ستۆ بۆ سهر ده‌وله‌تی ئيران ئیستا به‌رژه‌وه‌ندی ئابووری و لا‌ته‌كانیان به‌لینه‌كانی جه‌غه‌ری باقرۆقی سهره‌ك وه‌زیرانی ئازهربايجان بۆ فيرقه‌ی ديمۆكراتی ئازهربايجان و كۆماری ديمۆكراتی كوردستان بوونه بلقی سهر ئاو، به‌وه‌ی كه داوايان له وه‌زاره‌ته‌كه‌ی (قوام) كوردبوو هه‌لبژاردنێکی راسته‌قینه له سهرانسه‌ری ئيراندا ساز بكری و ناوچه ئازهری و كوردنشینه‌كانیش به‌شداری ئهو هه‌لبژاردنه بکه‌ن و نوینه‌ری خۆيان هه‌لبژیرن.

ئه‌گه‌رچی كۆماری ديمۆكراتی كوردستان و ئازهربايجان بۆ پروپه‌روپوونه‌وه‌ی ههر هيرشیکي له ناکاوی ده‌وله‌تی ئيران له‌سهر چه‌ند خالێك ریکه‌وتبوون، كه ئهو ریکه‌وتنه به‌رژه‌وه‌ندی و گیانی هاوکاری سهریازی و بازرگانی و فهره‌نگی به‌خۆه‌ گرتبوو. له ماوه‌یه‌کی كه‌مداو له رۆژی (۱۰) ی كانوونی یه‌كه‌م سوپای ئيران ته‌وریزی گرته‌وه، بئێه‌وه‌ی به‌ره‌نگارییه‌کی ئه‌وتۆی بكری. به تايبه‌تی پيروژبایی (د. جاويد) له رادیوی تاران ده‌خوینرایه‌وه و سهرانی حكومه‌تیش به‌ره‌و سوڤيه‌ت خۆيان رزگار كرد. له‌وه‌ سهره‌به‌نده‌دا، كه هه‌رگیز چاوه‌روان نه‌ده‌كرا و به‌ئاسانی ته‌وریز بگيریته‌وه و سوپای فيرقه‌ی ديمۆكراتی ئازهربايجان هه‌ره‌س بئینی، به‌تايبه‌تی كه راسته‌وخۆ یه‌كیتی سوڤيه‌ت به‌رگری لی ده‌كردن.

له مه‌هاباد، خه‌لكه‌كه و سهرانی كۆمار شله‌ژابوون، له به‌رده‌م بریاری شه‌ركردن و مقاومه‌ت یا هه‌روه‌كو ئازهربايجان خۆ به‌ده‌سته‌وه بدن و ئه‌رته‌شی ئيران بئێه‌وه‌ی ده‌كردن، ئه‌گه‌ر بئینه‌وه چاره‌نووسی كۆمار و خه‌لكی ديمۆكرات چی ده‌بێ؟!

پيشه‌وا، كاربه‌ده‌ستانی كۆمارو هه‌ندئێ له سه‌رۆك عه‌شيره‌ته‌كانی بانگ كردو كۆبوونه‌وه‌یه‌کی له مزگه‌وتی ئاغادا پیکه‌هینا بۆ ته‌گبیر و راوێژ.

دوو بیروپا هه‌بوو، یه‌كێکیان خۆ به ده‌سته‌وه‌دان بئێه‌یچ به‌ره‌نگاری، دوهم پینان وایوو ده‌بئێ به‌ر له‌سوپای تاران بگيری و تا دوا دلۆپ خوین شه‌ركه‌ن.

قازی بۆ خۆی حه‌مه حوسینی سه‌یفی قازی وه‌زیری جه‌نگ سه‌ره‌تا له‌و راپه‌دا بوون (٤٧).

مه‌لا عه‌بدوللای موده‌رپسی و مه‌لا حوسینی مه‌جدی وه‌زیری داد له‌گه‌ل مقاومه‌تدا نه‌بوون (٤٨). بۆ رۆژی دوايي بریار درا هه‌روه‌كو ئازهربايجان بئێه‌وه‌ی شه‌رو شۆر پيشوازی سوپا

(٤٧) عه‌لاه‌ده‌دين سه‌جادی، شۆرشه‌كاني كورد، ل ٣١١. هه‌روه‌ها له باره‌ی هه‌لوێستی قازی محمه‌د له‌و كۆبوونه‌وه‌یه‌دا، كه ده‌با به‌رگری بكری و ئازایه‌تی (حه‌مه‌دی مه‌ولوودی)، بره‌وانه: عه‌لی كه‌ریمی، ژيان و به‌سه‌ره‌اتی عه‌بدولره‌حمان زه‌بيحی (مامۆستا عوله‌ما)، ١٩٩٩، ص ٣٩٧.

(٤٨) عه‌بدولقادر ده‌باغی، راپه‌رینی كۆمه‌له‌ی ژئ-كاف، ل ٣٧.

بكریت و تا ئه و جیگهیهی له توانادایه خوین نه پژی و خه لکه که زهرمه ند نه بن. بو ئه م مه به سته پی شه وا بریاری هیزی پی شه مرگه ی له به ره کانی جهنگ دا بکشینه وه و شه پ نه که ن.

پوو خانی کۆمارو هاتنه وهی نه رته ش

دوای ئه وهی بریاری خو ته سلیم کردن درا، هیچ ئومیدیک نه ما، - رۆژی ۲۵ ی سه رما وه ز قازی به ته له فۆن قسه ی له گه ل سه رتیپ (هما یونی) کرد، ئینجا خو ی و سه یف و حاجی بابه شیخ و چه ند که سیکی تر به ئۆتۆمبیل چون بو (حه مامیان) ته سلیمی سه رتیپ (هما یونی) بوون. سه رتیپ (هما یونی) فه رمانده ی له شگری (۴) ی کوردستان و، سه رکرده ی ئه و هیزه بو که ئه وه بو له قۆلی سه قزه وه به ره و مه هاباد بجو لی. هما یونی، وه کو خو ی گپراویه ته وه، به ر له وهی قازی محمه د و سه رانی تری کۆماری دیمۆکراتی کوردستان بچن بو لای گفتی (ته ئمینی جانی) (۴۹) پیدابوون.

ئه گه رچی ریگه ی را کردن و په نابردن بو ولاتانی دراوسی له به رده و امدا بوو، به لام قازی، که پیاویکی خاوه ن بیروباوه ر بوو، له پیناوی خه لکه که وه سه لامه تییان ئه م ریگه یه ی پی له وانی دی با شتر بوو.

سه رتیپ (هما یونی) له سه ره تادا، نه یویست هیچ هه نگاوکی ئه وتو بنی که کار به ده ست و خه لکه که لپی بسله منه وه و ترس و تۆقاندن بکه ویته نیو شاری مه ابادی پای ته ختی کۆمار. ته نانه ت به پیی قسه ی په یامنیری رۆژنامه ی (اطلاعات)، که ئه و رۆژانه له وی بووه ده لی:

(سه یر ئه وه یه له رۆژانی سه ره تادا لیوا هوما یونی سه رکرده ی هیز گه لی کوردستان له مه هاباد له مالی قازی محمه د لایدا و فاقینی له گه ل ئه ودا خوارد و باس و خوا سیک له باره ی گرتنی ئه و له گو رپیدا نه بوو) (۵۰).

ئه م هه نگا وهی کۆمار جو ریک له بروایی لای هۆزه چه کداره کانیش په یدا کرد که به ئاسانی چه که کانیا ن ته سلیم به سو یا بکه ن، به لام ئه وه نده ی پی نه چوو، دوای چه ند رۆژیک قازی محمه د و محمه د حوسین سه یفی قازی و هه ندی له ئه فسه رو وه زی ره کانی کۆمار گیران و ته نانه ت سه دری قازی برای پی شه وایش که ئه و کاته ئه ندام په رله مان بوو له تاران به گیراوی هی نا بوویانه وه بو مه هاباد.

ئیتر، شالاوی گرتن و کوشتن و توندو تیژی له شاره کانی کوردستان و ئازهر بایجانیش (۴۹) نه وشیروان مسته فا، حکومه تی کوردستان، ل ۲۶۷.

(۵۰) نه جه ف قولی پسین، له مه ابادی خویناوییه وه، ل ۱۸۵.

له پروی پۆشنبیری و کۆمه‌لایه‌تی و مافه نه‌ته‌وايه‌تییه‌کانه‌وه. ته‌نانه‌ت (ن. پسیان) په‌یامنی‌ری پۆژنامه‌ی (اطلاعات) نووسیویه‌تی: (نیزیکه‌ی ۱۴ سه‌عات قسه‌ی کردو که‌مو کورته‌ی جو‌ربه‌جو‌ری له‌ داگه‌ گرت) (۵۳). هه‌روه‌ها (محمدی شه‌ریفی)، که‌ له‌ لایه‌ن ده‌وله‌ته‌وه‌ کرابوو به‌ پارێزه‌ری قازی محمه‌د، سا‌لی (۱۹۵۶) گو‌شه‌یه‌کی له‌ چۆنیه‌تی ئەم داگایه‌ لادابوو و نووسیویه‌تی:

زۆر حه‌یف بو‌ قازی محمه‌د بو‌ ئەو پیاوه‌ مه‌زن و ژیره. قازی له‌ داگادا به‌ نه‌ترسی قسه‌ی ده‌کرد. له‌ راستیدا ئەو داگای مو‌حاکمه‌ ده‌کرد، قازی حکومه‌تی ئێرانی له‌ عاست میلیه‌ت به‌ خه‌یانته‌ تاوانبار کرد. به‌ ئازایی و غیره‌ته‌وه، نه‌ک هه‌ر له‌ مافی نه‌ته‌وايه‌تی گه‌لی کورد دیفاهی ده‌کرد، به‌ لکو له‌ مافی هه‌موو گه‌لانی ئێران دیفاهی کرد. ئەو قاره‌مانانه‌ له‌م داگایه‌ به‌جو‌ری له‌ مه‌سه‌له‌ک و بیروباوه‌ری خۆیان دیفاه‌یان ده‌کرد که‌ داگای سه‌ری سو‌ر ما‌بوو. ئەسه‌له‌ن له‌م کاره‌ی که‌ کردبوویان په‌شیمان نه‌بوون (۵۴).

له‌ پۆژی (۲۳) ی کانوونی دووه‌می (۱۹۴۷) دا داگای حوکمی خنکاندنیه‌ به‌سه‌ر پێشه‌وا قازی محمه‌دو سه‌یفی قازی و سه‌دری قازی دا، به‌لام به‌ هۆی بارودو‌خی ئەو پۆژانه‌ و گفتوگو‌ی مه‌لا مسته‌فای بارزانی له‌ تاران له‌گه‌ل ئێراندایه‌ بریاره‌ی جیه‌جیه‌ی کردنه‌که‌ی تا پۆژی (۳۱) ی مارتی (۱۹۷۴) دواخرا، هه‌رئهو پۆژه، شه‌و دره‌نگانی له‌ مه‌یدانی چوارچرا، هه‌ر له‌ شوینه‌ی، که‌ ئالای کۆماری دیموکراتی کوردستانی تیدا هه‌لکرا له‌وی له‌ سێداره‌دان. دوا‌ی پا‌زده‌ مانگ کۆتایی به‌ ته‌مه‌نی کۆماره‌ت و جاریکی دی ئومیدی کورد له‌ قه‌واره‌ی سه‌ربه‌خۆ و ده‌وله‌تدا بووه‌وه‌ به‌ سه‌راب.

بێجگه‌ له‌و سی‌ که‌سه، هه‌ر له‌ شاری مه‌هاباد و پاشان له‌ بو‌کان و شوینه‌کانی دیکه‌شدا چه‌ندین که‌س له‌ ئەفسه‌رو کاربه‌ده‌ستانی دی له‌ سێداره‌دان (۵۵). ژاندرمه‌ هه‌رچی

(۵۳) ن. پسیان، له‌ مه‌هابادی خویناوییه‌وه، ل ۱۸۸.

(۵۴) که‌ریم حسامی، کاروانیک له‌ شه‌هیدانی کوردستانی ئێران، ل ۲۴-۲۱. رشیده‌ت. ق، خه‌باتی نه‌ته‌وه‌ی کورد، پۆژنامه‌ی ئازادی، ژ ۹۲، ۸، نیسانی ۱۹۶۰، ل ۲-۴. له‌ باره‌ی ناوه‌رپۆکی دانیشه‌نه‌کانی هه‌ر دوو داگای (قازی) په‌کان ب‌روانه: مه‌حمود مه‌لا عیزه‌ت، قازی محمه‌د له‌ ناو پووناکی میژوودا، گ مامۆستای کورد، ژ (۲۵، ۲۴)، ۱۹۹۵، ۳۶-۴۰.

(۵۵) له‌ باره‌ی ناوی ئەو که‌سانه‌ی له‌ شه‌ره‌کانی دی له‌ سێداره‌دان، ب‌روانه: عه‌لاه‌دین سه‌جادی، شو‌رشه‌کانی کورد، ل ۱۸۶. پۆژنامه‌ی کوردستان، بیره‌وه‌ری (۱۰) ی خا‌که‌لیوه‌ پۆژی شه‌هیدان، ژ ۳، ئاو‌ریلی ۱۹۷۱، ل ۱.

ئاسەوارىكى كوردى و كۆمار ھەبوو سووتاندىان و لەناويان برد. ئەو كارەساتە دەرد و پەندو عىبرەتتىكى گەورە بوو، وەكو سەدرى قازى لە وەلامى برادەرىكى ئەندام پەرلەمانى خۇيدا وتى: (ئەو مەن نىم كە شكاوم، ئەمە سىياسەتى سۆڧىيەتە لە ئىران دۆراندوووتى...) (۵۶).

دىارە ئەمە ئەو ناگەيەنئى كە ھەر بە تەنيا سۆڧىيەتە لەم نۆوانەدا، خەتاي بووبى، بەرىتانىاش بە ھەموو شۆيەبەك درىغى نەكردووہ لە يارمەتيدانى ئىران لە ھەوال و شۆيەكانى سەربازىشەوہ لە سەركوتكردنەوہى بزوتنەوہى رزگارخووزى كوردايەتى و رووخانى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستاندا (۵۷). ھەر و ھەا (ئەمريكا) ش دەورىكى كارىگەرى لە يارمەتيدانى ئىران و بەھىزكردنەوہى و گەياندى داواكارىيەكانى بۆ كشانەوہى ھىزەكانى بىگانە لە ئىران بۆ بەردەم ئەنجومەنى ئاسايشدا ھەبوو بە تايبەتى بآليۆزى ئەمريكى (جۆرج ئەلن) لەو سەردەمەدا رۆلئىكى خراپى ديوہ لە رىگە خۆشكردن و ھەلمەتى كۆتايى ھىنانى بە كۆمار (۵۸). ئەمە سەربارى ئەوہى چەندىن ھۆكارى دى، لە رووى ناوچەگەرى و خيانەتى سەرانى عەشايرو پروا بە خۆ نەبوون و كزى و لاوازى ھەستى نەتەوہى و نىشتمانپەرورەرى و بى توانايى دەسەلاتى كۆمار لە چارەسەركردنى مەسەلە سەركىيەكانى وەكو زەويوزار و دروستكردنى دەروازەيەكى ئابوورى و بازىرگانى ئەوتۆ، كە پشت بە خۆ ببەستى. ھەموو ئەو فاكتەرە نۆو دەولەتى و ناوچەيى و ناوخيبييانە بوونە ھۆى رووخانى كۆمارو ھەولئى كورد لەو پارچەيەدا بوو بەقوربانى (نەوت) و پۆوھندى ديبلۆماسى و سىياسىي زلھىزەكانى ئەو رۆژگارە.

۵۶- ن. پسيان، لە مەھابادى خويناوييەوہ، ل ۱۸۶.

۵۷- بۆ سەبرى ئەو بەلگەنامەيى وەزارەتى دەروہى بەرىتانىا بروانە: د. عبدالستار طاهر شريف، الجمعيات والمنظمات والاحزاب الكردية في نصف قرن ۱۹۰۸-۱۹۵۸، ص ۲۴۸-۲۴۹.

۵۸- لە بارەى رۆلئى ئەمريكا لە جاسوسى و بە تايبەتى رۆلئى جۆرج ئەلن لە رىكخستنى پۆوھندى نۆوان (قوام السلطنة)ى وەزيرانى ئىران و خىلە كوردىيەكان بروانە د. بورھان. ا. ياسين، كۆمارى كوردستان لە پەيوەستگەى پەيوەندىيە نۆونەتەوہىيەكاندا، گ ھاڧىبون، ژ، ئەلمانىا، ۱۹۹۹، ل ۳۱-۴۶.

فەسلێ دووهم

چاپخانه و پۆژنامه‌وانی کۆماری دیموکراتی کوردستان

باسی یه‌که‌م: چاپخانه و چاپمه‌نی و بلاوکراوه.

باسی دووهم: ناساندنی پۆژنامه و گۆقاره‌کان و هونه‌ره‌کانی
پۆژنامه‌وانی.

باسی یه کهم

چاپخانه و چاپمهنی و بلاوکراوه

چاپخانه

له دواى دۆزینه وهى ئامبىرى چاپ له لایهن (گۆتنبېرگ) هوه ماوه یه کی زۆر، ئینجا له ئەوروپاوه چاپخانه گه یشته دهولته عوسمانی، دیاره هۆیه که شی ئەوه بوو، سولتانه کانی عوسمانی له ژیر په ردهی دیندا ریگه یان به هینان و دامه زانندی چاپخانه نه ده دا، چونکه له راستیدا بوونی چاپخانه و چاپمهنی نیشانه یه کی گه ردهی مه ده نیهت و شارستانی هتی نوییه و بوار له به ردهم بلاو بوونه وهی بیروپرای جوراوجۆر ده خولقی نی و ئاگایی خه لکی به ره و ژوور ده بات، ده بیته هوی بلاو کردنه وهی رۆژنامه وانی و گه یانندی هه و آل و ئاگاداری له باری دنیا.

زۆریه یی سه رچاوه کان، رۆژنامه وانی و چاپخانه له کوردستانی رۆژه لاتدا، له پووی میژوو یییه وه، ده ده نه پال ئەو هه وله جوامیرانه یه ی نه وهی به درخانییه کان و به تاییه تی (عه بدولر هزاق به درخان) له شاری (خوی)، که له سالی (۱۹۱۳) دا هه ولی داوه یه که مین رۆژنامه ی کوردی له ئیراندا به ناوی (کوردستان) بلاو بکاته وه و بو ئەم مه به سه ته چاپخانه یه کیش دابین بکات و کتیب و بلاوکراوه ی کوردی پی چاپ بکات و هانی خه لک بدات بو خویندن و خوینده واری و یه کهم قوتابخانه ی کوردییش هه ر له و شاره دا بکاته وه^(۱).

یه که مین چاپخانه و رۆژنامه وانی راسته قینه له رۆژه لاتی کوردستان دا له سه ر دهستی مه لا محمه د تورجانی زاده (قزلجی)، که هه ر خوی له رۆژنامه ی (کوردی) سه رده می شو رشی سمکو شکاک دا هه موو کاریکی ئەنجام داوه دهستی پیکردوو و پچکه شکین بووه. ئەم رۆژنامه یه له چاپخانه ی (غیرهت) له شاری ورمیدا چاپکراوه، ئەم

(۱) بو زانیاری زیاتر بروانه: ک، اول مدرسه کردیه فی ایران، جریده التآخی ۱۹۷۳/۱۲/۲۰، ص ۸. سهید عزیز شهزینی دهلی عه بدولر هزاق به درخان کۆمه لیه (جیهاندانی) دامه زاننده وه، بروانه: دکتۆر عه زیز شهزینی، بزوتنه وهی نه ته وایه تی رزگاریخو ازانه ی گه لی کوردستان، ل ۱۲۶. جه لیلی جه لی، بووژاننده وهی رۆشن بیری و نه ته وهی کورد کۆتایی سه ده ی نۆزده هه م - سه ره تایی سه ده ی بیسته م، ل ۱۴۰-۱۵۶.

چاپخانه‌یه هی (محمد تمدن) بووه، خاوه‌نی کتیبی (اوضاع ایران در جنگ اول یا تاریخ رضائیه)، له باره‌ی سهرتای چاپکردنی (پۆژیکیان شیخ له کهسانی تیگه‌یشتووی سمکۆ له (خزمانی سهید ته‌ها) هاته لام، له میانی قسه‌کانیدا ئه‌وه‌ی دهرخست که ئاغا (واته سمکۆ) به ته‌مایه به هۆی نه‌بوونی بلاوکراوه له ره‌زائیه ئه‌م که موکورتیه نه‌هیلّ و له ره‌زائیه‌ش پۆژنامه بلاو بکریته‌وه ئایا به‌رای ئیوه به چ قه‌واره و تیراژیک ده‌توانرئ پۆژنامه‌یه‌ک له‌م شاره بلاو بکاته‌وه، که سه‌نگین و جوان جیگه‌ی سهرنجدان بی..)

ه‌روه‌ها به‌رده‌وام ده‌بی و له میانه‌ی قسه‌کانیدا ده‌لی: (تابلو‌ی چاپخانه‌ی تمدنیان هه‌لگرتبوو، له جیگای ئه‌و تابلو‌ی چاپخانه‌ی غیره‌تیان هه‌لواسیبوو!)(۲).

له‌سه‌ر پوو‌په‌ری پۆژنامه‌که‌دا (ورمئ چاپخانه‌ی غیره‌ت) و ناوی (مه‌لا محمد ترجانی نووسراوه، ه‌روه‌ها له‌پرووی سهره‌وه‌دا ئه‌م رسته‌یه به‌رچاو ده‌که‌وی) (مقالاتی‌ک که منفعت کردان تیدابی وردگیری).

له پاش دامرکانده‌وه‌ی ئه‌و شو‌پشه ئیدی پۆژنامه و چاپخانه‌که‌ش په‌کی که‌وت و سالانیکی دوورو دریژ بزاقی پزگاریخواری له پۆژه‌لاتی کوردستان دا خامۆش بوو و زمان و نووسینی کوردی قه‌ده‌غه کراو پۆژنامه‌و بلاوکراوه‌ی کوردیش قه‌ده‌غه کران(۳).

ده‌ست پیکردنی دووه‌مین جه‌نگی جیهانی، بارودوخیکی تایبه‌تی له جیهاندا هی‌نایه کایه‌وه و میلله‌ت و ولاتانی پۆژه‌لاتیشی گرت‌ه‌وه، له‌نیوان لایه‌نگری هاوپه‌یمانان و نازیه‌تا. ئیران به‌پیی سنووری جوگرافی وا هه‌لکه‌وتبوو، له‌سه‌ر سنووری سو‌قیه‌ت بوو له باکور و له پۆژئاوایش عیراق، که ده‌سه‌لاتی ئینگلیز به‌پۆه‌ی ده‌برد، باری سیاسی و ئابووری شله‌ژابوو، شای ئیرانیش (ره‌زا شا) مه‌یلی تایبه‌تی بو ئه‌لمانیا هه‌بوو و کۆنسۆل و ده‌زگای جاسووسیه‌کانی ئه‌لمانیا به ئاره‌زووی خو‌یان له ئیراندا کاریان ده‌کرد. ئه‌م بارودوخه‌ پێگه‌ خو‌شکه‌ر بوو بو دامه‌زراندنی کۆرپو پارت و پیکخراوی سیاسی، ه‌روه‌کو له‌ فه‌سلی یه‌که‌مدا باس‌مان کرد.

(۲) محمد تمدن اوضاع ایران در جنگ اول یا تاریخ رضائیه، ص ۳۶۹، ۳۷۱.

(۳) دکتۆر سادق شه‌ره‌فکه‌ندی باسی هه‌ندی پاپه‌پینی دوا‌ی سمکۆی کردووه و به‌ناونیشانی (پاپه‌پینه‌کانی خواریوی کوردستانی ئیران) ده‌یانناسینی و به‌ تایبه‌تیش پاپه‌پینی عه‌باس خان (سه‌ردار په‌شید) باس ده‌کات، به‌لام مۆرکی عه‌شیره‌تگه‌رییان ده‌داته پالا، که ئه‌و ده‌وره‌ی کاریگه‌رییان نه‌بووه بپروانه: دکتۆر سادقی شه‌ره‌فکه‌ندی، کورته‌ میژووی بزوتنه‌وه‌ی نه‌ته‌واتیه‌کانی کورد، ل ۱۰، ۱۰۵. ه‌روه‌ها بپروانه: یاسین خالد حسن، الشرقیه، ۱۹۱۸-۱۹۳۵، رساله‌ ماجستیر. کلیه‌ الاداب، جامعه‌ صلاح الدین، ۱۹۹۵.

چاپخانه و (ژئ. كاف) و چاپمه‌نی و بلاوكراره

كۆمه‌لى (ژئ. كاف)، كه پيوستى ئه و پوژگارە دروستى كرد، يهكى لهو خالانهى دهيانه‌ويست جيبه‌جيبى بكن. ئه‌وه‌بوو له ريگه‌ى چاپمه‌نى و بلاوكراره هه‌ستى نه‌ته‌وه‌يى و ئاگايى خه‌لك به‌رز بكنه‌وه، چاك له‌وه تيگه‌يشتبوون، كه به‌خويندن و خوينده‌وارى كۆمه‌لى دواكه‌وتوى كورده‌وارى ئه‌وى پوژى ده‌توانن به‌ره‌و پيش به‌رن ئه‌م بوچوونه‌ى (ژئ. كاف) مۆركى سه‌ره‌كى بزوتنه‌وه و كۆمه‌ل و پيكره‌و و پارتە سياسييه‌كانى كوردى دواى جه‌نگى جيهانى يه‌كه‌م بوون، به‌تايبه‌تى كۆلونياليزمى به‌ريتانى و پاشتر له سه‌فه‌رى باكووى سه‌رانى كورديش له ئازهربايجان جه‌خت له‌سه‌ر ئه‌وه ده‌كرابه‌وه، كه ميلله‌تى كورد پيوستى به‌هوشيارى و خوړوشنبير كردن هه‌يه. له يه‌كه‌م ژماره‌ى گوڤارى (نيشتمان) دا ئامانجى كۆمه‌لى پوون كردۆته‌وه، كه تيايا هاتووه:

(زۆر كه‌س و الئك ئه‌ده‌نه‌وه كه ئه‌بى نه‌ته‌وه‌ى كورد به‌ زۆر و نيروى چه‌ك له دىلى پزگار بكرىت به‌لام ئه‌وانه هه‌موو به‌هه‌له‌ چوون و ريگاي راستيان لى ون بووه چونكو چه‌ك و تفاقى شه‌ركه له چنگ كوردانه له به‌رامبه‌ر چه‌ك و تفاقى شه‌رى ئه‌مانه بوونه به‌ره‌هه‌ستى سه‌ره‌به‌ستى ئيمه كار ناكات ئه‌بى كورد بزانييت ئيمپرو تهنه‌نگ له چاو گولله پوژين و توپ و تانك و فريوكه‌و.. و.. توقتوقه‌يه‌ك زياتر نيه تهنيا ريگايه‌كى ئه‌بى كورد به‌ره‌و سه‌ره‌به‌ستى پييا بره‌وا شه‌قامى شارستانيتيه. ئه‌م ريگايه‌ راست و ره‌وان ئه‌چيته ناو ميژگى ئازادى و سه‌ره‌به‌ستى).

له و پوژگارهدا به كوردى نووسين و خويندنه‌وه باوى نه‌بوو، ژماره‌ى ئه‌و كه‌سانه‌ى ئاشنايييان له‌گه‌ل رۆژنامه‌و بلاوكراره‌ى كورديدا هه‌بوو ده‌گه‌من بوون. دياره چاپ و چاپخانه له كوردستانى رۆژه‌ه‌لاتدا نه‌بوو. (هه‌ژار) ده‌لى:

(له بىرمه جاريك بىرمان له‌وه ده‌كرده‌وه كه چاپخانه‌يه‌كى ده‌ستى بچوك بکړين و بيكه‌ينه چهنده به‌شيكى بچوك و هه‌ر كه‌سه به پيى توانا به‌شه‌كانى بگرى. كاكه ره‌حمان كه ئه‌وسا ببوو ئه‌ندام و ده‌وله‌مه‌ند بوو، گوتى من هه‌مووى ده‌كړم. باوه‌ركه زۆرمان فرميسكمان ده‌چاو گه‌را، كه له و خو‌شپيه ناهوميډ بووين و له‌كړينى چاپخانه به‌شدار نابين)(٤).

(٤) هه‌ژار، چيشتى مجبور، ل ٦١.

بۇ چاپکردى گۆقارى (نىشتمان)، كە بلاوكەرەھەي بىرى كۆمەلەي (ژى. كاف) بوو، دەبووايە رەوانەي تەوريز بىرى و بە سەد دەردەسەرى و بە نەينى لە چاپخانەي ئەرمەنى و ئازەرىيەكاندا چاپ بىرى و بەدزىيەھە بېھىننەھە بۇ مەھاباد و لەويۇھ بۇ خەلك و بۇ كوردستانى باشووريش رەوانە بىرى، بە تايبەتى بۇلقى كوردستانى عىراقى (ژى. كاف). لە بارەي كارى چاپکردى ئەو رۆژگارەي گۆقارى (نىشتمان) ھە، محەمەد شاپەسەندى، كە خۆي كادىكى چاپمەنى و نووسەرو ھەرگىرى ئەو رۆژە بوو، دەگىرپتەھە:

(..ئەوسا سالى (۱۹۴۳) لە تەوريز بووم (زەبىحى)يش لەوي بوو، ھەرەھا خەلىلى ساوچىلاغى (ئەوسىيەمان بووين). لەوي زانيم و زەبىحى حروفچىنى پى دەكردم. لەوي جىگاي تايبەتمەن ھەبوو. ئەوسا بەشۆھەي كۆن حروفچىنى دەكرا، ژمارەيەكى (نىشتمان)مان حروفچىنى كرد. لەوي دەمانبىرد بۇ چاپخانەي كابرەيەكى ئەرمەنى ئەويش بۇي چاپ دەكردىن. بە دوو سى رۆژ پىنج شەش سەفحەمان ساز دەكرد، تىكمان دەكردەھە و دەمانبىردەھە بۇ سابلاغ. لە زۆر جىگادا بە نەينى، كارى مەتبەعە (چاپخانە)ي ژى كافمان كرد.. لە پشت ميوانخانەي خورشيد لەوي يەك دوو ھۆدەمان دەست كەوت، چاپخانەمان دانا تاگۆرانكارىيەكى تەواو لە (ژى. كاف)دا ھاتەدى بوو بە حيزىي دىمۆكرات (نىشتمان)مان چاپ دەكرد. ھەر چۆنىكى بوو من گەپامەھە مەھاباد بە مەتبەعەيەكى دەستى كە سەفحەيەكى تەقريبەن نيو فۆلسكابى چاپ دەكرد، لە تەوريز ھىنامەھە سابلاغ^(۵).

ھەر لەو رۆژانەي پر خەبات و نەينى كۆمەلەي (ژى-كاف)، توانرا لە رىگەي ئەو چاپخانە دەستىيە بچووكەھە و بە سەرىرەشتى عەبدولرەحمان زەبىحى (ع.بىژەن) چەند نامىلكەيەك ھەكو ديارى پىشكەش بە ئەندامان و خەلكى شۆرشگىرو بە تايبەتى توپى لاوان بىرىت. لەوانە چاپکردى رۆژ ژمىر بۇ سالانى (۱۹۴۳-۱۹۴۴)، بە بەلگەي ئەھەي، كە كۆمەلەي (ژى-كاف) خۆي چاپى كردوھە لە ميانەي رۆژە گىرنگەكانى سالرۆژى ۱۶ ي رەشەمە رۆژى بنىادى چاپخانەي (ژى-كاف)دا ئامازەي بۇ كراوھ. ھەرەھا لەو رۆژ ژمىرەدا پەيامى كۆمەلە نووسرابۆھ. لە رۆژ ژمىرى سالى (۱۹۴۳)دا نووسراوھ:

(ئەي دايكى نىشتمانى كورد دلىياپە ئەندامەكانى كۆمەلەي (ژ. ك) نالەي دەروون و سكالاي تايبەتى تۆ بە ھەموو ناوچەكانى كوردستانا بلاو ئەكەنەھە و لاوھكان بۇ خزمەتى تۆ ھان ئەدەن. بە ھەموو كوردىكى نىشتمان پەرور

(۵) ھانا، مامۇستا محەمەدى شاپەسەندى رۆژنامەي كوردستان، ح د ك ا، ۲۵۷، ۸-۹.

رئەگەيىن، كە دونىيائى ئىمىرۇ دونىيائى شارستانىتى و تەمەدوئە ئەۋەندەي لە تواناياندا بىت بە برووسكەي زانست و خوئندەۋارى سەررەپى پىشكەوتنى كورد پووناك ئەكەنەۋە پەيامى تۆ كە ئەللى سەرکەوتن لە رىكەوتنايە بە گوئى ھەموو دانىشتوانى كوردستان رئاگەيەنن(۶).

ھەر لە چاپخانەي (ژى-كاف)دا، چەند نامىلكەيەك چاپ كراون لەۋانە (ديارى كۆمەلەي ژك بۆ لاۋەكانى كورد) و (ديارى مەلا محمدى كۆيى) و (گولبژىرئىك لە ديوانى حاجى قادرى كۆيى بلبلى نىشتمانى كورد) و (دەستە گولئىكى جوان و بۆن خوئش لە باغى نىشتمان پەرۋەرى) بىلاۋ كوردەۋە(۷). ھەرۋەھا (عەقلى و بەخت) و (گفتوگوى دووباز) و (كارخانەي قەندى ياسلسەي مەشاىخى نەقشبندى) و (ئالەكۆك)ى ھەژارى موكرىيانى لە بارەي نامىلكەي (سلسلەي مەشاىخى نەقشبندى)ى ھەژارى موكرىيانىيەۋە پوژنامەي (كوردستان) ۋەكو يەكەم چاپكراوى چاپخانەكەي بۆكان نووسىۋىتەي:

ھەۋەل دەرکەوتنى چاپخانەي بۆكان

(پوژى ۲۴/۱۱/۲۴ ھەۋەل دەرکەوتنى چاپخانەي بۆكان (سلسلەي مەشاىخى نەقشبندى)مان ۋەدەس كەوت كە بوو بە مايەي چاۋ پوونى و دلخوئشى كارگەرانى ئىدارەي پوژنامە و چاپخانەي كوردستان لە خودا دەخوازىن، موئەسىيىن و كارگەرانى چاپخانەي بۆكان سەررەزى لە خزمەتى مىللىدا موئەفق بن(۸).

ئەم نامىلكانە كارىگەرىيەكى زورىيان لەسەر بىرو بۆچوونى خەلكىدا بەجى ھىشتبوو، لەبەر كەمى ژمارەيان دەستاۋ دەست بىلاۋ دەبوونەۋە و خەلكىكى زور ئەزەرىيان كوردبوون و بە چاۋى رىزەۋە تىيان دەروانرا. لە بارەي نامىلكەي (ديارى كۆمەلەي ژك بۆ لاۋەكانى كورد)ھو، عەبدولقادر دەباغى دەگىرپىتەۋە:

(.. كۆمەلانى خەلك بە خوئشىيەۋە بە شوئىن مىرزاۋ خوئندەۋارىكى وادا دەگەپان كە كوردى بزانى. ئەو كىتئىبە ھەمووى شىعر بوو، چونكە شىعرۋ ھەلبەست لە گىيانى كورددا ھەست دەبزۋىنى. ژن و پىياۋ دەيانگوت زور بە كەلكە، بە تايبەتئىش رووپەرەۋ سەرلەكەي پىرۋوزو دلرپىن بوو، چونكە پوژى كوردستانى تىدا نەخشابوو و دوو پىتى ژى-كاف بە لاتىن لە ناۋەرپاستەكەي دا بوو(۹).

(۶) پوژمىرى تايبەتى كۆمەلەي (ژى-كاف)، بۆ سالى ۱۳۲۲.

(۷) نەۋشېروان مستەفا، حكومەتى كوردستان، ل ۷۰.

(۸) پوژنامەي كوردستان، ژ ۱۴، ۱۳/۱۲/۱۹۴۶.

(۹) عەبدولقادر دەباغى، راپەرىنى كۆمەلەي ژى-كاف، ل ۴۴.

له سه ره تاي ناميلكه كه داو له سه ره بهرگه كه ي نووسراوه: (١) ديارى مه لا محمدى كويى، بهيارمه تى كوومه له ي ژ. ك بو هه لساندى ئاغاوات و سهردارو عه شيره ته كانى كورد له خهوى نه فامى چاپ كرا. بهم شيعره دهست پي دهكات:

ئاره زوو

زور بووه بهر خيكي له پو لاواز
بوته خه رتيكي دووگ زه لام و قه له و
يا منالتيكي سيس و مردوخه
بوته پياويكي گورج و گول و پته و
گه لي ميلهت وهها وه سهركه وتوون
كه نه په ته خه يال و وه هم و خه و
بويه ئوميد ئه كه م له لوتفي خودا
خالقي مانگ و پوژ و، پوژو شه و
كورد ه كانيش بكاته ساحيب جا
سنه الله في الذين خلو
ته له فوني بخاته نيو كوردان
بانگي يه كتر بكن به دهنگي هه له و
هه و هه وي ميره وان له مهيدانا
زه لزه له ي داته ملكي كه يخوسره و
بيته ژير دهستي ميله ته تي كورد
هه ر له باتومه وه هه تا ده هله و (١٠)

(١٠) ديارى كوومه له ي ژي-كاف بو لا وه كانى كورد، ١٩٤٣، ل ٣-٤.

« چه زنه گهی بیت بلیم چیه کوردی »
« عاقلی و چابکی و جهوان مەردی »

دیاری مهلا محمدی گویی

به باره‌ی کومه‌له‌ی ژ . لی بو هه‌له‌اندنی
آغاوات و سه‌ردار عه‌شیره‌ ته‌کالی کورد
له‌خه‌وی نه‌فای چاب کرا

۱۳۲۲

له باره‌ی (کارخانه‌ی قه‌ندی یا سلسله‌ی مه‌شایه‌خی نه‌خشبه‌ندی) (هه‌ژار) که
دانه‌ریه‌تی ده‌لی:

(ناوی مه‌شایه‌خی نه‌خشبه‌ندی به‌شاعر هونیبووه، له بوکان چاپمان کرد هه‌زار
نوسخه به دوو سی رۆژ فرۆشرا، لام وابوو شیعره‌کانیان په‌سه‌ند کردوو: دواپی
ده‌رکه‌وت وه‌ک نوشته‌ کرپویانه و ده‌ به‌رگیان گرتوو و به‌ کلاویانه‌وه
درووه!)^(۱۱).

له‌و نامیلکه‌دا وه‌ها باسی مه‌ولانا خالید نه‌خشبه‌ندی ده‌کات:
که‌ سه‌ر ده‌سته‌ی هه‌موو مه‌ستانه‌ خالید
نه‌مامی باخی کوردستانه‌ خالید
فیدات بم نیشتمان بو‌ شاره‌زوورت
پووناکه‌ شام و ئه‌سته‌نبول له‌ نوورت^(۱۲)

چاپخانه‌و کۆماری دیموکراتی کوردستان

دوا به‌ دوا‌ی دامه‌زاندنی کۆماری دیموکراتی کوردستان، به‌ پپی ئه‌و به‌لینانه‌ی باقرۆف
به‌ پیشه‌وا قازی محهمه‌دی دابوو له‌ سه‌فه‌ری دووه‌می باکو که‌ یارمه‌تی فه‌ره‌نگی و
پۆشنبیریان بدن و چاپخانه‌یه‌کیان بو‌ دابین بکات، ئه‌و به‌لینه‌ی خو‌ی به‌جی گه‌یاندو
له‌ ریگه‌ی رابیته‌ی فه‌ره‌نگی ته‌وریزه‌وه‌ چاپخانه‌یه‌ک و بری کاغه‌ز و که‌لوپه‌لی چاپ
گه‌یشه‌ مه‌هابادی پایته‌خت. به‌ گه‌یشه‌نی چاپخانه‌ بو‌ کوردستان جیژنیکی گه‌وره‌ ساز
دراو هه‌ندی له‌ به‌رپرسیانی کۆمار به‌م بۆنه‌یه‌وه‌ وتاریان خوینده‌وه‌. ده‌سه‌جی که‌وتنه
ده‌رکردنی رۆژنامه‌ی (کوردستان) زمانه‌ی کۆماری دیموکراتی کوردستان و له‌ پال
ئه‌وه‌دا، ژماره‌یه‌ک گۆقارو نامیلکه‌ش چاپ کران و چاپخانه‌ کۆنه‌که‌یش گوازاریه‌وه‌ بو
بوکان له‌وئ گۆقاری (هه‌لاله‌) و کاروباری میری پی چاپ ده‌کرا. ده‌ریاره‌ی ئه‌و
ئاهه‌نگه‌ی به‌ بۆنه‌ی گه‌یشه‌نی چاپخانه‌وه‌ کراوه‌، باشتروایه‌ ئه‌و رپپورتاژه‌ بخوینینه‌وه
که‌ ئه‌و رۆژگاره‌ رۆژنامه‌ی (کوردستان) بلاوی کردۆته‌وه‌:

(۱۱) هه‌ژار، چیشتی مجبور، ل ۸۷.

(۱۲) عه‌بدولقادر ده‌باغی، راپه‌رینی کۆمه‌له‌ی ژئ-کاف، ل ۵۷. هه‌روه‌ها له‌م دواپیه‌دا، شاعیریکی میلی
مه‌هاباد ده‌ریاره‌ی سلسله‌ی مه‌شایه‌خی نه‌خشبه‌ندی به‌ شاعر و نامیلکه‌کانی چاپ کردوو، ئه‌و
هونراوه‌یه‌ی (هه‌ژار) یش سه‌ره‌نوئ ره‌گه‌لی خستوو و چاپ کردۆته‌وه‌... رحمان مصباح قاضی،
سلسله‌ی نه‌خشبه‌ندی، ناوه‌ندی بلاوکردنه‌وه‌ی ئه‌ده‌بیاتی کوردی، ئه‌رومی، ۱۳۶۹، ل ۳۲.

(جیژنی کردنهوهی ئیداره‌ی پۆژنامه‌ی کوردستان پۆژی ۲۰/۱۰/۱۳۲۴ ساتی ۵ی پاش نیوه‌پۆله ئیداره‌ی پۆژنامه‌و گوڤاری (کوردستان) به مونسابه‌تی کردنهوهی ئیداره و بلاوکردنهوهی هه‌وه‌ل ژماره‌ی پۆژنامه‌ی کوردستان جیژنیکی به شه‌وکه‌ت گیرا. عوله‌مای ئه‌علامو ئه‌عضای حیزبی دیمۆکرات و نوینه‌رانی نوقاطی موخته‌ره‌مینى مه‌هاباد و زۆر له ئا‌غایانی طراف له‌م جیژنه‌ حضوریان بو. له پێش دا‌ جه‌نابی بابا شیخ به‌ نوتقیکی کورت جه‌له‌سه‌ی ئیفتیتاح فه‌رموو و له‌ ضیمن دا‌ جه‌نابی ئا‌غای قاضی محمه‌دی ره‌ئیسى حیزبی دیمۆکرات پێشه‌وا‌ی میلی و دینیى کوردستان زۆر ته‌مجید و ته‌حسینی کردو فه‌رموو: (وجودی وی بۆمه‌ غه‌نیمه‌ته‌و هه‌ر ئه‌و ده‌توانی که‌شتی کوردستان له‌ نیو شه‌پۆلی سیاسه‌تدا بگه‌یه‌نیته‌ ساحیل). له‌ دوا‌ی ئه‌و ئا‌غای سید محم‌دی طه‌ زاده و معاون حیزبی دیمۆکرات له‌ لایه‌ن پێشه‌وا‌ی معظه‌وه‌ خیر مه‌قه‌دمی به‌ جه‌نابی بابا شیخ و سایرى موخته‌ره‌مین که‌ له‌ جه‌له‌سه‌ی حزوریان و ئیظه‌هارو موباره‌ک‌بادی کردنه‌وه‌ی ئیداره‌ی پۆژنامه‌ی له‌ هه‌مووان کردو:

۱- ئا‌غای قادری مدرسى به‌ سه‌رۆکی بنگاه‌ی چاپخانه‌و ئا‌غای علی خسروی به‌ مدیرى دا‌خلى چاپخانه‌ی معرفى کرد.

۲- ئا‌غای سید محمد مدیرو سه‌رده‌بیری پۆژنامه‌و گوڤاری کوردستان ناساند(۱۳).

هه‌روه‌ها پۆژنامه‌ی (کوردستان)، له‌ پیرۆزبایى ئا‌غای سه‌عید زه‌رگه‌یی، که‌ تیپچنى چاپخانه‌که‌ بووه، ئه‌م هۆنراوه‌یه‌ی بلاو کردۆته‌وه:

شوکر نه‌مردم من به‌و چاوانه
 له‌ کوردستانا کانگای چاپخانه
 هاته‌ به‌رچاوم وه‌ك پۆژ نمایان
 لیتان پیرۆز بى گه‌لى برایان
 فینکایى دلم جه‌رگ و هه‌ناوم
 پۆژنامه‌ی کوردی هاته‌ به‌رچاوم
 هیند که‌ییف سازو شادو خه‌ندانم
 وه‌خته‌ له‌ شادی ده‌رچى گیانم(۱۴)

(۱۳) پۆژنامه‌ی کوردستان، ژ ۲۴/۱۰/۱۳۲۴. ۱۵ ی ژانویه‌ی ۱۹۴۶، ل. ۴.

(۱۴) پۆژنامه‌ی کوردستان، ژ ۶، س ۱، ۲۱ ی ژانویه‌ی ۱۹۴۶، ل. ۲.

گەشتنى چاپخانىەو بلاوكردنهوهى رۆژنامەى (كوردستان) دەنگ و سەدايەكى زۆرى دايەوه و بە جارى دەنگى نارەزايى لە رۆژنامەو گوڤارەكانى تاران بەرز بۆوه و پىي شلەژان، تەنانەت رۆژنامەى (تهران امروز) لە (۱۹۴۵) دا نووسيويتى:

دەبى زارى كوردان پر لە ئاسن بكرى و رۆژنامە كوردىيەكەشيان تەفرو تونا بكرىت (۱۵).
ليرەوه دەكرى بە وشەو رۆژنامەوانىي راجەنيوى شوپشگيرىي بكرى، كە چۆن دوژمن زەندەق دەبات و ترس و سام دەخاتە دليانەوه و دەبىتە چەكىكى كاريگەر بۆ خەبات و بە درۆخستنهوهى پرۆپاگاندەى دوژمنان. ئەمەش ھەر لە سەرەتاو سىفەتتىكى ديارى رۆژنامەوانىي كوردى بووه و ئەو سروشتەى بووه.

لە شوپش و بزوتنەو ھەكەنى پيشووى كورد دا، ھەميشە چاپخانىەو رۆژنامەوانىي دەورىكى پيشەنگيان لە بەرزکردنەوهى ورەى خەلك و كورد لە ھەر پارچەيەكى كوردستان دا تۆزقالى ئازادى و سەربەخويى بۆ ھەلكەتبى، چاپخانىە بە ئيش كەوتوو و ژمارەيەكى باش رۆژنامەو گوڤارو بلاوكراوھى كوردى ھاتۆتە بەرھەم. باشترين بەلگەشمان ھاتنە وجودى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان بەلگەيەكى زيندوو، كە چ بووژانەوھەيەكى رۆشنبيرى و فەرھەنگى گەورە ھاتۆتە ئاراو. لە ماوھى يازدە مانگى تەمەنى كۆماردا چەندىن رۆژنامەو گوڤارو نامىلكە چاپ كران.

ھەرۆھا پيشەوا بۆ خوئى ئەوئەندە گرنكى بە ئەدەب و رۆشنبيرى كوردى داو، لەم رپووھە ئارچى رۆزفلىت دەلى:

(ئەو بايەخەى قازى محەمەد بۆ ئەدەب و زمانى كوردى داينابوو، دەتوانرى
لەم خالەوھە دەرك بكرى كە لە نيو، كارمەندانى بىرۆكەدا دوو شاعىرى
لاو-ھەژار و ھىمن- ھەبوون كە شىعرەكانيان- وپراى كەمى كاغەزىش-
چاپ و بلاو دەكرانەوھ) (۱۶).

عەبدولقادر دەباغى لە بارەى گرنكى چاپخانىە لەو رۆژەدا دەلى:

(چاپخانىەى كوردستان، لەو سەردەمەدا ئەوئەندە گرنكى بوو كە زۆر بەى رۆژان،
پيشەواى شەھىد سەر لە بەيانيان بەر لە گشت كارى دەچوو چاپخانىە، چاوى
بە كاك مودەرىسى و زاناي خوڤشەويست خوالى خوڤش بوو سىد محمد حمىدى

(۱۵) رۆژنامەى (تهران امروز)، ژ ۲۲۸، ۲۵/۱۰/۱۰۴۵، بپوانە: لوسيان رامبو، الكرد والحق، ص ۱۲۹.

(۱۶) ئارچى روزفلىت، كۆمارى مەھاباد، ل ۳۷.

دەكەوتن و وتووئىزى لەگەلدا دەكردن. چونكە سەرەپاي رۆژنامەى (كوردستان) تەواوى ئىعلامىيە و ھەموو بەشى تەبلىغات بۆ بەشەكانى دىكەى كوردستان، ھەر لەوئىدا چاپ دەبوو، كەسانىكى زاناو ئەدىب و جىگەى متمانە لەوئى بن(۱۷). ئەم گرنىگىدانە بەكارى چاپخانە و ئەركى چاپخانە لە پېش ئەو شەو جىگەى سەرنجە، بەتايبەتى (سازمانى جەوانانى كورد)، كە پاشتر بوو بە يەكەتى لاوانى دىمۆكراتى كوردستان، بۆ پاراستنى چاپخانە لە رۆژانى بەر لە دامەزنانى كۆمارا بە نەپىنەو كارىان كوردووە ئىشكىيان لى گرتووە، غەنى بلورىيان لە يادداشتەكانى خۆيدا واى تۆمار كوردووە:

(چاپخانەيەكى دەستى كۆمەللى ژ. ك لە ژىرخانىكى بن ھۆدەكانى تەرخان كراو بۆ رېكخراوى لاوانى كۆمەلە دامەزرا بوو. شەوئىك قازى محەمەد ناردبووى من بچمە لاى، كە چووم، قازى گوتى: (دەبى پارىزگارى لەو چاپخانەيە بكن كە لە ناوئەندى رېكخراوەكەتان دامەزراوە). ئىمە لاوەكان بە رۆژ لەوئى كارمان دەكرد و شەوانەش دەرگاي بارەگاي رېكخراوەكان قفل دەكرد و ھەر كام دەچووئىنەو مالى خۆمان. ئەمجارە لەدواى ئەمرى قازىدا شەوانە چەند كەسمان لەوئى دەماينەو. من و (سەدىقى سىياسەرى) پاى ئەسلى بووين و ھەموو شەوئى بەنۆبە يەكمان لەوئى دەماينەو و ئەوانى تىرىش ھەر شەوئى ۴-۵ كەسيان دەھاتن و چەكمان ھەلدەگرت و بەيەكەو كىشكمان دەدا)(۱۸).

بەم شۆوئىيە چاپخانە لە ژيانى رۆشنىبىرى كۆماردا ئەركىكى نەتەوئىيە گەورەى لە ئەستۆ گرتبوو، ئەمە سەربارى ئەوئى ئەو چاپخانەيە بوو ھۆئى ئەوئى ئەو رۆژنامەو گۆڤارانەى ئەو رۆژەى پى چاپ بكرى، كە لە باسى دووئەمدا باسيان دەكەين و ھەول دەدەين بە پى ھونەرەكانى رۆژنامەوانى لىيان بكوئىنەو.

۱۷- عەبدولقادر دەباغ، راپەرىنى كۆمەلەئى ژى.كاف، ل ۳۷.

۱۸- غەنى بلورىيان، ئالەكۆك، ل ۴۴.

باسى دووهم

ناساندنى رۇژنامە و گۇقارەكان و ھونەرەكانى رۇژنامەوانىي

۱- گۇقارى نىشتمان

گۇقارى نىشتمان، زمانحالى كۆمەلەي ژيانەۋەي كورد ناسراۋ بە (ژى. كاف)، لە ناۋەراستى سالى (۱۹۳۴)، يەكەم ژمارەي لى بلاۋكراۋتەۋە، دوۋەمىن گۇقارى كوردىيە لە ئىران داۋى گۇقارى (كوردستان) ى شارى (خوى) لە (۱۹۱۳) دا. ئەم گۇقارە شوين پايەيەكى ديارو بەرچاۋى لە ميژۋوى رۇژنامەۋانىي كوردىدا ھەيەۋ ژمارەيەك بەرھەمى ھەمە چەشنەي بە قەلەمى شاعىر و نووسەرانى كورد بلاۋكردۆتەۋە.

لە باسى يەكەمدا بە كورتى لىي داۋىن، كە چۆن و بە چ دەردەسەرىيەك لە تەۋرىز حروفچىنى كراۋە بە ماۋەيەكى زۆر لاپەرەكانيان تەۋاۋ كرددوۋە و بە نھىنى و بەدزىيەۋە ھىناۋيانەتەۋە بۆ موكرىيان و پاشان ژمارەيان بۆ ئەندامەكانى كۆمەلە لە عىراق و توركيا و سوريا رەۋانە كرددوۋە.

كاربەدەستانى ئەۋ رۇژگارە بە بلاۋبوۋنەۋەي گۇقارى (نىشتمان)، بە جارى شلەژاۋن و ئەم ھەنگاۋەيان بە وراي بوۋنەۋەي مىللەتى كورد داناۋە و كونسولخانەي عىراق لە تەۋرىز و كرماشان بە پەلە بە برووسكە ھەۋالى چاپ و بلاۋبوۋنەۋەي گۇقارى ناۋبراۋيان راگەياندوۋە و لەۋە ترساۋن بىرى نىشتمانىي كوردى كۆمەلەۋ ناۋەرپۇكى بابەتەكانى گۇقارەكە كوردى عىراقىش بوروۋژىنى و راپەپىن و شوپشى نوئى دروست بكات. لە دەقى يەكى لەۋ بەلگەنامانەي ۋەزارەتى دەرەۋەي عىراق بە پشت بەستىن بە كونسولخانەي خۇي لە ئىران دا ھاتوۋە:

(نھىنى، ژمارە ش ۴/۸۵۸)

رۇژ: ھەقدەي مايسى ۱۹۴۴

بابەت: بزوتنەۋەي كورد

كونسولخانەي عىراقى لە تەۋرىزەۋە بە برووسكە پىي راگەياندوۋىن كەۋا كوردى مەھاباد رۇژنامەيەك دەردەكەن ناۋى (نىشتمان) ە و بەزمانى كوردى عىراق چاپ دەبىت بە نھىنى دەينىرن بۆ كوردى عىراق، (نىشتمان) داۋاى سەرپەخۇيى بۆ كورد دەكات و ھوكمەتى ئىران بابەخى داۋەتە ئەم باسە،

سەربارى ئەو، بە پىيى برووسكەي كونسولخانەى ناوبراۋ ھاتوچۇ لى نىۋان ئىران و عىراق دا لى رىگەي كوردستانەو كارىكى ئاسانە، پىۋىستى بە قىزە و قىزەكارى نىيە(۱).

ھەرۋەكو دەردەكەوئىت جەخت لەسەر ھاتوچۇ كوردى نىۋان عىراق و ئىران دەكاتەو، كە ئەم گۇقارە بەئاسانى بلأودەبىتەو، ھەرۋەها رستەكانى (داۋاى سەربەخۇيى بۇ كورد دەكات) و (حكومەتى ئىران بايەخى داوئە ئەم باسە) جىيى سەرنجن. سەرىپەشتىارانى گۇقارەكە خۇيان ھەستىيان بەو كوردو، كە تاقييان دەكەن و بە داۋاى چاپخانەكەدا دەگەرپىن، لە ژمارە (۵)ى خۇيدا نووسىۋىيەتى:

(.. وەكو ئىداراتى ئىمە پىيان راگەياندوۋىن ئەم دوو حكومەتە (مەبەست تاران و ئەنقەرەيە- ھىمداد) بى دادو ستەمكارانە لە جياتى بىركردنەو لەم داۋاىيەى ئىمە پىكھىننى كەوتوونە سەروكارى دىتنەوئەى چاپخانەى (ژ-ك) ئىمە مژدەيان ئەدەينى ئەگەر توانىيان پىشى بلأوبوونەوئەى تىشكى ھەتاۋ بگرن، ئىنجا دەشتوان چاپخانەكەى ئىمەش ببىننەو، چونكو كۆمەلى ژك بە ھىمەتى گەنجانى ورياي خۇى ئىستا لە بەشى زۇرى پارچەكانى كوردستان دەستى دەرواۋ دەتوانى لە كەمترىن وەختدا گەورەترىن شت بۇ دوورترىن جىگاي كوردستان پەوانە بكات، ئەوا ئەو جارەش حكومەتى بەغدا و شيار دەكەينەو كە وەكو ئىران و توركيا ئەكا بزانى كورد لەم بىست سالى داۋاىيەدا چەندىيان بۇ حكومەتى عىراق كەلك ھەبوو چاكەيىكى ئىمە تا ئىستا كوردومانە ئەم ھەموو سەرۋەتە لە بەرانبەر و سەرچاۋەى ئابوورى ولاتەكەمان داۋەتە دەمىيان نەوتى كەركوك وەكو لە خاكى عەرەبەكان دا بى ئىستىفادەى لى دەكەن خەراپەمان نەدەنەو داۋاى كوردەكان بە چاكى تەماشىا كەن و بۇيان پىك بىنن، خۇيان نەكەنە نىشانەى تىرى ئىمە، ئەگەر ئەوانىش بىانەوئەى چاپخانەى (ژك) ببىننەوئەى و شترىك ببىنن دەستى بە كلكى بگرن پاي بكىشن بىگەيىننە زەوى ئىنجا ئەگەنە ئامانج دىسان ئىمە دەمانەوئەى تاران و ئانكارا و بەغدا وەلامى ئىمە بەدەنەو بە رادىۋو پۇژنامە ئەو كوردانەش كە مەئموورى دىتنەوئەى جىگاي چاپخانەى ئىمە ئەگەر تا ۴۸ سەعات داۋاى خۇپندەنەوئەى ئەم ژمارەيە دەست لەم كارە بى شەپەفانەى خۇيان ھەل نەگرن وىنە (عكس) و تەئرىخى ژيانىان چاپ ئەكەين(۲).

(۱) د. كەمال مەزھەر، بايەخى (نىشتمان) لە روانگەى دوو، بە بەلگەنامەو، پۇژنامەى كوردستان، ح د، ك، أ، ۲۵۷، ل ۱۲.

(۲) گ، نىشتمان، ژ، ۵، ل ۲۴-۲۵.

(نىشتمان) بەلگەو تۆماریكى زىندوۋە بۇ پۈۋىنكردنەۋەى تىپۋانىنى ئەۋ پۈۋىنكەرەى كۆمەلەى ژى. كاف و ھەلۋىستى لە بەرامبەر جىھانى دوۋەم و بزۋوتنەۋەى پزگارخۋازى كوردایەتى لە كوردستانى پۈۋىنكەرەلەت و مەسەلە ئایندەىیەكان وەكو یەككرتنەۋەى پارچەكانى كوردستان و پىشت بەستەن بە بۆچۈۋىنى ئاشتى و دىموكراسى و شورپى پۈۋىنكەرى و پىشت بەستەن بە دەۋلەتە داگىركەرەكانى ئەۋى پۈۋىنكەرەى، بەرىتانیا و سۇقىت، بە تايیەتى ئەۋەى دوۋەمیان كە ناسرابوۋ بە یارمەتیدەرۋ ھاۋكارى مىللەتانى زولم لىكراۋ بۆ مافى چارەى خۈنۋوسىن. لە ھەمان كاتدا (نىشتمان) لە پۈۋى ئەدەبى پۈۋىنكەرەى وانىیەۋە كۆمەلەى شىعر و وتارى سیاسى و كۆمەلەىتەى و ئایىنى تىدا بىلاۋكراۋتەۋە، كە گوزارشت لە ئاستى ئەدەبى كوردى ئەۋ پۈۋىنكەرەى كلتۈۋى كوردى لە كوردستانى پۈۋىنكەرەلەتدا دەكات.

لە بارەى بىلاۋوۋونەۋەى یەكەم ژمارەۋ چەندىتى ژمارەى بىلاۋكراۋەى، چەند بىرۋاپەك ھەبۈۋن، بەلام دۋای سەرلەنۋى چاڭكردنەۋەى ژمارەكان لە (۱-۶)، لە لایەن دكتور (جەمال نەبەن) ھەۋە راستىیەكان ۋەدەر كەۋتن و گومانىان تىدا نەما(۳).

ئەم نەخشىە ژمارەى لاپەرەۋ ھەندى زانىارى لە بارەى گۇڧارى (نىشتمان) ھەۋە دەردەخا:

ژمارە	مىژۋۋى دەرچۈۋن	لاپەرەكان	ۋىنەكان	شىعر	وتار
۱	پۈۋىنكەرەى ۱۳۲۲	۲۵	-	۴	۱۱
۲	خەزەلۋەرى ۱۳۲۲	۲۵	۲	۷	۷
۴،۳	سەرماۋەرز و پىبەندانى ۱۳۲۲	۳۶	۱	۷	۱۲
۵	پىبەندانى ۱۳۲۳	۲۴	۱	۷	۶
۶	رەشەمەى ۱۳۲۳	۲۲	۲	۶	۷
۹، ۸، ۷	خاگەلئۈۋە و بانەمەر و جۈزەردانى ۱۳۲۳	۳۲	۱	۷	۱۴

(۳) بىرۋانە: جەمال نەبەن، گۇڧارى نىشتمان تەمۋۋى ۱۹۴۳- مایسى ۱۹۴۴ زمانى ھالى كۆمەلەى (ژىكاف) و ئىدىۋلۋژى ھۈردە بۇرژۋاى پۈۋىنكەرى ناسیۋنالیست لە كوردستاندا، بىكەى چاپەمەنى نازاد سوید ۱۹۸۵. د. جەمال نەبەن، كە زانایەكى ئەكادىمىیە، بۆ سوۋد ۋەرگرتن و گواستنەۋەى وتەى جەمال خەزەندار و د. كەمال مەزھەر، نەۋەكو لە كىتیبەكانى خۇیان بەلكو لە سەرچاۋەىەكى ترى فارسىی ۋەرى گرتۋە. كە گەرەمەۋە سەر قسەكانى ئەۋ دوۋ نوۋسەرە، قسەى وایان لە چاپە كوردىیەكەى خۇیاندا نەكردۋەۋە و ۋەرگىپى فارسى كىتیبەكەى جەمال خەزەندار، پاپەرى پۈۋىنكەرەى كوردى، لە خۇیەۋە قسەى بەناۋى ئەۋانەۋە ئىزافە كرددۋە ئەمە سەربارى ئەۋەى گلەبى ئەۋە لەۋان دەكات، كە ژمارەكانى گۇڧارى (نىشتمان) یان ھىچ نەبى ژمارەى ھەۋلئان نەدیۋە، بەلام سەیرە د. جەمال چاپى كوردى كىتیبەكانى، تىگەپىشتنى راستى و پاپەرى پۈۋىنكەرەى كوردى لەبەردەستدا نەبۈۋە.

چى دەربارەى گۇڧارى (نىشتمان) نووسراوہ

جەمال خەزىنەدار دەربارەى ئەو گۇڧارە نووسىويەتى: (نىشتمان گۇڧارىكى ئەدەبى و سىياسى مانگى بوو، لە شارى مەھاباد لە لاين كۆمەلەى (ژك) دەردەھىنرا، (۹) ژمارەى لى دەرچوو، ژمارەى (۹) لى لە مانگى ئەيلوولى سالى (۱۹۴۵) دا دەرچوو (۲۲).
هەلۆستەيەك دەكەين بەوئى لەسەر بەرگى گۇڧارەكەدا باسى وشەى سىياسى نەكردوو، بەلكو نووسراوہ: گۇڧارىكى كۆمەلەيەتى، ئەدەبى، خويىندەوارى و مانگى كوردىيە. راستە (نو) ژمارەى لە پۇژھەلاتى كوردستان بلاو كراوہتەو، بەلام ژمارە (۷،۸،۹) لى بەسەر يەكەو لە يەك بەرگدا چاپ كراوہ، ئەويش لە (۱۹۴۴) دا، نەوہكو ۱۹۴۵ دا.

د. كەمال مەزھەر ئەحمەد وەھاي دەناسىنى:

(ئۆرگانى كۆمەلەى ژك بوو. لە تەوريز بە دزييەو لە چاپخانەى كابرايەكى ئەرمەنى چاپ دەكرا. ژمارەى (۷، ۸، ۹) لى بەسەريەكەو دەرچوون و خاكەليوہ و بانەمەرپو جۆزەردانى ۱۳۲۳ يان لەسەر نووسراوہ كە دەكەنە مارت و نىسان و مايسى سالى ۱۹۴۴. ئەو سى ژمارەيە بەسەر يەكەو ۳۲ لاپەرەن و ۳۰ باسى ھەمە جۆريان تىدايە. بارستى (۲۲×۱۷سم) ھ. دواى پووخانى كۆمارى مەھاباد مامۇستا زەبىحى بە نەيىنى سالى ۱۹۴۸ ژمارەيەكى ترى (نىشتمان) لى لە عىراق دەركرد كە وەك خوى دەللىت ۳۴ لاپەرە بوو(۴).

د. كەمال مەزھەريش، بەوئى ئامازەى بۇ ھيچ يەككە لە ژمارەكانى بەرايى نەكردوو، نەلاپەرەو نەبابەتەكانى، وا ديارە ھەر ژمارەى (۷، ۸، ۹) كە لە يەك بەرگدا بلاو كراوہتەو لە بەردەستدا بوو. ئەوئى (۱۰) يەميش تا ئىستا بلاونەكراوہتەو. د. كەمال مەزھەريش بە پىي قسەى (زەبىحى) دەللى (۳۲) لاپەرە بوو. لەم بارەيەو دەعيزەدين دەللى:

(ئەم ژمارەيە زەبىحى لە كۆتايى سالى ۱۹۴۸ بەو چاپخانەيەى پارتى دەريكرد، كە لە گوندى "سيتەك" لاي شىخ لەتيفى ھەفید بوو. زەبىحى ھەندىك تىپى لە دارى بەروو بۇ داتاشىبوو. لەسەر ئەو ژمارەيەى نووسىبوو "ئۆرگانى نھضت مقاومت" ژمارەيەكى بە خواستى رەحمەتى شىخ لەتيف دەركردبوو كە

(۴) جەمال خەزىنەدار، رابەرى رۇژنامەگەرى كوردى، ل ۴۴.

تا ئەو كاتە بەناو جېڭىرى يەكەمى سەرۆكى پارتى بوو. شېخ لەتيف لەگەل پارتىدا كەوتبوو ناكۆكى. لەم ژمارەيدا زەبىحى بە ئارەزووى خۆى ھېرشى بردبوو سەر پارتى. وەلامى پارتىش كە ئەو كاتە مامۆستا ھەمزە عەبدوللا سكرتېرى بوو لە ھېرشىكى بەرامبەردا بوو بى ئەوئى ناوى كەس بەھىنرېت. ئەو وەلامە لە بلاوكرائوھىكى (ناوخۆى) پارتىدا بوو كە دوو ژمارەيم ديوو بەناوى "مرؤف" ھو. وەك بېرم بى وتارىكى تېدا بلاوكرابوو بەسەر ناوى (نېشتمان) لە دەورى دووھميدا، دەبېتە زمان حالى كەسانىكى خاين و..ھتد.. بەلام زۆرى نەبرد شېخ لەتيف لەگەل پارتى ئاشت بوو وە نەبووھو بە پارتى بەلام زەبىحى بوو بە يەكەك لە سەركرەكانى پارتى).

(سالى ۱۹۴۳ گۆقارى (نېشتمان) ئۆرگانى كۆمەلەى (ژك) لە مەھاباد دەرچوو، وەدېھاتنى ئەم گۆقارە لە لايەك دەرگاھىكى نوئى بە پووى پۆژنامەگەرى كوردى لە ئيراندا كرووتەو، لە لايەكى دى ھەنگاويكى گەورە بوو بۆ زمانى كوردى و بزوتنەوئى سياسى و پۆژنامەوانى پاشى دىكتاتورى توندو تىژى رەزا شا، بەتايبەت دژ بەگەلى كوردو زمانى كوردى. ھەول ژمارەى (نېشتمان) لە پووشپەرى ۱۳۲۲ (تەمووزى ۱۹۴۳) سەرچەم "۹" ژمارەى لى بلاوكرابووھو. ھەروھە ئەوئى پوون كرووتەو، كە لە ۱۳ لاپەرى ھەولدا كە لە تەوريز چاپ كراو، وتارىكى سياسى بە قەلەمى (زەبىحى) چاپ كراو بەئوى (پەيمانى سى سنوور)، لە مەھاباد ئەم وتارە لە گۆقارەكە دەرھاويزراو لە جىئ ئەو، پارچە ھەلبەستىك و وئىنەيەكى دوو كچە كوردى توركياى لە جىئ چاپ كرا، نوسخەيەك لە وتارەكەى زەبىحى لە ئەرشيفى مامۆستا عوبەيدوللاى ئەيوپيان لە مەھاباد ھەيە^(۵).

پراستە (۹) ژمارەى لى بلاووبۆتەو بەلام لە (۶) بەرگدا چونكە ژمارەكانى (۴، ۳) لە يەك بەرگا (۷، ۸، ۹) یش لەيەك بەرگدا بلاوكرائوھو.

تەكنىكى پۆژنامەوانى لە گۆقارى (نېشتمان) دا

گۆقارى نېشتمان، لەپووى چاپ و تىپەكانەو، بە لاينوئايپ چاپ كراو، ھەر ژمارەيەكى (۲۲×۱۷ سم) ھ. لە ھەر ژمارەيەكدا دوابەدواى بەرگى پېشەوئى گۆقارەكە، پېرستى بابەتەكانى گۆقارەكە چاپ كراو. ناونىشانى بابەتە گرنگەكان و لە بەرامبەريدا ناوى نووسەرەكەى. لەسەر بەرگى پېشەوئى گۆقارەكەدا، لە سەرھو وئىنەى پۆژىك كېشراو كە پېرشنكى لە دەورى خۆيدا بلاوكرؤتەو لە ناوھپراستى دوو تىپى K. لى لاتىنى نووسراو،

(۵) د. كەمال مەزھەر ئەحمەد، تېگەيشتنى پراستى.. ل ۲۳.

که دەربری یان کورتکراوهی (ژ.کاف)ه و ئەمەش کورتکراوهی (ژیانەوهی کورد)ه. له ژمارە (۱)دا نووسراوه: (کم من فئە قلیلة غلبت فئە کبیرة بأذن الله). له ژمارە (۲) نووسراوه: (ومن یتوکل علی الله فهو حسبه)، له ژمارە (۳، ۴)دا نووسراوه: (نصر من الله وفتح قریب وبشر المؤمنین)، له ژمارە (۵)دا نووسراوه: (ان الله یأمر بالعدل وإلحسان). له دەستی چەپی پۆژەکهدا له ژمارە (۱)دا نووسراوه: بژی سەرۆک و کورد و کوردستان و هیوا، ئیدی له ژمارە (۲)دا ناوی (هیوا) که (حیزبی هیوا)ی کوردستانی باشوورە نەماوه، لەم دیو و ئەو دیوی پۆژەکهدا ئەمانە نووسراوه:

بەختیارین له ههوهڵ نیوی مهیان دانا کورد
 صاحبی غیرهتی ئەو قهومه وهکو پۆسته می گورد
 ههركهسی پهنجهی له پهنجهی مه دهدا یا ره ببی
 دهستو پهنجهی بشکی پیلی له بن ببی ورد

له ژمارهکانی (۳، ۴)دا، (بژی کورد و کوردستانی گهوره) له دهسته چهپ و (له دەم برینی ئەوانه ی له کۆلم بهدۆگن/له بارو تیژه دەمی مرودهکا مهقسته برینگم) له دهسته راستدا نووسراوه. له ژماره (۶)دا هه مان شت دووباره بۆتهوه.

له ژیر پۆژەکهدا مانیشیتی سهرهکی گۆقارهکه (نیشتمان) نووسراوه به تیپیکی چاپی وردتر، که وی دهچی (۱۲) بی، (بلاوکه رهوهی بیرى کۆمه لهی (ژ.ک) نووسراوه. ئەمجا به دیریکی دیرژی سهرتاسه ری نووسراوه گۆواریکی کۆمه لایه تی، ئەدهبی، خوینده واری و مانگی کوردیه. له نیوان دوو هیلی رهشی سهرتاسه ری ژماره و سال و مانگی کوردی و فهرهنگی نووسراوه، به لام له ژماره (۲)هوه به تهنیا مانگی کوردی نووسراوه و ئاماژه بۆ سالی فهرهنگی (زایینی) نهکراوه.

گۆقاری (نیشتمان) له ژماره (۲)هوه وینهی بلاوکردۆتهوه، لهو ژمارهیهدا دوو وینهی (جهنابی شیخ عهبدولقادر شههیدی پینگای سهر بهستی کورد) و (عالمی بهناوبانگ و نیشتمان پهروهه مهلا محمدي کۆبی) و له ژماره (۶)دا وینهی (لینین)ی بلاوکردۆتهوه(۶).

(۶) گۆقاری (پۆژی کورد-۱۹۱۳) بۆ یهکهم جار له میژووی پۆژنامهوانیی کوردیدا وینهی بلاو کردۆتهوه، به تایبهتی وینهی گهوره پیاوانی کورد. پروانه پۆژی کورد ۱۹۱۳، جهمال خهزنه دار، بهغدا، ۱۹۸۱، ۸۷ل، ۵۱، ۱۵.

ھونەرى ھەۋال

بە پىيى وتەي زۆربەي ئەۋ لىكۆلەرۈ پىسپۆرانەي دىنباي رۇژنامەۋانى كۆلەكەي سەرەكى رۇژنامەيەۋ رۇژنامە خۆي لە خۇيدا گەياندى ھەۋالە بە زووترىن كات و بە راستگۆيى خەلكەكە يان جەماۋەر بوروۋژىنى. پىناسەي زۆرو زەۋەند بۇ ھونەرى ھەۋال كراۋە.

رەنگە بابەتتىكى ئاۋەھا خۆي بەتەنيا بابەتتىكى زۆر دورو رىژى گەرەك بىت، ئىمە بە ھىنانەۋەي پىناسەي (مىگىل. ۋاي. چارلى) ئوستادى رۇژنامەۋانىي زانستگاي مېنسوتاي ئەمريكا ئامازە دەكەين، كە دەلى (ھەۋال راپورتتىكى گونجاۋە، كورتەيەكى وردى پوۋداۋىكە، كە خۆي پوۋى نەداۋە)^(۷).

گۆقارنى نىشتىمان، ئەگەرچى رۇژنامەيەكى رۇژانە نەبوۋە، تا مەسەلەي ھەۋال و پىشپىركىي خىرايى بۇ بىرى و لەۋ رۋانگەۋە سەير بىرى. لەگەل ئەۋەشدا ھەندى ھەۋالى گرنگى سىياسى و ئەدەبىي كە پەيوەست نىن زۆر بە كاتەۋە و ۋەكو كالا يەكى بى بەھا نىن، ۋەكو رۇژنامەۋەنوسان دەلېن، بىلاۋ كوردۆتەۋە، بە تايبەتى بە بۆنەي كۆچى دوايى مەلای گەۋەرى كۆيى، ھەروەھا دەنگوباسى (كۆمەلە) لەھەموو ژمارەكانىدا لە ژىر ناۋنىشانى (لەناۋ كۆمەلدا چ باسە؟) يان (لە ناۋ كۆمەلدا) بىلاۋ كراۋەتەۋە.

بۇ ئاشنا بوون بەزمانى رۇژنامەۋانى و چۆنىەتى داپشتنى ھەۋالى رۇژنامەۋانى بە شىۋازىكى ئەدەبىي، ئەم ھەۋالە بە نمونە ۋەردەگرىن).

(ضايىعەيىكى گەۋرە)

رۇژى سە شەممو ۲۱ تەشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳ رۇژىكى پىر غەمو خەفەتى نەتەۋەي كوردە، رۇژىكى تالۋ ناخۇشى تارىخى ۵۰۰۰ سالەي كوردى حەق خوراۋ و پىر دەردە، كورد لەم رۇژەدا يەككە لە گەۋرەترىن پىاۋى نىشتىمان پەروەرۋ عالمى بەناۋبانگى خۆي لە دەس داۋە، چەرخى بەدكردار لەم رۇژەدا نەگبەتتىكى زلى ترى خستۆتە سەر ئەم ھەموو چارە پەشيو مەظلومىتى قەۋمى ھەژارى كورد گورگى ئەجەل لەم رۇژەدا رۆلەيىكى بى ھاۋتاي داىكى نىشتىمانى كوردى رىفاندۋە و شىنو شەپۆرپىكى بىمانەندى خستۆتە ھەموو كوردستانەۋە. لەم رۇژەدا جەنابى مەلا محمدى كۆيى كەبە قرارى ھەموو

(۷) دكتور كازم معتمەد نەژاد، رۇژنامەگەرى، ص ۱۷-۱۸.

زانایانی پوژهللات و پوژئاوا پیاویکی عاقل، نیشتمان پهروه پاش ۷۰ سال ژیانیکی پرافتخار و خزمهتی نیشتمان به رحمتی یهزدان شاد بوو ئیمه لهم ژمارهیهدا وینهی ئهم زاته چاپ ئهکهین به یارمتهی خودا بهسهر هاتی مهرحومیش دهگل ئهم ههلبهستانهیی له لایهن ئهندامهکانی کومهله بو شینی ئهم زاته گهورهیه دایانناوه له چاپ ئهدهین^(۸).

له پال بلاوکردنهوهی (ههوال)دا هندی ئاگاداری و (اعلان)یش چاپ کراوه که زیاتر ئاگاداری ئهدهبین، له یهکی لهو ئاگادارییانهدا هاتوو:

(اعلان پوژنامهی ههفتهیی (مرو- MIROV) له لایهن (بیژهن) - بهم نزیکانه دهرئهچیت ئابونه تهنیا بو ئهندامهکانی کومهلهیه)^(۹).

دیاردیهکی دیکهیی روژنامهوانی، دهمهتهقی (گفتوگۆ)ی دوو کهسییه، که له شیوهی (چاوپیکهوتن)دایه، دیاره ناههمواری و کاروباری پوژانه به شیوازیکی رهخنه ئامیزهوه خراوته پروو، به تایبتهی لهسهر زاری دوو ههژار و داماوی ئه پوژه و دوو ناوی کوردی رهسهنی (بایزو باپیر)دا، که بهوپهیری سهربهستییهوه دهردی دللی خویمان ههلهدپوژن و ههمیشه یهکیکیان خوئی بهبی ئاگاو ئهوهی دیکهیان به زاناو ئاگادار له ههموو مهسهلهیهک پیشان دهدات.

هندی جار دهمهتهقییهکه بهشیوهی هونراوه دهرپراوه، ههروهکو:

(بایز- ئهری مام باپیر، کتیبه پهرووت

باپیر- سندان دهلییی چی، دیسان بایزه پرووت

بایز- پرسین ههیه، جووابم ده زوو به

ئاغا تهشریفی بو چوو

باپیر- رهئیسیک ناردا، له شوینی و بردی

نامهی رزگاری بدا بهکوردی)^(۱۰).

له پرووی پینووسی زمانی کوردییهوه، له گوڤاری ناوبراو، هندی له تپیهکانی زمانی عهرهبی وهکو (ط، ظ، ی، ن) بهکارهاتوون، بهتایبتهی لهو وشانهی، که خویمان عهرهبین.

(۸) گ نیشتمان، ژ، ۳، ل ۲۲.

(۹) ه.س، ژ، ۲، ل ۱۲. د. عیزه دین دهلی: (زهبیجی "مرو"ی دهرنهکرد. کهچی پاش چند سال "مرو" بوو به ناوی بلاوکراوهیهک که قسه به خوئی بلیت).

(۱۰) ه.س، ژ، ۳، ل ۴، ل ۱۲.

نیشانەى (۷) حەوت بەرچاۋ ناكەۋىت. لە پرووى بەيەكەۋەنوسانى تىپى (و) لەگەل
ۋشەى پېش خۆى بەرچاۋ دەكەۋى، ۋەكو: (بەكورتىو، چونكو، پۇژەھەلاتو).

شېۋەزارى يان دىيالىكتى سەرەكى بابەتە نووسراۋەكانى نېو گۇقارەكە كە شېۋە زارى
موكرىانييە (دىيالىكتى كرمانجى خواروو)، بە تەنيا بابەتېكى ۋەرگىراۋە لە گۇقارى
(پۇژانو) نەبى بە شېۋازى دىيالىكتى كرمانجى سەرۋە(۱۱).

رېرەۋى گشتىي گۇقارەكە بە ھېلېكى ئاسۆييدا نەپۆييو، واتا لە پرووى زمانى ستراتىژى
يان دىيلۆماسىيەۋە، رېرەۋىكى ميانرەۋى گرتوۋە و بە زمانىكى سادەو دور لە پرووگرژى
پرووى دەمى لەسەرانى عەشايرو ئاغاۋ دەربەگەكان كردوۋە، كە كۆمەلى كوردەۋارى ئەو
پۇژگارە بنىادىكى خېلەكى ھەبو. ئەمە لە لايەك، لە لايەكى دىكەۋە سىياسەتى ئەو پۇژە
ۋابوو، كە بەچاۋى پۇژەۋە لە ئۆردوۋى سوورى سۇقىيەت دەپوانراۋ بە يارمەتيدەر و تاقە
رېگەى رزگارى مىللەتان ناوزەند دەكرا، بەلام لەسەر پروپەرى گۇقارەكەدا بە ئاشكرا
نەياندەتوانى شىۋەتەى خۇيان ئاشكرا بكن و بەرپەچى ئەوانەيان دەداۋە، كە بە شىۋەى
و كۆمۇنىست لە قەلەميان دەدان، ھەرۋەھا، ستايش و مەدحى بەرىتانىيان دەكرد، كە
چاۋى لە كوردە و رۇژنامە و گۇقار بەكوردى دەردەكا، ئەم ھەلۆيىستەش بە راي ئىمە لەۋەدا
بوو، كە پىكھاتەى (كۆمەلە) پىكھاتەيەكى تىكەل لە جۇرەھا ئايدىلۆژىاي جياۋاز بوو،
بەلام بە شىۋەيەكى گشتى ھېلى فىكرىان نىشتمانپەرۋەرەنە بوو.

لە بەياننامەيەكى (كۆمەلە) دا ھاتوۋە:

(ھىندىك لە خاۋەندانى (مال و مەقام) كەپېش كەوتنى ئىمە ۋ پاش كەوتنى
خۇيان لە رېژىكدا ئەدەيت دەستيان كرد بە پىرۇپاگاندا كە كۆمەلى كە كۆمەلېكى
شىۋەى (بلشويك) يەۋ بەناۋى كوردايەتتەيەۋە كار ئەكا(۱۲). لە شۆيىنىكى
دىكەشدا دەلى: (ئىمە كمونىست نىن)(۱۳).

سەرنووسەرى گۇقارى (نىشتمان) عەبدولرەحمانى زەبىحى، كەسايەتتەيەكى ديارو
پىاۋىكى پۇشنىپىرو خەباتگىر بوۋە و لە پىناۋى ھەلۆيىستى دلېرانەى خۇيدا شەھىدبوو.
ھەرۋەكو چۆن ئەندامىكى چالاكى كۆمەلەى (ژى. كاف) بوو، ھەرۋا لە گۇقارەكەشدا
ديارتىن و چالاكتىن نووسەر بوۋە و بەناۋى (ع.بىژەن) ھەۋە بەرھەمەكانى خۆى
بلاۋكردۆتەۋە.

(۱۱) گ نىشتمان، ۳، ۴، ۳۴.

(۱۲) ھ، س، ل، ۹-۱۰.

(۱۳) ھ، س، ژ، ۲، ۹.

۲- گوڤاری ئاوات

ئەم گوڤارە تاوھو ئەم دوایییە، زانیارییە لە بارەوھە کەم بوو، بەتایبەتی تاقە ژمارەییەکی لێ چاپ کراوھ و چاپەکەش بەشیوھییەکی پێشکەوتوو نەبووھ. (ئاوات) بەھەول و ھیممەتی تاکەکەسی (مەھەدی شاپەسەندی) یەوھ بووھ. لە کاتیکدا کە شاپەسەندی و زەبیحی بەتەمابوون چیتەر پێویستییان بەحروفچینی چاپخانەیی خەلیفەگەری تەوریز نەبی و خویان گوڤاری نیشتمان لە مەھابادی چاپ بکەن. لەم بارەییوھ شاپەسەندی لە بیریوھرییەکانی خۆیدا دەلی:

لە مانگی مارس ۱۹۴۵- رەشەمەیی ۱۳۲۳ی ھەتاویدا عەبدوپرەحمان زەبیحی لە (تەوریز) ئامیریکیی چاپی بچووکی دەس کەوتبوو، نیازمان وابوو لەمەودوا ژمارەکانی گوڤاری نیشتمان لە مەھاباد بەو ئامیرە چاپ بکەین. لەبەر ئەوھ بەباشمان زانی تاریخی پەیداکردنی ئامیرەکە بەبناغەیی دامەزرانی چاپخانەیی (نیشتمان) دابنن، بۆ ئەم مەبەستە لە ژیرخانی خانووی (دوکتۆر ویناپان) دامانمەزراند و حرووف و کەرەسەیی پێویستمان بۆ پەیدا کرد.

دلمان بەوھ خوۆش بوو کە ئەمە ئەوھول چاپخانەییە تا ئەوکاتە لە شاری مەھاباد دامەزری، جگە لەوھ کە ئیتەر بۆ چاپی گوڤاری (نیشتمان) پێویستییمان بە چاپخانەیی (خەلیفەگەری) تەوریز نابی. خوۆم چاوەروان بووم زەبیحی لە سەفەری سی سنوور بگەرپتەوھ و دەست بکەین بەچاپی ژمارە (۱۰)ی نیشتمان، بەلام پاش دوو سی ھەفتە لە رۆشنتیان، ھەوال گەشت کە زەبیحی و ھاوڕیکانی لە گەرانەوھدا لە (بالانیش)ی ورمی لە لایەن لەشکری ئێرانەوھ گیراون و قۆلبەست رەوانەیی تاران کراون.

ئەم ھەوالە ناخۆشە لە دوو سەرەوھ بوو بەھوۆ ناپرەحەتی و شپرزەیییم: سەریکیان گیرانی ئەم برادەرانە کە خوا دەزانی رەژیم چییان بەسەر دینی، لەوسەریشەوھ بی کار مانەوھیی چاپخانەکە، ئەگەرچی ھیندیك نووسین و بابەتی ئامادە بۆ چاپ لە ژیر دەستما بوو. بەلام بەئامادەنەبوونی زەبیحی کە سەرپرەشتیی گوڤارەکەیی بەئەستووھ بوو، نەدەکرا لە خوۆمەوھ دەستی پی بکەم. پاش ئەمە کەوتە سەر بیری ئەوھ، با لە خوۆمەوھ لەسەر مەسئولییەتی خوۆم گوڤاریک بەکوردی بلاو بکەمەوھ. ئەمەم بەبیریوھکەییەکی باش لیک دایەوھ.

جیپەجی دەستم بەئامادەکاری کرد. بەیادی زەبیحی و بەسەردیری (برای دوورم!) بابەتیکم ئامادە کرد و سەردیری زۆر لە نووسینەکانی (زەبیحی)م لە بلاو کراوھکانی (ژک)دا تیدا گونجان، بی ئەوھ ناوی (زەبیحی) بینم. ھەرۆھا چەند بابەتیکی تر لەگەل چەند پارچە شیعری ھەژار و ھیمن و بابەتیکی دیکە بەناوی (محاكەمەیی ھیتلەر لە دۆزەخ)دا: ئەمانە بریتیوون لە ناوھپۆکی گوڤارەکە (ژمارە ۱ی ئاوات). پێش ئەوھیی مانگی (نووت) کۆتایی بی، (ئاوات) بلاو کرایەوھ. نزیکەیی سەد ژمارەم لە ناو برادەرانی

حزب و كەسايەتییەكانى ناو شاردا بلاو كردهو و دەورى چوار سەد ژمارە بەھۆى كاك محەمەدى ئەنوەرى لە ناو شاردا فرۆشرا. (۱).

گۆڤارى ئاوات بەرپنووסיكى خراپ و بەفارسى و كوردى بابەتى بلاو كردووئەتەو و ھەمان ئاراستە و ريزەوى گۆڤارى (نيشتمان) ە و بابەتەكانيش بو ئەو كۆوارە رەوان كراون.

تەكنىكى رۆژنامەوانىيە لە گۆڤارەكەدا

لەسەر بەرگى پيشەوہى گۆڤارەكەدا لاى سەرەوہى (اوات) نووسراوہ و لە ژير ئەو دا نووسراوہ (كۆوارىكى ئەدەبى و تاريخى و كۆمەلايەتتى كوردىيە) ئينجا ژمارە يەك و سالى يەك و ۱ خەزەلۆهري ۱۳۲۴ - ۲۲ى ئۆكتۆبەري ۱۹۴۵ لە ژير ئەو دا وینەى جەنابى شېخ عەبدولقادرە و نووسراوہ:

ريزەيان بەست و لە پيش چاوى منا گشتى ھەموو

لەم شەھيدانەى كە خنكاون بەسەد ئاواتەوہ

بى ئەوہى سەروتارى ھەبى و بەكورتى لە ژير ناو نيشانى (ئامانجى ئيمە) دا نووسراوہ: كوشيش لە پيناو سەرخستنى كورد و ژياندنەوہى فەرھەنگى كوردە). ئەم كۆوارە بەھەمان قەوارەى كۆوارەكانى تر، بەتايبەتى نيشتمان چاپ كراوہ.

لەسەر بەرگى دواوہ دا نووسراوہ:

خاوەنى ئيمتياز و مديرى مسؤل: محمد اذر

ئاوات مانگى دووجار بلاو دەكریتەوہ

ئابوونە

۲۲۰ رىيال

۱۸۰ رىيال

۱۰ رىيال

ئابوونەى ۲۴ ژمارە

بو مەلا و قوتابىيەكان

ھەر دانەى بە

ئابوونە پيشەكيبى وەر دەگيرى

دواتر پيرستى ژمارە يەك بەناوى وتار و نووسەرەكانىيەوہ بلاو كراوئەتەو و تكايش لە خوینەرەن دەكات كە ئەو گۆڤارە ھىچ داھاتىكى نىيە بۆيە زوو بەزوويى ئابوونەى بو بنيرن تاوھكو بەرەوام بىت و لە ژمارە دوو دا نووسين و وتارى شيرين و ئاودار بخویننەوہ. بەلام ھەر وھكو دەزانين ئەم ئەزموونەيش شكستى ھينا و ژمارە دووى لى دەرنەچوو. ئەم خستەيە ھەندى زانيارى لە بارەى ئەو گۆڤارەكە بەدەستەوہ دەدات:

ژمارە	وتار وینە	شيعر	وەرگيزان	كاتى دەرچوون	سەرنووسەر
۱۲	۱	۴	۲	۱۹۴۵	محمد اذر (شاپەسەندى)

(۱) بىرەوہرەيەكانى محەمەد شاپەسەندى، ئامادەكردنى سديق سالىح، بنگەى ژين، سلیمانى، ۲۰۰۷، ل ۲۸-۲۹.

۳- گۇقارنى ھاۋارى كورد

گۇقارنى ھاۋارى كورد، يەككىكە لەو گۇقارانەنى كە لە كاتىكى ناسكدا دەرچوۋە لە كاتى ھېرشى خەلكى مەھاباد بۇ سەر شارەۋانى مەھاباد و چۆلكردنى دەستەلاتى حكومەتى ئىران و سەرۋبەندى يەكەمىن كۇنگرەى دامەزاندنى حيزبى ديمۇكراتى كوردستان و ھەلۋەشانەنەۋەى يان گۇرپىنى كۆمەلەى (ژى. كاف) بە حيزبى ديمۇكرات. ئەۋەى سەرنج پاكىشە حيزبى ديمۇكرات لە يادى سەد سالىەى رۇژنامەۋانىى كوردىدا، لە رۇژنامەى (كوردستان)ى مانگانەى خۇيدا لە پىزكردنى ناۋى ئەو رۇژنامەۋ گۇقارانەى حيزب و كۆمارى ديمۇكراتى كوردستاندا ھىچ نامازەيەكى بۇ ئەو تاقە ژمارەيەى ئەم گۇقارە نەكردوۋە(۱۴).

ھەندى لە سەرچاۋە و بىبلۇگرافىياكانى رۇژنامەنووسىش دىسانەۋە ھەندى زانىارى ھەلەيان نووسىۋە، كە من پىم وايە نەياندىۋە، دەنا نەدەكەۋتنە ئەم ھەلە زەقانەۋە. جەمال خەزەندەر، دەلى:

(گۇقارنىكى سىياسى مانگانە بوۋە، لە لايەن كۆمارى كوردستان لە مەھاباد، دەرچوۋە، ژمارەيەكى لەمانگى رەزبەرى سالى ۱۹۴۵، بلاۋ كراۋەتەۋە(۱۵).

جارى پىش ھەموو شتىك بە ھىچ شىۋەيەك گۇقارنىكى سىياسى نەبوۋە و لەسەر بەرگەكەيشى نەنووسراۋە، بەلكو زياتر گۇقارنىكى ئەدەبى بوۋە.

رەخنەى دوۋەممان ئەۋەيە لە لايەن كۆمارى ديمۇكراتى كوردستانەۋە دەرئەچوۋە، يان بلاۋنەكراۋەتەۋە، چونكە رەزبەرى سالى (۱۳۲۴) دەكەۋىتە بەرامبەر ئەيلوول و تشرىنى يەكەمى (۱۹۴۵)، تا ئەو كاتە كۆمارى ديمۇكراتى كوردستان رانەگەيىندرابوۋ، بەلكو لە (۲۲)ى كانونى دوۋەمى (۱۹۴۶)دا راگەيىندرا.

ئەم گۇقارە بە دىژە پىدەرى گۇقارى (نىشتمان)ى كۆمەلەى (ژى. كاف) دادەنرىت چونكە ديارە لەو كاتەى، كە كۆمەلەى (ژى. كاف) ھەلۋەشايەۋە، گۇقارەكەيان، چەندىن بابەتى جۇراۋجۇرى بۇ بلاۋكردنەۋە نامادە كردبوو و فرىانەكەۋت. بۇيە پاشماۋەكانى ژمارە (۷، ۸، ۹)، كە ھەموۋى بەسەر يەكەۋە لە يەك بەرگدا بلاۋكراۋەتەۋە، لەۋى لە گۇقارى (ھاۋارى كورد)دا بلاۋكراۋەتەۋە، ھەروەھا ھەلەكانى ئەم بەرگەش ھەر لەۋىدا راست

(۱۴) بىروانە رۇژنامەى كوردستان، ح د ك ا، ژ ۲۵۷، ئاورىلى ۱۹۹۸، ل ۱۸-۲۲.

(۱۵) جەمال خەزەندەر، رابەرى رۇژنامەگەرى كوردى، ل ۴۹.

كراوتەتەۋە. بە بۆچۈۋى ئىمە، لەۋە دەچى كە بەشىكى زۆرى دامەزىنەرانى (ژى.كاف) پازى نەبوۋىن، بە بەلگەى ئەۋەى، بىژەن (زەبىحى)، كە پىشتەر گۆقارەكەى بەرپۆۋە دەبرد (نىشتمان)، ۋازى لى ھىناۋە و (سەىد مەمدى حمىدى) ئەۋ ئەركەى لە ئەستۆگرتۋە. پاش پوۋخانى كۆمار، جارىكى دى (زەبىحى) لە كوردستانى باشۋور ژمارەيەكى تازەى گۆقارى (نىشتمان)، ژمارە (۱۰) ى بلاۋكردۆتەۋە. د. عىزەدىن دەلى: (لەۋ كاتەدا زەبىحى لە تاران گىرابوۋ، بە كۆششى پىشەۋا ئەفسەرى ئىرانى لە بارتەيدا گرتن بەردرا).

تەكنىكى رۆژنامەۋانى لە گۆقارەكەدا

لەسەر بەرگى پىشەۋەى گۆقارەكەدا بۆ ناۋى گۆقارەكە بە تەنبا لە ناۋەراستى لای سەرەۋەدا (ھاۋار) نووسراۋە و لەژىر ئەۋدا ۋىنەى گولېك كىشراۋە و لەژىر ئەۋدا نووسراۋە ژمارە (۱) لە ژىر ئەۋىشدا گولېژىرېك لە ھىلېكى ئاسۆى كىشراۋە پاشان ناۋى مانگى كوردى (رەزبەرەى ۱۳۲۴ شىمس) نووسراۋە. بەلام بە ھەمان شىۋە لە لاپەرەى يەكەمى گۆقارەكەدا تەنبا ناۋى گۆقارەكە لە جىاتى (ھاۋار) ئەمجارە (ھاۋارى كورد) نووسراۋە. كاغەزى گۆقارەكە كاغەزىكى زەردى رۆژنامەى (۶۰)گم. شىۋەى ژمارە دانانى لاپەرەكان لە ناۋەراستى ھەر لاپەرەيەك و لە لای سەرەۋە لەسەر ھىلېكى رەشى سەرتاسەرى نووسراۋە، لە لاپەرەى (۲)ۋە تا (۳۰) و دوا لاپەرەش كە بۆ دەستنىشانى ھەلەكانى چاپى ناۋ گۆقارەكە تەرخان كراۋە، ژمارە نەنووسراۋە. ئەم دىاردەيە پىشتەر، اتا دىاردەى دەستنىشانى ھەلەكانى چاپى لە لايەن ھەلەچنەكانەۋە بەرچاۋ ناكەۋى.

تىپەكانى چاپەكە، بە چاپخانەيەكى دەستى چاپ كراۋە و تىپەكانى بە وردى و بە (۱۰) چاپ كراۋن. تەنبا تايئەلكانى نەبى بە (بۆلد) چاپ كراۋن و خۆشۋوسى تىبا بەكار نەھاتۋە و ھەر ھەمۋى بە تىپەكانى چاپخانە و بەۋردە نەخش و زەخرەفەى چاپ ئەنجام دراۋن.

لە پوۋى جوانكارى و نەخشەسازى تا رادەيەك لاۋازى پۆۋە ديارەۋ بە زەۋق و چىژىكى ھونەرى نەخشەى بۆ نەكىشراۋە. تەنانەت بابەتېك لە كوۋى لاپەرەدا تەۋاۋ بوۋى راستەۋخۆ دەست بە چاپى بابەتېكى دى كراۋتەۋە.

لە كەمۇكورتىيەكانى گۆقارەكەدا ئەۋەيە بە ھىچ شىۋەيەك ئامازە بۆ ئادرەسى گۆقارەكە و سەرنووسەرو دەستەى نووسەران و ھونەركاران و ناۋى چاپخانەۋ سالى چاپى (لە پوۋى مانگە كوردى و فەرەنگىيەكانەۋە) و پىرپست و دەستەى يان ئەۋ حىزب و رېكخراۋەى دەرى دەكات و كاتى دەرچوۋنى (مانگانە و ۋەرزانە و ھەفتانە)، ھىچ كام لەۋ زانىارىيانەى تىدا نىيەۋ ھەست بە نەبوۋنى ھۆشمەندى رۆژنامەۋانىيان دەكرىت.

له پال بابته نووسراوی خوځمالي، بابته وەرگيرانيشي تيايه، به لام ديسانوهه بي ټوهي ټامارته به سرچاوهي سرهکي بکريټ، که بابتهکانيان ليوه وەرگيرپراوه يان به شيويهکي پر له کهموکورتی، بو نمونه له وتاری يهکهمی گوڅارهکهدا بهناونيشانی (ترس) به تنيا وهکو پهراویزيک ټامارته بو ټوهه کراوه، که له وتاریکي (سيد جمال الدين افغانی) وەرگيرپراوه، به لام کام وتارو له کوي بلاو کراوهتهوه و له لاپهړه ي چهند.. هتد، ديار نييه.

هروهه له پال بابتهکاندا که هه مووی به زمانی کوردييه و گوڅارهکه تاييهته به نووسهري کورد، بابتهک به زمانی فارسي له لايهن (م-ح) که کورتکراوهي ناوی (سيد محمدی حمیدی) يه و نازناوی (گرشاسب) ي بو خووی هه لېژاردوه، دهربارهي زمان و ټدهبياتي کوردييه، بلاو کراوهتهوه، ناراستهکراويشه بو نووسهراوی فارسي، چونکه له سرهوهدا به زمانی فارسي نووسراوه: (نويسندگان فارسي بخوانند) و اتا (نووسهراوی فارسي بيخويننهوه). کلېشه ي گوڅارهکه (۱۴×۲۰) سانتيمتره و دريژي هه دريژيکي (۱۰) سانتيمتره.

هيچ هوال و ريپورتارو ليکولينهويهکي روژنامه واني و ناگاداريهکي ټيدانيه، له لاپهړه (۱۳۹) دا، گوڅه ي (ټه زانیت؟) و ا هاتوه:

(ټاغای احمد خسروي تهريخان و نووسهري به ناويانگ له کتيبي "شيخ صفي و تبارش، صفحه ۳۷" دا پاش ته حقيقات و وردبوونهويهکي گولانی ټه لیت: (جه دو ټابای شيخ صفي له کوردستان له سهنگار (سنجار) يا له دهوروبهري ويوه هاتوون) وه "صفوة الصفا" دا فهيروزشای زهرين کلاو که يهکيکه له باوکاني شيخ صفي به (الکردي السنجاری) باس دهکا. ټه و بو مان زانرا که پادشاکاني صفويش ريشه يان ټه چيټه وه سر کوردان. وه دهبي واش بيت، چونکه له نيو هه يدهريهکاني عيراقدا که بنه مالیهکي عيلمی کوردستان و ا مهشوره که تايفه ي ټه وان دهگل صفويهکان يهکيکه وه ټيمه له م بابتهوه سه نه ديکمان وهگير نه که وتوه رجا دهکين هه رکهس له م بابتهوه مه درهکيکي وهگير کهوي که له بابته خزمایه تي صفويهکان و هه يدهريهکانه وه بدوي بو مان بنيرن) (۱۶).

ټه م خشته يه هه ندي زانياری له باره ي گوڅارهکه وه پيشان ده دات:

ژ	سالی ده رجوونی	وينه	شيعر و تار	ل	جوړی کاغه ز	کلېشه	سه رنووسه ر
۱	ره زبهري ۱۳۲۴ (۱۹۴۵ ز)	-	۹	۵	۳۰	۶۰ گرامی زهرد	۱۴×۲۰ سم سه يد محمه د حميدي

(۱۶) گ هاواری کورد، ژ، ۱، ۱۹۴۵، ل ۱۳.

۴- گۇڧارى كوردستان

گۇڧارى (كوردستان)، بەر لە دەرچوونى ئەزموونى بە بايەخى پۇژنامەى پۇژى نارپۇژىكى (كوردستان) دەرچووه. دەرچوونى ئەم گۇڧاره بە ماوهيەكى زۆر كەم بەر لە (پۇژنامەى كوردستان) بە لاي كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان و خەلكى كوردستانهوه گرنگيەكى تايبەتى ھەبووه و جيژنى تايبەتى بۇ سازدراوه و پيشهوا بۇ خوى بەشدارى لەو ئاھەنگەدا كردووه.

لە پۇژنامەى (كوردستان) دا ھاتووه:

جيژنى سەربەخوىي و ناساندنى سەرۆك جمھورى كوردستان لە چاپخانە و ئيدارەى پۇژنامەو (گۇواوى كوردستان). پۇژى ۱۳۲۴/۱۱/۵ بە مونا سەبەتى سەربەخوىي و ناساندنى سەرۆك جمھورى بەرزى كوردستان لە ساتى ۴ى پاش نيوھپۇ لە چاپخانەو ئيدارەى پۇژنامەو گۇواوى كوردستان جيژنىكى موجدەللەكە گيرا، لە ساتى دياريدا بانگ كراوهكان كە عيبارەت بوون لە ئەعزاي كۆميتەى مەركەزى و ھەيئەتى رەئيسەى مىللى و كارگەرانى حيزبى ديمۆكرات نوينەرەكانى قەبايل و تەوايف و لكەكانى حيزبى ديمۆكراتى كوردستان و عولەما و روحانيان و موختەرەمىنى شارى مھاباد تەشريفان حازر بوون و ھەركەس لە جيى خوى دانىشت و جەناب سەرۆك جمھوريش لە ساتى (۵) لە كاتيكا كە گاردى تايبەتى مەراسيمى ئيحتيراميان بەجى دينا سروود و مۇزىكى مىللى كوردستان دەخويندرايووه و ليدەدرا تەشريفى وارىد بوو وە لەسەر جيگەى تايبەتى خوى نزولى ئيجلالى فەرموو وەيەك دەورە شەربەت و چاي بە ميوانەكان پيشكەش كرا. پاش سەرفى چايى و شەربەت ئاغاي عەلى خوسرەوى موديرى داخىلى چاپخانە جيژنى ئيفتيتاح كردو چونكو چەن كەس لە كارگەران و زەحمەت كيشانى چاپخانەو پۇژنامە و گۇوار و توتق و وتاريان بۇ خويندەنەو تامادە كردبوو..(۱۷).

لە نيو ميژووى رۇژنامەوانىي كورديدا، زۆربەى زۆرى گۇڧارەكان مانگانە يان ناوبەناو بوون، بە دەگمەن ھەلدەكەوى گۇڧارىكى پازدە پۇژى (نيومانگى) بەرچاو بكەوى، بەلام ديارە ھەول و ھەز و ئەلھاي كارمەندانى و خۆشەويستى ئەو ئەزموونەى حكومەتى كوردى زۆر خويان ماندوو كردبى بە ھەولى چاپخانەيەكى سادە لە كاتى خۇيدا، گۇڧارەكە، بە تايبەتى لە سەرەتادا دەربەكەن.

(۱۷) پۇژنامەى كوردستان، ۱۷، ۲۰/۱۲/۱۹۶۶، ۱.ل.

جهمال خهزنه دار، له میانه ی ناساندنی ئەم گۆقاره دا دهنووسی:
(ههتا کۆتایی مانگی دووهمی کانونی دووهمی سالی ۱۹۴۶) (۱۶) ژماره ی لی
بلاوکراوتهوه (۱۸).

(علاء الدین سجادی) یش جهخت له سه ر ئه وه ده کاته وه که (۱۸) ژماره ی لی دهرچووه (۱۹).
د. کهمال مه زهر، له میانه ی زانیاریه کانی له باره ی ئه و گۆقاره وه دهنووسی:
(چه ند ژماره یه کی لی دهرچوو. ژماره یه ک ودووی هه ریه که بیان ۲۰ لاپه ریه. ژماره سی
و چواری هه ریه که بیان (۳۸) لاپه ریه. ژماره (۷، ۶) ی پیکه وه دهرچوون و به سه ریه که وه
(۶۰) لاپه رهن. (۲۱، ۱۴×۵ سم) ه (۲۰).

نه وشیروان مسته فا، وردتر له باره ی گۆقاره که وه دواوه، ته نانته ناو نیشانی بابته
بلاوکراوه کانی ژماره کانی (۳، ۲، ۱) ی نووسیوه، به لام ئه ویش دلنیا نه بووه له وه ی که
چه ند ژماره ی لی دهرچووه و زۆر به خیرایی به سه ریدا تیپه ریوه (۲۱).

سه ید عه بدوللای سه مه دی، دهنووسی: (.. سه رجه م (۹) ژماره ی لی بلاوکرايه وه) (۲۲).
مسته فا مه عروفی، له رۆژنامه ی (کوردستان) ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی
ئیران دا، ده لی: (.. له سه ریه ک ۱۶ ژماره ی لی بلاو بوته وه) (۲۳).
مه محمودی مه لا عیززه ت ده لی:

(.. تا کۆتایی سالی ۱۹۴۶ چه ند ژماره یه کی لی دهرکراوه. به ریوه به ری
لیپرسراوی مه لا قادر موده رپسی بوو.) (۲۴).

کتیبی (کرد در دائره المعارف اسلام) یش ئاماژه ی بو ئه وه ی کردووه، که گۆقاری
کوردستان (۱۶) ژماره ی لی بلاوکراوته وه (۲۵).

(۱۸) جهمال خهزنه دار، رابه ری رۆژنامه گه ربی کورد، ل ۵۰.

(۱۹) عه لئه ددین سه جادی، میژووی ئه ده بی کوردی، چ ۱، ل ۵۵۷.

(۲۰) د. کهمال مه زهر ئه حمه د، تیگه یشتنی راستی، ل ۲۳۸.

(۲۱) نه وشیروان مسته فا، حکومه تی کوردستان، ل ۱۵۴-۱۵۶.

(۲۲) سه ید عه بدوللای سه مه دی، گ. ریمان، ژ، ل ۲۱۵.

(۲۳) مسته فا مه عروفی، گۆقار و رۆژنامه کانی کوردستانی ئیران، رۆژنامه ی کوردستان، ح د ک ا،
ژ ۲۵۷، ل ۱۹.

(۲۴) مه محمود مه لا عیززه ت، کۆماری میلی مه هاباد، ب ۲، ل ۱۴۰، نووسه ره چاوپیکه وتنی رۆژی
۳۰/۵/۲۰۰۰ له مالی خو ی له شاری سلیمانی له باره ی گۆقاری (کوردستان) وه وتی من
ته نیا (۴) ژماره ی لی دیوه.

(۲۵) اسماعیل فه تاح قازی، کرد در دائره المعارف اسلام، ص ۱۹۰.

كوردستان گۆوارىكى ئەدەبىي تەئرىخى كۆمەلەيەتى (اجتماعى) مانگى كوردىيە يەكەمىن ئارمانى برژاۋ ژيانەۋەى زمان و ئەدەبىياتى كوردىيە. زىندوو كوردنەۋەى كورد و كوردستانە بە پىي شارستانىيەتى ئەمپروو بۇ ژيانەۋەى نىو و ئاسارى زانايانى كورد و كوردستانە بە پىي شارستانىيەتى ئەمپروو بۇ ژيانەۋەى نىو ئاسارى زانايانى كورد تەقەلە دەدا لە بەر ئەۋە تەكا لە خوئىندەۋارانى خوئەۋىست دەكەين ھەر كەس بەيت و حىكايەت و سەرگوزەشتى پىاۋىكى مەزن و عەشیرەتتىكى كوردى، فارسى، عەرەبى، مادامىك ھى زانايانى كوردىيى و چاپ نەدرابى بۆمان بنئىرن كە بەيارمەتى خودا لە چاپى بدەين كە بەسەرھاتى رۆژگار لە نىۋى نەبا(۲۷).

ژمارەيەكى زۆر لە نووسەران و شاعىرانى كورد بە وتار و شىعر بەشدارىيان كوردوۋە، زۆربەى ئەو نووسەرانە ھەمان ئەو نووسەرانەن، كە لە رۆژنامەى (كوردستان)دا نووسىن و بەرھەميان دەبىنرى. نووسەرانى كوردستانى باشووريش، كە ئەو رۆژگارە لە كۆمار و كارەكانىدا بەشداربوون و بەرگرييان كوردوۋە، يان ئەو نىشتمانپەرۋەرەنەى لەژىر چاۋەدىرى (بارزانى)دا پىشمەرگە بوون، بەرھەميان لەو گۆقارەدا بىلاۋ كوردتەۋە، لەوانە: محمد توفىق وردى و و سەعيد ناكام بە (شىعر) و يەحيا چروستانى بە وتارو مەغدىد سۆران بە وتارو (قانع) بە شىعر.

دىارتىن نووسەرانى گۆقارەكە برىتى بوون لە:

دلىشادى رەسوۋلى، سەيد محەمەدى حەمىدى، عەلى خوسرەۋى، م.عیشقى، ھىمن، ھەژار، م. نژادى.. بەتايبەتى دلىشادى رەسوۋلى لە ھەر ژمارەيەكدا چەندىن وتارى جىاۋازى نووسىۋە.

تەكنىكى رۆژنامەۋانىي لە گۆقارەكەدا

كلىشەى بەرگى گۆقارەكە بەم شىۋەيە، سوود لە تايپوگرافىا(۲۸) چاپى لايىنۇتايپ

(۲۷) گ كوردستان، ژا، ل، ۱.

(۲۸) تايپوگرافىا (TYPOGRAPHE) لە فەرھەنگى رۆژنامەۋانىدا بە واتاى (حروفچىن)، (تايپچىن) يان (تايپچىن) دىت، ۋەكو مەسەلەيەكى چاپى بەو كەسە يان ئەو ئامىرە دەوترىت، كە كارى چاپكردنى لە ئەستۆدايە. ھەرۋەھا: (زانست و ھونەرى ئادگارە چاپىيەكانە كارى بە شىۋەى مادىيە و ھەيە لەو شتانەى پىۋەندى بە پروتوۋ رىكخستەۋەى ھەيە)، بۇ فەرھەنگى رۆژنامەۋانىيەكە بېۋانە: كازم مەتەمەد نەژاد، رۆژنامەنگارى، ص ۵۵۹، ھەرۋەھا بۇ پىناسىنى دوۋەم بېۋانە: نەژاد عەزىز سورمى، رۆژنامەگەرىي كوردى چەند سەرە قەلەمىك لە بارەى تەكنىك و ھونەرەكانى، ل ۶۳.

وهرگيراوه. نيوهى سهرهوهى لاپهړهكه بۇ ناوى گۇقارهكهو رپړهوى گۇقارهكه ئامانجى گوزارهكهو وادهى دهرچوونى تهرخان كراوه، ههمووى پيكهوه خراوته نيو چوارچيوهيهكى گولپى ورد ورد، كه له چاپخانهدا ههبووه و بهشپكه له كهرستهكانى چاپى.

ناو گۇقارهكه (كوردستان) و ريزه ورد گولپكى رهش وهكو هيلپك بۇ جياكردنهوه له پرووى هونهرپيهوه سووى لى وهرگيراوه. به خهتپكى بۇلد نووسراوه:

(بلاوكهروهى بىرى ديموكراتى كوردستان)، پاشان له نيوان دوو كهوانهدا نووسراوه: (گۇوارپكى ئهدهبى، كۆمهلايهتى سياسى كوردپيه). لهژير ئه و دپرهشدا نووسراوه: (هر پازده رۇژ جارپك بلاو دهكرپتهوه).

دووھيلپى رهشى ئهستور و هاوتهريب له ناوهراستهكهيدا نووسراوه: ژماره () سالى يهكه م () ۱۳۲۴ () ۱۹۴۵. لهژير ئه م دوو دپرهدا پيوستى بابته و لاپهړه نووسهرى بابتهكان به شيوهيهكى هونهرى ريزكراوه، لپرهشدا به پپى گرنگى بابتهكان نيپه، بهلكو به پپى ريزبوونى ژماره لاپهړهكانه. پاشان لهوپهړى خوارهوهى بهرگدا، ناوى (مهاباد چاپخانهى كوردستان) نووسراوه. ئيدى ئه م كلپشهيه له لاپهړه يهكه مى گۇقارهكهدا دووباره نهبوتهوه، ههروهكو ئه مپرو له دنياى رۇژنامهوانيدا بهرچاو دهكهوى. يان زانيارى زياتر دهربارهى سهرنوسه و دهستهى نووسهران و كارمندانى هونهرى و چاپى بهديار بخت.

يهكى له كهمو كورپيهكانى گۇقارهكه ئهويه، سهروتارى تايپهتى تيدا نيپه و بوپته دهسپيكي بابته ئهدهبى و كۆمهلايهتى و سياسيهكانى گهرماو گهرمى رۇژ، بهلكو يهكسهر بابتهتپكى ميژووى (وتاريك) ئينجا دريژ يان كورت، زوربهى كات دريژ يان پياهلدانى (ستالين) هتد.

كهموكورتپيهكى ديكهى گۇقارهكه سووى له وينهى نهخشهى پيوست وهرنهگرتوه، به تايپهتى دهبى ئاگامان لهوه بيت، له ههمان چاپخانهداو به ههمان تايپوگرافيا، وينه له رۇژنامهى (كوردستان) و گۇقارى (ههلاله) و گۇقارى (هاوارى نيشتمان) و گۇقارى (گروگالى مندالانى كورد) دا بهكارهاتوه.

يهكپكى دى له كهموكورتپيهكانى ئه م گۇقاره سهرجه م گۇقارهكانى ديكهى سهردهمى كۆمارى ديموكراتى كوردستان، ئهويه يهك نووسه زياتر له دوو سى بابتهتى له ههمان ژمارهدا بلاوكراوهتهوه. دياره بى گومان ههمو ئه وه دهزانين كورديزان و كوردى نووسى له و رۇژگارهى كۆمهلى كوردهوارى ناوچهى موكرپانپى كه م و دهگمهن بوون، به

ناچارىيەۋە ھەر ئەۋان زۆربەى بابەتەكانى گۆقارەكەيان نوسىيوە.
 كەمۇكورتىيەكى دى، ئەۋەيە گۆقارەكە گۆقارىكى كوردىيەۋ بىلەۋكەرەۋەى بىرى حزبى
 دىمۇكراتى كوردستانە، كەچى وتار بە زمانى فارسى بىلەۋ دەكاتەۋە.
 مەسەلەيەكى دى ھونەرىيى ئەۋەيە، ھەر كە بابەتەك تەۋاۋ بوۋە، بۇ نمونە لە
 ناۋەراستى لاپەرەكەدا، ھەر لەۋى و راستەوخۇ بە ھىلەك لە بابەتەكى دى جىا كراۋەتەۋە،
 بى ئەۋەى نەخشەسازى ۋەكو مەسەلەيەكى جوانكارى رەچاۋ بكرىت.
 بودجەى سەرەكى گۆقارەكە، ئەگەرچى راستەوخۇ حىزب و كۆمار بوۋە، بەلام
 بەشكىشى كەوتتە سەر ئابوونەى بەشداربوۋانەۋە، كە لە كۆتايى گۆقارەكەدا بەم
 شىۋەيە دىارى كراۋە:

ئابوونەمان

سالىانە ۱۸۰ رىيال

شەش مانگە ۹۰ رىيال

دانەى ۸ رىيال

لە (تكاي تايبەتى) دا دەنوسى:

(۲) - لە خويىندەۋارى بەرزەكان تەمەننا دەكەين ھەرچى زووترە ئابوونەكەمان بۇ
 بنىرن چوونكو گۆۋارى كوردستان موحتاجى كۆمەكە(۲۹).

يەكى لە گىرفتەكانى ئەم گۆقارەۋ سەرچەم گۆقارەكانى ئەۋ كاتەۋ تەنانەت دواترىش
 ئەۋەيە، بۇ لىكۆلەر پوون ناكەنەۋە، كە چەند ژمارەى لى چاپ كراۋە و چەندىكى سەرف
 بوۋە و چۆن و بە چ شىۋەيەك دابەش كراۋە يان ئەنكىت و لىستى تايبەتى ھەبى ۋەكو
 پاگىرىيەك بۇ ھاۋكاران و بەشداربوۋانى.

ھەۋال و دەنگ و باسى گەرماۋ گەرم، جاروبار لە گۆقارەكەدا بىلەۋكراۋەتەۋە، بە تايبەتى
 كىشەيەكى دادگايى و دزى و كوشتن بوۋى لە ناۋچەيەكى بچووكى ژىر دەستەلاتى كۆمار
 خەلكەكە زانىۋىەتى و چاۋەرپى لىپرسىنەۋە و بەدۋادا چوونى كاربەدەستانى كۆمار بوۋنە،
 گۆقارەكە پەخنە دەگرى و نارەزايى بەرامبەر تىرۇر دەردەبرى و شەرىعەت بە ياساۋ دادگا
 دەداۋ سروسىتىكى دىمۇكراتى ۋەرگرتوۋە، بۇ نمونە ئەم ھەۋالە لەژىر ناۋى (دەنگ و
 باس) دا بىلەۋكراۋەتەۋە:

(۲۹) گ. كوردستان، ژ، ۲، ل. ۸.

(نارېكترين كردهوى كەسېك ئەۋەيە كە لە ولاتېكدا جېگايەك بۇ پېكھېتان و رېكخستنى داۋا كېشە ھەبى و خەلكى بە خۇشى خۇيان كاران بكن كە لە .. تووشى بەلاۋ زەرەر بە خەلك بگەيىنن. ھەرۋەكو بېستومانە عبداللە بەگ ئاغا يالاۋە لەگەل ھەمزە ئاغاى و ھەمىش مورافەعەيەكى مولكيان ھەبوۋە. عبداللە بەگ لەگەل دادخۋازى دېتە شارى (مھاباد) كە لە حزبى دېمۇكرات شكاىەت بكا مستەفاى كورپى ھەمزە ئاغاى و ھەمىش دەكەۋىتە دوۋى و دەى كورپى، جەندەكەكەيان بۇ پرسىن و دادخۋازى ھېنايە شارى چلۇنيەتى وى لە تەحقىق دايە، نەتىجەى لە ژمارە سېدا دېتە بەر چاۋ(۳۰).

دەكرى لېرۋە ئامازە بەۋە بكن، كە مەسەلەى ياساۋ چەسپاندنى ياسا لە ئەركە سەرەكپىيەكانى ئەزمۈونى حكومەتى كوردېدا بو.

قانۇنەكانى بە زمانى كورتى لەژېر دەستەللاتى حكومەتى كوردېى خۇيدا لە پۇژنامەى كوردى ئەۋكاتەدا بلاۋ كراۋتەۋە(۳۱).

رېپۇرتاژ، ۋەكو ھونەرېكى رۇژنامەۋانىى لە گۇقارەكەدا سوۋدى لى بېنراۋە و بە زمانىكى سادەى رۇژنامەۋانىى راستەۋخۇ لەگەل خۇيەنەرانىدا دەۋى، رېپۇرتاژەكە لە دەستنىشانكردى كات و شوين و ھۆۋ مەبەستى ھەۋالەكەدا سەرکەۋتوۋە و ھەۋل دەدا ۋەلامى پرسەكانى (چۇن و كەى و لە كورپى و بۇچى) بداتەۋە.

لە يەكى رېپۇرتاژەكانى گۇقارەكەدا، بە بۇنەى ھەلكردى ئالاي موقەدەسى كوردستان لە نەغەدەدا ھاتوۋە:

(بە پىي دەستۋورى ھەيئەتى ناۋەندى حزبى دېمۇكراتى كوردستان خۇشەۋىست ئاغاى حوسېنى فروھەرو ەلى خوسرەۋى رۇژى ۲۴/۹/۲۶ مەئموور كران كە ئالاي موقەدەسى كوردستانى لە نەغەدە ھەلكەن. رۇژى چۈار شەمو سەعات ۹ى بەيانى جېژنە دەست پى كرا، قوتابيانى كوردو ئەرمەنى و ئاسۋورى بە سرودخۇيىندنەۋە لە محەلى جېژنەدا ئامادە بوون.

(۳۰) گ. كوردستان، ژ، ۲، ل. ۸.

(۳۱) رۇژنامەى كوردستان، ژ ۴۱، ۳۰/۳/۱۹۴۶. نەۋشېروان مستەفا، حكومەتى كوردستان، ل ۱۵۱-۱۵۲.

تارق جامباز، سەرەقەلمانەى بوونى ياسا لە نېۋگەلى كوردستاندا، گ. ياسا پارېزى، ژ، ۱، س، ۱، ۱۹۹۶، ل. ۱۱۸-۱۲۰.

برایانی خوښه ویست ئاغای فروههرو خوسرهوی ئالای موقهدهسیان بۆ بهشی سواران که له شقام ناماده بوون برد ومختیکی ئالاکه ودهرکهوت ههزاران تیر به ئیفتیخاری ئالا هاویژرا. سوارهکان ئالایان وهرگرت و بۆ کانگای حزبی دیمۆکرات وهتا گهیشته بینای حزب ههچهند قهدهم گاو گهردوون دهکرا خه لکی لیکدا لیکدا چهپلهیان لی دهاو هورایان دهکیشا، لهو ومختهدا به جاریک ههزار نهفهر بۆ زیارهتی ئالای موقهدهس هیرشیان برد، له پاش زیارهتی عموم ئالای موقهدهس هه لکراو سهلامی ئالا خویندرایهوه، سهدو یهک نهفهر فیداییان مسلح هه ریهک سی تیریان بهتال کرد..(۳۲).

گوڤاری (کوردستان)، له رووی قهوارهوه، له شیوهی کتیبی نیو بهتال چاپ کراوه، رهنگه یهکێک له هۆیهکانی ئهوهبی، به هۆی ئهزمونی ههندی له نووسهرازی، که پێشتر له گوڤاری (گهلاویژ)دا بهرهمیان بلاوکردۆتهوه، ئهوه قهوارهیان به پهسهند زانیی.

زمانی کوردی له گوڤارهکهدا، به شیوهزاری موکریانیه، وشه زاراوهی عهربهی و فارسی کهم و زۆر تیدا بهدی دهکری و زۆربهی ئهوه وشه زاراوانهش به شیوهی رینووسی خوی (عهربهی، فارسی) بهکارهاتوون له رووی رینووسهوه نیشانهی (۷) حهوت و پیتته بزوینهکان کهم بهکارهاتوون، رهنگه ئهمهش به هۆی کهمی توانا ئیمکانیاتی چاپی ئهوه پۆژگاره بووی.

ئهم خشتهیه ههندی زانیاری له بارهی ژمارهکانی گوڤاری (کوردستان)هوه پوون دهکاتهوه:

ژ	کاتی دهرجوونی	شيعر	وتار	وینه لاپههه	چاپخانه	سهرنووسه
۱	۶ی ديسامبرى ۱۹۴۵	۵	۷	—	کوردستان- مهاباد	سهید محهمهدهمیدی
۲	۲۱ی ديسامبرى ۱۹۴۵	۵	۴	—	—	سهید محهمهدهمیدی
۳	مارتى ۱۹۴۶	۳	۵	—	—	—
۴	۱۹۴۶	۹	۹	—	—	—
۵	۱۹۴۶	—	—	—	—	—
۷، ۶	۱۹۴۶	۷	۱۳	—	—	—
۸	۱۹۴۶	—	—	—	—	—
۹	۱۹۴۶	—	—	—	—	—

(۳۲) گ. کوردستان، ژ، ۲، ل ۲۲.

۵- رۆژنامەى كوردستان

يەككە لە كارە گرنىگ و پر بايه خەكانى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان لە پووى پۆشنىبرى و كلتورىيەوه دەرکردنى رۆژنامەى (كوردستان)ە، هەولدانىكى سەرکەوتوو بوو، بناغە دانانىك بوو بۆ رۆژنامەيەكى رۆژانەى كوردى، كە ئەركىكى قورس و توانايەكى ماددى و مەعنەوى زۆرى گەرەكە. لە دنياى رۆژنامەوانى كورديدا خالى وەرچەرخانىكى تازە بوو و سەلماندى ئەگەر نووسەرو رۆژنامەوانى كورد پيداويستىيەكانى بۆ دەستەبەر بكرى دەتوانى داھىيان بكات. لەگەل هەموو كەموكورتىيەكانىشدا رۆژنامەى (كوردستان)، وەكو زمانحالى حكومەت و ئورگانى يان بلأوكەرەوى بىرى حيزبى ديمۆكراتى كوردستان هەنگاويكى مەزن بوو. لەو پوانگەيەوه، كە بوونى رۆژنامە لەهەر كۆمەللكا مەدەنيەتى ئەو پيشان دەدا، گۆرپنى پەپرەوو پرۆگرامى كۆمەلەى (ژى. كاف) بۆ حيزبى ديمۆكرات پيوستى بەوه دەگرد، كە تازە بوونەوهيەك لە سەرچەم بوارەكانى ژيانى حيزبىدا رويادات، هاتنە كايەى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان كە ئەزمون و ناسنامەيەكى نەتەوهيى كورد بوو، رۆژنامەگەرييش لە سىماو ئادگارەكانى ئەو تازەبوونەوه و گۆرانانەدا بوو. هەرۆهەا گرنگى بەرچاوى ئەم رۆژنامەيە لەوهدايە هەرچى دەنگ و باس و ئاگادارى و بانگەوازو كارو كردهوه و وتارو چاوپيكيەوتن و ليدوانىكى پيشەوا قازى هەيە لەو رۆژنامەيەدا، كە زمانحالى حكومەت بوو بەلأوكراوتەوه، لەبەرئەوه باشتري سەرچاويەكى باوەرپيكرآوه بۆ ليكۆلينيەوه لە رۆژگارى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، كە بە حەق ئەزمونىكى گەرەو پرشنگدارى خەباتى سياسىيە لە ميژووى هاوچەرخى ميللەتەكەمانداو هەولىكى گەرە بوو بۆ جۆشدان و بەردەوامبوونى بزاقي نەتەوايەتى رزگاربخوازى كورد.

گۆقارى (گەلاويژ) بە بۆنەى دەرچوونى رۆژنامەى (كوردستان)ەوه نووسىويه:

(كوردستان رۆژنامەيەكى كوردى يە بە شيوەى موكرى، بە زمانى كوردى پۆژى نە پۆژى لە شارى (مەهاباد) بە سورپەتلىكى رەسمى دەرئەچييت، ئيمە بە پۆستە تا ئيستە (۷) ژمارەمان وەرگرتوو. باس و خواسى ئەم رۆژنامەيە، چۆنيەتى كردهوى كوردەكان و هەلسورانيان كۆبوونەويەيان بۆ كردهوى چاپخانەى كوردستان، نووسىنى باسى زانايانى كورد، وەرگرتنى دەنگ و باسى دەرەوه بە هۆى پۆيتەرەوه، ئامانجى قەومى، وتارو كۆبوونەوه بۆ هاندانى خەلكى بۆ كرده باوى خويندنى كوردى وە گەلى شتى تر.

سەرنووسەرى ئەم پوژنامەيە، (سەيد محەمەد حەمىدى) بوو، ئەگەرچى بە شىۋەيەكى پەسىمى لە پوژنامەكەدا نەنووسراو، بەلام ھەرۋەكو لە رېپورتاژىكى پوژنامەكەدا، كە بەبۇنەي جىزنى سەربەخۆيى و ناساندنى سەركۆمار لە پوژنامە و گوڧارى كوردستان و ئىدارەي چاپخانەدا بلاوكرائوئەتەو، دەلى:

(خىتابى سەيد محەمەدى حەمىدى مەدرو سەردەبىرى پوژنامەو گوڧارى كوردستان) (۳۶).

ناوى دەستەي نووسەران نەنووسراو، بەلام ھەر لە رېگەي ئەم رېپورتاژەو دەردەكەوئى (ھاشم خەلىل زاھە) لە دەستەي نووسەران و بە پىي ھەندى پىرسىار و سوڧراغىش دەزانىن، كە ھىمىن و زەبىحى و مەلاقادرى مودەپىسى و عەلى خوسرەوئى) ىش لە دەستەي نووسەران بوون. لە ژمارەي يەكەمى خۆيدا، بە مانشىتى (ئامانجى ئىمە)، مەبەستى دەركردنى پوژنامەكە لە لايەن سەرنووسەرەو و پوون كراوئەتەو:

(لەم كاتەدا كە خاكى كوردستان لە ھەموو وەختىك زياتر پىويستى بە فىداكارى كورەكانىەتى. لەم ئانەدا كە ھەموو نەتەوھەكانى گىتى بوڧاگرتن، بو و دەس ھىنانى سەربەستى و ئازادى خۆيان وە بو و دەس خستنى وەسائىلى پىش كەوتنى ھاونىشتمانەكانىان دە تەقەلادان..

ئامانجىمان چى يە؟

پاش چەندىن سالى دەربەدەرى و سەركزى و بەند و تىھەلدانى بى ژمارە و قور بەسەرى و ھەژارى.. ئىمە لە زنجىرى دىلى رىزگاريمان بوو و دەستى بەستراومان كراو، چاوى نوستوومان وەخەبەر ھات.. ئىمە كە دلمان نەدەھات خاوەنى چاپخانە و ئىنتىشارات بىن، ئەوا بە يارمەتى خودا نامەي كوردستان دانراو ھەوئى ژمارەي بلاوكرائو، ئەم نامەيە كە لە لايەن حىزبى دىمۆكراتى كوردستانەو بلاوئەبىتەو دەپەوئى قەلایەكى ئاسنىن لە ئىتىھاد و براپەتى بىنئىتە بەرھەم كە بناغەي بە زانست و ھونەر و لەشساغى دانراپى و بتوانى دەگەل سىلاوى دوبەرەكى و بىدنى و ھەموو جۆرە رەوشتىك كە بو سەربەستى زەرەر بىت بەرەبەرەكانى بكا، ھىوامان وایە ئەم قەلایە كە خەرىكىن قايمى بكەين، وەھا قايم و بەھىز بىت كە ھىچ ھىزىك نەتوانى بەرەبەرەكانى لەگەلا بكا) (۳۷).

(۳۶) پوژنامەي كوردستان، ژ ۱۹، ۱۹۶۶/۲/۲۵.

(۳۷) پوژنامەي كوردستان، ژ ۱، ۱۹۶۶/۱/۱۱.

بلاوبونوئەوئەي رۆژنامەي (كوردستان)، بەدیهاتنی یەكی لە خەونە دێرینهكانی سەرکۆمارو تەواوی كاربه‌ده‌ستانی كۆمار بوو، بۆیە دواي بلاوبونوئەوئەي ژمارەي یەكەمی رۆژنامەكە، (حاجی بابا شیخ) سەرەك وەزیرانی كابینه‌ي حكومەت و ژمارەيەكی زۆر لە نوێنەرانی حیزبی دیمۆكرات لە ناوچە جیاوازەكان و پیاوانی ئایینی و بازرگانان لە جیژنی كردنەوئەي ئیدارەي چاپخانەو رۆژنامەي كوردستان ئامادە بوون و لەو جیژنەدا، سەرنووسەري رۆژنامەكە سەید محەمەدی حەمیدی دواي بەخێرھێنان و تارێكی خویندۆتەوئە و ئامادەبووان بۆ بینینی چاپخانەو چۆنیەتی چاپكردنی رۆژنامەكە بانگ كراون، كە تەواوی مەراسیمی ئەم جیژنە لە رێپۆرتاژێكدا بلاوكرائەوئەوئە (٨٥). رۆژنامەي (كوردستان)، بە كوردی كردنی زارائەو سەربازییەكان و پوختە كردنی زمانی كوردی لە وشەي عەرەبی و فارسی و بە ئەرکی خۆی زانیوئە و لیستی تاییبەتی بۆ ئەم مەبەستە بلاوكرائەوئەوئە، كە لە لایەن فەرماندەي هیژی مەرکەزی (محەمەد نانەوازادە) ناردرائەوئە و نووسراوئە:

(ژمارە/٤٣٦ بەروار/١٠/١١/٢٤ لەسەر ئەمەري موبارەكی سەرۆكی موعززەمی جمهوری پێویستە لوغاتی مەربووت بە پێش مەرگەي كە كراوئە بە كوردی نوسخەيەكمان دەگەل ئەو نووسراوئەي نارد كە لە رۆژنامەيدا چاپ بكریئە.

نظامنامە: رێوشوین.

حرب: شەر.

عوارض زمینی: تووش هاتی هەردی.

عوارض مصنوعی: تووش هاتی خۆرسك.

تعلیمات: فیركردن.

انجام: پێك هێنان.

كمیسیۆن: مەكۆ..(٣٨).

هەرئەوئە ديسان بۆ ئەوئەي زمانی كوردی لە بواری دادگا و یاسادا بەكاربێت و لە بەینی خەلكیدا بەكاربێت، رۆژنامەكە لە بەكوردیكردنی زمانی قانون دەستپێشكەري كردوئە، ئەمە نموونەيەكە لە بېاریكی هەيئەتی رەئیسە:

(رەزامەندی لە بابەت داواي رەشید بەگ و سایی وەرەسەي عەبدوڵلا بەگی

(٣٨) رۆژنامەي كوردستان، ژ١٧، ١٩٤٦/٢/٢٠. ژ (١٨) ١٩٤٦/٢/٢٢.

پێوانەییە بۆ ئەو پۆژانەو بە توانایەکی سادەووە زەحمەت بوو، لەبەر کۆمەڵی هۆ، کەمی توانای ماددی، دەگمەنی کادیری رۆژنامەوانیی، کە تا ئەمڕۆش چارەسەر نەکراوە، نەبوونی پێداویستی تەکنیکیەکانی چاپی وەرپاگەیاندن (پیکۆردەرۆ تەلەفۆن و فاکس و وێنە پادیۆیی.. ئەوەی لێردا بە لای ئێمەووە گرنگە ئەوەیە، ئەگەر سەرچاوەی هەوالەکان رادیۆکانی دەرەویش بووی، چۆنیەتی هەلبژاردن و دارشتنەووی هەوالەکانە، بە گۆرە گرنگی و پێویستی و گونجانی ئەو پۆژە، کە لە خزمەتی رەوتی سیاسی سەردەمدا بی. لەگەڵ ئەوەشدا رۆژنامەکە خۆی دوا ئەوەی لەسەر پێی خۆی وەستاووە و یستوویەتی خۆی بەرەو پێشەووی بەری و پەیمانێر لە ناووەو دەرەووی کۆماردا دابمەزینێ بۆیە نووسیویەتی:

(ئیدارە پۆژنامەو گۆواری کوردستان لە هەموو نوقاتی کوردستان و هەندەران نوینەرۆ وەلامدەر (خبرنگاری پێدەووی، کەسانی ئامادەن ئەم کارانە بەجی بینن بە ناردنی وێنە و نێو و نێوانگ و جیگای دانیشتیان خۆ بە ئیدارە پۆژنامە بناسین) (٤٠).

لە هەوالێکدا، کە لە رادیۆی (بیرۆت) هەو وەرگیراوە، سەبارەت بە دامەزراندنی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان، کە ئەو پۆژانە زۆریە رادیۆکانی جیهان گرنگیان پێداووە و بلأویان کردۆتەو، بەم شێوەیە نووسراو:

(دەنگوباسی هەندەران)

رادیۆی بیرۆت ٢٤/١٢/٢٦

لە خەبەرێکی کە لە قاھیرەووە وەرگیراوە.

دەولەتێکی جمهووری کوردستان سەربەست لە ئازەربایجان دامەزراووە و ئامانجی ئازادکردنی کوردستانی تورکیە و ناوچە سەرەووی عێراقەو گەتوگۆی نوری سەعید بەینی عێراق و تورکیە لەبەر ئەو مەسەلەییە وەرانی پەسمی دەولەتی عێراق بەرامبەر بە شۆرشەکانی کورد ئەوەیە کە شۆرشی عەشایریە، بەلام دە حەقیقەت دا ئەم شۆرشەمان شۆرشی میلی بوو و ئامانجی دامەزراندنی دەولەتی کوردییە بۆ کەلک وەرگرتن لە نەوت و کانگاکانی خۆی.

بزوتنەووی مستەفا کەمال بەرامبەر بە کورد هەموو بۆ دامرکاندن بزووتنەووی کورد بوو.

(٤٠) رۆژنامە کوردستان، ژ ٢٤، ١٣/٣/١٩٤٦.

ئەو خەبەرەى كە لە قاهىرە وەرگىراو دەلى:

دامەزراندنى دەولەتى كوردى بە يارمەتى دەولەتى شورەوى بۇ ئەوھى كەلك لە نەوت و كانگاكانى وەرگىرى و تا ئىستاش سەنەدىكى رەسمى لە بابەت ئەم جمھورىيەتەوھ لە لاين دەولەتى شورەوى يەوھ چەنگ نەكەوتوھ بەپراستى منظورلەو نەھتەدا دامەزراندنى دەولەتتىكى يەكئىتى سەربەخوى كوردى ئىران و عىراق و توركەيە كە لەژىر پىشەوايەتى جمھورىيەتتىكى ئازاد دا بىرى (۴۱).

زمانى ھەوال، بىجگە لە وەلامى پرسەكان، زمانىكى سادەى دىبلۇماسىيانەيە و نازانين چەندى ھى رادىويە و چەندى زىاد كراوى رۆژنامەيە، بەلام بە ھەر حال كە ھەوالەكە جەخت لەسەر كوردستانى گەورە دەكاتەوھ، رۆژنامەكە بە ھىچ شىوھەك ئەو مەسەلەيە رەت ناكاتەوھ. يەكئى لە كەموكورتىيەكانى رۆژنامەكە لە پرووى بلاوكردنەوھى (ھەوال) لەوھدايە، كە نەكەوتوونەتە لاپەرەى يەكەمى رۆژنامەكە. ئەمە نەرىتتىكى بلاوكردنەوھى ھەوالى رۆژنامەوانىيە، كە دەكەويتە لاپەرەى يەكەمەوھ و بە مانشيت و تايئلى سەرنج راکئيش خويئەر بۇ لاي خوى رادەكئيشى. ئەمە نەرىتتىكى بلاوكردنەوھى ھەوالەكانە چ پەيوھندى بە كوردستانەوھ بى و چ بە شەرو شوپرى دووھمىن جەنگى جىھانى و بارودوخى دەرەوھ و ناوھخوى ولاتان بى لە لاپەرەكانى (۳) و (۴) دا بلاوكراونەتەوھ، واتا لە دوادوايى لاپەرەكانى رۆژنامەكەدا، چونكە ھەر خوى چوار لاپەرەى نيو بەتالى رۆژنامە نووسىيە. ئەو رادىويانەى كە زۆربەى كات ھەوالەكانيان لى وەرگرتوون، كە لەوھ دەچى رۆژنامەكە (انصات)ى بە چەند كەسىكى رۆژنامەنووس بەخشىبى برىتئين لە: (رادىويى لەندەن، قاهىرە، بىروت، دەلھى، مۆسكۆ، تاران، ئەنقەرە)، بىجگە لە رۆژنامەكانى فارسى زمانى تاران، وەكو: (ايران ما، رھبر، پىام، نو، دوست ايران، آرزو) و رۆژنامەى (وطن يولندا) و (آزربايجان)ى توركى حكومەتى ئازەربايجانى ھاوپەيمانى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان.

ئاگادارى و بانگەواز و تكا، لايەنىكى ترى رۆژنامەوانىيە نيو رۆژنامەى (كوردستان)ە، كە بەشىوھەكى سەرنج راکئيش خوى دەنوئى. چەند جورىك لە ئاگادارى بلاوكراونەتەوھ. ئاگادارى سەربازى، ئاگادارى دارايى، ئاگادارى گشتى، ئاگادارى رەسمى، ئاگادارى تايبەتى..

ئاگادارى سەربازى: ئەو ئاگادارىيانەن، كە لەلاين فەرماندەيى ھىزى ديمۆكراتى

(۴۱) رۆژنامەى كوردستان، ژ ۲۵، ۱۷/۳/۱۹۴۶.

كوردستان - محمد نانه زاده) به هيزی پيشمه رگه و خه لکی راگه ييندارون، وهكو قه دهغه كوردنی چهك هه لگرتن له نيو بازاره وه و مه سه له كانی دی.

ئاگاداری دارایی، ئەو ئاگادارییانەن، كه په یوه ندى به (مالیه) وه هه یه، بۆ بازرگان و كاسبكارو خه لکی په یوه ندى ده چوون وهكو دانى پارهى كاره باو پۆست و ته له گراف و..

ئاگاداری گشتی، ئەو ئاگادارییانەن، بۆ ته و اووى خه لکی ژیر ده سه ته لاتى كۆماره و به رژه وه ندى گشتى تىدايه، وهكو ده ستنى شان كوردنى نرخى گوشت و قه دهغه كوردنى رهدوو كه وتن و دانانى راو شوین بۆ پرسه ی مردوو..

ئاگاداری په سمى، ئەو ئاگادارییانەن، كه له لایه ن نووسینگه ی پيشه و او سه ركۆماره وه دهرده چوون بۆ ئه وه ی لایه نى به رپرس جیبه جیى بكه ن و په یره وى بكه ن، هه روهكو، به زۆر ناردنى مندالان بۆ بهر خویندن و گوړپى ناوى خویندنگه و تابلوى دوكان و بازار و پوژ و ناو نيشانى دیدارى سه ركۆمارو..

ئاگاداری تايبه تى، ئەوانه ن، كه بۆ كه سانى تايبه تى بۆ كيشه يهك يان مه سه له يهكى شه خسى به پاره بلا و كراونه ته وه.

له سه ر لاپه ره كانی رۆژنامه كه دا به تايته لى (مزی ئاگادارى)، نرخى بلا و كوردنه وى ئاگادارى وا دیارى كراوه:

۱- لاپه ره ی ۱ دىرى ۳ رپال.

۲- لاپه ره ی ۲ دىرى ۵,۲ رپال.

۳- لاپه ره ی ۳ دىرى ۵,۱.

۴- لاپه ره ی ۴ دىرى ۱ رپال.

۵- كاغه زو پاكه تى سه دى ۲۰ رپال.

ئاگادارى، رپگه يه كى باش بووه بۆ ده سه ته بهر كوردنى پارهى چاپى رۆژنامه ی (كوردستان)، له پال ئه وه شدا به به رده وامى به شيوه ی ئاگادارى و تكا له لقه كانی حيزب له شاره كان و وه زاره ت و هاوولآتبان كراوه بۆ ئه وه ی ئابوونه يان دوانه خه ن له پیناو به رده وام بوونى رۆژنامه كه دا. به نمونه ئاگادارییهك وه رده گرین بۆ مه به ستى ئاشنا بوون به شيوه ی دارپشتنى و زمانه كه ی:

ئاگادارى

بە تەۋاۋى ئەھالى رادەگە يەندىرىت كە ھەلگرتنى ئەسلىحە لە نىۋو شارى دا غەيرى ئەشخاسى مەجاز بە كۆلى قەدەغەيە ھەر كەسپك لە نىۋو شارى دا تىر خالى بكا سەخت تەعقىب و موجازات دەكرى.

فەرماندەى ھىزى دىمۆكراتى-كوردستان- محەمەد نانەوازادە(۴۲).

پۆژنامەكە ھەندى وردەكارى رۆژنامەوانىيى گىرنگى لەبەرچاۋ گرتوۋە، لەوانە ساتى دىدەنى ھاۋلا تىيان لە (۳-۵) پاش نىۋەرپۇ دىارى كردوۋە، ھەرۋەھا نووسىۋىيەتى: ئىدارى رۆژنامە لە چاك كردن و رەدو قىۋىلى وتاردا سەربەستە(۴۳).

ھەرۋەھا ھەندى نەرىتى رۆژنامەوانىيى ھەن، لە بارەى ئامۆژگارى بۇ نووسەران و چۆنىيەتى ناردنى وتار بۇ رۆژنامەكە نووسىۋىيەتى:

(۱- ھەول بەدە لە نووسراۋى خۆتاندا كەلىماتى كوردى پەتى بەكاربىنن.

۲- ئىدارەى رۆژنامە لە رېكۆپىك كردن و چاپى نووسراۋ ئازادە.

- بە خەتلىكى جوانا لە لايەكى كاغەزەكە بىنووسن(۴۴).

مەسەلەيەكى دى، كە بە لاي ئىمەۋە دىاردەيەكى سەرنج پاكىش و ھۆشمەندانەى رۆژنامەوانىيە، ئەۋىش ئەۋەيە، كە رۆژنامەى (كوردستان) ھەولى داۋە راگىرىيەك بۇ ئاست و كلىشەى كاروبارى ھونەرى و لايەنەكانى تىرى رۆژنامەكە بەپىيى راي خوينەرانى بكات، ئەمەش ھەنگاۋىكى دىمۆكراسىيانەى گىرنگە و نىشانەى ئەۋەيە، كە زور خوينەرى خوى بە گىرنگ لەبەرچاۋ گرتوۋە، لەۋ راگىرىيەدا ھاتوۋە:

(- رۆژنامەى كوردستان چۆن دەۋىت؟

- چە باسىكت پى خۆشە؟

- چە ناتەۋاۋىيەكى تىا دەبىنيت؟

- چۆنى بە باش دەزانى بۆمان بنووسە(۴۵).

رېپورتاژ، ھونەرىكى رۆژنامەۋانىيە لە رۆژنامەكەدا، گىرنگى پىدراۋە، تەنانەت ھەندى

(۴۲) رۆژنامەى كوردستان، ۲، ۱۳/۱/۱۹۴۶.

(۴۳) رۆژنامەى كوردستان، ۲۵، ۱۷/۳/۱۹۴۶.

(۴۴) رۆژنامەى كوردستان، ۸، ۲۸/۱/۱۹۴۶.

(۴۵) رۆژنامەى كوردستان، ۲۷، ۲۵/۳/۱۹۴۶.

له شارهزايان به پوځى پوژننامهى دهزانن. يهكې له كه مو كورتبييه كانى رېپورتاژه كانى
ئوهيه به زمانىكى ئه ده بى په خشان ئاميز پازاوته وه، كه پريه تى له وشى پازاوه و
ئهنديشه و خياللاوى ئه وتو نزيك له زمانى شيعر، هويه كه شى ئه وهيه، چونكه ئه وانى له
پوژننامه كه دا كاربان كرووه و نووسيو يانه وه كو شاعيريك يان ئه ديبيك ناسراون له وهى
شارهزاي رۇژنامه وانيى بن و له ئرك و په يامى رۇژنامه وانيى كورديدا به رده وامه و
شاعير و ئه ديبيه كان پوژننامه كان به پيوه ده بن و له ناچاريدا هر خو يان زور جار وتار
و رېپورتاژ و هه وال و توژينه وهى رۇژنامه وانيى هه مه چه شن له بواره جيا جيا كانى
ئه ده بى و سياسى و ئابوورى و كو مه لايه تى.. هتد دهنووسن.

نه ورؤزى سالى (۱۹۶۶)، نه ورؤزى ئازادى بوو، له ژير سايهى كو مارى دي مو كراتى
كورديستان له مه هاباد دا، خه لكى به دوور له سياسه تى چه وساندنه وه و تو قاندى حه مه
رهزا شاو، به ئازاديه وه جيژنى نه ورؤزبان پيرؤز كرد. پوژننامهى (كورديستان) له م
پوه وه رېپورتاژيكى له باره ي (جيژنى نه ورؤز له مه هاباد) بلا و كر دؤ ته وه:

(پوژى ۵ شه مو هه وه لى سالى ۱۳۲۵ كاتيك كه هه تاو له پشت كيوه جوانه كانى
كورديستان گهردى بهرز كردو به تيشكى تيندارى خو ي مزگي نى به هارى ته رو تازو
پويشنى سه رماو سو لى زستانى به ئافه ريده كانى خوى بى هاوتا ده دا، مه هاباديش
له گه ل ميوانه ئازيزه كانى (بارزانى) و دانيش توانى خوى هر له ورد و درشت كيژ و لاو
به دلئيكى هيژدارو رو ييكى گه شه وه بو نيشان داني به رو بو ي به هارى كوردان كه چه نديك
له مه و بهر باغه وانئيكى به راو و ژير ره نيوى هي ناوه..

ساتى ۸ به يانى پوژى نيوبراوى سه ره وه كاتيك كه دوو شه قامى قازى و وه فابى
له بهر كو مه ل رهش ده چو وه وه، پيشمه رگه كانى شاريش به تي كه ل بوونى پياو ژن و كيژو
لاو به رهنگى سوورو سپى و سهوز ده دره و شان وه. له ناكاو ئاوازي فريشته كانى ئازادى
و پوله خو ين گه رمه كانى ره شيدي كوردى له ناو كو مه ل و دهشت و چپاي شارى واى
دهنگ ده داوه..

له م كاته دا كه قوتابى و سه ربازه كان و خه لكى شادى مه ستى ته بي عى ئازادى و جيژنى
نه ورؤز و هاتنى فه سللى به هار بوون فه رمانى خه به ردارو دهنگى سه لامى ره سمى موزيك
كه ته شريف هي نانى سه ردارى مه حبوب و پيشه واى مه زنى اعلام ده كرد وه خه بهر هاتن.
زاتى موقه ده ده سى پيشه وا مه زنى اعلام ده كرد وه خه بهر هاتن.

زاتی موقەددەسى پىشەوا لە پاش گرىدانى گوزارشت كە بە دەسىلەى فەرماندەى ھىز
درا داخلى ناو كۆمەلى مەدرەسەكان بوو:

ھەوھل بە كچەكان و كورپەكانى فەرموو شادىن كچەكانم كورپەكانم (خەلك بە گوئى لى
بوونى ئەو دوو وتەيە لەبەر شادى فرمىسكىيان دەپژاندى)(٤٦).

مەسەلەيەكى دىكەى رۆژنامەوانىي، **سكالاي ھاولاتيان** و ئىبىراز كردنى كىشەو
گىروگرفتى خەلكەو داواى چارەسەرى لە دەزگاكانى حكومەتە. رۆژنامەكە، بىلاوكەرەوھى
بىرى حىزبى دىمۆكرات و زمانحالى حكومەت بوو، واتا رۆژنامەيەكى سەربەخۆ
نەبوو، بەلام لەگەل ئەوھشدا مافى رەخنەگرتن لە دەزگاكانى حكومەت بە ھەنگاويكى
گرنگى دىمۆكراسى و زمانى ھاوبەشى نيوان خەلك يان جەماوەر و حكومەت دەزانىت و
دەيەوئى لاپەرەكانى رۆژنامە سەكوئەكى ئازاد بى بۆ دەنگ ھەلبىرپىن لە ئاست
ناھەموارىيەكاندا. بە ناوئىشانى (**شكايەت**)يان (**رجاي پى راگەيشتن**)، سكالاکان
بىلاوكرائەتەوھ. لە يەكى لەو سكالايانەدا وا ھاتووھ:

(ئاغاي سەعید چەلەبى نامەيەكى لە كۆمىتەى حىزبى دىمۆكرات نووسيوھ و
پوونيووسى بۆ ئىدارەى رۆژنامە ناردووھ كە لە پەسوولى ميركەر شكايەتى ھەيە رجا
دەكەين ھەيئەتى مىللى زۆر زوو پى رابگاو رەزامەندى شاكى بەجى بىنن)(٤٧).

ھەر لە پىوھندى و ھاوكارى جەماوەر دەگەل رۆژنامەكەدا، ژمارەيەكى زۆر نامەى
ھاوولاتيان و سەرۆك عەشیرەت و بەرپىوھەرى دەزگاكانى حكومەت بە بۆنەى
بىلاوكرائەوھى رۆژنامەى كوردستان بىلاوكرائەتەوھ، كە تىايدا، گوزارشت لە ھەست و
سۆزى خويان دەكەن و بە ناوئىشانى (پى پىرۆزەى كوردستان) بىلاوكرائەتەوھ. لە يەكى
لەو پى پىرۆزانەدا وا ھاتووھ:

(بە دىتنى ئەوھل ژمارەى كوردستان چاوم پشكوت ھەروھكو لە مندالیدا كوئىر بم و لەو
چاخەدا خودا كەرەم بكا چاوى خۆم بكرىتەوھ رۆژى پووناك (رۆژنامەى كوردستانم) بە
چاوى خۆم دى، چاوم ھەلھىنا رووم كرده ئاسمان شوكرى خودام بەجى ھىنا..)(٤٨).

(٤٦) رۆژنامەى كوردستان، ژ ٢٧، ٢٥/٣/١٩٤٦.

(٤٧) رۆژنامەى كوردستان، ژ ٥، ٢٠/١/١٩٤٦.

(٤٨) رۆژنامەى كوردستان، ژ ٥، ٢٠/١/١٩٤٦.

مقامات محترم و محترمانه به عرض می‌رساند که این نشریه در روزهای پنجشنبه و یکشنبه در هر دو شماره در دسترس خواهد بود.

میتنگی سه‌روزی دهه هزاره نهمی ایشاری مهاباد

کمیته ایشاری مهاباد در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

قدری به‌گ‌جه‌میل پاشا پیلوئیک نسیستان به‌روزی آورد

سرکار کوردستان در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

بوج‌ملتی کورد وایه‌ده خت‌و‌پ‌ملتی خت‌و‌پ‌ملتی

سرکار کوردستان در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

خدائی حزبی دیمو کراتی کوردستان به جاسی کورد‌ه‌واری

کمیته ایشاری مهاباد در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

تسگرافی اورمیه‌دن

سرکار کوردستان در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

کوردستان به جاسی کورد‌ه‌واری

درسی به‌گ‌م‌له جغرافی‌ی کوردستان

کمیته ایشاری مهاباد در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

سرکار کوردستان در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

بوزانین

سرکار کوردستان در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

اگاداری

سرکار کوردستان در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

سرکار کوردستان در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

تسگرافی

سرکار کوردستان در روزهای پنجشنبه و یکشنبه و دوشنبه در محل کانون فرهنگی مهاباد میتنگی سه‌روزی را برگزار کرد. در این میتنگی که با شرکت ۱۰۰ تن از ایشاریان مهاباد و کوهنشینان منطقه برگزار شد، در مورد مسائل و مشکلات ایشاریان مهاباد بحث و تبادل نظر شد. در این میتنگی آقایان: ...

هه‌لوه‌سته‌یه‌ك له‌سه‌ر مه‌سه‌له‌ی (مانشیت) ده‌كه‌ین. له‌ دنیای پۆژنامه‌وانیدا، مانشیت یه‌كه‌م شته، كه‌ چاوی بینهری له‌سه‌ر ده‌نیشیت‌ه‌وه، كه‌وابی مانشیت ده‌فرۆشری، مانشیتی سه‌رنج‌راكیش و وروژینه‌ر خوینه‌ر ده‌خاته پرسیار و تاقیب و سۆراغ‌کردن. مانشیت هه‌رچه‌نده كورت بی باشه نه‌وه‌كو هه‌رخۆی ده‌ربپی گه‌یانندی هه‌واله‌كه‌ بی و ناوه‌پۆکی هه‌واله‌كه‌ هه‌مووی پوون بکاته‌وه. مانشیت له‌ پۆژنامه‌ی (كوردستان) دا سه‌رنج راکیش نییه‌و زۆر گرنگی پی نه‌رداوه یان هۆشیاری رۆژنامه‌وانیی به‌ گویره‌ی پیویست نه‌بووه. هه‌ندی له‌و مانشیت‌ه‌ ته‌قلیدییه‌ كه‌م بایه‌خانه ده‌خه‌مه به‌رچاوان:

- فداکاری سه‌رچاوه‌ی پيشكه‌وتن، ژ ٤.
- ئيمه‌ ده‌لپين چي، ژ ٦.
- ده‌سته‌چيله‌ی كوردی پاك، ژ ٧.
- سيف‌القضات، ژ ٨.
- مه‌زنی چاك، ژ ٩.
- جیژنی سه‌ربه‌خۆیی و ئیستقلالی كوردستان، ژ ١٠.
- له‌ پۆژنامه‌ی ئازربایجان، ژ ١٧.
- خوینده‌وار به‌ نه‌خوینده‌وار تیگه‌یینی، ژ ١٩.
- جیژنی نه‌ورۆز له‌ مه‌باباد، ژ ٢٧.
- ئە‌ی دنیا بزانه‌ كورد سه‌ربه‌خۆیی ده‌وی، ژ ٢٩.

له‌كاتیكا ئە‌وه‌ هه‌موو گۆرانكاریه‌ی سیاسی و سه‌ردانه‌ی پيشه‌وا بۆ ئازربایجان و تاران و كۆبوونه‌وه‌ له‌گه‌ل سه‌ركرده سه‌ربازی و سیاسیه‌كان هه‌مووی ده‌توانرا مانشیتی قسه‌كانی ئە‌وان یان گۆرانه‌ كتوپره‌كان ببنه مانشیتی سه‌رنج راکیش. هه‌والی پووخانی كابينه‌ی حكومه‌ت له‌ تاران، له‌ په‌راویزیكا بلاوكراوه‌ته‌وه، له‌ چاوپیکه‌وتنی پيشه‌وا له‌گه‌ل پۆژنامه‌و گۆقاره‌كانی تاراند زۆر گوته‌ی گرنگی ئە‌وه‌ پۆژه سه‌رنج راده‌كیشی، كه‌ نه‌توانراوه ده‌ربخرین.

له‌كۆتاییدا، ناوی نه‌ینی هه‌ندی له‌و سه‌رنووسه‌رانه‌ی كه‌ له‌ رۆژنامه‌وانیی ئە‌وه‌ سه‌رده‌مه‌دا نووسینیان بلاوكردۆته‌وه، ئاشكرا ده‌كه‌ین، كه‌ زۆربه‌یان به‌ پرسیارو سۆراغ دۆزیومه‌نه‌ته‌وه و هه‌ندیكیشی (سه‌ید محمد صمدی) ئاشكرای كردوون:

- أ. پڙدی: ئەحمەدی ئیلاھی. (ئەندامی ژ.ک).
- برای راست: عەبدولرەحمانی ئیلخانی زادە (ئەندامی ژ.ک).
- ح. قزلی: حەسەنی قزلی. (سەرنووسەری گۆقاری ھەلالە).
- خالە مامە: حاجی سەید حەمەدەمینى بەرزنجى (خالەمین). (شاعیر).
- خ. م. شاباز: محمد خلیل موفقی. (ئەندامی ژ.ک).
- س. م. حەمیدی: سید محمدی حەمیدی. (سەرنووسەری پۆژنامە و گۆقاری کوردستان).
- ع. بیژن: عەبدولرەحمانی زەبیحی (سەرنووسەری گۆقاری نیشتمان).
- ع. خسرەوی: عەلی خسرەوی. (نووسەری پۆژنامە و گۆقاری کوردستان).
- ع. زادە: عەبدولرەحمانی ئیمامی (ئەندامی ژ.ک).
- ع. ساسان: ۆھابى بلوریان (ئەندامی ژ.ک و نووسەری گۆقاری نیشتمان).
- ع. سیامک: عەبدولقادرى دەباغى (ئەندامی ژ.ک).
- ع. مولوی: عەزیزى مەولەوى (لە نووسەرانى پۆژنامەى کوردستان).
- ع. ھەژار: عەبدولرەحمانى شەرەفکەندى (شاعیر).
- ق. م: مەلاقادری مودەپىسى. (ئەندامی ژ.ک و سەرنووسەری گۆقاری گروگالی مندالانى کورد).
- ق. م. رەوادى: مەلاقادری مودەپىسى.
- کاوه: حسینى فروھەر (سەرۆکی کۆمەڵەى ژ.ک).
- گرشاسب: سید محمدی حەمیدی.
- م. آریا: مەنافى کەرىمى (ۆهزیرى فەرھەنگ).
- م. ا. حریق: محمدى ئەسحابى. (ئەندامی ژ.ک).
- م. بەیان: محەمەدى خاتەمى.
- م. ح: سید محەمەدى حەمیدی (سەرنووسەری پۆژنامە و گۆقاری کوردستان).
- م. ح. لاو: سەدیقى حەیدەرى (ۆهزیرى پراگەیاندى).
- م. س. تۆس: محەمەدى شاپەسەندى (نووسەرو ۆهزیرى گۆقاری نیشتمان و سەرنووسەرى).
- م. ش. آذر: محەمەدى شاپەسەندى (نووسەرو ۆهزیرى گۆقاری نیشتمان).
- م. ش. ھێمن: محەمەدەمینى شێخ ئىسلامى موکرى (شاعیر).
- م. ص. قزلی: محەمەد سادقى قزلی. (نووسەری گۆقاری ھەلالە و گروگالی مندالانى کورد).
- م. نادری: دلشادى رەسوولى. (نووسەری پۆژنامە و گۆقاری کوردستان).

۶- گۇقارنى ھەلەلە

دوای ئەوھى چاپخانە لە سۇقىتەتەوھ گەيشتە مەھاباد، ئىتېر چاپخانە دەستىيەكەيان لە مەھابادەوھ گواستەوھ بۇكان و لىقى حىزبى دىمۇكراتى كوردستان لەو شارەدا بەيارمەتى چەند پۇشنىبىرئىك و ئەندامئىكى حىزب لەوئى كەوتنە بىرۇكەى ئەوھى، كە گۇقارئىكى ئەدەبى بەو چاپخانە دەستىيە چاپ بكنە. لە سەرووى ھەموواندا ئەم ئەركە كەوتە ئەستوى ئەدىب و پرووناكبىر (ھەسەنى قزلىجى) و گۇقارەكە بەناوى (ھەلەلە)وھ ناوژەد كرا. ھەسەنى قزلىجى، كوردئىكى دلسۆزۇ چىرۇكنووسىكى سەركەوتوو بوو، بە زمان و بابەتى سادەوھ لە ناوجەرگەى ژيانى لادىي كوردەوارىيەوھ بابەتەكانى ھەلھىنجاوھ، لەسەردەمى كۆمارى دىمۇكراتى كوردستاندا دەستى بەكارى رۇژنامەوانىي كرددوھ و پاش پرووخانى كۆمار پرووى لە باشوورى كوردستان كرددوھ و ماوھىەك لە بەغدا ماوھتەوھ و پاشان پرووى لە ولاتى بۇلگارىيا كرددوھ و دوای پرووخانى شای ئىران گەراوھتەوھ و لە زىندان لە سالى ۱۹۸۵دا شەھىد بووھ(۴۹).

بەرلەوھى گۇقارەكە يەكەم ژمارەى لى چاپ و بلاو بكرىتەوھ، لە پۇژنامەى (كوردستان) ئۇرگانى حىزبى دىمۇكراتى كوردستاندا بەم شىوھىە، وھكو ئاگادارىيەك نووسراوھ:

مزگىنىيىكى خۇش

(خوئىندەوارانى خۇشەويست پىويست نىيە پىوبلىم كە سەرچاوھى پىشكەوتنى ھەر مىللەتئىك بەستە بە تەوھسوعوھ عىلمە و فەرھەنگ و بلاو كرددەوھى بىرى چاك بە وھسىلەى رۇژنامەو مەلەيە: ئەگەر ئىوھش تالابى پىشكەوتن و ژيانئىكى زىندوو سەربەرزىن پىويستە لە پۇژنامە و مەلەكانى بىرى كوردستان بە دلئىكى گەرمەوھ پىشوازى بكنە. ئەوا لە پاش چەند پۇژئىكى تر لە لايەن لى دىمۇكراتى بۇكان مەلەيەك بە نىوى (ھەلەلە) كە لە چاكترىن مەلەكانى دونىاي ئەورۇو بۇ ئىمەيە چاپ و دەردەكەوئى. ھومئىد وايە كە ھەموو كەس بۇ كرپىنى قەبزى ئابوونمانى پىش بلاو كرددەوھ كە شەش تمەنە لە پاش بلاو كرددەوھ ھەرزانتەرە پىش دەستى بكات وھ ئىللا پەشىمانى دوايە قازانجىكى نىيە.

ھاشم - خلىل زادە(۵۰).

(۴۹) بۇ ژيانى شەھىد ھەسەنى قزلىجى برۋانە: پۇژنامەى كوردستان، ح. د. ك. ا، ژ ۲۵۷، ۱۹۹۸، ل ۱۰.
(۵۰) پۇژنامەى كوردستان، ژ، ۱۹۶۶، ل ۴.

د. کهمال مهزهر نووسیویهتی:

(هه‌لآله

بوکان

ژماره یه‌کی: ر‌ه‌شه‌می ١٣٢٤، سه‌ره‌تای مارتی ١٩٤٦ ژماره یه‌کی ٣٠ لایه‌په‌یه. له‌سه‌ر دوا لایه‌په‌یه و له چوارچۆیه‌یه‌کی تایبه‌تدا دیسان ناوی گۆقاره‌که چاپ کراوه و له لای سه‌ره‌وه‌ی نووسراوه:

بابه‌ری بۆنی "هه‌لآله" و به‌یبوون

ئابرووی عه‌تری گۆلی کاشانی

چهند ژماره‌یه‌کی که‌می لی دهرچوو (١٥×٢٣ سم)ه(٥١).

ئهم ناساندنه‌ی دکتۆر کهمال مهزهر ناته‌واوه و من وای بۆ ده‌چم تا ئهو کاته ژماره‌کانی گۆقاره‌که‌ی نه‌دیبووبی. چونکه نه‌ینووسیوه چهند ژماره‌ی لی چاپ کراوه.

ئهو ژماره‌ی باسیشی ده‌کات ئاماژه‌ی بۆ هیچ باب‌ه‌تیکی نیو گۆقاره‌که نه‌کردوه، ته‌نیا ئاماژه‌ی بۆ به‌رگی دواوه‌ی گۆقاره‌که کردوه و ئه‌ویش به‌ پیتی کوردیی لاتینی نووسراوه HELALE له‌ناو نه‌خشیکداو پاشان له‌سه‌روه‌ه ئهم دیره‌ نووسراوه که ئاماژه‌ی پی کردوه، به‌لام باسی ئه‌وه‌شی نه‌کردوه هه‌ر له‌ژیر نه‌خشه‌که‌دا به‌ هه‌ردوو زمانی فارسی و ئازهری چی نووسراوه و له سه‌ره‌وه‌ی نه‌خشه‌که‌شدا به‌ زمانی عه‌ره‌بی نووسراوه‌ته‌وه:

ان النهضة الحزبية العامة اجلي برهان و اسطع دليل لدى قاضي العدل البشري على جدارة الشعب الكردي لحياته الحرة في وطنه (کردستان).

جهمال خه‌زنه‌دار نووسیویهتی:

(هه‌لآله، گۆقاریکی سیاسی ئه‌ده‌بی بووه، له شاری بوکان له لایه‌ن لاوانی

دیمۆکراتی کوردستان بلاو ده‌کرایه‌وه، ژماره یه‌کی له ٢١ مارتی ١٩٤٦

دهرچوو، له‌ژیر چاودی‌ری مامۆستا هه‌سه‌ن قه‌لجی بووه)ه(٥٢).

ئهم وشه‌ی (لاوان)ه‌ی له کوی هیناوه، به‌ هیچ شۆیه‌یه‌که له‌سه‌ر به‌رگی گۆقاره‌که ناوی (لاوانی دیمۆکراتی کوردستان) نه‌هاتوه، به‌لکو ته‌نیا کۆمیته‌ی محلی حزبی دیمۆکراتی کوردستان لکی بوکان) هاتوه. یه‌کیته‌ی جه‌وانانی دیمۆکرات گۆقاری تایبه‌تی خۆیان

(٥١) د. کهمال مهزهر، تیگه‌یشتنی راستی، ل ٢٣٩.

(٥٢) جهمال خه‌زنه‌دار، رابه‌ری رۆژنامه‌گه‌ری کوردی، ل ٥١.

هەبوو، كە گۆقارى (هاوارى نىشتمان) بوو و ئىمە لەم تىزەدا لە تاقە ژمارەكەيەو
دواوين.

(۱.م. مینتاشقىلى) یش نووسیویە:

لە سالانى ئۆتۆنۆمى كوردستانى ئىراندا گۆقارى (هەلالە) دەرچوو، كە
زمانى حالى كۆمەلەى لاوانى كوردستان بوو(۵۳).
لە سەروتارى يەكەم ژمارەى گۆقارەكەدا، كە بە قەلەمى رەحمان ئاغای ئىلخانى زادەيە،
بە ناوئىشانى (سەربەخۆيى وەك ئەستاندى زەحمەتە راگرتىشى زەحمەتە)دا نووسراو:
(واقىعەن وايە چونكە زۆر تاقى كراوئەتەو هەر شتىكى تازە كە پەيدا دەيى
خەلكى تىيدا دوو دەستەن، هيندىك بە پىريەو دەچن هيندىك لەبەرى هەلدين،
خىتابى من دەگەل دەستەى هەوئەلئىيە ئەوانىش ديسان دوو جۆرن بەعزىك هەر
لە هەوئەلئىرا بە بىرىكى پووناك بەر ئاوردى كارەكەى دەكەن و لە پووى لىك
دانەوئەيىكى قول و وردەو قازانچ و زەرەرى كارەكەى دىتە بەرچاوان جا دەسى
دەدەنى، قسىمكىش هەر لەبەر تازەيىكەى كە هەموو تازەيىك لەزەتتىكى هەيە
بوى دەچن و هەردووك دەستە زۆر بە دللىك گەرم بوى دەپۆن و وەك شىتان لى
دەگەپۆن و بە قىمەتى گيانىش بى وەدەستى دەخەن..)

تا لە كۆتايىدا دەلى:

(ئىمە بە هەموو دنيايەمان راگەياند كە كورد ئازادى و سەربەخۆيى دەويى
دەتوانى بى ئەستىنئىو دەبى دووبارە هەموو دنيايە تىنگەيىنن كە كورد عەرز و
لياقەتى ئىستقلال راگرتن و ومخرکردنى هەموو كوردانى دەبن ئالائىكدا هەيەو
دەزانى و دەتوانى رۆلەى هەرە پەشىدو پاكى خوى بكاتە مەزن و پىشەواو بۆ
بلىند گەورەى كردنەوئەى خانووى ئىستقلال و سەعادەتى خوى بە قەدەم بە
دوویدا پروات)(۵۴).

گۆقارى هەلالە، بە باشوورى كوردستانىشدا بلاوئوتەو و شاعىران و نووسەرانى كورد
بەرەمیان بۆ پەوانە كردوو. لە ژمارە (۳)دا سوپاسى شاعىرىكى گەرمیان دەكا، كە ئەو
شيعرەى خوى پەوانە كردوو، كە بەناوى (بۆ خزمەتى ئالائىيەو، وا دەست پى دەكات:

خۆم پىرم و دل تازە خەرىكى گروئالە

عومرم كە لە شەستايە ئەلین گەنج و منالە

(۵۳) أ، م، مینتاشقىلى، كورد، وەرگىرانى د. عىزەدین مستەفا رەسوول، ل ۱۰۱.

(۵۴) گ هەلالە، ژ، ل ۱-۳.

ئەو خويىنە لە سەرچاوەى چاوم كە لەمەوبەر
تك تەك دەتكا ئىستە شوكر ئاوى زۇلالە
ناحەق نىيە گەر شادى مەرگم بم لە سەرورپا
ئەمرو كە دىيم شيوهه (هەلالە) (۵۵)

هەر وەها (شوان) ناويك لە ژمارەكانى گۆقارەكەدا هەر جارەى چەند وتەيەكى گەرە
بىاوانى بىلاوكر دۆتەوه (۵۶).

تەكنىكى رۆژنامەوانىيە لە گۆقارەكەدا

يەككى لە كەموكورتىيەكانى رۆژنامەو گۆقارەكانى ئەو سەردەمەى كۆمار ئەوويە ناوى
سەرنووسەرو دەستەى نووسەران و كاروبارە هونەرييەكانى نەنوسيوه و هەولى زۆر
لەو سەربازە نەناسراوانەى دنياى رۆژنامەوانىيە كوردى ئەو پۆزگارەيان رە فيرۆ داوه،
ئەمەش بە پاي من بەشى زۆرى بە هوى گيانى لەخۆبوردوويى و خاكەرايى ئەو
بەپىزانەوه بووه، كە ئەوئەندە بە تەنگ ئەووه نەبوون ناويان بىلاوبىيەتەوه بە قەد ئەوويە
مەبەستيان خزمەتى بزوتنەوهى كوردايەتى بووه و رۆژنامەوانىيە كۆمار بە جوانترين
شيوه چاپ بكرىت، ئەگەرچى ئەم مەسەلەيه بۆ روونكر دەنەوى هەندى لايەنى ميژوويى
گرنگى تايبەتى خوئى هەيه، نەوهكو لە پاشدا هەر كەسەو بلى من لەو كاتەدا فلانە كارە
بوومه.

گۆقارى (هەلالە) بە پلەى يەكەم بە هەول و هيممەتى چيرۆكنووس و پۆشنىبىرى
كورد "حەسەنى قزلىجى" هاتۆتە بەرەم و خوئى زۆرىيەى بابەتەكانى نووسيوه و
سەريەرشتى كردووه، لە پال ئەويشدا (هەژار و هيمن) بە ناردينى بەرەم بەشدارىيەكى
فراوانيان كردووه. ئەگەر گۆقارى (نويشتمان) بە سەريەرشتى و هيممەتى جواميرانەى
بىژەن (عەبدولرەحمانى زەبيحى)، ئەندامى چالاك و بەتواناى (ژى. كاف) هاتبىتە
بەرەم، ئەوا (هەلالە) يەك بە هەولى (حەسەنى قزلىجى) يەوه دەرکەوتووه. ئەگەرچى لەسەر
گۆقارەكەدا نووسراوه مودىرى ئىدارە (ح- قزلىجى) و لە لاپەرەى يەكەميشدا لەژىر ناوى
گۆقارەكەدا نووسراوه (لە لايەن دەستەى نووسەران و دەدەر دەكەوى).

لە سەرەوهى ناو گۆقارەكەشدا، لە ژمارە (۱) لە روى ناوهوى گۆقارەكەدا دواى (بسم)

(۵۵) ه. س، ژ ۳، ل ۸.

(۵۶) ه. س، ل ۲۶، ۲۸.

الله الرحمن الرحيم) نووسراوه: ئامانجى ئىمىيە بە پىشتىوانى خودا سەرخستىن و پروناك
کردنەوى بىرى ھەمووانە.

لە پووى نەخشەسازىيەو، گوڭقارەكە لە شىۋەى كىتئىبى قەوارە بەتال چاپ كراوہ و
ناونىشان يان تايئلى سەرەكى بابەتەكان بە (بۆلد) چاپ كراو و مەتن (ناوہرۆك) ەكەى
بە پىتئىكى لايئو تايپى (۱۴) چاپ كراوہ و مانىشئەكانىش زۆربەى كات بە فۇنتى (۱۶)
چاپ كراوہ. كلىشەى گوڭقارەكە (۲۳-۱۵) سانئىمەترە.

درىزى دىرەكان لە ھەر لاپەرەيەكدا (۱۲) سم ھەندى مانىشئىتئىش بە پىي توانا لە نىو
چوارگوشە يان لايئىشەيەكى بە (شەبەك) داپوشراوى كالە، كە زياتر بۆ سەرنج رايئىشان
و ھونەرى چاۋ ھەلخەلەتئىنەرە، ھەرۋەكو چاپەمەنىيەكانى دى ئەو كات نىشانەى (۷)
ھوت بەسەر پىتەكانى (ل، ي، و) و لە ژىر (ر) دا نىيە، بە تەنيا لەسەر بەرگى
گوڭقارەكە، لە ناونىشانى گوڭقارەكە (ھەلەلە) دا نەخش كراوہ، ئەويش چونكە بە
جواننووسى يان خوئىنووسى و بەدەست نووسراوہ.

لە كۆتايى گوڭقارەكەدا نىونىشانى گوڭقارەكەو مودىرى ئىدارە بەم شىۋەيە نووسراوہ:
نىونىشانى ھەلەلە: بۆكان - كۆمىتەى محەلى حىزبى دىمۆكراتى كوردستان لكى
بۆكان - گوۋارى ھەلەلە.

ئابوونە:

ئابوونەى سالانە بۆ ھەمووان و لە ھەموو جىيەك ۱۲ تمەن

ئابوونەى سالانە بۆ مەلاو فەقى و معلم و قوتابى ۸ تمەن

دانەى تمەنئىك

ئابوونە بە نىوى ھەلەلەو ھەندىردى و دەبى پىشەكىش بدى

مودىرى ئىدارە: ح. قزلىجى

ھەر لە يەكەم ژمارەو گوڭقارەكە، گرنگى بە بلاوكردنەو ھى (وئىنە) داوہ، لە ژمارەى
يەكەمدا، (وئىنەى ھەلكردى ئالاي پىرۆزى كوردستان لە مەھاباد) و (وئىنەى ھەلكردى
ئالاي پىرۆزى كوردستان لە شارى بۆكان) چاپ كراوہ.

لەژمارەى دووھەمدا (وئىنەى مەرحومى ئەبولحەسەنى سەيفى قازى شاعىرى
بەناويانگى موكرىان) چاپ كراوہ.

له ژماره‌ی سییه‌مدا، وینه‌ی (شاعیری میلی و به‌ناویانگی کورد هه‌ژار) چاپ کراوه. یه‌کی له کۆله‌که‌کانی روژنامه‌وانیی هونهری داپشتنی رپپورتاژ و هونهری هه‌والی روژنامه‌وانییه.

له یه‌که‌م ژماره‌ی گوڤاره‌که‌دا، رپپورتاژیکی سه‌بارته به هه‌لکردنی ئالای پیروزی کوردستان له مه‌یدانی چوارچرای مه‌هاباد دا بلاو کردۆته‌وه، ده‌ست نیشانی شوین و کورته‌یه‌کی پیشهاتی میژوویی و پاشان ئاماژه بو وتیه‌ی پیشه‌وا لهو رۆژهدا و ئاماژه بو ده‌قی ته‌واوی ئه‌و هۆنراوه‌یه‌ی هه‌ژاری موکریان لهو رۆژهدا به‌م بۆنه‌یه‌وه، که گوتوویه‌تی بلاو کراوه‌ته‌وه، له پال بلاو کردنه‌وه‌ی رپپورتاژه‌که‌شدا بو به‌لگه‌ی پته‌و و پشت ئه‌ستووری گوته‌کانی وینه‌ی ئه‌و رۆژه‌ی له ئاپۆره‌ی خه‌ک بلاو کردۆته‌وه.

سه‌ره‌تای رپپورتاژه‌که‌ و ده‌ست پی ده‌کات:

(پی ناوی له‌گه‌وره‌یی و ده‌سته‌لاتی بنه‌مالانی پادشایانی قه‌دیم و زۆری کورد بدوین. دیاره‌ میژووزانان ده‌زانن که پادشایانی: کیان، ماد، ئه‌شکانی، ئه‌یوبی، زه‌ندی، ره‌وادیان، ئه‌خشیدی و غه‌یره‌ بی‌قسه‌و باس کورد بوون. سه‌د ساڵ پتر نییه‌ سه‌ربه‌خویی کورد له ناوچوو و له‌وه‌خته‌شه‌وه تا بیست ساڵ له‌مه‌وبه‌ر له‌خودموختاری بیبه‌ش نه‌بوون.. له‌سه‌عاتی (۱۰) ی رۆژی ۲۶/۹/۲۰۲۴ ئالای پیروزی کوردستان به‌قه‌درو عزه‌تیکی یه‌گجار زۆر له‌ سه‌ربانی یانه‌ی (هیئتی رئیسه‌ی ملی) و یانه‌ی پیشمه‌رگه‌یان له مه‌هاباد هه‌لکرا.. پیشه‌وا‌ی به‌رزو مه‌زنی کوردستان جه‌نابی قازی محمه‌د پیروزیایی له‌میلله‌تی کورد کردو فه‌رمووی: (میژوو نیشان نادا هیچ میلله‌تیک توانیبتی بی‌خوین رپژی ئالای رزگاری خوی هه‌لکا به‌لام میلله‌تی کورد توانی به‌بی ئه‌وه‌ی خوین له‌که‌پووی که‌س بیته‌ به‌هوی لیاقه‌ت و کارزانییه‌وه ئالای ئازادی هه‌لکاو خوی به‌دونیای ته‌مه‌دون بناسینی).

هه‌روه‌ها له‌کۆتایی رپپورتاژه‌که‌دا له‌هۆنراوه‌که‌ی (هه‌ژار) ئه‌م چه‌ند به‌یته‌ وه‌رده‌گرین، که‌وا ده‌ست پی ده‌کات:

نیشتمان، خو‌شه‌ویست شه‌وگاری ره‌ش نه‌یما ئه‌سه‌ر
رۆژی به‌ختت موژده‌بی ئه‌مپۆ له‌ئاسۆ هاته‌ده‌ر
ئه‌ی وه‌ته‌ن ئه‌مپۆکه‌ رۆژیکه‌ که‌ مندا‌لانی تو
داری ئومیدیان چرووی ده‌رکردوو و هاتۆته‌به‌ر

ئەى وەتەن ئەمىرۇ بە ئازادى لەنىو ئامىزى تۇ
..نابىن لەمە وودوا دەرکراوہ و دەر بەدەر
ئەى وەتەن چا و دلى مندالەکانت پروون و شاد
دیتنى بەیداغى سى رەنگت جەلايە بۇ بەصەر(۵۷)

ئەم جۆرہ رېپورتاژہ، بە رېپورتاژى سىياسى ناودەبرىت و لە شىوازەکانى لىکۆلېنەوہى
رۇژنامەوانىدا، گەرانەوہىبەكە بۇ رابردوو يان مېژوويى پاشان دەرختنى ھىلە
گشتىيەکانى مەبەستى سەرەكى لە رېپورتاژەكەدا(۵۸).

لە بابەتە گەرما و گەر مەکانى ئەو رۇژانەى، مەسەلەى براىەتى و پەيماننامەى
كوردستان و ئازەربايجان بوو، كە نەوہكو ھەر لە رۇژنامەکانى كۆمارى ديمۆكراتى
كوردستان بەلكو رۇژنامەو گۆقارەكان يان ژورنالى تارانیش گرنگيان پى دراوہ و
ناوہرۇكەكانيان بلا و كوردتەو(۵۹)، گۆقارى ھەلالە لەژىر ناوئيشانى (كوردستانى
ئەمىرۇ) وەكو (حديث الساعة).

يان ھەوالىكى رۇژنامەوانىى لەگەل پيشەكپىەك بە قەلەمى ھەسەنى قزلىجى
سەنوسەرى گۆقارەكە، پاشان بە گىرەنەوہى يان نەقل كوردن لە رۇژنامەى
(كوردستان)ى ئۆرگانى حيزبى ديمۆكرات و كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، ژمارە (۲۵)
دەقى تەواوى پەيماننامەكەى بلا و كوردتەوہ. لەمیانەى لىدوانى نووسەرى ئەو لىدوانانەدا
ھاتوہ:

(ھەنگاوىكى بەرزكە بە تازەيى كوردستان بەرەو تەرەقى ھەلپھىناوہ بەستنى
پەيمانىيەكپەتى و براىەتپە لەگەل مىللەتى دۆست و ھاوئامانجى خۇمان خەلكى
ئازەربايجان كە ئەو پەيمانە كورد بۇ راگرتن و پاراستنى ئازادى شئونى مىللى و حقوقى
مەدەنىيەتى مىللەتانى كورد و ئازەربايجان بناغەيىكى يەكجار قايم و مەحكەمە..)(۶۰).
گۆقارى ھەلالە، لە ھەرسى ژمارەكەى خۇيدا، لە لاپەرەى دووہەدا، خشتەپەكى
رۇژەكانى مانگە كوردىيەكانى بلا و كوردتەوہ.

(۵۷) گ. ھەلالە، ژ ۳، ل ۱۰-۱۴.

(۵۸) بۇ زانىارى زياتر بېوانە: دكتور كازم معتمەد نەژاد، رۇژنامەنگارى، ص ۷۹. غازى ھەسەن،
كارى رېپورتاژ نووسين و لىكۆلېنەوہ و راپورتى ھەوال نووسى لە رۇژنامەدا، گ. رامان، ژ ۲۳.
۱۹۹۸، ل ۱۵۵-۱۶۳.

(۵۹) بېوانە: نامە ھفتگى كوھستان، ش ۵۴، ۱۹۴۶، ص ۴.

(۶۰) گ. ھەلالە، ژ ۳، ل ۳-۴.

مەسەلەيەكى دىكە لە گۇقارەكەدا، لە ژمارەكانى خۇيدا ھەر جارەى پېشېرېكېيەكى ئەنجامداوھ بۇ شاعىرو نووسەرانى كورد بۇ ئەوھى ھانىيان بدا لەو بابەتەى دەستنىشان كراوھ خۇيان ئامادە بىكەن بۇ پېشېرېكېيەكەو دانانى خەلات بەوھى ژمارەكانى گۇقارەكەى بەخۇرايى پېدەدرىت و سوپاسى دەكرى. بە تايبەتى كەسانى براوھى يەكەم و دووھم.

لە ژمارەى يەكەمدا ھاتوھ:

مسابەقە

(بۇ مانگى خاكەلېو وەسفى بەھارى كوردستان دادەنېين شاعىرو نووسەرانى خۇشەويست بزاني چ گالەيەك دەكەن، ئىمەش بە قورعەو و دەورە ھەلەلە پېشكەشى دوانيان دەكەين)(^{٦١}).

بۇ مانگى دواترىش ھەر ھەمان بابەت ديارى كرابوو بۇ پېشېرېكېيەكە چونكە وەكو گۇقارەكە دەلىى جوابى كەممان بە دەست گەيشتووھ، پاشان بۇ مانگى بانەمەر وەسفى (شەو)يان ديارى كردووھ.

گۇقارەكە دوا لاپەرەى ژمارە (٣)ى خۇى تەرخان كردووھ بۇ وشەى (يەكتىرېر) و وەكو (پشويەك)، كە لە زۇر گۇقارى ئىستا يان سەردەمدا بەرچا و دەكەو، بە تايبەتى پركردنەوھى بۇشايىيەكانى خانەى خشتەكە بەو زانيارىيانە بووھ، كە لە پووى زانيارى گەياندن بە خوئنەرەوھ بە كەلكن و پەيوەندييان بە سەربەخۇيى و شىعرى شاعىران و ئازادى مىللەتى كوردەوھ ھەيە.

لە گۇقارى (ھەلەلە)دا، كەم (ھەوال) بلاوكراوھتەوھ، بە تەنيا ھەوالى (جىژنى نەصبى تابلوى مەدرەسەى بۇكان) نەبى، بەلام دارپشتنى ھەوالەكە پىم وايە زۇر ھونەرى و سەركەوتوووانەو بە تەواوى وەلامى ئامرازەكانى پرس (كى، كەى، چۇن، لەكوى، بۇ) دەداتەوھ و بە سەرەتاو كۇتايىيەكى قەناعەت بەخش رازاوتەوھ.

(جىژنى نەصبى تابلوى مەدرەسەى بۇكان

بە پىى بانگھېشتى ئىدارەى فەرھەنگ لە جەنابى ژەنەرال مصطفى بارزانى و فەرماندەكانى ھىز و ئىدارەكانى بۇكان و ئەولياى مندالان و پۇژرى سى شەممو ۱۳۵۲/۲/۱۷ جىژنى شىرىنى خواردنى نەصبى تابلوى مەدرەسەى كورپانى

(٦١) گ. ھەلەلە، ژا، ل ۲۹.

پيشه‌وای کورستان له مەدرەسەى نيۆبراوگيرا. مەجلىسى جيژن به
خويندنه‌وهى سروودى ميللى كوردستان دەست پيكر:

- ۱- ئاغای حەسەنى مودەپرىسى سەرۆكى فەرەنگ گوزارشى فەرەنگيدا.
- ۲- بەياناتى ئاغای محەمەد محموود له لايەن جەنالى ژەنەرال مصطفى
بارزانى له خصوص وەپيش كەوتنى فەرەنگ.
- ۳- بەياناتى ئاغای ئەنور عەبدوللا له خصوص فەرەنگەوه.
- ۴- شيعرى ئاغای حەقىقى به هۆى نصبى تابلۆ.
- ۵- سروودى خەوى غەفلەت له لايەن شاگردانەوه.

له سەعاتى پينجى نيوهرۆ تابلۆى مەدرەسە له لايەن سەرکردانى هيز به ئيحتراماتى
لازمەو هۆرا لەسەر دەرگای مەدرەسە نصب كرا، جيژن له سەعاتى پينج و چارەكێك پاش
نيوهرۆ به دوعاى بژى حەزرتى پيشه‌وای موعەززەمى كوردستان خاتمەى هات(٦٢).
بودجەى گۆفاره‌كه بەشيكى وەكو حيزبى ديمۆكرات و كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان
بۆى دابىن كردوون و بەشيكى ديكەشى به ئابوونەى خويندەواران و ديارى و يارمەتى
سەرۆك عەشيرهت و ئاگاكانى ناوچەكه بووه، به ناو نيشانى (سوپاس)، ناوى ئەو
كەسانەو برى ئەو پارەيهى پيشكەشيان كردووه، نووسيووه، داوا لهو كەسانەش دەكات كه
ئابوونەيان نەداوه يان دوايان خستوووه به زووترين كات فرىايان خەن.
ئەم خستەيه هەندى زانىارى دەردەخا:

ژ	كاتى دەرچوونى	شيعر وتار	مسابقه رېپورتاژ	وەرگيران	چاپخانه وینە	ل	سەرنوسەر
٦	پەشەمەى ١٣٢٤	٨	١	٢	٣	٢	٣٠
٢	خاكة ليوه ١٣٢٥	٨	٩	١	٢	٣	٣٣
٢	بانەمەرى ١٣٢٥	٥	٥	١	٣	١	٣٠

(٦٢) گ. هەلالە، ژ، ٣، ل، ٢٩.

۷- گۆقارى ھاوارى نىشتمان

تويۇزى لاوان و جەوانان، بەر لە دروستبونى كۆمەلەي (ژى. كاف) و پاشان كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، سازمانى جەوانانى كوردستان توانىبووى لاو و گەنجە پۆشنىبىرەكانى سەردەمى جەنگى دووهمى جىھانى لە موكرىيانى و بە تايبەتى لە مەھاباد لە خۆى كۆيكاتەوہ.

پاش دامەزراندنى كۆمار، گرنگىيەكى تايبەتى بە لاوان دەدراو بە تايبەتى قازى محەمەدى پيشەوا بۆ خۆى سەرىپەرشتى كارەكانىيانى دەكرد، بەشى زۆرى ئەو لاوانەى بە بىرى سۆسيالىستى و لەژىر كارىگەرى پيوەندى بە يەكپەتى سۆقيەت و حيزبى تودەوہ دەولەمەند بوون. د. عىزەدىن دەلى:

(چ لە ئازربايجانى خواروو و چ لە كوردستان پيكرخاوى لاوان يا جەوانان بە پيرەوى ولاتى سۆقيەت دانرا كە پيكرخاوى (كۆمسۆمۆل)ى ھەبوو. واتە: لاوانى كۆمونيست.. بۆ ئەندامى حيزب خەلك ليرەوہ وەردەگيران).

گۆقارى (ھاوارى نىشتمان)، بلاوكەرەوہى بىرى يەكپەتى جەوانانى ديمۆكرات بوو و يەك ژمارەى لى دەرچووہ. ھەرەكو پۆژنامەو گۆقارەكانى ديكەى كۆمار ناوى دەستەى نووسەران و كارمەندانى ھونەرى لەسەر بەرگ و ناوہەدا ئاماژەى بۆ نەكراوہ، بە تەنيا ناوى بە پيوەبەرى بەرپرس (مدير مسؤل)، ص. انجىرى-آذر نووسراوہ.

ئەم گۆقارە ئەگەرچى تاقە ژمارەيەكى لى دەرچووہ، بەلام ناوەرپۆكى ئەم ژمارەيە كلپشەى ھونەرى تا رادەيەكى زۆر لەوانى تر پيشكەوتوتتە. سەرنووسەرەكەى سەدىق ئەنجىرى ئازەر يەككە بوو لە تيكۆشەرانى سەردەمى كۆمارو پاشترىش وەكو مامۆستاي قوتابخانە، دوور خراوہتەوہ بۆ تاران و لەوى پەرەى بە خویندن داوہ و بوو تە فەرمانبەر پاشان گىراوہ و وازى لە كارى ميرى ھيناوہ، يەكى لە كتيبە وەرگىرپدراوہكانى برىتييە لە (مردەھای بى كفن و دفن).

نيمايوشىچ شاعىرى نوپخوازى ئەدەبى فارسى ستايشى كردووہ و گوتووويەتى تاقە كەسك، كە بە ھوى شىعەرەكانمەوہ ھەستى بە تەواوى دەردو رەنجى من كرىبى لاويكى كوردە، ئەويش سەدىقى ئەنجىرى ئازەرە. پاش پوو خانى كۆمار ماوہيەك خۆى لە

دەوروبەرى تاراننى ھەشداردا، دواتر ماۋەيەكى زۇر لەگەل ھىزىبى (تودە)ى ئىرانىدا كارى كىرد(۶۳).

تاۋەكو ئىستا لىكۆلېنەۋەيەكى ئەدەبى يان رۇژنامەۋانىبى دەربارەى ئەو گۇقارە نەنوسراۋەتەۋە و تەنیا لە ميانى رېزكىردن و ئاماژە پىكىردنېك بۇ قوناعى كۆمارى دېمۆكراتى كوردستان لە بوارى رۇژنامەنوسىدا ناۋى ھاتوۋە، ئەمە بېجگە لەۋەى ھەندى نوسەر ھەردوۋ گۇقارى (ھاۋارى كورد) و (ھاۋارى نىشتمان)يان لى تىكەل بوۋە و بە يەك شتياں داناون، ئەمەش ھەموۋى، بى گومان ديارە ھۆيەكەى ئەۋەيە، كە ئەو گۇقارانەيان نەدىۋە(۶۴).

عەلئەدىن سەجادی نووسىۋىتى:

(ھاۋارى نىشتمان تاقە ژمارەيەكى بە گۇقارەۋ ئەۋانى ترى بە وئىنە رۇژنامە لە لايەن لاۋانى كوردستانەۋە لە سابلاخ لە ۱۹۴۵-۱۹۴۶ چەن ژمارەيەكى لى دەرچوۋە(۶۵).

لەسەر بەگى ئەم گۇقارەدا نووسراۋە، با سەۋاد بىخوئىتتەۋە بۇ بى سەۋادان. لە ناۋەراستى بەرگى پىشەۋەى گۇقارەكەدا بە تىپى چاپى بۆلد (ھاۋارى)بە گەۋرەيى نووسراۋە و بە بچوۋكى لە پالېدا وشەى (نىشتمان) نووسراۋە. لەژىر ناۋنىشانەكەيدا لەنىۋ چۈرچىۋەيىكدا وتەيەكى لىننن نووسراۋە (ۋەختايەكى ئىمە پىرۋز دەبىن كە ملىۋنەھا كۆمەلى زەحمەت كىش بە موبارەزە بخوازىن..) لەنىنى گەۋرەى پىش ئىنقلاب. لەلای خوارەۋەى بەرگدا لە نىۋان دوو ھىلى ئاسۋى سەرتاسەرىدا نووسراۋە، ژمارە ۱ سالى ھەۋەل ۱ خاكەلېۋە ۱۳۲۵، ۲۱ مارس ۱۹۴۶.

(۶۳) لە بارەى خەبات و ژيانى سياسى ئەۋ پياۋە، بىروانە: ھىدى نىماۋ لاۋىكى كورد، رۇژنامەى پەيام، ژ ۲۱، لەندەن، ۲۰۰۰/۲/۲۱، ل ۲۶.

(۶۴) بۇ نمونە، بىروانە: ئەحمەدى قازى، بزۋوتنەۋەى ژورنالېستى لە كوردستانى ئىراندا، گ. پامان، ژ ۲۳، ۱۹۹۸، ل ۱۱۳. رۇژنامەى كوردستان، ح د ك ا، ژ ۲۵۷، ل ۱۹. د. كەمال مەزھەر، تىگەپىشتنى راستى، ل ۲۳۹. جەمال خەزەندەدار رابەرى رۇژنامەگەرىبى كوردى، ل ۵۳.

(۶۵) عەلئەدىن سوجادى، مېژۋى ئەدەبى كوردى، چ ۲، ل ۶۱۶.

لەم دوايىيەدا بەرېزان رەفىق سالىخ و سدىق سالىخ ژمارەكانى رۇژنامەى (كوردستان)يان چاپكردەۋە و چەند ژمارەيەكى رۇژنامەى (ھاۋارى نىشتمان)يان بەشېۋەى رۇژنامە بلاۋكردەۋە. بىروانە: رۇژنامەى كوردستان، ئامادەكردنى رەفىق سالىخ و سدىق سالىخ، پىرۋزەى ھاۋەشى ئاراس و بنكەى ژىن، ھەۋلېر، ۲۰۰۷، ل ۳۳۹-۳۴۹.

له ژیر هیلهکاندا نووسراوه: له ژیر چاوه‌دیری هیئت‌تی ته‌حریریه دهرده‌چی.
له رووی ناوه‌وهی به‌رگی پېشه‌وه‌دا به ناو‌نیشانی (له‌م ژماره‌به‌دا) پېرستی بابه‌ته
بلاوکراوه‌کان نووسراوه‌ته‌وه بی‌ئوهی ئامازه بو بابه‌ته بلاوکراوه‌کان بکات. له ژیر
پېرسته‌که‌دا به ناو‌نیشانی (ئابوونه‌مان) نووسراوه:

سالیانه ۱۰۰ ریال

۶ مانگانه ۶۰ ریال

تاک شماره له هه‌موو جیگه‌یه‌ک ۱۰ ریال

له سه‌روتاری تاقه ژماره‌که‌یدا، که پیکه‌وتی سه‌ری سالی کوردی (۱) ی‌خاکه لیوهی
۱۳۲۵ به‌رام‌به‌ر به (۲۱) ی‌مارسی ۱۹۶۶ بو، به ناو‌نیشانی (سالی تازه)، م. عشقی
نووسیویه‌تی:

(ژه‌نگی غه‌مان له‌سه‌ر دلان لاچوو و کوردی هه‌ژار له زولمی پوژگار نه‌جاتی
بو. چه‌له‌مه‌ی زینده‌گی له مل هاته‌درو باغی سه‌عاده‌تی له زستاندا هاته‌به‌ر.
سه‌فه‌حاتی ته‌ئریخی چاره‌په‌شی ته‌واو بو، ته‌ئریخی خو‌شی و سه‌عاده‌ت هاته
گوپو‌دونیا‌مان پرکرد له شور. ناله‌ی بی‌حقوقی و هه‌ناسه‌ی ساردی و
که‌سادی مه‌به‌پېشه‌وایانی ئازادی دونیا‌گه‌یشت، توژی سه‌رکزیان لی
ته‌کاندین، خه‌وی غه‌فله‌تیان لی په‌واندین، به‌ئازادی حه‌قیقه‌تیان گه‌یاندین.
ئه‌وپو سه‌رتاسه‌ری کوردستانی عیراق و تورکیا و ئیران به‌ئاشکرا و په‌نهان
خه‌ریکی جیژنه و شادی یا به‌هره‌وه‌رگرتن له نیعمه‌تی ئازادین. بریقه‌بریقی
ئیران ده‌نگی په‌عد ئاسای سواران که له پوژی جیژنی ئازادی کوردستان
ده‌هاته‌به‌رگویی و چاوان گویی فه‌له‌کی که‌پو چاوی ساسمانی کوپر ده‌کرد.
سه‌د شوکر ده‌ستی نه‌گه‌تی بی‌پیت و به‌ره‌که‌تی ئیستعمارمان له‌سه‌ر لاچوو
چه‌نگالی خو‌ی مچی دیکتاتوریمان له‌گه‌رووی هاته‌دور... له‌و به‌هاره‌با
سه‌فایه‌دا که داری زه‌حمه‌ت و مه‌راه‌تی مه‌گولی کردووه و پرایمه‌ی گیان به‌خشی
خو‌ی به‌کوردستاندا بلاو ده‌کاته‌وه ئیمه‌جه‌وانانی سابل‌اخ گولیکی تازه
پېشکشی گه‌لی خو‌مان ده‌که‌ین.. ئیمه‌ده‌مانه‌وی ئاره‌قه‌ی زه‌حمه‌ت و
ناره‌حه‌تی پئی نیشتمانپه‌روه‌ری و ئازادخواهی به‌گولای ئه‌و تاقه‌گوله‌له
رووی خو‌مان بشوینه‌وه... (۶۶).

(۶۶) گ. هاواری نیشتمان، ژا، ۱۹۶۶، ل ۱-۳.

مەسەلە ئىدەبىيات و وتارو رېپورتاژ و ھونەرەكانى تر، بە تەنیا گىرنگىيان پى نەدراو، لە پال ئەو دەدا مەسەلە (وەرگىپان) بايەخى خۆى دراوتى و بە ھۆى ئەو ەى زۆرىەى رۆژنامە و نووسەرانى ئەو رۆژگارە بە زمانى فارسى خويندبوويان و ئاگادارى رۆژنامەوانى فارسى بوون لە ئىراندا، بۆيە وەرگىپان لە زمانى فارسيەو ە دياردەيەكە لە گۆقارەكەدا بەرچاوە و ئاسان ھاتۆتە بەرچاوان. بە تايبەتى وەرگىپان لە بلاوكراو و پەخشنا مەكانى حيزبى (تودە) ئىران. تەنانەت بابەتە وەرگىپاوەكانىش لە خزمەت پەيامى گۆقارەكەدا بوو. وەرگىپان لە زمانى بىگانەو ە بۆ ئەو رۆژگارە پىوستىيەكى زۆر بەجى بوو ە خو مەلاسان و خو خواردنەو ە لە بۆتەى ئىدەبىيات و رۆشنىبىرى نەتەو ەيى بە تەنیا خو كوشنى بەھرەى رۆشنىبىرى ھەموو مىللەتەكە. لەو بابەت وەرگىپاوانە، (من لە مەدرەسە ھىچ فىر نەبووم) لە فەيلەسووفى كۆمۇنىستى ئىنگلىسيەو ە. (لەننىنى دانشجو) بەقەلەمى پروفىسۆر ولىن. (فرمانفەرمایى بەرىتانياى گەرە لە ھىندوستان) دانانى كارل ماركس.

تەكنىكى رۆژنامەوانى لە گۆقارەكەدا

لە رووى تىپەكانى چاپ و كلىشەو قەوارەى گۆقارەكە، ھەرەكو گۆقارەكانى دى ئەو سەردەمە، جياوازىيەكى نىيە، چونكە ھەموو ئەو گۆقارانەو رۆژنامانەى (كوردستان) ىش ھەر لەو چاپخانەيەى شارى (مەھاباد) پايەختى كۆمارى دىمۆكراتى كوردستاندا بە ناوى (چاپخانەى كوردستان) ەو ە چاپ كراون. كلىشەى (۵،۱۴×۲۲) سانتىمىترە.

لە رووى سوود بىنن لە بۆشايى يان ماو ەى كۆتايى وتارەكان بەھرمەند بوونەو بۆشايى پەپەى سىپىيان نەھىشتۆتەو ە. بە وتەى يان (قسەى پياو ە ژىرەكان) پىر كراو ەتەو ە، لەوانە قۆلتىر و ئەبراھام لىنگۆلن.. بە تايبەتى ھەلبژاردنى ئەو وتانەيش لە خزمەت ناو ەپۆكى يان ھىلى سەرەكى گۆقارەكەدا بوو، كە رىپازى دىمۆكراسى و لاىەنگرى بەرەى ئازادىخوازى بوو ە.

لىكۆلىنەو ەى سياسى رۆژنامەوانى لە گۆقارەكەدا شوئىنى ديارى ھەيە، لە ميانەى لىكۆلىنەو ەكانىشدا، ھىلى فىكرى نووسەرەكەى كە صدق ئەنجىرى ئازەرە بە دەردەكەوئىت لاىەنگىرى بۆ يەكەتى سۆقىەت و دووركەوتنەو ە لە بەرىتانيا و ئەلمانىاي نازى. لە لىكۆلىنەو ەيەكى رۆژنامەنووسىدا بە ناوئىشانى (لە رۆژھەلاتى ميانە چە خەبەرە؟! بەرىتانياو رۆژھەلاتى ميانە)، نووسىو ەتى:

(چەند مانگ لەو ەو پىش يەكەك لە ئىقتىسادىونى گەرەى ئەمريكا، كە سالانى سال لە حال و بالى سياسى و ئىقتىسادى رۆژھەلاتى نىو ەراست موتالەعەى

کردبوو گوتبووی: سییه مین شهری گهره ی بهینه لمیلله له پوژهلالاتی نیوه راست سرچاوه دهگریت...! (٦٧).

پاشان نووسر دهکه ویته شیکردنه وهی ئەم وتیه و زیره کانه ئامازه بو هویه که ی، که نهوته دهکات و به دریزی باسی مملانیی بهریتانیا و فهرانسا دهکات له مەر نهوتی ئیران و تورکیا و عیراق و سیاسهتی بهریتانیا سیاسهتیکی ئیستعمارگرانه ناودهبات و سیاسهتی ئەسلی به (دووبه رهکانی هاویشتن و پاشایهتی کردن) دادهنی.

مهسهله ی بزوتنه وهی (کوردایه تی) یش په یوه ست دهکا به و سیاسه ته وه و ده نووسی:

(له لایه کی دی کوردانی تورکیه که بو وهرگرتنی دیموکراسی و سهر به خویی هه ستابوونه هه وه هه وه کی ته ئریخی ئیستعماری نیشانی داوه ده ولته تی بهریتانیا به زاهیر له ئەمنیه تی تورکیا ته ره فدار ی ده کرد به لام چون غهیره ز به پیویستی نهوت مهسه له ییکی که به نهوت مه ربوط ببی، له گه ل هه مکاری استعمار کردنی وان مه نگو ریکی دی نه بوو و خه یالی له زنجیر ده رینانی کوردانی نه بوو. له به ره ئه وه نه هزه تی ئیستیقلا لی کوردان قوربانی سیاسه تی ئیستعمار بوو: وه ئەتاتورک به کوشتن و ده ره ده ری نژادی ره شیدی کورد له تورکیه غالب بوو، و عه هدنامه ی سهروه ری به دامرکاندن ی ره گی ئیستعماری! وه ژیر پی خست) (٦٨).

ههروه ها گو فاره که له لیکۆلینه وه یه کی دیکه ی روژنامه وانیدا، به بونه ی چوونی ژهنه رال نووری سه عید بو تورکیه و شیکردنه وه ی هه والیکی (رادیوی له ندهن)، که گوتوویه تی (له بهینی سه رۆک وهزیری ئیران و زه مامدارانی مۆسکۆ باسی کوردانیش ده گۆر پدایه)، به قه له می هه مان نووسر (صدیق ئەنجیری ئازهر، که به پو به ری به رپرسی گو فاره که بووه، به ناو نیشانی (خوا رووی ئیستعماریون ره ش کا!) باسی سیاسه تی ئەو ده ولته تانه ی کوردستانیان به سه ر دابه ش کراوه ده ره هق به کوردان ده کاو هه موویشی ده باته وه سه ربی هوشی و یه که نه گرتنی کوردان و سیاسه تی چه واشه کاری ئیستعمار ده لی:

(خوا رووی ئیستعماریون ره ش کا، که چاو و گوپی به شیکی زوری له میلله تی دونیا یه و برایان مه ی گرتووه و نایه لی و پیی خو ش نییه. که میلله تی زیندوو و سهر به خویی دنیا، زووخواوی ده ردی دل ی وان ببینی و ناله ی پر له نه فرینی (ئسیتعماری) وانیان به گو ی (گا) (٦٩).

(٦٧) گ. هاواری نیشتمان، ل ٤.

(٦٨) گ. هاواری نیشتمان، ل ٦-٧.

(٦٩) ه. س، ل ١٣.

ناونیشانی وتاره‌کان (تایتل)، شیوهی تایتلی (تفسیری و خه‌بهری) یان وەرگرتووه، چونکه شاره‌زایانی بواری رۆژنامه‌وانیی دوو شیوهی سه‌ره‌کی (تایتل) یان ده‌ستنیشان کردووه:

۱- تایتلی ته‌فسیری.

۲- تایتلی خه‌بهری.

تایتله‌کانی گوڤاری (هاواری نیشتمان) زیاتر سه‌ربه شیوهی (ته‌فسیری) ن. درێژو له چهند وشه‌یه‌ک یان رسته‌یه‌ک پیکهاتووه. ئەم جوړه تایتله‌ش زیره‌کی رۆژنامه‌وانیی پێوه دیار نییه‌و خوینەر ناخاته بیرکردنه‌وه و به‌دواداچوون، رهنه‌گه له تایتله‌که‌وه یه‌کسه‌ر ناوه‌رۆکی وتاره‌که‌ی یان هه‌واله‌که‌ی بو‌رپوون و ئاشکرا بی‌ت، هه‌روه‌کو:

- ئەهمیه‌تی موعه‌للیم له دونیای ئەورپۆدا.

- جا ئەو میله‌ته چۆن ده‌فه‌وتی؟!.

- من له مه‌درسه هه‌یچ فی‌ر نه‌بووم.

- خوا رپووی ئیستعمارپوون ره‌ش کا!

- فه‌رد که به وه‌زیفه‌ی خۆی عه‌مه‌لی کرد جامیعه پێش‌ره‌فت ده‌کا.

- له رۆژه‌لاتی میانه چه خه‌به‌ره؟! (به‌ریتانیا و رۆژه‌لاتی میانه).

- نه‌مردین و به‌هار هات.

به‌پێچه‌وانه‌ی ئەوه‌شه‌وه له هه‌لبژاردنی تایتلی خه‌به‌ریدا بی‌به‌ری نه‌بوون، که هه‌لۆه‌سته‌و کورتبیری و وردبوونه‌وه و خو‌خه‌ریککردنی خوینه‌ری تیا به‌دی ده‌کری، هه‌روه‌کو:

- چرای سوور؟

- چه‌رچیل و ئینتیخابات.

- سالی تازه.

- دوو مانگا.

- قاوه‌ت و دۆشاو.

- له‌نینی دانشجو.

گوڤاری (هاواری نیشتمان) هه‌ولیداوه، تایتلی بابته‌کان له‌گه‌ل قه‌واره‌و لاپه‌ره‌کاندا

بگونجینی، بەلام چونکە وەکو ئەمڕۆ نەبوو، بە شیوەی تیپچینی بوو، مانشتی هەموو بابەتەکان بە یەک قەوارە نووسراون. لەگەڵ ئەوەشدا هەست بە هونەری تایتلەکان دەکری لە پووی ئیبراز کردن (خستنەپوو)ی وشەیک لەناو رستەیکدا یان دوو ستوونداو هەلبژاردنی فۆرمیکی ئەندازەیی کە جوانی پێ ببەخشی. لە تایتلی گۆقارەکەدا وشە (هاواری) بەگەرەیی نووسراوە و (نیشتمان) بە بچووک، کە ئەمە هەروا لە خۆرای و بە ریکەوت نەبوو، بە لکو جەختیان لەسەر وشە (هاوار) کردووە دەنگ هەلبێرین بێ هی (نیشتمان) یکی بە قەوارە بچووک سەرەمی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان. یان سەیری شیوەی ئەندازەیی ئەم تایتلە بکەن:

(- مصاحبه)

لەگەڵ: جەنابی مەلا مصطفی

بارزانی

ئەم شیوەیە بە هیلی رەش وا خۆی دەنوینی:

یان ئەم شیوەیە:

فەرد کە بە وەزیفەیی خۆی عەمەلی

کرد جامیعیە پیشەرەفت دەکا

ئەمە بێجگە لەو تایتلانی کە بە شیوەی هیلی ئاسۆیی و بەیەک دێر نووسراون، کە شیوەی ئاسایی و باوی رۆژنامەوانییە.

هونەرێکی دیکەیی رۆژنامەوانیی لە گۆقارەکەدا (چاوپیکەوتن)ە. لەو تاقە ژمارەیدا سەرنووسەری گۆقارەکە چاوپیکەوتنێکی کورتی لەگەڵ ژەنەرالی مستەفا بارزانی کردوو.

هونەری چاوپیکەوتن جۆری زۆرە و کەرەستە و شیوەی جیاوازیی هەیە. ئەم چاوپیکەوتنە کورتە راستەوخۆیە و بە شیوەیکە زارەکی رۆبەرپوو کراوە، بە پێچەوانەیی چاوپیکەوتنی نووسراو، کە پیشتر پرسیارەکانی بۆ ئامادە کراوە و بە مەبەستیکی تاییەتی ئاراستەکراو یان ئازاد بێت.

سەرنووسەر، لە پیشدا بەر لەوەی پرسیار وەلامەکان بلاو بکاتەو پێشەکییەکی درێژی

له باره‌ی ته‌مه‌ن و كه‌سپه‌تی بارزانی و رابردووی بنه‌ماله‌ی ئه‌وان له چاره‌کی یه‌كه‌می سه‌ده‌ی بیسته‌مداو شو‌ریشه‌کانی و دوورخرانه‌وه‌ی نووسیوه و له وه‌سفی مه‌لا مسته‌فادا نووسیویه‌تی:

(مه‌لا مسته‌فا له ته‌مه‌نی ٤٠ سالی‌دایه، دووری له خاکی بارزان هینده له‌ویدا ته‌ئسیری نه‌کردووه. شایه‌د عیله‌تی وه‌ی به سه‌ربه‌خو‌یی دیتنی مه‌بی كه‌ به شه‌رافه‌تمه‌ندان ده‌ژین و ئه‌ویان به دل‌ی‌کی پاك ده باوه‌شی خو‌ین گرتوو و مله‌و موباره‌زه‌ی چه‌ند ساله‌ی ئه‌وی به‌ر عیله ئیستعمار ئیفتخار بو میلیله‌تی كورد ده‌زانین.

به‌عه‌قیده‌ی خو‌م مه‌لا مسته‌فا پیاو‌ی‌کی ره‌شیدو گورج و موده‌بیرزانی و ئه‌وانه‌ی له‌گه‌ل وی طرف بوون ئه‌ویان وا ته‌شخیس داوه. وا پرسیار و وه‌لامه‌كان ده‌نووسمه‌وه:

(س- خواهیشت ده‌كه‌م سه‌به‌بی ناخو‌شی و دل‌ لی بوونی خو‌تان له حكومه‌تی عیراق چ بووه؟

ج- سه‌به‌بی ناخو‌شی و دل‌ لی بوونمان له حكومه‌تی عیراق داواكردنی ئازادی كوردستانی عیراق بووه:

س- ئه‌گه‌ر حكومه‌تی عیراق به ته‌قازای مه‌شروعی ئه‌نگو ته‌وه‌جوه‌ی نه‌كرد، به‌عه‌قیده‌ی ئه‌نگو سه‌به‌بی وی چ بووه

ج- سه‌به‌بی ته‌قازای مه‌شروعی ئی‌مه كه ته‌وه‌جوه‌ی نه‌كرد له حكومه‌تی عیراق به‌عه‌قیده‌ی من ئه‌ساسی به‌ره‌ه‌ستی سیاسه‌تی ئیستعمار بوو، به‌لام من به‌رده‌وام بو‌گه‌یشتن به ئازادی و تطبیقی په‌یمانی ئاتلانتیکه‌و ئه‌م عه‌سره عه‌سری ئیستعمار نییه!

س- ئایا ئه‌نگو به‌چ شه‌رایتیک حازرن ته‌رکی غوربه‌ت بکه‌ن و ته‌قازای ئه‌نگو له حكومه‌تی عیراق چیه؟

ج- به‌بی قه‌یدو شه‌رت ئامانجی من ئازادکردنی كوردستانی عیراق و سه‌ربه‌خو‌ییه‌و له دوایدا ئاماده‌کردنی ئه‌و كوردانه‌ی كه له‌ژیر ده‌ستی بیگانهدان و دامه‌زراندنی ده‌ولتیکی ئیتیحادی كورده.

له پاش ته‌واوکردنی موصاحه‌به‌ی خو‌م له کاتیکدا كه یه‌ك دنیا له‌عنه‌ت بو ئیستعمار نارد خودا حافیزیم کرد(٧٠).

(٧٠) گ. هاواری نیشتمان، ژا، ١٩٤٦، ل ١٩٣-٢٣.

(ئاگادارى)، كە يەككە لە پوكنەكانى رۇژنامەوانىيى و پىويستى بە زمانىكى سەرنج راپكىش و وروژىنەرى خوينەر ھەيە بۇ ئەوھى سەرنجى بۇ لاي رۇژنامە يان گۇقارەكە راپكىشى. گۇقارەكە ئاگادارى (بازرگانى) تىدا نىيە و بەو مانايە بەلكو بۇ مانەوہ و بەردەوامى گۇقارەكەو ھاندانى گەنج و لاوان، گۇقارەكە ھى خويانە نووسىويە:

ئاگادارى

(ئەى لاوان و گەنجانى كورد ئەو مجەلەيە ئىنگۆيە بە پولى ئەنگۆ بلاو دەكرىتەوہ، بىرى ئەنگۆ بلاو دەكاتەوہ كارىكى وا مەكەن كە وە پاش كەوئ). ھەرەھا لە دوا لاپەرەى خۇيدا، گۆشەى (بۇ پىكەنەين)ى كرىدۆتەوہ و نوكتەى سياسى ئامانجدارى بە شۆويەكى گالتەئامبىزى رەخنەيى بلاو كرىدۆتەوہ. بابەتى پەرەردەيى و شىعرو ئەدەبىيات لە فەسلى چوارەمدا باسيان لىوہ دەكەين و دەيانخەينە بەر تىشكى لىكۆلەينەوہ. بى گومان ئەگەر ژمارەى دىكەى لى دەرچوبايە ھەنگاوى باشتى ھەلدىنا ھەرەكو لەسەر بەرگى دواوہى گۇقارەكەدا خۇيان ھەستىان بە كەموكرتى خۇيان كرىدوہ، بۆيە دەلەين:

(ھەموو كارىك لە ھەوہلدا عەيى دەبى، ھەوہلەين ژمارەى ھاوارى نىشتمان وەكى دەمانەويست وا نەبوو، بەلام لە ژمارەكانى دوايىدا تۆلەى دەكەينەوہ). بە داخەوہ، تەمەن كورتى كۆمارى دىمۆكراتى كوردستان، پىگەى ئەوہى نەداو ئەو ھىوايەيان نەھاتە دى.

ئەم خىشتەيە ھەندى زانىارى لە بارەى گۇقارى (ھاوارى نىشتمان) ھوہ پىشان دەدات:

ژ	پىكەوتى دەرچوون	وینە شىعەر و تار	سەرنووسەر	ل	چاپخانە
۱	۲۱ مارتى ۱۹۴۶	۱	۳	۱۰	ص. انجىرى آنز ۴۰
					چاپخانەى كوردستان- مەھاباد

۷- گۆقاری گروگالی مندالانی کورد

له میژووی رۆژنامهوانیی کوردیدا، ئەم گۆقاره، یهکهمین گۆقاری کوردییه بۆ مندالان تهرخان کراوه. دهکری لیرهوه دهک به ستراتیزی راگهیانندی کۆماری دیموکراتی کوردستان و سیاسهتی دووربینانهی ئەوان بکهین.

دنیاى رۆژنامه نووسی مندالان، دنیاىهکی رهنگین و پر له ئومیده و خاوهنى کۆمهلی یاساو بنهماو دهستووری خۆیهتی، که دهبی لهگهڵ ئامانج و ئەو پهیمانە پەرودەبیبییهی ههلیگرتووه بگونجی. بی گومان ئەزموونی رۆژنامه نووسی مندالان بهزمانی فارسی له ئیران و بهزمانی عهرهبی له عیراقددا رۆلی خویان له وهئاگاههینانهوه و ههنگاو ههلیگرتن بۆ بیرکردنهوه له رۆژنامهوانیی مندالانی کورد، بۆیه به خیرایی ئامانهیهک بۆ رۆژنامهوانیی به ههردوو زمانی عهرهبی و فارسی ئەو رۆژگاره دهکهین.

له عیراقددا، لهسههتای سهدهی بیستهمهوه، به تایبهتی له (۹)ی تشرینی یهکهمی (۱۹۲۲)هوه له لایهن (سعید فهیم) له بهغدا یهکهمین گۆقاری مندالان بلاوکراوتهوه. لهو میژووهوه به دواوه ئاور له رۆژنامهوانیی مندالان دراوتهوه و ئەو ئەزموونه جیبهجی کراوه. ئەو گۆقاره به ناویشانی (التلمیذ العراقی) بوو. به پێی ئەو میژووه بیته دهبی نزیکهی نیو سهده دواى دههچوونی یهکهم رۆژنامهی عهرهبی له عیراقددا (۱۸۶۹)، ئینجا بیر له دهکردنی رۆژنامه و گۆقاری مندالان بلاوکراوتهوه. ئەوهی بهلای ئیمهوه گرنگه، هههلهو سالانه له ئاخرو ئۆخری دوومهین جهنگی جیهانیدا، له عیراق به زمانی عهرهبی گۆقاری جیهانی مندالان (دنیا الاطفال) له لایهن (زکی الحسنی) که به (عمو زکی) ناسراو بوو، وهکو نامیلکهیهکی پەرودهیی مانگانه به پهزامهندی وهزارهتی مهعاریف چاپ کراوه و بلاو کراوتهوه. لهسهه بهرگی ژماره یهکهمیدا وینهی مهلیک فهیسهلی دووم چاپ کراوه و بهچوار دهوریدا تیپی مندالانی (عمو زکی) وهستاون، که بهبۆنهی جهزنی له دایکبوونییهوه سهردانیان کردوه(۷۱).

له ئیرانیشدا، میژووی دهست پیکردنی رۆژنامهوانیی مندالان سالی (۱۹۱۹) بوو، که بۆیهکهم جار بهزمانی فارسی گۆقاریکی تایبهت به مندالان دههچووه به ناوی (گۆقاری ئەدهب) که خویندکارانی دواناوهندیی تهوریژ بهرپوهیان بردووه، بهرپوهبهری خاوهنی ئیمتیازهکی (عبدالله زاده فریور) بووه و پاشان له لایهن (اسماعیل امیر خیزی) و

(۷۱) بۆ زانیاری زیاتر بروانه: هادی نعمان الهیتهی، صحافه الاطفال فی العراق، ص ۳۳-۴۹.

(یحیی آرین پور) هوه به پۆه براوه و (۱۲) ژماره ی لى چاپ كراوه (۷۲).

شاره زایانی بواری رۆژنامه وانی، گرنگیه کی تایبه تیایان بۆ ئه م بواره تهرخان کردوه، چونکه له بنچینه دا ئه م رۆژنامه و گوڤارانه ئاراسته کراون و رهوشیکی پهروه دهییان ههیه و ئه و بهر هه مانه ده بی به پی ئاستی ته مهن و چیژی مندالان بن و له گه ل دنیا ی رهنگاو رهنگ و دهروونی مندالاندا بگونجین و کاریکی رۆشن بیری گه وره دهکهنه سه ر رۆشن بیر کردنی مندالان و دروست کردنی بینای که سایه تیایان له پاشه پۆژدا چونکه له ریگه ی رۆژنامه وانی تایبه ت به خۆ یانه وه بیرو بۆ چوون و داب نه ریتی میله تان و گه وره پیاوان و زانایان فیرده بن و ده ناسن. ههروه ها رۆژنامه وانی مندالان زمانی مندال به وشه و زاراه دهوله مهنده کات و زمان پاراوی دهکات، که ئه مه ش شیوازیکی کۆمه لایه تییه زمانیان به هیز دهکات.

بیگومان هه ر ئه و سۆنگه و روانگیه ش بووه، که هانی رۆشن بیران و کاریبه دهستانی سه رده می کۆماری داوه بیر له وه بکه نه وه، گوڤاریک بۆ مندالان با ساده و بی ئیمکانیاتیش بی ت بلاو بکه نه وه. ئه و گوڤاره هه رگیز له ئاستی خواستی ئه و اندا نه بو له هه موو پرویه که وه، چ له ئاستی ناوه رپۆکی باب ته کان که پیویستی به وینه ی رهنگاو رهنگ و چاپه مهنی پیشکه وتوو و جو ره ها یاری و نه خشه و زه خره فه هه بوو، چونکه نابی ئه وه مان له بیر بجیت رۆژنامه وانی مندالان به پله ی یه که م پشت به هه ستی بینین ده به ستی و ئه وه ی به چاو ده بیینی زۆر کاریگه ری زیاتره له وه ی ده یخوینیته وه، به تایبه تی له قوناغی زووی پیش چوونه خویندنگا.

ئه م گوڤاره زۆر که می له باره نووسراوه و ئه وانه ی که نووسراویش پیر له زانیاری هه لهن و یان ئاماره یان بۆ تاقه ژماره یه کی کردوه و ئه وانی دیکه یان پشت گو ی خستوه. یان هه ر ئاماره یه که، که له و ساله دا ده رچوو و ه یچی تر، بۆیه به پیویستی ده زانین له ئاست ناوه رپۆک و روخساری ئه و گوڤاره دا هه لوه سته یه ک بکه ین. جه مال خه زنه دار له میانی ناساندنی گوڤاره که دا ده لی: (ژماره یه کی له سالی ۱۹۴۵ دا ده رچوو) (۷۳).

(۷۲) یحیی آرین پور، از صباتا نیما، ج ۲، ص ۲۲۹.

سید فرید قاسمی، راهنمای مطبوعات ایران عصر قاجار، ص ۹۵.

ههروه ها (بنفشه حجازی) پی وایه سالانی بهر له (۱۹۴۱) ده ست پی دهکات، بروانه: بنفشه حجازی، ادبیات کودکان و نوجوانان وینگیها و جنبه ها، ج ۲، ص ۲۲۲.

(۷۳) جه مال خه زنه دار، رابه ری رۆژنامه گه ری کوردی، ل ۴۷.

گوڤقارى (گروگالى مندالانى كورد)، سى ژماره لى دەرچوو و سەرپەرشتىارى چاپخانه كوردستان له مههاباد، مهلا قادرى مودرپىسى، بهو پييه كه بهرپوهبهرى چاپخانه بووه، هر خوى سەرپەرشتى گوڤارهكهى كردوو بهرهمى زورى خوى لهوى بلاوكردوتهو. هر جاره ژمارهيهكى گوڤارهكهى پيشكەش به كهسى يان شهيدى كردوو. ژماره يهكهى پيشكەش به پولهى قازى پيشهوا (هلى)كراوه بهو ئوميدى كه ببيته تاچه گولى هيواي كوردستان له پاشهپوژداو ژماره دووهى پيشكەش به گيانى پاكى شهيدانى ريگاي رزگارى كوردستان كراوه و نووسراوه:

(بوئو لاشه به قيهتانهى كه له پوژى شهشى ئهلولى سالى ۱۹۳۰دا له خويناى سوري پاكى خوياندا به دهست ئيستعماروه تلانهوه. بوئو مندالانهى كه ئه پوژه گروگالى نازاديان دهكرد ئه ورپو جهوانى كوردن و ميللهتى كوردى به بيره وهرى خويىناوى باوك و باپيريانهوه به رهوشه ن فكرى، نيشتمان پهروهري خويانهوه دهگه نه مهيدانى نازادى. بو گيانى پاكى شهيدانى له دار دراوى توركيى ديكئاتور كه ئيستا روى ميلليان له ئاسمانى نازادى كوردستاندا له مله دايه ئه م گروگاله پيشكەشه) (۷۴).

له گه ل ئه م پيشكەش كردنه داو له سهروهري ئه وه داو له هه مان لاپه ردا له چوارچيويه كى له م ديوو له و ديوا به زه خره فه و نه خشى ئه نازهييدا وينه ي دوو كيژوله ي پوشتى به جل و به رگى كورده وارى و به كلاو و سنجاقه وه و دانيشتوو له پال يه كدا بلاو كراوته وه.

ته كنيكى پوژنامه وانى له گوڤاره كه دا

كليشه ي به رگى گوڤاره كه، له هه ردوو ژماره ي يه ك و دوو دا جياوازييه كى ئه وتوى نييه و ته نيا ژماره ي گوڤاره كه و ريكه وتى دەرچوونى گوڤاره.

له سهروهوى به رگى پيشه وهى گوڤاره كه دا، له دهسته راستدا (به نيوى خوداي به رزى بى هاوتا) و له دهسته چه پدا (بژى كورد و كوردستانى مهن) نووسراوه. ئه م دروشميش يه كسه ر دروشمى سه ر (گوڤارى نيشتمان) و بلاو كراوه كانى كو مه له ي (ژى. كاف) مان بير ده خاته وه، بى گومان (مه لاقادري مودرپىسى) ش، كه يه كي ك له ئه ندامه دامه زرينه ره كانى كو مه له ي (ژى. كاف) بووه، خو شه ويستى كو مه له و بيرى يان ئامانجى كو مه له ي له ميشكدا نه سراوه ته وه ئينجا ناوى گوڤاره كه (گروگالى مندالانى كورد) نووسراوه. به ته نيا

(۷۴) گ. گروگالى مندالانى كورد، ز، ۲، ل، ۱۳.

وشەى (كورد) به بچووكتتر نووسراوه و ئەوهى دى به گهورهى نووسراوه، له ژيژر ئەوه (بيري كارگه رانى چاپخانهى كوردستان) نووسراوه، كه ئەمه خۆى له خۆيدا له جياتى ئاشكرا كردنى ناوى دهستهى نووسهران بووه، به تايبهتى ئەو رۆژگارە رهنهگه زۆربهى خهلكى ناوچهكه زانيبهتتيان كارگه ركان كى بوونه و ژمارهيان كه م بووه. ئەمجا ژماره و سالى (١) و له خوارترو له سهرووى هيلكى ريشى سهرتاسهري ئاسوييدا رۆژى دهرچوون و بلاو كردنه وهى گوڤارهكه نووسراوه، كه ژماره (١) له (١)ى بانه مەپى ١٣٢٥ و ژماره (٢) له (١)ى جوژهردان و ژماره (٣) له (١)ى پووشه پى هه مان سالد. ئەمهش ريكويكيبه كى باشه بۆ وادهى دهرچوونى گوڤارهكه له كاتى ديارىكراوى خۆيدا. دواچارو له خواره وهى هيله كه دا ناوى چاپخانه و شوينى دهرچوون كه (مههاباد- چاپخانهى كوردستان) ه نووسراوه. له سه ر به رگى دوا وهى گوڤارهكه، له ژماره (١) دا، دلشادى رەسوولى به ناو نيشانى (بۆ موعه لليمه كان، مه رام له فيركردن و ته ربيه ت دان چيهه؟) نووسيوه تى:

(له لای ئيمه مه رامى ئەسلى له فيركردن و ته ربيه ت دان ئەوه يه كه مندالى ئەورۆمان وا فير بكه ين كه ميشكيان پر بي له زانستى بي سوودو هه روه كو تووتى به بي مه رامى حه قيقى دهرسيكيان پى بلين. مه نظورى ئەسليمان ئەوهى كه شاگرد دهرسه كه ي له به رىكاو هه روهك گرامافونيك وهك ناوى بيخوينتته وه. ئەوه منظورى زياترى موعه لليمه كانى ئەورۆيه جا له حه قيقه ت دا بيري لى ناكه ينه وه ئايا شاگرد ئەسلى حه قيقى و مه رامى دهرسه كه ي تيگه يشتو وه يان نا؟ ئيستا نه ته نيا هه ر له كن موعه لليم به لكو له پيش چاوى ته واوى دانيشتووانى ولاتى ئيمه شاگردى چاك ئەو شاگرديه كه دهرسى خۆى چاك له به رىكاو له كن گه ره ئەده ب دابنيشى و بيده نگ بي، كه له حه قيقه ت دا ئەو عه قيه ده كولى سه هوه چونكه بۆ ئەوهى شاگرد له ژيانى خۆيدا به غه پرى ئەوانه زۆر ئەسبابى دى هه يه كه ده بي شاگردان فيرى بكري كه به ئەده ب بوون و دهرسى له به ر كردن له چاوى هه يچ نين و چه ته سيريكيان نييه. ئەگه ر ته ماشاى ئەو كه سانه بكه ي كه له ژيانى خوياندا سه ربه رز بوون ده بينى: كه ته نيا به هيزى ئيراده و عه زم و پايه دارى و جه ساره ت له ژيان دا به پايه ي بليندى گه يشتون و هه ر كه سيكى له و سيفاتانه ببه ش بي هه رچه نده به ئەده ب و دهرس له به ركه ر بي له مه يدانى كارزانى ژيان سه رناكه وى.

هەرچهنده زانست له ژيانى ئينساندا زۆر موهممه بهلام نرخى وه ئەهممىتى
زەمانىكى وهديار دهكهوى كه خاوهنى زانست عەزم و ئيرادهى به هيز بى و
لهسەر كاران دا ئيقدام و پايهدارى هەبى(٧٥).

كليشهكه له ژماره (٣) دا گوڤرانى بهسەردا هاتوو و وینهى سهلاحهدينى ئەيووبى له
پرووى پيشهوهى گوڤارهكهدا بلاو كراوتهوه و له پاليدا نووسراوه:

هەر بژى ئەى فەخرى قەومى كورد و سولتانی عەرب
تۆ نەمردووى ئەى صلاح الدين ئەيووبى نەسەب

له سهرووى بهرگى دواوهى گوڤارهكهدا، له ژمارهكانى (٣،٢) دا نرخ و ئەدرهسى خوئى
نووسيووه، كه بهم شيوهيه:

دانهى ٣ قران. ئابوونەمان ساليانه ٣٦ ريال. موديرى ئيداره: قادرى مودهريسي.

قهوارهى گوڤارهكه (١٢×٢١) سانتيمتره. ژمارهى لاپههكانى وا پى دهچى به پى
بابهتى ئامادهكراو بووبى، چونكه هەر جارهى جوړيكه ژماره (١)، (١٥) لاپههوه ژمارهى
دووهم (١٤) لاپههيه و ژمارهى سيبهه (١٤) لاپههيه.

له هەر ژمارهيهكهدا پيشبركيبهك بو مندالان نووسراوه و له ژمارهى داهاتوودا وهلامهكهى
نووسراوه. بهلام ئەوى جيگهى سهرنجه ئەوهيه ئەو پرسيار و مهتەلانهى كراون به هيج
شيوهيهكه له ئاستى بيركردنهوه و زانيارى مندالاندا نيبه. ئەوه خو كيشهى سهرهكى
گوڤارهكەش به پلهى يهكهه، به راي ئيمه لهوهدايه، كه نازانى بابتهكانى بو چ قوناغيكى
تهمهنى مندالانه، چونكه گومانى تيا نيبه هەر قوناغهى تهمهنيك پيوستى به بابتهى
دياريكراوى خوئى ههيه، كه لهگهڵ ئاستى تهمهنهكهدا بگونجى.

پيشبركيبهكيان رهنگه بو خهلكى به تهمهنيش قورس بن، خهلاتهكهيشى جيگهى
سهرسورمانه، له ژماره (٣) دا، كه دياره گوڤارهكه (٣) ژمارهيان لى دههچوووه، كهچى
بهليني ئەوه به مندالان دها، ئەوهى وهلامى پرسيارهكه بداتهوه (٥) منال به قورعه
ههريهكى (٥) ژمارهى گوڤارهكهى به ديارى دهريتي. چون؟

ئهگەر گوڤارى ئاسايى، كه ئەويش تا ئەو جيگهيهى ئيمكان دهبى نابى ههلهى چاپى
تى بكهوى و پيوسته ههلهچنهكان وردبين بن، ئەوا گوڤارى مندالان زۆر زهممهته.
چونكه منال چى بخوينتتهوه ئەوه ئەزبهه دهكاو فيرى دهبى. كهچى گوڤارهكه له ههلهى
چاپى بهدهر نيبه، وهكو:

(٧٥) گ. گروگالى مندالانى كورد ژا، لهسەر بهرگى دواوهى گوڤارهكه له پرووى ناوهوهدا.

دېر	لاپەرە	ژمارە	راستیيەكەي	هەلە
۱	بەرگی دواوہ	۱	تەربیت دان	تەتیب دان
۴	۱	۳	مەزرەعە	مەزرەعی
۱۳	۲	۳	قوربان	قەرەبان
۱	۳	۳	دەبی	دەبی

بە بۆچوونی ئیئمە، لە لایەکی دیکەوہ ئەوانەیی گۆقارەکیان بەرپۆه بردووه، شارەزایانی دنیای منداڵان و خویندکاران نەبوونە، ئەوہ تا خویان نووسیویانە:

(ئامۆژگارانێ خۆشەویست

ئەو مەلەییە تەنیا بۆ پرووناك کردنی بییری خویندەواران و منداڵانی کوردە. وە چوون لە پێگای تەعلیم و تەربییەت دا ئیوہ لە ئیئمە شارەزاترن. تکایە نەزەریەیی خۆتانمان بۆ بنووسن تا هەر چۆنیکێ باش بێ و هەر جۆریکی دەگەڵ بییری خویندەواران موساعیدتر بێ، بەو جۆرە ژمارەکانی دواویی وەدەر بخەین).

هەر لە هەمان بانگەوازدا داوا لە منداڵانی شەکات بەشداری بکەن و بەرھەمی خویان پەوانە بکەن و دەلی:

(منداڵانی خۆشەویست ئەو گۆوارە هی ئیوہیە دەتوانن لە موندەرەجات دا شیرکەت بکەن)(۷۶).

لایەنیکێ سەرکەوتووی گۆقارەکە لەوہدایە، کە فرە بابەتی جیاوازی تێدایە لە هەقیایەت و شیعەر و جوگرافیا و بیرکاری و رێزمانی کوردی و پەوشت و پەرۆردە.

ژ	کاتی دەرچوونی	شیعەر	چیرۆک	وتار	مسابقە	وینە	لاپەرە	چاپخانە	سەرنووسەر
۱	بانەمەری ۱۳۲۵ (۱۹۴۶)	۳	۳	۵	۱	-	۱۵	چاپخانە کوردستان	قادری مودەریسی
۲	جۆزەردانی ۱۳۲۵	۲	۳	۴	۱	۱	۱۴	-	-
۳	پوشپەری ۱۳۲۵	۲	۳	۷	۱	۱	۱۴	-	-

(۷۶) گ. گروگالی منداڵانی کورد، ۱، ۲، ل.

فہرستی سییہم

باسی یہکەم: رۆژنامەوانیی کوردی بە زمانی فارسی لە
دەرەوہی کۆماردا
باسی دووہم: ھاوکاری نووسەرانی باشووری کوردستان
لەگەڵ رۆژنامەوانیی کۆماردا

باسی یه کهم

رۆژنامه وانایی کوردی به زمانی فارسی له دهره وهی کۆماردا

هاوکات له گه ل پووداوه کانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا، رۆژنامه نووس و پرووناکبیرانی کورد له تارانای پایتهخت و له شاری سنه و کرماشان و هندی شوینی دیکه دا، به هوی باردودوخی په شیوی ئیران له رۆژگاری دوومین جهنگی جیهانیدا و لایهنگیری ئه لمانیا و هاتنه سه کاری همه رهزا شاو گوپانه یه که له دوا یه که کانی کابینه ی حکومت، بواریکی ئه وتوی بۆ رۆژنامه وانایی و که ناله کانی راگه یانندن خولقاندبوو، که بتوانن نه ترسانه به پرووی سه کرده سوپاییه کان و ئه و بارودوخی له ئه نجامی داگیرکردنی ئینگلیز و ئه مریکا له باشوور و یه کیه تی سوقیهت له باکور و باکوری رۆژئاوا خولقابوو دهنگ هه لپرن.

له دهره وهی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا، پرووناکبیرانی کورد، به په رۆشه وه له ئه نجام و ئاینده ی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان و ئازهر بایجان دهروانی و ته نانهت له په رله مانی ئیراندا به به رده وامی ئه م مه سه لانه ده خرانه روو.

هه ندی رۆژنامه و گو قار و بلا وکراوه به په سمی و به غه یر په سمی له لایه ن ده ولته یان داواکاری خه لکی پرووناکبیرو سه ره خو بلا و ده کرانه وه، ئه و بلا وکراوانه، زۆر به یان به زمانی فارسی و له پالیشدا هه ندی نووسینی کوردییان بلا وکردۆته وه، هوی یه که میش ئه وه بوو خویندن و نووسینی کوردی باوی نه بوو، یان نه ده خوینراو ئه و مافه رۆشن بیرییه یان له لایه ن شاهه لی زهوت کرابوو، بۆیه رۆژنامه به زمانی فارسی به نیو هه موو توێژو چینی کدا بلا و ده بووه وه و هه ر له و کاته دا تا که ریگه یه کی پیوه ندی و گه یانندی مه به ست و داواکارییه کان بووه به کار به ده ستانی ده ولته ت. له و رۆژگاردا، ده ولته ریگه ی به میرزا غولام عه لی کرماشانی داوه رۆژنامه ی (نامه ی کوردستان) بلا و بکاته وه، به لام هه ر یه ک ژماره ی لی بلا و کردۆته وه، دواتریش بۆ به ره نگاری و دژایه تی رۆژنامه وانایی کۆمار، ده ولته هه ر له شاری سنه رۆژنامه ی (زاگروسی) ده رکردوه. چه ند رۆژنامه و گو قاری ناو به ناو له شاری تاران و کرماشان و سنه ده رچوون، له وانه (پیک کرد) و (درفش) و (دیدنی ها) و (آریز) و (آریا) و (انقلاب کاوه) و (ایران جوان) و (تحفه) (۱)،

(۱) بۆ زانیاری زیاتر بروانه: احمد شریفی، بیلوگرافی مطبوعات کوردستان، رۆژنامه آبیذر، ش چله م، س ۱۳۷۷، ۲، ژماره کانی دواتر.

بەللام زانيارىيەكى ئەوتۆمان لەبارەيەو نىيەو ژمارەكانىشيان لەبەردەستدا نەبوون، بۆيە نەمانتوانى ھىچيان لە بارەو بنووسين. لەنيو ئەو رۆژنامەو گوڤارانەدا بە تەمەن دريژترينيان رۆژنامەى (كوھستان) ە و ھاوكتاي رپوداوەكانى كۆماريش بوو و گرنگىيەكى تايبەتى بە ئازارو مەينەتییەكانى خەلكى ناوچەكە داو و تا رادەيەكى زۆريش ھاوسۆزى كۆمار بوو، سەرنووسەرەكەى د. ئىسماعىلى ئەردەلان، پياويكى زيرەك و دۆستى شاعىر و نووسەر و پياو و پوناكبيرەكانى كورد بوو، لەنيو رۆژنامەكەدا، بانگەوازی براىبەتى و چارەسەرى ئاشتىيانەى دۆزى كورد كراو و پيروۆزبايى لە رۆژنامەوانىيى كۆمار و بەتايبەتى رۆژنامەى (كوردستان) كوردو و پەرەگرافىشى لەوى وەرگرتوو و جارێكى دى بلاوى كردۆتەو. شاعىر و نووسەرانى ئەو سەردەمەى كوردستانى رۆژھەلات و باشووريش ھاوكارىيان كردوو، (پيرەمپرد) و (ھەژار) و (حەسەنى قزىلجى) و (ھىمن) و (جەعفەرى كەرىمى) و (سدىقى حەيدەرى)، ئەم دووانەى دوايى پاشان لە وەزىرو كاربەدەستانى كۆمار بوون. ليكۆلینەو لە رۆژنامەكە ئەو راستىيانەمان زياتر بۆ دەردەخات.

۱- شوينى (نامەى كوھستان) لە رۆژنامەوانىيى كوردیدا

أ- ناساندنى رۆژنامەكە

رۆژنامەى (نامەى كوھستان)، رۆژنامەيەكى ھەفتانە بوو، واتا ھەفتەنامەيەك بوو، كە ھەموو رۆژانى دوو شەممە بلاو كراوئەتەو. ناوئەكەى (نامەى كوھستان) پىكھاتوو لە (كوھ+ستان)، (كوھ) بە واتاي كۆيو يان چيا دىت و (ستان) وەكو پاشگريك لە زمانى ئاويستايى و پەھلەوى و كوردى و فارسيدا بۆ شوين بەكار دى و ھەموو بەسەر يەكەو (كيۆستان)، يان بە دەستەواژەيەكى دى ناوچەيەكى شاخاوى، كە ئەمەش وەكو ئىديۆمىك بۆ (كوردستان) بەكارھاتوو، كە ناوچەيەكى شاخاويە و رەنگە لە بارودۆخى سياسى ئەو رۆژگارەى دووھەمىن جەنگى جىھانىشدا، كە ناوچەى موكرىيان، بەھاوكارى سۆڤيەت و ھىزەكانى ئىنگليز ھەولى ئازادى دەداو دەولەت لە سەرانى حىزبى ديمۆكرات نارازى بوو، زەحمەت بوو داواى ئىمتىيازى رۆژنامەيەك بە ناوى (كوردستان) ھو بەكرىت. ئەمە لە لايەك، لە لايەكى تريشوو بە ماوئەيەكى كەم بەر لە رۆژنامەى (نامەى كوھستان) ئىمتىيازى رۆژنامەيەك بە ناوى (نامەى كوردستان) لە شارى سنە درابوو بە سەربازى نەناسراوى رۆژنامەوانىيى كورد (مىرزا غولام عەلى ھۆشمەندى كرماشانى) و تاقە ژمارەيەكيشى لى

بلاوکرایهوه^(۲). کهوابی (نامهی کوهستان) دووهمین پوژنامهی ریگه پیدراوی دهولته بووه دهربارهی کوردو کاروباری کوردستانی پوژهلالات. پوژنامهی کوهستان یهکهمین ژمارهی له (دووشهممه ۲۶ی شوباتی ۱۹۴۵ دا دهرچوو و به پینی گهپان و بهدواداچوونی ئیمه تا ژمارهی (۸۴)ی لی دهرچوو، که دهکهوئته ریگهوتی پوژتی دووشهممه ۳ی ئاداری ۱۹۴۷. واتا له پوژگاری سهربهستی پوژنامهوانیی له ئیراندا دهرچوو. لهو پوژگارهدا (نامهی کوهستان) و پوژنامهکانی دی به شیوهیهکی گشتی بهوپهیری سهربهستییهوه هیرشیان دهکرده سهرناهموارهکانی دهولته و کهسانی ناسراو له پوستی وهزارهت. طاهر خلف البکاء دهلی:

(پوژنامهوانی کاریگهریکی دیار و بهرچاوی له ریژهکانی جهماوهری ئیراندا ههبوو، ههندیکیان جهماوهریان دژی سیاسهتی حکومهت هان دهداو ههندیکیشیان ستایشیان دهکرد. ئهوتهنگوچهلهمه ئابوورییهی ئهوپوژگارهی ئیران تییدا دهژیا، بابتهیکی گرنگ بوو بو پوژنامه بو وریاکردنهوهی خهک له ناههموارهکانی وهزارهتی جیاوازهکان)^(۳).

تهنانهت ئهوسهربهستییهی پوژنامهکان وای له سهرهک وهزیران (قوام السلطنه) کرد که برپاری داخستنی گشت پوژنامهکان بدات و تنهها چوار پوژنامه به سهرپهرشتی حکومهت بهیلتیهوه^(۴). پاشان ئهم ههنگاوه سهری نهگرت و کابینهی قوام السلطنه ههلوهشایهوه.

(۲) ناصری توانا به ناویشانی (چارهنووسی پوژنامهنووسی)، له وتاریکی بهنرخدا دهربارهی ئهم پوژنامهیه دواوه و گوايه سهرنووسههکهی (محمد جوهری سعید دیوان) بووه و سهروتاریشی به قهلهمی شیخ محمهد مهردوخی کوردستانی نووسرابوو، ئهم پوژنامهیه هاوکات لهگهله ناردنی هیژهکانی دهولته بو سهرکوتکردنهوهی هیژهکانی سمکوی شکاک دهرچوو و لهو چاپخانهیهش چاپ دهکران که میرزا غولام عهلی هوشمندی کرماشانی هیئابوووه شاری سنه، بو زانیاری زیاتر برپوانه: ناصر توانا سرنوشت یک پوژنامهنگار، نامهی کوهستان، شماره (۸)، ۲ شنبه ۲۷ فرورین، تهران، ۱۳۲۴، ص ۴-۵، ئهم وتاره له لایهن بهندهوه تهرجههه کوردی کراوه، برپوانه: گ. رامان، ۲۳، ۱۹۹۸، ل ۲۳۱.

ههروهها دهبی ئهوش بلئین له پوژگاری دووهمین جهنگی جیهانیدا، حکومهت ریگهی دهرچوونی پوژنامهیهکی له شاری سنه به ناوی (زاگرۆس) هوه دابوو، بهلام دواي گهپانهوهی سوپا بو مههاباد، ئیمتیازی پوژنامهکهیش رهت کرایهوه برپوانه:

طاهر خلف البکاء / التطورات الداخلية في ایران، ص ۲۲۱.

(۳) طاهر خلف البکاء، التطورات الداخلية في ایران، ص ۱۲۵.

(۴) سهرچاوهی پيشوو، ههندی زانیاری لهو پوهوه هیئاوتهوه، که چوون پاشانیش لیپرسراوانی حکومهت به دست پوژنامهکانهوه ههراسان بوو داوی سانسوریان کردوو، برپوانه: ل ۱۲۶-۱۲۸. احمد عبدالکریم، الصحافة الإيرانية، ص ۱۲.

لەسەر پروپەری پێشەوهی پۆژنامەکەدا بە تەنیا ناوی خاوەن ئیمتیاز و بەرپۆهەبەری بەرپرس، کە (دکتۆر ئیسماعیلی ئەردەلان) نووسراوە و ناوی دەستەئە نووسەرەن و کارمەندانی پۆشەبیری و هونەری پۆژنامەکە نووسراوە. لە بارەى ژيان و کەسیەتەى (دکتۆر ئیسماعیل) پۆژنامەى کوردستان لە پېپۆرتاژیکدا نووسیویەتی: (.. جەنابی ئاغای دکتۆر ئیسماعیلی ئەردەلان پیاویکی مەوازیع و مۆئەدەب و بە وبقارە، لە قسەکردندا مەتین و ئارامە.. خۆی دەپاریزی. فازل و دانشمەندە، لە تەمەنى ۳۳ سالییدا، شەش سال و نیو لە پاريس پایتەختی فەرەنسە خویندوویەتی.. لە دانیشگەهەى دامپزیشکى تاراندا سنتى ئەسنادى هەیه..). لە یەکی لە ئاگادارییەکانی پۆژنامەکەدا هاتوو، ناوبراو چەند زمانیکی زانیووە و کورد بوو نیشتهجێی تاران بوو. لە هەلیژاردنی سالی (۱۹۴۷) ی پەرلەمانی ئێراندا وەکو نوینەری شارى سەقز لەگەل دوو نوینەری دی خۆی تەرشیح کردوو، بەلام ئەو دەرئەچوووە و دەولەت خۆی خەلکی تری دەستنیشان کردوو. پیاویکی نیشتمان پەرور و کوردیکی دلسۆز بوو و خۆشەویستییهکی تایبەتی لە دلی خەلکی کوردستاندا هەبوو و شانازی بە کوردایەتی خۆیەوه کردوو، دۆستایەتی لەگەل حکومەتی کوردستان لە مەهاباد (۱۹۴۶) دا هەبوو، تەنانەت لە یەکەمین ژمارەى پۆژنامەى (کوردستان) ی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا، سوپاسی دکتۆر ئیسماعیل و دەوری پۆژنامەى (نامەى کوهستان) یان کردوو و پاشان ژمارەکانی (۱-۴) یان بۆ رهوانە کردوو، ئەویش لە بەرامبەر ئەویدا سوپاسنامەى بۆ سەرانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان و کارمەندانی پۆژنامەى (کوردستان) نووسیوو و هەندى هەوال و نووسینی ناو پۆژنامەکەى بە فارسی بلأوکردۆتەوه. لە بەرامبەر هاتنە کایەى کۆماری دیمۆکراتی کوردستان و دیداری پێشەوا قازى محەمەد لەگەل حکومەتی ئێران لە تاران و خواستی کورد بۆ سەرپهخۆی بەرگری زۆری کردوو و چەند جارێک بە شیوهزاريکی پەخنە ئامیزهوه پەخنەى لە حکومەت و سوپا گرتوووە لەکاتی هێرشیان بۆ سەر کوردستاندا، تەنانەت بویرانە بەرپەرچی پۆژنامەکانی ئەو سەردەمەى وەکو (اطلاعات) و (یادگار) و (کیوان) و (ستارە غەرب) و چەند پۆژنامەو گوڤاری دیکەى لەسەر مەسەلەى مەهاباد و زمان و ئەدەبى کوردی و سەرپهخۆی کورد داووتەوه^(۵).

(۵) هەندى زانیاری لە نامەى جەلیل گادانی بۆ لیکۆلەرەوهى ئەم باسە هاتوو، کە ئەوانیش پێوهندییان بە چالاکى پۆژنامەوانى و سیاسەتی دکتۆر ئیسماعیلی ئەردەلانەوه هەیه، حەزم کرد نامەکە وەکو خۆی لە پاشکۆى لیکۆلینەوهکەمدا بنووسمەوه لە پۆژنامەى کوردستان، ژ ۸۵ دا هاتوو: نامەى کوهستان پاش سألەها بېهۆشى و بېدەنگى لە دەمیکدا، کە تاران کانوونى ارتجاع بوو، نیو کوردی زیندوو کردەوه.

سەرچاوهی ماددی پوژنامهکه وا دهردهکهوئیت، بهشیککی زوری له پینگهی ئابوونهی سالانهی خوینهرانهوه بووه، چونکه وهکو له زوربهی ژمارهکانی سالی دووهمدا دیاره داوا له بهشداران دهکا ئابوونهی سالانهیان دوانهخهن و پوژنامهکه لهکار نهکهوئیت، تهنانهت گهفی ئهوهش لهوانه دهکات که ئابوونهیان نهداوه پوژنامهیان بو رهوانه کراوه بهوهی، که ناویان له پوژنامهکهدا بلاو دهکاتهوه، ئهمهش بهشدارانی کوردستانی باشووریش دهگریتهوه، بویه دهلی:

(باوهپ پیکراوهکانی ئیمه له عیراقدا تاکو ئیستا پارهی پوژنامهیان بومان نهئاردوو، بهدهل ئیشترکی عیددهکیش له موشتهرهکینی ئیمه نهگهپشتهوه. پوژنامه وهختی دهتوانی بهئینتیشاری خوئی ئیدامه بدا که پارهی ببی. هیوامان وایه که خویندهواره خوشهویستهکان باعیمی تهعتیلی پوژنامهی کوهستان نهبن و به زودی موتاله بهتیکمان که ههیه بومان بنیرن)^(٦).

وهکو پیداوئیستییهکی پوژنامهوانیی، پوژنامهکه له سهرجهم ژمارهکاندا ئهدرهسی تهواوی خوئی نووسیوه و ئابوونهی سالانه، که (٢٠٠ پيال) بووه و تاك ژمارهی به (٤ پيال) بووه نووسیوه و ههروهها نووسراوه (ئهو وتارانهی دهگاته پوژنامهکه نادرینهوه به خاوهنهکانیان وه کارگیري پوژنامه له ریزبهندی ناو پوژنامهکه و سپینهوه و چاک کردنهویاندا ئازاده).

سهرجهم ژمارهکانی بهردهستی ئیمه وا دهردهخهن، له ژمارهکانی (١-٤٨) له چاپخانهی (کشاورزی) و ژمارهکانی (٤٩-٦٣) له چاپخانهی (شرکت مطبوعات) و ژمارهکانی (٦٤-٨٤) له چاپخانهی (مظاهری) چاپ کراوه.

ژمارهکانی سالی یهکهم له (١-٤٨) هو سالی دووهم له (٤٩-٨٣) یهو سالی سییهم له (٨٤-؟) ه. به واتا ههر سال و لهیهکهوه دهستی پی نهکردوتهوه، بهلکو ژمارهکه بهردهوام بووه.

(٦) نامهی کوهستان ژ (٧٦-٧٩)، ١٩٤٧.

صاحب امتیاز
و مدیر مسئول
دکتر اسمعیل
اردلان.

کوشش نامه‌نگاری

بهیچ حزب -
دسته یا جمعیتی
بستگی ندارد

سال اول - شماره ۱۹

۲شنبه ۱۱ تیر ماه ۱۳۳۴

تک شماره ۴ ریال

یک پرده ننگین صلحای قوم بیائید و این ننگهارا بشوئید

شخص و تنبکه با مردم سروکار پیدا میکنند و وقتیکه در جریان اوضاع از جنبه کلی و فاعلی گذشته بعضی نکات توجه میکنند آنکه است که یک درمیاید که اوضاع از چه قرار است گفتن اوضاع خراب است مردم در فشار و ناراحتی هستند از دولت و مجلس و دستگیریهایی حاکم ناراضی هستند مطالبات صحیح اما کلی و ما بتدری باین نکات عادت کردیم که اغلب اهمیت آن را ندیده گرفته باغون سردی شانهها را بالا انداخته همچنان نظر اوضاع میساییم

ولی گمان میکنم اگر شخص جنبه کلی را کنار گذاشته جزئیات را مورد دقت قرار دهد شاید میزان تاثیر و حیرت بقدری باشد که شانهها قدرت بالا و فن نداشته باشد و شاید توجه و دقت بیشتری احساسات ما را برانگیزد نکاتی داده ما را از این سکوت و رشوت بیرون آورد.

من در اینجا نموده ام کوچککی از عملیات یک فرمانده عالی قهرآکس از روی مطلق یک منطقه مهم سرمدی است برای اطلاع شما میخوانم و جریان اقدامات را بطور بسیار خلاصه ای از نظر شما میگذرانم در آن دقت کنید و از این منته که نموده خبروار است بی بدینجهای ما و خطراتی که ما را تهدید میکند خواهیم بود

نواحی کرد نشین غرب مخصوصاً قسمتهای کردستان بر اثر عملیات بیشتر به عمده ای از مأمورین نظامی دولت و بر اثر تبلیغات شوم آنان به منظور ایجاد راه برگی برای سوء استفاده فرسالیان اخیر جالب توجه شد بنام این مسئله آنجا را میدان کارزار و برادر کشی کردند و مواقع آنجا را بقدری بزرگ کردند که نه تنها دولت بلکه مردم را مرعوب و عملیات نظامی را معیومترین عملیات نظامی جهان جلوه دادند باین تبلیغ اذهان عمومی را شرب و - کردستان را سلبه ای از آن خیز و انبوه کردند

برای چه؟ برای اینکه بیوسه ازای برای اعمال نظریات شخصی و خصوصی فراهم نمازند برای اینکه بدون ملاحظه مشق را برده ن مردم برشته برای اینکه آنجا را بصورت صحیفی گورستان مانسند در آورده تا هر چه میفرمانند بکنند و از کسی نسی در نیاید

تأمینتی این جریانات مکتوم بود مردم جرایم ملی و حتی دولت واقعا گمان میکردند آنچه را مأمورین ناچار گذارش می دهند درست است و روی اعتماد باطلها آن آن دستوروات شدید ، اختیارات کامل داده میشود مردم در زیر لکه چابکباران جان میدادند و منت ندرانه آنان را میخوردند و لب نمیکشادند

بقیه در شماره ۸

در پیرامون ادبیات کردی

اگر روزی یک نفر مستشرق انگلیسی با روسی از آن اثر ادیب طراز اول تهران بپرسد زموای هوامانی و باری مروانی و مصطفی دلی سندی و محمد کوماسی و وفاتی و مسیح و سرفی مگری با ... و ... که در کشور ایران بود و اشعار سرفی و دلکش سرودمانه چند نظر دارم بر آنجا تک و هار تیت جواب دهد اصلا معجوس می رانند، ما؟

در این صورت به پندیده می توانست ضرورت دارد آقا با نامصدیان امور فرهنگ تسهیلاتی در ادراک باقیاتال شونه و از زود و فشار با علم و علم و دانش دست بکشند و اجازه دهند که مردم خوانند اینگونه آثار رایبه فراغت قلب و آزادی کامل جمع آوری و چاپ کنند که این ذخائر از این نورد و دانشندان و فرهنگیان نیز بر آنها اطلاع یابند و قریحه های رسا و ذوق سرشار اگراد را بشناسند تا در نزد دانشوران بیگانه و جاهل بدورن خانه خودشان مسلوب نشوند، راه مباحثات و انتشار دیگر برآ هم در عالم ادبیات بیاید، و گذشته از همه تا واضح و آند ای است که علم پیر جیراز چوله آن بهتر است

توکل - عبدالرحمن شرفکنندی
کومستان - دسه از انخاص
معدودی شانه اکثریت مردم ایران و حتی آنجا که شعر و ادبیات علاوه دارند هنوز ندانند که زبان کردی هم شعر گفته شده و شعرای حال مار کردی هم بردمانند که در نظر جهانیان مدام عالی دارند

این سول انکوه و مقوم در ایاید با کمال تاسف اذعن نمود ولی منی است بینه در شماره ۸

بسیاری از چیزهاست که از قضا دور دست جاب توجه اغلاود نشندان را کرده و ایشان را به بررسی و تحقیق و تدقیق وامیدارد.

و در نتیجه مانند گوهر گرانبهای در خزان علم دانش آنان جایگزین میشود . اینگونه کوشها دو ممالک متدین بعدی فرادان است که از عمده احصاء خارج می باشد و تا اندازه ساز اهمیت است هیچگونه مانعی نمیتواند نظرو شنگران و ادو اینخصوصی و لو برای مدت کمی باشد باز دارد، چنانکه ترویج بریتانیای کبیر در این جنگ جهانی سوز و گریه دار کنونی در بغداد مجله شام (دنگی کبیتی تازه) به زبان کردی منتشر و آثار و ادبیات کردی و شرح حال شعر او دانشندان کرد را جمع آوری و به تحقیق و درج انتشار آن نامیرد از دو شعرای ا کرد ایرانی را که هنوز دانشندان بگوش برادران پارسی زبان نرسیده به تمام معنی میشناسند و آثار ایشان را جافته خواهند ده اند . همچنین در روسیه مماله شام (رسی تازه) به کردی چاپ میگردد اما مماله در کشور اندونیا هم میز هم زبان و هم زبان و هم مذهبمان مآتهائی که به لغوی زبان روح کرد و فارس را در یک کالبد بریدند هنوز زور گوئی و قلدری به شکل برید ضایعی در زبان آثار نویس و گرانبار حال دانش و ادب خود نمایی کرده و مانع از آن است که ادبا و دانشندان کشور هم هم این گمشدهای برینا دست نیابند III ادبا که البته معذورند ولی به این دلیل بی دانشان زور گو یاید گفت (دوران باختر نزدیک و نزدیکان بی بعد دور) - بالا خوارت از خود ادبیتنه ان می طلب

اخبار داخلة

کنگره پژوهشی ایران
 منظور تشیبه میانی دوستی و بستگی کامل بین پرستان ایران و پرستان دول دوست و متفق و همسایه وزارت بهداشت از پرستان دول متفق دعوت نموده و نمایندگان اتحاد جامعه خوروی انگلستان فرانسه مصر چین ترکیه عراق سوریه لبنان آلمان نسلان هندوستان - قسطنطنیه بنگران وارد و روز یکشنبه ۱۰ روزه اولی جلسه را با حضور هیئت دولت و آقایان نخست وزیران و وزیران سابق و بعد از رجاء و پرستان دیپلمه ایرانی افتتاح یافت.

تغییرات در هیئت
 آقای محمود شایسته پاشا سفیر کبیر مصر در تهران با اتمام غایب خود برای استفاده از مرخصی بصرف عزیمت نمودند.

تبدیل بخش بشهرستان
 هیئت وزیران تصویب نموده اند که بخش لامیجان بشهرستان تبدیل گردیده و بخشهای رودسر و لنگرود نیز از بخشهای تابعه آن باشند.

کناری ازکار
 آقای مهندس احمد زنگنه معاون فنی وزارت پشته و هنر از کار برکنار شده اند.

فرماندار کاشان
 آقای مصدق فرموده که لوژو بازرسی وزارت کشور بسمت فرمانداری شهرستان کاشان منصوب شده اند.

آزادی بازداشت شدگان
 پنج نفر دیگر از بازداشت شدگان آقایان از دفتر توتولان، علی آذر تکین،

اندوه ارهانیان، خانیاطور گربگوریان، واهن کلینیان آزاد شده اند.
آزاد شدن نیرومند
 سرهنگ نیرومند کهیل سابق زندان که با تمام شرکت در قتل خان بابا اسمع و معاونت در قتل فرشی و بازداشت غیر قانونی فونقر پاسبان وارد تنبیه بود چون در دادگاه تهران محکوم بجس اید شصت و دو روز کشور دادنامه را این رسیدگی ثانوی را بداد که جنای استان ارجاع داشته بود دادگاه امتهان او را به شش ماه حبس محکوم کرد چون هفت سر آمده بود آزاد گردید.

انتصابات
 آقای عباس چمن بازرسی فنی، زاون فرهنگ بسمت ریاست کار برداری دانشگاه و اداره کل امور بیستارستانها.
 آقای مهندس ضیاءالدین امیرمزی از طرف وزارت راه بسپرستی طرق استان بوم شرق و ریاست اداره کل راه شومه خراسان منصوب شده اند.

اخبار شهرستانها
از سقز
 ۱- رئیس شهرتانی سقز به سمنج منتقل شده در نظر است آقای اسکندر افشار پناه بسقز مامور شود.
 ۲- هیئت بازرسی مشغول رسیدگی بجناب ادارات غلغوب بخش کلاهی انحصاری میباشد.
 ۳- اداره دخانیات سقز جریه دارایی مالی شده است.

۴- دایره پست کالاهای جریه بندی اداراتی منفک شده تحت ریاست آقای داوری اداره میشود.
 ۵- رئیس فرهنگ جدید سقز آقای قریشی نمایندهای بکلیه دانش آموزان داده و تصمیم دارد هواید آترا برای تهیه لباس و لوازم التحریر دانش آموزان بی بضاعت صرف نماید.
 ۶- احکام دولگیزی که چندی قبل اطلاع دادیم بنارت برده شده کشف و گویا مسترد گردیده است.

از سمنج
 ۱- فرمانده لشکر کردستان ملی اعلامیه ای از ره کتی به اورامان را نوبه داد: و شبان دارد بازم برادر کشی شروع کرده دهه جا و در هر حال این فرمانده محبوب !! زور را بر تندی ترجیح میدهد نظریات خود در باره این اقدام هفت آتیه خواهیم نگاشت.

۲- برن کردستان تغییر شده سقز کتی که تحت نظر آقای مهندس افروزیان اداره میشود تصمیم دارد با استفاده از برق آبیاب و سینما وغیره دایره کتد امید بهبود وضع سمنج از حیث روشنائی میروند.

۳- آقای غلامحسین اردلان بهشتار روانسرتا با حضور فرماندار سقز در استان روز ۲۴/۳/۲۲ به سمنج وارد شده است.
 ۴- جناب الله شان مندی که سالهای گذشته از تشرفک مسای باقوای دولتی در راه رفتاری نظم و امنیت خودداری نداشته چندی است بدستور فرمانده لشکر زندانی بدون ملاقات است.

نمایندگان اقلیت و اکثریت در حضور
اعلیحضرت هما یونی
 اعلیحضرت برای خاتمه دادن بیحران کنونی وضع دولت نمایندگان اکثریت و اقلیت را در ساعت ۵ پند از ظهر روز شنبه بار دادند اعلیحضرت هابوئی پس از تذکره وقت سیاسی و اقتصادی کشور توصیه فرمودند حکم نمایندگان اختلافات و اکتار گذاشتن مشترکا در حل اختلاف و تعیین تکلیف در لیکوشن و نیز اشاره فرمودند شاید در مسائل دیگر برای رفع اینگونه اختلافات راه حل انحلال مجلس باشد ولی کشور ما برای این کار نه قانون اجاره میدهد نه ملا دو اینگونه مصالح کشور میباشد بنا بر این چنین فکری در بین نیست و آقایان که نمایندگان ملت هستند باید خودشان بشنوند و راه حلی پیدا کنند تا رفع بحران فملی که بر زبان کشور است بناد.

وقایع آرارات

سر سیدک خولا و سمرئی بی در فرزند را روی سینه ات گرفته ای
کردان را تو کعبه بوی برای کرد ها کعبه شده ای
هلبه آگری - هلبه آگری بلنه پش آگری - بلنه آگری.
 دعوات دامنه کوه دو باره بدست آزاراتیا آزاد شد آبی که از لی زارهای غری کوه سر چشمه گسرفته از جنوب آزارات بطرف خاک ایران جریان داشت حد طبیعی تشکیل آگری-ترکیه شد.
 این جنگهای آزارات مصادف با اعتقاد کتکره بزرگ ملی کرد بود که از روسا و منوران نمایندگان آگرا تشکیل یافته بود. این کتکره در نتیجه مذاکرات خود کمیته ای بنام « غری بسون » بوجود آورد. احسان نوری را کبیر فون الماده نظامی این کمیته انتخاب و اداره حرکت بلون رادر کردستان و مشارالیه تفریح جود پای قهرمانان ملی کرد به آزارات باز شده بود. از هر سو باین نقطه میشانند.
فرزنده یک حسنی که در اتالی جنک شیخ سید شهر « ملاز گرد » را اشتغال و قوای ترک را خلق صلاح نموده بود با برادرش کاظم بیک بویک

بسرعمو و چند نفر از سوارانش وارد آزارات شدند.
 خاس بیک بصر عبدالعزیز رئیس اهل سبکی، تاج الدین بیک از روسای بروجیری و برادرانش، عالم و فاضل محترم سید عبدالوهاب آتندی و سر عمویس سید رسول که از تبعیدگاه خود از میر فرار کرده بودند بیک بعد از دیگری به آزارات رسیدند.
 بروی حسنی بفرماندهاری و تشریفاتی بفرماندهی ژاندارمری آزارات انتخاب شد.
 در این هنگام بود که میلیون کرد ماش آزارات را با سرور و شادمانی زمزمه کرده که میگفت:
 ایرو دیسا حرم تو هات (امروز باز تو غنضتک شده ای)
 هو آگران، ونه کلات (آتش های تو فله شده است)
 کومبون اندی سرطه جوان (جهت روی تو دیگر تشکیل شد)
 هلبه آگری، هلبه آگری (باند پش آگری باند پش آگری)
 ایوب آبا از رؤسای قوطان باینده نفر از کسان خود که در نسبت سینه شمالی آزارات در شهر قدیم فورخان متحصن شده بودند مورد حمله نظامیان ترک شدند. جنگ چند ساعته در گرفت پس از دادن هدای اسیر و تلفات نظامیان ترک بطرف شهر ایبدر عقب رانده شدند و ایوب آقا خود را بلوای آزارات ملحق ساخت.
 نفوذ و تشکیل آگری زیاد تر شده بود بطوریکه ساکنین شهر با زیره که از نزارهای اطراف برای سوخت شهر میخواستند استفاده کنند میبایست بشکلات آزارات عوارض پرداخته تا تحصیل اجازه نمایند و با دست داشتن جواز رسمی آزارات بلا مانع عبور و مرور میکردند

از کرمانشاه

بنام ی.

یگانه محبوب اکراد جهان آقای دکتر اسمعیل

اردلان محترم مدیر محترم نامه کوهستان

از مشاهده تلگرام درجه در صفحه ۳ شام ۱۶ نامه زیرخوان نظریات خصوصی یکدیگر متأثر و چشم تیرمو عالم متغیر و غیره گشت که در بادش میاهدات یگانه غیرتندی که با او ملایم برای ملت هنر زاد خود از طم و ستم واضللال و جاوگیری آینه آنها از جنگال هرگونه آسیب و زوان حاضر شده و جدآ مبارزه و پافشاری و فداکاری مینماید و تمام نفوس زکیه امراء اکراد پشیمانان و رعین منت این انعام شایان میباشد شش غم که خود را از زاد کرد میدانند بجای تفرودندیسرو بپوش این که مال و جان را شاز نمایند چرا بایشی بدسیسه و تحریک دیگران بدون مطالعه باین حرکت بچگانه و غیرعالمه زشت مبادرت ورزیدند و متفوق و معلومن جامعه اکراد نمایند از درجه حدس و عمل تفاوت شده و حقیقت امر را کشف مینماید که این اقدام شوم ناشی از چه ناحیه بوده و از کجا سرچشمه گرفته است ولی برای روشن شدن فکرو کسب اطلاعات بیشتری در اطراف آن بنحسی و کجنگاوی پرداختم تا بالاخره از یک نفر هوشوری محترم که چند روز است کرمانشاه تشریف آورده استفسار نمود پاسخ داد که منظر بوده امضا کنندگان این تلگراف بیشتر از اینها باشند زیرا در چند روز پیش از طرف یک مقام عالی اجناسی (بیش از سی نفر) که این شش نفر هم جز آنها بوده نه برای صرف نهار تریه و کبیر و دعوت شده بودند حالیه معلوم گردید آن دعوت برای این منظور بوده است منتها سایرین خود دردی کرده اند و فقط این شش نفر بواسطه حفظ سرمایه و ستر من و دیگر به خود را باخته مجبوراً اطاعت و باین کار اقدام نموده اند علاوه اظهارات شخصی نامبرده قریب نیز تایید و گواهی مینماید که این اشخاص ضعیف النفس و بیچاره خود را باخته و مظلومانه باین امر پایبند که مورد انزجار و من و دیگر به خود را باخته مجبوراً اطاعت و باین کار اقدام نموده اند و بر واضح و میرمن است بفرز این که اینها از نود کرد هم بودند و با تصور مجال پایتکه مطالعه نامه گرامی کوهستان و مندرجات تاریخی و روح پرور آن مطلقاً خونخوار و خوار آنها نبوده و این قهره خالی از دسه و آرایش بود مانی نداشت و گریه نیز بروز شیره چشم چشمه آفتاب را چه گناه و متواضعند بوسیله نماینده در ستیج از قبول آن استغفا نمایند و با اینکه توبل خوردن و چه آتوبه بکسالت آن را برداشته بودند می توانستند نامه را بخوانند و ایشان آن که هزارانه و هزار نه و اگذار و از چندین آتوبه در سال آتینه خود در وی با استغفا خود را بدون این ترتیب یاداره نامه کوهستان تسلیم دارند دیگر اگر منظوری درین مورد رو نوشت بنامهای کجا - ستاره - وهر چه از وی داشت مگر تنظیم دولت با دعوای حقوق درین بود که میخواستند گواهی بگیرند یا اینکه چه اجباری آنها را بتبانی و امضای شش غری و ادار کرده بود خلاصه از شام این قرائن و دلایل دیگری که از خوف تطویل از اقامه آنها خودداری میشود محکوم و مجبور بودن و جبن و زدن دلی آنها محرز و مسلم و خیال خامی و وساده لوسی آن مرد دستور دهنده میرمن و آشکار میگردد بیچارهها بیخیال باطل تصور کرده اند که باین اقدامات تنهائی بی اساس و بوج و تو خالی میتوانند بجهنمیت نامه کوهستان که تمام اکراد شیفته و باستان و پشیمان آنست و با بسخ و اسخ مدیر محترم آن بوسیله شش یا شصت نفر لطمه و سکنه وارد کنند و نه فساد نور و سگک عمره کند

کرمانشاه ی. ۲۴۲۴۲۴

از تهران

آقای مدیر محبوب نامه عزیز کوهستان

از مشاهده تلگرام آقایان اشرف - نسر شاه - علی امیر - علی رضاستندگی - عطاشاه سیب - و جمیع ده که در شماره ۱۶ آن نامه ملی درج شده بود حال در گون و همان برده سیاسی که در پشت آن

تلگراف آقای جمال الدین مشیری تبرنگاروسی نامه کوهستان

بازدید زندان شهربانی کرمانشاه

از لحاظ وظیفه شهربانی و مجسم نودن اوضاع در نظروالی ای امور و بیان حقایق ناگزیرم نتیجه مشاهدات و بررسی های مورد ا که از زندان شهربانی کرمانشاه بعمل آورده با اختصار ذکر نمایم.

۱ - برآر آما. موجوده عدد زیادی متهم که جز ائشان تاکنون مشخص و معین نشده زندانی و بلا تکلیف میباشد که با شی مقامات ذریط زودتر وضعیت آنها را روشن و بلا تکلیفی آنان خانه داده فراتر طی مادری نماید.

۲ - وضع خوراکی و پوشاک زندانیان رضایتبخش بطوری که بیکبار زندانی در هر نوبت یک کاسه غذای گرم با کولبندازه کالی و یک کیلو نان برای ۴ ساعت و دو مقابل اخذ سهمیه شکر و چای آنان در شبانه روز بهر یک چند استکان چای داده میشود صوم زندانیان از لحاظ نظم و ترتیب و توجیبی که در باره آنان مرضی میشود کامل رضی هستند.

۳ - اخیراً یک بیستارستان بیست تختوایی با تمام وسایل و لوازم رای زندان تهیه شده چنانچه دیگر احتیاج بانقال و باران زندانی بر بیضخانه دولتی نیست و اغلب عملیات طی را میتوان بنه و رضایتبخشی در خود بیارستان زندان انجام داد.

۴ - کف اطافهای زندان و قسمت

بازداشتگاه و بی نهایت مرطوب باید تا تهیه واحداث زندان قانونی هر چه زود تر کف آن را با سیمان یا و سابل دیگر افزود تا از بروز رطوبت جلوگیری شده و از این راهبانی متوجه زندانیان و شهربانی نگردد.

۵ - تاکنون شهربانی کرمانشاه ندهه موقوف یک باب حمام مطاف سابل بهداشت در محوطه با انلا در نزدیک زندان احداث نماید تا از وقوع هرگونه اتفاقات سوئی که ممکن است در اثر بردن زندانیان بحمام های دور دست روی زندان جلوگیری بعمل آید بک موضوع بکراستت که صاحبان گرمای رضی نشینو در حمام و در اختیار زندانیان گذارند زیرا بر این اساس استمبارم خروج زندانیان دیگر کسی حاضر نشود بان حمام مراجعه نماید و روی این اصل گرمایه هایشان از دزد چه شورت و جلب مشیری می افتد. > حق هم دارند >

۶ - ملی گزارشات عهدیه شهربانی کرمانشاه یاداره کسل شهر بانی پشهاد مینماید اجازه دهند تا دستگاه زندان قانونی احداث شود تا کیه زندانیان را در یک جا سکنی دهند اما تا بحال دستور اعتباری بر ای این قسمت نرسیده است توجه اداره کل شهربانی و اباین موضوع جلب مینمایم >

دستهای لرزان و لبهاش مشغول کشیدن نشه شیطانی و در جستجوی پیدا کردن نقطه ضعیفی است که اجباری آزادی شوم خود را به آن تحویل نماید پیش دیدگانم کشیده و از خود بیخود نمود در صدد برآمدن که آفتابان را از نور توکیه هستند خوارند گان کرامی نامه محبوب کوهستان بشناسانم تا تصور نشانند اظهاراتی که از زبان دشمنان توده کرد جاری و به قلم ناتوان چند نفر از همه جایخبر روی کافه و اسپاه نوده است ایده آل مات توبت کرده میباشد ولی منتفا بخود آمده و یک ندای هر موزی امر به سکوت نمود و در ضمن مژخیم ساخت که نباید با اینها معامله متناهی نمود زیر امرزند هر چند تا شفه باشد بدروی رضی بوندت و سرافکنندگی اونخواهد بود.

بنابراین دم فروبیته فقط از آفتابان استعدا دارم چند سالی به فترت برگشته وضیت را یادیده باز مشاهده وبی طرفانه درباره نامه ملی کوهستان و اوضاع استفاک گذشته که هیچ فردی حتی در مقابل هتک ناموس ازادتی ترین افراد دولتی حق دمزدن نداشت قضاوت نمایند

بلاوه آفتابان باید بداند که کردو کردستان بنه موز غریبه کسی نیست و امثال هوشنه افشارها و بیابندهها زیاد بخود ده و امروز از آنان فقط نام نیک نباید باقی است و برای طرفداران اشخاص بنده سائته جز ندهامت و حسرت و متفوقیت نتیجه دیگری در بر نداشته و نخواهد داشت و بنین دایم روزی که مدت آن چندان طولانی نیست خواهد رسید و آفتابان از جسارت خود به یک نامه ملی که نماینده احساسات پاک توده عظیم اکراد است و غیر از ترقی و رفاه حال کردو کردستان منظور دیگری نه اردیشیمان و در مقابل کوهستان جوان سرتاسم فرود خواهد آورده ولی آن روز بر خلاف دون هفتان امروز ساکتین کوهستان با آغوش باز آنا را بپذیرفته و با قلم غوغوغای آنها را باطل مینماید.

حسینی - آزموه اردلان

ستاد ارتش توجه کند

اهالی بانده چه میگویند؟

اهالی بانده تکابنی توسط فرمانده تپ و برش منامات مسئول دولتی رسانیده پس از ذکر مقدمه ای اینطور مینویسند:

در این مقام که هستی و علاقه ای با ما دستبرش فغلت اولیای امور گردید بناچار دست از بوی فرزند را گرفته باطراف و اکتاف بر آنکند و با هزاران اسف و وطن مالوف و مقدس را ترک گفیم از آنجا که کشته اندو تا پریشان نشود که رسامان نرسد چنانکه موده و جوات هالیه ملیطسرت هابونی بگوش این مات و نجهیده که هیواره انتظار رسیدن چنین بشراتی را داشتند و سیه و آثار نیکبختی آشکار گردید.

با نهایت امیدواری بنگاه با ابرار بازگشت نمودیم در این اثنا جناب آقای همی وزیر مشاور شخصاً باه تشرف فرمادند ما را بچهران خسارات و ازال شکر و جوی و بتو و جوه شه و افراد ساکنان امیدوار و بحسن خلق قلوب پراکنده ما را جمع فرمودند ما نیز با دلی سرشار از عشق و امید بصلاح خرابیها پرداخته به انتظار یاری دولت و ملت نشستم امسا

«خود غلط بود آنچه ما میخواستیم» بعد از مدتها تحمل و بی انتظار از مبلغ هنگینی که ترکخواهان و ایرانیان پاک نژاد بتوان ما دادند تنها مبلغ ۸ هزار تومان وجه نقداری گندم و عدس تیر ساختن رسید تازه این اندک بوش با هزاران تیش همراه بود و مظالم سرهنگ بایندر حودا زود ندهان ما بیچارگان بر آورد و بجای شقت و ترس فرمادند که بانیای مصالح آجر و تیر که از خربق معدن ساخته بود بیوان ساختن برای تیر و خراب کرده بیضا برد و ساختنهای تیره سوخته را با خاک بگسکان نمود.

دو تن سرزاد بدبخت هم که مامور ویران کردن بناهای ما و دهنه های مطامع و اغراض بایندر شده جان بیجان آسزین سپردند و در قبال چند تیر که بفرای اهالی داد بامر آن مرد شکار همه درختان شیر و غیر مشرما از بیخ کنده شد و درختانی که بگانه معن ارتاق ما بود باینجه بیدادی از دیده بر آورده شد برای اثبات مسخر گتار مامکن است بگونه آریبا مرکز باقهای مو شریف فرما شده وضع اسف انگیز آنجا پیش خود ملاحظه فرمایید که چگونه آتش مظالم بایندر باغها را بل خاک تبدیل کرده آیا از مردم نجهیده اینطور باید استنات نمود

یکی دیگر از قبایع فراموش نهدنی بایندر این بود که ارضی را بنام ستوان قانع بریاست دژبان برگزیده این افسر که شرف لباس نظام را بکنی در انظار از میان برد برای اجرائی مقاصد سینه ریس

فرمانده خود زحمت بسیاری برای مایه وجود آورد از جمله از اول شب تا طلوع آفتاب هیچکس حق خروج از خانه خود نداشت حتی اگر بیمار میشد اجازه مراجعه بدکتر نداشت و باید و پنج بیماری را تحمل کند یا میرد بلاوه بدژبان دستور داده بود که از هر طریق باشد از مردم پول بگیرند.

تالیع هم از سفیدی ماست تاسیاهی زغال فروگذا نکرده چون الاغ را از روستایان بنوا بیگار میکردند و روستایان برای خلاصی از این مصیبه برای هرا لاغ دو تومان باج میدادند و دیگر بشیر نمی آمدند باینجه شهر گرفتار مضیقه خوار بار شد.

این بود نونه از قبایع اعمالی بایندر که برای احتراز از اطاله کلام باین مختصر قناعت شد. اینک تقاضا دارم نخست مرفرمانده سعاده که بنام ما دریافت داشته اند مسترد دارند که بصرف ساختن برسد و چندین نفر بنا و نهار هم بیانه بیاورند که بعمران و آبادی بر دایم در تانی اقدام فرمایند که سرهنگ بایندر شدیداً مورد مواخذه قرار گرفته خسارات خرابیها از او مسترد شود.

دو نوشت شرح بالا برای درج در نامه شریف کوهستان تقدیم میشود که معبر رسید آن حق ما را از بیاد گران سازد ستانته از اقدامات خدایسنداده فرمانده معظم تپ نیز امتنان داریم که از موقع ورود ز ما رفع مراجعت فرموده اند

از طرف اهالی سندیبه و بیخانان بانه:

حاج عبدالعزیز دیبانی - حاج محمد عزیز عطیسی - رؤف عطیسی - حاج نصرالله نودی - مجید امینی اویسی - عبدالله قاضی حاج محمد رحیمی - حاج کریم قاضی - سلیم احمد زاده - سعید امین زاده رشیدسلیمی حاج محمد امین یفتیاری - صالح محلی نژاد - حاج مسیب عزیزی - مجید جامعی محمد عزیز خانی - سعیدالله اسدی - حاج محمد مروستی - حاج کاکا شامی - حاج محمد امین توتوتویی - صالح حسینی - قادر بهرامی - سعید علایی - حاج محمد صالح مصدودی - محمد ممباری - محمد رشید شربیانی - صادق وتوتویی - حسن نفوری - رشید مروفی - گوویل ملازویی

کوهستان - انتظار داریم فرمانده تپ ستر بوظیفه وجدانی خود عمل نموده شکایات حق مردم را با املها نظر قطعی خود بدون طرفداری و رعایت همکاری به

ارمهاباد

((غرور ملی))

آقای دکتر اسمعیل اردلان مدیر نامه کوهستان

روز دوشنبه بیست و هشتم خرداد ماه ۲۶ در موقه ۱۰۰۰ شغل توزیع شماره ۱۶ نامه شریفه بوم جماعتی از مشترکین امتهای یون و بیسیری منتظر دریافت آن بوده از میان آن جوانی فابل و برجسته و فارغ التحصیل کلاس ششم درستان (آقای جعفر کریمی نواده آقای کریم بازرینی دبیر کرمی مالک قرقله) که از جوانان ملی و مبین دوست و یکی از مشائخ نامه کوهستان است پس از در یافت نامه شریفه نتایجات همیشه و شوق مفرطی که به آن دارد بلافاصله بظالمه مژول گردید و وقتی که بصفحه ۳ زیر عنوان نظریات خصوصی (تاکرکراف آفایانیکه از گرفتن نامه مبارکه استنفا داده اند) رسید و با کمال دقت خواند و بسیار متأثر شد ازینده خداوش شود که دو فقره نهای صفحک وی را برش رسانیده استندما حکسشم مورد قبول قرار دهد.

۱- آقای جعفر کریمی تقاضا نموده و منتهی شده است در تمام خاک کردستان هر کردی که نامه کوهستان را با بقی ملو از احساسات و ایمان در یافت و استقال نکند وجه آویسان سایانه او را به اداره روزنامه تقدیم دارد

۲- نظر به عشق و علاقه که نسبت بآن نامه ملی دارد مبلغ پنجاه هزار ریال وجه نقد بجای وجه آویسان آفان نامرود و کمک به معطبه آن تجربه شریفه تقدیم نمود امیدوارم هدیه نا قابل آن جوان ساس مبین برست را با نظر مرحمت قبول فرمایند تا اشخاصیکه بشرافت ملیت و حس مبین پرستی بر آورده و آشناننده انعبرت گرفته و هم چنانکه در سطور اخیر صمحه ۳ خاطر نشان فرموده اند ثابت شود که (نامه کوهستان ننگ دارد وجه اشتراک از کسانی دریافت دارد که از روی عقیده و ایمان مندر حاشش را ننخوانند)

بنامینده نامه کوهستان درمهاباد - صدیق حیدری

اینک نامه ای هم از آقای جعفر کریمی آقای دکتر اسمعیل اردلان مدیر محترم و محبوب نامه کوهستان

از انتشار نامه ملی کوهستان که واقعا سرچشمه حیات و زندگی جامعه کرد است منتها بیسرت و خوشبختی خود را مرض میبکند آن تجربه شریفه حیات تویی بکات کرد بخشیده است داستان تاریخی شهیدار ساله کرد را که اصل و نسب ترین نژاد ایرانی هستند و تاکنون در اثر استبداد نامی از مومود و هستی آنان در منجات دهر وجود نداشت از اول طبع و چنان حیات تازه بخشیده که گوئی در تاریکی شب دبیر آفتاب نورانشان از مطلع سعادت و خوشبختی طلوع نموده است - ای وقت تو خوش که وقت ما کردی خوش -

در خانه بانده تمینیت و شادباش خود بهیضو محترم از شدادند مثال خواستارم که جامعه کرد را از قهرای بدبختی بشاد راه سعادت و خوشبختی هدایت فروده و آن وجود محترم ا در ارا از حق گوئی و احساسات ملی بیشتر از پیش موفق و مغرور و منصور فرمایند - از مهاباد جعفر کریمی

کوهستان - عاوهت و مردانگی میبده از خصایص برجسته اگراد بوده بطوریکه اگر سالیان دراز دیکری بیزیت ندر مروایام نتواهد توانست این خامیت اصلی نژادی را از میان بردارد. تاثر آقای کریمی از تاکرکراف چند جوان سنج بسیار طبیعی و عکس العمل ایشان مشت محکم برده ان سیک سرائی بوده که از طرف کودکانه بیخالی خود خواستارند با حله کنند.

بینه در صمحه ۶

سع اولیای مسئول برسانند مقصود ما ستاد ارتش را بحیالیات باید در ستر و با همه توجه سازند تا بداند مردم کردستان معظیترین و مسالترین افراد جامعه ایران بوده قطعر ص وطبع خود خواهی و بد رفتاری - فرماندهان تالایی است که آنان را بیست و سی هزارند برخلاف حق و واقع بد جاوده مند.

علم آذای سده مردوخ (آبناغ کردستان)

۱۹۰

گرد و گردستان

**

(پادشاهی فریزر) - پس از
وفات ترس پسرش (فریزر) که هنگام جد خودش بوده است . و غرب (فریزر) و یونانیان (فراورتن) با فراورتن - یا فراورتنس یا فرورتنس میگویند. در سال (۶۵۵ ق م - برزنت ماسنتیاجوس نبوده است. این پادشاه کشور خود را از یکطرف تا رود (جیجون) و از سمت دیگر تا (هند) و از سمت مغرب تا میزو پو یامی (یعنی بن الهجرین) توسعه داده اهالی (تبتی) و (مارتوس و سیلیسی یعنی کاپیکه) و (ایرایج) - هم با جندار او شده اند . غیرایان . و معدریان هم با او بیعت اتفاق بسته در زیر پرچم حمایت او بوده اند . و ششور اکر تان (یعنی همدان) در زمان او بیعت بزرگی شده است و مرکز آن در دشت که تا آترمان در پایتخت بود . با مر این پادشاه با کاتبان اتصال یافته است . و بالنگری گران از قبایل مختلفه بنگ آخوریان برخاسته . در جنگ کشته شده است (۶۲۵ ق م - ۶۳۳) ق م نوشته است -

(پادشاهی کواکسار) -

پس از کشته شدن فریزر ، لشکر ماد انبازام باقیه . نزدیک بود که باز کشور (ماد و پارس) ب تصرف آشوریان در آید که ناچار باز دیگر رؤسای طوایف پچالای کرد آمده پس او را سیاکزار که غیرایان هورا نشتر میگویند یونانیان (کواکسانارا) - و بالانره (کواکسار) میخوانند. در سال (۶۲۴) ق م بر تخت نشاندند .

ارمنی که از پدر باین پادشاه رسیده بود همانا حس انتقام از آشور بود . و یثرائیل . این پادشاه شرتیب سیاه دانی برداخته پیاده نظام و سواره نظام مقلی را تشکیل داد پیاده سلاح به نیز و کمان و شمشیر - سواره سلاح نیزه گان و نیزه و گرز و کتف - سواره نظام (مان) از حیث هنر مند ی بر سواره نظام آشوری برتری داشته اند . زیرا سواران مادی در حال تاغ و تاز با کمال مهارت تیر اندازی میکردند علاوه اسبهای مادی هم از حیث جالاک و قشنگی و تنه اوی و دوام معروف اتان بوده است - کواکسار که ایرانیان سیاکزار میگویند . پس از تهیه چنین

« از سالم »

ده مرگه و ۱۰۰

همیشه و چاه و ریم به لگو به معنی باری کبابی می
له تاریکی شوا شله می چرا مشکل نهانی می
چرا اول شهری قیرم گرمی دل ۴۰۰۰ جیبرات
به سرودی بای اجل شمی مرادم هر صحنای می
اصحرای مجشیشا دولیوم ترشکی جفاناکا
ندای تو شوخته بی روحم که جاوری دوو جهانی می
لا خواش ه کدم دایم صنه بنوئی ولی ناچار
رضام حرنی له جوابت بشنوم یا « دن ترانی » می
به چر « مان » صور طاقی به بری توی نه کیشاو
که زمانه نشی کیشای همی هروا صحنای می
وفادانی « کاه گره دل به گویند جا که له تلت می (!)
زبانی پوهه دختر ب، کسی مهری زبانی می
روانی سکو همکن با تازه کاه زیری شی بنیم
به شچرنی دمت ناگاشکر ؟ با اسلهای می
برینی باطنی ستوشنی ، شو شرایه کله می (سالم)
نهانی به سهنی شویم نه پنجهی ظانی می -
این نخل و آذای مهد امین هر شند از ستر ارسال داشته اند

و حیرت است . که چهل سال پیش این دولت شهن تبار دولت
جیلام را منقرض نمود . اما دست انتقام در این هنگام او را نیز از
صفحه روزگار برای ابد برداشته و محو و منقرض ساخت .

(قطعه)

گر زانکه بد کنی تو میند ارکان بدی
گردون فرو گذارد و دوران رها کنه
فرض است کار های بدت نزد روزگار
در هر کدام دور که باشد ادا سکنه
پس از اغراض دولت آشور دولت ماد و بابل عقد اتحاد را
میگستر کرده . پادشاه ماد دختر خود را به « پختنصر » و لپیهد
حکومت بابل داده است . پختنصر « مرکب » یوگندرز « است که در
توزان مذکور است این یوگندرز دوم است که سبب دامادی پادشاه
ماد . پیش از فوت پدر پادشاهی مادی شد . مقارن فوت
پدرش « نغو » پادشاه مصر او را رکنار « فرات و شکست داد و با
شتاب به بابل برگشت و زمام کشور کلهه را مستلا بدست گرفت -
اندامات نیرو مند « پختنصر » در فتح بلاد و سرکوبی طواغیت و
تخریب است اندهس تیرید بود در سال (۵۹۸ ق م معروف تاریخ
است . دانایل پیغمبر معاصر این پادشاه بوده است این پادشاه در آسیا
به « غازی » اشهار داشته . یونانیها در باره او گفته اند که
« یوگندرز » سیاه خرد اروپا را پیوسته تا ستونهای « هرکول »
یعنی بزار جبل طارق نشانه است - این غلدون در کتاب « المیر »
و مسعودی در مروج الذهب - و ابن اثیر در تاریخ کامل و تاریخ
سیستان در صحنه ۳۴ و قیره هم پختنصر را « سپه دار » اهراب «
تیر - کینیا کرد پادشاه مادی نوشته اند .
یعنی دیگر او را سپید « سین » مرقوم داشته اند -
شاید « گودنرز » را گودرز تصور کرده اند . چنانکه تاریخ تبری
طبع لیدن جلد دوم صحنه « ۶۴۹ » و مرجان ملنگ جلد پنجم
صفحه ۲۵۵ و « ۲۶۶ » و « ۲۱۰۵۵ » و نیز رهام گودرز را نابو
گودرز نوشته اند یعنی بسرگودنرز « - شرح احوال پختنصر در
کتاب ملوک موم هم در فصل « ۲۴ » و « ۲۵ » مذکور است
» بقیه در شماره آینده «

برای اطلاع عموم اعلام میدارد

ستوان یکم ابراهیم فولادوند افسر ژاندارمری که غلاف برنده گروهان ژاندارمری ستهج است بیپوجه بستگی و فرات و خوشی با آقای سرگرد ملی - فولادوند و اخوان محترم ایشان آقایان محمد نسی - فولادوند - و امیر قاسم - فولادوند تا بنده میسب و آقای غلامرضا فولادوند - رئیس بازرسی وزارت دادگستری و خسرو فولادوند - و امیر حسین فولادوند - و ستوان یکم علی اصغر فولادوند افسر آرتش ندارد. اصولاً آقایان فوق الذکر نیست

موسی اسحق

فرور ملی

بقیه از صفحه ۶
ما وقتیکه با انتشار نامه کوهستان بردانیم تمام مخالفت ها و کارشکنی ها را پیش بینی میکردیم و با علم اینکه این اقدام ملی ما مخالفان ساده لوح بسیاری دارد، بادیه گان باز بدان اقدام کردیم و در هر حال خود را مأمور نشر افکار و شاید افراد دانشمند و علوم آگرا و وطن پرست و غیرتند را پشتیبان نامه کوهستان میدانستیم و همانطوریکه گزارش نوشته ایم تنها باین تلگراف های ضعیف اهستی نیدهیم و انگاره شتهای بجه گانه دره تاثیر نخواهد داشت بلکه بالعکس وطنه ملی ما را بیشتر باین خدمت اجنبی و اساسی تشویق میکند.

اما ارسال پنج هزار ریال

اگر از بیست ماهه ادب نبود با اظهار امتنان وجه ارسال را عودت میدادیم ولی در مقابل اقدام آقای جعفر کریمی خودتوجه تعطیل سانس ایشان را جریحه نخواهد نمود چون نظر ایشان از ارسال وجه اقدام نیکی بود ما هم آنها اقدام نیک ایشان را ادامه میدیم یعنی وجه دریافت میکنیم و سوشل را اعلام میدارم و آنرا میتا در حساب مخصوصی در بانک ملی گذارده برای « احیای ادبیات و آثار کرد و معرفی و شناساندن بزرگان و مشاهیر کرد بنگار خواهیم برد.

شش تن امضا کنندگان تلگراف ستهج هم همانطوری که اعلام داشته ایم میتوانستند بنیایدگی نامه کوهستان در ستهج مراجعه نموده بقیه وجه آن بولان های خود را دریافت دارند.

آگهی عصر وراثت

تاریخ ۱۳۲۴/۲/۲۴ بان طاعت (حریری) بشناسنامه شماره ۱۹۷۵۹ باستاند بکیرک گواهنامه و دو نوحه شناسنامه دادخواست شماره ۱۳۲۴/۲۸۵۸ باینکه مرحومه بانوربا (حریری) دارنده شناسنامه شماره ۱۹۷۵۷ در تاریخ ۲۶/۱۲/۱۳۱۹ در تهران جایگاه هیشکی خود وفات یافته و متعاضه و بانو قدر شناسنامه شماره ۱۹۷۵۸ و خدیجه شناسنامه شماره ۱۹۷۶۰ و رفیقه (حریری) شناسنامه شماره ۱۹۷۶۱ در تاریخ ۱۳۱۴/۱۲/۲۱ در تهران جایگاه هیشکی خود فوت و حین التوت ورته متوفی منحصراً به سه نفر خواهر بان طاعت متعاضه و بانو قدر و خدیجه غیر از سه نفر نامبرده دره دیگری ندارد و پس از شنیدن گواهی گواهان مراتب سه نوبت متوالی ملهی یکبار در روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی و روزنامه کوهستان آگهی میشود با گذشتن مدت سه ماه از تاریخ نشر اولین آگهی و نبودن مترضی بر حسب تاسا اقدام خواهد شد نیز اگر کسی وصیت نامه از متوفی دارد در طرف مدت مزور ابراز و الا هر وسیله غیر از رسمی و سری ابراز خود اذدرجه اغتیار ساقط خواهد بود.

۳-۲
رئیس کل دادگاه های بخش تهران - امامی اهری

مالات وارده و شکایات بترتیب نوبت با رعایت تناسب موقعیت دوج میشوند کوچکی صفحات روزنامه و کثرت مطالب وارده اجازه نمیدهد کلمه مقالات رسیده هر هفته را تمام چاپ کنیم امید است در آتی بتوانیم نا تغییراتی که در قطع یا تعداد صفحات داده خواهد شد این ایراد را هم مرتفع نماییم .

از سقر

پخشنداریکده در خواب است

این هفته دو کاغذ یکی با مناسی م - هنرجو و دیگری با مناسی صالح مبین برست از سقر در میان مراعات آورده شهرستانها در بیامت داشتیم که هر دو اظهار عدم رضایت از علیسات آقای امین اسمعیلی نموده بودند .

ستوان نامه هایکی « اسمعیلی و دیگری

» شریک دزد و رقیب قاتله» بود .

نگارندگان بنظر اظہار داشته بودند

که در دوره هرج و مرج امین اسمعیلی (که که

میں) پسر حاج شیخ الاسلام سازا منوبیت

استفاده نموده نام رئیس فرهنگ و اوقاف

سقر تمام مال الاجاره های خانه و دکاشین

مساعدت را بجهت قوت « زد حالیهما

استفاده از قرابت پخشندار فعلی سز بیجان

مردم افتاده بدون اینکه سستی رسیده داشته

انند در حضور یا در غیبت پخشندار

کفیل پخشنداری امضا میکنند.

بدستاری این شخص دو نقر از

عزیزادگانش نجم الدین اسمعیلی عابدین

اسمعیلی که اولی از اداره آمار و ثبت احوال

و دومی از خانیات اخراج شده بودند یکی

در اداره غله « محفل پول خوردن » و

دیگری در شهر داری « محفل پول بردن »

فلا مشغول خدمت بخود و شیانت پلث

هستند .

امین اسمعیلی هم از سازه لوحی پخشندار

استفاده کرده بر او سوار و مرکب حرص

و طبع خود را بیولان در آورده است مردم

بیچاره از ترس پخشندار جرئت شکایت و

الهار برخلاف او ندارند
کوهستان - این بود غلام اظهار
این بود غلام اظهار
خود اسمعیلیها - پخشندار سقر این مطالب
و بیانات را تأیید میکنند که بیامت خستنا توجه
فرمانداری کرد ستان هم باین اظهارات جلب
میشود و تا کاید می بینیم که مردم سقر که تا
بحال از کسو چکنترین حق حیات محروم
بوده اند دیگرشیش ازین نباید زیر بار
فرمایشات و دستورات هر قاتله و بیامنی قرار
گرفته و از خون خود محروم باشند آینه
فرماندار کردستان باید متوجه باشند که
مردم وقتی ببدیه احترام بایشان خواهند
تکریست که در اقبال مأمورین تابعه دقت
نموده در صورتیکه کسانی برخلاف مصالح
عمومی اقدامی کنند بدون ملاحظه از هیچ
مقامی دست آنانرا از کار کوتاه نگذارند
فرماندار کردستان این تذکرا مورد توجه
قرار دهد بدیهی است قاطبه مردم پشتیبان
او بوده در غیر این صورت البته نباید
حقوق خود را فدای لاجظای بنشینند .
باز هم تکرار میکنیم سازمان محیط های
شده مردم آزادی ندارند ازیر متنگه شمار
قرار گرفته اند باید از این ظلم و تارواها
کاسته شود .
مردم تذکرا بدین خود باید اشیال خود
بدون ترس و ملاحظه مطالب سته خودتان
بر او بنویسید ما هم آقدر کتبه میخوانیم
کوشش خواهیم کرد شمارا از زیر این بار
سختین ناملایبات نجات دهیم .

روز ۱۳۲۴/۳/۲۲ آقای حاج جزوه آقا نادری مالک ده
جله بان که از ما کن درجه ۱ مامش لاهیجان بود در نیرزد و بیارستان
چشم از جهان پوشیده و دوستان و علاقه مندان را برای همیشه منالیم و
منأثر ساخت در مساجد مهاباد مجالس ترحیم منعقد گردید مرحوم
حاج جزوه آقانادری مرقدی در بنار و پاک دست و پاکدامن و فروتن و
نیک نفس بود و از مالکین و منتقدین قبله مامش و ست ریاست قوم
خود را داشت مردم از دست و زبانش دوامان بودند و در این عصر
کسی در سخاوت نباید او نیرسد سالها است مدرسه معقول و منظور
در ده جلده بان که دهی مرزی است بدست خود آن مرحوم تأسیس و
همیشه بالغ (۳۰) نفر طرقله مدرسه مزبور بتحصیل داشته داشته
و دارنده هزینه مدرسه و مدرسه فوق از طرف مرحوم حاج جزوه آقا
تأمین میگردد از آن مرحوم چندین پسر و دختر بیادگار مانده از آن
جله آقای عبدالله آقایی قادری است که در صفات نیکو و علاقه مندی
بفرهنگ اسلامی کمتر از پدر نیست و او فرزند ارشد آن مرحوم است و
کیرمردانگی و ابراری ادامه دارد. ارم مدرسه فوق بنه است ضمن اظهار
تأسف و همدردی از این ضایعه بمرم با زمانه گان و دوستان آن
مرحوم تسلیت گفته و موقعیت آقایی عید طه نادری و سایر از ما ندگان
آن مرحوم را برای خدمت بفرهنگ و عالم اسلامی از خداوند تعالی خواهانیم
اینچنانچه از طرف اهالی شهرستان مهاباد مراتب تالم و شرکت
در مصیبت وارده و مبر و شکیبائی را بیامانندگان مرحوم حاج
جزوه قادری عرض و از خداوند خواستارم که جانشین مظلوم کمال
از سیره صالحه و حسن اخلاق سلف خود بپروی نماید
مهاباد - صدیق چه ری نماینده نامه کوهستان

نامه ها و تلگرافات وارده

از سقز
آقای محمد امینی از انتشارنامه
کوهستان اظهار مسرت نموده اند.

از سقز
آقای سید حسینی خطاب به اهالی
مهاباد شرحی نگاشته موضوع جیب یون
جابه رحین قبی بود را مورد بحث قرار
داده می گویند: عده ای مامور خائن و طماع
که در دبستانهای دوره سلف تحصیل مقام
کرده و در گهواره عهد دینتساوری
برورش یافته اند راضی نمی شوند تعدی و
رنج رسیختگی که بابت اصرار کرد وارد میشود
بسی از ایای دولت برسد قیلو را قیلو،
خادم را خائن و مبین پرستی را استقلال
چلو و گدازش میدهند و ... تا موقتیکه
سکرمی مثل زمام امور را دست نگرفته
و این مامورین معلوم الحال لجام گسیخته
گوشای داده نشود باید میرنود زیرا
العبر مناج العرج .

از سقز
آقای کریمیان از انتشارنامه
کوهستان اظهار مسرت نموده اند.

از سقز
آقای جلال الدین هفتبندی خانقاهی
تلگرافی مغایره کرده می نویسد: اگر
چه داعی هیچگونه ابراز وجود و امضا و
مهر میلالت را عادت نکردم و همیشه

خادم گننام دولت خود را نامیده ام لیکن
این مرتبه وجدان خود را مجبور میکنم
از این حسن انتخاب جناب سرهنگ ماسومی
بفرماندهی تیب ۱۱ سز مراتب تشکر
بی آلاش خود را تقدیم و از اقدامات
فداکارانه و آرامش دهی ایشان نسبت به
دولت و منطقه بدبخت ماستشرک برتشکر
و استنان برامتنان معروض دارم و...
کوهستان با اقرار اطلاعیه که رسیده
فرمانده لشکر کوهستان در پیشرفت اقدامات
آقای سرهنگ ماسومی ثابت و انکار شکنی
میکند و سعی دارد بپوشانند او را
دلبره نماید تا با ستاد ارتش این اقدامات
را هم نایدید خواهد گرفت .

از سقز
آقایان مظفر ندیمی و محمد غاضی
ضمن تلگرافی می نویسد: از این آتش
مقدس که در قلب و خنامه شما برافروخته
و از فرسنگ ها راه توده افشرده کرد را
نور و گرمی داده و روان تازه به جانهای
مرده بخشیده است خدا را پاس میگوئیم
و موفقیت روز افزون شما را دعا می کنیم
نامه معیوب کوهستان شما را در پایبخت
کنور آرزو مندیم و از اینکه توجه هست
دولت را به اقلیت نجیب و شجاع کرد
مطوف فرموده ایم تشکرات قلبی و ادعیه
سبیه خود را تقدیم میداریم.

از سقز
آقای دکتر سیدی که چندی قبل
مورد حمله و اهزان قرار گرفته مجروح
شده بود و ناتوانیاش بغارت برده شده بود
شرح مفصلی نگاشته و از جدیت ها و
اقدامات مامورین آگاهی گرمناشاه

اظهار امتنان نموده اند.

از بوکان
دربست دیروز هم نامه ای از آقای
حسن تواریخی دریافت داشتیم ایشان هم توجه
نامه کوهستان و خوانندگان آنرا با چلبای
زبان و ادبیات کرد جلب نموده و پیشنهاد
نموده بودند شماره های نمایه مخصوصی
از نامه کوهستان فقط برای این منظور
منتشر گردد.

از سقز
تلگرافی نامضی آقایان آقاو فیشرانی
مجدد بزبان پناه - فیضی بخش - حسن
نیش الله بیگی - اسدالله لطفی - مراد
امینی - عزیز ابدی رسیده مینویسد حال که
امر انتقال آقای سرپرست راستکار رئیس
شهربانی سز رسید و بجای هیچگونه تصور
تعلق نمیرود محض استحضار از وظیفه
شناسی و صداقت ایشان تقدیراتی مینمایم

کوهستان - از اداره کلی شهربانی
امتنان داریم که تذکرات ما را مورد توجه
قرار داده و بالتجیه دستور انتقال آقای
سرپرست راستکار را صادر نموده (مراجع
به تلگرافات آقایان هیچ اظهار نظری
نمی نمایم ولی گمان میکنم اداره کل
شهربانی هم بی جهت ایشال را از آنجا
تغییر نداده است لابد تعزینی کرد و وظیفی
بدست آمده که موجب تغییر ماموریت
ایشان شده.

از مشترکین که تا
بحال وجوه آبیونان را
تبرداخته اند تقاضا میشود هر چه
زود تر آنرا ارسال دارند
مشترکین شهربانیها
میتوانند وجوه اشتراک را
توسط نمایندگان ما ارسال
داشته و با مستیامیفرستند

از مشترکین محترم
تقاضا میشود از لحاظ
کمک به نظم و ترتیب
توزیع آگرو روزنامه شان
توسید لطفاً ما را مطلع
سازند زیرا هر هفته مرتباً
روزنامه به آدرس کلیه
مشترکین به دست داده
میشود .

امیدواریم آقای سر
بهر راستکار در ماموریت
خود توجه داشته باشند
که انکار عمومی محترم است
و اگر شخص احياناً تقصی
بشاید قطعاً موقی خواهد
رسید که بازخواستی بشود.
دیگر ما مورین هم
باید باین نکته توجه داشته
باشند نامه کوهستان هم
بر حسب وظیفه کاملاً مراتب
است

حکومت بایزید هم در قبال این اقدام غیر از چشم پوشی چاره ای نداشت
دولت ترکیه چون از راه اعمال قوه قهریه نمیتوانست کاری
از پیش ببرد، برای برهم زدن این کانون ملی کرد فکری اندیشید
قانونی بنام « قانون تأجیل » از مجلس کبیر ملی ترکیه گذرانید و
بسبب آن عقوبت بلائید و شرط را که فقط شامل ولایات کردستان باشد
اعلام نمود.
این قانون بوسیله هیئت های از اشخاص معالی بسکوش ساسکتین
آرارات رسیده میشد و آچارا باطاعت دولت و استفاده از مزایای این
قانون دعوت مینمودند.
در قبال این بیخبات دولت، آراراتیها اظهار داشته موقی اظهارات
نمایندگان اعرامی مورد اعتقاد خواهد بود که رؤسا و متوران اسکراد
تیرید شده آزاد گردند. دولت نیز این پیشنهاد را مورد توجه قرارداده
باستثای چند نفر ببقرا آزاد کرد.
این هیئت ها از طرف دولت علاوه بر تبلیغ در بیان ملیون آرارات
ماموریت داشتند که با احسان نوری و شیخ عبدالعادر که خانزاده های شان
بمنطقه غربی آناتول انتقال داده شد. بوده مذاکراتی نمود و عده دهنت
در صورت تسلیم، دولت موافقت دارد خانزاده های شان آزاد گردند.
این پیشنهادات دولت و مذاکرات هیئت اعرامی در احسان نودی
اثری نشود ولی شیخ عبدالعادر با اتیاعش شهر بایزید فتنه نماینده.
شیخ عبدالعادر پس از تسلیم با هیئت دیگری ماموریت یافت
که به آرارات آمده بروی حسنگی را با نصایح دوستانه و اادار طاعت کته
ولی آذارتی ها که از این نظر اطلاع یافتند او را راه ندادند.
عده ای زکسانی که از خارج بآرارات آمده بودند رویه

شیخ عبدالعادر را تأیید پنی تسلیم فوالت ترکیه شده
دولت تسلیم شده دان را تشویق می نمود بدین مقصود که نه تنها
آنان را خلق سلاح نمی کرد بلکه خلعتی هم در مقابل این حس اطاعت و
تسکین آنها میداد
در زمره تسلیم شدگان سید عید الوهاب و تشرشکی بودند که
با نظر و دستور فرمانده ملون کرد باطاعت دولت در آمده زبیرا نشته
فرماندهی این بود که تشکیلات خوبی بودند سایر مناطق دیگر کردستان
ترکیه نیز توسعه باید و برای انجام این نشته اطاعت و تسلیم طاهری این
دو نفر شوری بود،
تسبب در میان بعضی از روسای ملیون بقدری شدید بود که
تسلیم بعولت را کردار داشته و بیچوجه برای شنیدن رجعت در قانون تأجیل
حاضر بودند در این موقع بود که فرماندهی ملیون کرد نماینده روسی
کمیته ارمنی های مهاجر را در آرارات بنیرت زیر آکنگره کرد تمایل
ارمنی های مهاجر را به دوستی « کرد و ارمنی » با خوشحالی تلی
نموده بود
بعضی ها بدیاری فرماندهی ملیون کرد را از یک نفر نماینده
ارمنی های مهاجر وسیله ای برای تبلیغ به دانته برخلاف واقع و حقیقت
اینطور شاهه داده بودند که قوای مسخ ارمنی ها به کمک ملیون کرد
آمده است.
اجرای قانون تأجیل برای مدت قلبی قوای آرارات را از
حیت آتوره دو تنگنا گذاشت. زمستان بود بر مختصری منطقه بایزید
را تا حدود تشکیلات آشری مشغول ساخت بهار سر رسید

کوهستان

در پرامون ادبیت کردی

په ازمفغه ۱
مروف که میگویند و ماهی و ماهی روغت از آب بگری ناز است که اگر پیشین ما معلوم چوانی در شناساین ادبیت کردی مساجه کرده اندیا موجبات آنرا از اقدام بدان منع نموده چه مانع در ده مابین تصور گذشتگان خود را جبران کنیم چه مانع داردا گرما به شناساین آثار واد بماند همت گماریم و آن کار را که دیگران میکنند ما خود مجاهدانه با علاقه و کوشش دول کنیم و نیک انجام دهیم !

پنجمه ما اقدام برنده کردن آثار کردی صل سیار مفید و جالب است بزنگان کردی را چه شناسانین و نا آشنایان را به خاص و عام آموختن وظیفه هر فرزند پاک و باوجدانی است
دشوار نیست همه از علاقه لازم است که این آثار را از گوشه و کنار جمع آوری کنند. مرکزی لازم است که این آثار جمع آوری شده در آن متمرکز یا به اطلاعاتی که در یک موضوع از نقاط مختلفه میرسد یکجا جمع شود.
میثقی از معالمن باید کرد خودین آثار را با دقت خوانده پس از تعیین و تطبیق برای چاپ حاضر نماید سرمایه ای لازم است که وسایل چاپ این آثار آماده شده و فراهم کنند چنانکه ملاحظه میشود با تهیه این چهار رکن کار انجام خواهد گرفت.

مطالب گفتنی بسیار است و اغلب را هم میتوان خوب نوشت اولی کار خوب آن است که با عمل توأم باشد بری این که از مقاله آملی خبر گرفته و از نظریات نامه کوهستان غیر از نوشتن و عبارت برداری نتیجه ای بگیری بر نامه قبل را پیشنهاد مینمایم.

۱- گویه علاقمندان به زنده کردن ادبیات کردی کلیه مکاتباتی که مینمایند میتوان اداره روزنامه کوهستان با قید عبارت و مربوط با جزئیات ادبیت کردی با خطوط درشت در اولین سطر مراسله بگذارند.

ذکر این جمله برای تشویقات نیست بلکه برای این است که فوراً از کار های عادی روز نامه جدا شود.

بهریک از نامه ها اینکه پس از ترتیب برسد جواب مقتضی داده خواهد شد و کلیه پیشنهادات مورد تریه قرار خواهد گرفت.

۲- اعمار و آثار و شرح حال ادبا و مشاعر اعم از خطی یا چاپی که باین منظور فرستاده میشود باید بوسیله پست سفارشی بوده مراسله ای همراه داشته باشد تا به تقصیر آثار ارسالی انشراح

۳- اشخاصی که مکاتبه میکنند یا آثاری میفرستند باید نام و آدرس خود را کامل و خوانا بنویسند بدینوسیله آثار و اشعار خطی هم باید بسیار خوانا باشد. یا این ترتیب ملاحظه خواهد شد که کلیه مدارک در بنجا در تهران متمرکز خواهد یافت.

هر خلال این مدت از معالمن به ادبیت کردی که در تهران هستند مینویسند که دعوت خواهد شد که آید و مدارک رسیده را معامله نمایند.

۴- جمع آوری سرمایه. برای شروع کار اینهم خیلی بسوولت و بدون تکمیل انجام شدنی است. اوراقی از طرف نامه کوهستان فریبانی شده بوسیله نمایندگان های شهرستان ها ارسال میشود هر کس هر میلی به میل و دلخواه خود تهیه خواهد نمود که بپردازد این اوراق تهیه پس از اینکه تکمیل شد از طرف نمایندگان ما بداره روز نامه خودت داده خواهد شد بدین ترتیب در عرض یک الی دو ماه ما مطلع خواهیم شد تقریباً چه مبلغ تهیه شده پس از آن در صورتیکه سرمایه را برای شروع کار کافی دانستیم بوسیله روز نامه آگهی خواهیم کرد که شماره مخصوصی که برای بانک در بانک خواهیم نمود و وجه تمهیدی را ارسال فرمایند.

بدین ترتیب وجهی که از این راه جمع آوری میشود بحساب مخصوصی است و هیچ مربوط بدخل و خرج روز نامه نیست.

۵- از لحاظ اینکه جریان مین و مشخص داشته باشد اساسنامه و آیین نامه ای هم در ظرف این مدت با استفاده از اطلاعات متخصصین تهیه شده در روزنامه چاپ می کنیم که عموم از طرز عمل مطلع باشند.

بعین ترتیب در سایه علاقه و همکاری در مدت کوتاهی خواهیم توانست وارد عمل شویم.

بشمار این علاقمندان میتوان از این ساعت در این باب با ما مکاتبه کند اداره نامه کوهستان برای اشکار تهیه مخصوصی باز کرده کلیه پیشنهادات و مکاتبات را با کمال میل و اقبال میپذیرد.

این است ایران آزمایش اگر و انما ما مردمان پندار و علاقه مندیم میزان لیاقت استعدادهای خود را بصورت نشان در اختیار دادو اگر هم بیگنا تا لاین و مستوجب توسعی خورد. همین آثرا دیگر نیاید بر دیگران خورد گرفت.

ملت تالابین جن بیات ندارد باید بپرد و از میان برود.

يك پرده ننگين

بقیه از صفحه ۱

تصادفی، پیش آمدی غیر مترقبه دولت را بتعقیق قضایای کردستان و ادبیت حایق مکشوف و صوم مردم در حیرت مانده که آنچه را شنیده بودند با آنچه حقیقت امر بوده صدها بلکه هزارها فرسنگ فاصله داشته قدری تحمل کردند بادی به تردید نگرینند حق هم دانستند زیرا تعجب آور بود. تکلمی مانند ستاد ارتش مطالب عاری از حیثیاتی را که قطع جنبه داخلی دارد برای مشوب ساختن اذهان عمومی تبلیغ کنند.

در قبال روشن شدن قضایا مردم یک وی آرایش کردستان که در حال بدرفت امیدوار بودند انتظار داشتند حال که مشتبه مردم جوان بازنده الا اگر مجازاتی در کار نیست دست آنان را از گریزانشان نوتند کنند.

وقتی در کشوری هرج و مرج در تمام شئون حکمفرما باشد، سادون در سبیل موانع مسئولیتی نداشته باشد قانونی اجرا نشود آن کشور محکوم بنیاست.

آزادی باین دو بهای که پیش گرفته ایم ایران محکوم بنیاست و تنگنه با علم بدین ملائمت اخلاقی و با علم بدین شایستگی و توانایی با علم بدین لیاقت یک شخص سبک سر را فرمانده و فرمانروای نایب همی از مملکت مینایم و سر و پشت توده عظیمی از سکنه این کشور را بدست جنایتکاران و میسایریم میخواهیم این مردم از دست

زورند میخواهیم هنوز باین حکومت امیدوار باشند ؟ چنانکه مردم بیگناه را سیمه بخت ملز بر زبان میانگینند و هر چه سعی می کنند برونه ساختگی هم نمیتوانند دست کنند لی که پس از پایان جنگ دنیا تازه برای اعمال نظریات شخصی و نشان دادن ضعف دولت و اتو اتوایی سن دادگاه زمان جنگ تشکیل میدهد تا مردم بیچاره را محکوم کنند چنانکه رئیس دادگاه زمان جنگ یک سرهنگ بسواد می شود که فقط اضافی خود را میداند.

چنانکه پس از شش ماه حبس بدون ملاقات با این دادگاه مسخره و مظلوم به ۲۴ یا ۲۸ ساعت زندانی محکوم میشود تا باینچنین کشور محکوم بقا نیست ؟

چنانکه ستاد ارتش سلطنتی میدانه فرماندهی را که بنایچه حساسی مرستاده نالایق، بیسابقه و بدطینت است و بیوجه بیخواهده صرف مردم را بشوند و او را گوشمال دهد آیا باید گفت آن شخص که بر رأس ستاد ارتش است وطن خواه و مبین دوست است ؟

چنانکه ارتش باید توفه عظمت کشور و محبوب عموم سکنه آن باشد باعث نفرت مردم است.

چنانکه بجای صمیمیت و یگانگی دویت و عداوت ایجاد کنند آیا آن کشور محکوم بقا نیست ؟

آری تمام اینها نشانه های زوال و فکای ایران است. آزادی ایران دارد از دست میرود زمانه ایران ما سرگرم - بلایه پای کودتاه و ریاست باده جاه طلبی هستند.

ایران از میان میرود صلحانی ما و مبین دوستان ما همچنان در گوشه و کنار دست بردوی دست گذارده اند. وقت از و اول گوشه گیری نیست مملکت دارد از دست میرود نام ایران از صفحه تاریخ معاصر معر خواهد شد.

بیایند صلحای قوم و کسانی که شرافت و ایران دوستی را بنایید پیش از این وقت را از دست ندهید جمع شوید فکری بحال ایران از دست رفت. مردم بیچاره آن بکنید تا کسی نمیتواند ناظر این وقایع تلخک باشد.

بیایید صلحای قوم قد علم کنید مردم آذر هم سته شما گمان کرده اند حق ناشناس نیستند بیدیه اختیرام بشما خواهند نگرینست.

دردانه های اصلاح ملامت ای که شمار دارید دیال شما خواهند بود. ایران در آن موقع بازمانده فکاری شناسست موقع خدمت الون است بیایید پیش قدم خود از مبارزه با با ناکان نهراسید نگوئید مارا بدنام خواهد کرد نام نیک آن است که در راه خدمت بیست کسب خود نیک نام کسی است که در مواقع باریک بکم کشور بیاید.

معین اداره روزنامه تهران خیابان باوق کاسی شماره ۱۵۲ اوقات مراجعه صبح ها از ساعت ده تا ظهر

ب- نامەى كوھستان و ھونەرەكانى پۇرنامەوانىيى

پۇرنامەى (نامەى كوھستان) لە پرووى ھونەرەكانى رۇرنامەوانىيەو، بە لەبەرچاوغرتنى پىداويستىيەكانى رۇرنامەوانىيى سالانى چلەكان و لە ئىران وەكو يەكى لە ولاتەكانى جىھانى سىيەم و تازە پىگەيشتوو، پىشكەوتوو بوو. (ھەوال) يان ھونەرى ھەوال كە كۆلەكەى سەرەكى پۇرنامەوانىيە، دەتوانىن بلىين پۇرنامەى (نامەى كوھستان) پۇرنامەى ھەوال بوو. مەبەست لە ھەوال:

(گەياندى زانيارىيەكى نوپىە دەربارەى پروداوھەكانى سەردەم بە شىوہەكى كە زۇرتىن خەك بوروژىنى و دەرچوون بى لە شتى ئاساى)(^۷).

ئەو بىجگە لەوہى لە سىفاتەكانى ھەوال بىيەرى نەبى، ھەرەكو (پاستگوى، وردى، ئىستا، شىاوى بلاوكردەنو، لەبەرچاوغرتنى شوين، وروژان، سەروسەمەرە..)(^۸).

ئەو ھەوالانەى لەویدا بلاوكرانەتەو تازە بوون بو ئەو پۇرگارەو پىوہندى بەو ھەوالنپرانەى پۇرنامەكەو بوو، كە لە شار و شاروچكەكانى كوردستانەو پەوانەيان كردوون، ئەم ھەوالانە لە پۇرنامەكانى دىكەى ئەو كاتەى (تاران)ى پايتەخت دا بەرچاوا ناكەون و راستەوخو لە شوينى پروداوھەكانەو گەيشتوون و زۇرەشيان دەربارەى كەموكورتى و كارى ناھەموار و دژى بەرتىل و سەرەپۇيىيەكانى كاربەدەستانى فەرمانگە و دەرەجەدارەكانى سوپا بوونە لە ناوچە كوردەوارىيەكەدا، لەگەل ئەوہدا ھەوالەكان جوراوجور بوونەو بارى سياسى و ئابوورى و پۇشنىبىرى گرتۆتەوہ(^۹).

لە ژمارەكانى سى سالىەى پۇرنامەكەدا چەند رىپورتاژىك بەرچاوا دەكەوى، كە

(۷) فاروق ابو زيد، فن الخبر الصحفي، ص ۲۷.

(۸) د. محمود فهمي، الفن الصحفي في العالم، ص ۶۱-۶۹.

(۹) ھەوالەكان بەزورى سياسى و ئابوورى بوون، جار جارە ھەوالى پۇشنىبىرىشى بلاوكردۆتەو، وەكو دەرچوونى كىتپىكى تازە يان پۇرنامە و گوڤارىكى تازەو نواندى شانوگەرىيەك، لە ژمارە (۳۶) دا باسى دەرچوونى كىتپى (ئەلفباى نوئ) دەكات و لە ژمارە (۳۸) باسى دەرچوونى پۇرنامەى (دەنگى گىتى تازە) دەكات و لە ژمارە (۶۹) دا باسى نواندى شانوگەرى (طبيب اجبارى) - بەزور كراو بە دكتور) كە نووسىنى (مولير)ە، لە شارى سەقز دەكات، كە داھاتى شانوگەرىيەكە بو قوتابىە ھەژارەكان بوو، لە دەبىرستانى شاھپور لە نۆڤەمبەرى ۱۹۴۶ دا.

پۆھندییان بە باری ئابووری و سیاسییەو ھەیه، بە تایبەتی لە پروی پێداویستی کشتوکال لە کوردستاندا و ناھەمواری باری ئاسایش و چەند بابەتیکی ترەو. لە پروی ھونەریشیەو ھەو پێپۆرتاژەکان لەگەڵ ئەو پێناسەییەدا یەك دەگرەو، کە دەلی:

(پێپۆرتاژ ھونەری گەرانە بە دواى واقیعدا و پێپۆرتاژی رۆژنامەوانیی وەلامی یەکیك لە ئامرازەکانی پرس "کی، بۆ، کەى، لەکوئ، لەبەرچی " دەداتەو) (۱۰).

چاوپیکەوتن بە دەگمەن بەرچاوەکەوئیت، ھونەری چاوپیکەوتنی رۆژنامەوانیی بە پێی بیروپرای زۆریەى تۆژەرەوھەکانی رۆژنامەوانیی کاریکی زەحمەتە و دوو ھۆکاری گرنگ لە سەرکەوتنییدا دەور دەبینن، ئەوانیش (لەبەرچاوە گرتنی کێشەى ویزدانى و وروژاندنى ئەو کەسەى گفتوگۆکەى لەگەڵدا ساز دەکریت، لەگەڵ خوگونجانن لەگەڵ ھەلوئێستەکەدا) (۱۱). ھەرەھا نەبوونی ریکۆردەر و کەرەستەى پێشەسازى پێشکەوتوویش کۆسپ بوون لەبەر دەم سازدانى چاوپیکەوتنى سەرکەوتوودا.

یەکی لە کەم و کوورپیەکانی رۆژنامەکە نەبوونی وینەو دیمەنى سروشتى و نەخشەى جوگرافیيە. تا ئەو رۆژگارە (وینە)، کە زۆر جار لە ھونەرى رۆژنامەوانیدا ھۆکاریکی گەورەى بۆ تیگەیشتن و پوونکردنەوئەى مەبەست، بە شیوہیەکی ئەوتۆ پێش نەکەوتوو و لە رێگەى ھەلکۆلینى سەر دارو کەرەستەى دیکەو سوودی لى دەبینرا، چونکە رۆژنامەى (نامەى ھفتگی کوھستان) یش بە توانایەکی ماددى سادەو کەم دەرامەتەو لە چاپخانەى تاران چاپ دەکرا، بۆیە نەیتوانیوہ لە بلاوکردنەوئەى (وینە) بە ھەموو جۆرەکانیئەو کەلک وەر بگریت (۱۲).

رۆژنامەکە بە (۸) لاپەرە چاپ کراو، بە قەوارەى (۳، ۵، ۲۴) سم، لاپەرەکانى سالى یەکەمى رۆژنامەکە بە شیوہیەکی گشتى بەسەر سى ستووندا دابەش کراو. دوو ستوون، ھەریەکە (۵) سم و ئەوئەى سییەمیان (۵، ۸) ھ. ھەندى جارىش ئەو دەستورەیان پێشیل کردوو و بە چورا ستوونى (۵) سم و ھەندى جارىش بە دوو ستوونى (۹) سم و ستوونىکی (۵، ۳) سم نەخشەسازى کراو. ھەولى ئەو دەراوہ بابەتە گەرماو گەرم و گرنگەکان بختە

(۱۰) د. محمود فەمى، الفن الصحفى في العالم، ص ۱۱۷-۱۱۹.

(۱۱) سەرچاوەى پێشوو، ل ۱۰۳.

(۱۲) عبدالجبار محمود علي، التصوير الصحفى، مؤسسة دار الكتب للطباعة والنشر، بغداد، ۱۹۸۰. سعید

دستورى، درکار مطبوعات عكس و نوشته اعتبار يكسان دارند، مجلة ادبستان، ش (۷)، س ۱،

۱۳۶۹، ص ۱۶-۲۰.

نیو چوارچیو یان به هیلی بۆلد (گهوره) بهرچاوی خوینەر بخرین. به شیوهیهکی گشتی پشتیان به هیلی چاپخانه بهستوو و زۆر به دهگمەن سوودیان له خوشنووسی وەرگرتوو. رۆژنامهکه له سەر کاغەزێکی زەردی ئەستووری (۸۰گم) ی چاپ کراوه.

لاپەرەکان بەم شیوهیه دابەش کراون، لاپەرە یەكەم له سەر وهەداو له ناوهرپاستی لاپەرەکهدا، بۆ سەر وتار و وتاری سیاسی گەرماو گەرمی تایبەت به کوردستان. لاپەرە دووهم، له سەر وهەداو له ناوهرپاستی لاپەرەکهدا بۆ ههوالهکانی ناوخواو له ژیر ناوی (ههوالهکانی ناوخوا) کاروباری کارگێری و سیاسی و ئابووری و کۆر و کۆنگرهی شار و شارۆچکهکانی کوردستان بلأوکراوتهوه، به لام له سالی دووهمدا ناوی دووهم بووه به (دنياو ئیران له ههفتهی پيشوودا) به بچووکیش له سەر وهەدا نووسراوه (تهفسیری سیاسی ههفته)، لاپەرە سێیەم و چوارەم بۆ راپۆرتی ههوالنێرهکان و وتاری ههमेجوور و گلهیی و گازهندهی هاوولاتیان و وهلامی دهمگا و فهرمانگه و وهزارهت و سوپا بۆ کاروباری هاوولاتیان بووه، لاپەرە پینجەم بۆ بلأوکردنهوی کتیبی (کورد و کوردستان) شیخ محهمەدی مەردۆخی کوردستانی و شیعیکی کوردی یەکی له شاعیران، یان هەندی پەندی پیشینانی کوردی له گەل تەرجمەیان بۆ سەر زمانی فارسی، لاپەرە شەش و ههوت بۆ ئاگاداری بازرگانی و پاشماوی بابەتی لاپەرەکانی پیشوو و دوا لاپەرەش (لاپەرە ههشت) بۆ بابەتی ههमेجوور و کورت کورت، جا چ کۆمهلایهتی یان سیاسی بێت. له گەل ئەدرەسی رۆژنامهکه و ئابوونهی سالانهدا. له لاپەرە یەكەمدا به خهتی فارسی ناوی رۆژنامهکه (نامهی کوهستان) نووسراوه و له م دیو و لهو دیویشدا چوار گۆشه کراوه، له چوارگۆشە دەستە راست نووسراوه، خاوەنی ئیمتیاز و مودیری مەسئول دکتۆر (ئیسماعیل ئەردەلان) و له چوارگۆشە دەستە چەپدا نووسراوه. به هیچ حیزب- دەستە یان کۆمهلهیهکهوه پێوهندی نییه. پاشان له ژیر ناوی (نامهی ههفتهگی کوهستان) دا له نیوان دوو هیلی هاوتهربیدا ژماره و سال و رۆژ و نرخ ی رۆژنامه نووسراوه. ئینجا مانشیتی سەرەکی به گهوهیی نووسراوه.

پ- نامه‌ی کوهستان له دلی خوینەر و پۆشنبیراندا:

رۆژنامه‌ی (نامه‌ی کوهستان) جه‌ماوه‌ریکی زۆری له ناوه‌وه‌ی ئیران و له نیو پۆشنبیرانی کوردستانی باشووردا هه‌بووه، له باره‌ی خوشه‌ویستی رۆژنامه‌که و سه‌رنوسه‌ره‌که‌یه‌وه له کوردستانی ئیران (هه‌ژار) ده‌لی:

كوردە كوهستان په‌ناو ئه‌نواته
 له‌ته‌نگه‌زاران باب و براته
 كوهستان يانی كوا هه‌ستان له‌خه‌و
 بو‌بی هه‌سته له‌پووبه‌پووی كه‌و
 هاواری تو‌یه له‌پایته‌خته‌كه‌ت
 بو‌ت ته‌خت ده‌كا ریگا سه‌خته‌كه‌ت
 كوهستان بو‌ كورد هومی‌دی و قه‌لا
 خوا بتپاریزی له‌ده‌ردو به‌لا(۱۳)

یان (حه‌سه‌نی قزلجی) له‌ باره‌ی ئه‌وه‌وه، كه‌ رۆژنامه‌كه‌ له‌ بلاوكردنه‌وه‌دا ژماره‌یه‌کی
 دواكه‌وتوووه و چۆته‌ پۆسته‌خانه‌ ئه‌و رۆژه‌ نه‌گه‌یشتوووه، ده‌لی:

(ئهم‌رۆ كه‌ پۆسته‌ هات و دوا‌ی ئه‌وه‌ی كه‌ هه‌موو چاوه‌رپیی نامه‌ی كوهستان
 بووین و نه‌هاتبوو به‌ گوته‌ی كوردی (چاوی په‌شمان كال بووه‌وه).

تا له‌ كو‌تاییدا ده‌لی:

په‌وشه‌ن كه‌ چاوی منتظرانت به‌ گێردی رپیت

تۆ ده‌می بو‌ نووری دیده‌ی من دی به‌ پیته‌وه‌(۱۴)

له‌ كوردستانی باشووریشدا (پیره‌مێرد)ی شاعیر و رۆژنامه‌نووس ستایشی رۆژنامه‌ی
 (نامه‌ هفتگی كوهستان) ده‌كاو ده‌لی:

(خودا به‌رخورداریكا دكتور ئیسماعیل ئه‌رده‌لانی، كوهستانی سه‌ربلنده
 په‌دیفی ئه‌لبووورزیكه‌، ان شا الله ژینی "ژین"ی ئه‌بی كه‌ ۲۱ ساله‌و خویشی
 پیری "پیره‌مێرد"ی ئاخ‌ر خیری ده‌بی(۱۵).

(۱۳) نامه‌ی كوهستان، ژ(۲۱)، س ۱، ۱۹۴۵، ل ۵. له‌ پاستیدا ئه‌م شیعری (هه‌ژار) له‌ پووی ناوه‌رۆكه‌وه
 قسه‌ هه‌لده‌گرتی، تاران به‌ پایته‌ختی كوردان بزانی و له‌ پووی روخساریشه‌وه‌ لاوازه، به‌لام په‌نگه
 به‌وه‌ی، كه‌ سه‌ره‌تای ده‌ست پێكردنی بی، چاوپۆشی لی بکری.

(۱۴) نامه‌ی كوهستان، ژ(۲۰) س ۱، ۱۹۴۵، ل ۷.

(۱۵) پیره‌مێرد، سه‌دایکی ئاشنا، رۆژنامه‌ی ژین، ژماره‌ (۸۵۵)، س ۲، پینج شه‌مه‌ ۱۶/۱/۱۹۴۶.

(حاجی باقی بهنگینه)ی شاعیری میلی بههوی پوژنامهی (ژین)هوه دروود بو
کوهستان پهوانه دهکاو دهلی:

بنووسه تازهی من بو کوهستان
چیرۆکی تازهی خانی ئهردهلان
گیانی شیرینم شیرین کوهستان
لاپهپهی مهردیت کهوتوته مهیدان
دهس نیژی خاسی دانای دهبیران
پووناکی چاوی کوردانی ئیران
خۆش نشینهکهی پایتهختی تاران
دلسۆزه زانا بو گشت کوردستان(۱۶)

ههروهها هندی له پووناکبیرهکانی دیکهی ئهوه سهردهمهی کوردستانی باشوور
بهههمی خویان یان شاعیرانی کوردستانیان بو پوژنامهکه پهوانه کردوووه. لهوانه
(زیوه)ی شاعیر شیعی خوی پهوانه کردوووه و بلاوکراوتهوه، که سهرهتایهکهی بهم
بهیته دهست پی دهکات:

تکانی ئابرووی چهمن به پووی ئابدارهوه
شکانی نرخی نهستههرن، به زولفی مشکبارهوه(۱۷)

زهکی ئهحمده ههناری له کوپهوه چهند جاریک شیعی شاعیرانی بو پهوانه
کردوون(۱۸).

کاردوخی شاعیر له ههلهبجهوه شیعی خوی بو پهوانه کردوون(۱۹).

مههمده عهلی کوردی له کفریهوه وتاریکی به فارسی به ناو نیشانی(مدارس
کردستان عراق) لهوی بلاوکردوتهوه(۲۰).

(۱۶) نامه‌ی کوهستان، ژ(۷۵)، س ۲، ۱۹۴۶، ۵ل.

(۱۷) نامه‌ی کوهستان، ژ(۷۸)، س ۲، ۱۹۴۶، ۵ل.

(۱۸) نامه‌ی کوهستان، ژ(۷۰، ۵۰)، ۱۹۴۶.

(۱۹) نامه‌ی کوهستان، ژ(۳۵)، ۱۹۴۵، ۳ل.

(۲۰) محمد علی کوردی، مدارس کردستان عراق، نامه‌ی کوهستان، ژ(۷۹)، ۱۹۴۶، ۶ل.

۲- کوهستان و ئەدەبیاتی کوردی

أ- شیعری کوردی

پۆژنامەی نامەیی کوهستان لە پینا و بووژاندنەوێ شیعەر و ئەدەبیاتی کوردی و ناساندنی زهوقی شیعری کوردی و شاعیرانی و پەنگدانەوێ بارودۆخی ئەو سەردەمە لە هەست و دەروونی شاعیراندا درێغی نەکردوو. هەر لە دووهمین ژمارەیی خۆیدا تا دوا ژمارە، هەر جارەیی تیکستیکی شیعری کوردی بە پینووسی کوردی و وەکو خۆی چاپ و بلۆکردۆتەو. لە هەلبژاردنی شیعەرکاندا وادەردەکەوێ بە پینۆ زهوقی ئەو سەردەمە زیاتر لایان بە لای شیعری کلاسیکی کوردیدا کردۆتەو، لەپال ئەو شادا شاعیرانی ئەو سەردەمەشیان پشت گوێ نەخستوو. لە هەلبژاردنی شیعەرکاندا پشتیان بە زهوق و چێژی ئەو کەسانە بەستوو، کە شیعەرکانیان بۆ پەوانە کردوون و هەلبژاردنەکان لە پۆژنامەکەو نەبوو. چونکە لەژێر هەر یەکێ: لە شیعەر بلۆکراوەکاندا ناوی ئەو کەسەو شوینەکەیی، کە شیعەرکەیی نارادوو نووسراو.

بۆ نووسینەوێ میژووی ئەدەبیمان و بەراوردکردنی ئەو تیکستانە لەگەڵ دیوانی شاعیرەکاندا دەمانگەیهنیتە ئەوێ، کە هەندێ جیاوازی لە نیوان ئەو تیکستانەو ئەوێ لە دیوانەکانیاندا بلۆکراوەتەو هەیه. دەتوانرێ ئەو تیکستانە بکری بە بنچینە بە تاییبەتی ئەوانەیی لە پووی میژووییەو پێش دیوانەکانیان چاپ و بلۆکراوەتەو. بۆ نمونە لە تیکستی بلۆکراوەیی شیعری (زولفت بە قەدتدا...)ی نالی لە پۆژنامەیی کوهستاندا و هاتوو لە دیوانەکەیدا و نووسراو، ئەمە دەتوانرێ سەرنجی تازەیی لێ بدیریتەو.

لە پۆژنامەکەدا:

زولفت بە قەدت دا کە پەریشان و بلۆه

ئیمپرو لەمنی بە شیفته ئالۆزو بەداو

مانی نیهتی قووهتی تهصویری بروی تو

ئەو قەوسە بە دەستی مۆتەنەفیس نەکشاو

هەر جیگەو جۆگەیهکی کەوا سوور و سویر بی

جی جۆششی گریانی منەو خوینە پزاو

بۆچی نەگرم سەد کەرەتم دل دەشکینی

بۆ مەیی نەپزێ شووشە لە سەد لاو شکاو

سۆزى دلمه باعيسى تاوى كولى گريان

مه علومه كه ئاگر سه به بى جوششى ئاوه

هرچند كه روتم به خوا ماىلى روتم

بى بهرگييه عيلله ت كه هه تيو مه يلى هه تاوه

نالى وهكو زولفت كه موتيعى بهرى پيته

تيكى مه شكينه به جفا مه يني ره لاوه (۲۰)

جياوازيه كان له ههردوو ديوانه كه ي (نالى) له لايه ن دكتور مارق خه زنده دار (۲۱) و
مه لا عه بدولكه ريمى موده ريس و فاتح عبدالكريم (۲۲) دا به م شيويه:

مه لا عه بدولكه ريمى موده ريس

د. مارق خه زنده دار

بو مه ي نه رزي

مه ي بو نه رزي

شيشه

شووشه

هر جوگه وه جيگيكي

هر جوگه و جوبارى

گريانى منه

گريانى منه،

تيكى مه شكينه،

تيكى مه شكينه

ئمه بيگه له وه ي له ههردوو ديوانه كه دا به يته كان پاش و پيش خراون، هر وهكو
سه رنج دهن، چند به يتيكيش له ديوانه كاندا هاتوه و له تيكستى بلاو كراوه ي ناو
رؤژنامه كه دا نييه، ههروهكو به يتي:

عومريكي دريژه به خه يالى سه ري زولفت

سه وداو په ريشانم سه ودايه كي خاوه

د. عيزه دين ده لي:

(باش بيرمه باوكم (سه فوه ت) و بيخود به شيعره كلاسيكيه كانى ناو
كوهستانه وه خهريك ده بوون. به تايبه تى بو (نالى) ئه و چه شنه به راورد ه يان
ده كرد له گه ل ئه ودا كه خو يان له به ريان بوو).

(۲۰) نامه ي كوستان، ژ(۲)، ۱۹۴۵، ل. ۵.

(۲۱) د. مارق خه زنده دار، ديوانى نالى و فرههنگى نالى، ل. ۱۰۴.

(۲۲) مه لا عه بدولكه ريمى مدرس و فاتح عبدالكريم، ديوانى نالى، ل. ۵۳۲.

ژماره‌یه‌کی زۆر شیعری شاعیرانی نه‌ناسراو له‌ناو ئه‌ده‌بی کوردیدا بلاوکراوه‌ته‌وه، که هه‌ندیکیان به‌هره‌و شاره‌زایی زۆریان پێوه دیاره‌و لیکۆلینه‌وه به‌خۆیان‌وه هه‌لده‌گرن و زۆربه‌شیان هی رۆژه‌لاتی کوردستان، به‌تایبه‌تی بارودۆخی دوا‌ی دووهمین جه‌نگی جیهانی و دامه‌زراندنی کۆواری دیمۆکراتی کوردستان له‌مه‌هابادو په‌شیوی و نائارامی و جه‌وری حه‌مه‌ره‌زا شا له‌ دوا‌ی رپووخانی کۆماردا. بۆ نموونه (غهرقی سه‌قزی) ده‌لی:

کوردینه‌ به‌سه‌ بیه‌ونه‌ری حه‌یفه‌ وه‌هابن
مه‌هتوک و په‌ریشان و خه‌فه‌تبارو گه‌داین
دواکه‌وتنی ئیوه‌ سه‌به‌بی جه‌هل و نیفاقه
که‌م نۆکه‌ری بیگانه‌و بیقه‌درو به‌هابن(٢٣)

بیجگه‌ له‌ شیعری نیشتمانی و سیاسی، زۆر نموونه‌ی غه‌زل بلاوکراونه‌ته‌وه، که هه‌ندیکیان شاعیرانی ناسراوی ئه‌ده‌بی کوردین وه‌کو (نالی، سالم، کوردی، مه‌حوی، مه‌ستووره، ئه‌ده‌ب. حه‌مدی، شیخ ره‌زا، ئه‌حمه‌د موختار جاف، تاهیر به‌گی جاف، شوکری فه‌زلی، مه‌وله‌وی، بیسارانی، هه‌ژار، هیمن، بیکه‌س، کاردۆخی، زیوهر، که‌یفی، ناری، موخلیس، حاجی قادر، وه‌فایی، فانی، قانع، به‌نگینه‌..) و هه‌ندیکیان ئه‌وسا که‌متر ناسراو بوون، له‌وانه‌ (شپه‌زه‌ی سه‌قزی، زاری، حه‌ریف، شیواوی، تاهیری هاشمی، سالار سه‌عید، شیخ جمیل زیائه‌دینی، شیخ محمادی حسامی (عاشق)، حامد، مه‌نه‌ووبی، جه‌وه‌ری). شیخ محمادی حسامی (عاشق) پینج خسته‌کته‌کی له‌سه‌ر غه‌زه‌لیکی (ناری) داناوه‌ سه‌ره‌تاکه‌ی وا ده‌ست پێ ده‌کات:

دوو ماری په‌رچه‌می من دیم له‌ هه‌ردوو لاوه‌ په‌خشینه
دوو چاوی نه‌رگسی مه‌ستی به‌ بی سورمه‌ که‌وا شینه
ته‌ماشاکه‌ن وتم ئه‌م به‌زم و باده‌ به‌خشینه
له‌به‌ر تیژی موژه‌ی بی مروه‌تی ئه‌و شوخه‌ نه‌خشینه
له‌هه‌ر جی ده‌نگی یا ته‌لقینه‌ یا سینه‌ یا شینه(٢٤)

(٢٣) نامه‌ی کوهستان، ژ(٢٠)، س ١، ١٩٤٥، ل ٥. هه‌روه‌ها نموونه‌ی شیعری نه‌ته‌وه‌یی زۆرتیش

بلاوکراونه‌ته‌وه، بروانه: ژ(٣٥)، س ١، ١٩٤٥.

(٢٤) نامه‌ی کوهستان، ژ(٦٥)، س ٢، ١٩٤٦، ل ٣.

ههروهها (جهوههري) دهليٽ:

سهيلي ئهشكم وا كه دهيبيني دهما دم جاريه
لهت لهتي جهرگه به چاوما دي كهوا گولناريه
عاقلم ئه ماما له بهر عهشقي وهتن مهجنون سيفهت
رۆژه ده نالم شهو پهزارو كاروبارم زاريه

تا له كوٽاييدا دهليٽ:

جهوههري بيستومه ديكتاتورى گوڤى گوم بووه
گهر درۆ بى چاره مان ئه م جاره هه ناچاره (٢٥)

ب- پهخنهى ئهدهبى

رۆژنامهى (نامهى كوهستان)، گشتگيرى بووه و هه موو لايه نه كانى ژيانى سياسى و ميژوويى و كومه لايه تى و رۆشنپيرى كوردى له و سه رده مه ناسكه ي دووهمين جهنگى جيهانيدا گرتۆته وه. ليكۆلينه وه له بنه ماو ميژووى ئه ده بى كورديش جيگه يه كى دياريان له سه ر رويپه ركه كانى گرتۆته وه هه ر وه كو له يه كه مين ژماره ي هه فته نامه كه دا هاتووه، كه گرنگى به زه وق و سه ليقه ي ئه ده بى كوردى ده دات.

له ژماره ي (١٧) ي رۆژنامه كه دا به شيوه ي (ئه نجومه نى ئه دي بان) ي ئه مين فه يزى به گ باسى ژيانى سالم و خيزان و كه س و كارو له دا يك بوون و مردنى ده كات و نمونه يه كى شيعرى هينا وه ته وه. له ژي ر شيعره كه يشدا نوو سرا وه كه ئه م زانيارى يانه كا ك مسته فا نه زادى له مه هاباده وه بۆ ره وانه كردووين. ئه م زانيارى يانه بۆ نووسينه وه و ليكۆلينه وه ي ميژووى ئه ده بى كوردى به كه لكن. له وتاره كه دا هاتووه:

(ناوى سالم عه دولره حمان به گه، كورپى محمه د به گى قه ره جه هه ننه م، كورپى ئه حمه د به گى ساحي بقرانه و ئامۆزاي (كوردى) يه، ئه لين له پيشا له قه بى پهنجوورى بووه، يه كى ئه لى بيمار بووه،..) پاشان ده لى: (وه كو خزمه كانى گوتوو يانه سالم له سالى ٣٢١ ي كوچى له دا يك بووه و له سالى ١٢٨٦ ي كوچيش وه فاتى كردووه. نووسه ر فاميليا ي ساحي بقرانى كوردستانى ئيرانه. فاميليا ي سالم له گه ل سالما ئه غله ب چون بۆ ئيران بۆ سه ردانى خزمه كانيان

(٢٥) نامه ي كوهستان، ژ (١٥)، ١٩٤٥، ل. ٥.

به لّام له پاش پووخانی حکومهتی بابان له گه ل فامیلیا که یا ته چنه ئیران و له تاران زور دهمینه وه وه سالم کچی سلیمان ئاغای ئه لیا س ئاغا بوو و پووریکی ئه بی ناوی ئامینه خان ئه بی زور شاعیره یه کی مه شهورو پر زهوق ئه بی.. هتد).

تیکا که ی گهر به چاو فیتنه ئه نگیز
دهکن زاهید له دوعا ته رکی په رهیز
ئه گهر شام ده به خشم وهختی خندهت
به هیندو خالی تو شیرازو ته وریز (۲۶)

هه ولکی ره خنه یی به ناو نیشانی (ئه ده بیاتی کوردی، وه سف و ته شبیه له هه لبه ستدا) بلاو کراوه ته وه و له کو تایی و تاره که شدا نووسراوه (به شوینی ئه مه دا دیسان ئه نووسین) (سنه: ناسر ئازا، ئازاد پور).

ئه م هه وله ده ستپیش خه رییه، که له رووی میژوو بییه وه ده که ویته پیش کتیبی (میژووی ئه ده بی کوردی)، (عه لئه دین سه جادی) یه وه، نووسه ر له ریگه ی پیشاندانی وینه ی شیعری شاعیرانی کو نی کوردییه وه له پوختی و رازاوه یی شیعری زمانی کوردی ده دوئ و راده ی سه رکه و تووی شاعیرانی کورد له به کاره ی نانی خه یالی شیعری و زمانی شیعری ده ست نیشان ده کات. له و نووسینه دا، نووسه ره که ی هه ولی داوه که رسته کانی لیکچوو و له وچوو بدو زیته وه و ئه ندامه کانی له شی یار لیکچواندنی شیعری شاعیرانی کورد دیاری بخت بو نمونه له وه سفی قزی یاردا، ده لی:

ئاستا سه رنج بدن توژیکی قسه خو ش و خاوه ن دلی کورد له قزه وه چو ن تار یف ئه کا:

زولفی لوول نه بوو زولفی لوول نه بوو گا دریز، گا گرنج، گا مه فتول نه بوو!
وه له پ بمالی جه لا بده ی پی لاهه ئه و زولفه من بیزارم لی!

به هه مان شیوه بو وه سفی برو و چه ناگه و چاو و برژانگ و دم و کو لم نمونه ی شیعری شاعیران دینیته وه (۲۷).

له ژماره (۴۴) دا به شی یه که می لیکو لینه وه یه کی ئه ده بی له نووسینی نووسه ری فه رهنسی لوسی پو ل مارگریت و کامه ران عالی به درخان ده رباره ی میژووی ئه ده بی کوردی و وه رگی پانی (جیمز) به زمانی فارسی نووسراوه و پاشان له ژماره کانی تر دا

(۲۶) نامه ی کوهستان، ژ (۱۷)، ۲۸ خرداد ماه ۱۳۲۴، ل ۵.

(۲۷) نامه ی کوهستان، ژ (۱۸)، ۴ تیر ماه، ل (۴-۵).

پهنگینی کوردستان و زمانی کوردی و قاره‌مانیه‌تی و هه‌ندی لایه‌نی میژوویی کوردوه نووسیویانه(۲۸).

لهو لیکۆلینه‌وه‌یه‌دا هاتوووه:

(شיעری کلاسیکی کوردی له سه‌ده‌ی ده‌یه‌مه‌وه ده‌ست پیده‌کات و گه‌شه‌ده‌کات، ئەگه‌رچی هه‌ندی کۆسپ له‌و رینگه‌یه‌شدا هه‌بوون، به‌تایبه‌تی له‌پرووی ده‌مارگیری سیاسی و داخرانی ده‌رگای هه‌ندی خۆبندنگای میلی له‌هه‌ندی ناوچه‌دا، که‌چی ئەو بزافه‌قاره‌مانی و هه‌ماسه‌سه‌راییه‌ی عه‌لی ته‌رمۆکی هه‌ماسه‌سه‌را له‌سه‌ده‌ی ده‌یه‌مدا ده‌ستی دای، ئەمه‌رۆش هه‌ر به‌رده‌وامه‌ له‌پاستیدا، ئەم شاعیره‌ به‌تواناوه‌ ئه‌دیبه‌ و زاناوه‌ نووسه‌ره‌ به‌رزه‌ به‌چه‌ندین شۆه‌ی جوداوازه‌ شיעری هۆنیوه‌ته‌وه‌ و به‌ده‌سته‌واژه‌یه‌کی راسته‌ر پوخساری راسته‌قینه‌ی ئەده‌بیاتی کوردی نووسیوه‌ و ده‌ستووری زمانی کوردی داناوه‌)(۲۹).

باس له‌ (مه‌م و زین)ی خانی ده‌کات، دوا‌ی ئەوه‌ ده‌لێت: (ئیسماعیله‌)(۳۰) له‌سه‌ده‌کانی (۱۶و ۱۷) بووه‌ جینشینی ئەو، به‌ئەقینی بیسنووری خۆی بو‌ سروشت و ئاماده‌یی بو‌ تیگه‌یشتن له‌ هه‌یماوه‌ ورده‌کاریه‌کانی و ئاهه‌نگی جۆش و خرو‌ش و جوانی خۆی له‌ به‌ره‌مه‌ نه‌مه‌رکه‌ی (قه‌سیده‌ی گۆلان)دا وه‌دیاره‌ خستوووه‌، که‌ له‌ شיעری لیریکی کوردیدا داهینانه‌وه‌ گه‌یشتۆته‌ چله‌پۆیه‌.

دوا‌ی مردنی مورا‌دخان(۳۱) له‌سه‌ده‌ی هه‌ژده‌یه‌مدا ده‌وری شיעری کلاسیکی کوردی کۆتایی پی‌ دێت.

(۲۸) ناو‌نیشانی لیکۆلینه‌وه‌که‌ (بررسی در شعر و ادبیات کردی)یه، به‌ واتای (لیکۆلینه‌وه‌ له‌ شیعری و ئەده‌بیاتی کوردی) و له‌ ژ(۴۴-۴۸)، ۵۱، ۵۳، ۵۵ بلا‌وکراوه‌ته‌وه‌. ئەم لیکۆلینه‌وه‌یه‌ ته‌رجه‌مه‌ی سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی کراوه‌، به‌روانه‌ لوسی پول مارگریته‌ و ک.ا.ب، در‌اسة‌ فی الشعر الکردي، تعریبه‌ رفیق حلمی، بغداد، ۱۹۳۹

(۲۹) نامه‌ی کوهستان، ژ(۴۵)، ۱۵ به‌من ۱۳۲۴، ل.۷.

(۳۰) هه‌روه‌کو له‌ په‌راویزی وه‌رگێره‌که‌دا هاتوووه‌:

(ئیسماعیله‌)یه‌کی له‌ شاگردانی ئەحمه‌دی خانیه‌ له‌ قوتابخانه‌ی ناوبرا‌ودا خۆبندوویه‌تی و دوا‌ی مردنی ئەحمه‌دی خانی له‌ قوتابخانه‌ی ناوبرا‌ودا بو‌ته‌ جینشینی وی و ماوه‌ی ۲۰ سالان به‌ زمانی کوردی ده‌رسی وتۆته‌وه‌).

(۳۱) له‌ په‌راویزی وتاره‌که‌دا هاتوووه‌ (مورا‌د خان خه‌لکی شاری بایه‌زیده‌ له‌ تورکیا و له‌ نیوان سالانی ۱۱۵۰-۱۱۹۰ کۆچیدا ژیاوه‌ و زیاته‌ر شیعره‌کانی غه‌زله‌ و شیرنه‌).

پاشان له سدهی نۆزدهیه‌مدا. (حاجی قادر و شیخ په‌زا و مه‌وله‌وی) وه‌رگرتووه و به کورتی له باره‌ی ژیانیاڼیه‌وه نووسیویه‌وه شیعره به‌رزه‌که‌ی (حاجی قادر)یان له وه‌سفی به‌هاردا ته‌رجمه کردووه و پښیان وایه، که حاجی قادر دیوانیکې شیعرې به‌ناوی (میلله‌تی من)هوه هه‌بووه و لای میر عه‌بدولرزه‌زاق به‌گی به‌درخان بووه و که ناوبراو له موسل به‌دهستی عوسمانیه‌کانه‌وه کوژراوه، ئه‌و دیوانه‌یان سووتاندووه و پاشان به‌شیکې کهم له شیعره‌کانی له‌م لا و له‌ولا کوکراوته‌وه.

له راستیدا ئه‌م زانیاریاڼه، تا ئیستا ساغ نه‌بوونه‌ته‌وه و راده‌ی راست و دروستیان نه‌سه‌لمیندراوه.

ب- کوهستان و هونری وتار

مه‌به‌ست له (وتار) لیږده‌دا وتاری پوژنامه‌وانیه، که پارچه نووسینیکه، له رووی زوړیه‌وه، زوړ دريژ نه‌بیت و به ده‌وری مه‌به‌ستیکې سه‌ره‌کیدا بسوورپته‌وه و نووسه‌ر پازی خو‌ی تیدا ده‌رده‌برې و له یه‌کې له بواره‌کانی ژیانې پوژانه ده‌دوئ و له پوژنامه‌یه‌کدا بلا‌وده‌کرپته‌وه. (وتاری پوژنامه‌وانی کاردانه‌وه‌یه‌کی راسته‌وخو‌ی ئه‌و رووداو و گفتوگو‌یاڼه‌یه که نووسه‌ر رووبه‌روویان ده‌بیته‌وه، یادگارپیه‌کانی دنووسپته‌وه و سه‌رنجه هه‌په‌مه‌کیه‌کانی ده‌خاته روو بئ ئه‌وه‌ی پشت به سه‌رچاوه‌ی زانستی به‌ستی، زوړیه‌ی کات نووسه‌ر له خستنه رووی باری سه‌رنجیدا پشت به‌و زانیاری و بیروپا کو‌بووه‌وه‌ی می‌شکی خو‌ی ده‌به‌ستیت، پروانین سه‌رباری ئه‌وه‌ی که پو‌یوستیه‌کی پوژانه‌ی کو‌مه‌لگای نو‌یه) (۳۲).

پیناسه‌ی وتار به چهن‌دین شیوه‌ی جیاواز کراوه. به‌لام به شیوه‌یه‌کی گشتی زوړبه‌یان له‌سه‌ر ئه‌وه‌ن لیکو‌لینه‌وه‌یه‌کی به‌راییه‌ بو‌گه‌یشتن به‌ نه‌جامیک له رووی ناوه‌رپوکه‌وه وتار، به‌سه‌ر وتاری سیاسی و کو‌مه‌لایه‌تی و ئایینی و ئه‌ده‌بی (هونه‌ری) و وه‌سفی دابه‌ش ده‌بیت.

ئه‌و وتارانه‌ی له هه‌فته‌نامه‌ی (کوهستان)دا بلا‌و کراونه‌ته‌وه، هه‌موو جوړه‌کانی گرتوته‌وه و به پله‌ی یه‌که‌م وتاری سیاسی و میژووی و ئه‌ده‌بین.

ئه‌گه‌رچی (نامه‌ی کوهستان) پوژنامه‌یه‌کی هه‌فتانه‌ بوو، به‌لام بلا‌و کردنه‌وه‌ی وتارو هه‌واله‌کانی گه‌رماو گه‌رم بوو و تازه بوون و ئه‌و وتارو هه‌والانه له پوژنامه‌کانی دیکه‌ی ئیراندا بلا‌و نه‌کراونه‌ته‌وه، چونکه هه‌والی شاره‌کانی دیکه‌ی ئیرانی بلا‌و نه‌کردوته‌وه، ته‌نیا

(۳۲) الدكتور زکی الصراف، المقالة الصحفية في الأدب الفارسي المعاصر، ص ۱۸۷.

لە چوارچێوەی (سنه و مه هاباد و بانو و بۆكان و مەریوان و هەورامان و لورستان و گەیلان غەرب و كرماشان و قەسری شیرین) و شارو شاروچكەكانی دی كوردستان نەچۆتە دەرەو، واتا هەمو لاپەرەكانی بۆژیانی ناوچەكانی كوردەواری تەرخان كردوو. تۆماریکی زیندوو و بۆ نووسینەوێ میژوویی لە پۆژگاری دوو مین جەنگی جیهانی لە كوردستانی پۆژەلاتدا. بە تاییەتی پۆژگاری زێڕینی كۆماری دیمۆكراتی كوردستان لە مه هاباد و بۆ پۆژگاری بەر لە دامەزراندنی (كۆماری دیمۆكراتی كوردستان ۱۹۴۶) و سەردەمی كۆمارو پووخانی كۆماردا دۆکیۆمینتیکی بەكەلكو بە وردی بە دواي چالاکییەكانی ئەو سەردەمەدا چوو لە هەموو پوویەکی سیاسی و پۆشنبیری و كۆمەلایەتییهو.

لەرووی سیاسییەو، هەر لەیهكەمین ژمارەو (۲ شنبه ۷ اسفند ۱۳۲۳- دووشەممە ۷ ئاداری ۱۹۴۴) تا دوا ژمارە (۸۴ كە لەبەر دەستدایەو لە دوشنبه ۱۲ اسفندماه ۱۳۲۵- ۳ی مارس ۱۹۴۷) زۆر ناو نیشانی گرنگ سەبارەت بەو پۆژگارە بەرچا و دەكەون، وەكو:

- مەسەلە ی مه هاباد- ژ ۱
- سەربەخۆیی كورد- ژ ۱۲
- گالته بە میری مه هاباد مەكەن- ژ ۱۵
- مه هاباد جیانا بێتەو- ژ ۲۹
- قازی محەمەد رابەری فیرقە ی دیمۆكراتی لە تاران- ژ ۶۲
- هێرشێ هێزەكانی دەولەت بۆ سەر كوردان مه هاباد- ژ ۵۴
- چارەنووسی بارزانییهكان- ژ ۷۶
- پەیماننامە ی نیوان نازەربایجان و كوردستانی باكور- ژ ۵۴

ئەمە بێجگە لەوێ چەندین وتاری سیاسی گرنگ دەربارە ی سیاسەتی دەربارە ی ئێران و ناوچەكە بەرچا و دەكەون، زۆریش پۆژنامە ی (نامە ی كوستان) بەرپەرچی نەیارانی كوردی داوئەتەو و لە بارە ی سیاسەتی عێراق دەرەق بە كورد و هەلبژاردنی ئەو سەردەمە ی ئێران و پێویستی لەبەرچا و گرتنی دەولەتی مەركەزی ئێران بۆ كوردستان بۆتە باس و سەروتاری پۆژنامەكە. كاتی حكومەتی تاران هێرشێکی بە یارمەتی فرۆكە و تانك بۆ سەر لەشكری كۆماری دیمۆكراتی كوردستان برد، پۆژنامە ی كوستان هاواری لی هەلساوه و بە مانشێتیکی گەرە لە ژمارە (۵۴) ی خۆیدا نووسیویەتی:

(جنگ در کردستان - شهر له کوردستان) به شیوهیهکی دیبلوماسییانه ههوالی شکانی هیزهکانی دهولتهی راگهیاندوووه و دهلی لهو هیژشه دا دهولت زیانیکی زوری لی کهوتوووه و ژمارهیهکی زور له چهک و تهقه مهنی و چهند لاسلکی کهوتوته بن دهستی کوردان. پاشان بۆ ئهوهی خوئی بهرپرسیار نهکات، ئاماژه بۆ ئهوه دهکات، ئهگهچیی سهرچاوهی ههوالهکه جیگهیی باوهر بهلام ئومیدهوارین راست نه بیئت و دهولت به رهسمی ئهم ههواله به درۆ بخاتوه. پاشان له ههمان سهروتاری خویدا ئاماژه بۆ ئهوه دهکات، که چهندین جار و له ژمارهکانی پیئشودا داوامان له دهولت کرد به شیوهیهکی ئاشتییانه چارهسهری مهسهلهی کوردستان بکات و تهناوت داوامان له سهرهک وهزیران کرد به لایهنی کهمهوه با کابینهکات دوو وهزیری کوردی تیدا بی بۆ پرس و را و تهگبیر (۳۳).

له پیناو بووژاندنهوهی ههست و هوشیاری نهتهوهیی و ناسینی رابوردوو، پوژنامهکه ژمارهیهکی زور وتاری میژووویی له بارهی ریشه و نهژادی کورد و شوپش و میرنشینه کوردییهکان بلاوکردوتهوه، بهو ئومیدهی که ههر نهتهوهیهک تا خوئی نه ناسیئت ناتوانیئت ههنگاو بۆ پیئشوهه بنیئت. له یهکهمین ژمارهوه به ئهلقه کتیبی (کوردو کوردستان) ی ئایهتوللا شیخ محهمه مهردوخی کوردستانی بلاوکردوتهوه (۳۴). ههروهها به (۲۴) ئهلقه کتیبی (شوپشی ئاگری داغ یان وهقائعی ئارات) ی کتیبی (القضية الكردية) ی بلهچ شیرکووه تهرجمه کردوووه و بلاوکردوتهوه (۳۵) کتیبی (نهینیهکانی بارزان) یان (اسرار بارزان) ی به (۱۲) ئهلقه بلاوکردوتهوه و پاشان وهکو نامیلکهیهکی سهرهخو له لایهن پوژنامهکهوه چاپ و بلاوکرارهتهوه (۳۶).

کتیبی (میژوووی ریشهی نهژادی کورد) ی ئیحسان نوری پاشا به چهند ئهلقهیهک بلاو کرارهتهوه (۳۷).

ههروهها به دوو ئهلقه کتیبی (کوردستان کورد احتلاللری) ی عهبدولعهزیز یامولکی کورت کرارهتهوه و خراوتهه پروو (۳۸).

(۳۳) بڕوانه: ژ ۵۴، ۱۶ ی اردیبهشت ۱۳۲۵ (۱۹۴۶/۵/۶). ههروهها ژ (۹)، (۱۴)، (۲۰)، (۴۴)، (۴۹)، (۵۰)، (۵۱)، (۵۲)، (۵۳)، (۶۶).

(۳۴) بڕوانه: ژ ۸۴-۱.

(۳۵) بڕوانه: ژ ۳۸-۱.

(۳۶) بڕوانه: ژ ۷۹-۶۷.

(۳۷) بڕوانه: ژ ۶۰-۸۴ پاشان وهکو کتیب له تاران چاپ کراره، بڕوانه احسان نوری، تاریخ ریشه نژادی کرد، چاپخانه سپهر، تهران، ۱۳۳۳.

(۳۸) نامه‌ی کوهستان، ژ (۵۲-۵۵)، ئاوریل و مایسی ۱۹۴۶. ژ.

(ئبراهیمی نادری) هەندى له ناودارهكانى كتيبي (مشاهير الكرد و كردستان)ى ئەمىن زەكى بەگى وەرگىراو و تە سەر زمانى فارسى، هەمان وەرگىر له گۆشەى (ناودارانى كورد)دا له گۆقارى گەلاوێژەو زياننامەى چەند كەسىكى تەرجمەى فارسى كردوو، لەوانە (ئەمىن زەكى بەگ) (٣٩).

چەند وتارىكىش له بارەى بارودۆخى كورد له عىراقدا بلاوكراو و تەو، كە هەندىكيان بە قەلەمى كەسانى ناسراو نووسراون. لەوانە وتارىكى (ئىحسان نورى پاشا) يە بە ناو نيشانى (پاداشى كوردى عىراق) و بابەتەى بە ناو نيشانى (مەسەلەى كورد له پەرلەمانى عىراقدا). كە له رۆژنامەى (لۆزورى) فەرەنسىيەو وەرگىراو دكتور و ثوقى تەرجمەى كردوو (٤٠).

وتارى كۆمەلایەتى وەكو جۆرهكانى دى وتار بەرچاو دەكەوێت. رۆژنامەكە هەولێ داو بەشداری له چاكردنى ژيانى رۆژانەى خەلكى كوردستاندا بكات و بچیتە نيو كيشەكانيان و داواكانيان بگەيەنیتە بەردەم لىپرسراوان، بەتایبەتى ئەو وتارو راپورتانەى له لایەن هەوالنیرانى رۆژنامەكەو له شۆینە جیاوازهكانى كوردستانەو پى گەيشتون.

دەربارەى گرنگى خویندن و خویندەواری و یارمەتیدانى خەلكى هەژار و چاكردنى سیاسەتى دەولەت بۆ جوتیاران و كشتوكال و چاكردنى رىگەوبان و ئازادى رۆژنامەوانى، ئەم مەسەلەنە له وتارهكاندا رەنگى داو و تەو.

له ژىر سەردىپى (چەند یادگارێكى تال)دا له بارەى كۆچى دواى مەحمود خانى كانى سانان له چەند كیلۆمەترێك له دوورى تاران له يەكێ له نەخۆشخانهكانى سىلداراندا له بەرەبەيانى پىنجشەممەى ١٣٢٤/١٢/٢٧ى هەتاوى دا وەكو قارهمانىكى ناوچەى مەريوان كەسایەتییەكى كۆمەلایەتى ناوچەكە غەم و پەژراى خۆى دەردەبەرىت و بەئاشكرا رەخنە له سیاسەتى دەولەت دەگریت و هیرش دەكاتە سەر مشەخۆرو پیاوانى سەربازى كە له ماوى رابردوودا نەیان دەهیشت كەسانى وا بە ئازادى له ناوچەكەى خۆیاندا ژيان بەسەر ببەن و هەول دەدەن شیرازەى كۆمەلایەتى تىك بەدەن (٤١).

خاتوو (روقیەى قادری) له گوندى سەروكانى لاهیجانى مامش وتارىكى دەربارەى

(٣٩) نامەى كوستان، ژ (٥٧)، ٦ى خرداد ١٣٢٥ (٢٧ى مايسى ١٩٤٦).

(٤٠) نامەى كوستان، ژ (٥٦)، ٣٠ اردیبهشت ١٣٢٥، ٢٠ى مايسى ١٩٤٦.

(٤١) نامەى كوستان، ژ (٦٦)، ٢١ى ئۆكتۆبەرى ١٩٤٦.

(ئەركى نەتەۋەيى دايكان) نووسىۋە داۋا لە دايكانى كورد دەكات بەھەر جورىك بىت ھەولى ئەۋە بدن مندالەكانيان فىرى زمانى نەتەۋەيى خۇيان بكن. لە پەرەگرافىكا دەلى:

(بنچىنەى نەتەۋەيەتى زمانە، دايكان دەبى بۇ جىگىر كوردنى ئەم كۆلەكە زانسىيە تىپكۆشن. بەر لەۋەى فىرى زمانى تريان بكن دەبى خۇيان بناسن و بە ھاترىن يادگارىيەكانى باووپايران بە پۆلەكانيان بناسىن)(۴۲).

لە دوا لاپەرەى ژمارە (۱۸) دا، عەبدولرەحمان شەرەفكەندى (ھەژار)، لە (بۆكان) ھوۋە لە وتارىكا كە لە شىۋەى نامەدا بۇ سەر پۆژنامەى (نامەى كوھستان) ى رەوانە كوردوۋە نارەزايى خۆى بەرامبەر بە قەدەغە كوردنى زمان و ئەدەبىياتى كوردى دەردەبىرئ و ھىۋاى ئەۋە دەخۋازئ زياتر گرنكى بە زمانى كوردى بدن، قورئان و ئايىنى ئىسلام جەخت لەسەر گرنكى زمان دەكاتەۋە و بەھرەيەكى خۋايىيەو ئاماژە بۇ سورەتى (۳۰) لە ئايەتى (۲۱) دەكات، كە دەلى: (ومن آياته خلق السموات والارض واختلاف السننكم والوانكم ان في ذلك لآيات للعالمين) لە پەرەگرافى كۆتايىدا دەلىت:

(رېگرتن لە بەھرەكانى خواۋەند و مملانى لەگەل سروسىت لە ھىچ زەمان و لە ھىچ شوئىنك و بۇ ھىچ كەس مەيسەر نەبوۋە و نىيە، بىت ئەۋ بىروباۋەرە تارىك و پزىوانە بخاتە روو و پەلەيەكى ناشىرن بخاتە سەر قورئانى پىروژ و ياساى بنچىنەى، ھۆى قەدەغە كوردنى زمانى كوردى نەدانى ئىمتىيازى پۆژنامەو گۇقارى كوردى و كۆسپ خستەنە بەردەم خويندن بە زمانى شىرىنى كوردى چىيە؟! ئەگەر دەۋلەت ئامادەى لى وردبوونەۋە و لىكۆلینەۋە بىت. ئىمە بە ئاسانى دەتوانىن بىسەلمىنن، كە ھەر ھەنگاۋىك بۇ زمانى كوردى بەھاۋىژئ نەۋەكو ھەر زىانى نىيە بەلكو دەبىتە ھۆى ھاندان و ئومىدى گشت كوردان)(۴۳).

لە بارەى رېنووس و زمانى كوردىيىش چەند وتارىك بىلاۋكراۋەتەۋە، كە ھەمويان بە زمانى فارسىن. (ھەسەنى قزلىجى) لە بۆكانەۋە لە بارەى وتارىكى پىشۋى پۆژنامەى (نامەى كوھستان) بە ناۋنىشانى (كورتە مېژۋويەكى نووسىن بە زمانى كوردى) نووسىۋە و تىايدا ئەۋەى روون كوردتەۋە، كە ھۆى پىش نەكەوتن و جىگىر نەبوونى

(۴۲) نامەى كوھستان، ژ(۴۳)، ۱ى بەمن ۱۳۲۴.

(۴۳) نامەى كوھستان، ژ(۲۱)، ۲۵ى تىرماھ ۱۳۲۴، ئەم وتارە لە لايەن بەندەۋە كراۋە بە كوردى، بىروانە: گ. نووسەرى نوئ، ژ، ۱۹۹۸، ل ۵۸-۶۰.

زمانی کوردی لهوهدانیه ههروهکو له وتارهکهدا هاتوو، که زۆری شیوازهکان بی له زمانی کوردیدا، بهلکو تهنیا گوشار و بهبێنک گرتنی بی سنووری ستهمکاران بووه، وتارهکهی وا کو تایبی پی دینی:

(ئهگهر کو تایبی ئه ویش رهش و سپی بی و جیهانی مرؤقاییهتی سهرکهوتویی لهوهی دادی کو مه لایهتی و دیموکراسی راستهقینه بهرقهرار بکات و نهتهوهی کوردیش له بواری فرههنگ و چاپه مه نیدا ئازادی بییت ئهوجا قه درو قیمهتی ئه م زمانه ئاشکرا ده بی و دهرده کهوی، که هو ی پیش نه کهوتنی زمانی کوردی به تهنیا بهرتهسک کردنه وه و گوشاره بوته هو ی کهموکووی و پی نهگه یشتووی) (٤٤).

له ژماره (٤٥) دا، وتاریک به ناو نیشانی (سیاسهتی زمان) نووسراوه و تیایدا بهرپه رچی (عباس اقبال) ده داته وه که له گو قاری (یادگار) دا بلاوی کردو ته وه و زمانی کوردی به یه کی له دیالیکته کانی ئیران له قه له م داوه و پی وایه خاوه نی ئه ده بیکی راسته قینه نین و هیچ کاتی زمانی کوردی ده وله تیکی به توانا نه بووه و ئه مرؤش له دهره وهی سنووری ئیراندا ده وله تیکی به توانا نییه یه کی له دیالیکتانه زمانی ره سمی بی (مه بهست ته بهری و گیله کی و لوپی و کوردی - هیمداد)، بو یه ده وله ت ناتوانی ت سیاسی ته کی تایبه تی به رامبه ریان هه بی ت) (٤٥).

رؤژنامه که وه لامیکی درێژی داوه ته وه و به چه ندین به لگه ی به هیزه وه زمان و ئه ده بیاتی کوردی بو روون کردو ته وه و په ژاره یی خو شی پیشان داوه به رامبه ر به وهی رۆشن بیری ک نکۆلی شتی ئاسایی بکات، ده لی:

(به پیچه وانه وه ئیمه له و باوه ره داین که ده وله ت ده بی سیاسی ته کی ئه وتوی هه بی، که به چاویکی کراوه لی کۆلینه وه یه کی ته واوی هه موو لایه نه کان بکات کاروباری رۆژانه و رووداوه کانی پیشوو له بهرچا و بگری ت) (٤٦).

له کاتی کدا، که باری ته ندروستی له سه رانه سه ری ئیران له و رۆژگاره دا نا هه موار بووه و

(٤٤) نامه ی کوهستان، ژ (١٨)، ٤ ی تیرماه ١٣٢٤. کوهستان، ژ (٢١)، ٢٥ ی تیرماه ١٣٢٤.

(٤٥) نامه ی کوهستان، ژ (٤٥)، ١٥ بهمن ١٣٢٤.

(٤٦) سه رچاوه ی پیشوو، ل ١.

ههروه ها ده رباره ی زمانی کوردی زور با به تی تر بلا و کراوه ته وه، له وانه: ناصر آزاد پور، زبان کوردی، ش ٦١.

جیمز، یک بحث علمی در اطراف زبان و ادبیات کوردی، ش ٦٢، ١٠ تیر ١٣٢٥ (١ ژوئیه ١٩٤٦).

ژماره‌ی نه‌خۆشخانه‌و پزیشك ئیجگار ده‌گمهن بووه^(٤٧)، بی گومان پۆژنامه‌که له بلاوکردنه‌وه‌ی وتاری زانستی و له سه‌رووی هه‌مووشیا‌نه‌وه‌ی وتاری تهن‌دروستی له پیناو ساغ و سه‌لامه‌تی هاو‌لاتیان و به‌تایبه‌تی لایه‌نی په‌روه‌ده‌یی و پینماییی بو مندالانی ساوا درییی نه‌کردووه^(٤٨).

ت-ئه‌ده‌بی فۆلكلۆری كوردی

سه‌رنوسه‌ری پۆژنامه‌که چه‌ند جارێك ئه‌وه‌ی دوویات كردۆته‌وه، كه ئه‌م پۆژنامه‌یه گرنگی به‌كاروباری ناوچه‌كانی كورده‌واری ده‌دات و ده‌نگی دلیرانیه‌یه بۆ رووبه‌روو بوونه‌وه‌ی دوژمنانی كورد و ئه‌وانه‌ی ده‌یان‌ه‌وێ پاستی بشیوینن و خه‌ریکی دووبه‌ره‌کی و له‌به‌ین بردنی گه‌لی كوردن و سه‌رگه‌رمی شیوانی كلتووری كوردین، بۆ ئه‌و مه‌به‌سته هه‌ندێ جار له‌ نیوان چوارگۆشه‌یه‌کی بچووكا نووسراوه: (كوردان بناسن و ئیوه‌ش به‌ خه‌لكی تری بناسین). بۆ زیاتر ناسینی رابردووی كوردو فله‌سه‌فه‌ی كوردو بۆچوون و ئه‌زموونی چه‌ند ساله‌ی بی‌ری كوردی كه‌ خۆی له‌نیو په‌ندی پینشینان و داستان و به‌یت و هه‌قیه‌تی كوردی و به‌شه‌كانی دیکه‌ی فۆلكلۆری نه‌ته‌وه‌ییدا ده‌دۆزیته‌وه، پیشان دراوه. پۆژنامه‌که له ژماره (٢٢) دا داوا له‌ خۆینه‌ران ده‌كات، كه چاکی مه‌ردایه‌تی لی هه‌لمالان و به‌یت و بالۆره‌و په‌ندی پینشینان و كه‌له‌پووری كوردی بنوسنه‌وه و بۆ پۆژنامه‌ی ره‌وانه‌ بکه‌ن، ده‌لیت:

(چه‌ندین داستانی شیرینمان به‌ زمانی كوردی هه‌ن، كه پینیان ده‌گوتریت (به‌یت)، كه زۆربه‌یان ده‌توانریت به‌ شاکاری په‌خشانی كوردی له‌ قه‌له‌م بدرین، له‌ رووی ناساندنی توانای مانای كوردی و فراوانی زاراوه‌كانیدا پینسته‌ ئه‌و به‌یتانه‌ بخرینه‌ به‌رده‌م گشت خه‌لكی، بۆیه‌ داوا له‌و كه‌سانه‌ی، كه په‌یوه‌ندارن به‌و مه‌سه‌له‌یه‌وه و ئه‌وانه‌ی ئه‌و داستانه‌یان ئه‌زبه‌ره‌ یان ده‌ستنووسی به‌ خه‌ت یان چاپ‌كراویان له‌به‌ر ده‌ست دایه‌، داویان لی ده‌که‌ین بی به‌ریمان نه‌که‌ن.. هتد)^(٤٩).

(٤٧) له‌ باره‌ی باری تهن‌دروستی ئه‌و پۆژگاره‌ کریس كوچیرا ده‌لی:

(له ٢٧ ی فیورییه‌ی ١٩٤٣ دا هه‌زار جوړه‌ نه‌خۆشی تیفۆس له‌ شاردا ده‌بیندرا و نه‌خۆشخانه‌كان مه‌به‌ست به‌وه‌ی كه‌ دکتۆره‌كان و په‌رستاره‌كان تووشی نه‌خۆشی نه‌بن داخرا‌بوون)، بروانه: د. قاسملو، كوردستان و كورد، ل ٣٦-٣٧.

(٤٨) بۆ وینه‌ بروانه: ژ (٢)، (٨)، (١١)... هتد.

(٤٩) نامه‌ی كوهستان، ژ (٢٢)، ١ ی مردادماه ١٣٢٤.

له ژیر ناو نیشانی (پیشینان گوتوویانه) دا ژماره یه که پهندي پیشینانی کوردی، به شیوه زاره جیاوازهکانی (ئهردهلانی، قرچانی، کهلهوری، مههابادی) بلاوکرارهتوهه. له ژیر پهندهکانیشدا ناوی ئه و که سانهی، که پهندهکانیان ناروووه له گه ل شوینه که ی بلاوکرارهتوهه. هه ره له و گو شه یه دا له ژیر هه ره یه کیک له پهنده کوردییهکاندا ته رجهمه ی فارسیشی ده گه لدا بلاوکرارهتوهه.

له ژماره (۳۶) دا هاتوه:

۱- گا له گاگل بریا، یا گورگ دهیخوات یا دز ئه یوات.

گا و که از گا و گل جدا شه، یا گرگ میدرد یا دزد میبرد.

۲- پرسیان له روی له کوپوه تیّت؟ وتی له همام، وتیان دیاره وه دو کتا.

از روباه پرسیدند از کحا میائی گفت از حمام. گفتند از دمت پیداست.

۳- برا له پشت برا بی، مه گهر باکی له خوا بی.

برا در اتکا بر برادر داشته باشد مگراز خدا بترسد (۵۰).

ههروه ها به شیوازی (قوچانی) چهند پهنديک بلاوکرارهتوهه، له وانه:

۱- چی وه چیا ناکه فی، ئادم و ئادم ده کفی.

کوه بکوه نمیر سد ادم بادم میرسد.

۲- خه دی چی ده وینی بهرفی ئه باریتتی.

خدا کوه را میبندد برف بران می بارد (۵۱).

هه ره ئه پهنده له شیوه ی کرمانجی خواروودا به م شیوه یه دهوتریت:

۱- کیو به کیو ناگا، ئادمی به ئادمی ئه گات.

۲- خوا تا کیو نه بینی به فری تی ناکا (۵۲).

هه ندی جاریش شاعیره کان به تایبه تی (شپرزه ی سه قزی) پهندي پیشینانی به هونراوه

نووسیوهتوهه و بلاوی کردوتهوه، ههروه کو:

(۵۰) نامه ی کوهستان. ژ (۳۶)، ۱۳۲۴. ۱۵ اذر

(۵۱) نامه ی کوهستان، ژ (۴۸)، ۱۶ اسفند ۱۳۲۴.

(۵۲) شیخ محمدی خال، پهندي پیشینان، ژ، ۲، ل ۱۸۹، ۳۵۶.

پیشینان ئەلین کە پەش ھەر پەشە
کەسێ نووستوو بێ لە حەق بێ بەشە
ئەلین دۆمکیان کرد بە یوزباشی
لە پیشدا سەری داکی خۆی تاشی (۵۳)

محمدی قاضی (قازی محمد) بە ناویشانی (گەنجینە ی گرانبەهای ئەدەبیاتی کورد) ھوہ و تاریکی دریزی بە سێ ئەلقە بە زمانی فارسی بلاوکردۆتەوہ (۵۴). لە پیشەکیدا گلەیی لە سیاسەتی رژیمەکانی ئێران دەکات، کە ھەمیشە کۆسپ و ریگر بوونە لە بەردەم بلاو بوونەوہی فەرھەنگ و ئەدەبیاتی کوردیدا.

نووسەر ئەدەبی کوردی بەسەر دوو شێوہدا دابەش دەکات:

أ- ئەدەبیاتی نووسراو بە خامە ی نووسەرانی کورد.

ب- ئەدەبیاتی میلی و فۆلکلۆری.

ناوہرۆکی وتارەکە ی زیاتر بە دەوری گرنگی کۆکردنەوہی بەیتە کوردییەکاندا دەسووڕێتەوہ، بە تایبەتی ھەندێ یادگاری مامی و یارمەتیدانی (ئۆسکارمان) ی پۆژھەلاتناس لە ناوچە ی موکریانی بۆ کۆکردنەوہ و تۆمار کردنی بەیتە کوردییەکان دەگێڕێتەوہ و ئاماژەیشی بۆ دەوری عبدالرحمن بەکری موکریانی کردوہ، کە یارمەتی داوہ.

پۆژیکیان لەژێر سێبەری دار بی دا، ئۆسکارمان لەگەل مامیدا کە بە داستانی (لاس و خەزأل) دا دەچوونەوہ، ئەوہند کاری تی کردبوو وەکو یەکی لە حەژمەت جۆش و خرۆشی دەروونیدا وەکو شیت ھەلسایەوہ و دەستی بە سەماکردنی کردو گوتی:

(ئێوہ کورد قەدری ئەو بەیتە گرانبەهایە نازانن، خوا ئاگای لیبە نہ (شکسپیر)
و نہ (دانتی) و نہ (گۆتە) و نہ (شیلەر) و نہ (ھۆگۆ) و نہ (لامارتین) و نہ
(پووشکین) ھیچ یەکیکیان بەو جوانی و ناسکییە شیعری نەگوتوہ) (۵۵).

بەیتی (لاس و خەزأل) یەکیکە لەو بەیتە فۆلکلۆرییانە ی، کە ئۆسکارمان لە موکریانی، کۆی کردۆتەوہ و لە لایەن (محمدی قاضی) یەوہ لە پۆژنامە ی کوہستاندا بلاو کراوہتەوہ

(۵۳) نامە ی کوہستان، ژ (۴۵)، ۱۵ بہمن ۱۳۲۴، ل ۸.

(۵۴) نامە ی کوہستان، ژ (۶۳-۶۶)، ۱۳۲۵ (۸ ژوئیە ۱۹۴۶).

(۵۵) نامە ی کوہستان، ژ (۶۴)، ۱۵ تیر ۱۳۲۵، ۱۵ ژوئیە ۱۹۴۶ ل ۳.

تەرجەمەى زىمانى فارسيشى كىردووه، بەيتەكە دريژە، بەلام ليرەدا بۇ چۆنيەتى شيوازى
گيپرانەوهى بەيتەكە نموونەيەك وەردەگىرىن:

(ئەحمەد ئاغاي بالەكى چى كورپى نەبوو، مەحمود ئاغا براى وى بوو،
ئەوش چى نەبوو. ھەردووك ژنيان عاميلەدار بوو. خودا لاسى داپە ئەحمەد
ئاغاي، خانزاديشى داپە مەحمود ئاغاي، لە يەكيان مارە كىردن لاس و
خانزاد. داىكى نيوى شە بوو)^(۵۶).

لە كۇتاييدا دەتوانين گىنگى و پاىيەى ئەم رۇژنامە ھەفتانەيە (نامەى كوھستان) وا
دەستنيشان بىكەين:

نامەى كوھستان، تۆماريكي زىندوو و دەولەمەندى رۇژگارى خۇيەتى لە ستەم و
سياسەتى چەواشەكارى دەولەت بەرامبەر بە كوردو لە ھەوالەكانى ھاوارى خەلكى
زەحمەتكيش و ھەوالەكانى كۇمارى ديمۇكراتى كوردستان لە مەھاباد (۱۹۴۶) دا.

نامەى كوھستان، دەورىكى بالاي بوو لە وشيار كىردنەوهى كوردەكانى رۇژھەلاتى
كوردستان لەگىنگيدان بە سامان و كەلەپوورى نەتەويى و ئەدەبىياتى كوردى و ميژووى
باو و باپيراندا.

لە پووى ھونەرەكانى رۇژنامەوانىيەو تا رادەيەكى زۆر لە چاوپۇژگارى خۇى
پيشكەوتوو بوو و ھەوالنير و رپپۇرتاژ و سەروتار و چاوپيىكەوتن و نەخشەسازى و زىمانى
رۇژنامەوانىيى و كاروبارى ھاوالاتيان و ئاگادارى و لايەنەكانى دى پيپرو كىردووه.

جەماوهرىكى زۆرى لە ناووه و دەرەوهى ئيراندا ھەبوو، بە تايبەتى ژمارەيەك لە
رۇشنيبىرانى باشوورى كوردستانيش ھاوكارىيان كىردووه و بەرھەمى خۇيان لەوي
بلاو كىردۆتەوھ.

(۵۶) نامەى كوھستان، ۲۲ تىر، ژ(۶۶)، ۲۸ ئۆكتوبەر ۱۹۴۶، ل۳.

باسی دووهم

هاوکاری نووسه‌رانی باشووری کوردستان

له‌گه‌ل پوژنامه‌وانیی کو‌ماریدا

ئه‌گه‌ر بمانه‌وی له پیوه‌ندی پووناکبیرانی نیوان هه‌ردوو پارچه‌ی کوردستان له باشوور و پوژه‌لات بکو‌لینه‌وه، زو‌ر به‌زحمه‌ت ده‌توانی سهره‌تاکانی ئه‌و په‌یوه‌ندی ده‌ستنیشان بکری‌ت. میژووی هه‌زاران سالی کورد و فارس و تیکه‌لاوی که‌لتووریان و پیوه‌ندی و هاوبه‌شی فه‌ره‌نگی و ئایینی و سنووریان پیکه‌وه له مه‌زنده‌دا نییه. سهره‌تا بازرگانی و تیکه‌لاوی هه‌ردوولا (باشوور و پوژه‌لاتی کوردستان) و گه‌ران به‌دوای خویندن و خوینده‌واری ئایینی له حوجره و مزگه‌وته‌کان و بلا‌وکرده‌وه‌ی ته‌ریقه‌ت، ده‌کری به‌هنگاوی یه‌که‌م و په‌گ و ریشه‌یه‌ک دابنری. خو‌خویندنی ئه‌ده‌بیاتی فارسی و شاکاری شاعیره‌گه‌وره‌کانی فارس له حوجره و مزگه‌وته‌کاندا کاری راسته‌وخوی له به‌هره‌و توانای شاعیرانی کۆنی کوردی کردووه و به‌لا‌سایکرده‌وه‌ی فۆرم و ناوه‌پوکی ئه‌وان به‌هره‌ی شاعیرانی خو‌مان شیعی کلاسیکی کوردی له دایک بووه.

شیعی ئایینی کوردی به‌شیوه‌ی گو‌ران و (خانی) و (جزیری) و (نالی) و (سالم) و.. هتد نمونه‌ی راستی ئه‌م رایه‌ن.

ده‌توانین میژووی پیوه‌ندی پو‌شنبیری له سهرده‌می نویداو به‌تایبه‌تی دامه‌زراندنی کو‌مه‌له‌ی (ژی. کاف)، به‌تایبه‌تی له‌نه‌خشی بنه‌په‌تی حیزبی (هیوا) له کوردستانی باشوور و هه‌ولدان بو‌ یارمه‌تیدانی کورده‌کانی پوژه‌لات بو‌ئه‌وه‌ی له دامه‌زراندنی کو‌پو کو‌مه‌لی سیاسی و پو‌شنبیری خو‌یاندان له پینا‌و به‌رزکردنه‌وه‌ی هه‌ست و هوشی نه‌ته‌وه‌یی و خه‌باتی هاوبه‌ش بو‌یه‌کتر نزیکرده‌وه‌ی کوردان له‌و ولاتانه‌ی کوردستانیان به‌سهردا دابه‌ش کراوه.

حیزبی (هیوا) له باشووری کوردستان، که‌ژماره‌یه‌کی زو‌ر له خه‌لکی پووناکبیرو هورده بو‌رژواو ئه‌فسه‌ر و بازرگان و کاسبکاری له چوارده‌ور کو‌ببو‌وه، له‌سهره‌تای چله‌کاندا (نه‌خشی بنه‌په‌تی هیوا) له پینا‌و هه‌موو شتی‌ک یارمه‌تیدان به‌هه‌لاتنی مه‌لا مسته‌فا له شاری سوله‌یمانی له سالی (۱۹۴۳) بو‌و، به‌دوای وی دا نه‌خشی گرنگ ئه‌وه‌بو‌و که‌ پیکهاتنی (کو‌مه‌له‌ی ژ. ک) له شاری مه‌بابادی ئیراندا نه‌خشی بگری^(۵۸).

(۵۸) کریس کو‌چیرا، میژووی کورد له سه‌ده‌ی ۱۹-۲۰، ل ۲۲۱.

له سەرەتای چلەکاندا حیزبی هیوا (میر حاج ئەحمەد)، کە پێشتر ئەفسەرێکی عێراقی بوو، وەکو نوێنەری خۆی پەوانەیی پۆژەهلانی کوردستان کرد بۆ ئەوەی لقی حیزبی (هیوا) لەوئێوە دامەزرینی یان بتوانی پێوەندی و هاوکاری و دوستانەتی لە نیوان حیزبی (هیوا) و سیاسی و پۆشنبیرانی ئەو پۆژەهلانی کوردستان دابمەزرینی بۆ ئەوەی بتوانن بە یارمەتی حیزبی (هیوا) ئەوانیش لە دەوری ریکخراویکی سیاسیدا کۆببنەو و لە کاتی پێویستدا کۆمەکی یەکدی بکەن.

له بارەیی سەرەتای ئەو دامەزراندنەو یان پێوەندییەو، (هەژار) رای خۆی دەردەبرێ:

(له پاش قەومانێ شەهریوەرو هاتنی روس بۆ مەلبەندی موکریان، ئەفسەرێک له لایەن کۆمەلای هیوای کوردستانی بەردەستی عێراقەو هاتۆتەو سابلأغ و دەیهوئێ کەسیک پەیدا کا گوئێ له ئامۆژگاری بگری. چەند رۆژێک له م و لەو پرسیار دەکا، پێی دەلێن زەبیحی دەم لەو مەسەلانە وەردەدا، زەبیحی حوسینی پێ دەناسینی و چەند کەسیکیش سازدەدەن کە گوئێ له ئەفسەرە کە ناوی میر حاجە بگرن یازدە کەس له باغی سەسەیی سابلأغ دەگەل میرحاج کۆدەبنەو. له سەر ئامۆژگاری ئەو، حیزبی (ژک) دادەمەزرین، سویندنامەکەیی دەنووسنەو، پرۆگرامی حیزبی هیوا به تۆزێک دەسکارییەو دەکەنە پرۆگرامی ژک)^(۵۹).

بی گومان له پێش ئەو شەو، خویندەواری کوردی ئێران له پێگەیی ئەو قاچاخچیانی له سنوورەکاندا کاریان کردووە، نووسراوی کوردییان پێگەیشتووە، بەتایبەتی گۆقاری (گەلاوێژ) لهو رۆژانەدا به هەموو ناوچەکانی کوردستاندا بلأوبۆتەو و نووسەرائی رۆژەهلانی کوردستانیش به پەرۆشەو خویندوویانەتەو و بەرەمی ئەدەبی و پۆشنبیریان تیدا بلأوکردۆتەو. ئەمە بێجگە لهو هیروەکو (کەریمی حیسامی)، دەلی:

(له نیو قاچاخچیەکانی سابلأغ میرزا حوسین فروهر (حوسەینی زێرینگەران) و مام ئەحمەد ئیلاهی بۆ هیئانی نووسراوی کوردی و بلأوکردنەو هی بیری کوردایەتی دەوری بالایان هەبوو، هەر ئەم دەورە بوو کە له کاتی کۆمەلەیی (ژ. ک) دا میرزا حوسینی زێرینگەران له راپەراندنی کاروباری کۆمەلدا دەوریکی سەرەکی هەبوو. له ناوچەیی سندوس (قاچاخچی یەکانی) گوندی دەربەندی به پشٹیوانی شیخ جەلالی تاهیری کە نیشتمانپەرەریکی ئازاو خەباتگێری دژی زولم و زوری و سەرپۆیی ژاندرم و مەعمورەکانی حکومەتی بوو، کتیب و نووسراوی کوردی یان دەهینا)^(۶۰).

(۵۹) هەژار، چیشتی مجبۆر، ل ۶۰.

(۶۰) کەریمی حیسامی، پێداچوونەو، ل ۱۴۲.

ئەم دوو كەسايەتچى، (حسین فروهر) و (ئەحمەدى ئىلاھى) پاشتر لە دامەزراندنى كۆمەللەي (ژى. كاف) و دامەزراندنى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستاندا دەورى دياريان بوو. بيجگە لەوان چەندان قاچاخچى ديكەي باشورى كوردستان لە سەردەمى كۆماردا ھەوال و دەنگ و باس و چاپەمەنى و نامەي كوردانى عىراقى ئەوييان دەگەياندەو باشورى كوردستان و بە پىچەوانەشەو. عەبدوللا سۆفى كەرىم سەراج نىشتمانپەرورەيكى ئەو سەردەمەي باشورى كوردستان، كە بەشدارى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستانى كردوو، وا پىدەچى:

(ئەوانە لەو رۆژانەدا دەورى پۆستەچى يان ئەبىنى بۆ كەسانى وەكو ئىمە، چونكە لە رېگەي ئەوانەو نامەمان بۆ ئەھات و نامەمان بۆ كەس و كارمان ئەنارد، جگە لەو لەگەرانەو ھياندا بۆ كوردستانى عىراق ھەوالى دامەزراندنى كۆمارى كوردستانى ئىرانىيان ئەدا بە گوئى خەلكدا و جار جارە گوئارو رۆژنامەو پەرتوكى كە تازە دەرچوو بوو لەگەل خۇياندا بردەو، ئەكەوتنە بەردەستى لاوانى كوردى عىراق، منىش بەو قاچاخچيانەدا نامەم بۆ كەس و كارمان نارد و كنىب و پەرتوك و گوئارى كوردى ئەو كاتەي عىراق كەلای برادەران دەست ئەكەوت خوشم كاتى خوئى گەلەك لەم چاپەمەنيانەم لە مائەو لە سلیمانى بەجیھىشتبوو، داواي ئەو چاپەمەنيانەم كردبوو، كاربان راست بى، لە گەرانەو، لەگەل خۇيان ھىنايان كەلەنكى گەورەيان پىر كردبوو، بەلای كوردەكانى ئىرانە جىگا و رىزى تايبەتيان ھەبوو)^(٦١).

حىزبى ھىوا، داوى پىوھەندى كردن لە رېگەي (مىرحاج) ھو بەرپارى دامەزراندنى كۆمەللەي (ژى. كاف) ھاوکارىيەكە رۆژ بە رۆژ پتەوتر دەبوو.

لەم رۆوھو ئەيگلتۆن نووسىويەتى:

(بۆ وتوويژ لە بابەت ئاواتە موستەرەكەكان و ھەر ھەركەسە لىكۆلەنەو لەسەر پىرۆگرامەكانى داھاتوى كوردان، لەگەل نوینەرانى حىزبى ھىوا لە مانگى مارسى ١٩٤٤ كۆمەللە موھەممەد ئەمىنى شەرەفى ناردە كەركوكى، نوینەرەكانى وئى برىتى بوون لە: ئەمىن پەواندزى - عىزەت عەبدولعەزىز، موستەفا خوئشاو، شىخ قادرى سولەيمانى، سەيد عەبدولعەزىز گەيلانى و پەفلىق حىلمى. لە داوى چەند مانگان لە ھەوالەكانى ھاوینى سالى ١٩٤٤ لقى حىزبى سولەيمانى، ئىسماعىل حەققى شاوھىس و عوسمان دانش بۆ وەلام دانەوھى موقابىل و پەدادگرتن لەسەر

(٦١) عولە، سالىك بوو كورد نازاد نەژيا، ل١٩-٢٠.

پهیمان که بو جاری دووهه م نارد مه هابادی. له ماوهی سال و نیویکی دوایی، هه مزه عه بدوللا وه وردی له عیراق، قه دری بهگ نه وهی جه میل پاشای دیار به کر له سووریا را وه قازی مه لا وه هاب له تورکیه را بو دیتنی ریبه رانی کورد وه هه روه ها بو باسکردن له سه ر مه سه له ی سنوره کانی خودموختاری هاتنه مه هابادی (۶۲).

لقى باشووری کوردستانی کومه له ی (ژی. کاف)، به سه ره رشتی (ئبراهیم ئه حمه د) به پئوه ده چوو، له باره ی چۆنیه تی دامه زراندن و ئه ندامه چالاکه کانی ئه و لقه، ئیبراهیم ئه حمه د ده گپرتیه وه:

(له رۆژی دانراوا ۱۵ که سی له مالی ماموستا ئیسماعیل (مه به ست له ئیسماعیل حه قی شاوه یسه-هیمداد) کۆبووینه وه، به داخه وه هه ر ناوی ئه مانه یه له بیر ماوه.:(۱) کاک سدیق شاوه یس برای ماموستا، (۲) شاعیری نیشتمانپه روه ر ناودار کاک فایه ق بیکه س، (۳) خاتوو به هی مارف، (۴) حه مه عه لی مه ده وش به رگدروو و شاعیری ناسراو، (۵) کاک عه زیز میرزا سألح به پئوه به ری قوتابخانه ی هه له بجه. له کۆبوونه وه که دا پاش وتووێژیکی ریکوپیک به گشتی ده نگ بریاردا که به پیی داخواری سه رکرده تی (کومه له ی ژیا نه وه ی کورد) لقی (ژ. ک) له کوردستانی باشووردا دابه زینن..(۶۳).

له پاش رووخانی کۆماری دیموکراتی کوردستان لقه کانیش هه لوه شایه وه و چوونه نیو ریزه کانی پارتی دیموکراتی کورد(عیراق)، که پاشان بوو به پارتی دیموکراتی کوردستان. هه ر له و رۆژانه ییدا (قازی محه مه د) وه ک که سایه تیه کی رۆشنیرو خوینده وارو ناسراوی کورد، ئاگای له نووسراو و بلاو کراوه کانی ئه و رۆژانه ی باشووری کوردستان هه بووه و له رپگه ی قاچاخچییه کانه وه پئوه ندی ده گه ل حیزی (هیوا) دا هه بووه و نووسراوه کانی ئه و

(۶۲) ئیگلتن، کۆماری کورد له سالی ۱۹۴، ب، ۱، ل، ۱۰۱، و. ف، ل، ۷۲.
 ئیبراهیم ئه حمه د باوه ری به م په یمانی (سی سنوره) نییه، پروانه عه لی که ریمی، ژیان و به سه ره اتی عه بدولپه حمان زه بیحی (ماموستا عوله ما) ل، ۲۷۵-۲۷۶.
 (۶۳) سدیق سألح، ماموستای نه مر ئیبراهیم ئه حمه د به خامه ی خوی، رۆژنامه ی کوردستانی نوی، ژ ۲۱۲۷، س، ۹، ۲۳/۴، ۲۰۰۰، ل، ۹.

حوسین محه مه د عه زیز، پینچ کاتژمیر له گه ل برایم ئه حمه د دا، ل، ۱۰.
 هه روه ها ئیبراهیم ئه حمه د له باره ی ناوی لقه که ییش ده لی: (لقى کوردستانی عیراق بوو، نه ک سه یمانی، چونکه ئیمه ته نزیمان له زاخو، له شه قلاوه، له ده وک، له هه ولیر، له جیی وا دوو سی ته نزیمان بوایه ته نزیمان دروست ئه کرد). پروانه: علی که ریمی، ژیان و به سه ره اتی عه بدولپه حمان زه بیحی (ماموستا عوله ما)، ل، ۲۶۳.

كاتەيان لە بۆ رهوانه كردهوه و له باره‌ی ئابنده‌ی كوردستانيش بېرورايان گۆرپوهتهوه.

كوپى رهش (عهلى قازى)، كورپه تاقانه‌كه‌ى پيشه‌وا له‌م باره‌يه‌وه ده‌لى:

(له پيشدا مه‌رحومى بابم له‌گه‌ل حزبه‌ى هيووا پيوه‌ندى هه‌بووه. به‌ بېرم دى مالى مه‌ ئەشكه‌وتىكى تيدا بوو هه‌موو رۆژنامه‌و گۆقارى حزبه‌ى هيووا تيدا دانرابوون، مه‌رحومى بابم به‌رده‌وام له‌رپى چهند بازرگانىكى عيراقى كه‌ هاشمى ئيرانيان ده‌كرد پيوه‌ندى به‌ هيووا هه‌بوو، به‌ داخه‌وه نيوه‌كه‌يم له‌بېر نه‌ماوه كه‌ حاجبىه‌كى كوئى بوو زور جار ده‌هاته مه‌هاباد ئەو رابطى وى بوو له‌گه‌ل حزبه‌ى هيووا)^(٦٤).

دواى ئەوه‌ى كۆمه‌له‌ى (ژى. كاف) به‌ ته‌واوى جىگه‌ى خوى گرت و دۆست و لايه‌نگرى زور بوو و توانى چاپخانه‌يه‌كى بچكۆلانه‌ بۆ بلاوكراوه‌ى خوى پىك بىنى، دواى ئەوه‌ى هه‌ولى زوريدا تا توانى گۆقارى نيشتمان) چاپ و بلاوبكاته‌وه، پيوه‌ندييه‌ رۆشنبىريه‌كه‌ى به‌ تايبه‌تى له‌ بوارى نووسين و خوينده‌واريدا زىتر بوو. به‌ هوى بارودۆخى سياسى باشورى كوردستان، كه‌ له‌ زوه‌وه پيوه‌ندى ده‌گه‌ل رۆژنامه‌و گۆوارى كورديدا هه‌بوو و له‌ روى خويندى قوتابخانه‌شه‌وه له‌ زوه‌وه به‌ تايبه‌تى له‌ سه‌ره‌تاي ئەم سه‌ده‌يه‌ و پاشتر له‌گه‌ل دروستبوونى ده‌وله‌تى عيراقدا له‌ قوتابخانه‌كانى كوردستاندا به‌ زمانى كوردى ده‌خوينرا، ئەمه‌ وى كرد كه‌ رۆشنبىرانى رۆژه‌لاتى كوردستان سوود له‌ ئەزمونى ئەو مامۆستاو بلاوكراوه‌ كورديانە‌ى باشورى كوردستان وه‌رېگرن. ده‌رباره‌ى ئەو هاوكارىيه‌ (هيمن) وه‌هاى رپون كردۆته‌وه:

(ئيمه يانى ئەو پۆله‌ لاهوى له‌ زه‌مانى په‌هله‌وى يه‌وه يه‌كترمان گرتبوو و دۆستانه‌ پىكه‌وه كارمان ده‌كرد. مه‌يدانمان بۆ ئاوه‌لا بووه و چالاكى خۆمان په‌ره‌ پيدا. ده‌مان نارده‌ عيراق رۆژنامه‌و گۆوارى كورديان بۆ ده‌هينايين و ده‌مانخوينده‌وه. من شيعرى خۆم و شيعرى شاعيره‌كانى ترم به‌ خه‌ت بۆ لاهه‌كان ده‌نووسيه‌وه و بلاوم ده‌كردنه‌وه. دلشادى رپه‌سوولى له‌ عيراقه‌وه هاتبووه. ئەو ئيملاى كوردى له‌ هى ئيمه‌ باشتر بوو و خه‌تيشى خۆشتر بوو. زوريشى شيعرى بىكه‌س و پيره‌ميردو ئەحمه‌د موختار جاف و حه‌مدى له‌بهر بوون و به‌خه‌ت بلاوى ده‌كردنه‌وه. گۆوارى گه‌لاويز رۆلىكى باشى ديارى كردو لاهه‌كانمان فيرى كوردى خوينده‌وه بوون)^(٦٥).

(٦٤) عبدالرحمن مصطفى، كورپه رهش چهند لاپه‌ره‌يه‌كى كۆمارى كوردستان هه‌لده‌داته‌وه، رۆژنامه‌ى كوردستانى نوئى، ٣٩٠، س ٢، ١٧/٥/١٩٩٣، ل ٦، ٣.

(٦٥) هيمن، تاريك و رپون، ل ١٩.

(هەندئى لە ئەندامە چالاكەكانى كۆمەلە، ئەوانەى دەستى نووسىنيان هەبوو، بەرھەمەكانى خويان لە گۆقارە كوردىيەكانى چلەكاندا بلاو دەكردهو و بە تايبەتيش لە گۆقارى (گەلاويژ)دا.

وتارەكانى (ئىبراھىمى نادى، دلشادى رەسوولى، توفىقى ئەمىنيان، تاهىرى هاشمى،.. هتد) (٦٦). بەرچاو دەكەويئ. ئەمەش نيشانەى ئەوھىيە ئەو رۆژانە گۆقارى ناوبراو لە رۆژھەلاتى كوردستاندا بەھەرميئ بوو، تەنانەت گۆقارى نيشتمان نووسىويەتى:

ئەرنەبى چراكەى "نیشتمان"ى خوئشەويست
دیدهكەم لىلاو دەردو داخى كەس نادىنمە
تیشكى رۆژى "نیشتمان" شمشىرى عالم گیرمە
شەعشەو ورشەى "گەلاويژ" چاوى گىتى بىنمە (٦٧)

بەتايبەتى لە باشوورى كوردستانيشدا گۆقارى (گەلاويژ) لە لايەن ئەندامانى حىزبى (هيو)و سەرچاوهيەكى باشى خو رۆشنيير كردن و تيگەيشتن بوو.

هەندئى لە نووسەرو رۆژنامەنووس و شاعىرانى باشوورى كوردستان دواى هەوالى دامەزراندنى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان بەرەو رۆژھەلاتى كوردستان بەرپى كەوتن بۆ ئەوھى دەورى نيشتمانى خويان لەوئ ببينن، بە تايبەتيش لە سەرھەتاي دامەزاندنيدا كۆمار زۆر پيويستى بە مامۆستاي قوتابخانەو رۆشنييران هەبوو تا دام و دەزگاكاني فيركردن و راگەياندى كۆمار بەرپوھ ببن.. ئەو نووسەرو رپوناكبيرانە دەتوانين بەسەر دوو دەستەدا دابەشيان بكەين:

١- ئەوانەى چوون بۆ رۆژھەلاتى كوردستان و دەورىان بىنيوھ.

٢- ئەوانەى لە باشوورى كوردستانەو بەرھەميان بۆ رۆژنامەو گۆقارەكانى ئەو سەردەمە نووسيوھ.

سەبارەت بە دەستەى يەكەم. سەعيد ناكام و وردى و قانيع و عوسمان دانش و

(٦٦) سەيرى ئەم وتارانە بكە:

أ.ف. نادى، پيكنين و گريان، گ. گەلاويژ، ژ (١٢، ١١)، ١٩٤٢، ل ٥٩-٦٢.

توفىق ئەمىنيان، خەويكى خوئش، گ. گەلاويژ، ژ ٣، ١٩٤٤، ل ٤٩-٥٠.

محمد صديق مجتهدى، رپى نەجات و گەرەبى، گ. گەلاويژ، ژ ٨، ١٩٤٤، ل ١٧-١٩.

ابراھىم نادى، ئەى خەو، گ. گەلاويژ، ژ ٨، ١٩٤٤، ل ٥٦-٥٩.

يدالله رضائى، سەى ياقو مايشتى، گ. گەلاويژ، ژ ٦، ١٩٤٤، ل ٢١-٢٥.

طاھر هاشمى، بە يادى نيشتمان (شيعر)، گ. گەلاويژ، ژ ٧، ١٩٤٤، ل ٣١-٣٢.

(٦٧) گ. نيشتمان، ژ (٧، ٨، ٩)، ل ١.

عەبدوللا سۆفی کەریم سەراچ و کەریم زەندو یەحیا چروستانی و ئەنوەر دلسۆز و مەغدید سۆران..هتد(٦٨).

(سەعید ناکام) ئەگەرچی خۆی بەئەسل کوردی پۆژھەلاتی کوردستان و مەھابادییە، بەلام پاشان پەریوەتەو بەشوری کوردستان. بەر لە دروستبوونی کۆمەڵەی (ژی. کاف) لە پۆژھەلاتی کوردستان، ئەوکاتە بە فەقییەتیەو خەریک بوو. (ھیمن) دەلی:

(ئەلفووبییم لە خزمەت مامۆستا سەعید ناکام خویند. کە ئەو دەم مێرد مندال بوو.. مامۆستا ناکام نەک ھەر سامی لە خویندن شکاندم. بەلکە تیگیەیاندم خویندن خۆش و شیرینە. پێش ئەوێ ئەلفووبییم پێ بناسی. بزۆکەو مەرۆکەو حوسین حوزنی ئەوێندە بۆ خویندەو ھەمووم لەبەر بوو. کتییی ئەنجوو مەنی ئەدیانی ئەمین فەیزی مان ھەبوو. شیعەر گالتهکانی شیخ پەزای فیڕ دەکردم. لەبیرمە قەسیدە درێژەکی عاریف ساییم کە وا دەس پێ دەکا: (ئاواری خاکی وەتەن و سەریرو سەفا) لەسەر را بۆ خواری لەبەر بوو. وەک تووتی دەمخویندەو و لە مانای نەدەگەیشتم(٦٩).

دوای سالانی ئەک لە تەمەنی خۆی (ناکام) کە لە کاری چاپەمەنی و بە تایبەتی کارکردن لە چاپخانەکی حوزنی و پیرەمێردو ھاوکاری پیرەمێرد، لە دوای دامەزراندنی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان، بە پەلە خۆی گەیاندەو مەھابادی و بە ھۆی ناسراوی و ناوبانگی و شارەزایی لە کاری پۆژنامەوانی و چاپخانەدا جیگەو شیایوی خۆی لە پۆژنامەو (کوردستان) ی ئۆرگانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا وەرگرت.

(ناکام) خۆی دەگێریتەو: (ئەوێ راستی بی لەو وەختەو کە کۆماری کوردستان دامەزراو پۆژنامەو (کوردستان) بلأو بوو، ئەھات بۆ عێراقیش، کە ئەھات خەلک بە نەوعیگی عەجایەب ئەیان قۆستەو و ئەیان خویندەو، پێیان زۆر خۆش بوو. ئەوێ کیانی ئەک دامەزراو بۆ کورد لە مەھاباد. ئەوانەو پۆژنامەکیان ئەبەرد بە پێگاوە و ئەیان نووسی لەو پلەو مستەوایەدا نەبوون کە خەلک چاوەروانی ئەکرد. لەبەر ئەو بە ھەموو لایەک وایان بە باش زانی کە بچم خۆم بگەینە مەھاباد و بتوانم ھاوکاری لەگەڵ ئەو پۆژنامەو بکەم(٧٠).

(٦٨) عولە، ناوی (٥٢) کەسی دەستنیشان کردوو، لە کوردستانی باشوور، کە بەشداری کۆماری کوردستانیان کردوو: پڕوانە:

عولە، سەربازیکی ون لە تاکە کۆمارەکی کوردا، یادداشتی عەبدوللا سۆفی کەریم سەراچ، ل ٢٠-٢١.

(٦٩) ھیمن، تاریک و پوون، ل ٥-٦.

(٧٠) قادر وریا، کوردستان، ل ٩٤.

ھەرۋەھا بەردەوام دەبى:

(..ئەو ۋەختەى من چووم بۇ مەھاباد و لە (كوردستان) دا دەستم بە ئىش كرد، تەنھا فرىاي ئەو ئەكەتم لەوى ئىش بكەم، بۇ؟ چونكو جگە لەوئەى نووسەر بووم، ئىدارەى چاپخانەكەشم بەدەستەو بوو، كرېكارەكانىش ھەموو تازە ھاتبوون و فىر ئەبوون، لەگەل ئەوانىش ئىشم ئەكرد) (۷۱).

ئىنجا لە بارەى ژمارەو سەرنووسەرى ئەو سەردەمەى رۇژنامەكە لە پىش خۇيدا، ئەلى: پاشان ھەر لەو رۇژنامەيەدا ھەندى شىعر و نووسىنى خۇى بلأوكردۇتەو. دەمەوى لىردا، ھەلۆستەيەك لە بارەى ئەو پەرەگرافانەى چاوپىكەوتنەكەى (ناكام) ھو بەكەين، ئەويش ئەوئەى، رى تى ناچى ئەو پياو، سەيد محەمەدى حەمىدى ئەوئەى كۆلەوار بووى، كە لە سەرەتاو تا ژمارە نەوئەى رۇژنامەى (كوردستان) لى لە ئەستۇ گرتبىت و نووسىنى خۇشى تىدا بلأوكردبىتەو، بە تايبەتى كە پىشتر لە كوردستانى باشور بوو و ئاشناى ئەدەبىيات بوو و فىرى نووسىن و خويندنەو بە زمانى كوردى و بە فارسى نووسىن و ھەرگىرانى زورى بلأوكردۇتەو. ئەمە بىجگە لەوئەى، غەيرى ئەم چاوپىكەوتنەى (ناكام) لە رۇژنامەكەو سەرچاوى باوھرپىكراوى ترناوى بەرپۆھبەرىتەى و سەرنووسەرى ئەومان نەدىو، تەنەت (محمد شاپەسەندى) پىش لە چاوپىكەوتنىكى خۇيدا، دەلى بەرپۆھبەرى ھونەرى رۇژنامەى كوردستان من بووم (۷۲).

محەمەد توفىق وردى (۱۹۲۳-۱۹۷۵ ز) لە نووسەرە ديارەكانى سەردەمى كۆمارەو پىشترىش لە نىو حىزبى (ھىوا) دا ئەندامىكى چالاك بوو. چەندىن وتار و شىعر و چىرۆكى لە رۇژنامەو گۇقارەكاندا بلأوكردۇتەو، كە لە بىبلوگرافىاي رۇژنامەوانىي ئەو سەردەمە لە پاشكۆى ئەم لىكۆلېنەوئەى بەرچا و دەكەوى.

(وردى)، ۋەكو مامۆستايەكى پەرۋەردەبى لە قوتابخانەكاندا دەرسى وتۆتەو، چونكە لە سالى (۱۹۴۴) دا لەگەل برادەرەكانى نەرىمان و كەرىم زەند خانەى مامۆستايانىان لە بەغدا تەواو كرىبوو، ھەرۋەھا بەرھەمىشى بۇ بلأوكراوھكان رەوانە كرىو. شايانى باسە سەرەتاي كارى نووسىنى (وردى) لەو نووسىنانەو دەست پى دەكات، كە لە رۇژنامەى (الاھالى) دا بەزمانى عەرەبى دەربارەى كارى چەوت و بەرتىل ۋەرگرتنى فەرمانبەرانى حكومى لە قەلادزى بلأوكردۇتەو (۷۳). دەرسەكانى (وردى) لە گۇقارى (گروگالى مندالانى

(۷۱) ۵. س، ل ۹۴.

(۷۲) ۵. س، ل ۹۷.

(۷۳) رۇژنامەى ئالاي ئازادى، ژ ۲۴، ۲۴/۵/۱۹۹۲ ل ۷.

كورد)دا سەرکەوتوووانە و سەرنج ڕاکێشەرە، ھەر جارەى دەرسىكى لە بارەى جوگرافىيەى كوردستان نووسىووە. شىوازی نووسىنەكەيشى ھەرۆھكو دەرس وتنەوھى ناو پۆل (كلاس) نووسىبوو. مامۆستا پرسیار دەكاو شاگرد (خویندكار) وھرام دەداتەوھ:

مامۆستا: كى دەتوانى چۆمەكانى بەناوبانگى كوردستانى ئێرانمان بۆ بەیان بكات!! شاگرد (دارا): من دەتوانم، (۱) سىروان: كە لە كوردستانى ئێران بەرھو كوردستانى عىراق دەرواو دەرژیتە چۆمى (دەجلە)..(۷۴).

(وردى) بىجگە لە بەشدارىكردن لە نووسىنى دەرس و ئەدەبى منداڵان لە پۆژنامەى (كوردستان)ى پۆژانەيشدا بەشدارى كردووە، جا چ بە نووسىن بى و چ بە وەرگىپان بى، چالاكىيەكەى وای كردبوو رىزى تايبەتى لای دەستەى نووسەرەن و پووناكىبىرانى پۆژھەلاتى كوردستاندا ھەبىت، لە ژمارە (۲۵)ى پۆژنامەى (كوردستان)دا ھاتووە:

(ئەم شىعرانە براى خووشەويست وردى لە بابەت جیژنى نەورۆزھو گوتوويەتى:

ئەلین نەورۆز ھات دەشتى كوردەوار
زستانى دەرکرد ھات بەرھو بەھار
مژگىنى لە لاوتەم لاچوولەناو
يەكەم نەورۆزھو كورد بۆتە دەولەت
دراى بەرگى دىلى و زىللەت
ھەلكرى ئالای سەوزو سىپى و سوور
ئەلەرى شادە بەرزە دوور بە دوور(۷۵)

لەناو نووسەرەنى باشوورى كوردستان، كە بە زۆرترىن نووسىن بەشدارى لە پۆژنامەوانى كۆماردا كوردى (وردى) يە. بە تايبەتى دواى ئەوھى (لەگەل ھەندى) لە كار بەدەستانى فەرھەنگ (مەعارىف)ى وھكو دلشادى پەسوولى تىك چوو(۷۶)، بە

(۷۴) گ. گرگاالى منداڵانى كورد، ژ ۳، ل ۶.

(۷۵) پۆژنامەى كوردستان، ژ ۲۵، ۱۷/۳/۱۹۴۶.

(۷۶) كەرىم شارەزا، محەمەد توفىق وردى مرووف و فۆلكلۆرناسى كورد، گ. بەیان، ژ ۱۴۸، تەمووزى ۱۹۸۸، ل ۸۰. ھەرۆھها بۆ ژيانى وردى و زۆر لايەنى بەرھەمەكانى، لە ھەمان ژمارەدا تۆمارىك لە يادى (وردى) نەمردا بلاوكرائەتەو، كە زۆر ئەدىب و نووسەر بەشدارىيان تىدا كردووە، لەوانە: محمۇد زامدار و عمر ابراهيم عزيز و مصطفى نەرىمان و عبدالرزاق بىمار و كەرىم شارەزا و ھەمە بۆر و كەرىم زەند و د. شوكرى پەسوول و طارىق جامباز و مەدحەت بىخەو و ئەحمەد تاقانە.

ته‌واوی وازی له‌کاری مامۆستایه‌تی هیناوه و خه‌ریکی نووسینی بابته‌تی رۆژنامه‌وانی بووه. پاشتریش، که‌گه‌رایه‌وه عیراق به‌هه‌مان تاقه‌ت و توانا ژماره‌یه‌کی زۆر نامیلکه‌ی بچووکی له‌بابته‌ت فۆلکلۆرو ئه‌ده‌بیات نووسی و وه‌رگیرا.

قانیع (۱۸۸۸-۱۹۶۵ز) شاعیری میلی، ماوه‌یه‌کی زۆر له‌پۆژگاری کۆماردا، به‌کاری مامۆستایه‌تییه‌وه خه‌ریک بووه و پێش ئه‌وه‌ی ب‌پرواته ئه‌وی وه‌کو شاعیریکی میلی ناسراو بووه و ئه‌دیپ و نووسه‌رو کاربه‌ده‌ستانی ئه‌وی ناسیویانه.

هینم ده‌لی:

(پاش دووی پێبه‌ندان و پێک هاتنی کۆماری کوردستان کورده‌کانی پارچه‌کانی تری کوردستان پ‌وویان له‌مه‌هاباد کردو من و هه‌ژار له‌گه‌ڵ هه‌موو پیاوه به‌ناویانگه‌کان پ‌یوه‌ندی دۆستایه‌تیمان دامه‌زراند. مامۆستا قانیعیشم ناسی و له‌ئهموونی ئه‌ده‌بی ئه‌ویش که‌لکم وه‌رگرت)(۷۷).

(قانیع) له‌زۆربه‌ی شیعره‌ نیشتمانی و کۆمه‌لایه‌تییه‌کانی به‌زمانیکی ساده و شیوازیکی ساکار گوزارشتی له‌هه‌ست و نه‌ستی خۆی کردووه و ئه‌مه‌ش وای کردووه که له‌پیزی شاعیره میلییه‌کان ناو ب‌بریت، به‌لام نه‌وه‌کو میلی به‌و مانایه‌ی که شیعره‌کانی له‌ئاستی هونه‌ری شیعریدا کزو لاواز ب‌ی، نه‌خیر، به‌و واتایه‌ی له‌پ‌ووی به‌کاره‌ینانی زمانه‌وه له‌که‌ش و هه‌وایه‌کی جه‌ماوه‌ری و له‌نیۆ چینی جووتیارو پ‌اله‌و زۆرینه‌ی خه‌لکدا بلاو بوۆته‌وه و به‌ئاسانی ل‌ی تیده‌گه‌ن و ده‌ماو ده‌م به‌ناو خه‌لکیدا بلاو ده‌بیته‌وه و ناویانگ پ‌ه‌یدا ده‌که‌ن.

د.عیزه‌دین ده‌لی:

(به‌ناویانگترین شاعیری میلی هاوچه‌رخ (قانیع)ه، که شیعره‌کانی له‌نیۆ جه‌ماوه‌ری جووتیارو کوردستانی عیراق و ئیراندا بلاو بوۆته‌وه. (قانیع) له‌زۆربه‌ی شیعره‌کانیدا مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وه‌یی به‌رجه‌سته کردووه، له‌م پ‌ووه‌وه شیعره‌کانی له‌پ‌ووی پ‌وخسارو به‌ه‌یزیدا له‌ئاستی شیعری کلاسیکیدایه. به‌شیوازه میلییه‌که‌ی خۆی کیشه‌کانی ژبانی پ‌ۆژانه‌ی جه‌ماوه‌رو به‌تایبه‌تی ژبانی جووتیارو پ‌اله‌ی کوردی ده‌رپ‌یوه له‌وینه‌کیشه‌ی مۆنۆلۆژی ناخی جووتیاردا داهینانی کردووه)(۷۸).

به‌ر له‌دامه‌زرانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان، له‌کاتی کۆمه‌له‌ی (ژ.کاف)دا

(۷۷) هینم، تاریک و پ‌وون، ل ۲۴.

(۷۸) د. عزالدین مصطفی رسول، الواقعية في الادب الكردي، ص ۵۴.

چەند شىعەرىكى نىشىتمانى لە گوڭقارى (نىشىتمان) دا بلاوكردوتەو. لەوانە يەككىيان بەناونىشانى (پايىزى نىشىتمان) ەو تيايدا ەاتوو:

ئەى وەتەن پايىز بەخىربىت چوڭكو ئىمرو باومە
گەرم و ساردى فەسلەكەت ەينەن دلەى شىواومە
بارەشت ئاھى دەروون و ەورى ەروەك چاومە
نم نى بارەش ئەبارى وەك تەكى زووخاومە
شاخ و داخى تو نمونەى جەرگى ەلقراومە
گىژەلووگەى سەر ملانت وەك ەناسەى پەرگىن
تەم لەسەر كوستانەكانت دووگەلى قەلبى ەزىن
وشكە پووشى دەشتەكانت بەندى جەرگى ئاگرىن
ساردى ئەشكەوت و موغارەت وەك دەروونى پەر برىن
بەرگە رىزانى درەختت عومرەكەى فەوتاومە(۷۹)

ئەو رۆژە كە بىستويەتى كوڭمارىكى سەربەخوى كوردى دامەزراو ەاوەن ئالاي تايبەتى خوى، ئاواتى ەاتوتە دى و روى لەوى كردوو، لە گوندى (كەلبەرەزاخان) ماموستا بوو، ەهزار لەمیانەى قسە خووشەكانى (قانىع) دا دەگىرپتەو، كە خوى ەموو جارئ دەيگوت من لە (سەگى پيشەوا) ماموستام(۸۰).

ەبەدوللا سوڭى كەرىم سەراج ناسراو بە (ەولە)، دواى ئەو ەى لەگەل چەند ەاورپىيەكيدا گەيشتوونەتە كوڭمار، لە خویندنگاى (گەلاويژ) دا دوو مانگىك خەرىكى ماموستايەتى و دەرس وتنەو ەى زمانى كوردى بوو.

كوڭمارى ديموكراتى كوردستان بە بۆنەى دەرس خویندن بە زمانى كوردى كوڭپىكى شىعەر خویندنەو ەى لە خویندنگاى ناوبراو رېكخستوو ە چەند شاعىرىك بەشدارىيان تىدا كردوو، لە بارەى ئەو كوڭر ەدەبىيەو رۆلى خوى لە ياداشتى خویدا نووسىويەتى:

(رۆژىكىيان حكومەتى كوردستان برپارىدا سىمىنارىك لە فىرگەى گەلاويژ سازىدات. ئەوكاتە ئىمە لەوى بووین، پيش ئەو برپارە بە دە رۆژىك ئەو ەمان

(۷۹) گ نىشىتمان، ژ(۳، ۴)، ل ۱۰۵. پاشان كە لە ديوانەكەيدا چاپ كراو ەندى گۆرانى بەسەردا ەاتوو، بروانە: ديوانى قانىع شاعىرى چەوساوەكانى كوردستان، برهان قانع كوڭى كردوتەو ە چاپى كردوو، ل ۱۸۱.

(۸۰) ەهزار، چيشتى مجبور، ل ۱۱۰-۱۱۱.

بيست كه مامۆستاي شاعير قانيع هاتوو و به لآم پيش ئه وهى خوئى بگات
پارچه شيعريكى ناردوو، ئه و سيميناره له لايهن من و كاك عومهرى هاوړيم
به رپوهبرا، بويه به هه لمان زانى شيعره كهى مامۆستا قانيع بخوينينه وه،
ئىستش يهك دوو ديپى ئه و شيعره م له ياد ماوه، كه ده لى:

سه د شوكر وا من نه مردم تا كه ديم ئالايى كورد

هه ر بژى ئالايى كوردو پيشه واي زانايى كورد

له و سيميناره دا به ريزان سه روك كو مار قازى موحه مه د، سه ر له شكرى كو مار
مسته فا بارزاني و زوربهى وه زيران و كاربه ده ستانى ده ولت ئاماده بوون^(٨١).

هه روه ها له باره ي ريزلينا ن و قه در زانينا ئه و كو په شيعرييه وه نو سه ر به رده وام ده بى:

(.. كه چووم بو باره گاي حزب، له وئى وتيان پيشه وا خه لآتى كردووى به رانه ر
ئه و شيعره ي خوينا دوو ته وه، ئيتير "٦٠" تومهن پووليان دامى و بو به يانى
رورثى ئاينده ي له گه ل هه مان كا برى كه بانگى كردم بو باره گا چوومه بازار
ده ستى رانكو چوغه و جووتى پيالويان بو كر يم)^(٨٢).

له باره ي رورثانى مامۆستايه تى خوئى له خوينا نكاى (گه لاويژ) يشدا ده لى:

(له پاش دوو رورث له وه زاره تى فه ره نكه وه (په روه رده) بانگ كراين. له وئى
داوايان لى كردين له فيرگه ي گه لاويژ وانهى زمانى كوردى به قوتابيان
بليينه وه، چونكى مامۆستا شاره زاي له ئه لف و بئى كوردى كه م بوون بو
ماوه ي دوو مانگ به باشى وانهى زمانى كورديمان گوته وه)^(٨٣).

پاشان بوو به ئه فسهر و له ريزى هيژى پيشمه رگه ي كوردستان تا رپوخانى كو مار
خزمه تى كردوو.

كه به رپوه به رى ئه و قوتابخانه "گه لاويژ"ه عوسمان دانش بوو. دانش له
هه لكردى ئالاي موقه ده سدا تاقه كوردى عيراقى بوو وتارى خوينا ده وه.
جارىك له (زه بيحى) م پرسى بوچى له ناو هه موواندا عوسمان دانش هه لپژيرا.
وتى: چونكو ئه و پيوهندى كوئى له گه ل ئيمه دا هه بوو، نوينا هرى (ژك) بوو له
سليمانى.

(٨١) عه بدوللا سو فى كه ريم سه راج، سه ربازيكي ون...، ل ٨١-٩.

(٨٢) عوله، ساليك بوو كورد ئازاد نه ژيا، ل ٢٤.

(٨٣) عه بدوللا سو فى كه ريم سه راج سه ربازيكي ون...، ل ٧.

هەندیکیش لەوان بەتەنیا جارێک یان دووجار بەرەمیان بلأو کردۆتەو.

شەھید محەمەد قودسی (م. مەحمود) لە وتاریکیدا لە بارەی (خویندن) هەو و دادەپێژێ: (.. نەزانین ھاوڕێیەکی گیانی بە گیانی ھەموو کەسیکی بەکارھێنەری گەل و سەرگەردانی کەریەتی، ھەر و ھا دوژمنیکی خوینەخۆری ئازادکردنی گەل. با ئەمە بە گەزێک بۆ پێوانی دوژمنایەتی بلأو بوونەوێ خویندن دابنێین دەبینین ئەوانەیی کە بەبێ ژمارە ھەولێ بلأو کردنەوێ خویندن دەدەن ئەو کەسانەن کە لە ئازادی گەل وە وریا بوونەوێ بەرامبەر بە حقوقی خۆی ناترسن، وە ئەوانەیی کە خویندن بلأو ناکەنەوێ تێنۆک تێنۆک نەبێ ئەو کەسانەن کە لەبەر ئارەزووی خۆیان و زۆلم کردنیان لەسەر گەل ئازادی دوا دەخەن..)(^{۸۴}).

یەحیا چروستانی، لە وتاریکدا بە ناوێشان (بەرەو ئازادی) لە (سەرا) وە نووسیبووەتی: (ئەی دل، شێواوی پەنجەیی زۆرداران، ئەی سینەیی تەماوی بە دەست خەمەوێ دەوری بەدکاران، زۆر دیل وەژێر دەستی، ئای چەند زام زادەیی تیری نەھاتیت بە جۆرێک تاساوی چاپووی چەرخێ چەپ گەردی کە ھیواوی بووژانەوێ نییە. ئەی چاوی پڕ فرمیسک تۆزێک بڕوانە، ئەی بیرێ پەرت و بلأو وریا بەرەو. ئەی جەستەیی کوتراو بە دەست قەمچی خویندەواران گەردنی کەچی نامرادت ھەلپەرە تەماشای چوار دەوری خۆت کە، دیمەنی دەرو دەشتت ببینە و خەریکە بەرگی رەش پۆشی شەوی چارە تارێک لەسەری لاچی)(^{۸۵}).

ئەنوەر دلسۆز، کە کورپە کوردیکی ھەولێرییە و ئەندامیکی چالاکێ حزبی ھیوا بوو (^{۸۶}). پاشان خویندنی بالایی لە یاسای نیو دەولەتیدا تەواو کرد، لە وتاریکی سیاسیدا لە بارەی شیکردنەوێ بارودۆخی جیھان و (پەیدانەبوونی جەنگی جیھانی سییەمدا) لە گۆڤاری (کوردستان) دا و دەست پێ دەکات:

(مەعلومە ئەساسی جەنگ لە رێک نەکەوتنی ئیمپریالیزمە، دەولەتە ئیمپریالیستەکان بۆ قازانج کردنیکی زۆر لە دوا پەیدا کردنی بازارێ زۆرتر ئەگەر پێن و ھەر دەولەتە ئیمپریالیستەکانی گەرە ئارەزووی پەیدا کردنی

(^{۸۴}) پۆژنامەیی کوردستان، ژ ۲۶، ۱۸/۳/۱۹۴۶.

(^{۸۵}) گ. کوردستان، ژ (۷، ۶)، ۱۹۴۶، ل ۴۴-۴۶.

(^{۸۶}) بۆ زانیاری لەم پووەو، بڕوانە:

طارق جامباز، وشیری نەتەواوەتی گەنجانی ھەولێر لە کۆتایی سییەکان و ناوھەرستی چلەکان لە نیو حزبی ھیوادا، ژ ۱، ۱۹۹۸، ل ۵۶-۵۷.

زۆرتىرىن بەش ئەكا لەبازارپى باسكراو ئەم بازارانە پەيدا نابى ئىللا
مۇستەعمەرات نەبى... (۸۷).

مەغدىد سۆران كە وەكو نووسەر و كارمەندى چاپخانەى كوردستان كارى كىردوو و لە
هەولئىرەو پوو و كوۆمار چوو و بە پىي تواناي خووى تا رووخانى كوۆمار ماوئەتوو و
خزمەتى كىردوو، لە وتارىكدا بە ناوئىشانى (جووتيارى كورد چوون ئەزى و چى ئەوى؟)
نووسىيوه:

(حكومەت دائەمەزى بۆ رەهبەرى و رىزگار كىردنى مىللەت نەك بۆ تىركىردنى
چەند كەسانىك و لەناوردنى ئەو تەبەقەى كە گىيانى مىللەتى لى پەيا ئەبى،
راستە حكومەتىكى كە ئالەت بى بەدەست چەند كەسانىكەو بە بىجولئىنەو بە
پەنجەى بە كرى گىراوئەكان ئەو حكومەتى مىللەت نىيە بەلكو رۆژ بە رۆژ
مىللەت بەرەو نەمان ئەبا بەلام حكومەتى مىللى كوردستان حكومەتىكە لە بۆ
گەل بەكاردى... (۸۸).

دەستەى دوو، ئەو شاعىر و نووسەرەنە دەگرئىتەو، كە بەرەمى خويان بۆ
بلاوكرائەكانى سەردەمى كوۆمار رەوانە كىردوو و هاوسۆزى و هاوخەمى خويان دەرپىو.
(فانى)، مەمەنداغاي كورپى رەسوول ئاغا (۱۹۱۰-۱۹۷۳ز)، شىعەرىكى درىژى بۆ
گوۆقارى (نىشتمان) رەوانە كىردوو، ناوبراو خوئىشى لە (كوۆمەلە) دا ئەندام بوو. لەسەرەوئى
شىعەرەكەدا نووسراو ئەم هەلبەستە جوانەى ژىرەو ديارى (فانى) يە، كە لە ژمارە (۲۰۰)
پىوئەندىمان دەگەلى هەيە. شىعەرەكەش بە ناوئىشانى (دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم):

قسىكم دىتە سەر زارى	دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم
دز و جەردە و رىپاكاران	نەزان و گىژو بى عارن
لەگەل يەكتر ئەلئى مارن	دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم
ئەوئى ئىستاكە زۆردارە	خەرىكى جەورو ئازارە
ئەوى بى زۆرە غەمبارە	دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم
رەعەت گەرچى جىرانن	خەرىكى زوربە لىك دانن
بەبى عەقلى پەرىشانن	دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم (۸۹)

ناوئەركى ئەم شىعەرە و سەرچەم شىعەرەكانى دىكەى شاعىر دەچنە خانەى شىعەرى شاعىرە

(۸۷) گ. كوردستان، ژ، ۱، ۱۹۴۵، ل ۹-۱۱.

(۸۸) گ. كوردستان، ژ (۷، ۶)، ۱۹۴۶، ل ۹-۱۱.

(۸۹) دىوانى فانى، ل ۱۶۲، ۱۶۱.

میللییه‌کانه‌وه و به زمانیکی ساده بئ زۆر له‌خۆ کردن و به دوور که‌وتنه‌وه له هونه‌ره‌کانی ره‌وانبێژی و به‌کاره‌ینانی کیشه‌کانی عه‌رووزی عه‌ره‌بی و به‌کاره‌ینانی وینه‌ی شیعری ساده به‌رجه‌سته له خاسیه‌ته‌کانی شیعری ئه‌م شاعیره‌ن و زیاتر به‌هره‌یه‌کی شیعری خۆرپسکی تیا بووه. له ناوه‌رۆکی شیعره‌کانیدا گوزارشت له یه‌گرتنی کوردان و به‌هه‌ستیکی نه‌ته‌وه‌یی یه‌وه به‌گژ ئیستعمار و ناپاک و ئا‌غاو ده‌ره‌به‌گه‌کاندا ده‌چیته‌وه، که تووی دووبه‌ره‌کی و ئا‌زاوه ده‌نیته‌وه و کۆسپ و پێگرن له به‌رده‌م هومیدی کوردان. له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا، له هه‌ندئ له شیعره‌کانی شاعیردا هه‌ست به‌وه ده‌کری که شاره‌زایی له عه‌رووزی عه‌ره‌بی و هونه‌ره‌کانی ره‌وانبێژیدا هه‌بووه، به به‌لگه‌ی ئه‌وه‌ی، هه‌روه‌ک له دیوانه‌که‌یدا ده‌رده‌که‌وێت، نمونه‌ی شیعری کلاسیکی هه‌یه‌و له‌سه‌ر پێی شوینی ئه‌وان پۆیشتوووه.

شاعیر، چه‌ند چوارینه‌یه‌کی له هه‌ستیکی پاک و بئ گه‌ردی نیشتمانپه‌وه‌ری و ولات پارێزیه‌وه له ئاست نه‌زانی و نه‌خوینده‌واری میله‌ته‌ی کورد داناوه و هه‌ر خۆی‌شی ئه‌نجامی ئه‌و ده‌ردانه‌یان بۆ روون ده‌کاته‌وه، که بوونه‌ته سوال‌که‌ر و هه‌مال و دزو جه‌رده:

میله‌ته‌ی کوردی سته‌مدیده هه‌موو دڵ پێشن
هه‌رچی باری خه‌فه‌ت و زولمه ئه‌وان ئه‌یکێشن
چونکه بئ شه‌معی زه‌کا ون بووه پێی زینده‌گییان
سۆفی و سائیل و هه‌مال دزو ده‌رویشن^(٩٠)

ئه‌م شیعره‌ی (فانی)، (ده‌لیم بیلیم و ناویرم)، بووه هه‌وینی شیعریکی جوانی (هیمن) و له ژماره (٥) ی گوڤاری (نیشتمان) دا بلا‌وکرایه‌وه، به پێچه‌وانه‌ی ئه‌و نه‌ترسی پێشان ده‌دات له خسته‌نه‌رووی ده‌ردو نا‌هه‌مورا‌یه‌یه‌کانی گه‌لی کوردا:

هه‌رچیکی بێته‌سه‌ر زارم
ئه‌من ده‌یلیم و بئ باکم
ئه‌گه‌ر چی بیکه‌س و زارم
ئه‌من ده‌یلیم و بئ باکم
ئه‌وی ئا‌غایه‌ بئ بیکاره
جه‌بوون و قه‌لس و لاساره
دزی و پا‌گرتنی کاره
ئه‌من ده‌یلیم و بئ باکم^(٩١)

(٩٠) گ.هاواری کورد، ژ، ١، ژ، ١٠.

(٩١) هیمن، ئه‌من ده‌یلیم و بئ باکم، گ. نیشتمان، ژ، ٥، ٢١-٢٢.

ئەمە بېجىگە لەوھى ھەندى نووسەر و شاعىر بە ھۆى بارودۆخى سىياسى ئەو پۆژانەوھ
لە ناردى بەرھەمەكانىندا ناوى خۆيان نەنووسىوھ يان بە دوو پىت ئاماژەيان داوھ، كە
نازانين كىن^(۹۴). ھەروھە ھەندى پارچە نووسىنى كورت كورت نىردراوھ،
بەناوھكانىانەوھ ديارە، كە كوردى باشوورى كوردستان، ھەروھكو:
(ئەحمەد پىنجوينى^(۹۵)، عەبدولرەحمان موفتى^(۹۶)، ..ھتد).

(۹۴) بۆ نمونە پروانە:

گ. ھەلآلە، ژ، ل ۳۱-۳۲.

گ. ھەلآلە، ژ، ل ۸-۱۰.

پۆژنامەى كوردستان، ژ ۱۳، ۱۹۴۶/۲/۱۱.

(۹۵) پۆژنامەى كوردستان ژ ۳۲، ۱۹۴۶/۴/۶.

(۹۶) پۆژنامەى كوردستان، ژ ۲۵، ۱۹۴۶/۳/۱۷.

فەسلە چوارەم

رۆژنامەوانیی سەردەمی کۆمارو ئەدەبیاتی کوردی

۱- ھونەری شیعەر

۲- ھونەری وتار

۳- ئەدەبی منداڵان

۱- هونەری شیعر

شیعر ھەمیشە لە دڵ و دەروونی کورددا زەمزمەمی داوھ و جیگەییەکی بەرزى بۆ خۆی گرتووە. پەنگە ئەمە ھەر خەسڵەتێکی دیارو بەرجەستەمی میللەتی کورد نەبێ و زۆریەمی میللەتانی پۆژھەلات کە مێژوویەکی کۆن و دیرینیان ھەیەو پیکھاتەمی کۆمەلایەتییان لەسەر بنچینەمی عەقڵی خێلەکی دامەزراوھ و شیعر بالادەست بووھ و ئاراستەمی سۆزو ئەندێشەمی ئینسانی کورد کراوھ و کەمتر خۆی لە مەسەلە قوول و ژیریەکان دابی، ئەمەش بێ گومان پەنگدانەوھمی بیرو ئاستی تیگەیشتنی قوئاغ و بنیادە کۆمەلایەتیەکیە بێت.

شیعر ھەمیشە لەسەر زاران بووھ و کۆرۆ کۆچک و دیوھخانی کوردەواری پازاندوتەوھ. لێرەدا دەرفەتی ئەوھ نییەو کاری ئەو باسەمی ئیمەش نییە بگەرێنەوھ بۆ سەرھتاکانی سەرھەلانی شیعرمی کوردی، بۆیە ئیمە لێرەوھ دەست پێدەکەین، کە قوئاغی یەکەمی شیعرمی کوردی پۆژھەلاتی کوردستان بە لاساییکردنەوھمی خاسیەت و مۆرکی شیعرمی قوتابخانەمی بابان لە لایەن چەند شاعیریکی موکریانەوھ دەست پێ دەکات، کە ئەوان بوونە سەردەستەو دەستپێکی ئەو قوئاغە، ئەوانیش (وھفایی و ئەدیب و ئەدەب و حەریق و سالار و سەعیدو.. ھتد) بوون، کە ھەم بە لاسایی و گواستنەوھمی قوتابخانەکی (نالی و سالم و کوردی) بۆ موکریان و ھەم بە پۆشنبیری و خویندنەوھمی شیعر و ئەدەبی فارسی سەردەم توانییان درێژە بەو قوتابخانەمی بدەن و زۆر نمونەمی شیعرمی بەرزى کلاسیکی بنووسن، بەلام نەبوونە قوتابخانەییەکی سەربەخۆی ئەدەبی جیاوازی لە قوتابخانەمی بابان، کە ھەندئێ کەس پێیان وایە ئەوانە (قوتابخانەمی موکریان)^(۱).

بەلێ راستە، لە رووی زمانی شیعرییەوھ، شیوھزاری موکری دیارەو ئەم شیوازە پەوان و کوردییەکی پەتیەو بە ھۆی تیکەلانو نەبوونی لەگەل وشەو دارشتن و دەستەواژەمی

(۱) جوان بۆکانی، کە (ئەنوەر سولتانی)یە، لە لیکۆلینەوھییەکدا کە بە چەند ئەلقەییەک لە پۆژنامەمی (پەپام) لە شاری لەندەن دا بلاوی کردوتەوھ، لە (قوتابخانەمی موکریان) دواوھو بە نوێخواری داناون و ئەو خەسڵەتانەمی دیاری کردوھ، کە لە قوتابخانەمی (بابان) جیایان دەکاتەوھ پەوانە: پۆژنامەمی پەپام، ژ، لەندەن، ۱۹۹۸. ھەرۆھا لە ژمارەمی (۶) ییشدا لە نەورۆزی ۱۹۹۸ دیسان بە ناوینشانمی (پیشروانی شیعرمی نوێی کوردی زۆژھەلاتی کوردستان)، لەو بێ هیوایی و نا ئومیدیەمی دواوھ کە لە دوامی رووخانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان بەرۆکی ھەندئێ شاعیری ناسراوی وەکو (ھیمن) و (حەقیقی) گرتەوھ و بەبالای (شا)یاندا ھەلگوتوھ.

كۆماری دیمۆكراتی كوردستان. پۆژنامە (كوردستان) و گوڤاری (هەلە) لە بارەى ژيان و پایەى ئەم شاعیرە نووسویانەو وینەو هەندى لە شیعەرە نیشتمانى و سیاسییەكانى ئەویان بلأو كوردۆتەو.

لە گوڤاری (هەلە) دا نووسراو:

(پروناكى دل و وردى مەعناو جوانى ئەلفاز دەگەل تىژى زەین و زیرەكى و هەستى نەوع پەرستى و بەرزى گيان و جوانى ئەخلاقى ئەم شاعیرە بەرزە لە نيو زانايان و گەورە گەورانى زەمانى خوڤى دا بيوينه بوو. سەبەك و شيوەى سەيف زور مامۆستايانە و دەگەل ئەدەبىياتى زور بەرز بەرامبەرى دەكا. لە شیعەرى كوردى و فارسیدا مامۆستا بوو و ئەشعارى وى دلرڤين و ئاودارو پەوانن، بە تايبەتى شیعەرە ميللييهكانى كە مايهى شارەزايى و وەخەبەر هاتنى كوردە) (٣).

ناوهرۆكى شیعەرەكانى ئەم شاعیرە، بيجگە لەوەى بە شيوەيىكى گشتى شیعەرى سياسى و نیشتمانىن، هەندى غەزەلى نازكيشى نووسيوه. لە پرووى هونەرى شیعەرییەو پیرەوى كيشى عەرووزى كوردووه و بە زورى بەحرى (رمل) بەكارهیناوه. لە پرووى زمانى شیعەرییەو، زور لەو وشەو زاراوانەى، كە لە زۆربەى شیعەرى شاعیرانى وەكو (نالى و سالم و كوردى) دا دەردەكەون و لە زۆربەى شیعەرى شاعیرانى پۆژەهەلاتیدا دەردەكەون، بەكارهاتوون، هەروەكو: (پۆژى رووخ، طفلى دل، شەكرى ليو، زولفت وەلادە، زولفى ميروەحت، سانى دل.. هتد)، بەلام لە شیعەرە ميللييهكانیدا زورتر وشەى كوردى پەتى بەكارهیناوه، لە شیعەرىكى سياسیدا دەلى:

كوردینه تا كەى لە كیوان میسالى دیو
ببین و بچین و بۆمه نەبى قەت خودان و خيو
خەلكى هەموو لە باغ و لە شاران كەيف خوڤ
ئيمه بلأو و بى سەرە ماوین لە دەشت و كيو
بۆ عاسمان دەرپۆن و لە بەحرا دەكەن سەفەر
هەر عەردە نیشتگاهى مە سەنعاتە وەردو شيو

تا دەگاتە:

كوان كوردى كوردەكان كە لە ترسیان دەلەرزى ارض
كى بوو لە شامى شابوو لە میسرى ببوو خدیو

(٣) گ هەلە، ژ، ٢، ١٠ ل.

گوردانی کوردان به خودا رۆژی غیرهته

دهست دهینه خه نجه ران و پیاوانه بیینه نیو^(۴)

ههروهها له غه زهلیکیدا دهلی:

دایم دلم به ناله و زاری و فغان دهلی
خوش به و شهوهی که رۆژی رۆخی دل بهرم ههلی
زولفت وه لاده رپوت بنویینه به دهنه به
شه و راپورئ ستاره نه مینئ قه مهر ههلی
طفلی دلم گپوی شه کری لیوی گرتووه
به و دوو هه ناره ژیری که وه بیخه باغه لی
به و زولفی میروهحت مه که مه نعم له شه هدی لیو
گیریکه دل ضعیف وه دهنه سئ له داوه لی
ئه و قیافهت به سانی دلی مدعی (حسن)
تهنگه دهنه گه مهیلی به جهنگه هه لی مه لی^(۵)

حه قیقی (۱۹۰۲-۱۹۹۷ز)

(حه قیقی) ته خه لوسی شیعریی (عه بیاسی عه لی پاشای برام پاشای کورپی شیخ ئاغای کورپی به یرم ئاغای با پیره گه و ره ی عیلی دیوکری) یه. خه لکی بوکانه و له گوندی مهرجان ئاوا له دایک بووه و خویندنی ئایینی له خزمهت باوکیدا خویندووه، ماوه یه که له سلیمانیدا ماوه ته وه و جاریکی دی له گه ل خیزانه که یدا چۆته وه موکریانی. له بنه ماله یه کی کۆن و به ریزی ناوچه که یه و ریزی زۆری لی گیراوه و دوا جار، له فه رمانگه ی دارایی دامه زراوه و تا سالی ۱۹۶۳ له سه ر کاره که یدا ماوه ته وه پاشان خانه نشین بووه، دۆستی هه میشه یی هه ردوو شاعیری ئاوزه ی خو ی (خاله مین و سه ید کامیلی ئیمامی) بووه له شیعره وه خویندندا. شیعره کانی له م دوا بییه دا له دیوانیکدا به ناوی (دیوانی حه قیقی) یه وه له ورمی بلا و کرایه وه^(۶).

(۴) گ. هه لاله، ژ، ۲، ل ۱۱.

(۵) گ. هه لاله، ژ، ۲، ل ۱۳.

(۶) له باره ی ژیا نی شاعیره وه پروانه:

عباس حه قیقی، دیوانی حه قیقی، ژ، ۲، ۱۳۶۷، ل ۷-۲۳.

مامۆستا حه قیقی ژیا نی من، گ. سر وه، ژ، ۳، س ۱، پایزی ۱۹۸۵، ل ۴۰-۴۴.

شاعیر له هه پهرتی لاویدا، به هاندانی مامی و شیعرهکانی (نالی و وهفایی و ئه دیب و ئه دهب و مهولانا جلال الدین پۆمی) و شیعرى کلاسیکی فارسی ههستی شیعرى بزواوه و دهستی به شیعر نووسین کردووه. له قوناغی یه که میدا، به لاسایی شیعرى کلاسیکی به زمان و لیكچواندن و وینهی شیعرى زۆر دووباره بووهوهی شاعیرانی پيش خوی ههنگاوی یه که می هه لئاوه:

سهحر له تهرفی بوستان له سهحنی لاله زارهوه
نه سیمی جانفراوهزی به موژدهیی به هارهوه

یان:

خه راجی چاوی مهخمووری له نووری دیده دهستی
له ئه سراری تهبابهت عارف و عامی هه مو ماتن^(۷)

له م لاساییکردنهوی قوناغی یه که میدا نهیتوانیوه هیچ له و قوتابخانهی (بابان) تپه پرنی و شتیکی نوی بئیتته کایه وه، که وهکو خهسله تکی تایبهت به خویه وه پئی بناسریتته وه.

له قوناغی دووه مدا، به کاریگه ری نه وهکو هه ر بو سه ر (حه قیقی) به لکو شاعیرانی دواى ئه ویش، ابوالحسن سیف القضاة ناسراو به سه یفی قازی، به تایبه تی دواى هه وه ل جهنگی جیهانی، شیعرهکانی له پرووی مه بهستی شیعرییه وه بو مه سه له ی نه ته وه یی و قولبوونه وه له ژیانى نه هامتى و نه دارى خه لک ته رخان کردبوو، پیره وی شیعرى کوردی له موکریانى گوپی. ئەم ماوه یه له کوردستانی باشوور، ئەحمەد موختار جاف و مه لا هه م دوون گوروتینکی تازه یان دایه وه بهر شیعرى سیاسى و نه ته وه یی و هه ندی جار ته نزو گالته نامیزیشی ده گرتته وه. ئەمه سه رباری ئه وه ی وریاکردنه وه ی خه لک به هاندانیان بو خوینده واری، له مه سه لهکانى شیعر بوون، به کورتی، گرنگی ناوه پوک بهر له روخسار و هونه ری شیعرى، که پيشتر خوی پیره خه ریک کردبوو. هاته مه یدانه وه.

(حه قیقی) دیسان بو به پیره وه چوونی ئه و قوناغه و پاشتر له سالانى دووه مین جهنگی جیهانیدا و ئەزموونی کۆماری دیموکراتی کوردستان، رهوتی شیعرى ئه و له پرووی زمان و وشه ی کوردی پته ییه وه گۆرانی به سه ردا هات و شیعر له م قوناغه دا په یامیکی سیاسى و کۆمه لایه تی و په روهرده یی له ئه ستۆدا بوو. بو ئازایى و پیداهه لگۆتن به سروشتی پاک

(۷) رهسول سۆفی سولتانی، سه رنجیک له رهوتی شیعرى حه قیقی و چه ند وته، گ. سه روه، ۱۳۶، س ۱۳، خه زه لوه ری ۱۹۹۷، ل ۴۰.

و بیگهردی کوردەواری و لایەنگیری مروّف دۆستی و بەرهی دیمۆکراسی خوازی گەلی
شیعری گوتوون، بە زمانیکی سادەو پەوان و خستنه‌پرووی ئەو بابەتانهی، کە ناماژمان
بو کردن:

هاتەدەر پۆژ لە بورجی مینا پەنگ لاچوو تاریکی تێپەری شەو و زەنگ
گۆلی شادی لە باغی ئازادی هاتەدەر زۆر بە نازو عیشو و پەنگ
بلبلی نیشتمانی کوردستان دەچریکینی بۆی بە سەد ئاهەنگ

تادەگاتە:

لاوەکان و لە پێی وەتەن داری بە فیداکەن مەییئە سەر خۆ نەنگ
حافظی نیشتمان و ئالابن مەپرینگینەو لە تۆی و تەنگ (۸)

ئەمە لە پۆژی هەلکردنی ئالای کۆماری دیمۆکراتی کوردستاندا لە بۆکان، بەلام
و هەکو سەرنج دەدەین لە وەسفی بەهاری کوردستاندا تا راددەیک لە ژێر کاریگەری وەسفی
بەهارەکەیی حاجی قادری کۆیی (۱۸۱۵-۱۸۹۷ز) دایە، بە هەمان شیو و بە وشەو
زاراوە و دەستەواژەیی کوردی پەتی وەسفی گیاو گۆل و دیمەنی پەنگا و پەنگی مانگی
نەروۆز دەکات، کە ئەمە لە پەوتی شیعریی شاعیردا بەرەو پێشچوونیکە:

تۆقی سەر ئاوی کانی لەبەر گرمەگرمی رەعد
شین بوو زەوی بە نم نمی هەوری گەوال گەوال
غەملی چیاو چەمەن بە سپی و سەوزو زەردو سوور
دارو دەوێن بوو بە هەزار پەنگی جەننەتی ئیرەم
رازاو تاقی ئەتەس و کیمخواو حەریرو وال
کوێستان لە بۆی هەلەو بەیبوون عەبیری خا
پەنگاوە باخچەکانی و هەکو بووکی چارە سأل
ئەشکەوت و کێوو کەژ بە خری قاسپە قاسپی کەو
گۆی کەر دەبی لە قارپیی قازو قورینگ و دال (۹)

(۸) حەقیقی، شیعەر، گ. هەلە، ژ، ۱، س، ۱، رەشەمەیی ۱۳۲۴، ل، ۲۴. ئەم شیعەری شاعیر لە دیوانە کەیدا
بلاو نەکراوەتەو، وێدەجی دەستیان نەکەوتی.

(۹) حەقیقی تازە بوو سأل، گ. هەلە، ژ، ۲، س ۱، خا کەلیووی ۱۳۲۵، ل، ۳۰.
لە دیوانی (حەقیقی) یشدا بلاو کراوەتەو نەختی بە جیاوازییەو، برۆانە: دیوانی حەقیقی، ل، ۵۱.

تهنانهت دهسته واژه‌کانی (گرمه‌گرمی رهد، هه‌وری گه‌وال گه‌وال، خه‌ملینی چیاو دارو ده‌ون، تاقی ئه‌تلّه‌س و کیمخواو حهریر، هه‌لاله‌و به‌یبوون و عه‌بیری خاوو قاسپه قاسپی که‌و و قاره‌یی قازو قورینگ). به‌ته‌واوی له‌ژیر کاریگه‌ری قه‌سیده‌ی (وتم به‌به‌ختی خه‌والووی) (حاجی قادری کۆیی) دایه، که‌تیایدا هاتوو:

چیا له‌ته‌وقه‌ سه‌ریدا پزاوه تا که‌مه‌ری
 چو زولفی سونبولی دهره‌م، چو په‌رچه‌ی به‌ره‌زا
 به‌جۆشی ئاگری گولناری کانی هه‌لده‌قولی
 میثالی دیده‌یی وامیق له‌حه‌سره‌تی عه‌رزا
 قه‌لاتی زیوی روخواوه هه‌ره‌س به‌تۆپی نه‌سیم
 سوپاهی لاله‌و گول چادری له‌جی هه‌لدا
 له‌گوله‌ شینی که‌قازو مراوی دین و ده‌چن
 شنه‌ی نه‌سیمه‌ سه‌دای ئاوی سافی سه‌ر قه‌ل‌به‌ن
 به‌ورشه‌ ورشی گیا شه‌نگه‌یی بووه‌ شه‌یدا^(۱۰)

سه‌ید کامیلی ئیمامی (۱۹۰۳-۱۹۸۹ ز)

له‌ سالی (۱۲۸۲) ی هه‌تاوی به‌رامبه‌ر به‌ (۱۹۰۳ ز) دا له‌ گوندی زه‌مبیل له‌ بنه‌ماله‌ی سه‌یدانی زه‌مبیل له‌ دایک بووه. بابی خوالیخۆشبوو سه‌ید عه‌بدولحه‌کیم کورپی سه‌ید عه‌بدولکه‌ریمی زه‌مبیله، که‌ هه‌ردووکیان له‌ رێبه‌ران و به‌رپوه‌به‌رانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشی و قادری بوون.

شاعیر لای باوکی و مامی فیری خوینده‌واری بووه و ده‌رسی دینی خویندوووه و سی‌ سالان له‌کن مامی (حاجی بابا شیخ) له‌ ئاواپی جه‌میاندا خویندووویه‌تی. پاشان له‌گه‌ل (عه‌باسی حه‌قیقی) شاعیر له‌ ئاواپی باخچه‌ له‌ خزمه‌ت مه‌لا سه‌ید که‌ریمی موده‌ریسی له‌ خویندن هه‌لچوونه‌وه.

له‌وکاته‌وه‌ ده‌ستی به‌ شیعر گوتن کردوووه و هه‌تا مردن لێی دانه‌بیرا. له‌ سه‌ره‌تادا شیعرێ سیاسی و نیشتمانی کردوووه‌ته‌ پێشه‌نگی شیعره‌کانی و دژی پژیمی شا و بو‌ کوردایه‌تی شیعرێ گوتوووه. له‌ سالی (۱۹۴۶) دا گیراوه و بو‌ ماوه‌ی دوو سالان زیندانی بووه و پاشان ئازاد بووه و به‌ کشتوکاله‌وه‌ خه‌ریک بووه‌ هه‌تا کۆچی دواپی کردوووه^(۱۱).

(۱۰) سه‌ردار حه‌مید میران و که‌ریم مسته‌فا شاره‌زا، دیوانی حاجی قادری کۆیی، ل ۳۲-۳۳.

(۱۱) له‌ باره‌ی بایۆگرافیای (سه‌ید کامیلی ئیمامی) یه‌وه‌ بروانه: گ. سروه، ژ، ۵، به‌هاری ۱۹۶۸، ل ۳۴-۳۷.

له پوژی هه لکردنی ئالای پیروزی کۆماری کوردستان له شاری بۆکان ئەم شیعری شاعیر له لایەن (ههژار) هوه خویندرايه وه، که بهو بۆنهیه وه نووسیویه تی:

به هه موو کوردی ولات بی پیروژ خاصه بۆ وانه له گه ل مهن دلسۆز
بۆ ئه وانه ی که به پیشواز هاتن فرقه ی پیاده و چهند سواری قوژ
هه ر بژین میلله تی کوردی به ئه به د هه ر به شان هه لگرن ئالای پیروژ
دوژمنی کوردی هه لات بۆی ده رچوو رپویه و کاکی ئه وا گرت له گاوز (۱۲)

به بۆنه ی بلاو کوردنه وه ی گو قاری (هه لاله) له بۆکان، شاعیر دلخووشی و پیروزیایی خوی به شاعر په وانه کردوه و له ویدا هاتوه:

مه حبووبی نه وه به هاری من ئه ورو هه لاله یه
عقده ی دلم به پشکووتنی وی چه واله یه
یاره ب گریی دلم بکه وه گول بپشکووی
له م مانگی نیوه راستی به هار له م محاله یه (۱۳)

له ئاست پروانین و هه لسه نگانندی شیعره کانی (سه ید کامیل) دا، ده بی ئه وه بلین شیعره کانی زور سادهن و ئاستی هونه ربیان نزمه، به تایبه تی شیعره سیاسییه کانی که بۆ بۆنه ی تایبه تی وتراون، به زمان و وینه ی هونه ری زور لاوازن ده رپراون و به زور له خو کردنیکه وه نووسراون، که چی به پیچه وانه وه له (غه زه ل و قه سیده) دا وینه ی هونه ری جوان و زمانیکی شیعری توکمه ی هه یه، به بۆچوونی ئیمه هۆیه که شی ئه وه یه، که شاعیر له حوجره و مزگه وتدا پیگه یشتووه و خویندوو یه تی و به ئه ده بیاتی کلاسیکی فارسی ئاشنا بووه، بۆیه له وینه و زمانی شیعری کلاسیکیدا سوودمه ندو به هره ی وه رگرتووه. له قه سیده یه کدا به ناو نیشانی (ده چم و نه چی) دا ده لی:

من ده لییم: شاری دلم باغ و گولستانه، که چی
عه قل ئه لی: نا قه سه به ی شو رشی مه ستانه نه چی
من ده لییم: نوخته یی ئه و په وه زنی ئی مانه ده چم
ئه و ده لی: سه ره سه ری تیک چووه، ویرانه نه چی

(۱۲) گ. هه لاله، ژ، ۱، ل ۲۳.

(۱۳) گ. هه لاله، ژ، ۱، ل ۴.

من دهلیم: جیگهیی هەر شیت و جنوونانه دهچم
 ئەو دهلی: نا، زهدهیی پهنجهیی پهریانه نهچی
 من دهلیم: مهركهزی ئەسراری هەریفانه دهچم
 ئەو دهلی: جی تهماعی چاوی هەسوودانه نهچی
 من دهلیم: وهختی خهتهر مهئمن و قه‌لغانه دهچم
 لهو هه‌موو چوون و نه‌چوونه سه‌ری سوورپماوه (كامیل)
 من دهلیم: جوانه بچم ئەو دهلی وا جوانه نهچی^(١٤)

ئەم قه‌سیدهیه ئەوه هه‌لده‌گری، له‌سه‌ر رپبازی ده‌روون شیکاری فرۆید شی بکریته‌وه و
 من به ئاره‌زوو (رغبات) بچویندری و ئەو به (منی بالاً) و ئەو کیشه‌و مملانییه‌ی نیوان
 ئەو دوو ته‌وره‌ه بی کۆتاییه‌ه له قه‌سیده‌که‌دا دیاره.

خاله‌مین (١٩٠٥-١٩٩٢ز)

ناوی حاجی سه‌ید محمه‌د ئەمین به‌رزنجییه و باوکی (حاجی شیخ مسته‌فا کوکه) له
 شیخ و خواناسه ناسراوه‌کانی ناوچه‌که بوو. شاعیر زانستی دینی له خزمه‌ت زانای
 به‌ناویانگ ئەحمه‌د تورجانی زاده (١٨٩٨-١٩٨٠ز) ده‌ست پێ کردووه. له‌گه‌نجیته‌یه‌وه
 ده‌ستی به‌ شیع‌ر نووسین کردووه و زیاتر پیره‌وی نالی و حاجی قادری کۆیی کردووه^(١٥).
 به‌بۆنه‌ی دامه‌زراندنی حزبی دیموکراتی کوردستانه‌وه له مه‌هاباد چهند کۆرپک به
 ئاماده‌بوونی سه‌رانی عه‌شیره‌ت و خه‌لکی کاسبکار له مه‌هابادی گیران، له‌م کۆرپانه‌دا
 چهندین وتار و شیع‌ر خویندرانه‌وه و ئاماده‌بووان به‌ دلخۆشی و چه‌پله‌رپزان پيشوازبیا
 له‌و کۆرپانه‌ ده‌کرد. له‌و کۆرپانه‌دا، شاعیرانی وه‌کو هه‌ژار و هیمن و مه‌لامارفی کۆکه‌یی پانی
 شیع‌ریان خویندووته‌وه، هه‌روا (خاله‌مین) له‌ رۆژی ٢٤/٨/١٣٢٤دا ئەم شیع‌ره‌ی
 خوینده‌وه:

په‌بی پیروۆز بی لیتان حزب له‌ نووی

چنا تووی یته‌کی و به‌و زوانه‌ ده‌رووی

(١٤) سه‌ید کامیلی ئیمامی، ژبانی من، گ. هه‌لاله، ژ. به‌هاری ١٩٨٦، ل ٣٥.

ئەم قه‌سیده‌یه ته‌رجه‌مه‌ی سه‌ر زمانی عه‌ره‌بیش کراوه، بپروانه:

دیوان الشعر الكردي، ترجمه و تقدیم د. عزالدین مصطفی رسول، ص ٩٨-٩٩.

(١٥) بو ژبانی شاعیر بپروانه: سید محمد صمدی، نگاهه‌ی به‌ تاریخ مه‌هاباد، ص ٢٤١-٢٤٣.

هه‌نار شین و ساوای باغی ساواو
بگا سوورسوور شیرین بیټ بگویی
به گوئییدا سړیواندم فریشته
گویی هیوای کوردستان دهپشکوئی..
به من پیویسته گهر داش و برایهك
له ئازهربایجانی و کوردی بدوی

تاوهکو له کوټاییدا دهلی:

په‌بی هه‌ر کهس له کوردان مالی تیگدا
شه‌ویلکه‌ی رهق چاوی زهق بی نه‌جوی^(۱۶)

به سهرنجدان لهو شیعری خاله‌مین، دهرده‌که‌وئی که خوینده‌واریکی وای نییه‌و دهردی دل و
کهف و کوئل و سوژی پیریکه که هه‌ستی نه‌ته‌وه‌بی پال پیوه‌نه‌ریټی و به زمانیکی زور ساده
بازاپی خه‌ك و وشه و دهسته‌واژه‌کانیش هی باخه‌وان و جووتیاریکی کورده. ئەم جوړه
شیعره دهرنه‌جامی پوښبیری کومه‌لی کورده‌واری ئەو پوښه‌لای کوردستانه بو
وره به‌رزکردنه‌وه و پوښی مقاومه‌تی ئەو پوښه سوودمه‌ند بووه و وروژانیکی تایبه‌تی له
دلی سهره‌ك عه‌شیره‌ت و هوزه‌کاندا خولقاندوه بو ئەوه‌ی به خودا بچنه‌وه.

به‌بوئنه‌ی دهرچوون و بلا‌وبوونه‌وه‌ی پوښنامه‌ی (کوردستان)ی حیزبی دیموکراتی
کوردستان، که هه‌موو خوینده‌واریکی کورد به پووداویکی پوښبیری کوردستانی
داده‌نا، له هه‌موو لاییکه‌وه دلخووشی و پی پیرۆزه‌ی خو‌یان به نووسین و شاعر په‌وانه
ده‌کرد. خاله‌مین له (قرقه‌لا) را نامه‌ییکی بو پوښنامه‌که نارده‌وه و پیرۆزبایی خوئی
پاگه‌یاندوه، پاشان به شاعر دلخووشی خوئی دهرده‌بری و توانجی له (هیمن)ی شاعیر
گرتوه بو کاکوئل و قزی. له نامه‌یه‌کیدا هاتوه:

(پوښنامه‌ی مه‌زنی کوردستان چاپ و بلا‌وکردنه‌وه‌ی ئەو نامه‌ به‌رز و ماقوله‌و لئ
پیرۆز بی و هومیدم وایه، به شه‌به‌قی زانین ناسینی وی ته‌واوی نه‌ته‌وه‌ی کورد
نه‌خوازه‌ لاوان و گه‌نجانی موکریان له شه‌وی تاریکی نه‌زانین و گپژی سهره‌گپژه‌ی
نه‌خوینده‌واری راهی بین..)

پوښنامه‌یه‌کی کوردی که ناردت به دیتنی
پوون ترووسکه‌کان و له شایانی بوم خه‌نی

(۱۶) حیزبی دیموکراتی کوردستان، گ. هه‌لاله، ژا، س، ۱، ب، ۱۵.

پۆژنامەییەکی چۆنە ئەگەر باوەر دەکە
 ھەر دێری لاپەرەییەکە کە چاکى بپشکنى
 راستە ستوونى عەینى شەقامى وەفائى
 بۆنت گۆلى گولۆ دەلێى زولفى زێرینى..
 یارەبى سەد شوکر کە نەمردم بە چاوى خۆم
 دیتم زمانى کوردی بە نووسین و خویندنى..^(۱۷)

ھەژار (۱۹۲۰-۱۹۹۱ز)

ھەژار (عەبدولرەحمان شەرەفکەندى)، بێجگە لەوێ لیکۆلەر و وەرگێر و فەرھەنگنوس و زمانزان بوو شاعیریکی میلی کوردە، کە شیعەرەکانى بە شێوەیەکی سادە و پەوان و بە کوردییەکی پەتی و بە ھەستیکی نەتەوہیبیەوہ نووسیوہ و ناوبانگی نەوہکو ھەر بە تەنیا لە موکریان بە ھەموو ناوچەکانى کوردستاندا بلأوبۆتەوہ. خویندنى دینى خویندووہ و پاشان ھەر زوو لە گەنجیەتیدا پێوہندى بە کۆمەلە (ژى. کاف) ھوہ کردووہ و شیعەرە میللییەکانى، کە سروشتیکی نەتەوہیبى و شوپشگێرى ھەبە، ھەر زوو بەناو خەلکیدا بلأوبۆتەوہ، ھەر لەو کاتەش ھوہ ناوى (ھەژار)ى بۆ خوێ ھەلبژاردووہ.

پاش دامەزراندنى کۆمارى دیموکراتى کوردستان، لەگەڵ (ھیمن)ى شاعیری برادەرى خوێشەوێستى پێشەوا قازى محەمەد بوون و لە زۆربەى ئاھەنگ و بۆنە میللى و نیشتمانىیەکانا شیعریان خویندۆتەوہ، ژمارەبەھى زۆر شیعەر و وتار و نووسینیان لە پۆژنامەو گۆقارەکانى کۆماردا نووسیوہ و (ھەژار) ئەرکى بەرپۆہبردنى رادیۆى کوردى لە ئازەربایجانیش بە ئەستۆگرتووہ، ھەر لەو سەردەمدا کۆمەلە شیعیریکی لە لایەن (جەعفەر خەندان)ى ئەفسەرى ئازەربایجان تەرجەمەى ئازەربایجانى کراوہ و لە پۆژنامەى (وطن یولندا) و (شفق) و (شاعرلر مجلس) و نەشریەکانى (سەوہت مدنیەت ایوى) باکوو گۆقارى (آزربایجان) چاپ کراوہ^(۱۸) ھەروہا (ئالەکووک) و (سیلسیلەى مەشایەخى نەقشەبەندى) و (عەقل و بەخت) و (گفتوگۆى دووباز) و ھەندى بەرھەمى دى بلأو کردۆتەوہ^(۱۹).

(۱۷) لە (قزقەلا)را خالەمین، پۆژنامەى کوردستان، ژ، ۹، ۲/۲، ۱۹۶۶، ل. ۲.

(۱۸) بروانە: گ. ھەلالە، ژ، ۳، ل. ۳۲.

(۱۹) لە بارەى ژيانى (ھەژار) ھوہ، ئیمە تەنیا بەوہندە راوہستاین، کە لە چوارچێوہى ئەو ماوہ میژویبى، کە باسەکەى ئیمە دەبگرتەوہ خوێ بەلام دواى رووخانى کۆمار و ژيانى ئاوارەبى ھەژار لە عێراق و سووریا دەتوانى سوود لەو بایوگرایایەى خوێ، کە بە قەلەمى خوێ نووسیویەتیوہ وەرگری: ھەژار چیشتى مجبور، پاريس، ۱۹۹۲.

سروشتی شیعری (هەژار)، لە پرووی پوخسارهوه زۆر سادەییەو لەسەر کیشی بېرگەى خۆمالييهو لەسەر شيوازی شیعری ستوونی و جووت قافیەیه، بە زمانیکی سادە و گشتی خەلك نووسراوتەوه. ئەو سەردەمە، سەردەمی گەنجی و تازە پۇگاژۆکردنی شیعری بووه و کوردانە بووه و دەبی بوتری لەسەر دەستی ئەو کۆمەلە شاعیرەى ئەو پۆژگارە (هەژارو هیمن و سەید کامیل ئیمامی و حەقیقی و عطری و خالەمین) شیعری سیاسی کوردی لە پۆژەلاتی کوردستان گەشەى کردو بلاوبۆوه و بووه هاندەرێك بۆ وروژاندنی هەستی نەتەویى و پەرەسەندنی گیانی کوردایەتی.

ناوهرپۆکی شیعری (هەژار) تۆماریکی زیندوووه بۆ پروداوهکانی ئەو پۆژە، هەر لە فریدانی هەوێل بەیاننامەو ئاگاداری فرۆکەکانی ئۆردووی سووری سۆقیتی بەسەر ناوچەى موکریانی تا دوا پۆژانی پووخانی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان. لە بارەى ئەو ئاگادارییانەى فرۆکەکانەوه ئەو شیعەرەى (هەژار) زۆر باو بووه:

بە بلاوبوونی دوو پەر ئاگاھی

بوو بلاو ئەرتەشتی شەهنشاهی (۲۰)

شاعیر لە پۆژی هەلکردنی ئالای کوردستان لە مەهاباد و ئاهەنگی سەرپەخویى و بۆنەکانی دیکەدا لەگەل چەندین شاعیری دی شیعریان خۆیندۆتەوه، لە شیعریکدا هانی لاوهکان بۆ خۆیندن دەدات و ئەوهیان بۆ پروون دەکاتەوه، کە سەرچاوهى ئەو هەموو دواکەوتن و مەینەتە خۆیندنە، کە کورد لیى بییهشه:

ئیمە نەزان و ئەوان خۆیندەوار

ئیمە نۆکەرین و ئەوا ئاغاو سەردار

ئەو بە علمی خۆی وان بە حەواوه

ئیمە لە جەهلا سەرمان سوورپماوه

بە کوردی خۆیندن دەرمانی دەرە

هەر نەزان نامەرد هەر زانا مەردە (۲۱)

شایانی باسە، سروودی میلی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان لە دانانی (هەژار) شاعیرە، ئەو سروودە لە زۆر بۆنەو ئاهەنگدا لە لایەن تیپی مۆسیقای سەربازی

(۲۰) هیمن، تاریک و پروون، ل. ۸.

(۲۱) هەژار، خۆیندن، پۆژنامەى کوردستان، ژ. ۵، ۲۰/۱/۱۹۶۶ ن. ل. ۲.

كوردستان له پال (ئەي رەقيب) ي (دالدار) ي شاعير، كه وهكو مارشي نەتەوھيى له ھەموو كوردستان دادەنریت، پيشكەش كراوه، ئەو سروودە له ناوھەرۆكدا قوولەو باس بە كانگاي نەوت و كانزاكان و بەرھە سروشتيەكانى كوردستان دەكات و ھەموو خاكى كوردستان بە مالى كورد دادەنى و نەخشەي كوردستانى گەورە بە بيريكي ئايندەيى بۆ خەباتى نەتەوھيى دەروانى. بە وشەو دەستەواژەي ئاسان ئەو ناوھەرۆكە دەردەبرى و بە تايبەتى ئەو رۆژە بەرز راگرتنى خەباتى پيشەوا قازى محەمەدە، سەرەتاي سروودەكەي وھا دەست پى دەكات:

نیشتمان رەنگینە	بەھەشتى سەرزەمینە*
(خاکم وەكو ئالاکەم	رەنگ سوورو سپى و شینە) ۲
رەنگى وەكو سوورى گولالان	بۆنى سويسنەو ھەلالان
(كەويە بەفرى نوالان	سەرچاوەي ئاوى ژینە) ۲
لە سایەي پيشەوادا	زۆر بە ئازاو بە مەردى
دەي پاريزن ئەو خاکە	(بىچووھ شيرانى كوردى) ۲
ھارەي ئاوى ھەلدیرا	فینک و شینەكەي زەنویران
(ئاونگى سەرشەي	گەنم باوبویران) ۲
سەپاي ئاوه	گەنم کۆلەكەي داوه*
(ھەناویان بۆي نەماوه	تورك و عارەب و ئیران) ۲
لە سایەي پيشەوادا	زۆر بە ئازاو بە مەردى
دەي پاريزن ئەو خاکە	(بىچووھ شيرانى كوردى)
نەفتم ئاوى ژيانە	لە سيرەت و کرماشانە
(بابەگورگور دەزانى	لە موسلیشدا ھەمانە) ۲
کانگام ھەيە لە زاخۆ	ھەرۆك نەوتەكە تو
(بۆ دوژمنان بۆتە سو	ھەر خوۆش بى ئەو زەمانە) ۲
لەسايەي پيشەوادا	زۆر بە ئازاو بە مەردى
دەي پاريزن ئەو خاکە	(بىچووھ شيرانى كوردى) ۲(۲۲)

(۲۲) رۆژنامەي كوردستان، ژ ۱۴، ۱۳/۲/۱۹۴۶.

(ههژار) په وروځه څيزانېکې دهست کورت و پادهره تانه، راستگوځيانه گوزارشتي له و هممو نه هامه تي و نازاره څيزانېکې ههژار کردووه و وينه يکې کاریکا توږيانه ځالته ناميزي پرخنه گرانه ځي له شيعره کانيدا نه خسته کيشاوه و به زمانېکې ساده درده برآ. (ليفه شپه) يه کي بي بايه خ دهکاته مه سه له يه کي فيکري و سياسي به په رده يکې تاريخي و نه زانيني ميله تي له قه له م ددات، که هميشه له ژيريدا خه وتووه و پروي داپوشيوه و به هوځي نه و تاريخي و پيسيه وه کيچ تي نالاوه:

من و نينوکم له شکرمان گرده	له گهل کيچانمان هر زهردو خورده
هممو شه و تا پوژ پاريزي	دين شمه ک نين دوژمني خوښن
تا بهري به بيان شهرو هه لايه	هر کيچ بو من دس به تيلايه
شهوانه کاري سه د هه زار نييه	که پوژ پروناک بوو يه کي ديار نييه
پوژ تا دهر يانکه م ته نمين بي ژينم	هر چي ده گه ريم يه کي نابينم
ليفه شپه کمان هيه پوواوه	به سه ر ئادم و حه واش دا دراوه
بهري لوکيه و پشته ريتاله	هيند کونه عاسمان پي ده لي خاله

ليفه شپه، سيمبولي خاک و زيري کورده (کيچ) يش. که سيمبولي نيمپرياليزم و داگيرکهره، هيچي دهره ق ناکري و شاعير به شيوه يه کي ځالته ناميز دادو سکالاي خوځي ده خاته به رده م نه ته وه په گرتووه کان، که نه وانيش له ناست هاواري بينه و گوځي خوځيان کهر کردووه بوځي ده لي:

من ليفه شپه څوم هه دينا سم	به شه و بردوويه خه و حه واسم
به پوژ نه توانم فرپي ده مه دهر	ئهي مني هه ژار کام خو ل که مه سه ر
بازيچه ځي ده ستی سياسه ت منم	دو ستم دل به غم شابوون دوژمنم
ئهي شوځاي ميله ل نه گه ر راست ده کهن	له زولم و زوري باز خواست نه کهن
شهرعي من ده گهل ليفه شپه بکهن	نه و بسووتينن با کيچ قر بکهن (۲۳)

هه روه کو درده که و یت شيعره کاني شاعير ناسان دينه بهرچاو، به لام خوځي له راستيدا ناوهر پوکي قووليان هه يه و ده چنه خانه ځي (سهل الممتنع) هوه.

(۲۳) گ. هه لاله، ژ. ۳، ۱۹۴۶، ل. ۲۷-۲۸.

هېمن (۱۹۲۱-۱۹۸۶ز)

ناوی (سهید محمهد ئەمینی شیخولئیسلامی موکری) و تهخهلوسی شیعری (هېمن)، کهم کهس ههیه، که شارهزایی له ئەدهبی کوردیدا ههبی ناوی ئەم شاعیرهی نهیستی، بی گومان ئەوهش له ریگهی شیعره سیاسی و نیشتمانیهکانیهوهیه. خویندنی ئاینی خویندووه، پاشان له (مهدرسهی دهولهتی) دا دههچووه. (هېمن) له ژیانیدا، خوئی به قهرزباری (مهلا ئەحمهدی فهوزی دهزانی، که ئەو ریگهی خویندنهوهی ئەدهبیات و زمانی کوردی و کوردایهتی پی ناساندووه:

(دهبی ئەوه بلیم من دهسکردی فهوزیم، ئەوه ههلی وهشاندمهوه و تیکی ههلهشیلام و سههلهنوئی دروستی کردمهوه. ئەوه دههکی زانین و فیروبونی بو کردمهوه. ئەو ریگای ژیانی پی نیشان دام. بی گومان ئەهگر نهچوبامه خزمهت فهوزی و لهکن ئەو ماموستایهه نهخویندبا ریبازی ژیانم ئەو ریبازه نهدهبوو که گرتم و پیی دا رۆیشتم و ئیستاش بهرم نهداوه.. ئەو حاجی قادری کۆیی، نالی، کوردی، سالم، مهولهوی، ههریق، مهحوی، ئەدهب و وهفایی پی ناساندم و شیعرهکانی ئەوانی بو شی کردمهوه. ئەو فییری رۆژنامه خویندنهوه و رۆمان خویندنهوهی کردم)^(۲۴).

ئەوه سهههتای دهست پیکردن و ههنگاو ههلهنانی شاعیر بوو، پاشان رهفاقهتی ههژار و ههسهنی قزلجی و خویندنهوهی کتیب و رۆژنامه و گوڤارهکانی کوردستانی باشوور (هېمن)ی شاعیری دروست کردووه:

(یهکهه شیعری من له ژماره دووی نیشتمان دا بهناوی م.ش هېمن بلاوکرایهوه و ئیتر بوومه ئەندامی دهستهی نووسههانی ئەو کوواره له ههموو ژمارهکانی دا شیعیر وتارم بلاوکردهوه)^(۲۵).

(۲۴) هېمن، تاریک و روون، ل ۱۰. له بارهی مهلا ئەحمهدی حاجی عهلی ههلههجهیبیهوه علاء الدین سجادی ههه ئەوهندهی نووسیوه، که له سابلاغ دانیشتووه و له دههرویهی سالی ۱۹۲۳ دا مردووه. برهوانه:

علاء الدین سجادی، میژووی ئەدهبی کوردی، چ ۱، ۱۹۵۲، ل ۵۴۹.

د. عیزه دین دهلی: (مهلا ئەحمهدی فهقی علی یه، له گهههکی چوار باغی سلیمانی دا ژیاوه، دۆستی مهلاکانی ئەو سههدهمهی سههیمانی بووه. بیریکی کوردایهتی باشی ههبووه که حکومهتی شیخ مهحموود رووخا ناؤمید بوو و ههه به مهههستی کوردایهتی چووه موکریان. دۆستی بنهمالهی تورجانی زاده و قازیبهکان بووه. تهناهت پێشهواش لای ئەو خویندوویهتی).

(۲۵) علاء الدین سجادی، میژووی ئەدهبی کوردی، چ ۱، ل ۲۱.

هیچ پۆژنامه و گۆنبارێکی سەردەمی کۆماری دیمۆکراتی کوردستان نییە، شیعەر و وتاری (هێمن)ی تێدا نەبێ. شیعەرە سەبەتاییەکانی (هێمن) لەسەر رێو شوینی شیعری کلاسیکی کوردیدایە، لەسەر کیشی عەرووز ھۆنراوەتەو و لە ژێر تەئسیری شاعیرانی کلاسیکی فارس و کوردیدایە، پەڕی وینەیی شیعری و کیشی عەرووزەو کاریگەری شاعیرانی فارسی بەسەرەوہییە کاریگەری سەیفی قازی شاعیرانی قوناغی گواستەوہی موکریانی بەسەرەوہیە. ئەگەرچی زمانەکەش کوردییەکی سادە و پەتی بوو بێ. پەنگە ھەر ئەو سادەیی و بلاو بوونەوہیە بەنیو خەلکیدا وای لە (کەمال مەعروف) کردبێت، کە لە تیزی دکتۆراکەیی خۆیدا (هێمن) بخاتە خانەیی شاعیرە میللییەکانەوہ (۲۶).

د. عبدالرحمن قاسملو لەو پێشەکییەیی بەناوی (شاعیری گەل) بۆ (تاریک و پوون) ھەکەیی شاعیری نووسبوو لە وەسفی زمانی شیعری (هێمن)دا، جوانی گوتووہ:
(زمانی هێمن سادە و پەتی و پەوانە، ھەم ئەدیب و نووسەری کورد پێی خۆشەو ھەم نەخویندەواری کورد لێی حالی دەبێ..)

”بەھاری کوردستان” فەرھەنگێکی بچووکی زمانی کوردییە. بە تاییەتی بۆ ئەوانەیی ھەر لە شار ژیاون و لە زۆر باری ژیاانی لادی ئاگادارنن، تابلۆیەکی راستەقینە بە زمانیکی دەولەمەند و بێ ھاوتا دەخاتە پێش چاوی (۲۷).

ئەو شیعری (هێمن)، کە ئاماژەیی بۆ کراوہ، سەرەتاکەیی وا دەست پێ دەکات:

شەمال ھات بە گالە گال
 ھەور بوون گەوال گەوال
 پشکووت گولی گەش و ئال
 بلبل کەوتە نالەنال (۲۸)

لە راستیدا ئەم کیشە، کیشی گۆرانی فۆلکلۆری کوردییەو بەشێکی زۆری گۆرانی فۆلکلۆری کوردی ناوچەیی موکریان و دەشتی ھەولێریش لەسەر ئەم کیشە (۷) بڕگەییە (۲۹).

(۲۶) کمال معروف، الحركة التجديدية في الشعر الكردي الحديث ۱۹۱۴-۱۹۶۵، ص ۶۰-۶۳.

(۲۷) هێمن، تاریک و پوون، ل م.

(۲۸) ه. س، ل ۱۰۴.

(۲۹) بۆ نموونەیی ئەم گۆرانی و ھۆنراوە فۆلکلۆرییانە بڕوانە:

ھیمدادی حوسین، چەپکی ھۆنراوەیی فۆلکلۆری دەشتی ھەولێر، بەغدا، ۱۹۸۶ ل ۱۱-۴۰، د. محمد

مکری، گۆرانی یا ترانەھای کردی، ص ۱۲۶-۱۳۱.

ئەحمەدی شەریفی، بەرکۆلیک لە خەرمانی گۆرانی کورد، گ. سروە ژ، س ۲، ھاوینی ۱۳۶۵

(۱۹۸۶)، ل ۶۲-۶۴.

له پال شيعره بهرزه سياسىييه كانيدا شاعير زور شيعرى جوانيشى بۇ ئافرهت و سروش
داناوه، كه تييدا دهورى ئافرهت له ژيانى رۆژانهى كۆمهلى كورددهوارى بهدر دمخات.

پاش دامه زاندىنى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، (هيمن) له ههئيهتى رهئىسهى
مىللى و ههئيهتى فەرهنهنگى و كاروبارى ديكهى حكومهت و پيشهوا زور نزيك بووه، ئەمه
خۆشهويستىييهكى بى سنورى بهرامبهرى به پيشهواو كۆمار له دالدا چه سپاندووه و زور
شيعرى بۇ خۆشهويستى پيشهوا و ئالاي كوردستان و ديموكراسى هه لداوه.
تهنانهت دواى له سىداره دانى پيشهوا نووسيوويهتى:

(من پيشهوام له دلوه خوش دهويست. به رابه ريكى دلسوز و ژيرم دهزانى، به كوردىكى
پاك و چاكم دهناسى و به موسليحيكى يهكجار گهوره و مهزنىم دهزانى. دهزنانى
نهتهوهكهى خوى چهند خوش دهوى و چهندى بى خوشه خزمهتى بكا. چهند به ئاواتهوه
بوو كورد بگاته ريزى نهتهوه بهخته وهرهكان) (۳۰).

له شيعره سياسىييه زور بلاوهكانى ئەو شيعره يه، كه نمونه يهكى بهرزى گيانى خوراگرييه:

گه رچى تووشى رهنجه رويى و هه سرهت و دهردم ئەمن
قەت له دەس ئەم چەرخە سپله نابەزم مەردم ئەمن
من له لۆمه و تانه و زنجير و دار باكم نييه
لهت لهتم كهن بمكوژن هيشتا ده ليم كوردم ئەمن
گه ره برسان و له بهر بى جلكى ئيمرورق هه ليم
نوكهرى بيگانە ناکەم تالەسەر هەردم ئەمن (۳۱)

ئەم شيعره له روى هونەرى شيعرييه وه له سهر كيشى عهرووزى عه ره ب و له سهر به حرى
(رمل) هو به سهرواى يه كگرتووى كلاسيكى، كه سهرواى به يتييه كه م ده بيته سهرواى
سه رجه م قه سیده كه، دارپژراوه. ئەم شيعره له رۆژانى خهبات و بهرهنگارىدا هه ميشه وهى

(۳۰) هيمن، تاريك و روون، ل ۲۹.

(۳۱) هيمن، قەت نابەزم، گ هاوارى كورد، ۱۹۶۵ ن ل ۱۸.

ئەم شيعره پاشتر، كه شاعير له ديوانى (تاريك و روون) دا بلاوى كردوتهوه و هه ندى دهستكارى
كردووه و وشهكانى گوڤيوه و كيشى عهرووزى به تهواوى ريكى خستوو. بهيتى سبييه مى بردوته
چوارهم و وشهكانى (بى جلكى) كردوو به (بى بهرگى). (عاشقى) كردوو به (ئاشق). له بهيتى
سبييه مدا له جياتى (له لۆمه و تانه و زنجير) كردوو به (من له زنجير و تەناف و دار و بەند). پروانه:
هيمن، تاريك و روون ل ۴۹.

خەلكى بەرز دەكردهوه. له شيعرهكانى (رۆژى خوشى) و (هەتاوى ئىقبال)دا(۳۲)
خۆشهويستى خۆى بۆ پيشهوا دەردهبرى.

شاعير باوهرى به خهباتى هاوبهشى نيوان ميللهتانه بۆ ديارىكردى مافى چارهى
خۆنووسين، لهو رۆژانهدا پهيماننامهى هاوبهش و هاوكارى نيوان كورد و نازهر دهنگى
دابۆوه ئەو شاعيرانهى لهسەر ئەو برايهتى و چارهنووسه هاوبهشه شيعريان وتووه،
(هيمن) لهنيو ئەو شاعيرانهدا بووه، كه ئەو رۆژه باوى دروشم و پياهلدانى ديمۆكراسى
و بهرهى سۆسياليسىتى بووه، كه تازه له دووهمين جهنگى جيهانيدا سهركهوتنى بهسەر
ئهلمايانى نازى به دەست هينابوو. لهبارهى دامهزراندنى حيزبى ديمۆكراتى كوردستان
و بهرز راگرتنى (ديمۆكراسيهت) وتويه:

مرگينيم دهيه دهگهى به ئاوات كورده له سايهى حزبى ديمۆكرات

حزبى ديمۆكرات تو دها نهجات يادهى ئەو شاهى دوژمن دهكا مات

بژى ديمۆكرات بژى ديمۆكرات(۳۳)

له بارهى برايهتى كورد و نازهريشهوه دهلى:

تپهپهرى ئەييامى دىلى ئىسته ههنگامى ژيانه

خوى مهلاس دا مامه پيوى شيرى ژيانه

هه چى پيت دهكرى بكه ئەى دوژمنى خويپى و بزانه

باوى لاوى كورد و تافى گهنجى نازهربايجانه

خوى له خويناو دا دهبينى هه كهسيك دوژمن بهوانه(۳۴)

هيمن، وهكو گهنجيك لهو سهردهمه دا عهشق و خۆشهويستى ئافرهت له دهروونيدا
ههلقولاوه و ديمهنيكى جوانى كيژى كورد دهكيشتى: بهتايبهتى كيژى لادى، گهل له بهر
چاوى شاعير نمونهى دهستكردى جوانى خودايه و بهراوردى دهكا لهگهه كيژى شارى و
پاكى و بيگهردى كيژى لادى له شيعرهكهيدا دهنوينى:

كيژى لاديبى نهشمىلى جوان چاك

بى فروفيللى هيدى داوين پاك

ئهتو هه زگماك وهها جوانى

تهواليت چيه؟ ناوى نازانى..

(۳۲) هيمن، تارك و پوون، ل ۸۱.

(۳۳) هيمن، بژى ديمۆكرات، گ. كوردستان، ژ ۲، ل ۷-۸

(۳۴) : هيمن، تاريك و پوون، ل ۹۳.

لاجانگت وەکوو گزنگی تاوی
هەر بو خۆی جوانه تیف تیفه ناوی
کولمه کهی وەکو گولالهی گه شه
بی سوورمه ش چاوه مهسته که ره شه (۳۵)

هیدی (۱۹۲۷ز)

هیدی) نازناوی شیعری (خالد ئاغای حسامی)یه، که پیشتر هندی له شیعرهکانی خۆی به تهخه لوسی (شیواو) له رۆژنامهکانی سهردهمی کۆماردا بلاو کردۆتهوه. شاعیر دوستی (هیمن) و (ههژار) بووه. شیعرهکانی له دیوانیکدا به ناو نیشانی (کاروانی خه یال) بلاو کردۆتهوه.

خه لکی گوندی (شێخالی)یه هەر له و گوندهش خویندی دهست پیکردوووه. له گه نجیه تیدا تیکه ل به کاروباری سیاسی بووه و تووشی ژبانی ئاوارهیی بووه. خزمایه تیبیان دهگه ل خیزانی (قازی محهمه د) دا هه بووه و له رینگه ی ئه وه وه په یوهندی به کۆمه له ی (ژی. کاف) کردوووه. دواپی له سهردهمی کۆماریشدا له چه ندين بۆنه و ئاهه نگدا به شیعری سیاسی و نیشتمانی به شدارای کردوووه (۳۶). له ئاهه نگیدا له سه ر پێشنیاری پێشه وا به شاعر وه لای ئه و برا کورده ی (سنة ی داوه ته وه، که ئه وان له و سه ره خوی و ئازادییه ی رۆژگاری کۆمار بی به شن. ئه و شیعره هەر وه کو خۆی ده لێ په سه ندیی پێشه وا و جه ماوه ره که بوو:

برای جنوبی په یامه که ی تو
گه پشت و له دلم هه ستا بۆسو
کاتی که دیتم زور بی قهراری
له دهس دوژمنته گریان و زاری

(۳۵) هیمن تاريك و پروون، ل ۶۳-۶۴.

له باره ی ئافره ت له هۆنراوهکانی (هیمن) دا، بروانه:

کوردستان موکریان، ئافره ت له هۆنراوهکانی مامۆستا (هیمن) دا، گ. به یان، ژ ۲۶، ۱۹۷۵، ل ۲۸. له م دواپییه دا هه ندی نامه ی ئه کادیمی له باره ی شیعری هیمن له زانکۆکانی کوردستاندا نووسراون، له وانه:

- عوسمان حه مه د خدر (دهشتی)، هیمن ده رباره ی ناوه روکی سیاسی و کۆمه لایه تی شیعرهکانی، نامه ی ماسته ر، زانکۆی سه لاهه دین، کۆلیژی زمان، ۲۰۰۱.

- رزگار عومه ر فتاح، رۆمانسیزم له شیعرهکانی هیمن و محهمه نوری دا، نامه ی ماسته ر، زانکۆی کۆیه، کۆلیژی زمان، ۲۰۰۸.

(۳۶) له باره ژبانی شاعیره وه بروانه:

خالد حسامی (هیدی)، کاروانی خه یال، چ ۲، هه ولێر، ۱۹۹۷، ل ۱۰-۱۴۵.

سید محمد صمدي، نگاهي به تاريخ مهاباد، ص ۲۵۴-۲۵۶.

به ناگری مهلت کۆلی دله کهم سیس بووه دیسان گه لای گوله کهم
چونکه من خوشم ئه زانم دیلی ژیر دهستی و، کزی و، ماتی و، زه لیلی
ئالای سهر بهستی له هه موو لایه هه کوی بلیند و بهرز و چیا یه
هه لده کهم دهگرم جیژنی ئازادی با دوژمن بمری بهبی مرادی
سه ر شیواویه کهت ببیته جیژن دوژمن تالای مه رگ بجیژن (۳۷)

رهوتی شیعری و قوناغه کانی هه ر وهکو شاعیرانی پیش خوی به چه ند قوناغیکدا
تیپه ریوه، له سه ره تاشدا به کیژی هه رووزی به دارشتنیکی زمانی پر له زاراهوی هه ر بهی
و فارسی و به پی رهوی کردنی خاسیه ته کانی ره وان بیژی له شیعردا تیپه ریوه. له م شیعردا،
که له سه ر به حری (رمل) ه، گوتویه:

مه زه عه ی قه لبی مه ویشکه ئه ی وه تن کوا ئاوی تو؟
بی زه وادن رۆله کانت، کوانی شه کری خاوی تو؟
زه رده رهنگی خونچه کانت سی بهری زولم و جه فا
لاده به و هاوینه کوانی تیشک و تینی تاوی تو؟ (۳۸)

شاعیر هه ر وهکو خوی ده لی ئه مه نمونه ی یه کهم شیعریه تی که له ته مه نی شازده
سالیدا له سالی (۱۹۴۳ ز) دا نووسیویتی.

دوای ئه وه، یان له هه مان کاتدا به خویندنه وه ی شیعری شاعیرانی سه رده می خوی
(هه ژار، هیمن، ئیمامی، حه قیقی..) هاتۆته سه ر شیعری ستوونی و جووت قافییه لی رده دا،
زمانی شیعریشی گۆراوه و زیاتر به ره و ساده بی و کوردییه کی پاک و بیگه رد و زیاتر
زالبوونی شیوه زاری موکریانی پیوه دیاره، به لام له رووی ناوه رۆکه وه ئه و ریپازه
کوردایه تییه ی، که له (ژی. کاف) ه وه پیی په ره رده کرابوو به ری نه دا:

ئه ی به ختی نووستوو هه سته پۆژی به هاری کورده
چه تری گۆلی له سه ر نا چیا و هه رده
بلبل له سه ر چلۆکان گه لای گۆلی ده ده مدا
له شادی وی که ده رچوو له نیو چه پۆلی غه مدا

(۳۷) هیدی، کاروانی خه یال، چ ۲، ل ۳۰۱-۳۰۳.

(۳۸) ه. س، چ ۲، ل ۳۰۰.

قاوی دەکرد و دەیگوت ئەی دایکی نیشتمانم
زستانی غەم خەلاس بوو شین بوو باغەكەنم
ئەو جار دەمی سەفایە گەپانی نیوگولانە
ئەو پۆكە پۆژی شادی و پوونبوونەوہی دلانە..(٣٩)

شاعیر رۆژگاری كۆماری تەخەلوسی شیعیری (شیواوی) بۆ خۆی هەلبژاردبوو،
پاشان تەخەلوسی (هیدی) هەلبژاردوو و تا ئەمڕۆیش لە ژياندا ماوه و لە شاعر
نووسینیش بەردەوامە.

٢- هونەری وتار

ئەگەرچی هونەری وتار فراوانترین بەشی پەخشانە لە پووی میژوویشەوہ لە زۆربەیی
بەشەکانی دی وەکو (چیرۆك و پۆمان و...) كۆنترە، كەچی لەگەڵ ئەوەشدا، بە تاییبەتی لە
ئەدەبی كوردیدا، كەمتر لای لی كراوتەوہ و تیشکی لیکۆلینەوہی زانستی خراوتە سەر.
لە میژووی ئەدەبیاتی ئەوروپادا فەزلی گەشەکردن و بەرەو پێشەوہبردن و دانانی پێ
شوینی مەرجەکانی وتاری سەرکەوتوو بۆ (مۆنتین ١٥٧١ز) ئەدەبی ناسراوی
فەرەنسی و قاشتر (فرانسیس بیکۆن ١٥٦١ - ١٦٢٦ز) ئینگلیزییە(٤٠).

دوایی لە سەدەکانی هەژدە و نۆزدەدا بە هۆی پێشکەوتنی ئامییری چاپ و بڵاوبوونەوہی
پۆژنامەوانیی بۆتە هونەری یەكەم و كۆلەكەیی پشتی پۆژنامەوانیی.

لە ئەدەبیاتی كوردیشدا، دوای بڵاوبوونەوہی یەكەمین پۆژنامەیی كوردی بە
ناونیشانی (كوردستان) لە (٢٢ی نیسانی ١٨٩٨) دا لە لایەن خیزانی
بەدرخاننیهكانەوہ، هونەری وتار، لە هەوێ ژمارەدا، جیگەیی خۆی كردۆتەوہ، دیارە
دەبی ئەوہش لەبەر چاوان بگیری، كە وتاری پۆژنامەوانیی هەندی تاییبەتمەندی خۆی
هەیه و تا رادەیهك چ لە پووی میژووہوہ و چ لە ناوہ پۆك و ئەركدا لەگەڵ وتاریکی
ئاساییدا جیاوازه.

(٣٩) شیواو، بۆ جیژنی سەیدان، گ. كوردستان، ژ٤، س١، مایسی ١٩٤٦، ل١٨.

(٤٠) بۆ زانیاری زیاتر بروانە:

د. عبد اللطيف حمزة، المدخل في فن التحرير الصحفي، ص٢٢٣.

د. منير بكر، اساليب المقالة وتطورها في الادب العراقي الحديث والصحافة العراقية، ص١-٢.

عبدالرزاق بيمار، پەخشانی كوردی، ل ١٩-٢٠.

پۆژنامە و گۆنکارە کوردییەکان بەبێ جیاوازی، ھەر ھەموویان ژمارەییەکی زۆر وتاریان لە ڕووی مەبەست و ناوەرپۆکەو، ھەرۆک و تارێ ئایینی و سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەدەبی و ھونەری و میژوووی و زمانەوانی و فەلسەفەو.. تێدا بلأوکراووتەو زۆربەیان بە قەلەمی ئەدیب و شاعیران و نووسەرانی سەردەمی خۆیان نووسراون و لە زۆربەیی پۆژنامەکان و گۆنکارەکانیشدا قەلەمی تاکە نووسەرێک لە چەندین بۆنە مەبەستی جیاوازی ئەو پۆژگارە تاقیکراوتەو، ھەر خۆی زۆربەیی نووسین و وتارەکان و کاروباری پۆژنامەسی و چاپیشی بەرپۆوە بردوو.

ئەم دیاردەییەش وەنەبێ ھەر بە تەنیا لە ئەدەبی پۆژنامەوانیی کوردیدا ھەبێ و بەر دیدە بکەوێ.

سەرھتای سەدەیی بیستەم، کە بەشیوەییەکی فراوان ھەنگاوی پۆژنامەوانیی کوردی گەورە ھاوژراو تا نیووی یەکەمی سەدەیی بیستەم، زیاتر لە دەیان پۆژنامە و گۆنکاری کوردی بلأو کرایو، بەشیوەییەکی گشتی شاعیر و ئەدیبی کورد بەرپۆوە بردوو، بۆیە سەیر نییە زمانی پۆژنامەوانیی کوردی، زمانیکی ئەدەبی و وشە و دەستەواژەیی خەیاڵی و شیعەر ئامیز بێ. ھۆیکەشی بە پلەیی یەکەم نەبوونی کادیری پۆژنامەوانیی پسیپۆر و کەمی ژمارەیی خۆیندەوار و ڕووناکبیری کورد، کە تا نیووی یەکەمی سەدەیی بیستەم ژمارەیی خۆیندەواری کورد لەچاوی کۆی ژمارەیی دانیشتوان ناگاتە ٥٪، ژمارەیی خۆیندەگان لە شاری ھەولێر تا سالی (١٩٥٤) بە تەنیا (٦٨) خۆیندەنگای سەرھتایی و (٤) خۆیندەنگای ئامادەیی لی بوو. لە شاری سلیمانی (٦٧) خۆیندەنگای سەرھتایی و (٤) خۆیندەنگای ئامادەیی ھەبوو. ئەمە لە کاتیکی ئەگەر ئەو لەبەرچاوی بگرین، کە ژمارەیی دانیشتوانی ھەولێر (٢٣٩,٧٧٦) کەس و (٩,٤١٠) کەس خۆیندەواری ھەبوو و ژمارەیی دانیشتوانی سلیمانی (٢٢٦,٤٠٠) کەس و (١٠,٣٠٤) کەس خۆیندەواری ھەبوو (٤١).

ناساندنی وتار

پێناسەکردنی وتار کاریکی قورسە. بە چەند جۆر و شیوەیی جیاوازی پێناسە کراو، کە ھەندیکیان بە شیوەییەکی وردتر وتاری ئەدەبی (ھونەری) و زانستییان لیکدی جیاکردووتەو.

(٤١) بۆ زانیاری زیاتر لە بارەیی ئاماری خۆیندەوار ژمارەیی خۆیندەگان کە رکوک و مووسل.. بروانە: د. شاکر خصباک کرد و المسألة الكوردية، ص ٦٤.

ههول ددهين له نيو هه مووياندا سي پيناسه وهر بگرين له سي زماني جياوازا.
له ئينسكلوپيدياي بهريتانيا (Encyclopedia Britannica) وا هاتوه:
(هونه ريكي نه ده بيه به شيويه كي ساده و كورت له سنووريكي دياريكراودا
نووسه لئي ده كوليتته وه و بيروپاي خوي تيدا ده خاته پرو) (٤٢).
د. ناصر العاني وهاي دهناسيني:

(شيويه كه له شيوه كاني نه ده بي په خشان، نامانجي گهياندي هه واليكيه يان
پوونكر دهنه ويكي زانستيه) (٤٣).
د. علي سولتاني گرد فرامري واي بو ده چي، كه وتار:
(ناوي نووسيني كه ده نه نجامي خويندنه وه تا قيركردنه وه يا تيوري
كه سي تي نووسره له بابته تيكداو ده بي گرييه كه له كيسه كاني كومهل بكاته وه
يان له به ره و پيشه وه بردي زانستيدا كاريگه ري بي) (٤٤).
له نه نجامي خويندنه وه نه و پيناساندا ده توانين بلين:

وتار، هونه ريكي نه ده بيه، نووسه به شيويه كي كورت و ورد و سه رنج
راكيش خوينه بو لاي خوي راده كيشي. بابته تيكي زياني روژانه ده وروزييني
و بيروپاي خوي تيدا ده خاته پرو. نه وه لي ره دا به لاي نيمه وه گرينگه، له گهل
سروشتي ليكولينه وه نيمه دا ده گونجي و جيگه سي سه رنجه (وتاري
پوژنامه واني) يه. دياره، كه ده ليين (وتاري پوژنامه واني)، وه كو زار او هيك
ده بي جياوازي له گهل (وتاري نه ده بي) دا هه بي.

وتاري پوژنامه واني

وتاري پوژنامه واني، نه و تارانن كه له دوو تويي پوژنامه و گو قاراندا بلا وده بنه وه نووسه
تييدا به شيويه كي بابته تيانه كيشه و گرفتاري خه لكي روون ده كاته وه، به پيچه وانه ي وتاري
نه ده بي زاده ي خو خوار دنه وه و رامن و هه ست و وروژانديكي له ميژينه يه و له ساتيكي
دياريكراودا له دايك ده بي، نووسه (خودي) خوي تيدا دهنويني و جوانكاري له ريگه ي وشه و
دهسته واژه ي خه يالي و وروژاندي خوينه به هه ست و نه ست يكي ناسك ده خاته پرو.

(٤٢) The new Encyclopaedia Britannica vo1.4, p.597

(٤٣) د. ناصر العاني، المصطلح في الادب الغربي، ص ١٥٢.

(٤٤) دكتور علي سلطاني گرد فرامري، ادبيات فارسي ط ٢٤، ص ١٦١.

له پرووی زمانهوه، وتاری پۆژنامه نووسی به زمانیکی سادهی زۆرینهی خهڵک دهردهبرپ، که هه موو خهڵکی به هه موو چین و توێژو ئاستی پۆشنبیری و جیاوازهوه لئی تیبگه ن. خوئی له به کارهینانی زۆر زاراوهی پسیپۆری و دهسته واژهی ئه ده بی به دوور دهگری، که ته مومژ دروست بکات. له پرووی میژوو بییه وه وتاری پۆژنامه وانی تازه تره و پیوهندی به میژووی بلا و بوونه وهی پۆژنامه وه هه یه. به لام وتاری ئه ده بی میژووه کهی کۆنتره (٤٥).

ئه گه ر چی سه د له سه د ناتوانی پیوه ریکی جیگیر و نه گۆر بو خه سلته کانی وتاری هونه یی سه رکه وتوو دابنری به لام ده کری له ئه نجامی خویندنه وه دا ئه و خالانه له به رچاوان بگیری ن:

١- پیوهندی نیوان به شه کانی وتاره که توکمه و توندوتول بی و سه ره داوی بابته کهی لی گوم نه بی.

٢- هه لپژاردنی بابته ک، که خه لکی بورووژینی و زۆر دووباره و ساوا نه بی.

٣- خه ست و چرپی و خوئی له دریزدادری بپاریزی بیزاری له خویندنه وه بو خویننه دروست نه کات.

٤- له گه ل گۆران و پيشکه وتنه کانی سه ره دما بگونجی و هه نووکه یی بی.

٥- ئه زمونه کان له بیره وه ری و یادداشت و یادگاری ده وله مه ندی نووسه ره وه وه رگیرابن.

٦- باشترین شت ئه وه یه وتار نووس وتاره کهی نه کاته په ند و ئامۆژگاری و وه عزدان، به لکو به نه رم و نیانی و دۆستانه وه ک بو براده ریکی بدوی، وابی.

به م پییه ئه وانه ی له هونه ری وتار ده کۆلنه وه، زۆر خالیان بو خه سلته و تایبه تمه ندی وتار ده ستنیشان کردوه.

بابه ته کانی وتار

له راستیدا هه یچ بابته تیکی دیاریکراو بو هونه ری وتار نه کراوه، که نابی لیوه ی دهریچیت. به پیچه وانه وه، یه کیک له و خالانه ی وتاری له گه ل هونه ره ئه ده بییه کانی دی پی جیاده کریته وه، ئه وه یه، که زۆر فراوانه و هه موو (ژیان) که ره سه ته یه کی به پیزه له به رده م

(٤٥) له باره ی خه سلته کانی وتاری پۆژنامه وانیه وه بره وانه:

د. عبد اللطيف حمزة، المدخل في فن التحرير الصحفي، ص ٢٨٣-٢٩٠.

د. زكي الصرف، المقالة الصحفية في الادب الفارسي المعاصر، ص ١٨٧-١٨٨.

وتارنووسدا. ئەو ھەموو كېشەو گىرەتارىيە جەنجالانەي لە بوارەكانى سىياسى و كۆمەلايەتى و ئابوورى و گۆرانكارىيە خىرايەكانى بەسەر ژيانى مروقتا دەچن ھەست و ھۆشى ئەدىب و نووسەران دەجوولئىنن و بەوروژانىكى پىر لە سۆزەو دەرى دەبىرن.

لە پووى مەبەست و ناوەرپۆكەو بە شىوہەكى گشتى دەتوانرى دوو جور لە وتار جىابكرتتەو:

۱- وتارى خودى.

۲- وتارى بابەتى.

ئەوہى يەكەم، پارچە پەخشانىكى ئەدەبىيە، كە پىر لە ھەست و سۆز و ئەندىشەيەو ئىقاعىكى تىدايە، يان لە شىوہى وىنەكېشانى دىمەنىكى سىروشتىدايە و تەوانەوہى لە جوانى ستاتىكاي سىروشتدا، يان پارچە پەخشانىكى چىرپۆك يان ھەقايەت ئامىزە، كە بە شىوہى گىفتوگۆى دوو كەس لە نىوان دلدان و دلپەر دايە، ھەموو ئەمانە لە ناخى وتارنووسدا بە شىوہەكى ئەوتۆ، كە زمانەكەى لە شىعەرەو نىزىكە دەردەبىرى.

لە بەرامبەر ئەوہى، ئەوہى دووہىيان وتارى بابەتى، بابەتى سىياسى و كۆمەلايەتى و مېژوووى و ئابوورى... دەگرىتتەو.

پۆژنامەوانى كۆمارى دىمۆكراتى كوردستان، ھەموو ئەو وتارانەى تىدا بەرچا و دەكەوى بە شىوہەكى گشتى رېبازى ئەدەبى پۆژنامەوانى و وتار بە تايبەتى رووگەيىكى سىياسى ھەبوو. لىرەو ھەول دەدەين لە ئاست قەلەمى بەبېرشتى ھەندى لە وتارنووسەكانى پۆژنامە و گۆقارەكانى بوەستىن و شىوازى وتارەكانىيان شى بىكەينەو.

عەبدولرەحمانى زەبىحى (ع. بىژەن)

لە فەسلەى يەكەمدا، باسى پۆلى ئەو نووسەرەمان لە كۆمەلەى (ژى. كاف) و چۆنىەتى بەرپۆەبىردنى گۆقارى (نىشتمان) و بلاوكرەوكانى تردا كرد.

(ع. بىژەن) لە نووسەرە ھەرە ديارەكانى ئەو سەردەمەيەو بە زمانىكى كوردىي رەوان و بە شىوازىكى سىياسى بابەتەكانى نووسىو.

نووسەر لە سالى (۱۹۲۰ز) لە شارى مەھاباد لە دايك بوو و لە خىزانىكى مام ناوہندىدا پەرورەدە بوو. خویندىنى سەرەتايى لە مەھاباد و پاشان تاقىكرەنەوہى سىي ناوہندى لە (۱۹۳۷ز) لە ورمىدا تەواو كرەو پاش ئەمە ھىندىك لە گولستانى سەعدى و دەرسى جەبرى لای مەلا قادرى مودەرىسى خویندوو. بارودۆخى سىياسى ئەو پۆژگارەو

بلاوبونەھەي بىرى نىشتمانپەرۋەرى ئەۋى خستە ئەۋ مەيدانەۋە و لە سالى ۱۹۴۲دا يەككە بوو لە دامەزىنەرانى كۆمەلەي (ژى. كاف) و سكرتيرى كۆمەلە. پاشتر بەشدارى لە كارەكانى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستاندا كوردوۋە دواي پروخانى كۆماريش ئاۋارەو پەپيوەي عىراق و پاشان سورىا بوو، دواچار، كە گەراپەۋە عىراق لە سەرەتاي سالانى ھەشتاي سەدە بىستەمدا لە لاين دەزگاي جاسويى عىراقەۋە بى سەروشوين كرا(۴۶).

لە سەرەتاي دەست پىكردىنى بە نووسين لە وتارىكدا، لە گوڤارى (نىشتمان)دا نووسيوۋەتەي:

(تارىكە شەۋى شەۋانى دواي (۱۷ و ۱۸)ى مانگ لەبەر پەنجەرەي ژوورەكەما چاۋى پى برىبوۋمە ئاسمان، ئاسمانىكى شين و رەش و چاۋەرۋانى دەرکەوتنى مانگم ئەكرد چاۋەشاركىي ئەستېرەكان ۋەك مانىتىزۆرىكى چالاک لە ھۆشى برىم تارىكى و ديمەنى شيرىنى ئاسمانيش خستبوۋيانمە حالەتتىكى بىرو ھۆشەۋە وام ئەزانى ئەۋا من بالدارىكى بچوۋكم، لە ئاسمانى كوردستانا ئەسوۋرپمەۋە لەسەر گوۋى (ۋان) را بەسەر چىپاكانى زاگروۋسا فرىمە سەر گوۋى (ورمى) لە وپرا بەسەر خاكى موكرىيان و ئەردەلانا چوۋمەۋە كرماشان و لوپستان و.. بەلام لە ھەموو شوينىكى ولاتەكەمانا ھىندەم مەردە مى بىگانە دىت سەرم سوۋرپابوو وتم بەلكو ئەمانە ميوانن تىڤكرىم لە خانە خویش زياترن ئىنجا دورپونگ بووم بە خوم گوت رىگام ھەلە كوردوۋە و لە ئاسمانى كوردستان ۋەدەرکەوتووم سەرم ھەلبىرى چىپاكانى تورپوس، ئەلۋەند، ھەمرىن يەك يەك ۋەبەرچاوم ھاتن ئەيانگوت نا، رىگات ھەلە نەكردوۋە ئەم ئاسمانانەي تو تيا ئەسوۋرپىتەۋە ئاسمانى كوردستانە، ئەم چىا و كيو و دەشت و شيوانەي لەبەر چاۋتن ھەموو كوردستانە بەلام ئەم بىگانانەي تو ئەيانبىنى لەبەر دوۋبەرەكى و خوۋورى ئيوە لە ھەموو ئەۋ شتانەي خوا بەخشىۋىە بە كوردستان كەلك ئەسینن ئەگەر پىت ناخوشە برۆ بە نەتەۋەكەي خوت بلى سەرکەوتن لە رىك كەوتنىانە رىك كەون تا سەر كەون(۴۷).

(۴۶) بۇ ژيانى (زەبىجى) بروانە:

عەلى كەرىمى، ژيان و بەسەرھاتى عەبدولرەحمان زەبىجى (مامۇستا عولەما)، سوید، ۱۹۹۹.

سید محمد صمدى، نگاهی به تاریخ مهاباد، ص ۲۸۷-۲۷۹.

(۴۷) ع . بىژەن، رىك كەون تا سەر كەون، گ نىشتمان، ژ، ۱۹۴۳، ل ۵-۶.

شيوازهكەى

زەبىحى شيوازى وتارنووسىنى، شيوازىكى ھونەرىيەو ھەول دەدات بە شيوەيىكى سادە و بە وشە و دەستەواژەيەكى ئەدەبى كوردى پەتى و پوون مەبەست دەربىرى.

ئەم شيوازە پشت بە وشەى خەيالى و ئەندىشە ئامىز دەبەستى لە پووى قەوارەو زۆر درىژ نىيە و لە سەرەتادا جۆرە لىكچوواندىكى يان مەبەستىكى ديارىكراو دەكاتە بەردەباز بۆگەيشن بەو ئامانجەى كە ھەيەتى و لە كۆتاييدا بۆ پالپشت لە مەبەستەكەى وتەيەكى گەرەپياوان يان ئايەت و فەرموودەيەكى پىغەمبەر دىننەتەو كە جۆرە قەناعەتەك بە خوینەرەكەى بېخەشى. لەم شيوازەدا بە پلەى يەكەم ھەول دەدات خووى لە وشەى بىگانەو زاراوہى بيانى بپارىزى. لە پىرەوى گشتى وتارەكانيدا ناوەرۆك بە پلەى يەكەم دىت و پوخسار بەپلەى دووم دىت. ناوەرۆكەكەش گوزارشت لە بىرى نىشتمانپەرەرى قۇناغەكە دەكات، كە كورد ھەموو مافىكى نەتەوہى و سىياسى و پۇشنىرى لى قەدەغە كرابوو. بىرى سەربەستى و يەكگرتنەوہى پارچەكانى كوردستان لە دەروونيدا زەمزمە دەكات.

لە چەندىن وتاردا، سروشتى كۆمەلى كوردەوارى ئەو رۆژە لەبەرچا و گىراوہ، كە مەزھەب (ئايىن) سىماى بەرپۆبەردنى بووہ بۆيە، چ (زەبىحى) و چ وتارنووسەكانى دى ھەوليان نەداوہ دابونەرىت و بەھاي باوى كۆمەلايەتى ئەو رۆژە بېزىنن و سەرەپۆي بكن، يان شيوازىكى توندو ھەرەشە ئامىز پووبەرووى چىنى دەربەگى ئەو رۆژە بىنەوہ، كە پىكھاتەى كۆمەلەكە پىكھاتەيەكى عەشائرى بوو.

دلىشادى رەسوولى (م. نادى)

دلىشادى رەسوولى ناوى حىزبى (م. نادى) بووہ و ژمارەى ئەندامىتى لە كۆمەلەى (ژى.كاف)دا (۷۶) بووہ. ناوى (محەمەد عەبدولغەفور) ھو گوايە دەلەن لە كوردستانى باشوور ماوہتەوہ لە كۆيە خویندووويەتى ھەر لە عىراق (دار المعلمين)ى تەواو كرددوہ. پاشان لە سەردەمى كۆماردا لە كاربەدەستانى فەرھەنگ بووہ (۴۸).

د. عىزەدىن دەلى:

(خووى خەلكى مەھابادە، بەلام لە كۆيە گەرە بووہ، لە گەلاويزدا نووسىنى

(۴۸) پروانە: گ بەيان، ژ ۱۴۸، ۱۹۸۸، ل ۸۰.

زۆره كاتى كۆمار چۆۋە مەھابادو پاشان ھاتەۋە عىراق و لە دىھاتى پشدر دەژيا، ماۋەيەك كە من دىم لە سالى ۱۹۵۴ دا كاتب يا ميرزاي سەلىم ئاغاي گرماكان بوو. پاشان لە شۆرشى ئەيلولدا دەستى لەگەل پزىمى بەغدا تىكەل كىردو بە دەستى شۆرش لە سالى ۱۹۶۵ دا كوزرا).

(ھىمن)ى شاعىر لە يادداشتەكانى خويدا، لە بارەى ئاستى پۆشنبىرىيى دلشادى رەسوۋلىيەۋە، كە ھاۋتەمەنى خۆى بوو و لە گەنجىتيدا پىكەۋە ئاشنا بوۋنە، دەلى:

(دلشادى رەسوۋلى لە عىراقەۋە ھاتبۆۋە. ئەو ئىملاى كوردى لە ھى ئىمە باشتر بوو و خەتتىشى خۆشتر بوو و زۆرىش شىعەرى بىكەس و پىرەمىرد و ئەھمەد موختار جاف و ھەمدى لەبەر بوون و بەخەت بلأوى دەكردنەۋە(۴۹).

شايانى باسە: ئەم نووسەرە لە گۆقارى (گەلاۋىژ ۱۹۳۹ - ۱۹۴۹ ز) دا ژمارەيەك پارچە پەخشانى ئەدەبى و وتارى بلأوكردۆتەۋە. لە ھەفتەنامەى (كۆھستان) يشدا چەندىن بابەتى ئەدەبى و مېژوۋىي تەرجمەى فارسى كىردوۋە، ئەم چالاكىيە ئەدەبىيەنى ھەموۋى ھى پوزانى خەباتى نەھنى كۆمەلەى (ژى.كاف) ھ.

لە وتارىكدا ۋەھا دەست پى دەكات:

(بەھار بوو: ھەروا لە يادم ماۋە بەرد و دار و گولستان و چەمەن زار پوۋى خويان پاكتر شوشتبوو، جلى خواكردى جىھانىان لەبەر بوو، دونيا سەراسەر شۆرش بوو و زەمزمەى بەھار بوو. ھەروا لە يادم ماۋە: لە چەمەن زارى ژياندا تەماشاي دەستى پەرورەدگار و زەبرى زەمانەكەم دەكرد: مندال بووم نەم دەزانى ئەو دونيايە تا ئەو رادەيەى ناپايەدارە، لە دللى خۆم دا دەمگوت: ئەگەر زەمانى مندالى و نەفامىك تىپەپى: دەورى جەوانى و مەيدانى زىندەگانى ۋەك تەماشىگاھىكى بەھار لە ژىر پى خۇما دەنىم دلشاد و بى پەروا لەسەر تەختى ئارەزوۋ دادەنىشتم(۵۰).

لە وتارىكى دىكەيدا بە شىۋازىكى ئەدەبى پارچە پەخشانىكى ھونەرى بەرز دادەھىنى:

... بەيانى بوو شىئە شەمال لەسەرەخۆلك و پۆپى دارەكانى بەھەشتى دەلەرزاندەۋە، كە عىزرائىل لە بارەگاھى گەورەى خوداۋەندى ھاتە خوارو

(۴۹) ھىمن: تارىك و پوۋن، ل ۹.

(۵۰) دلشادى رەسوۋلى، سەرگوزەشتى من، گ. نىشتمان، ژ ۳، ل ۲۷.

پووی له بههشت کردو گوتی: وهره ئه‌ی ئافه‌ریده ئه‌ی ئاده‌می، وهره تا پیکه‌وه بچینه دونیای بههشتیکی دی، ئاسوده و دلنیا به له‌ویش به‌شی تو ههر خو‌شبه‌ختیه... (۵۱).

له وتاریکی دیکه‌شدا وا جوان به‌راوردیک له نیوان خو‌ی و دل‌به‌ره‌که‌یدا ده‌کات، که به پیچه‌وانه‌ی ئاره‌زووی ییکدی هه‌لده‌که‌ن، نووسویتی:

(ئهن بهم ئاره‌زووه، ئه‌ویش بهم خه‌یالاته: ئهن لهم ده‌رده‌سه‌رییه، ئه‌ویش بهو دلنیا بییه، ئهن به‌بی خه‌وی ئه‌ویش له نیو جیگای بی هوشیا، ئهن گریان و ئه‌وخه‌ندان، شه‌وی تاریکمان به‌رووناکی به‌یان گه‌یاند، ئهن له‌به‌ر بی خه‌وی و بیر له دلدار هیزم له به‌دهن نه‌مابوو بو لای نووستن ده‌چووم، ئه‌ویش تازه چاوی به‌نیگای خه‌والووی ده‌کرده‌وه و شادباشی له روژی تازه ده‌کرد... (۵۲).

شیوازه‌که‌ی

نووسه‌ر به زمانیکی ئه‌ده‌بی و به شیوازیکی هونه‌ری وتاره خودییه‌کانی نووسیوه و وه‌کو پارچه په‌خشانیکی هونه‌ری به‌رز وتاره‌کانی دارپشتوو. ئهن جوړه وتاره هه‌روه‌کو له پۆلینکردنی جوړه‌کانی وتاردا ئاماژه‌مان پیکرد، ده‌رپری هه‌لچوون و وروژانی ناخی نووسه‌ره و به شیوازیکی ستاتیکی مامه‌له له‌گه‌ل سروشت ده‌کات و به ناخی مروقی ده‌چوونینی و کاریگه‌ری پایز و به‌هار و وهرزه‌کانی دی هیمنی شه‌و و په‌یقی خو‌شه‌ویستی و عه‌شقی نیوان دلدار و دل‌به‌ر ده‌کاته هه‌وینی وتاره‌کانی. سروشت که‌ره‌سته‌ییکی وشک و برینگ نییه، گه‌توگۆ له‌گه‌ل رو‌حی مرو‌فدا ده‌کات و به هه‌سته‌ییکی رۆمانسیانه‌وه په‌ی به نه‌هینییه‌کانی گه‌ردوون ده‌بات، سروشت و گریان بو‌گه‌لای دار و راکردن له واقع و یاخیبوون له یاسا‌کانی کۆمه‌ل و خو‌شه‌ویستییه‌کی بی سنوور به‌رامبه‌ر به زبان له سیما و خه‌سه‌له‌ته‌کانی ئهن شیوازه هونه‌رییه‌ی (دلشادی ره‌سوولی) یه.

گه‌رانه‌وه بو‌زمانی میلی و نه‌ته‌وه‌یی و هه‌لبژاردنی وشه و ده‌سته‌واژه‌ی کوردی په‌تی

(۵۱) م. نادر، خو‌شبه‌ختی؟!، گ. نیشتمان، ژ ۱ (۷، ۸، ۹)، ل ۲۷.

د. عیزه‌دین ده‌لی: (ئیب‌راهم نادری) یش هه‌یه که ئه‌فسه‌ری سوپای ئیران بووه. کرمانشانی بووله کاتی کۆماردا چالا‌کانه له مه‌هاباد بووه، پاشان چوو سوریا و سعودیه و له په‌نجه‌کاندا لای قامیشلی له فرۆکه که‌وته خواره‌وه. وتاری له گه‌لاویژدا هه‌یه.

(۵۲) دلشادی ره‌سوولی، من و ئه‌و، گ کوردستان، ژ ۴، ل ۱۳.

و دانانی رهه‌ندیکی دی بۆ وشه له وتاره‌کانی نووسه‌ردا دهرده‌که‌وئ و له زمانی شیعر و په‌خشانه‌شیعردا نزیك ده‌بیته‌وه و ئیقاعیکی ناوه‌وهی له ریگی سهروای وشه‌کانه‌وه دروست کردووه.

حه‌سه‌نی قزلجی (ح. قزلجی)

حه‌سه‌نی قزلجی له وتارنووس و چیرۆکنووسه دیاره‌کانی رۆژه‌لاتی کوردستانه و ماوه‌یه‌کی زۆر چ له سهرده‌می کۆمار و چ له پاش رووخانی کۆمار و ئاواره بوون و په‌رته‌وازه‌یی بۆ باشووری کوردستان و هه‌نده‌ران له بواری کاری رۆژنامه‌وانیی نووسراو و بیستراو (رادیو) دا کاری کردووه. ئەمه سهرباری ئەوهی له چیرۆکنووسینیشدا چیرۆکه‌کانی گوزارشت له ژبانی لادیی کورده‌واری ده‌که‌ن به هه‌موو کیشه و گرفته ورد و درشته‌کانییه‌وه، له مملانیی چینایه‌تی و رووبه‌روو بوونه‌وهی دابونه‌ریته دواکه‌وتووه‌کانییه‌وه (۵۳).

حه‌سه‌نی قزلجی تا راده‌یه‌کی زۆر له نیو نووسه‌رانی کوردی باشووری کوردستاندا به هۆی کۆمه‌له‌ چیرۆکی (پیکه‌نینی گه‌دا) وه ناسراوه دۆستی نزیکی (هه‌ژار) بووه و سهرده‌می مندالی و گه‌نجیه‌تیان پیکه‌وه رابواردووه. دواچار له ئێران، له زیندانه‌کاندا، له سالی (۱۹۸۵ز) دا شه‌هید کراوه (۵۴).

له وتاریکدا به‌م شیوه‌یه نووسیویتی:

(ديسان مانگی نیشتمانپه‌روه‌ری له کولا و که‌ی بیر و فکروه‌ تیشکی دا هۆبه‌ی

سهرم و که‌تانی دل‌می به شه‌وقی خۆی له‌توپه‌ت کرد بۆچی؟

چونکه مانگ و رۆژ له شه‌وه‌ سه‌ر و لاتی منیش هه‌روه‌ک هه‌نده‌ران هه‌لدین و

ئاوا ده‌بن که‌چی نه‌ تینی تاو له له‌رزدا گه‌رممان دادین و نه‌ شه‌به‌قی مانگ

(۵۳) د. عیزه‌دین ده‌لی: له بنه‌ماله‌ی تۆرجانی زاده (قزلجی) یه، پاش تیکچوونی کۆماری کوردستان هاته

عیراق و له زۆر شوین ده‌ژیا یا خۆی ده‌ژیاندا. سالی ۱۹۶۱ له عیراق ده‌رکراو گه‌لێک له سالانی ژبانی

له بولگاریا (سوفیا) برده‌سه‌ر، چالاکترین نووسه‌ر و بیژه‌ری کوردیی رادیوی (په‌یکی ئێران) بوو، له

پال نووسینی سیاسیدا نووسینی ئەده‌بیشی بۆ ئەو رادیویه‌ ده‌نووسی. ته‌نانه‌ت له‌سه‌ر کۆده‌تای

شوباتی ۱۹۶۳ دا به‌ عه‌ره‌بیش ده‌ینووسی و ده‌یخوینده‌وه، پاش شۆرشێ ئێران گه‌راپه‌وه تاران و

سهرنووسه‌ری به‌شی کوردی رۆژنامه‌ی (مردم) بوو. له سه‌رکرده‌ی حزبی (توده) دا بوو.

(۵۴) له باره‌ی ژبانی (حه‌سه‌نی قزلجی) یه‌وه بروانه:

ناسۆ له‌لا، پێشه‌نگانی رۆژنامه‌نووسیی کوردی له کوردستانی ئێران، رۆژنامه‌ی کوردستانی

ئێران، ژ ۲۵۷، ۱۹۹۸، ل ۱۰.

له يابودا فينكمان دهكاتوه بلييم چي؟ به راستي نازانم ري و شوييني خوړسكاو
(طبيعت) بوچ دهرهق به ئيمه گوړاوه..(۵۵).

له گوڤاري (هه لاله) دا، كه خوځي سهرنوسهري بووه، له وتاريكدا به نيوې (سهفهري
دهريا)، كه به شيوهي چيروك دايړشتووه، سهرسامي مروښ به رامبهر به و گهردوون و
سروشته دهردهبري كه مروښ تييدا دهژين ملمانني نيوان چاره نووس و دهرياي پر له
شهپولي شيت:

(بروانه چه دهريايهكي پان و بهرينه، هه تا چاو هه تهر دهكا وشكايي نيبه،
شهپول وهك ئهژديها يهكتر هه لدهبرن، ناگاته يهكدي له تاوا دههارپينن و
دهشرخينن. بيوچان له ههر چوار لاه هه ليكردوته با. تا هه موويان هيدي
دهبنه وه يا توند دهن و تا يهكترى دهكهن له ننگهريان پي ددهن و برسي و
تووني و پهرش بلاو له نيورينه ئاويدا رامان دهگرن. ومختيكي له لايه كه وه
بايهكي توندتر دهبي وه چ روظگار يكي رهش!!! باسي سهره نهك مال. بازار ي
مه رگه نهك ژيانى تال. كه شتييه وان: نه گهر ههر دهبي بمرى؟ به مهردى بمره.
كه شتييه وان له خوښييا قاقا پي كه نى و ته كانى له كه شتييدا نوري ئيمان
شاره زايى كردو په حمى خودا ياريدى دا. كه شتييه كه ي له گيژاو و گيژهلوو كه
دهرخت و خيرا گه يانديان مه نزل، دهركى كه شتي كردوه له دابه زيندا به
تيلاي چاو خيسه يهكي له دهره كردو گوتى: خودا. خودا؟(۵۶).

شيوازه كه ي

شيوازي وتار نووسين، شيوازيكي ئه دهبي (هونه ري) يه و به زمان يكي كوردى و په تي په وان
و به وشه و دهسته واژه ي ئه دهبي و وشه ي هه لبراره له ژيانى لاد يي كورده وارى و به
شيوهي وتارى خودى نووسيو يتي. قه له مى حه سه نى قزلجى دهوله مهنده و خوځي له خويدا
فه ره نگو كه ييكي زمانى كوردى شيوهي موكر يانيه. چونكه دواتر يش زور چيروكي
كوردى سهر كه وتووي نووسيوه، ههر له سه ره تاوه وتاره كانى شيوهي چيروك گيژانه وه ي
وهر گرتووه و ته نانه ت هه ندي جار سوود له ته كن يكي چيروك نووسين له ديالوگ و
مه نه لوگ وهر ده گري و نه نجام كراوه دهبي. له رووي شيوهي ئه ده بييه وه له شيوازي (دلشاد

(۵۵) ح. قزلجى، ديسان و ديسان، گ هه لاله، ژا، ل، ۱۶.

(۵۶) ح. قزلجى، سه فه ري ده ريا، گ هه لاله، ژ، ل، ۳.

رەسوولنى(يەوە نىزىكە، بەلام جياوازييەكانيان بە پلەي يەكەم لەوهدايە، ھەموو وتارو بابەتە ئەدەبىيەكانى عەشق و خوۆشەويستى دلدارانەيەوگوزارشت لە ھەلچوون و ورووژانى گەنجانە دەكات، كەچى قزلجى بابەتەكانى بە دەورى مەسەلەي نىشتمانى و نەتەوھىيدا دەسوورپنەوھ و زياتر ھەست و ھۆشى نەتەوھىي بەرجەستە دەكات.

وتارى خانمان

بە ھەلدانەوھى لاپەرەكانى رۆژنامەوانىي كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان، ناوى چەند خانمىكى ئەديب و نووسەر بەرچاودەكەوئى، كە بەرھەمەكانى خۇيان بۆ خویندەواری و دەربىنى كيشەي خانمان و پالپشتى كردنى كۆمار و پيشەوا قازى محەمەد، تەرخان كردوھ. ھەلبەزاردنى بەرھەمى يايان و بە تايىتلى وتارى خانمان لەوھدا نىيە، كە ئەدەبىكى سەربەخۆي خانمان ھەبى و لە ئەدەبىي پياوان بە جيا بىت و مەسەلەكە بە تەنيا ئىبىراز كردنى ناوى ئەو خانمانەيە، كە لەو رۆژانەدا، لە نيو كۆمەلئىكى كوردەواری دواكەوتوو سالاى چلەكاندا لە رۆژھەلاتى كوردستاندا دەرکەوتوون.

لەو خانمانەي ئەو رۆژگارە بەرھەمىيان بلأو كردۆتەوھ، (شا سولتان خانم فەتتاحتى قازى، وھىلەمەي سەيادىيان، خەدىجە، روقىيە قادرى و مەزەرى بلەزادە.. ھتد). بە شىوھەيەكى گشتى، كەمتر خەرىكى ھونەرى شىعر بوونەو زياتر قەلەمى خۇيان بۆ وتارنووسىن تەرخان كردوھ.

شا سولتان خانم فەتتاحتى قازى، لە وتارىكىدا لە مەر نرخی ئازادى و بە ناوئىشانى (كزەباي ئازادى) نووسىويئىتى:

(لە پاش سالەھا زىللەت و نەگبەتى، لە پاش قەرنەھا ئەسارەت و نۆكەرى بىگانە، لە پاش پزانى خوئىنى ھەزاران سەيد و شىخ و عولەما و سەرداران و لاوى كورد لە پاش بە دىل چوونى ھەزاران ژن و كىژى كورد. لە پاش ئەوھى ھەزاران مندالى كورد بە سەرەنيزەي دوژمن زگى ھەلدراو لە خوئى خۆي گەوزى و دىھات و مال و حالى وان سووتاو دەر بەدەر بوون و..)(^{٥٧}).

ھەروھەا خاتوو (مەزەرى بلەزادە) بە بۆنەي جىژنى سەربەخۆي لە لاىەن ياي پيشەوای كوردستان لەبەردەم يايانى كوردستاندا گوتى:

(٥٧) شا سولتانى خانم فەتتاحتى قازى، كزەباي ئازادى، رۆژنامەي كوردستان، ژ، ٨، ٢٨/١/١٩٤٦،

موبارهك بادى ئەو جىزىنە گەورە بە خىزمەت ياي پىشەوای كوردستان عەرز دەكەم. خوشكانى خوشەويست، وئ دەچى كە ئەنگۆ ھەمووتان يان گەلىكتان پىتان و ابى كە كورد ساحىبى سەلتەنەت نەبوو ھەمىشە ژىر دەست و نوکەرى بىگانە بوون ھەر كەس پىي و ابى كامىلەن بە غەلەت چوو و نەزانى تووشى ئەو عەقىدە فاسىدەى كردوو، بزەنن نەتەوہى كورد وەكو ھەموو نەتەوہ گەورەكانى دنيا ساحىبى تاج و تەخت و حكومەتى تەمەددون بوون... (۵۸).

بە سەرنجدان لە پوخسارو ناوەرپوکی **وتارى پايان**، دەردەكەوئى، كە ناوەرپوکهكانيان پەيامىكى سياسى و كۆمەلایەتییە و بابەتەكانيان شانازى كردن بە ئەزمونى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان ھاندانى ژنى كورده بو خويندن و خويندەواری و شانازى كردنە بە رابردووی پر لە سەرورەى مىللەتى كورد. لە پرووى زمانەوہ، بە شىوازىكى ئەدەبى و ھەلبژاردنى وشەو دەستەواژەى كوردى پەتى و رەوان و دوور لە وشەى داتاشراوہ و بەكارھىنەنى شىوہزارى موكرىانيیەو بە رستەى كورت و واتادار مەبەست بە ئاسانى بە دەستەوہ دەدەن.

وتارى وەرگىراو

وەرگىران وەكو ھونەرپوکی ئەدەبى مېژووویەكى دىرینی ھەيەو تەنانەت ھەندى كەس دەيگەرپىننەوہ بو سەردەمى بابلییەكان، پاشتر لە سەردەمى ئەمەوى و عەباسیەكاندا زیاتر گەشەى كردو توانى بپیتە خالى بە يەكگەپشتن و مەملانىی رۆشنبىرى و كۆلتوورى رۆژھەلات و رۆژئاوا.

ئەگەر رۆژنامەوانی بە پلەى يەكەم ئەركى گەياندى ھەوال بىت، ئەوا بى گومان بەبى وتارىش ناتوانى ئەركى خوئى راپەرپىنى و بلاوبىتەوہ، ھىچ رۆژنامەيەكیش ناتوانى دەستبەردارى ھونەرى وەرگىران بى، چ لە وەرگىرانى ھەوال و چ لە وەرگىرانى وتاردان ئەو وتارانەش بە پىي پىويستى ژيانى رۆژانە ھەمەچەشنەن و ھەموو بوارەكانى ژيان دەگرەنەوہ.

ژمارەى وتارى وەرگىراو لە رۆژنامەوانی سەردەمى كۆماردا زۆر بوو، بەلام ئەوہى جىگەى سەرنجن ئەوہیە، كە وتارە وەرگىراوہكان بە شىوہیەكى گشتى لە زمانى فارسىیەوہ

(۵۸) جىزنى سەربەخوئى لە لایەن ياي پىشەوای كوردستان، رۆژنامەى كوردستان، ۳۲،

۱۹۶۶/۴/۶، ۱ل.

وهرگيرپاون و جاروباريش له زمانى عه ره بيبه وه، دنا له زمانه پوژئاوايبييه كانه وه شتى بهرچاو ناكه وئى. ئەمەش كه مو كورتبييه كه وه به لگه كى كه مى و تهسكى تيگه لاوى پو شنبيرى كوردى رۆژه لاتی كوردستانه دهگه ل پوژئاوا. ئيمه له نيو وهرگيرپه كاندا دووانيان وهردهگرين، له سه ره ئه و بنچينه يه ي، كه زورترين به ره ميان وهرگيرپه، به تايبه تى و تارى هه مه چه شنه، يه كى له كه مو كورتبييه كانى له وه دايه، كه سه رچاوه ي سه ره كى باسه كه يان ده ستنيشان نه كرده وه، كه له كوئ و بهرگ و چاپ و لاپه ره يه كدا و تاره كه يان ترجه مه كرده وه، به ته نيا ناوى پوژنامه كه يان ناوى كتبه كه جاروبار ئاماره ي بو كراوه.

سه يد محمه دى حميدى (١٩٠٣-١٩٧٩ز)

له باره ي ژيانى ئه و نووسه ره وه شتيكى ئه و تو مان ده ست نه كه وت، ئه وه نده نه بى كه ده زانين پياويكى زانا بووه، له زانسته ئاينبييه كان و زانياربييه كانى هه ره كه له نووسين و ده ستنيشان كوردنى جو رو تايبه تى وهرگيرپه نه كانيدا دهرده كه وئى ده وه له مه ندين، (هه ژار) يش قوتابى ئه و بووه و لاي ئه و خو يندوو يه تى.

ئهن دامى كو مه له ي (ژى. كاف) بووه و له وه ده چى درهنگ، له ئاخرو ئوخرى (ژى. كاف) دا دهر كه وتبى و له دوا ژماره ي گو قارى (نيشتمان) دا نووسينى هه يه و پاشتر كه (ژى. كاف) هه له وه شا وه ته وه، له جيگه ي (زه بيحى) ئه ركى چاپ كردن و بهرپه و بهردينى كو وارى (ها وارى كورد) ي پى سپيردرا وه. كه (كو ماري ديمو كراتى كوردستان) يش دامه زرا، بووه به سه ره نو سه ر و بهرپه و بهرى هه ر دوو پوژنامه و گو قارى (كوردستان)، و تاره كانى به شي وه يه كى گشتى له باره ي ناساندنى پيا وه نا و داره كانى كورد بووه و زياتر رپه ويكى ميژو وى وهرگرتوو.

له نيوانياندا بيگه له و زانايانه ي خزمه تى ئاينى ئيسلاميان كرده وه، شاعير و ئەديبى كورديشى تيگه وتوو. له باره ي بابا تاهيرى هه مه دانى و نالى و مه لا محمه دى كو يى و مه لا مارفى كو كه يى... نووسيو و يه يان به ره مى وهرگيرپاون، زوربه ي نووسينه كانى به ناوى (س.م.ح) يان (م. حميدى) يان (گرشاسب) وه بلا و كرده وه.

له و تاريكدا كه له زمانى فارسبييه وه وهرگيرپه وه و له پوژنامه ي (ايران ما) وه وهرى گرتوو ده لى:

(بو ميبى ئەتۆمى له زهمانى معاويه (ض) كورپى ابو سفیان. دلنيا به كه له م و تاره دا نامه وئى چيرۆك بگيرمه وه يا وه دوو پومان نووسان بكه وم

مه‌به‌ستیکی خه‌یالی له‌به‌رچاو دروست بکه‌م و به‌ک و پۆپه‌وه له‌پیش چاوی خوینده‌وارانی رابویرم. گفتوگۆی ئیمه‌ له‌م وتارهدا ته‌نیا له‌رووی میژوووه‌ویه، به‌لام له‌م میژووانه‌یه که خه‌لکی که‌متریان پوو تیکردوو له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زۆر ئاگادار نین به‌لام بۆ خویندنه‌وه یا بیستن ده‌بی. پاش ئه‌وه‌ی معاویه‌ کورپی ابو سفیان پایه‌ ریژی سلسله‌ی بنی‌امیه‌ ده‌سته‌لاتی خو‌ی له‌سه‌ر هه‌ردی شام (که‌ ئه‌ورۆ به‌ سوریا نیو ده‌برئ) پایه‌دار کردو شاری دیمه‌شقی کرده‌ پایته‌خت ته‌سمیمی گرت که‌ ئیمپراتۆری به‌ نیوی رومیه‌ الصغری (و به‌ وته‌ی ئه‌وروپائیان بیزانسی) له‌ پئ بخوا پایته‌ختی ئه‌م ئیمپراتۆریه‌ وه‌چه‌نگ خا. گشت ده‌زانن که‌ پایته‌ختی رومیه‌ الصغری شاری به‌ نیوی قوسته‌نته‌نیه‌ بوو، که‌ ئه‌ورۆ به‌ نیو ئسلامبول (به‌ قه‌ولی تورکان ئستانبول) ده‌گوترئ و له‌ به‌هاری ۵۴ هجری که‌ ده‌گه‌ل ۶۷۳ میلادی یه‌ک ده‌گریته‌وه‌ معاویه‌ ته‌سمیمی گرت که‌ قوسته‌نته‌نیه‌ بگریته‌... (۵۹).

هه‌روه‌ها له‌ وتاریکدا، که‌ له‌ زمانی عه‌ره‌بیه‌وه‌ ته‌رجه‌مه‌ی کردوو و له‌ به‌ره‌مه‌یکی (جمال‌الدین‌ الافغانی) یه‌وه‌ وه‌ری گرتوو، به‌ ناو‌نیشانی (ترس) وا ده‌ست پئ ده‌کات:

ترس

(قل ان الموت الذي تفرون منه فانه ملاقيكم)

بلی بئ شک ئه‌و مردنه‌ی له‌ ده‌ستی هه‌لدین تووشو ده‌بی. به‌چاو دیومانه‌، وه‌ له‌ کتیب‌ا خویندوو‌مانه‌، وه‌ له‌ حیکایه‌تا بیستوو‌مانه‌، که‌ هیندی زه‌لام کاریکیان کردوو، که‌ بیری خه‌لکی لی سوورماوه‌ وه‌ختی که‌ ئه‌شخاسینی که‌م عه‌قل تی نۆریون وای لی حالی بوون که‌ ئه‌وه‌ کاریکی موعجیزه‌یه‌ یا له‌ عه‌قل دووره‌ وه‌ که‌سی دیکه‌ ناتوانی ئه‌و کاره‌ یا وه‌کو ئه‌و کاره‌ بکا وه‌ بریکی دیکه‌ وای تیگه‌ییون که‌ کردنی ئه‌و کاره‌ له‌ بزوتنه‌وه‌ی ریکه‌وتنه‌ وه‌ هیچ کامیان ری حه‌قیان نه‌زانیوه‌ وه‌ ئامرازی کاره‌که‌یان نه‌دۆزیوه‌ته‌وه‌... (۶۰).

سه‌رچاوه‌ی رۆشنبیری وه‌رگێر سه‌رچاوه‌یه‌کی دینییه‌، هه‌لبێژاردنی باب‌ه‌ته‌کانی هه‌ر

(۵۹) رۆمن، بۆمبی ئه‌تۆمی له‌ زمانی معاویه‌ (ض) کورپی ابو سفیان، و : محه‌مه‌دی حه‌مید، گ. کوردستان، ژ، ۴، ل ۳۰-۳۵.

(۶۰) جمال‌الدین‌ الافغانی، ترس، و : سه‌ید محه‌مه‌دی حه‌مید، گ. هاواری کورد، ژ، ۱، ل ۲.

لەو بوارەدايە و بەرھەمی گەورە پیاوانی ئیسلامی ھەلبژاردوو و تەرجەمەمی کردوو، بەلام لە ژمارەمی یەكەمی گۆڤاری (كوردستان)دا لە (١٩٤٥)، كە خۆی سەرنووسەری بوو لە دەسپێکی گۆڤارەكەدا لە بارەمی پیاوانی لە بارەو وەرگرتوو و لە كۆتاییدا بە قەناعەتەو دەلی، كە بە تەواوی جینشینى لینیە(٦١).

ئەم دژوارییە لە ھەلۆیست و بۆچوونیدا بەدی دەكری، بى گومان دیارە ئەو رۆژگارە كەم كەس توانیویتی خۆی لەو ھەلبۆیڕی، لەو ھەمی كە یەكیەتی سۆڤیت پشت و پەناى میلیتەتانی ژیر دەستەیە.

بەداخەو، ھەروەكو لە پێشترى ئاماژەم لە بۆ کردوو، بە تەواوی ناتوانین بریار لەسەر ئەو بەدەین كە، ئایا وەرگێر تا چەند لە وەرگێرنەكەیدا سەرکەوتوو و چ جۆرە رێبازیکی وەرگێرانی لەبەرگرتوو، چونكە دۆزینەو ھەمی سەرچاوەمی سەرەکی بابەتەكان كاریکی قورسە. دەبى لێردا ئاماژە بۆ ئەو ھەمی بكەم، كە (سەید محەمەدی حەمیدی) بێجگە لەو ھەمی بەرھەمی بۆ سەر زمانى كوردی وەرگێراو، بە پێچەوانەشەو لە زمانى كوردییەو بۆ سەر زمانى فارسى وەرگێراو، ھەندى وتارى میژوویی وەرگێراو(٦٢).

محەمەدی شاپەسەندى (م. آذر)

ئەم روناكبیرە، لە سالى (١٩٢٠ز)دا لەشارى مەھاباد لە دایك بوو، تا پۆلى شەشەمی سەرەتایى خویندوو و بە ھۆى نالەبارى بژىوى خێزانەكەى وازى لە خویندن ھێناو و خەریكى كاری بارزگانى بوو، لە ھەرەتى لاویدا خەریكى كاری سیاسى بوو و بۆتە ئەندام لە كۆمەلەى (ژى.كاف) و بەھۆى (زەبیحى)یەو ھەمی ھەمی لە كاری چاپەمەنى و نووسین وەرگێران کردوو. لە سەرەتادا لە گۆڤارى (نیشتمان) دەستى بەكاری چاپەمەنى و رۆژنامەوانى کردوو، پاشان لە سەردەمی كۆماردا لە پال سەید محەمەدی حەمیدی و قادری مودەریسى ئەركى بەرپۆبەردنى چاپخانەى لە ئەستۆدا بوو لە پێش ئەو شەو ھەروەكو خۆى دەلى ھەولى داو گۆڤارى (ئاوات)ى دەرکردوو و بەنازناویكى تر جیا لە ناوى خۆى نووسیویەو تاقە ژمارەىكى لى چاپ کردوو.

دواى پووختانى كۆماریش، كە لەگەل (غەنى بلوریان) و (عەلى مەولەوى) ئاوارەى عێراق بوون، ھەز و خووشەویستی چاپ و رۆژنامەوانى ھەر لە مێشكدا بوون لە

(٦١) سەید محەمەدی حەمیدی، شەرحى حالى ئەستالین، گ. كوردستان، ژ١، ٢٠-٥.

(٦٢) سەیری ئەم وتارە بكە: كوردان از بدو تاریخ تا سال ١٩٢٠، ترجمه سید محمد حمیدی، رۆژنامەى كوردستان، ژ٧، ٢٦، ١/١، ١٩٤٦، ٣٠.

شارهكانى بهغدا و كهركووك و له رۆژانى شوپشى ئهیلولدا به بهردهوامى له چاپخانه كارى كردهوه(٦٣). بۇ نموونهى وهرگيرانى ئه، له رۆژنامهوانى سهردهمى كۆماردا، وتارىك وهردهگرين، كه بهناونيشانى (سهمهند سيامهندوڤ رۆلهى رهشيدى ميللهتى كورد)هو له گوڤارى (دوست ايران)هوه وهرگيردراوه.

(سهمهند سيامهندوڤ رۆلهى ئازاى ميللهتى كورد كه يهكك له نومايهندهكانى شوارى عالى ئيتيحادى جهماهيرى شورهوى سوشىاليستى ئهرمهستانه: پيشان رهوانهى جهبهه شى. له رۆژانى هوهلى شىردا رهوشتى بهرز و بلىندى سهربازه خوى كه يهكك له ئاكارى بيباكي و شىركهري سهربازانى ئيتيحادى شورهويه له مهيدانى شىردا نواندى. سهرههنگ، سيامهندوڤ له پاراستنى مۆسكودا شيركهتى كرد. ئهه قارهمانه ئهيزانى كه ديفاع له مۆسكۆ: ديفاع له قهلبى ئيتيحادى جهماهيرى شورهويه و خاترجهم بوو كه ئهه پاراستنه ژيانى سهخت و گرانى چادرنشيني و كوچهرى ميللهتى كورد: كه له سايهى دهكار بهستنى سياسهتى عاقيلانهى لينين و ستالين به ژيانىكى شارستانى گوڤردراوتهوه: دهپاريزى. بهم جوڤه بۆ پاراستنى ژيانى بهختيار ميللهتى كورد مهردانه شىرى دهكرد..)(٦٤).

له چهندين نموونهى ديكهى وهرگيرانهكانيدا (شاپهسندى) به زمانىكى تىكهال له وشه و زاراوهى عهرهبى و فارسى و به زمانىكى كوردى ئه و رۆژگار، له بارهى لينين(٦٥) و مارشال كۆتۆزۆڤ(٦٦) و چهندين سهركردهى سهربازى سۆڤيىتى پيشوو وتارى له زمانى فارسى و له رۆژنامه و گوڤارهكانى فارسى ئيران وهرگيردراوه. دارشتنى رستهكان به پيى گرامهري زمانى كوردىيهو له ههلبژاردنى وشهى زمانى كوردى يهكگرتووئى ئهدهبيدا پييرهوى كردهوه و به تهنيا شيوهزارى موكرىانى لهبهرچاو نهگرتوو.

(٦٣) بۇ زانىارى له بارهى ژيان و خهباتى سياسى و رۆشنبيرى (مههمهدى شاپهسندى)يهوه بروانه:

رۆژنامهى ئالاي ئازادى، ژ ٢٤، ٢٤/٥/١٩٩٢.

رۆژنامهى كوردستانى نوئى، ژ ١٤٨٤، ١٠/٩/١٩٩٣.

رۆژنامهى كوردستان، ژ ١٩٩٨، ٢٥٧، ٨-٩.

بۇ زانىارى زياتر له بارهى ژيان و بيرهوهرييهكانى شاپهسندى بروانه: بيرهوهرييهكانى شاپهسندى، ئامادهكردى سديق سالىح، بنكهى ژين، سليمانى، ٢٠٠٧.

(٦٤) سهمهند سيامهندوڤ، و: مههمه شاپهسندى، رۆژنامهى كوردستان، ژ ٦، ١، ١، ١.

(٦٥) پروفيسور فيلين، له نينى دانشجو، و: محمد شاه پسندى، گ. هاوارى نيشتمان ژ ١، ١، ٢٣-٢٨.

(٦٦) فيلد مارشال كۆتۆزۆڤ، و: محمد شاه پسندى، گ. كوردوستان، ژ ٣، ٩-١٣.

٣- ئەدەبی مندالان

ئەدەبی مندالان، جیهانیکی رەنگاوپرەنگ و فراوان و قوولە. لە زۆر دەمیگەوه هونەر مەند و پیتۆل و گەورە پیاوانی میللەتان گرینگییەکی تایبەتیان بۆ پەرورەدە و بارهینانی مندالان تەرخان کردوو. بەو ئومێدە لە ئایندەدا کۆمەڵیکی پیشکەوتوو وەدی بێت. مەبەست لە (ئەدەبی مندالان) ئەو ئەدەبە، بە شیعەر و پەخشانەوه، کە لە لایەن ئەو شاعیر و ئەدیبانەوه کە ئەزموون و تاقیکردنەوهی دەولەمەندیان لە بواری بارهینانی مندالاندا ھەیه و لە نزیکەوه، بە ھۆی کاری پەرورەدەیی خۆیانەوه توانیویانە بە کونج و کەلەبەرەکانی ناخی مندالاندا شۆر ببەنەوه و دەزانن پێویستی ھەستی و نەستیەکانی زارۆکان لە کویدایە، چی بۆ مندالان دەنووسریت، لە پێش ھەمووانەوه ئەحمەدی خانی (١٦٥٠-١٧٠٧ز) (٦٧) بە فەرھەنگۆکی (نەوبەھار) (٦٨). بۆ زارۆکان، دەستپیشخەری کردوو و پاشتر شیخ مارفی نۆدی بە (ئەحمەدی) (٦٩)، بوونە سەر دەستەیی نووسەرانی ئەدەبی مندالان.

دوای جەنگی جیهانی یەکەم، ھاوکات لەگەڵ تازەکردنەوهی ئەدەبی کوردیداو لەگەڵ سەردەمی بلاویونەوهی رۆژنامەوانیی کوردیی لە کوردستانی باشووردا، شاعیرانی کورد (گۆران و زیوەر و بیکەس و دلدار...) چەندین (سروود)ی جوانیان بۆ مندالانی کورد نووسیو، کە بە ناوھەرۆکی دەولەمەند بۆ پەرورەکردنی مندالان بە ھەست و خۆشی نەتەوهی و لایەنگری خێر و شەرمەزارکردنی شەڕ و عەشقی جوانی سروشت پازاوتەوه، لە رووی پوختاڕێشەوه شیعەرەکان، بە وشەیی ھەلبژاردەیی سادە و بڕگەیی کورت و ئاوازداری خێرا، بە شیوھەیکە کە مندالان ھەز بە ھەسانەوھیکە دەروونی بکا، لەبەرچاوی گراو، ھەرۆھا داوا لە باوکان و دایکان کراو، کە مندالەکانیان پشت گوێ نەخەن و بیانخەن بەرخویندن بۆئەوهی لە پاشەپۆژدا ببەن چاوساگی میللەتەکەمان و چیتەر لە کاروانی پیشکەوتنی میللەتاندا بەجی نەمین. فۆلکلۆری لەسەر زاری ئازەلاندا لە دووتۆیی نامیلکەیی بچووکدا لە لایەن سەید حوسین حوزنی موکریانی و نووسەرانی ترەوه بوونە پێشەنگی ئەو کاروانە (٧٠).

(٦٧) د. عزالدین مصطفی رسول، احمدی خانی شاعرا ومفکرا وفيلسوف و متصوفا، بغداد، ١٩٧٩.

(٦٨) ئەحمەدی خانی، فەرھەنگا نۆبوھار، قەژاندنا پەرویز جھانی، ورمی، ١٣٦٧.

(٦٩) شیخ مارفی نۆدی، ئەحمەدی، بغداد، ١٩٨٦.

(٧٠) حوزنی موکریانی، چەند نامیلکەیکە بۆ مندالان چاپ کردوو، لەوانە:

- بزئۆکە و مەرۆکە، ج ٢، ھولبیر، ١٩٧٤.

- خۆشی و ترشی، ج ٢، ھولبیر، ١٩٧٤.

له كۆتايى سىيەكان و سەرەتاي چلەكانى سەدەى بىستەمدا گۆقارى گەلاويژ، وەكو له زۆر بواری دىكەى ئەدەبىدا دەورىكى پيشەنگى بىنيو، له بلاوكردنەو و گرینگىدان بە ئەدەبى مندالاندا دريغى نەكردووه(٧١).

ئەم، هەولانە سەرەتاييەك بوون، يان هەنگاوى يەكەم بوون، بەلام بە شيوەيەكى راستەقىنەو بۆ يەكەمجار له ميژووى رۆژنامەوانىي كورديدا، له سەردەمى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان دا، كارگەرانى چاپخانەى كوردستان له مەهاباد، گۆقارىكى تايبەت بە مندالانيان بە ناو نيشانى (گروگالى مندالانى كورد) هەو بلاوكردەو، هەروەكو له فەسللى دووهدا له پال رۆژنامە و گۆقارەكانى دىكە له پووى هونەرەكانى رۆژنامەوانىيەو ليمان كۆليەو.

ليزەدا هەول دەدەين له ئاست هونەرە ئەدەبىيەكانى ناو گۆقارەكەو هەلوەستەيەك بكەين و نووسەرە ديارەكانى وەر بگريين.

أ - شيعر بۆ مندالان

شيعر بەهۆى كورتى موسيقا و ئاوازەكەيەو له دەروونى مرۆقدا بە گەرە و بچووكيەو، كارىگەريەكى تايبەتى هەيەو مرۆق دەخاتە جۆش و خرۆشەو. مندالان تواناي لەبەر كردنى شيعرى زۆرەو چيژو لەزەت له ئەزبەر كردنى شيعر وەر دەگرێت.

هەندى له شاعيرە ناسراوەكانى ئەو رۆژگارەى كورد، له پيناو بەجىگەياندى ئەكەكانى ئەو قوناغەو بەرپۆهەردنى گۆقارى مندالان بەشداريان كردووه و بە شيوەيەكى سادە و ساكار هەست و هۆشى نەتەوويى و ناساندنى نەتەو بە مندالان بە شيعرى ناسك گوزارشت كردووه.

له شيعرىكدا بە ناو نيشانى (بۆ كچان) دا نووسراوه:

كچە كورد تۆش وەكو كاكەت بخويئە

له خويئەن چاوهكانت مەمىئە

برات موحتاجى يارى دانى

كەلك پيوستى فكري جوانى

(٧١) محمد دلير امين محمد، رۆلى گۆقارى گەلاويژ له گەشەسەندن و پيشخستنى ئەدەبى كورديدا، (نامەى ماستەر)، ل ١٩٠ - ٢٠٠، لەم بارەيەو داوا.

یان (هیمن) ، له شیعریکی ئایینیدا به ناو نیشانی (خودا) دا دهلی:

پۆژی تهنگانه عهبدی بیچاره

هیچ پهناهی نیه به غیری خودا

(هیمن) تا ههبی زبانت تو

هه ر بلی لا اله الا الله (٧٥)

وتار بو مندالان

وتار گهلیکی زور له باره ی پهروهرد و گرنگی خویندن و بابتهی زانستی میژوویی و جوگرافی بو مندالان نووسراوه. ئهوهی سهرنج پراکیشی زور جارن، وتارهکان چ له پووی زمان و چ له پووی بابته و شیوازهوه تا رادهیهکی زور له گهله ناستی پووشنبیری مندالاندا ناگونجین، مهسهلهکesh زیاتر ئهوهیه، ئهوان نازانن، که ئایا گوڤارهکه له گهله عهقلی چ تهمه نیکی مندالاندا دهوئی، به لام تا رادهیهکی باش لهوه سهرکهوتوون که بابتهکان کورت و ئاسانن. دهرسهکانی جوگرافیا و میژوو و ریزمان زانیاری باش به خویندکار دهدهن و ولات و نیشتمان پهروهردی پی دهناسینن. محمد شاپهسهندی، له وتاریکیا دهرسی نیشتمان پهروهردی خووشهویستی میلیت و نهتهوه بو مندالان پوون دهکاتهوه:

(ئیمه پۆلهی کوردین. کوردستانی مهزن نیشتمانی ئیمهیه، سهرنووشتی ئهم نیشتمانه خووشهویسته له دواروژدا دهکهوئته بهر دهستی ئیمه. بو دواروژ مهسئولیهتی پاریزگاری و پراگرتنی سهربهستی و ئازادی کوردستان له ئهستوی ئیمهیه. ئازادی ئهمپووی کوردستان، که مایهی خووشهختی ئیمهیه و نهتهوهکهمانه، به خوینی گهنجان و لاوانی کورد و کووشش و فیداکارانی پیاوانی رهشید هاتوته بهرههم به ئیمه دهسپێردری، که ههمیشه بهرز و بلندی پراگرتن) (٧٦).

(ص.ب) له باره ی نرخه ئازادی وتاریکی به شیوهی ههقایهت بو مندالان دهگپێتهوه، که بولبولیک له ناو قهفهزدایه نوقل و قهندی له بهردهمهو مندالان وا دهزانی دلی خووشه، که چی بابی له بوی پوون دهکاتهوه:

(٧٥) هیمن، خودا، گ. گروگالی مندالانی کورد، ژ ٣، س ١، ل ٥.

(٧٦) محمد آذر، ئیمه پۆلهی کوردین، گ. گروگالی مندالانی کورد، ژ ٣، س ١، ل ٨-٩.

نا پۆلەى شیرینم: ئەو نە دلخۆشە نە ھەلدەپەرى، بەلكو لە وەرزیان خۆى رادەپسکیئى بۆ پرزگارى لەو قەفەسەىە بوئەوہى خۆى ئازاد کا!! و ئەو دەنکە ھەرزەنى کە لە نیو خۆل و خاکدا وەگىرى دەکەوئ پئی لەو نوقل و قەندە چاکترە لە نیو ئەو قەفەسە خاویئەدا دەگىرى دەکەوئ و دەیخوا(٧٧).

لە بەشى پزىشکیدا بۆ ئاشناىى مندالان و باب و دایكى مندالان بە ھەندئ نەخۆشى، چەندىن وتارى كورت بلأو كراونەتەوہ. لە یەككىياندا وا ھاتوہ:

(یەككە لە نەخۆشییە گیرەوہكانى كە ھەمیشە گا زۆر كەم لە ولاتى ئیمەدا ھەیە، كەوتوویى (تیفوئید). بەشى زۆرى مىكروبی كەوتوویى بەھوئى ئاو بلأو دەبیتەوہ چون جلكوبەرگى نەخۆشى لە ئاو ئاودا دەشۆن مىكروبیەكە دەچیتە ئاو ئاو، ئەوجار لە خواردەنەوہى ئەو ئاوە ئینسان تووشى نەخۆشى ئەبئ. جا لەبەر ئەوہ ئەبئ لە وەختى بلأوبوونەوہى ئەو نەخۆشییە ئینسان بە چاكى خۆى بپارىزى: لە قاپ و قاچاغى نەخۆش دا شت نەخوا و ئاو كە شتى نەخۆش تیدا دەشۆرى نەیخواتەوہو وە لەسەر دەیخواتەوہ وە لەسەر كەس و نەخۆشیش پئویستە كە جلكوبەرگى نەخۆش لەو ئاوانەدا كە دەیخۆنەوہ نەشۆن: تا نەبتە ھوئى بلأوبوونەوہى ئەو نەخۆشییە(٧٨).

ھەر وەكو سەرنج دەدەین، شۆوازی نووسىنى وتارەكەى زۆر سادە و ساكارە و لەگەل تیگەیشتنى مندالاندا دەگونجى و زانیارییەكى باشە بۆ خۆپاراستنى مندالان لە نەخۆشى و بە تايبەتى لەو نەخۆشیانەى، كە بلأو دەبنەوہ و لە یەككەوہ بۆ یەككى دى دەگوازىتەوہ.

قادرى مودەپرىسى (١٩٠٠-١٩٩٢) لە وتارەكانى دیکەیشدا، بە ھەمان زمانى سادەى بئ وشەى قورس و تەم و مزاوى مندالان دەدوئنى. یەككە لە نووسەرە سەرکەوتووەكانى ئەم بوارە.

زۆربەى نووسینەكانى گوڤارەكەش ھەر خۆى نووسىوئىتى. وتارى كورت و ھۆنراوہى پئشپرکى.. ھتد.

(٧٧) ص.ب. نازادى كیھەیە، گ گروگالى مندالانى كورد، ژ، ١، س، ١، ل، ٥-٦.

(٧٨) ق.م، كەوتوویى، گ گروگالى مندالانى كورد، ژ، ١، س، ١، ل، ٦-٧.

ئەنجام

له ئەنجامى ئەم لىكۆلئىنەۋەيەدا، ئەم خالانەي خوارەۋە دەستنىشان دەكەين:

۱. ئەو بارودۆخەي له جەنگى جىھانى دووم بەسەر ئىراندا هات، بە هاتنە ناۋەۋەي سوپاي سوورى سۆقىەتى له باكور و ئىنگلىز و ئەمريكا له باشوور و پوژئاۋاي ئىران، دەستەلاتى سوپاي ئىرانى لاواز كردو پىگە خۆشكەر بوو بو دروستبوونى حىزبىكى نىشتمانى كوردى (كۆمەلەي ژى. كاف) و پاشتر لەسەر بنچىنەي ئەو حىزبى دىمۆكراتى كوردستان دامەزراۋ تۋانى ھۆشيارىي خەلكى بەرەو ژوور ببات و ۋەكو حىزبى پىشەرەو له ئاراستەكردنى خەلكى پوژھەلاتى كوردستاندا بو يەكگرتن پوۆلى سەرەكى ببىنى.

۲. ھەموو چىن و تويزەكانى كۆمەلى كوردەۋارى ئەو پوژھە بەرەو جقات و كارى سەندىكايى، بە پىرەۋى كردنى دىمۆكراسى و بارى تازەي دنيا، دەپوشت و كارى خويان دەكرد. دامەزرانى (يەكيتى جەوانانى دىمۆكرات) و (يەكيتى ژنانى كوردستان).. بەلگەي ئەو راستىەن.

۳. كۆمارى دىمۆكراتى كوردستان له ماۋەي يازدە مانگى تەمەنىدا كۆمەلى دەستكەۋتى گەۋرەي له بوارەكانى بە زمانى كوردى خويندن و كردنەۋەي قوتابخانەو چاپكردنى كتيپ و پوژنامە و گوۆفار و كتيپخانەي مىللى و دەزگاي رادىو و برەۋپىدانى جوولانەۋەي شانۆيى و پىكخستنى ھىزى سەربازى و چاككردنى بارى ئابوورى خەلك له پىگەي بازىرگانىيەكى سنووردار لەگەل ئازربايجان و سۆقىەتەۋە بەدەست ھىناۋ ئەۋەي بو نەيارانى كورد سەلماند ئەگەر سىياسەتى ئىمپىريالىزمى جىھانى لى بگەپى كورد دەتوانى خوى بەرپوۋەبەرى.

۴. كۆمەلى ھۆكارى ناوخۆيى و ناۋچەيى و نيوۋەۋلەتى كۆمارى دىمۆكراتى كوردستانىان دروست كردو پووخاندىان. دەۋرى يەكيتى سۆقىەت ديار و بەرچاۋە له يارمەتى پوژشنىبىرىي و پەروەردەيى بە ناردنى چاپخانە و كاغەز و كەرەستەكانى چاپكردن و دەزگاي رادىو و سىنەما و ھاۋكارى كۆمار بە پىگەي رابىتەي فەرھەنگى سۆقىەتى كوردىيەۋە، ھەروەھا ۋەرگرتنى ژمارەيەك خويندكارى كورد له زانكۆي ئەفسەرىي باكوڊا.

۵. چاپخانەى كوردوستان لە مەھاباد، پووداويكى گرينگى رۆژنامەوانىي كۆمارە و سەركۆمار خۆى سەرپەرشتى كردوو و خەلكى رۆشنبىرى ناوچەكەو سەرانى عەشىرەت و وردە مالىك و كاسبكار بە ھەموو لايەكەو دەستگروۆى چاپخانەكەيان كردوو.

۶. رۆژنامە و گوڤارەكانى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستان لە پرووى ھونەرەكانى رۆژنامەوانى و كەرەستەى چاپى و تەكنىكى چاپەو سادەن و رەنگدانەوئى ئەو توانا و پىسپۆرپىيانەى ئەو رۆژەن.

۷. زۆربەى ليكۆلەرەوھەكان، لە دەستنيشانكردنى ژمارەو خەسەلتى رۆژنامە و گوڤارەكانى كۆمار بى ئاگان و زانيارىيەكانيان پىر لە ھەلە و كەموكورتىن، لەم ليكۆلەينەوھەيدا بە پىي توانا راست كراونەتەو.

۸. بۆ يەكەم جار لە ميژووى رۆژنامەوانىي كوردىدا، گوڤارىكى تايبەت بە مندالان بلاوكرائەتەو و ژمارەيەكى زۆر لە شاعىر و نووسەرانى سەردەمى كۆمارى ديمۆكراتى كوردستاندا بەشدارىيان لە نووسىنەكانىدا كردوو.

۹. رۆژنامەى (نامەى كوھستان) ئەگەر چى لە لايەن دەولەتەو رېگەپىدراو بوو، بەلام تا راددەيەكى زۆر ھاوكارى رۆژنامەوانىي كۆمارى كردوو رەخنەى لە كاربەدەستانى دەولەتى ئىران گرتوو بەرامبەر بە ھىرشى بۆ سەر مەھاباد و رەفتارى ناپەوای ژەنەرالە سەربازىيەكان لە كوردستاندا. لە بارەى ئەدەبىشەو خزمەتئىكى باشى كردوو و زۆربەى نووسەر و شاعىرانى رۆژھەلاتى كوردستان بە تايبەتى بەر لە دامەزراندنى كۆمار ھاوكارىيان كردوو و سەرەتاي نووسىنيان لەويو دەست پى دەكات.

۱۰. ئەدىب و نووسەر و نىشتمانپەرورەرانى باشوورى كوردستان، دەورى دياريان لە بەرپوھەردنى كاروبارى رۆشنبىرى و پەرورەدىي كۆماردا نواندوو، چاچ ئەوانەى سەفەريان بۆ ئەوئى كردوو و لەوئى ماونەتەو، چ ئەوانەى لە باشوورى كوردستانەو بەرھەم و نووسىنيان رەوانە كردوو. بە تايبەتى ئەو ھاوكارىيە لە رۆژانى پىوھەندى (حزبى ھىوا) و (كۆمەلەى ژى. كاف) ھو بوو.

۱۱. شىعەرى سىياسى و نىشتمانى و بەرھەنگارى كوردى لە سەردەمى (كۆمەلەى ژى. كاف) دا و پاشتر لە سەردەمى كۆماردا زۆر پىشكەوتن بەلام بە شىوھەك لەسەر

حيسابى ناوهرپۆك و پوخسار (يان هونهرى شيعر فهراموش كرابوو، كه زياتر بۇ يهكگرتن و هاندانى خهلكى بۇ خويندهوارى و برايه تى ميلله تان و ناسينى چه مكى ديمؤكراسى و يهكسانى دادپهروهرى بووه.

۱۲. بهرپوه بهرانى رۆژنامه وانىي ئه و رۆژگار هئديب و شاعيران بوون و هر خويان ئهركى نووسينى وتاره سياسى و كۆمه لايه تى و فهلسه فى و ئه ده بى و ئاينيه كانيان له ئه ستوگرتووه. بويه سه ير نييه، كه زمانى رۆژنامه وانىي سه رده مه كه زمانىكى ئه ده بييه و وشه و دهسته واژه ي ئه ده بى توكمه و پته وه و به زمانىكى ساده ي رۆژنامه وانىي نووسراوه.

سەرچاوهكان

۱- تىزى ئەكادىمى

أ - به زمانى كوردى

- رمزيه صابر محمد:

حوزنى موكرىانى نووسەر و پوژنامهنووس، (نامهى ماجيستىر)، كۆليزى ئاداب زانكۆى
سەلاحەددىن، ھەوليز، ۱۹۹۳.

- رزگار عومەر فەتاح، رومانسىزم لە شىعرەكانى ھىمن و محەمەد نورى دا، زانكۆى كۆيە، كۆليزى
زمان، ۲۰۰۸.

- عوسمان حەمەد خدر، ھىمن - دەربارەى ناوھەرۆكى سىياسى و كۆمەلايەتى شىعرەكانى، زانكۆى
سەلاحەددىن، كۆليزى زمان، ۲۰۰۱.

- محمد دلير امين محمد:

پۇلى گۆقارى گەلاويژ لە گەشەسەندن و پيشخستنى ئەدەبى كوردىدا، (نامهى ماجيستىر)، زانكۆى
سەلاحەددىن، كۆليزى ئاداب، ۱۹۸۹.

ب - به زمانى عەرەبى:

- طاهر خلف البكاء:

التطورات الداخلية في ايران ۱۹۴۱-۱۹۵۱، رسالە دكتورا، كلية الاداب، جامعة بغداد، ۱۹۸۳.

- ياسين خالد حسن:

کردستان الشرقية ۱۹۱۸-۱۹۳۵، رسالتا ماجيستىر قسم التاريخ، كلية الاداب جامعة صلاح الدين -
اربيل، ۱۹۹۵.

۲- كتيب:

أ - به زمانى كوردى

- ئارچى پوژفلت:

كۆمارى مەھاباد، و: ئەبويكر خۆشناو، سلیمانی، ۱۹۹۸.

۱. م مینتیشاشغیلی:

كورد، و: د. عیزەدین مستەفا پەسول، سلیمانی، ۱۹۹۹.

- بەكر عەبدولكريم حەويزی:

گەشتیک بە كۆمارى مەھاباد، بیروهریهكانم لە پوژهلاتی كوردستاندا، ۱۹۴۴-۱۹۴۷، دەنگای
سەردەم، سلیمانی، ۲۰۰۰.

- برهان قانع:
- ديوانى قانع، چاپخانهى زانكوى سلیمانى ۱۹۷۷.
- پرویز جهانی:
- فهرهنگا نوبهارى ئەحمەدى خانى، انتشارات صلاح الدين الايوبى، ارومیه، ۱۳۶۷.
- جلیل گادانى:
- ۵۰ سال خەبات، كورته ميژوويهكى حيزبى ديموكراتى كوردستانى ئيران، ب ۱، چاپخانهى وهزارهتى رۆشنبيرى، ههولير، ۱۹۹۶.
- جليلى جهليلى:
- بووژانهوى رۆشنبيرى و نهتهويى كورد كوتايى سەدەى نۆزدەيم - سەرەتاي سەدەى بيستم، سلیمانى، ۲۰۰۰.
- جهمال خەزەدار:
- رابعرى رۆژنامهگەرى كوردى، بهغدا، ۱۹۷۳.
- جهمال خەزەدار:
- گۆقارى رۆژى كورد، بهغدا، ۱۹۸۱.
- د. جهمال نەبەز:
- گۆقارى نيشتمان تەمووزى ۱۹۴۳ - مايسى ۱۹۴۴ زمانى حالى كۆمەلەى ژيكاف و ئيدىلولوژياى هورده بوورژواى رۆشنبيرى ناسيؤناليست له كوردستاندا، بنكهى چاپمەنى ئازاد - سويد، ۱۹۸۵.
- حسين حوزنى موكرىانى:
- خوشى و ترشى، بزئوكه و مەرۆكه. چ ۲، چاپخانهى كوردستان، ههولير، ۱۹۴۷.
- حوسين محەمەد عەزىز:
- پينچ كاتژمير لهگەل برايم ئەحمەدا، له بلاوكراوهكانى چاپخانهى كوردى، ورمى، ۱۳۶۹.
- رهفيع سالف و سديق سالف، رۆژنامهى كوردستان، بلاوكراوهى دەزگاي ئاراس و بنكهى ژين، ههولير، ۲۰۰۷.
- سديق سالف (ئامادهكردن)، بيرهوهرييهكانى محەمەد شا پەسندى، بنكهى ژين، سلیمانى، ۲۰۰۷.
- سەردار حەميد ميران و كەريم مستەفا شارهزا:
- ديوانى حاجى قادرى كۆيى، بهغدا، ۱۹۸۶.
- سەيد موحمەد سەمەدى:
- ژى. كاف چ بوو؟ چى دەويست؟ وهچى لى بەسەرھات؟ چاپمەنى سەيديان، مەھاباد، ۱۹۸۱.

- شیخ محمەدی خال: پەندی پېشینان، چ ۲، سلیمانی، ۱۹۷۱.
- د. صادق شەرەفکەندی: کورتە میژووی بزوتنەو نەتەوایەتییهکانی کورد، وەرگیڕانی تەها عەتیقی، چاپخانە ئاپیک سوید، ۱۹۹۵.
- عەبدوللا سوئی کەریم سەراج: سەربازیکی ون لە تاکە کۆمارەکی کورد، یاداشت، هێلسنکی، ۱۹۹۵.
- د. عەزیز شەمزینی: بزوتنەو نەتەوایەتی پزگاریخووانە کوردستان، و: فەزید ئەسەسەرد، دەزگای چاپ و بلاوکردنەو هی ی.ن.ک (۱۱)، سأل؟
- عەلی کەریمی: ژیان و بەسەرھاتی عەبدولرەحمان زەببھی (مامۇستا عولەما)، بنکە چاپەمەنی زاگرووس، سوید، ۱۹۹۹.
- عەلی کەریمی: گوڤاری نیشتمان. بنکە ژین، سلیماتی ۲۰۰۸.
- عەباس حەقیقی: دیوانی حەقیقی، چ ۲، مرکز نشر فرھنگ و ادبیات کردی، انتشارات صلاح الدین الایوبی، ارومیه، ۱۳۶۷.
- د. عبدالرحمن قاسملو: کوردستان و کورد، و: عبدالله حسن زاده، لە بلاوکرههکانی بنکە پێشەوا، ژ ۴، ۱۹۷۳.
- د. عبدالرحمن قاسملو: چل سأل خەبات لە پیناوا ئازادی، کورتە میژوویهکی حزبی دیموکراتی کوردستان ئیران، ب ۱، چ ۲، ۱۹۸۸.
- عبدالرحمن مەحموودی: لوغەتنامە ئەحمەدی شیخ مەرروفی نوئی، ناشر ئینتیشاراتی کوردستان،؟.
- عبدالرزاق بیمار: پەخشانی کوردی، دار الحریة للطباعة، بغداد، ۱۹۹۸.
- عبدالقادر دەباغی: راپەرینی کۆمەلە ئی. کاف، وهلامیک بە نامیلکە (ژی - کاف چ بوو؟)، چ ۲، ۱۳۶۷.
- عبدالله رسول پشدری:

- یادداشتەکانم، ب ۱، دار الحریة للطباعة، بغداد، ۱۹۹۲.
- علاء الدین سەجادی:
- میژووی ئەدەبی کوردی، چ ۱، ۱۹۵۶، چ ۲، ۱۹۷۱.
- علاء الدین سەجادی:
- شۆرشەکانی کورد و کورد و کۆماری عراق، چاپخانەى مەعاریف، بەغدا، ۱۹۵۹.
- عولە:
- سالیك بوو کورد ئازاد نەژیا، سوید، ۱۹۸۸.
- غەنى بلوریان:
- ئالەكۆك، بەسەرھاتەکانی ژبانی سیاسیم، ستۆکھۆلم، ۱۹۹۷.
- قادر وریا:
- کوردستان: کوردستان، ھەولێر، ۱۹۹۸.
- قازی ئەحمەد:
- دیوانی سیف القضاة، انتشارات صلاح الدین ایوبی، ارومیه، ۱۳۶۱.
- کەریم حیسامی:
- کاروانیک لە شەھیدانی کوردستانی ئێران، لە بلاوکرادەکانی بنکەى پێشەوا، ۱۹۷۱.
- کەریم حیسامی:
- کۆماری دیمۆکراتی کوردستان یان خودمختاری، چ ۲، سوید، ۱۹۸۶.
- کەریم حیسامی:
- لە بیرەوهرییهکانم، ب ۱، سوید، ۱۹۸۶.
- کەریم حیسامی:
- پیداچوونەو، سوید، ۱۹۹۶.
- د. کەمال مەزھەر ئەحمەد:
- تێگەشتنی راستی و شوینی لە پۆژنامەوانیی کوردیدا، چاپخانەى کۆری زانیاری کورد، بەغدا، ۱۹۷۸.
- کەمال میراودەلی:
- دیوانی فانی، ب ۱ چاپخانەى راپەرین، سلیمان، ۱۹۷۵.
- کریس کۆچیرا:
- میژووی کورد لە سەدەى ۱۹ – ۲۰، و: محەمەد ریانى، چ ۲، مەھاباد، ۱۹۹۰.
- د. مارف خەزەندار:

- دیوانی نالی و فەرھەنگی نالی، دار الحریة للطباعة، بغداد، ۱۹۷۷.
- مەحمود مەلا عیززەت:
- کۆماری میلی مەھاباد، لیکۆلینەوہیەکی میژوویی سیاسیە، ب ۱، ۲، چاپخانە شەھید ئیبراھیم عەزۆ، ۱۹۸۴.
- مەحمود مەلا عیززەت:
- دەولەتی جەھوری کوردستان، نامە و دۆکۆمێنت، ب ۲، ستۆکھۆلم، ۱۹۹۵.
- مەرنامە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان، مەھاباد، سەرماوەزی ۱۳۲۴.
- مەلا عبدالکریم مودەرپس و فاتح عبدالکریم:
- دیوانی نالی، چاپخانە کۆری زانیاری کورد، بەغدا، ۱۹۷۶.
- محەمەد بەاءالدین مەلا صاحب:
- پێشەوا قازی محەمەد و کۆماری مەھاباد، چاپخانە راپەرین، سلێمانی، ۱۹۷۱.
- میرزا محەمەد امین مەنگوری:
- بەسەرھاتی سیاسی کورد لە ۱۹۱۴ وە ھەتا ۱۹۵۸ – ب ۱، ج ۲، سلێمانی ۲۰۰۰.
- نەجەفی قولى پسیان:
- لە مەھابادی خویناویبەوہ.. ھەتا لیوارەکانی ئاراس، و: شەوکت شیخ یەزدین، کوردستان، ۱۹۹۶.
- نەژاد عەزیز سورمی:
- پۆژنامەگەری کوردی – چەند سەر قەلەمێک لە بارە تەکنیک و ھونەرەکانی، ھەولێر، ۱۹۹۹.
- نەوشیروان مستەفا:
- حکومەتی کوردستان و کورد لە گەمە سۆقتیدا، ج ۲، ھەولێر، ۱۹۹۳.
- ویلیام ئیگلتۆن جونێر:
- کۆماری کورد لە سالی ۱۹۴۶، و: سید محەمەد صمدی، ۱۹۸۰.
- ھەژار:
- چێشتی مجبور، ئامادەکردن و سەرپەرشتی چاپخانە شەرفکەندی، پارێس، ۱۹۹۷.
- ھیمداد حوسین:
- چەپکی ھونراوەی فۆلکلۆری دەشتی ھەولێر، چاپخانە الحوادی، بەغدا، ۱۹۸۶.
- ھێدی:
- کاروانی خەیاڵ، ج ۲، چاپخانە زانکۆی سەلاحەددین – ھەولێر، ۱۹۹۷.
- ھێمن:

تاريك و پروون، له بلأوكراوهكانى بنكهى پيشهوا، ١٩٧٤.

ب - به زمانى عهدهبى:

- احمد عبدالكريم:

المصاحفة الايرانية، السلسلة الاعلامية (٢٨)، مطبعة الحكومة، بغداد، ١٩٨٠.

- جلال الطالباني:

كردستان والحركة القومية الكردية، ط٢، دار الطليعة، بيروت، ١٩٧١.

- د. زكي الصراف:

المقالة الصحفية في الادب الفارسي المعاصر، مطبعة الارشاد، بغداد، ١٩٨٧.

- د. شاکر خصباك:

المسألة الكردية، منشورات الثقافة الجديدة، بغداد، ١٩٥٩.

- عبدالجبار محمود علي:

التصوير الصحفي، مؤسسة دار الكتب للطباعة والنشر، مطبعة الحكومة، بغداد، ١٩٧٢.

- د. عبدالستار طاهر شريف:

الجمعيات والمنظمات والاحزاب الكردية في نصف قرن، دار المعرفة، بغداد، ١٩٨٩.

- د. عبداللطيف حمزة:

المدخل في فن التحرير الصحفي، ط٤، دار الفكر العربي، القاهرة، ١٩٦٨.

- د. عزالدين مصطفى رسول:

الواقعية في الادب الكردي، مطبعة دار الجاحظ، بغداد، ١٩٧٣.

- د. عزالدين مصطفى رسول:

حول الصحافة الكردية، مطبعة دار الجاحظ، بغداد، ١٩٧٣.

- د. عزالدين مصطفى رسول:

احمدي خاني، شاعرا ومفكرا متصوفا وفيلسوبا، مطبعة الحوادث، بغداد، ١٩٧٩.

- د. عزالدين مصطفى رسول:

ديوان الشعر الكردي، دمشق، ١٩٩٨.

- د. فاروق ابو زيد:

في الخبر الصحفي، ط٢، دار الشروق - جدة، ١٩٨٤.

قدري جميل باشا:

مسألة كردستان، (٦٠ عاما من النضال المسلح للشعب الكردي ضد العبودية، تنقيح وتقديم الدكتور

- عزالدين مصطفى رسول، ط ٢، بيروت، ١٩٩٧.
- كمال معروف:
- الحركة التجديدية في الشعر الكردي الحديث، ستوكهولم، ١٩٩٢.
- د. كمال مظهر احمد:
- دراسات في تاريخ ايران الحديث والمعاصر، بغداد، ١٩٨٥.
- لوسي بول ماركرت و ك.أ. ب:
- دراسة في الشعر الكردي، تعريب رفيق حلمي، مطبعة التفيض الاهلية، بغداد، ١٩٣٩.
- لوسيان رامبو:
- الکرد والحق، ت: عزيز عبدالاحد نباتي، مطبعة الثقافة والشباب، اربيل، ١٩٩٨.
- د. محمود فهمي:
- الفن الصحفي في العالم، دار المعارف بمصر، ١٩٦٤.
- مسعود البارزاني:
- الحركة التحررية الكردية ١٩٤٥-١٩٥٨، ط ٢، اربيل، ١٩٩١.
- موريس هارفي و جون بلوج:
- لا اصدقاء سوى الجبال، التاريخ المأساوي للاكراد، ترجمة راج آل محمد، مراجعة وتقديم هادي العلوي، دمشق، ١٩٩١.
- د. ناصر العاني:
- المصطلح في الادب الغربي، منشورات دار المكتبة العصرية، بيروت، ١٩٦٨.
- نخبة من المؤلفين:
- الحركة الكردية في العصر الحديث، ت: د. عبيد حاجي، دار الرازي، بيروت، ١٩٩٢.
- نوري شاويس:
- من مذكراتي من منشورات حزب الشعب الديمقراطي الكردستاني، ١٩٨٥.
- هادي نعماني الهيتي:
- صحافة الاطفال في العراق، نشأتها وتطورها مع تحليل لمحتواها وتقييمها، دار الرشيد للنشر، بغداد، ١٩٧٩.

- پ- به زمانی فارسی:
- ابراهیم افخمی:
تاریخ فرهنگ و ادب مکریان (بوکان)، ۱۳۷۵.
- احسان نوری:
تاریخ ریشه نژاد کرد، چاپخانه سپهر، تهران، ۱۳۳۳.
- اسماعیل فتاح قاضی:
کرد در دائره المعارف اسلام، ارومیه، ۱۳۶۷.
- بنفشه حجازی:
ادبیات کودکان و نوجوانان، ویژگیها و جنبه‌ها، چ ۲، انتشارات روشنگران و مطالعات زنان، تهران، ۱۳۷۷.
- جعفر مهدی نیا:
زندگی سیاسی قوام السلطنه، تهران، ۱۳۲.
- حسن ارفع:
کردها و یک بررسی تاریخی و سیاسی ترجمه: از متن انگلیسی، چاپ دانشگاه اکسفرد، لندن، ۱۹۶۶.
- حمید رضا جلائی پور:
قاضی محمد (کردستان در سالهای ۱۳۲۰-۱۳۲۴)، مؤسسه انتشارات امیر کبیر، تهران، ۱۳۶۹.
- درک کینان:
کرد و کردستان، ت: ابراهیم یونسی، مؤسسه انتشارات نگاه، تهران ۱۳۷۶.
- استاد عبد العظیم رضایی:
تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران، چ ۱، نشر علم، تهران، ۱۳۷۶.
- دکتر علی سلطانی گرد فرامرزی:
ادبیات فارسی، چ ۲۴ ن چاپ سهند، تهران، ۱۳۷۸.
- فرید قاسمی (سید):
راهنمای مطبوعات ایران عصر قاجار، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، تهران، ۱۳۷۲.
- د. کاظم معتمد نژاد:
روزنامه‌نگاری، چ ۴، مرکز نشر سپهر، تهران ۱۳۷۲.
- کریس کوچیرا:
جنبش ملی کرد، ت: ابراهیم یونسی، مؤسسه انتشارات نگاه، تهران، ۱۳۷۷.

- مجتبی برزویی:
 اوضاع سیاسی کردستان از سال ۱۲۵۸-۱۳۲۵، انتشارات فکر نو، تهران، ۱۳۷۸.
- محمد تمدن:
 اوضاع ایران در جنگ اول یا تاریخ رضائیه، مؤسسه مطبوعاتی تمدن، رضائیه، تهران، ۱۳۵۰.
- محمد خان ملک یزدی:
 غوغای تخلیه ایران، تهران، ۱۳۶۲.
- د. محمد مکرری:
 گۆرانی یا ترانه‌های کردی، کتابخانه دانش، تهران، ۱۳۲۹.
- د. محمود پناهیان (ژنرال):
 فرهنگ جغرافیائی ملی ترکان ایران زمین، النجف الاشرف، ۱۹۷۳.
- مرتضی زربخت:
 از کردستان عراق تا آنسوی رود آرس، چ ۲، ۱۳۷۷.
- ولیم ایگلتون جونیر:
 جمهوری کردستان ۱۹۴۶، ت: سید محمد صمدی، چاپ اول متن اصلی، اکسفورد، ۱۹۶۳، انتشارات سیدیان، مهاباد، ۱۳۶۱.
- یحیی آرین پور:
 از صبا تا نیما تاریخ ۱۵۰ سال ادب فارسی، ج (۱، ۲)، چ ۶، انتشارات زوار، تهران، ۱۳۷۵.
- ت- به زمانی نینگلیزی:
 - Arfa, Hassan, The kurds A Historical and Political Study, London, 1966.
 - The New Encyclopedia Britannica vol.4, 15th Edition, 1986.

۳- رۆژنامه و گوڤار

أ - به زمانی کوردی

رۆژنامه‌کان

- ئازادی، ژ ۹۲، به‌غدا، ۱۹۶۰/۴/۸.
- ئازادی، ژ ۹۴، به‌غدا، ۱۹۶۰/۴/۳.
- ئالای ئازادی، ژ ۹۴، هه‌ولیر، ۱۹۹۲/۵/۲۴.
- په‌یام، ژ ۵، له‌ندن، نه‌ورۆزی ۱۹۹۸.

- په‌یام، ژ ٢١، له‌ندن، ٢٠٠٠/٢/٢١.
- ژین، ژ ٨٥٥، س ٢٠، سلیمانی، پینچشمه ١٦/١/١٩٤٧.
- ده‌نگی کورد، ژ ٤٤، به‌غدا، ١٩٦٠/١٠/٢١.
- ده‌نگی کورد، ژ ٦٩، به‌غدا، ١٩٦٠/١١/٢٣.
- کوردستان، ژ ١، ٨٥، مه‌هاباد، ١٩٤٦.
- کوردستان، ژ ٣، به‌غدا، ئاوریلی، ١٩٧١.
- کوردستان، ژ ١٥، به‌غدا، ئاوریلی، ١٩٧٢.
- کوردستان، ژ ٢٥٧، کوردستانی عێراق، ١٩٩٨.
- کوردستانی نوێ، ژ ٣٩٠، س ٢، هه‌ولێر، ١٧/٥/١٩٩٣.
- کوردستانی نوێ، ژ ٢١٢٧، س ٩، سلیمانی، یه‌کشهمه، ٢٣/٤/٢٠٠٠.
- کوردستانی نوێ، ژ ١٧٧٤، س ٧، سلیمانی، ٢٠/١٢/١٩٩٨.

گۆناره‌کان

- به‌یان ژ ٢٦، به‌غدا، ١٩٧٥.
- به‌یان ژ ١٤٨، به‌غدا، ١٩٨٨.
- پابوون، ژ ٢، له‌ندن، ١٩٩١.
- پابوون، ژ ٣، له‌ندن، ١٩٩٢.
- رۆژنامه‌نووس، ژ ٥، هه‌ولێر، ٢٠٠٥.
- سه‌نته‌ری برایه‌تی، ژ ٥، هه‌ولێر، ١٩٩٨.
- سروه، ژ ٣، س ١، ورمی، پاییزی ١٩٨٥.
- سروه، ژ ٥، س ٢، ورمی، به‌هاری ١٩٨٦.
- سروه، ژ ٦، س ٢، ورمی، هاوینی ١٩٨٦.
- سروه، ژ ١٣٦، س ١٣، ورمی، ١٩٩٧.
- کاروان، ژ ١١٨، هه‌ولێر، ١٩٩٨.
- کاروانی ئەکادیمی، ژ ٢، هه‌ولێر، ١٩٩٧.
- کوردستان، ژ ١، مه‌هاباد، ٦ دیسه‌میری ١٩٤٥.
- کوردستان، ژ ٢، مه‌هاباد، ١٥ دیسه‌میری ١٩٤٥.
- کوردستان، ژ ٣، مه‌هاباد، مارس ١٩٤٦.

- کوردستان، ژە، مەهاباد، مایسی ١٩٤٦.
- کوردستان، ژ(٦، ٧)، مەهاباد، ١٩٤٦.
- گەلاویژ، ژ(١١، ١٢)، س٣، بەغدا، ١٩٤٢.
- گەلاویژ، ژ٣، س٥، بەغدا، ١٩٤٤.
- گەلاویژ، ژ٦، س٥، بەغدا، ١٩٤٤.
- گەلاویژ، ژ٧، س٥، بەغدا، ١٩٤٤.
- گەلاویژ، ژ٨، س٥، بەغدا، ١٩٤٤.
- گەلاویژ، ژ٢، س٧، ١٩٤٦.
- گرۆگالی منډالانی کورد، ژ١، مەهاباد، بانەمەری ١٣٢٥، (١٩٤٦).
- گرۆگالی منډالانی کورد، ژ٣، مەهاباد، پووشپەری ١٣٢٥، (١٩٤٦).
- مامۆستای کورد، ژ(٢٤ - ٢٥)، سوید، زستان و بەهاری ١٩٩٥.
- نووسەری نوێ، ژ٤، هەولێر، ١٩٩٩.
- نیشتمان، ژ١، مەهاباد، پووشپەری ١٣٢٢، (١٩٤٣).
- نیشتمان، ژ٢، مەهاباد، خەزەلۆهەری ١٣٢٢، (١٩٤٣).
- نیشتمان، ژ(٣، ٤)، مەهاباد، سەرماوەزو رێبەندانی ١٣٢٢، (١٩٤٣).
- نیشتمان، ژ٥، مەهاباد، رێبەندانی ١٣٢٣، (١٩٤٤).
- نیشتمان، ژ٦، مەهاباد، رەشەمە ١٣٢٣، (١٩٤٤).
- نیشتمان، ژ(٧، ٨، ٩)، مەهاباد، خاکەلیووە و بانەمەرو جۆزەردانی ١٣٢٣، (١٩٤٤).
- ھاڤیبون، ژ٦، ئەلمانیا، ١٩٩٩.
- ھەلآلە، ژ١، مەهاباد، رەشەمە ١٣٢٥، (١٩٤٦).
- ھەلآلە، ژ٢، مەهاباد، خاکەلیووە ١٣٢٥، (١٩٤٦).
- ھەلآلە، ژ٣، مەهاباد، بانەمەری ١٣٢٥، (١٩٤٦).
- ھاوار، ژ٥، ئەلمانیا، ١٩٩٩.
- ھاواری کورد، ژ١، مەهاباد، ١٩٤٥.
- ھاواری نیشتمان، ژان مەهاباد، ٢١ ماری ١٩٤٦.
- ھەولێر، ژ١، س١، ھەولێر، زستانی ١٩٩٨.
- یاسا پارێز، ژ١، ھەولێر، س١، ١٩٩٦.

ب - به زمانی عهده‌بی

- جریده التآخي، ع ۲۲، تشرین الثاني ۱۹۷۳.

پ - به زمانی فارسی

- روزنامه آبیذر، ش چهلم، س ۲، ۱۳۷۷.

- روزنامه هفتگی کوهستان، ش ۱ - ۸۴.

- مجله ادبستان، ش ۷، س ۱، تیرماه ۱۳۶۹.

- مجله کهکشان، ش ۴۴ ن س ۴، آژرمه ۱۳۷.

۴- دهستنووس و نامه و چاویک‌هوتن

- دهستنووسی سه‌عید ناکام (چاپ نه‌کراو).

- نامه‌ی جه‌لیل گادانی، ۱۹۹۷.

- نامه‌ی سه‌عید ناکام، ۲۰۰۰/۳/۳.

- چاویک‌هوتنی مه‌حمودی مه‌لا عیززهت له سلیمان‌ی ۲۰۰۰/۵/۳۰.

۵- کتیب‌خانه‌و ئه‌رشیفی تاییه‌تی

- جه‌لیل گادانی ئه‌ندامی ده‌فته‌ری سیاسی (ح. د. ک. ا-).

- په‌فیک صالح له سلیمان‌ی.

- عه‌بدو‌للا زه‌نگه‌نه له هه‌ولیر.

- مه‌حمود زامدار له هه‌ولیر.

- مسته‌فای مه‌ولوودی ئه‌ندامی ده‌فته‌ری سیاسی (ح. د. ک. ا-).

- مومتاز هه‌یده‌ری له هه‌ولیر.

پاشكۆ

نامەى بەرئیز جەلیل گادانى لە بارەى سەرنووسەرى رۆژنامەى كوهستان

دكتور ئىسماعیل ئەردەلان كە تەمەنى ۷۵ تا ۸۰ سال دەبى، لە بنەمالەى ناودارى ئەردەلانییەكانى شارى سنەیه، كە لە كاتى فەرمانرەوایی قاجارەكان و بنەمالەى پەهلەویدا هەم لە كوردستاندا خاوەن دەسەلات و حكومدار بوون، هەم لە حكومەتى تارانیش دا هیندیك جار تا پلەى وەزیری چوونەتە پێش و بەشدار بوون.

لەو سەردەمانەدا ئیمكانى خۆیندن لە ئێران و كوردستان بۆ خەلكى ئاسایی كەم بوون بەلام بۆ ئەم جۆرە بنەمالانە گونجاو و زۆربەیان بۆ خۆیندننى بالا نۆردراونەتە ولاتانى ئەوروپایی، دكتور ئىسماعیل سەرەراى ئەو شەهەستى نیشتمان پەرەرى تیدا بەهیز بوو. لە كاتێكدا، كە هەستى كوردایەتى لە كوردستاندا گەشەى كردوو، بە تايبەتى لە سەردەمى كۆماردا زۆر حەزى كردوو خەلك لە وەزەكە ئاگادار بكاو تا رادەیهك، كە بۆى لوابى بوونى كورد و كردهوهكانى ناوچەى پزگار كراو و چلۆنایەتى دەورى كۆمار نیشان بدات، چونكە لە بواری رۆژنامەوانیدا شارەزایی هەبوو. ئیمتیازى رۆژنامەیهكى بەنیو (كوهستان) وەرگرتوو و زۆر شتى لەمەر كورد لە رۆژنامەدا كە لە تاران چاپ دەبوو، بلاو كردۆتەوه. ئەو رۆژنامەیه تا سالى ۲۸ - ۱۳۲۷ ی هەتاویش دەرچوو.

دكتور ئىسماعیل بە دواى تەعتیل بوونى رۆژنامەكەش، نووسراوهكانى لە هیندیك لە رۆژنامەكانى دیکەى ئێران دا بلاو بوۆتەوه.

بە دواى نەمانى حكومەتى پاشایەتى لە عێراق لە دەورى عەبدولكەرىم قاسم دا هیندیك شتى باش بەرانبەر بە كورد گوتراو كرا، كە بوو بە هۆى گەشە كردنى تیکۆشانى حزبى دیمۆكراتى كوردستانى ئێران لە ئێران و پەرەگرتنى هەستى كوردایەتى.

رژیمی ئێران لەم وەزە نینگەران بوو، هەولێ دەدا لە ژوورەوه و لە دەرهوه ئەوهندەى لە توانايدا بوو لەگەل وەزعی تازەى عێراق دژایەتى بكات، گەلێكى هەول دەدا بۆ ئەوهى زەینى كوردی لەسەر ئەم دەستكەوتە مەزنەى ئەو كات كە خەلكى كوردستانى عێراق و ئێران زۆریان دل پى خۆش بوون لابات بەم مەبەستە پەوشى خویان بەرانبەر بە كورد تا رادەیهك نەرمتر كرد، رۆژنامەیهكیش لە لایەن بەرپرسی فەرماندارى نيزامى گشتى

پیشوو بهرپرسی یهکهمی ساواکی تازه سازکراوی دهوری شا ژهنهپال تیموری بهختیار ههولئ دهگهل هیئدیك نووسهر و کوردی زانی ئهوکات دا تا رۆژنامهیهک به ناوی (کوردستان)هوه دهربکهن، چهئد ژمارهشی لی دهرچوو، که زیاتر بۆ کوردستانهکانی ولاتانی تر دهرچوو، زۆر بهکهمی له ئیران بلاو دهبووه، دکتۆر ئیسماعیل لهگهل ئهوه رۆژنامهیهش هاوکاری دهکرد، ههر که وهزعی عهبدولکههریم قاسم بهرهو لاوازی چوو، پهشیوی له نیو کوردستانی عیراقتا پهیدا بوو، ئهوانیش رۆژنامهکهیان تهعتیل کرد.

وئدهچی له زهمانی سهروک وهزیر مصدق دا، دکتۆر ئیسماعیل به شیوهیهک پئوهندی دهگهل (بههری نیشتمانی) پهیدا کردبی چونکه دواي پروخانی حکومهتی شا، ئیران له لایهن خهلکی، که حکومهتی کاتی ئیسلامی پیک هینا.

ئهم متمانهی گهشته جیگایهک که دکتۆر ئیسماعیل کرابووئه ندامی ئهولیزنهیهی بۆ حالییوون له وهزعی کوردستان نیردرابوونه کوردستان و له مههاباد دهگهل نوینهری حزبهکان دانیشتن.

ههر لهو رۆژانهدا که ئهولیزنه له مههاباد بوو، پادگانی مههاباد به شیوهیهکی هیمنانه له لایهن ئهفسهره نیشتمانپهروههرهکانهوه تهحویلی حزبی دیموکراتی کوردستان درا. که له راستیدا توانای هیچ بریاردانیکیان نهبوو، لهم وهزعه تازه (تحویل درانی پاگانی مههاباد به حزبی دیموکرات) نارپهحت بوون و گهپانهوه بۆ تاران، بهلام له لایهن حکومهتی کاتی به دکتۆر ئیسماعیل گوترا لهوی بمینیتتهوه و کارهکانی پادگانی گیراو که به دهست حزبی دیموکراتی بوو، وهک نهفهری جی متمانهی بازرگان چاوهدیری بکات تا شتی خراپتری لی نهخولقی.

د. ئیسماعیل ماوهی زیاتر له ده رۆژ لهوی ماوه و به تیکرا من وهک پیاویکی کوردی ئیرانی، نیهت پاک هاته بهرچاوم، دوايهتر فهزمانبهریکی کوردیان له دوورهوه ناساندو ناردیانه مههاباد تا له جیگهی دکتۆر ئیسماعیل کارهکان بگریته ژیر چاودیری و بهسهریاندا رابگا. ئهوه گهپایهوه بۆ تاران و لهو کاتیشهوه خههرم لی نییه.

جهلیل گادانی

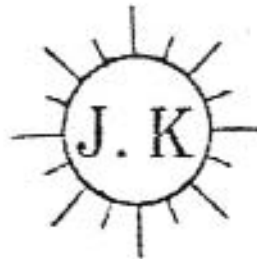
۷۶/۵/۳۱ ی ههتاوی

له نامه يه كى مامۇستا سەئىد ناكام بۇ نوسەر

پۇژنامەى كوردستان له كۆمارى كوردستان (مەھاباد) (۱۱۴) ژمارەى لى دەرچوو. به لّام ژمارەى (۱۱۴) به هۆى پووخانى كۆمارهوه هەر له چاپخانهى كوردستانهوه سووتا. نووسهران و شاعيرانى كوردستانى باشوور به شداريان دكر له پۇژنامهكهدا. به وتار و چەندىن بابەتى تر. به لّام به ناوى نهينىيهوه به داخهوه ناوهكانم له ياد نهماوه. پهيوەندى له نيوان نووسهران له كۆمار و پارچهكانى تر له بهر بارى راميارى و ئابوورى زور كز بوو. ئەم پۇژنامەيه (۶۰۰) دانەى لى چاپ دكر پيش ژمارەى (۸۹) برادەريك به ناوى (محەمد) سەرپەرشتى پۇژنامەكهى دكر، به لّام له ژمارەى (۸۹) من به رەسمى بووم به سەرنووسەرى پۇژنامەكه.

كارى نووسين و سەرپەرشتى و تەننەت چاپيش گشتى له ئەستوى من بوو. به تەنيا چەند كرىكارىك هەبوو پیتەكانيان ريك دەخست پيشهواى نەمرخوى پۇژانە سەرپەرشتى يەكه يەكهى ژمارهكانى پۇژنامەى كوردستانى دكر، له نزیکهوه ئاگادارى هەموو كاروبارهكان بوو سەرەپاى ئاگادار بوون له كارى پۇژانەمان رينمايى و پيشنيازى بهجى و پى هەبوو. بۇ مەبهستى ژياننامەى من دەتوانى سوود له پۇژنامەى يەكبوون وەرگرى، كه چەند حەلقەيهكى له ژيانى من بلاو كر دۆتەوه. ئەگەر نا دەستنووسى بیرهوهريهكانم لای بهرپزان (غازى حەسەن و ممتاز حەيدەرى و د. عەبدوಲ್ಲا ئاگرينه). ئەگەر بتوانى سووديان لى ببينى.

گۇقارى نىشتمان

نیشتہ ان

بلاو کارہومی بیری کومہلی ژوک

گرواریکی کومہ لایدتی نددہبی! خویندمواری و مانگی کوردیہ

ژمارہی-۱ سالی بہ کم پوئش بہری ۱۳۲۲ جولای ۱۴۹۳

لہم ژمارہیہ ۱۵:

..... آمانجی ایہہ

..... تہ ماع

ریک کہوون تاسہ ر کہوون ع ۰ بیژن

..... ہیچرسون دہر حاق ہ کورد چی نھلی

سہ ر کہو تن بہ زورو کہو تہہ ع ۰ بیژن

..... بہشی نددہبی

..... شاعری بہ ناربانگ

..... جیکارہ چون تہ کیشریت

..... کورد و عصی الامم

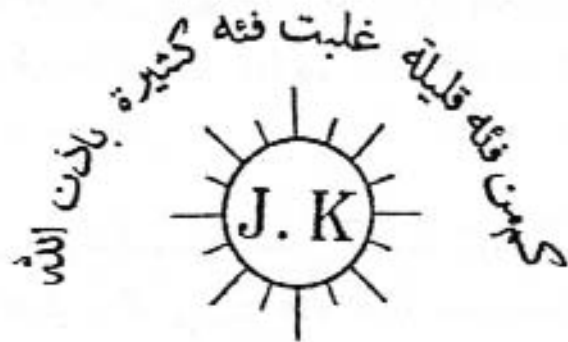
..... کوردستان مالی کوردہ

..... بہ لامارہ کی تہ و سالی تہہ - خن لہ روسیا

..... م ۰ فرروخ

کوردہ کھلی باسی خوشی تر تہ خوینیتہوہ .

بزی سهروك و كورد و كوردستان و هیوا:

نیشته ان

كوواربكي كومه لایه تی؟ نه ده بی؟ خونیدحواری و مالکی كوردیه

ژماره ی - ۱ سالی یه كهم یوش پهری ۱۳۲۲ جولای ۱۹۴۳

آمانجی ایمه

نه ی برای كوردی خوشه ویست:

كومه لی ژوك به بیچه وانای هه مو بهر هه لست و قورت و
چه له ماییکی وه كو دوز منایه تی خوبه خو؛ دوباره كی و
خوخوری؛ پول په رستی و بیگانه دوستی كه له ریگای بیش كه وتن وه
سهر كه وتنی كوردا هه به بهه مو هیزو توانای خوی تی نه كوشیت

تازنجیر و کله‌مه‌ی دیلی و زبردستی له نه‌شوی نه‌ته‌وه‌ی کورد
دامالی و له‌م کوردستانه لهت و کوته‌ی ایستا کوردستانیکی
گه‌وره و ریک و بیک بینه‌ته بهرهم که‌هه‌مو کوردیک به‌سه‌ربستی
تیابزیت •

زور که‌س‌وا لیک نه‌ده‌ته‌وه که‌ئه‌بی نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌زور و
نیروی چه‌ک له‌دیلی رزگار بکریت به‌لام نه‌وانه هه‌مو به‌هه‌له‌چون
وریگی راستیان لی‌وون بوه چونکو چه‌کو تفاق‌ی شهر که‌له‌چه‌نک
کوردایه له‌به‌ران‌به‌ر چه‌ک و تفاق‌ی شهرری نه‌مانه‌ی بو‌نه به‌ره‌ه‌ستی
سه‌ربستی ای‌مه کارناکان ئه‌بی کورد بزانی‌ت ای‌هرو تفتنگ له‌چاو
کولله‌ بزین و نوپ و نانک و فروکه و و توقوقه به‌ک
زیات‌ریه ته‌نیاری‌گایه‌کی ئه‌بی کورد به‌ره و سه‌ربستی بی‌یا بروا
شەقامی شارستا نی‌تیه ؛ ئه‌م ر‌ب‌گایه‌ راست و ره‌وان نه‌چینه‌ ناو ه‌یرگی
آزادی و سه‌ربستی •

کومه‌له‌ی ژ. لک بریاری داوه بو روناک کردنه‌وه‌ی بی‌ری
نه‌ته‌وه‌ی کورد و دوزینه‌وه‌ی هوی چاره‌ره‌شی و دواکه‌وتنی
ئه‌م ملته به‌سته‌زمان و بی دمه‌لانه له‌هیج فداکاریکی رووه‌ر
نه‌گیریت نه‌واله‌ سه‌ر بریاری هه‌ب‌نه‌تی ناوه‌ندی ئه‌م گوواره (Govarh)
دمر نه‌چیت نابهره به‌ره‌هه‌ر چه و تیوفاره و اییکی له‌ژیانی کوردا
هه‌به‌پیشانی بدا و بیسته‌ شاره‌زای نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ریگی سه‌ربستی
و سه‌ر به‌خوئی‌دا

ته ماع

هویه کی زلی دوا که وتنی کورد ته ماع و بول به رستی به ته م
هسته به تابه تی له نار عه شیره ته کانی کوردا زور به هیزه ؛ گه لی
جار هل که وتوه که هه مو و مسابلی سه به سستی کوردستل هاتوه
به ره م و له هیچ لایه که وه هاره بو فاحه ز (مخالف) . کاف
نه هاره ته وه و به جاریک هیوا براوبون به لام دهسیان هل نه گرتوه
بو چاندنی توری دوبه ره کی له نار عه شیره ته کانی کوردا در او یکی
زوریان بلاو کردوته وه و نه تیجه ی بلشیان و مر گرتوه .

ته وانهی به دراو هل خه له ناون بیریکی زور به ستو خرابیان
هه به و به ته ندازه ی منالیک تی ناگه ن که ته م دراوه ی دوزمن
ته باندانی قورقوشه له گه رویت ته کانه م دراوه ته بیته هابه ی
مال ویرانی و چاره ره شی دواروژی خویمان و مال و منالیان
ته ی آغاوات و سه ردار عه شیره ته خوشه و بسته کانی کورد :

توزی وورد بینه وه بزانی ته م دراوه ی دوزمن ته ناندانی بوجیه ؛
بو به ختیار یو رزگار کردنی ایوه به ؛ نایوه ده بی بزانی ته مانه ی
ایمرو به بار دراوتان له ناوا بلاو ته که نه وه وه کو ایوه بی میشک نین و
پاره به قیرو نادن ؛ ته وان ده زانی ته م دراوه ته بیته هابه ی دوا که وتنی
سه به خوویی کوردستان تا چه ندسالی تروه هیوایان هه به له م هاره به
داکاره ساتیکی و ابکن له روی زه ویدا کورد ته نیا ناوی بمینیت

بایز - جاکی ههیه هینده نهقام بیت گهنه بی بفروشت
بایز - به خواناتیگه بیشتوی دراو بهرد نهرم نهکاله پیش ههوه
کهسیکدا آغا گهنه کهی نهفروشت

بایز - نهی بو خوی چی نهکا ؟
بایز - مام بایز وه هادباره چونکو باسی در ارم کرد عهقل وهوش
لانهماره کورره ههیه نهقامی تی نهکه بیشتوا نهی گهنه
نهم جوتیاره چاره رهشانه هی کی به ؟ مالی جوتیار
هی آغابه

ریک کهوون تاسهر کهوون !

ع . بیژن

تاریکه شهوی شهوانی دواي ۱۷ و ۱۸ هی مانگ له بهر په بجه ره ی
ژوره که ماجاری بی بریو مه آسمان ؛ آسمانیکی برر له نهستیره ی
سیس و گهش ؛ آسمانیکی هه ور آوی ؛ آسمانیکی شین ورهش
و چاره روانی ده ر که وتنی مانگم نه کرد چاوشار کی نهستیره کلن وه ک
مانیتیزوریکی چالاک له هوشی بر دم تاریکی و دیمه نی شیرینی
آسمانیش خستوبیانه حاله تیکی بره هوش وه وام نه زانی
نه وامن بالداربکی بیجو کم له آسمانی کور دستانا نه سور به وه
له سه رگومی (وان) را به سه ر چیپاگانی زاغوردنا فریمه سه رگومی
(ووری) له ویرا به سه ر خاکی هو کور یان و نه رده لانا چومه وه
کره ماشان و لورستان و و به لام له هه موشوینیکی

دولانه که مانا هیندم ههردمی بیکانه دیت سهزم سور مابو ووتتم
به لکو نه مانه میوانن تیفکریم لهخانه خیویش زیاترت اینجا
دوردونک بوم بهخوم گوت ریگام هه له کردوهوله آسمانی کوردستان
وهدهر کهوتوم سهزم هه لبری چیاکانی قروس! نه لوهند! حه مره بن
بهک بهک وه بهر چارم هاتن نه یانگرت نا! ریگات هه له نه کردوه
نه م آسمانهی تو تی یا نه سور بیه وه آسمانی کوردستانه! نه م چیاو
کیوو دهشت و شیوا نهی له بهر جاوتن هه مو کوردستانه به لام نه م
بیکانانهی تو نه یان بینی له بهر دو بهر هه کیو خو خوری ایوه له هه مو
نه و شتانهی خوا به خشیویه به کوردستان که لک نه سینن نه کهر
بیت ناخوشه بره به نه ته وه که یخوت بلی سه ر که وتن له ریگکه و تنایه
ریک که وون نا سه ر که وون.

میجرسون لهه ر حهق به کوردچی نهلی

- «جه نای عهد امین زه کی خاوهی تاوهی کورد و»
- «کوردستان له لایه رمی ۱۰۷ تی کیه نایا به که پدا»
- «نه م دیرانهی سواره و می له سکتی (به تبدیل له»
- «هه زو بوئامیا و کوردستانه له لوندون ۱۹۱۲ می»
- «میجرسون وه دگر تو»

نه م دهشت و کیوانه (لای زوری ریگهی اورفه - موصل)
که له سه رنه تای دیریکه وه ناسراوه له نیوانی دولانی با کوروری
نیوه روی جزیره (هه زو بوئامیا) دا سنوریکهی سیاسی و طبیعی بوه
نه و شاخه تاریک و بهرژانه (طور عابدین) که له پیشدا نیفاتیات

بی گوتوه و ایستاکه له بیرمانت چوتهوه سهر جاوهی د . جله به له
زهمانی (تیکلات پلازهر) ی بادشای آسوردا (۱۱۰۰ پ . م) سنوری
باکووری آسوریه بوه و له وولانی نهزانراوی (نایری) ههبوکه ئهم
شایه گهوریه هه ولی بوداگیر کردنی ئه دا له دوایدا نلوی وولانی
(نایری) بو به (کوردونهن) که به ته واری (کوردیهن) ویا (گورد) .
له مهوه واتنی نه گهین که نه ته وهی کورد له سهره تالی دیریکی ره گه زی
آریدا هاتوته ئهم وولانه و جی گیر بوه .

اوردوی نه ته وه گهوره کان ره کو (یونان) بارت (نهشکانی) وره ما
له به رده می ئهم کیوانه داروباب وه ر گیراوه ته ده شته کانی نیوه رو ؛
ئهم شاخه بهرزانه شهدی شکاف و گهرا نه وهی گهلی نه ته وه کانی
روژه هلانت ته نیا آسوری توانیویه تی داخلی وولانی نایری یا
کوردونهن (که دانیشتوکانی له مه یلی سهر به خوویی دا له کوردی ایرو
که متر نه بون) بی - به راستی ئهم نه ته وهیه که بهژیانی ساده و آزایی
و فکری خویر از قن به نا و بانگه به ته واری تیه که له نه بونی له گه له
فاتهجه گوره کالیا جیکای حیره ته ئه وه هه شتهی که نه ته وهی کورد
به دیریکی نوس و روژه هلانت ناسه کانی داوه نه مه ییه : کورد فه رمانی کهس
قبول ناکا ؛ ناشکیتری ؛ له ناو نایری ؛ جهز له شارستانیتی و پیشکه وتن
ئه کا ؛ نیشما نه که می به کهس نادا ؛ جهز له چاره می نه ونه ته وانه ناکا نه بیان وهی
حکمی به سه راپسکن نه به وهی له شاخ و دوله کانی خویدا ره گهز و
زمانی خوی پیلریت .

سه رگه وتن به زور و گه می نیه

ووتنیکی « یزن » نوو سه ری کومه له کو بوو و ویکدا

برایانی خوشه ویست له ووتاری نهوشوی خو ما بلسی آیه تیکی
کتیپی مقدس اسلامی یعنی قورآن تنف بوته گیره ووه - نه م آیه نه
له تابلویک نو سرا بو نه گه رچی زور جار چاوم پی که و تپو به لام
هه رگیز وه کو نه م جار کاری لیم نه کردوو نه و تا آیه ته که خوانه
فرموت « کم من فنة قليلة غلبت فنة كثيرة باذن الله » معنا که ی زور
آشکرایه نه فرموت زور دهسته ی که م هه ن که زال نه بن به سه ردهسته
زور داره کانا به اراده ی خوا هوی زور کارلی کردنی نه م جار می
نه و به جارن له خورماشتیکی ده گهل نه م آیه ته مبارکه تطبیق یکن
شک نه ده برد به لام نه و جار که بیرم کر د و و بوم دمر که وت که نه و
قره مایسه ی خوا بال نه کیشیت به سه رایمه شا چونکو دسته به کی
نسباً بیچکوله له دهوری به کتری کو بوینه و نه لین نیشتمانی -
خوشه و یستمان رزگار نه که بن ، و ولاته که مان نه هاویژینه باو هشی
سه ربه خوئی؛ هه نکوینی سه ربهستی نه که بن به که روی هه مو
کور دیکدا واتنی نه که م نه م آیه ته مزگینیکی که وری خدائی بو
بویره و قورسائی نه خاته سه رمیشکم و له پیش چارمه که هیچ شتیک
توانای نیه ایمه و برا کانه مان له گیشتن به نه م آمانجه پاک و خاوینه
بگیریته و چونکو خوا ده گهل ایمه به بوج له گهل مان ناییت ایمه
بنجینه ی کارمان له سه ری و شوینی اسلام داناره و پالمان داره ته
بزه یی (رحم) خوا و گه وری پیغمبر و پاکی قورآن

« ۲۰۲ هوشهنگ سهلهای ژماره شازده (۱۶)ی »
« کومه له لاویکی خوینده وارو بوژ (شاعر) پکی »
« نیشتمان په روره نه چوار غشته کیانهی خواره وه »
« نونه پیکي شمره جوانه کانی هم لاره غرشته و بستن »

تاده بینم ملتى کوردی فه قیرو سهر هه زار
بی زمان و بی کس و بی کومه گو بی کار و بار
زیر چه یوکی ملتى دی رادبویرن روزگار
آوی چاوم هدر وه کو گوزمی سهره و زبردینه خوار

بهش به حالی خوم نه من عومرم ده گهل غم نه ونه مه
مونس و غه مخوری قلبی دهر دناکم ههر غه مه
دایما بکریم نه گهر یو کوردی به سته زمان که مه
مه نعی من بوچی ده کهن خه لکی له ههر گوشه و که تار

نه و روروزیکه که نابی دابنیشن ره نه چه رو
بانه دوین بو تهماعی مالی دونیا خوبه خو
مطمئن کهف په کتری به قسهی پر و بو چو درو
روژی مهیدان و عمل بگرن هه موریکه ی فه رار

ملتى دی چیه نه گهر کردی تهره قی ملتى ؟
بوچی تی نا فکری ؟ کورد آخر نه توش خو ملتى !

شد نفاق تو سبب سمرناکنون در ذلتی

بی‌دتهن وەك جوله كهی دایم هه‌تیو و سه‌ر هه‌زار

غیره‌تی کوردی له‌نیو آحاد و ئه‌فرادی ملل

بوته باعیتی سه‌ر ئه‌فرازی ده‌زانین لانه‌قه‌ل

اتحاد و بی‌وه‌کو ئه‌و غیره‌ته‌ی شرب‌المثل

تابزانن چون ده‌که‌ن ته‌حصیلی ناو و افتخار

مایه‌یی هه‌ر جوړه عز و افتخاره اتحاد

ملتی دی به‌م طه‌ریقه‌ لاده‌ بن ریشه‌ی فساد

اتحاد و گه‌ربیی جالازمه علم و سه‌واد

چونکه بی‌علم و هونه‌ر نا‌کا ته‌ره‌قی هیچ‌کار

هیچ‌کس نا‌زی له‌ویدوا به‌ بی‌علم و هونه‌ر

ملتی عالم که‌ده‌گرن عالمیک نیه‌ بی‌ته‌ه‌ر

که‌ر نه‌بی علم و هونه‌ر ؛ حیوانن ئه‌بنانی به‌شه‌ر

مایلی ده‌شته‌وده‌ رو سه‌حراو و کیو و کیوسار

« هم چهند شرانای سید عبدالرحیم مولوی هورامانیه »
« که پیره میردی سلیمانی له کوردی هورامانیه »
« و وریگیراونه ته سر له عینی مو کوریانی »
« نی بشکرن نو خوا بزانی کام نه یله سوف وهك هم »
« بویز (شاعر) • که وهك نه ستیری سر کال له شاخو »
« کیوی هورامانا مهلاتوه (طلوخی سکر دوه) »
« توانیوه تی له لسه فهی سر که و تن بخانه بهرجاو »

کلهیی بهختی رهشی خوم نه کرد

هم ووت یوج منی وا بهم دهرده برد

هه رچی دهی بینم واله پیشه وه

من به دست چهرخی جه فایشه وه

نالهم (ساز) مه خهم یادهی به زمه

هه ر را هه وه له م پایه نه زمه

کینگلم نه خوارد به دهردی په نه پت

یارچه بلوری لیم ههاته زمان

به زمانی حال : ره وانتر له قل

بوی گیرامه وه ریزه ی کوزه سل

ووتی له و ساوه به « بهرد » خهلق کرام

هه ر کسی هه ستا پی بیکی لی نام

روزی هینامیان دو بوره زه لام

گر تمیانه نار وه بهر چه کوشیان دام

هینده یان لیدام هه تا بوم به آرد

تامیانه کورمی - آگر - جوشم خوارد

که قالیات کردم بوم به بلوری
نهدره و شامه وه وهك پارچه نوری
لیوم نابه لیو ناز دارانه وه
کهر تمه نار به زمی خونکارانه وه
گاه گولار دانی عه تر و عه بیر بوم
نه شنه ی دهماخ ی شاهو وه زبر بوم
گاه مه نوا ی شه راب کونه ی پرته شیر
ده میات تی ژه ندیم نه و جهوانو بیر
گاه جنسی له طیف شوخی دیده مه ست
نه یات فراندیم نه دم دست بوم نه وه دست
له و په رده شمینه بوم به و بلور
نه جری قالی بو شهراره ی کوره

« سلیمانی : زیور - به آهنگی شهرتی »

خاوی خهرگوشی هه تاکه ی وه عده یی بیداریه
دوژمنی خوتو منالت نه ژده های بیکاریه
وابه جی ماوی له خیل ناگه یته کوستانی مراد
کوردده ساده ی غیره تی غیره ت بهری دینداریه
نه جنه بی باری که یانده مه نزلی نه هن و نه مان
توش له نیو قوردا چه قیوی عه یش و نوشت زاریه
« لیسر لالسان الا ماسعی » بخوینه وه
سه عیه غیره ت نه مری مشروعه که لامی باریه

چاوا، موچه و نوره‌کان، مه‌بره دایم نه‌ی زه‌لام
هایه‌یی دونیا و ودینت کس‌ب‌ر سه‌ نه‌ تکاره
به سه‌ شوزبار خواردنی ناوته کیه‌کان و خانه‌ قا
چاوت مانا هینده نوستی وه‌عه‌ده‌یی بیداریه
هنکری شینخ و طه‌ریقه‌ت نیم حه‌قیقه‌ت بیت بلیم
رو له‌ده‌ر گاهی توکل بی سه‌به‌ب بی‌عاریه
صد گرامفون فیدای هو هوی جوتیاری بکه
جقه‌ بی شاهی به‌ په‌نجهی خدمه‌تی جوتیاریه

شاعری به‌ناوبابگ

وه‌ فایی

ع . بیژهن

خاکی دلکش و شوینه خوشه‌کانی کوردستان هه‌ستی
زور وورد و بیری باریک نه‌خاته ناو دلی دانیش‌توانی نه‌م وولانه‌ی
که ایستا هه‌ر له‌ته‌ی به‌دوست یه‌ کیه‌کیه‌ وه‌ یه‌ بویه به‌شی زوری
نه‌ته‌وه‌ی کورد (خونیده‌وار و نه‌خونیده‌وار) طبیعتا شاعرن
له‌خاکی پاکی کوردستانا زور نه‌خوینده‌واری واه‌یه‌و بووه
که له‌خونیده‌واره‌کانی بیگانه‌باشتر و جوان‌تر و ریک و بیک‌تر موانیویتی
شعر به‌و نیته‌وه‌ شعر و نه‌ ده‌ بیاتی کورد نشان نه‌دا که خوینده‌وار
کانیشمان له‌ پله‌ی هه‌ره‌ به‌رزی شاعریدا جیگه‌ یان بوخو
کردونه‌وه

له سالی ۱۳۵۵ هـ که چو بومه مو کوربان کومه له شعریکی
وه فایم بهر چار کت هینده آرر و آودار و شیرین و جوان بون
بربارم دا دیوانی نوم شاعره به ناور بانگه کوبکه مه وهؤکه هلم
بوهه لکهوت له جایی بدهم خویبار مه تی کرد گهنجینه ییکی باشم
له لای کوردیکی صوفی نکه صوفیکی کورد دس کهوت وریکم خست
که بو چاپ حاضر بیت بهلام گریو قورنی زه زمانه تالیرو نهی هیشته
نم آره زوم بیک بینم هیوام هیه بهم زروانه بیده به چاپخانه ی
ژ . ک بو چاپ کردن

۱. هه مولایو یکی کورد تکانه کم بوته واو کردنی به سه راهانی
وه فانی له نویسی زانیار (معلومات) ی خویان دریغ نه کن
به شی طبی

جیگاره چون نه کیشرت

هه مو نه زانن توتن زه هریکی تایه تی هیه که بیهی نه لین
نیکوتین له گهل نهو شاکه هه مو کس زور جهز به لهش
سافی نه کاله کانی جیگاره کیشانا بیر ناکانه وه که ۲۰٪ تی نم
زه هره ده گهل هه نله نهجیته ناوده رونه وه و نهو دو که لهی قوتی نه دا
بیجکه له نیکوتین هندی هلمی (بخار) زه هر آری وه کو بغی ره زی
(اگید دو کر بن ۱۵۰) تیدا به نهو هه نله نه هه مو هه نله کانی تر
زه هری زور تره هه رکه چون او خوینه وه ده گهل گرموله (کلبول)
سوره کان تیکهل نه بی و جوی بونه وهی نیه به یکجاری له کاربان

ته‌خار به‌م جورده له‌ظرفیتی هه‌ناسه هه‌ل کیشان که‌م ته‌بیته‌وه
بورزگاری له‌بیره‌وخه‌یالات جی‌کاره ته‌کیشن ایت‌رن‌ازانن هینه‌ده
بی‌ناچیت یوخوی ته‌بیته هایدی مانه‌دوبونی میشک و له‌ش دله‌کو‌تکه،
ایش و زانی‌دل - هه‌ناسه ته‌نگی له‌هه‌مو ان‌زل‌تر ک‌وخه له‌جی‌کاره
کیشان په‌یدا ته‌بیت

کیشانی جی‌کاره ریزه‌وی خوین زیاد ته‌کا ته‌میش به‌هوی
به‌یابونی ماده‌بی آدرنالینه (Adrenaline) که له‌سه‌ر تو‌بزی
گورجیاه په‌یدانه‌بی لیروه ده‌رته‌که‌وی که‌چون زه‌هری جی‌کاره
ته‌چیته هه‌مو که‌لینو قوربنی له‌ش
زور جی‌کاره کیشان له‌خه‌ر که‌م ته‌کا، ته‌بیته به‌رگری هضم بونی
خواردن .

ته‌که‌ر ناتوانن ده‌س له‌کیشانی جی‌کاره هه‌ل بگرن بو ته‌وه‌ی زه‌هری
توتن و درکه‌ل که‌م‌تر کل‌یکاته ده‌رونتان ته‌م چ‌ند ده‌ستورانه به‌کاربینن

- ۱- به‌بی مودنه جی‌کاره هه‌ کیشن
- ۲- توزی لو‌که له‌نیو مودنه که‌تان بنین
تاوه‌کو هه‌ندی له‌زه‌هری دو‌که‌ل بکیرینه‌وه
- ۳- دوه‌شی جی‌کاره زیاتر مه‌کیشن به‌شی سه‌په‌می قری بده‌ن
- ۴- له‌خورینی جی‌کاره هه‌ کیشن
- ۵- هه‌تا ته‌توانن که‌می بکیشن
به‌کار هینانی ته‌م ده‌ستورانه‌ی زور و خنمه‌تیکی هه‌ره‌گوره‌به
بو‌دل و سیه‌لک و هه‌مو له‌شتان که‌ ته‌میش یاره‌، تی‌کی زله
بو‌خوشی زیلان .

بو گهنم گر

نه‌ی گهنم گر، نه‌ی مایه‌ی گرانی و نه‌نکی و چه‌له‌ه‌ی وولات
نه‌ی باغشی سه‌ختی زبانی دس کورت و هه‌زاره‌کان نه‌ی آورتی
به‌رده‌ری قصه‌ی ری خه‌لک بو دسروکه‌ی خوت تو، نه‌بی بزانی:
آه و ناله‌ی نیوم شه‌ری داماو و برسیکان که به‌هوی گهنم کرینی تو
که‌وتونه ته‌نگانه وه‌ک دو‌کله‌ی جیشت و شیوی تو له‌هه‌مو کاتیکا
به‌ره‌ده‌رگای آسمان هه‌ل نه‌کشیت نه‌م آه و ناله به‌تین و تساوه
هینده‌ناکیشی آوی هیمنی سه‌بری خوا دینیتته جوش و نه‌یکابه‌هه‌له‌یک
که له‌به‌ر آسمانی به‌خت و اقبال نه‌بیته هه‌وریکه‌ی ره‌شی به‌ترس
هه‌ریه‌م زووانه له‌م هه‌وره ره‌شه که‌وه کو چاره و به‌ختی هه‌زارانه
ته‌رزه و گللیره‌ی نه‌کبه‌تو چاره‌ره‌شی به‌سه‌رخوت و ژن و منالت‌دا
به‌وینه‌ی بارانی به‌هاری نه‌باریت له‌بلیندی به‌ختیار یا نه‌تخاته
چالی بی به‌ختی نه‌وسا هه‌مو که‌س تی نه‌گهن که‌سکالای هه‌تیوی
بی دایک و بلاکی، برسی و ره‌ش دروت چون قهر و غه‌شه‌بی
خوانه‌دابه‌سه‌ر گهنم گرا

نه‌ی گهنم گر چون داماو و بی‌ده‌سه‌لانه کانت توشی برسیتی کرد
خوا مال و منالت بخاته برسیتی .

تکا

له‌خوینده‌واران تکا نه‌که‌هین نوسراو و
هه‌لبه‌ست هه‌رچی بیت بومان بنیرن

گورن و عصبه الامم (جامعی ملل)

دوای شه ر ر . کانی ۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ که کونفرانسی آشتی ساز
بو جهنابی « شریف یاشای به در خانی » لایحه بیکی دابهم
کونفرانسه که له دو اییا بهندی ۶۲ - ۶۳ و ۶۴ ی معاهدی سهور
"Traité de Sevres" ی داگیر کرد نه راه زیره عهینی نهم بهندان
که جهنابی ماموستاره فیق حلمی له کتیبی عراق و عصبه الامم
"L'Iraqe et societé des nations" ی و هر کرمه بوتان

ده نویسن

۶۲ - کومیسو نیک له نه سته میول و له ۳ نه ندام که له لایه ن
دهوله ته کانی بریتانیا؛ فرانسه و ایٹالیاره تعیین کرایت له دوای
و کار که وتنی نهم معاهده به به ۶ مانگ مختاریتیکسی ناره ندی
« محلی - Locale » داده نیت بو نه و جیگایانه ی به شی زوری
نه نه روی کورده و ده که و پته روز ه لاتی فرات؛ نیوه روی سنوری
روز آواکه له در اییدا بو « نه رهنستان » نه بریت و و با کورری
سنوریک که تورکیاله سوریه و مزو پوتامیا جیا نه کانه به بی ی
نهم آموز گاریانه که له بهندی « ۲۰,۳۰ - ۲۷,۱۱ » دراره

له حالیکدا که له خصوص هندی مسائله و بیکنه تی آرا نه بیت
نه ندا مه کانی کومیسو ن ه ریکه مراجعه به حکومتی خوبان
نه کن نهم مختاریه ته نه بی مساعد و متحملی نه تمیناتیک بیت که
بو حمایه ی تواری نه سطوریه کان "Les Assyro-chaldéenes".
و نه قه لیه ته کانی نری نه ته روی و مه ذه بی دانشتوانی نهم

دولانانه پیوسته ، بو نهم مه قصده کومیسسیونیکي مرکب له بریتانیا ، فرانسه ، ایتالیا ؛ ایران و کورد (بو تفتیش و قرار دانی ته صحیحانیک که رنگه پیوست بیت بکریت له و سنوره که به پیی معاهدهی حاضر بو تور کیاد اندراره و به سنوری ایران و ده نویست) ده گهریت

به نندی ۶۳ - حکومتی عثمانی له اعتباری نهم سه عات و قبول کردن و اجرای نهم مقرراته که له لایه ن کومیسسیونی به بیان کراو له به نندی ۶۲ دا پیی ابلاغ نه کریت له تاریخ ته بلیغه و تا سه هانک و نه ستو ده گهریت

به نندی ۶۴ - نه گهر به و عدهی سالیك دواى تاریخی دمکران (شروع) به اجرای نهم معاهدهی حاضر له و جیگیانتهی که له به نندی ۶۲ دا ذکر کراو نه ته و می کورد به مجلس عصبة الامم (جامعهی ملل) مراجعه و اظهار بکنه که (به شی زور) نه کثرتی نه ته و می دانیش توانی نهم مه ناطقه نه به ویت له تورکیا جیا بیه و و سه به خو بیت ، و له حالیکدا که نه گهر عصبة الامم بزانتت که نه مانه قابلیتهی سه به خو بی بیان سه به و ته و صیهی دانی سه به خو بی به نه ته و می کورد بکا : تورکیا له ایستاو بو مووافقه ت کردن بهم ته و صیه و ته نازول له سه مو حقوق و عهده نانیکی به سه - نهم مه ناطقه و سه به تی تعهد نه کا

نهم ته نازوله ، مه موضوعی مذاکراتیکي خصوصی له نیوان قوای ره نیسیه ی سویند خواران و تورکیا ته تشکیل نه کا له دواى ته نازولی پیژرا و له لایه ن قوای ره نیسیه ی سویند خوارانه و به رانبه ر به تیکهل بونی به شی کور دستانی موصل بهم حکومتی

کوردده هیچ نهوعه اعتراضیک اقامه ناکریت
برا خوشه ویسته کانمان نهعه سه نهدی سه ره به خوبی کوردستان
بو بومان گیرانهوه بزائن چه ندهساله و چه ندهو چون چه ور و سته م
له کوردی به سته زمان کراوه حقیکی وا مشروعی ایبه خراوه ته
به ری بیان هیشتا ایبه به خومان نهلی بن زیندوا هه ی به لای لیدا
ژبانی وا به ضلالهت

« تم شرانه شان له دوا ی چاپ سکردنی به شی »
« هدهی گوواره که مان بی که بشت نهوا به سوپاییکی »
« زوره و بوک و که سی که ناردوبه له یایی هدهین »
« نیوی بو بز که یسان بوته نوسراوه ناینونین »

نه ی ملت مظلوم و فقیر و ده سه ده ستان
بی علم و معاریف وه کو نه تقالی ده بستان
نه ی بی به شو بی به هره له آزادی و شادی
مه حروم و عه قه ب که وتو وه کو کویر و نه قوستان
بو بی خه بهرن دهوری چه هالهت سوپه ری بو و
بی نوره چرای جامعه بی باده به رستان
نه م نه نپه لی و نه فله تو نه م خه و ته نا که ی
عالم هه مو بیداره له خه و جمله هه لستان
زور عایبه که لیک عاره که نه م قومه نه جییه
مه شهوور به شه جاعت هه مو وه ک روسته می دهستان

بی خورر مه تو مه حکوم و هه مو چاو به ره ریرین
بو داخلی و خارجی و پیره پهرستان
نهم جهل و نفاق و حسد و بوغضه هه تاکه ی
ده خولینه وه تاکه ی وه کو دیواته و وه مستان؟
بیشونه وه بیم چاکه به صابونی مه داقت
نهم چلنگی نفاقه له ده مو چاووله ده ستان
اقدام و قیامیه کی بکهن مه واقعی کاره
هه ره بومه به نهها که به هه بوتنه زمستان
خار و خهسی ذلت له ره گوریشه ده رنینه
بیکه یه گولو و گولشه نو گولزار و گولستان
هه ره بو مه به خوینی جگه ره و محنه تونالی
بو نه جنه بیه نعمته ی شه هدر شه که رستان
نه ورور که له فهنو هونه ره و علم و صهنایع
هه ره گورده که بی حصه یه باقی هه مو ((وه ستان)) ن
بروانه به نوری هونه ره و شه معی مه عاریف
تاریکه شه ویش ره و شه نه بوتنه قه مه رستان
گوی بگره له رادیو که به به ک نانیه دینی
باسی و خه به ری « له تمدن » و « باریس » و « له تان »
بی علمی سبب بو که به خوررایسی له ده سی چو
مصر و حه بهش و شام و عراق و عه ره بستان

(۱) هه اشاره بیکه بو امیراطورینی سلطان صلاح الدینی ته یوی

انصافه ایتر بیهیه به نه م چه هلو نفاق
دونیات که نه مادینه که شت رویی له دستان
شاعر و مره قوربانی قهریجه و قهله متبم
بینوسه له بو « آکره » و « آمید » و « لورستان »
« بارهندی » و « سه نجابی » و آفاقی جهنوبی
بو کوردی به را که نده له گه ر هینوله کوبستان
بو مانی بیچاره بی بی صاحبو سه ردار
له خصوص طه به قوی کوردی عراق و عه چه مستان
بو آتیه فکریکی بکه ن فرسه نه نه ورو
تاکه ی ده بنه چار له به ر و آله نی دستان

گوردستان مالی گورده

ع سامان

به گورده میزو ؛ به گه وایی هه مو میزو نوس و روزنه لات
نسه کان له ۲۷ چه رخی ینش میلادموه نه م چپا و شاخ و کیوانه ؛ نه م
دول و دهشت و شیوانه ؛ نه م روبر و گوم و آوانه ی ک ایمر و
کورد تی یا دانیشتوه ، آوی لی نه خواته وه و کشت و کالی له بهر
دانه کاله لایین پاییره کانی نه ته وه ی کورد داگیر کراوه
به لی ایمر و چل و جهوت چه رخی تهواوه که کورد له کوردستانا
دانه نیشیت هه مو که لین و قوزبنیک ؛ هه مو دول و دهره به کوه هه مو
میر کوجیه نیکی نه م وولانه ی له به ر انبه ره به لاماری دراوسپکن
به خوینی خوی پرا و و سوور کردوه لابه رره کانی میزو یرن له بلسی
نه م شهر رانه که نه ته وه ی کورد بو پارا زتنی نیشتمانه ککی

درووده له مەسی آغای گوبه لسیان باومر نه کردوئه یان گوت په لاماری
نه مسالی هیتلەر به هیچ نه بیرویک بهر بهست ناکریت.

به هار داهات مانگیك دو مانك به هار ته راو بو په لاماری نه له مان
هەر دەس بی نه کرا دیسان ههله خه له تاو د کاب نه یانگوت هیتلەر
خه ریکه چهك و تفاقى تازدی شهر نه دا به سهر بازه کانی که مانگی
پوش پعدا هات چه ندر روزکی رابورد زور ناشکاوه که ی گو به لس
بلاوی کرده به لاماری که وره ۱۲ له روسیا دەسی پیکرا در بزی
نلوچهی شه رر (۷۰) میله وله اورده را تا بیلگرودی دا گرتوه نه مانه ی
شتیان له بیرناخته وه وشوینی په لاماره که ی یاری هیتلەریان
هیشاله سه رخه ریطه کانی خویمان ههله نه گرتبو گالته یان بهم
په لاماره که وره به نه کرد چونکو ۱۶۰۰ میل در یزایی جه بهی
پلوده کهل په لاماره که وره جه فنا میلیکه ی نه مسالی هیتلەر هیچ
حنسه به تی نه هه مو که س تی که پشت که نه م په لاماره نه نیا بورا کرتنی
آبروی اوردوی نه وه ره کان دەس پیکرا وه نه نا به هیچ کلوجیک
نه همیه تی نظمی نیه و بی گومان تیک نه شکیزی

چهند روزیک بی جو باره گای نه له ملت (به قه ی خوی)
زورجیکنی داگیر کرد؛ دیلی گرت اوردوی سوری شکاندرو سه کان
ههروا بیدنهك مابونه وه له ناگور روزی هه ینوی ۱۴ - جولای
۱۹۴۵ باره گای روس بلاوی کرده وه که په لاماری
هه ره که وره و زله جه فنا میلیکه ی هیتلەری تیک شکاندرو و به ره و
اورده په لاماریکی زور به ترس له لایه ن اوردوی سورده وه دەس پیکرا وه
تانه ور و زدهش ۱۲۰۰۰ سه ربازی نه له مان کوزرا وه نانه وره که ۳۰
هانگی پوش به ره نه م په لاماره هه ره له پیش که و تنده به و هیتلەر و

موسولینی له چارپیکه و تنه کهی خویانا به شیکی زوری دمه نه که
که یانین به باسی هم به لاماره که به نه پر و یکی بی هار تاره دس
پیکراوه ابوار دوه نهمه بو دواروزی به لاماره کهی نه مسالی محوهر

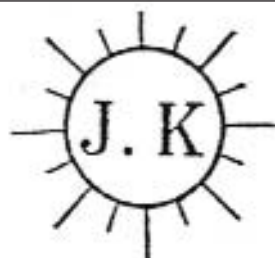
ده سیاوی بو چاپ

هنیدیک له نهدا مه کان بو چاپ کردنی انتشاراتی کومه له
بیجکه له مانگانهی معین (داندراو) ده سیاوی سندوقی کومه له بیان
کردوه نه واله خواره نیویان و پولیکی داربانه به سوپس و تشکر یکی
زوره دوه نه نوسریت

پولی ایران	پولی تورکیا	پولی عراق	ناری نه تمام
۲۳۰ ریال	۱۴ لیره	۱/۹۵۰ دینار	۱- کاره
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۲- سام
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۳- حامد
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۴- له روخ
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۵- ره وادی
۲۰۰	$۱۲\frac{1}{۲}$	۱/۵۰۰	۶- تریان
۱۲۳۰ ریال	$۷۶\frac{1}{۲}$ لیره	۹ دینار و ۴۵۰ فلس	تیکرا

نه کهر بیجکه لهم برابانه نهدا مه کانیش ده سیاویان کردیت
چونکو له هه بنه تی تاره ندیرا به ایمه رانه که بیندراوه له زماره ی
دویمه کوواره که مانا نیویان چاپ نه که بن هیوامان هه یه هه هه
نه نهدا مه کان لاسای هم براخوشه ویستانهی خویان بکه نهمه

ئەم زىھارە يە مەن ھە، رچونىك بو دە رگەرد
تى ئە كوشىن زىھارەكانى تر جوانتر و باشتىر
چاپ بىكرىن

نیشتمان

بلاو گهر رومى پيرى كومه لى ژ. ك

سالى يه كه م ژماره ۲۵ خه زه لومرى ۱۳۲۲

له م ژماره يه ن: |

له ناو كومه لدا چه بلسه
مايه ي رزگار نه بونى ايمه
ايمه و مه ردم بيژه ن - ۲
خوت بناسه م . ش . هيمن
مه حكه مه ي مه نجوسى استقلال
گه نجينه ي نه لاهيات
ضايعه ييكي گه و ره
ئه ي لاوى كورن م . آريا
انقلابى گه و ره ي او كتوبر م . فه ر روخ
وه گه لى بلسى خوشيتر نه خوينيته وه

له ناو کومه لدا چه باسه؟

له مه و باش هه مو دهنگو باسی کومه له ی له زیر عنوانی
سهره و هدا بو آکاداری خویند ره کانمان ده نویسن نه واله
خواره وه به کورتی دس به نو سینی دهنگو باسی نه م چند
مانگی رابوردو نه کهین

کومه گی پولی:

چهند مدتیگ بو تهصیم گیرا بو دیاریک به جیکایه کی
لازم نه قدیم بکریت بو نه م کاره له لایان هه بختی ۱۰۰ رکهزی
له نه ندامان نیزیکه ی ۱۰۰ دیناری عراقی یا ۱۲۵۰۰
ریال بولی ایرانی کوکراوه و دیاریکه ساز کراو پیشکشتی
نه م جیکایه ی که هه مو نه ندا مه کان به بیویستیان نه زانی
کرالهز ماره کانی دواپی دا ناوی نه و نه ندا مانه ی بولیان داره
ده نویسن .

چیژنی سهر سالی کومه له:

روژی ۲۵ جی که لاویژ چیژنی سالانه ی کومه له به شکوه
و خوشیکی زور و وه گیرا ر که لی له نه ندامه کان مقاله ی
باشیان نویسیبو خویند یانه وه که له باشیان چاپیان نه کهین

اداراتی محلی کومه له:

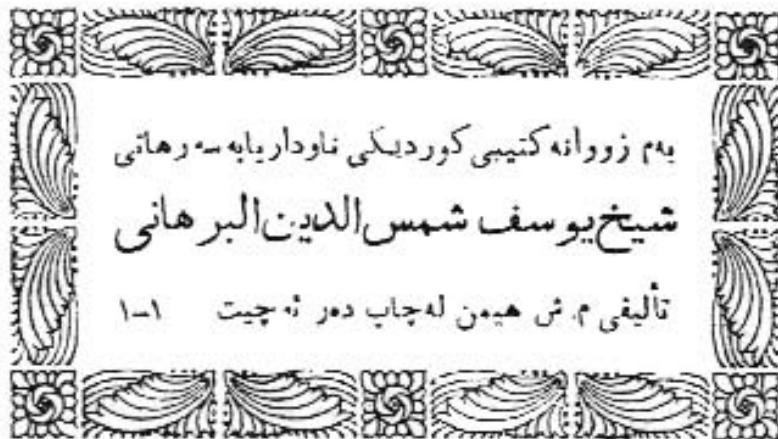
له م چند مانگی را بورد ودا فعالیتی کومه له زور به تین بووه،
توانیو مانه له هیندیگ شارانی نارچه ی نه و ذی خوماندا

اداراتی محلی تشکیل بدهین

لهشاری (ش - SH) - روناک نهندای ژماره ۵۲ که له
لایه‌ن هه‌بژته‌تی ناره‌ند یوه بو سه‌روکی ادارهی محلی معین کرا
بو باش که‌بشته‌ن جیکای کاری خوی فعالیتیکه زوری نواندوه
کومه‌له سوپاسی نه‌کا دیار بیکیشیان نارد بو پیمان که‌بشته‌وه
ایمه‌ش به‌جیکای خویمان که‌یاند

لهشاری (ک - K) - برای راست نهندای ژماره ۶۷
سه‌روکی ادارهی محلی نه‌م شماره‌به ۴ دیناری عراقی (۵۰۰ ریال)
بو کومه‌کی چاپخانه‌ی نارد بو وهرمان کرتوه

لهشاری (غ - G) - بارزانی نهندای ژماره ۶۴ بو
سه‌روکیته‌ی ادارهی محلی تعین کراوه چاره‌نواری که‌بشته‌تی
رایورتی عملیاتی نه‌که‌بن

مایه‌ی رزگار نه بونی ایبه له زنجیرو که له مه‌ی
دوژمن چیه و کی یه؟ بوچی پیش ناگه‌وین؟

له دونیای ایمرودا ژبان به یه خسیریو ژیر دهستی هیچ
ناهینی ملتیک‌ی ژیر دهستی ئەم و ئەو بیت وەک هه‌نیوی بی
دایکو باب هه‌میشه هه‌ناسه سارد و رهنگ زمرده ئەم هه‌مو
هه‌راو شهره بو آزادی هه‌ل آیساره حکومه‌تی سووه‌ت
ئه‌گه‌ر آزادیو سه‌ر به‌ستی نه‌ته‌وه‌کانی له‌لابه‌ن ئەلمانه‌ کانه‌وه
نه‌ خرابایه ژیره‌ه‌ر شه و ته‌هدید هه‌ر گیز شرری نه‌ده‌کرد
و خوینی لاره‌ آزاکانی خوی به‌ خورایی به‌ رزاندن نه‌ده‌دا
نرخ‌ی هه‌ موشتیک له‌م دونیایه دامه‌علومه مه‌گه‌ر نرخ‌ی
آزادیو سه‌ر به‌ستی

سه‌ر به‌ستی گه‌وه‌ه‌ریکه بی هاوتنا که‌له بازاری جه‌اندا
به‌ خوین ته‌عیر کراوه

سه‌ر به‌ستی بوملت له‌را ده‌ی نان و آردایه و اتاچلون آده‌میزاده‌به
بی‌نان نازیت هه‌روه‌ه‌ابه بی آزادیش ناتوانی بژی

ئه‌م زنجیر و که‌له‌مه‌ی دلی که‌ خراوه‌ته نه‌ستوی نه‌ته‌وه‌ی
به‌ شه‌ه‌مه‌ توره‌ شیدی کورد سه‌طحی نه‌ خلاق‌ی ئەم‌ته‌وه‌، آزار
نه‌جیبه‌ی زور هه‌یناره‌ته‌ خوار

ملتیک‌ی له‌گه‌را نه‌وه‌ی ده‌ هه‌زار نه‌فه‌ری یونانیه‌ کان‌دا
عه‌شیره‌ ته‌کانی بو‌ محافظه‌ی نیشتمانی خوین شهرریکی تاریخی

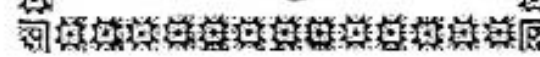
و به ناویان کرد ملتیکمی له نه و اووی چهر خه کانی تاریخا بلیعه نی
و نه همیه نی مقای خوی له زیر به یداعی دلیریو آزایی دا به هه مو
دونیایا ثابت کردوه ایستا ملی له بن نیری دوزمنایا چه ماوه ته وهر

تگا!

زوراب- ۳۷

ئه هی سه ردار عه شیره تو
آغاوات و شارستانیگانی
گورستان ایوه بنو خواو
پیغه مبه رتالیهر و ههر
چیگستان دهر باره ی بر او
خزهی خوتان گردوه
له دلی دهر گهن به لام:
له مه و پاش ناوی عه شیره
تو شارستانی جافوپژ دهر

عه شیره نه کانی له با.
تی توله نه ستاندنه
وهو انتقام له
دوزمن خهر بکی
کو شتنو نالانی
یه کترن؛ دوزمن به
ئه نوعی درووده له
سهه لی خه له تاند
ونو آه یانکا به کتر
یه کانه مه یه مایه ی
پیشته که و تنی ابعه؛
ئه مه یه هوی ههره
زلی دوا که و تنی
گورد؛ ئه گهر بیتان
خوشه جار بکی تر

ژنومندالتان توشی نارمه نیو چاره ره شی نه بن؛ ئه گهر چه ز به خوشی
ژیانی دوار وزی خوتانو قهومی گورد ئه کسان؛ به کوردیو به کورنی

نه گهر نه تانهوی دوای جهنگ ديسان ناموستان نه خريته وه ژير
چه گه یی دوژمنی تینو به خوینی کورد. بانى کوشتنو تالان کردن
خوریکی برایه تیور بککه وتن بن تابوانن هر شتیکی بیته مانعی

یو مه نگور و ماش دیو
گریو به گزاره؛ گه لهور
وسه نجابی له ناو خوتان
هه لگرنو و به یهك زمان
هاوار بگهن ((گورد
ینو حقه قی خو
مان نه ویت))
تابه ریار مه تی خواو پیغه
مبه ر نه م هاواره مان
بگاته به ر گویهی نه م

پیشکه وتنی کاری
قدومی کورد هلی
بگرن کورد نه نیا
به هر یگایه دا تواند
ی دهر باز بون له
هه مو چاره ره شیو
نه گه نیکی بودیته
به ره هه مو فریای دا.
وا کردنی نه م حقه
نه گهریت که معسد
هدهی سه ور بوی
داناره به بی نه م ی
که سیک بتوانیت
بیته به ره هه لستی
نه م دارا مه شرعولی

نه بر سراره مان بیشك نه گهر لهم جهنگه دا کورد هه روه کودوژمنانی
به هه مو نهوعیک بو به سست کردنی تیده کوشن جهول نه دانو هه ر

ده سخته روی دوزمنی بی انصافو ظالم بیت باشه روز یکی زور اه
 جاران ره شو تار بکتر بوخوی آماده ده کات .
 نهی رؤسای عه شایری دلیر و غیوری گورد:

که میک ورورد بینه .
 ره تو زیك بیرله
 حسالی ایمر وودو .
 پنیتمان تادوینیکه
 کامتان له هه مو ان
 کدوره هه زنتر بو
 به رانیه ره مأمور .
 یکی خوبری حکو
 هه ت نه ده ویراقسه
 بکاتو زمانی لی نی
 که ل ده بو ایستما که
 خوابه زه بی به چار
 هه دشی ایبه داهاتو
 هه زنجیری ظلمو
 سته می دوزمنی له

حکومه ته گه و رانه ی
 نه لین بو آزاد گردنی
 هه مو نه ته وه گانی گیتی
 نه جه ننگن تاجا و یکیش
 به داوای مه شروعی ایبه
 دا بخشینن و زمانی پازده
 میلیون گوردی مه ظلوم
 به واتهی:
 ((بۆین نه و حکومه نه با
 شه ره فانه ی بو آزادی
 دا نیاتیده کوشن)) گویا
 بگهن .

شالویلی کورد له دو بئریه کوردستانی داگیر کراوی عراقو ایران
 دامالیه کاریکری وانه که نه هه وری قهر و غه شه بی خوای که وره و به رز

ایمه و مردم

بزم - ۲

توز و غباری نه بلیغاتو پروباغاندای ژمهراوی فاشیسته کان
روی مینای بی که ردی کوردستانی و کوزور و ولاته کانی گیتی
و مها تار بکدا هینابو ایستاش پاشماوی دوابی نه هاتوه .

له کانی کدا که مبلغه کانی نازی له عراق و ایراناخه ریگی لیلادو
شلوی کردنی آوی هیمنی سیاهه تی نه م و ولاتانه بون که وره ترین
پروباغاندیان خراب پیشاندانی کمونیزم و کمونیست بو که به ناری
شیوعی نه یاندا به گوی مهردما. و اینان بردبوه میشکی خه لکه وه که
شیوعیکان زور دورنده ووه حشین و بیار کوشتن له لایان زور
ره واجی مه به نه م و وضوعه و مها چوبوه میشکی دانیشتوانی نه م

کاپره ی نه که تو چاره ره شیمان به سه ردا ببارینیت چونکو :

(الملك يبقى مع الكفر و لا يبقى مع الظلم)

ظلم چه در باره ی بیگانه یا خودمانه بکریت خراپه ی لی ده وه شیته وه ؛
بنانه ی کار تیک نه دا؛ آده میزاد له آسمانی به اختیار برا ده خاته ناو .
چالی چاره ره شیونه گبهت؛ پاشه روزتان له بیره نه جیت دونیای ایمر وو .
سه ینی دونیای سه ره ستیو آزاده مردن که لی له دیایو ایخسیری
خوشتره تیکوشن یا خورزگار که نو سه ره ستی بستینن یسا
به جار بک بمرت - بژی کوردو کوردستان به
سه ره ستیو سه ره خوئی .

وولانتا: که به بیستنی ناری شیوعی (باشوبك) توره دهه بونونو چاوانیان
تیک نهنا - دواى هانتی اوردوی سور (جیش الاحمر) بو کورد.
ستان رفتار و آکاری و اباشیان پیشاندا که نهه مورهنجی
مبلغه کانی هیتلر به باجو به لام: هیشتا هیندیک میشکی واهن
دهسخه روی آتربکات و درووده لهسه ی فاشیسته کانن .

چهند که سیک لهه بی میشکانه که کنیسی دیاریو زماره ی
به که می نیشتمانیان خویند بووه و لایه ن کریو تمایلی ابمه یان
به لای حکومتی سووه تدا دیو کوتیویان آرمانی کومه لی ز. ک
بلاو کردنه وهی مه سله ک و باره ری کومونیزمه نهه قسه یه بیشک
لهه رچاره ی ته بلیغانی فاشیسته کان آو نه خه واته وده دننا ابمه
کمونیسیت نین نه که ر کمونیسیتیش بین جیکای هیچ اعتراضیک
بوخه لک نیه لهه مه رضوعه دا هه یته تی مه ر که زی کومه ل به یانند
مه ی ره سه ی ده ره نه کات .

دردی دهر ون

دمه ته قه ییکی دوسه سی

بایز - مام بایر هاندو نه بی

بایر - خوا سلامتت کا بایزه روت

بایز - نه ری مام بایر له شاریش نهه دهنکو باسه هه بو؟

بایر - دهنکو باسی چی؟

خوت بناسه

۲ - ش . هين

خوشه ويسته كه م : خوت بناسه بزانه تو كيبى؛ ميژو بخوينه وه و
تي بيكه له چهره كه زيكي نه كه ر بروا به ميژو نوسه كاني خومان
ناكهى؛ نه كه ر وه كو جولا كه به سه ر دررى خوت رازى ني- بروا به
بيگانه كان به روز هه لات ناسه كان بيكه بزانه نه وان ده باره ي تو؛
باب و باييري تو؛ خاك و نيشتماني تو؛ چي ده لين و چي ده نوسن ؟
آزيره كه م : نو كوردى؛ توله نه نه وه بيكي خاريني؛ توره كه زيكي
ياكي؛ باييره كاني پيشوي تو هه ر له م خا كه دا (كه كوردستاني بي
ده لينو ايستانوي تيا ده ژيو داخه كه م هه ر له ته ي به ده ست كه سپكه
وه به) ژباون به لام چون ژبانيك ؛ وه ك توديل و ژير ده ستى
در اوسيكان بون ؟ نه به خوا نه وان سه ر به ستو سه ر به خو
بونو آزاد ژباون .

گيانه كه م ؛ كورده گيان به قه ي براى خوت بكه ؛ له خه وي
نه فامى هه له توزى له حالي خوت وورد به وه هوشت بيسته وه
به رخوت : قولت هه ل ماله به هه مو هيزى خوت بقيرينه
بلى : نه منيش آدميزادم ؛ حه قى ژبانم هه به نه مه وي وه كو
خه لك آزاد و سه ر به ست بزيم سه ر به حوييم ده ويتو حه قى مشروعي
خوم داواده كم له دبليو ژبرده ستى در اوسيكان چارس بومو
نه مه ويت رزگار بيم

مه حكه مهی مه نحوسی استقلال

دوای قیامی شیخ سه عید که اختلالیکی ملی کورد بووله بهر بی احتیاطی مجبوراً بیه موقع دوس بیکرا و نه تیجه به گیرانی شیخ سه عید نه فندی ره ئیسی اختلال و هه ندیک له مدبرانی قیام نه و او بو له لایهن حکومتی جمهوری تورکیا مه حكه مه بیکی استقلال ته شکیل درار جه نابی شیخ سه عید و شیخ عبدالقادر و گیراوه کانی ترام مه حكه مه به دوای مه حكه مه بیکی سه سه سه بی وجدانانه مه حکومت کراتو هه لاره ستران؛ نهه بیار کوزیدو جنایانه هیزیکی تابه تی کردوته سه ره میشکی هه مو کوردیکی نیشتمان به روره؛ هه ر که سه به جوریک:

میزو نوسه کانمان به ده رج کردن نه لایه ره کانی تاریخ، دهنگ خوش و گورانی بیزه کان به بهیتو به ندوبار؛ بو ستره کان به هه لیه سته نهه فاجعه بیان به حروفی آگرین له دلی نه ته وهی کوردا نوسیهوه م. ش هبعن که به کیکه له نه ندامه کانی کومه له هه لیه ستیکی به سه ره تاییکی بچو که وه بو ناردوین که عه بنأ له که. نجینهی نه ده بیاتمانادر جی نه که بن

اعلان

روژنامهی هه فتهی (مرو - MIROV) له لایهن بیژهن ۲- بهم نیزیکانه سه ره ته چیت آبوننه ته نیا بو نه ندامه کانی کومه له یه

جه نابی شیخ عبدالقادر
شہ ہیدی ریکای سہر بہ سستی کورد

گه نجینه ی نه ده بیا

« ئەم هەلبەستی ژیر و چەند دلویە فرمیسکیکە »
« کەلە شینی شەهیدانی رینگای سەر بە خوینی کوردان »
« رۆژنەمە و پیم وایە هەمو کوردیک، چە خوین گەرم »
« بێت چە خوین سارد بە خویندە نوێ شەرەکان بێ اختیار »
« فرمیسک دەریزیو توکو لە عەت لەم مەحکەمە »
« مەنەوسە (کە تروسکە ی هیوای کوردی کوژانە دەوێ »
« سەر بە خوێنی کوردستانی وە دووخت! بێ سوچ »
« و تاوان ئەسری هەلارە سینی جەنابی شیخ عبدالقادر و »
« هاوڕیکانی دەر کرد و لە شینی هەواندا نەتەوی »
« کوردی بو هەمیشە دەسوێژنودانا (دەکا . »

۲ . ش . هین

دریسهوی گریام هەتا روژبیت بلیم بوچی برا
مەحکەمە ی مەنحوسێ استقلال وە بیرم هاتە وە
ریزەیلان بەستیوا، پیش چاوی منا گشتی هەمو
ئەم شەهیدانە ی کە خنکاوون بەسەد آوانەرە
پاک بە کفنیکی لە خویندا شە تلو لویویکی بەبار
پاک بەرەنگیکو قیافیکی بەریوو عاتەرە
هاتە گویم لیکرا دەیان گوت « بێ کۆزرا ئین بێ خطا
ملتی کورد تا بە کەنگی توله مان ناکاتەرە »

من له سهراو تکهی بلیندی کیو له حق داوادم کهم
توش بیار بوه جهنایی شیخ له سهر روی تاته و
به لکو روحه پکی بکا پیمان خداوندی رحیم
چید بکه ژیردهس نه بین دیسان و سهرمان خاتمه و
(هیمننا) بیت وانه بی یهزدانی بی هارال و فرد
که یفوری نم ظلمو زوره؛ بی حساب ناداته و

«۴۴ پینج شته کیاه دباری (فانی) به کیک»
حورر بژی ۰۰۰ «له آغانیکه پشتوکانه که به وه سیله نه ندای»
د شماره ۲۰۰ بوی ناردوبین .»

کورد له خه وه له سه زه مانی نیسه
گهردوشی نم چه رخه ووچانی نیسه
قهومی قسه مال حقه قی ژیمانی نیسه
ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بژی آزابه مهترسه له کس
عومری اهزیزت به ده دهه بهس بده
گوی به قسهی جاهل و کهر بهس بده
تیری جهاهات له جگر بهس بده
ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بژی آزابه مهترسه له کس

یاری له گهڼه یوالهوسان بهس بکه
خدمته تی دونان و خدسان بهس بکه
مهیلی خدره مهندي کهسان بهس بکه

ریکیو زانین و عمل بگره دوس
حورر بزی آزابه مهترسه له کس

دهستی تدمع بیره دریشی مه که
گنجی درایت سهره؛ کیشی مه که
قدری به شعر عالیه لیشی مه که

ریکیو زانین و عمل بگره دوس
حورر بزی آزابه مهترسه له کس

نوکاریو خدمته تی آغله مه که
مهیلی دزیو قهتلی نه حیبا مه که
خیری سهره؛ تدمعی خدره؛ وا مه که

ریکیو زانین و عمل بگره دوس
حورر بزی آزابه مهترسه له کس

غفلتو بی ایشیه توی کرده لات
لایه توی کرده به لایی وولات
که رته توی ریگی بی سهلی نه جات

ریکیو زانین و عمل بگره دوس
حورر بزی آزابه مهترسه له کس

قط غزله لي عشق و هوا بهر مه که
باسی شهری زال و سکه ندر مه که
بهم قصه لاوانی و هتن کهر مه که

ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کهس

جه هله که وا مورثی نادانیه
جاهیلی بهد ؛ جانیه یازانیه
فهرقی نه زانسانو که روکما ؛ نیسه

ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کهس

جه یفه نه نومل که چی بیگانه بی.
ضدی ذکا هه روه کو دیوانه بی
هر دمه محتاج به یه که آنه بی

ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کهس

ماری و هتن جاهیلی بیکاره یه
پیوه دهری بیشه رف نه و مساره یه
دوری له نه ماره یه نه و چاره یه

ریکیو زانین و عمل بگره دهس
حورر بزی آزابه مه ترسه له کهس

نالەم بە فەلەك...

گیوی موکریانی: ههولێر

نالەم بە فەلەك زەمزمە و وشووری وولاتم
قوربانی دەكەم مالمو سەر و کاری حەیاتم
شێخ نێم كە بە تەز و یرۆ ریاکاری بوو نەفسون
وەك آتش بە دانسی ئەم و ئەو لا بسی نشاظم
یا كۆلكە مەلایبی بە عەباو میزەری پر فیل
دەر بوو زەبەیی احسان كە مو سەر فطر و زەكاتم
دورم لە مەعاش خوربیبو بێگانه بەرستی
ئابەتسی دەكەن ژبانم و لاقاوی حەیاتم
كوردیكی دلیرم لە مو گەردشی بی بەك
رولیککی وەفادار مویر عەزموتیباتم
وەك شیرێ ژبەن جاری كە وا مائە و خاموش
صەبیادی كە مەین چاوەریبیی دەرفە تو هاتم
سورانی فەلەك نوبە یەدی نوبە بی مەش (گیو)
آزادیبو سەر بە مستیە دلخوازو ئەواتم

هەلسە وەكو شیرێ ژبەن ئەبی كوررە
زوبیكە بازاری زەمان ئەبی كوررە
هەلگەرە ئەخلاقی جووان ئەبی كوررە

ریكیو زانین و ئەمەل بگرم دەس
حورر بژی آزابە مەترسە لە كەس

نهم جهانگهی سه روگی گه وره ی کورد
(مهلا مصطفی بارزانی) هه لیا آییساندوه
اختلا یکی میلی کورده

منالیکی بویتز

«دیهن و هه وای نیشانی کورد طبیعتا ذوقیکی هه ده بی که»
«مخصوصی کورده له دلی گه وره و بچوگی کوردستانا ایجاد»
«ده کا هم هه له ستی ژبرو هونرا وهی منالیکی ۱۴ و ۱۵»
«سالانای کوردی مو کور پایه بزانی چهنده شیرین و جوان»
«هونرا وه تهوره - آبا نه تهوره یکی منالی هینده نیشتان به روره»
«و خون گه ری هه بیت دوزمه کانی هه بی چهنده بی میشکو»
«نه زانین که هیشتا هه ره به بوای که لکلی هه ندنی (استشار)»
«نهم نه تهوره به بنو ددان به حقه می هه تهوره دانه هینن»

ناکه ی نهی لاره کانی کوردستان وابه دلی بین له ژبر دستان
ایمه هه روا بنوین له گو به ی گادا میله ای دی هه مو له خه وه هه ستان
کاری خو یان ده که نه به گیانویه دل ایمه گیزین نه ویسته وه که هه ستان
هیچ ده زانین که نیشتمانی مه واده نالینی وه که هه زار ده ستان
بو هه مو بهش کرایه خورایی که وره ژبر ده ستی نا که سو به ستان
باعثی بی سه ریو نه زانین بو چوله ده ستا ایمه هه لکی کوردستان
حه یفه ژار ده ستی چیزی چیزان بی

نه تهوره ی پاکی روسته می ده ستان
«قومریا» که رچی ایسته مندالی جوان ده هونیه وه شعروه ای هه ستان

گوردمو...

م. ش. هین

گوردمو داوای حقوقی پای مالی خوم ده کهم
مالی خومه مالکی کورد؛ دارایی مالی خوم ده کهم
مالکی کوردستان ارئی بابو و ناپیری هه
ادعای حه قغو میرانی حه لالی خوم ده کهم
ههروه کو باران له چاوم دیته خواری نهشکی خوین
هه رزه مانیک به رزه و نه دیککی له حالی خوم ده کهم
که رچی لای آغا خه یالی خاوه فیکری میلیهت
من له لام باشه هه قه ماوم خه یای خوم ده کهم
من له دوس بیگانه قوط ناکه م شکایهت نه بیره فیق
گر شکایهت کهم له چه نککی ماوم خالی خوم ده کهم
ناصره س بیم بلی فیکری محاله فیکری تو
نصحه تم ناوی نه من فیکری محالی خوم ده کهم
روزی شیخم دیتو بیم گوت هه تمی حیسی میلیهت
بیهی گوتم من چم له وانه داوه - والی خوم ده کهم
من ایتر ما هوتو شالی نه چنه بی ناکه م له بهر
رانکو چوغهی خوم له بوزوی ره نککی شالی خوم ده کهم
چیدیکه زه حهت له بو مندالی خه لکی ناکیشم
علم وزانست و هونه ر فیری منالی خوم ده کهم

ایبرو مهوقعی از ادبیه...

۴ - حار

دهروره بیکی خوشه ایبرو مهوقعی آزادیه
میلله تی خوخور هه تا که ی دلی روزی شادیه
قهط مه کهن بوخو حلال مالی برایی و تهن
چوستو چابوک بن دهر بنن زیری کیوانی و تهن
گادزینو کهر رفاندن شوغلی بابانتات نیه
ریگریوو جهرده یی قهط مه سله کی کوردان نیه
بوره چاو ناگهن عه زیزم پیشه یی بابانتان
دایما بویان له سر فیکری نه جانی نیشتمان
بهسه؛ تو نه ی ماهه کورده و تی بگه
خه و به سه دست ده قه لهم زوی بگه
دست بدینه دست یه کتر قهومی کورد سر پاکمان
تا بین مایه ی خه لاسی نیشتمانو خاکمان

یاده ریژم خوینی پاک ی خوم له سر نه مه مقصده
یانه فیکریک بویرای روتوره جالی خوم ده کهم
چاوه دیری روزی خوشی چیزنی سه ره ستیم نه من
کهر مدارا واده کهل نه روزی تالی خوم ده کهم

عالی بہ نوابانگ و نیشتمان پہرور
مہلا محمدی گوئی

ضایعه بیکی گه وره

روزی سه شه مو ۱۲ ته شرینی به که می ۱۹۴۳ روزی یکی
برغه مو خه فته تی نه ته وهی کورده؛ روزی یکی نالو نساخوشی
تاریخی ۵۰۰۰ ساله ی کوردی حق خوراوو برده رده،
کورد لهم روزه دابه کیگ له گه وره ترین پیایوی نیشتمان
به روه و عالمی به ناوبانگی خوی له دس داوه؛ چه رخی
به دگردار لهم روزه دا نه گبه تیکی زلی تری خستونه سر نه م
همه و چاره رشیو مظلومیتی قهومی هه ژاری کورد کورگی
نه جهل لهم روزه داروا بیکی بی هاوتکی دابکی نیشتمانی
کوردی رفاندره و شینوشه یور به کی بیمانه ندی خستونه
همه و کوردستانه ره .

لهم روه ژدا جهنابی مه لا محمدی کوبی که به اقراری همه و
زانایانی روز هه لاتور روز آوا پیایوی عاقل؛ نیکه یشتو؛
نیشتمان به روه ره پاش ۷۰ سال ژبانیکی بر افتخار و خدمه تی
نیشتمان به ره حمه تی به زدان شادبو ایمه لهم ژماره به داویندی
نه م داته چاپ نه که ین به باره تی خوا به سه ره هاتی مه رجومیش
ده که ل نه م هه لبه ستانه ی له لایه ن نه نداهه کانی کومه له بوشینی
نه م داته که وره به دایاناره له چاپ نه ده ین .

ئەي لاوي گورد

۲. آريا - ۲۷ غاۋەندى

ميدالى آلاي گوردستان

لەريگاي وە دەست ھىزانەوى سەر بە خوڭى گوردستان - لە
پىناۋى سەر بەستى گورد - بولە ناو بردنى ھەمو ئەم چەوتىونارە
و ايانەي لە گوردە واريدا ھەبە بو ئەستانەنى حەقى ھەشروەي
خوت و درايى ھىنان بەم حالە بەریشانەي ايستاي قەوۋە كەت
و بەر بەرە كانى لە گەل ئەوانەي حەز بە دىلي و ايخسيري مان
ئە كەن ھەلستە!

ژيان بەبى سەر بەستيو و سەر بە خوڭى چيە ؟ رابە ! دايكى
نیشتمان چارە نواری قىيامى تويە ! قىيامىكى واكەلە جادەي شارە
ستانىتى دەرنە كە وىت ! قىيامىكى واھەمو چارە رەشيو تە گبە نىكى
لەسەر نەتەو و ھاو نیشتمانە كانت ھە نىگريت ھەلسقە نەسە
تىكى بىكە چونكو ئورەي لاوە كان دەسمايە و خەزىنەي روژى
تەنگانەي نیشتمانە ! ھىواو او مەيدى رزگار بونە چە خوشە
ئەم روژە كە دەنگى لاوە كانى گورد بوو گىر خستنى سەر بەستى
ئەم ملنەمە ظلوم و حەق خوراو دەنيا بەخاتە جوتىش و جولانەو
ئەي لاوە كانى گورد رىككە وون قدرت و اقتدار لارىككە
وتنا شىر دراو تەو بە نىروى بىكەنى و براپە تى بە شمشىرى نیشتمان
بەرورەي ئەو دەستانەي بە تاحەق بوسەر وولانى ايوۋە درىز

کراوون و ئەستوری براکانت ریک دەکوشن بیهربنە و خاکی پاکێ
کوردستان بینه و بینهی بە هشتی خوش و خرم .
ئەمێ لاری هیزداری کورد تی بکوشە تاوێ کو باپیره کانت لە
وولاتی « نابری » « کوردنەن » « کوردپەن » دا بە دونیایان
نشان دا ئەتوش هیز و توانایی خوت پیشانی دانیشتوکانی روی
زەوی بدەمێ مەگەر نازانی حەقی مەشروعی توله ناودەچی مەگەر
نازانی چون بە ناحەق و ظلم ئەم خاکی بپروزی تویان دا بەش
کردووە و هەر پارچە بیکێ خراوە ئە زێر حکمی دەوله تیکێ بیگانه
کە بە آرزوی خوبان لە هەمو ئەم نعمتانی خوا بە خشیویتی بە کورد
ستان کەلک ئەستین و بو ئەوێ نەتەوێ کوردنپرز یتە سەر
فکر و خەبالی آزادی خوی هەر روزه بە ئەوعیک سەری گەرم
ئەگەر روزیکێ بە پارە و دراو ئە شپەرە تە کانتەمان هەل دەخەلەتین
و ئەیانکەن بە بەر هەلست و مانعی کاری لاوەکان؛ جار بیکێ تریبەووە
سپەلی کار بە دەستەکانی خوبان تووی ئەاقیان لە ناوا ئە پیرزین و
بە گز بە کیاندا ئەگەر تاپە کتر بکوزن آخر ناکەنگی وای بی
مبالاتی دەبی بوچی مەگەر تو گویت لە آه و نالەئێ دایکی نیشتمان
نیەوا بە دەست بیگانهووە ئە کری و ئە نالینی رایدرە و بگەرە فریای
دایکی نیشتمان کە لە تو زیاتر کەسی نیە بگانه هاواری!

انقلابی گه وری او گتوبر

۴ - قه روخ

ظلمو زور گه ای بیری آگرین نه خاته، میشکی مه ظلومان؛
آماده بیان نه کا بو هه لایساندن هه راو شور شیکتی واکه دواییکی
نه به دی به م جه وروسته مه بیسن؛ ۲۵ سال له مه وپیش نه ته وه کانی
روسیا له زیر چه نکالی بی. داله نی (چار) داکه وتیونه حالیکتی
زور له حالی ایجروی قومی کورد خه را پتر دهسته بیکی کم
آغا و خاومن سه رمایه به نه وئیکی زورسته مکاران. ووه حشیانه
خوینی ۲۰۰ میلیون دانیش توانی روسیایان نه مزینه بیان کرده
شوشه ی نایسانه تیوه هیچ که س خارونه مالی خوی نه بو؛ جوتیاری
بیچاره سال دو انزده مانگ رنجی نه کیشاکه چی له سه ر خه زمان
نای نه بو مال و منالی؛ لانی چاکه ی قانون ته نیداده رباره ی
طه به قه ی چاکه (آغا خانور خارمن سه رمایه) اجرا ده کراو
لانی خه راپیشی بو کریکارو جو تیاری چاره رهش داندر ابو؛
نه گ. ر کریکاریکی بیچاره هه مو کربو حقی له لاپن خارونه ی (کارگا)
راگیرا با یلرای داوا کردنی نه بو ... ماویه تی

ده هی رایه رینه ...

ایسکی رادیوی کوردستان

ده هی رایه رینه؛ ده هی رایه رین * هه ناکه ی به سستیو به به سستی بترین
به لاماری نه ی کورد آره ق رشتنی * له دل کرمی ناکو کی ده ر کردنی
به به ک بو نه گشت؛ بته و بونی پشت * به به ک بون نه بی؛ گه لت پیشکوهی

به لادابكه چاكي مهردايه تي * در بغي مه كه گيان له كوردايه تي
بگر مينه وهك شير بچوره نه بهرد * بلي كوا حقي زميني انساني مهرد
درشت تاكو وورد؛ نه كه ين ده ستو برد
به ح ق چون نه كه ين؛ بشو چون نه ده ين

بو پيکه نين

ربوار- نهري كاكي چا رده ده لهي نه نوش نه ندایي حزبي نازی
چا رده سه خبر نه من ريگريكي بي لايه نم (بيطرف)

زن- دهك خوا به خيرت نه هينيه وه در ساله چويته فروتنی جهنگی
روس نه نيا نه م كه وشه كونه و كراسه شريكت بو من هيناوه ته وه
نه سكه ري هينله ر- به گيانی توبه شي جهوت سالم چلكوشتی جوان
بو هينابوي به لام سه ر کرده كه مان ليمی نه ستاند

هينده حيزه به ختي گورد بو گوشتنو تالانمان
گومه ليك هاتون به سواری حوشتری پيپانه وه

نهم گتییانهی لهمهولا ده رته گرین

- ۱ - بهسه رهانی چه نابی شیخ یوسف شمس الدین البرهانی
 - ۲ - سهه گوزدهستی مه رحومی مه لا محمدی کوبی
 - ۳ - شوان وقتابی
 - ۴ - مازینوی گوشقو خوینی روسه کان باجه فکی ستالینفراد
 - ۵ - دهرسی روسی
- له هه مه و نوسه رو بویره کانی کوردستان نکا ته کهین له ناردنی
هه لیه سنه و نوسه رار درینج نه کهن ایمهش به یار مهتی خوا له سهه
حسابی خوریان یا هی خومان جابیلن نه کهین

ژێ کورد و کوردستان
و گوملهی ژێک

J. K

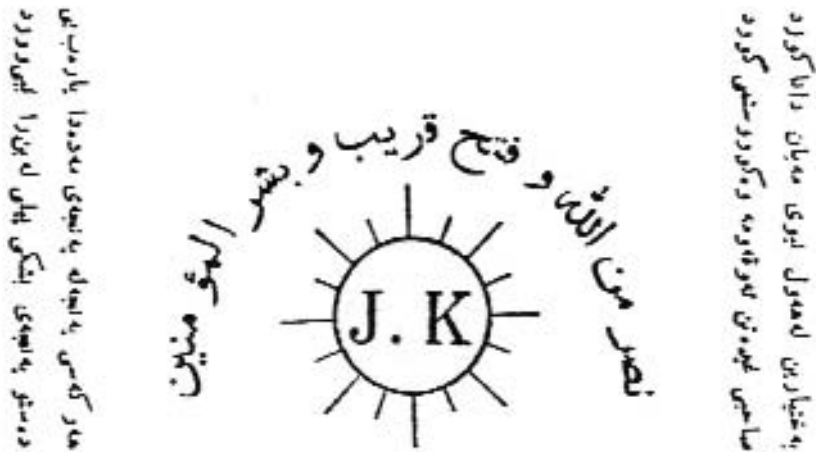
نیشتمان

بلاو گهروه وهی پیری گوملهی ژێک

ژماره‌ی ٣ و ٤ - سالی به‌گه‌م سه‌رماوه‌ زوری به‌ندان‌ی ١٣٢٢

عەزەب اینگاری ئەنێن ایره‌ ناگه‌م ئەفشاری ئەمما
«سلاح‌الدین» گه‌دوئیای هه‌رت ئەتەسێ کوردی (بانیان) بوو

نیشته مان

بلاو کهره وی بیری کومه لهی ژ. ک

کورداریکی کومه لایه تی؛ نه ده بی؛ خوینده وار یو مانگی کوردیه

ژهاری ۳ و ۴ سالی یه کم ۵ سهراوه ز-ری به ندانی ۱۳۲۲

به هه شتی به ختیار ی

م - نادری - ۲۶

بو هه مو که نجیکی پرنه رخ که له ربگی سهرفرازا ماددیان له پینار معنویات نه نی؛ بو هه مو گیانیکی که وهک مه ایکی به ند کرار باله فرکه به نی له به ندی زورداران رزگار بیت؛ بو هه مو کوردیکی نیشته مان په روه و به لادو که نجانی کارگوزار نه چاند رانه یه پیش که شه :

نه گه ر چا که سه رنج بدینه هه والی زه مانه بیکی که تی که رتوین وه به قوولی بیری لی بکه یه وه نه بین که نه دو نیایه

سهرانسهر كه وتوته و دضعيه تو زه مانيك كه به ترسناكترين بارى
مىزويى «تاريخى نه زميرى؛ چونكو هموتان له منى چاكنر
نه زانن كه جهنگى عالمى چلون بليسى ستاندوه و سياسه تو
هولدانى دوهلوتان گه يشتونه چى راده بيك.

له م لايه نهوه من نه مهورى بيرسم : « آيا موقفى ايمه له م
شهره دا چى به سردى ؟ » چند كه سانيك بهلكو نه توانم بليم زور
له و كه سانهى كه مادديات به رده بيكي رهشى به سردلياندا
كيشاوه نه لين : « ايمه چيمان له م ايشانه داره بيويستى ايمه
كاسپيو نان پهيدا كرده ؛ دوارو زيشمان وابسته به به جهنگه
له نه نجاما پيمان خوش بى يان ناخوش باره شى نه م جهنگه
له سر موقفيكو و دضعيه تيك جيگيرمان هدرنه كا » وانه زانن
كه بير كرده وه له چاره ره شيو زه ليليمان مستلزمى نه م به
خو له كاسپيو نان پهيدا كردن بياريزين

له م بابه نهوه من بوخوم نه م ره ايه به ره ابيكى موشه ندانه
دانانيم دوارو زى ايمه ، سر به ستيمان ، سه عاده تو دلشاد بمان ،
و زه ليليو زه بونيمان هموى وابسته به به كرده وهى خومان .

چاخيكى زور له ميژه كه كوردى بيدچاره له زير
دهستو پى نه مو نهوا ناله بدتى ، چهندان كه روت هه رلمان
داره كه نه م كه له زه بوته له زير نه م باره قورسه به پيسته دهه به لام
داخى گرانم هولدا نه كه مان تا سه درنه بووه له به رانبه ر نه پروى

ایستگه‌ی رادیوی گوردستان

- هه‌م چه‌ند خواه‌بشته‌مان له‌گه‌ربنه‌ده و کاره‌هه‌دستانه‌ی
ایستگه‌هه‌به و نکای ییک هه‌نایان ته‌گه‌هه‌ن
- ۱- شه‌پولی ۲۷ مه‌نرونبوی ی چاک کارناکت بگوردوی باشه
۲- له‌به‌شی زوری شاره‌کانی حکور دستانا ، پرووسته ،
به‌روز کارناکا به‌ر نامه‌کانت به‌ر به‌سه‌هاتیکه‌ی واکه
له‌هه‌موو کوردستانا روز آوا بو بیت
- ۳- ته‌گه‌هه‌به‌ج به‌ر هه‌لته‌و پیشکرک نه‌بی له‌سه‌ره‌تای هه‌موو
به‌رنامه‌ییکا ، ده‌نا هه‌فته‌ی دووچار مارشی کوردستان
لی بدری
- ۴- روز نامه‌ییک به‌ناوی ، روز نامه‌ی ایستگه‌ی رادیوی
حکور دستان ، هه‌فته‌ی چار ییک ده‌ر به‌هه‌نریو بلاو
کراوه‌کانی هه‌فته‌ی نی‌دا بنوسریت
- ۵- موسیقای بی‌ده‌نگ و قه‌وا ته‌کانت که‌لی‌ده‌دربت
آره‌زوری دلی هه‌موو گو‌بکره‌کانت ییک ناهه‌ن
موسیقای به‌ده‌نگ و قه‌وانی له‌هه‌مووره‌نگیان سولی
بدن و به‌هه‌ن هه‌نه‌قه‌وا له‌کان بگورن
- ل.ب.آ اداره‌خانه‌ی کوواری نیشته‌مان

بیدادی به ره و دواکشارینه وه وههر چهنده نابی ئەم کشانه وه نابی
ببیته مایه ی نا آمیدی، به لام عزیمتی کار به دهستان له به راهبار
نه یرونی بیدادی ملی که چ بود.

هه چهند من بوخوم تا ایستا له مایدانی دهردی سه ربو
چاره زه شی داهه ولیکم نه داره به لام نه وه زدهم له کن زاندر او وه که
عاملی اساسی زه لیلیو زه بونی کورد، کورده؛ چونکو
دار کرمی له خوی نه بی چه ندین سال نهژی وه تا ایستا
نه کهر هیچ هه وه لدانیک بویی بو نه وهی بکهینه سه رفرازی
و له ژیر باری بیدادی بیینه دهر وه له نه نه جاما توشی دهردی
سه ری ویا توشی سه رته که وتن بوبین مایه ی نه وه بوه که کار
به دهستانمان بو غرضیکی شریف و آمانجیکی به بروز هه ولیان
نه داره و آمالو مقاسدی شخصی خوبان بوته مشجمو کار
بی که ریان وه دیاره نه کهر شخصیک بو دلنهای کومه له هه ول
نادا تا هه رچی برینیکی له دلی دا هه به ساریژنه بی وه برینی
دهردی دلی وه وطن بهر وه مان نه وه به که خه لک بو آسمان
ده چن تازه کوردستانی ایمه باسی الفسوی نه کا
برینی دلی وه وطن بهر وه مان دوبه ره کیه، نفاق و حسد،ه فرق
کردنی جاف پشده ری، شارستانی ولادیه بی و ده وه مه ندر
هه زاره - بوج دوبه ره کی هه بی، حسودی بوجی؟ بوفه رقی
جاف و پشده ری نه کهن؟ بولاویکی لادی بیتان وه کو که نه جیکی

شارسټانی نایه ته پيش چاوه ؟ بوجی و دكو ته ماشای پیاوړېكی
 دوله مهند ته كهن واحترامی راده كرن زكیشتان بهلی قه و ماوېكی
 هزار ناسوتیو به وچاوه ته ماشای ناكهن ؟ آبا هزار حتی
 ژبانی نیه ؟ افسوس ! وه به راستی نه كهر سهرنج بدهینه
 میزوی ملتانی سهر رهمین نه بینین زیاتری مشكلاب؛ ژانی ژبان
 له روی نه م نفاقو حسده وه له روی نه م فرقو فروقه هاتو ته دی
 ایستاش روژی فرصته روژیکه و هه رايمرو له دهستی دهره كهن
 له خه وه هلسن نه كهر اهام هه لكه و ته دا شان به شانې یك سهر به ستیو
 آزادی و ده دست نه خه ینو زنجیری دېلی له ملی خومان دانه -
 رنن، كارمان زور آسته مود ژرار نه بی نیشتمانی خوشه و بست
 چند زه لیلو زه بونه ؛ چند بی هیز و بشت شكاره ؛ نه و ندهی
 تریس زه لیلو زه بونو بی هیز و بشت شكاونه بی .

نهی كوردی به همت، نهی كه نجانن تازه بی كه پیشتو :
 نیشتمان لغتار جیكای سفره مفرگا داوای هه ولدانن لی نه كا
 به زداو ایوه نه بی كه سی تری نیه بكا به هاواری زه مانن فوسمنو
 بیکاری نه ما تا ایستا بیدادی نیشتمانو وولانی ای مهی كرد بوه
 كاولیكی رماو، هیندهی نه ما بو آشیانهی به جی ماوی بابو
 بایرمان آتاری نه مینن به لام سوباس بوخوا شهوی به د به ختی
 روشت نه و به یانی سه عاده نه نوبه تی ووربا بونه و به به خورایی
 له دست خوتانی دهره كهن داری سهر به ستیو سه عادهت له وولات

کوردی ده بی چون بنوسری؟

آ برای راست - ۶۷

زور له میزه ئەمن که نوو سراوی کوردی له قبیلی تفسیر و تاریخ و مجله و روزنامه ده خوینهوه تأثیریکی گه وری له احساسانی من کردوه و خوشه وبستی و تقدیریکی زوری له نوو ساره کورده کان که بوونه مشملداری گه لی کورد خستوه دلی منهوه واقماً ئەوانت جی امید بووه خبرهینانی قومی نوستووی کورد، له نیو هه مو ملتیکدا زانا و شعرا و اربابی قلم پیشوا و عهدهداری ایقناظی کومه. له یی هوش و بی آگاهن، هه میسه شیر به بیی تعلیمات و تلقینانی قلم ههال ده سورریو دهستی شهچهر دار به اشارهی په نهجی قلمدار له وولات دابچه قینه، به لام ئەهی لای کورد ئەوه ندش بزانه ئەم ئەو نه مامه ئەبی به فیدا کاریو خهبات (استقامه) ی تو چاوه دبیری بکریت اینجا دینه بهر و گه لا ئەکار گه لی کورد له ژیر سیه ریدا ئەهه ستهوه دوو بهره کیو سه سادته لاپهرن، له مهیدانی کومه لاپهتی دا فترقی دهوله مند و ههزار مه کن، پاره بهرست مه بن، به هیزیکی بهک گرنوو راستو دلسوزانه به ریگای حق و داد بهرستی دا برون من به پشتیوانی بهزدان و عهدهتان ئەدهمی که بهم زووانه (باش زمانیکی زور کهم) نیشته اینیکی بر له آسایش و خوشی، گه لیکی هیزدار و دوار و ژیککی پیروز وه به کورتی به هه شتیکی به ختیاری له کورده واریدا ئەهین

بلند ده بیو له سهردلی دوژمنی سهربهستی ده دربو ده پدیری دهنا.
ته کهر تهودهسته قوی و به هیزه سهربهخو بلیند بیی خطا دهکا و له
کلینهی چاری برای دینی و ملی دهدا .

ده بی به نوری زانست ریگا رووناک و بهداسی غیرت له درروو-
دالی بیگانه پاک بکریتهوه ، البته تهو تنبیه و تعلیه ده بی به زبانی
مخاطبه که بی ههتا تی بیگار به بیی وی بهر بهوه بروا- هیچ زبانیک
تهواو نایی و نایته قابل بو بی دووانت له گهل گهلیکی گه وردها و
ههلهستاندنیان له خهی و غفلت و بی نووسین ورا نواندنت له معرض و
نشانگهی تیری انتادی خومانه و بیگانه دا ههتا نووسهرو خوینده-
وارهکانی وورده وورده نواقصی تکبیل وه معایی مرتفع نه که دنت ،
وههتا به اصولی عملی مشاجرانی قلمی دهست بی نه ککرو انکار
متلاحق نه بن

تاریخی اصلاحی هه موو زیانه گه وردهکان تهوه به تهواوی نایید
دهکا و هه که سیک شانی خوی له ژیر باری تهه پیوینتی ملیه خالی
بکا به وظیفهی قومی خوی عمل ته کردوه

ته میش له بهر تهوهی به وظیفه نه ناس نه ناسریم و له لای وجدان
مسئول وه له نیو که لدا مقصر نهیم چه نه ده بییک که له نووسراوه
کورده کانداهه به دهی نووسم وه له معرضی نظری خوینده واران و
زبان زانانی کوردی دادنهیم و له هه موان تکاده کهم به چاری انصاف
تهماشای بکن و له رووی قواعدی علمی زبانه وه ته کهر نانه و او بکشان
لی دیت تهواوی بکن .

چونگو زبانی کوردی مشترکی مشاعه لهینی تهواوی افرادی
 کورددا ههگر هیبکی بیی هر کس به قدر بهشی خوی لهو عه بیی
 وه بهر ده کوی کهوا بو له سهز هه مو و کس پیویته وهک بولا
 بردنی هیوب وه تکبیلی نواقعی خوی خه ربک ده بی بو زبانی
 کوردیش و ابی

هوه امریکی طبیعی و خلیقه هه ر مندالیککی که تازه خه ربکه
 گروگال ده کابه ناچاریی گوی ده دانه هاو شکل و هاو وینه کانی
 که لهوی گوره ترن وه هه ر حرف و کله بیک که لهوانی ده بیه هینا وهک
 گرامافون و بلینه ییز (مکیره - میکروفون) دهی دانه وه، وورده
 وورده وه شوین هوان ده که ویوله باش چه ند سالیک ده یته په کیک
 وهک هوان هوه ناموسیکی طبیعی و قانونیککی خلیقه و هه روایه
 هه مو نظایر و امثالی .

زبانیش لهو قاعده کلیه مستثنی نه ، البته هه مومان ده زانینت
 زبانی کوردی له حیثی بی نووسینه وه مندالیککی هاژده مانگیه و تازه
 خه ربکه فیری گروگال هه بی لابده ده بی گوی بداته هه زبانه که
 ده وره مندالیان طی کرده له جمله په زبانی « عرمی » و « فارسی »
 که هه دووکیان له لایهن علمامی زبانه وه به زبانیکی علمی قبول
 کراون ، هه وانه نووسینو کوتنیاں جهوی په وهک ده نوسن وانالینت ،
 وهک ده لین و انا نوسن بو نونه چه ند مثالیککی ذکرده کهم : عرب
 ده نویسی (لای هینی) دهلی (لیش) فارس ده نووسن « میروم »
 « نان » و « جان » دهلی « میروم » ؛ « نوت » و « جون » وه

نظایری تهوانه زورن .

نووسینیان که تابعی کوتن نه کردوه له بهر تهوه به که کوتن به دم همو و کهسیکه وه به له گورران نیزیکه ، اما نووسین هر خوبنده وارو تیکه پشتوکان ودهست ههلاتیان به سهری داهیه و له تطور و گوررات دوره تهمن دهینم :

۱- نووسینی زبانی کوردی به خلاقی اصول علمی زبانی تابعی تلفظاتی عامه کراوه و اصل و حقیقی کلمه کوردیه که تا نووسری

۲- له کلماتی عرییدا تصرفات ده کهن که مخالفی علم و امانته مثلا : حروفی «س و ث» به «س» و «ذ؛ ش و ط» به «ز» و «ط» به «ت» ده نووسن

تهم دورکاره په که میان ده بینه سببی له نیو چوونی اینه وصیفی کلماتی کوردی چونکو خلق اعتقاد ده داته سهر نووسراوه کات و به صحیحیان ده زانی وه بو دوزینه وهی اصلی بنا که یان خه ربک نامی و نووسه رکان ده بینه موجبی اضمه لالی زبانی کوردی دومیان البته هو نووسراواته له طرف بیگانه کانه وه ده خوبندری نه وه و ده بینه مایه ی سخریه ی علما و فضلا کانی تهوان به زانایان و نووسه رکانی زبانی کوردی به و واسطه به عقیده ی من ده بی تهوی کوردی رووته به اصل و صیفه ی کوردیه صحیحه که ی بنووسری و تهوی کلماتی بیگانه به به چه حروفیک بو خوبان ده بنووسن و اینوسریت هه تا هه زبانی

له ناو کومه له دا

به ياننا مهی ژماره ۳۲۲ی روژی ۲۵ جی مانگی سرما وهزی سالی ۱۳۲۲

به ناوی یه زدانای گوره و به رزی بی هاوتنا!

هه همیشه بیرو باوهزی تازه ته یینه آمانجی تیری بهر بهر کانی

خاوه ندانی بیری کون و همیشه رزیوه کان .

روژیکی ایسه تم کومه نه یه مان بنیادنا ده مان زانی له ده مستوره

گشتیو طبعیه رزگار بوونمان نه ؛ دردنگ یازوو له جهنگی

کار کردنا ته یینه نیشانهی لومه و تومانجی هیندیك له کورده بی تعصب

و کونه په رسته کان ، به لام نه مان ده زانی له چی ریکایه کوه

په لامارمان نه دن .

بلاو کردنه وی چاپه کاندان (مطبوعات) تم اشکالی هه لگرت،

هیندیك له خاوه ندانی (مال و مقام) که میخ کوه تنی ایسه و باش

کوه تنی خو بان له رزیکدا ههدیت ده ستیان کرد به پرو پاغانند که

کومه له ی تر . که کومه لیک شیهی (بلشویک) به و به ناوی کوردا به

کوردي بته زیر قالیکی چاک و ترتیبکی حسابیه وه وه هم زبانی

اقوامی دیکه له تصرفات و دهست لبدانی نارهوای ایسه محفوظ بی .

تهوه رأی و نظریه ی کورت و کوردی منه له بابهت بووسینی

زبانی کوردیهوه و مقصود کردنه ومی ده رکی مباحنه به بو پاک

کردنه وه ی زبانی کوردی .

تیوه کار تهکا، بو دوروست هکردنی هه مو چه شته به ره له سنیک له ریکای پیش وه چوونی ایسه دا به هه مو هیزی خوبان کوششیان کرد به لام بی که لک و سوود بوو، چونکو مهردوم وهک تهوات ویکیان دابوو نه زان و نانی که یشتوونه بوون ایسه پانت زور چاک ته ناسبو نه پان زانی آرمانی ایسه خوشی زیانی هه مو کوردیکه .

له بهر تهه تیری ته م برا شوخه و بستو کونه بهرستانه له پانی چهرگی کومه له ی ایسه وه بهردی قبول ته کردنی جامعه که وتو که راره بو سینه ی پر کهینه ی خوبانو ده ستو بی وه ندیان ، له ناو مهردوم دا بی قدر و احترام بوون تهه په دوابی تالوکه کردت له کا اندا، تهه په نه نتیجه ی بی میشکیو نه زانی .

ته م برا شوخه وستانه ده بو بزنان که چوت هه تا و هه همیشه له زیر هه وور دا نامیته وهه روه ها درور ده له سه ش له باری دانیه که رووی رووناکی حقیقه تو راستی بیوشیت ایسه آره زوو مانه .

دپسان هه رچی له تواناپان داهه په بو بهر به ست کردنی پیش که وتی ایسه کوششت بکن تانه یرووی مه عنوی کومه له پان چاوی بکه ویت بژی کوردو کوردستان به سه بهستی و سه به خوئی

ل . ب $\frac{T}{b}$ هه پشته تی ناوه ندی کومه له ی ز . ک

شعار بو هه مو گوردیک!

بار کم زور جاران بی گوتوم له میزو و دیره یکی کیش دا
خویندومه توره: نیشتمانی خوشه ویستی من کوردستانه له خاکه پاک و
به ریزه دامت له دایک بووم و پهروه راوم هر له خاکه پیروزمش
دا نهی به هه مو آمانجیکی خوم بگه مو و له کوششنی خوم به ربخوم
بهختیاری من و نیشتمانی بگه وه به ندیواریکی توندبات
هه به بو به هر کوششیکی له ریکای سه بهرز یو سه ره رازی
نیشتمانی نه بیکم بوخوم نه گه ریتوره یا پیرانی من له ریکای گه وره پانی
و سه به خویی کوردستانا پوانه کوشاون و له بیتاوه دا سه ریان
داناره جاوی دیریکی گیتی له به رانه ریشکی هه تاوی فداکاری
خوبه خت کردنی نه واندا هه له ناییت!

له ریکای نیشتمانی ، له پینا و وه نه مست هنیانی افتخار و
شه رهدا گیان بازی یشه ییشونانی مه ؛ ته وان به خوینی خوبات
کلستانی کوردستانات پاراوو سور کردوه بر یقه ی ششیربات
له نیوان دیره کانی دیریک دا تروسکی دیت

آخر بیتان وابه من که روله ی تم کورده گوردانم خوو و
ره ووشتی بابو با پیری خوم له بیر نه به مهوه ؛ ته گه نه کاره پهسته له
من روو بدا بزانی تمن کورد نیم ، بو شنه به خوم بلیم کورد و
تم ناره بهرز و پاکه په لدار بیکم کورد نه م که سه به وه کو
بابو با پیری خوی ، وه کور ییشوانانی دینی و هیللی خوی
له ریکای سه بهستی کوردستانا بهریت!

دهه ته قه ييكي دو كه سبي

- بايز - نهري مام بايز ، كتيبه بهر پووت
بايز - سندان ده لهي چي ي ؛ ديسان بايزه رووت
بايز - پر سينم هه به ، چو و ايم ددزوويه
- آغا ته شريف ي ، يو چوه
بايز - ره بيك نارد ي ، له شوپنيو بردي
- نامي رژگاري بده به كوردي
بايز - زور باشيان به خير هينا بوو ؛ « نه ي چون
بايز - ديقه زموو به پي ي فيلان قه سپو روون »
بايز - وای هه ر نه گوتوه ، پيم انترابه
بايز - يو لای تو آغا ابن و سنايه ؟
- والله وای ده گوت له خوم پيستوه
بايز - كه وای آغا بووه
بايز - به له هه مو كه س پي ي ما خوليايه
بايز - نه فام چي وهختي جه فهنگه و كايه
- پيم بلي چي كرد چلون هانه وه
بايز - با تون و نيويك خه رافا ته وه
بايز - آخر شهر چي ده مه ي ربه نه فام
- نازاني عه به رستن بي مه رام
بايز - آخر هي آغاش و كه هي من وايه
- چو بو لای نه وه ي له شايه

الکول

« انما الخمر و الميسر و الانصاب و الازلام »
 « رجس من عمل الشيطان فاجتنبوه لعلکم »
 « تفلحون ! »
 « توراتنی مقدس آیه ۹۲ و سورهی مائده »

به راستی دینی گهوره و پاکی « اسلام » له ذیر کردمی هیچ جووره آموزگار یکی رانهوه ستاوه ایوه چاک سرنج بده نه هم آیهته گهوره و هم دستوره بهر زمی سهرمه و پیری لی بکه نهوه بزائن چه راستیو حقیقتیکی نی دا بیزراوه مگر بی هبته بهر چارش

گوئیوی : بهمردی لیوت بیزبوی
 رزگاریت بوی دعنی به خیوی
 آغا قهرموو بووی ، آزلاتی بیه ؟
 قهرمایشنی من له سر قهنده
 مگر هم دعنی قهنوزین باشه
 وایلا هیچکار کازم له پات
 بو مثالطه زینی هینابوو
 له ساپی وائیش نیر قهندوچابوو
 بابز — دهک نهژی باپیر ، تمهش خه بهربوو
 ده خوینی سالی ، جاریک همیشه ...

که همه (۱۳۶۰) سال له و بیش وانا له سه رده میکا که ترووسکی زانت له هیچ قوژ بنیکی گیتی دا دبار نه بو و دونیاله له ژیر به رده میستووری نه زاینده ده ژیا گونراوه تووشی سه سامیکی زل مثبت چونکو تازه زانستی ایروخه ریکه تی بگا و تی بگه هینی که ده کار کردنی آلکول چه نده زیان به مروک نه که هینی

نازانم نهوانی خوارده و می آلکول دارده خونوره بوچی زگیان به شوپان ، به مناله ساوایی سوچ و گوناوه کانیا و به مال و دراویکی که به هه اران دوردی سه ری وده هینی نه خن ناسوتیت ؟ همهش هه له بهر خوار دوهی آلکوله که هه هینی هم زیانه مال و زیان و گیان رو خیره ناکهف دهنا که سیک که آلکول ههمل و شعوری لی نه نه ستاندهیت به هیچ باریکدا بی خوش نایی لهم دونیا به دا چاره رهش و مال و برات و بی خانومان بی نه وال خواره دوزیانی که وردهی آلکول که زانستی تازه دهری خستووت نه خه بهر چاوی خوینره خوشه ویسته کان :

- ۱ - په کیک له زیانه کانی آلکول مردنی بیرو هوشه که ورده ورده به بیداده می که سیک آلکول ده خوانه وه هه رشتیکی له درزا بی زیان فیری بووه له بیری ده چپته وه نه نانهت ناوی جیگا و آوال و ژنو مندالی خوشی لی تیک ده جیت نه که ره نه نهت کاری ده وژی و هوشی ایشه که ی نامینی هه مانهش آشکرا به چه به لایه کن بوخوی و مروک
- ۲ - آلکول هیز نه کانه سه رده « معده » و گوشادی هه کانه وه نه یکا به کب...یک که نیزیکه ی ۱۲ لیتر آوده با ، نه خوشی گاستریت ،

گه نجينه‌ی نه‌ده بيا

پايميزي نيشتمان

ته‌ی وه‌تت پايميز به‌خير بيت چونكو اهره‌پاومه
كهرمه‌ساردي فاصله‌كوت هينا دله‌ی شيوا و مه
بارشت آهي نه‌روئو هه‌ووي هه‌رومك چاومه
نم نسي بارشت هه‌باري ومك تحكه‌ی زوشاومه
شاخو داشي تو نه‌ونه‌ی جه‌رگي هه‌لقر چاومه

گيزه‌ نووكه‌ی سه‌ر ملات ومك هه‌ناسه‌ی پرگريه
نم له‌سه‌ر هكويشانه‌كوت نووكه‌ی ته‌لبي حزيه
ووشكه‌ بوشي ده‌شته‌كوت به‌ته‌ی جه‌رگي آگره‌پت
ساردي هه‌شكه و تو مزاره‌ت ومك ده‌روني پر بره‌پت
به‌رگه‌ رپواني دره‌ختت هه‌ره‌كه‌ی نه‌وتناومه

فله‌گون ، آتريه‌ت و زورجار دل ايشه‌ی تارتار و هه‌ميشه‌ی له‌ته‌پچه‌ی
راسته‌كپنه‌ی شواردنه‌وه‌ی آلکول دپنه‌سايه‌، خوزگ ايشه و زگ
چه‌رون كه‌زبانان ناپير دريه‌ت نه‌گه‌ر به‌انه‌ويت نم هيزه‌ زهانداران‌ه‌ی
كه‌ آلکول هه‌پكاته‌ سه‌ره‌مه‌ر اعضابه‌ن شرحي باه‌ين پيويده‌ كتيبيكي
چهنه‌ هزارلا په‌ردي بنوسين كه‌وايو و چاري باه‌س بي تا له‌كاته‌ شوپدا
له‌ی بدوي بن

تهی و متهن یا پیکه وه هه لکه ینه سه ر گریانو زار
تو له بو که نجانی لادی من له بو لاوانی شار
توله داخی هه لپه ریتو من له داخی عود و تار
هه شکلی خویشین دابریزین ههروه کومه وری بههار
گه ر حه یام بی خوینی جه رگم شه به توشه کراومه

تهی و متهن تومه ماله کت بوی کهی وهام و برانه بووی
کهی هه سیرو ژیر چه بوکی دوشنو بیگانه بووی
(بین الله) وه ته ت هه رتا که بوی مهردانه بووی
عصری پیشو بیشه لانی حکومه لی شیرانه بووی
من که ناروم حبی عصری مه رده لانت داومه

تهی و متهن خومت به ناحق سه رکز و آواره نیم
روله کهی خوتم به پاکمی ؛ دوشنو خوین خواره نیم
چونکه رولهی کورده کانم وه حشیو په تیاره نیم
وامه زانه کهوته روژی خوی وهام بیکاره نیم
سهیری منری دوشنت که ؛ تیکه لی خوینا و مه

قهومی کورد باخوانه مینم بو هه نا سهی ساردتات
بو غممو آهی دهرونو بو دلهی پر ده ردتات
بو لهی ووشکو به بارو ره نگو روی زه ردتات
دور له خوی بی شوینی مجنون چوله شاخو هه ردتان
شیوه نم سه ره شقه کورده بو و متهن کیشا و مه

نهی و نهان هیندی به ناری تو و به جاسوسی تام
 نهی و نهان به عضی له داشی تویه بو نه په نندی عام
 فیصکری خومت بو به بیان ککم مختصر آخر کلام
 شرطه ناتویی حرام بی زیاره تی بیت الحرام
 جی سعی مروه و صفات دهشتو ده ری شه قلاومه
 نهی و نهان بی شوقو ذوقی رایشی بی مولادیه
 بیستوت بینازه ایرو کاری بی فارهادیه
 ره بی خسرو کو برو که ریبی هر له ساری دادیه
 بوهمو کهس ده وره ده وری حورریبو آزادیه
 « من به نه نها بو نه سیرم ، روژی لی تو ماومه »
 نهی و نهان نار بردنت بو من یقین شیتانه یه
 شیره کت بو یاره ایرو خادمی بیگانه یه
 من که بی پاره دو صهد کوشش بکم نهفته یه
 نهی و نهان خلقی نه لیت بیم قانعی دیوانه یه
 نهی خدا چی بکم لدهست هم ملکی فو تاومه

> نهم ههلبهسته جوانه‌ی ژیره‌وه دباری «
 > (فانی) به که له ژماره‌ی ۲ داناسیو- «
 > تانه (آغا) به کی زانا وتی که بشوه «
 > ایسه به وهسیله نه‌ندامی ژماره ۲۰۰ «
 > په‌پوهندی مان ده که لی هه‌به «

دهلیم

یلیم

وناویرم

قسبکم دینه سه‌رزاری ، ده‌لیم ییلیم و ناویرم
 له باسی (خان) و ره‌قتاری ده‌لیم ییلیم و ناویرم
 هه‌گه‌ر زورت هه‌بی یازهر ، ده‌لین توی که‌وره ووسه‌روه
 ته‌مه‌ع کارن ، ریاراخهر ، ده‌لیم ییلیم و ناویرم
 له لایان گه‌ر (فلاطون) ی ، که نه‌تبی یاره‌مه‌چنوونی
 دلیرن بو به دیو دوونی ، ده‌لیم ییلیم و ناویرم
 هه‌گه‌ر مانه‌ندی دور پاکی ، که نه‌تبی بزومه‌ر خاکی
 نه‌ماله‌م قومه‌دا چاکی ، ده‌لیم ییلیم و ناویرم
 هه‌گه‌ر وه‌ک روسته‌می ده‌ستان ؛ به‌غیره‌ت بی له‌هه‌ر مه‌یدان
 ده‌لین بی یاره‌به و نادان ، ده‌لیم ییلیم و ناویرم
 هه‌وانه‌ی ایسه‌مالدارن ، فه‌قیربان بی وه کومارن
 خودا بو واچه‌فاکارن ، ده‌لیم ییلیم و ناویرم
 مرووت جومله‌فه‌وتاوه ، سه‌خا‌هه‌ر ناره‌که‌ی ماوه
 هه‌چه‌ب هه‌صریکه‌روویداوه ، ده‌لیم ییلیم و ناویرم
 که ، مالت بی ، که مالت‌که‌م ؛ هه‌گه‌ر نه‌ش بی به‌نی آدم
 ده‌لین آزابه‌وه‌ک روسته‌م ، ده‌لیم ، ییلیم و ناویرم

مهالته ایسته قوتاره ، مورو ماینوو بهزن پیاره
 وولانی ایبه شیواره ، دهلیم بیلم وناویرم
 درو زور گهره بازاره ، صداهت کاسد و حواره
 دیات پاکی دنباره ، دهلیم بیلم وناویرم
 له بیگی صدقو وحق بیژی ، بهکار دینن درو ریژی
 که صادق بیی دهلین گیزی ، دهلیم بیلم وناویرم
 ... « بزین » و « گا » و « کر » ، له نیو خانانه ناجی سر
 هه دالت بو ته فیتنه و شهر ، دهلیم بیلم وناویرم
 له بو خانان هه مو و دنیا ، بیته زیر و قه ندو وچا
 تهرک ناکن ... « گا » ، دهلیم بیلم وناویرم
 له بو هه نه وه هه شخاصه دزی هه بیه سه شخاصه
 هه قهط کی خانه حق ناسه ، دهلیم بیلم وناویرم
 له باتی کسی هه قلو دین ، درویه وجه هلو کین بچنین
 دهلین زاپونه شهر یو و چین ، دهلیم بیلم وناویرم
 تروی بیی تهنکو کرده کاکه ج سیله بیی مپزه
 دهلی « آغا » موی هه مهه ، دهلیم بیلم وناویرم
 بلین گرو دتی ایشانه ، که « آغا » دینه جولانه
 دهلی مهشهر نابانه ، دهلیم بیلم وناویرم
 بهلی بهک هه قه آغایی بووان دینی دوسه شایی
 تماشای ایشی خورایی ؛ دهلیم بیلم وناویرم
 بلی فانی بهی باکی ، له نیو آغانه ما چاککی
 رجام وابه نهی شاککی ، دهلیم بیلم وناویرم
 دهسه نامرده یا هه رده نهسه ر آزابه یا جه رده
 لهسه خوبانه هه مه رده ، دهلیم بیلم وناویرم ۱۹

کومه لی هیواو و حهرفی « ژ.ک »

ل.ب.آ شامریکی به ناوبانک

تهی خدایا بوم بئیری قاسیدیکی سینه صاف
بچته خدمت کومه لی هیواو و حهرفی ژ.ک و کاف
گیر نه بی برواله قهولی من بچی بی بان بلی
تهی مدیری اتحاد و تهی مهرداری اتلاف
من له داعی کوردی به دنه خلافتو بی عیلمو سهواد
یاده بی بزم و میا هجرت بکهم بوکیوی قاف
عنصرو مایه تی تم قهوما هر کبیره و غرور
هیچ له باریان دانیه شهیری دروو لاف و گزاف
حق نه ناسو ناسویاسو بی ته ساسو بی حه وان
مفسد و تهغلی غه رهش مایل به جهورو اعتراف
گر ده چن بو کر دزینو راوورو توریکرتی
واده زانن ده چنه سهر شایبو زه ماره ندر زه قاف
کس نه بی بان بلی تهی پوررتیغا قی می ویناق
تا به کی تو خداهه تا کی تو شیتاقه و اختلاف
غهیری کوردی بی تعصب میلله تی دوئیا هه مو
بونه صاحب تهروم تو عیلمو سهوادو موشکان
اخترامی رادبو و ته بیاره بویه هانه روو
چونکی بی بان هیچ بوو ماشینی زه مینیو تیلکراف

هيٺه تو ته وره ڪه بي گوروڪه روڙي غيره ته
 دهن ٻده ٻنه دستي ٻهڪ روو بگهه مهيداني مهضاف
 رهني ظلمو حيفظي ناموسو حقوق ميله تي
 چاڪتره صدر مرتبه به زيارتي به يتوطواف
 يا به آزاديو به شادي دهچنه نا و حلقه ي ميله
 يا له سهر گورسي سهر مل ده چته نيو حلقه ي ته نافي
 پياوي بي غيرت ڪه مشهوره ده ليت دهن ي نه
 ته و حدينه زور صحيحه بيشڪو شيبه و خيلاف
 تا نه پيني دهردي سهر هرتا نه خوي خوشي جگر
 تا نه کيشي خنجر و ششير له کالا نو غلاف
 نههني آزاديو شادي وه دهن ڪهس ناڪه وي
 هره به محض « يا الهى نجانا من ما تخاف »
 خوبه خويتن وهڪو نه لفت به لايونه چنه بي
 منڪسر وهڪ حره ي ڪانو منحنى وهڪ شڪلي قاف
 نه ي خداوندا به حورمهت حاضره تي خيرالبشر
 آفتابي آسماني جواره مي عبدالشاف:
 مه حنى لطف و مهربانهت اصلاحي نهحوالسان بگه ي
 يه يايوهڪي حساي بي گري دل يا ڪو صاف

مه رامي کومه له کهم دینگه!

ك ت آ
ع - هزار - ۲۰

له خوشی کومه له وه چهنده خوش ورینگه ورینگم
بزانه کورده تمن کیم که هبنده ژبروزرینگم
بهیری نهجانی و متان دا دهروم به عزمی مهتین
محافظی و متان نه منم مهتالی گولک په سینکم
له عیشتی شیرینی میلی له یستوونی مخالف
له بانی نیشی فرهاد تمن مزوله قولینگم
له دم بررینی نهوانه ی له کومه له م به دگون
له بار و تیژه ده می مووده کا هقهستو برینگم
به یشتیوانی خوا زووم له بهینی و و و و و و
دهینی باز و شهینم له راوی قاز و قورینگم
مه رامي کومه له کهم > دینگ < ۱۰ صونی توش چهلنووک
له تویکولت دهر نه کازوو که بی به بهردینگم
له کوزی کومه له داخل که چوو هتیرو > هزار < م
به را بهری نه توی ی ۲ مو حریفی شیر و بلینگم

۱- دینگ هسباییکه بو برینج کوتان له کوردستان به کاری دینن
به معنای < چاک، باش > یش هاتوه

۲- نه توی ی له شیوهی مو کوریانی ی دا به دوژمن ته لین

آخافتنی خوشك و برایان

ل . ب . ل : آ . ش . هین

خوشك (دید) :

كاكه گیان : لای کوردی شوخ و شنگ
 تاكه نگی ده بی بی هستو بی دهنگ
 دلیو زبردهستی ، مه سپری تاكهی
 روت و بی مالیو نه قبری تاكهی
 له ژبر زنجیر و كو تا ده نالی
 مه گه ر دیوانه و شینو عه ودالی
 تی فکره خه لکی هه موو آزاده
 هه ر توغه مناکهی ، هه موو کهس شاهه
 و هه مه پدانی له ریبی نیشمان
 له لات هیچ نه بی ، مال و سه روو گیان
 تی کوشه بو شووت تاکو سه ر بهست بی
 عه بیه له بو تو دیل و ژبردهست بی

برا (کاک) :

نیده گیان : کچه کوردی ژیکه له
 داوینی پاکت دووری له به له
 « له نین » هه لستاخللی « چار » شیوا
 نو هیشتا هه پسی له ژبر پارشیوا ۲۳

بوچی نه گریم!؟

ل . پ : آ
ع . بیژمن - ۲

هرچی سر هل تیرم و چاوم بهم آسمانه شینه جووانه
کوردستان ته که ویت ، نو وندی دهچه سر کانیار وشه تاوو
جو باروو و باره کانی کوردستان ، هر که شینایی دهشتو کیوو میرگوو
چیه نه کانی وولانه که مم دینه بهرچاو ؛ له باتی شایی و شای لوغان
له سر تم دله پچکوله گوشتینه ساراو ناسکم کوسه ییکی سهختوو
گری به کی توند پهیدا ته بیت که تاله سر چاومی چاوم فرمیک
هل نه حکولیو به سر آگری دهروونا هل نه برژیت بلیسه و گری
کووردهی دهروونم دانا مرکیتوه .

تو خوا چون نه گریم!؟ چون خوینی بهرکم به جوگی چاوما

کچی هه موو کس ابرو سر به سه
هر حافی کچی کورده بی بی به سه
یسینه له بی تو زنجیر و حکوت
> دیده < . گیات بهم یاری > برا < ی خون
له ربی نیشتمان به هیوای خودا
خه ریکی کار میت با خوشک و برا
له گرین > ژان دارک < ههسته وهک مردان
دوژمن وه ده رنی له خاکي کوردان

به نهدمه، سه ر چیه نهی ناز و بی خاوه نه گهی کوردستان؟! تا به لکو
گولا له سووره ییکی جووانی بی بگه شبتوه و منیش به نالی زار و
هاواری زاری نه خوشی له گیان بزار، وهك بولبولو قومریو هو زار
نهك جار و بار روژی. هه زار جار به دموری نه م گوله آله جووانه
دایسو بچمو بلیم:

گولیکی خوم بدادم بیچ و ناوش به آوی دپده کانم دادم آووش
به دهر گاهی ابلاهی گهی رهوابو گول نه زمورو دیکه ری گیری گولاوش
که خاکی بیروزی و پر دوزی و آخی بی آخ و داخی وهك مسك و
هه نهری، دارو به ردی زیر و زیو مانه ندی بهش به شو له ت له ت
کراوه و هه ر پارچی به دهست به کیکه وه نه نالینی.

من چون نهی دل به گیتی خوش گم، چون چاوم به رای
بداله دنیا بنورم؟ تا بینم که له سه و سفره ی ره نکین و رازاوه ی
خوا کردی جیهان هه مو و گهس به شی خوی هه ل گرتوه و کوردی
به سه زمانیش واله دووره وه وه ستاره به داخ و هه سه ره توو کلو لیوه
چاوی بریوه ته شایی. و زه ماوه ندی در او سیکان که به شه آکه بان لی
نه ستانده و اپتاش که دلوا یلن لی نه کانه وه گانه ی بی ته کن.

تو خوا برا گه ل وه رن تاله سه ر کانیاو یکی ساردوو جوات
کورر بک بیه ستین نیر تیر جو حالی زار و ژبانی نه زاری نیشته نه
جووانه که مان بگرین، به لکو فرمیکی دایکی نازدار و بیچاره ی
نیشته انان که به چاوی کتیاوا هه برژ بیه سه ر گونای دهشتوو دهری
کوردستانی بی ناز به دیتی گویانی به به روش و ته سربنی به جوش و

ئه ستیره ییکی تازه له آسمانی چایه کانی کوردیدا

جوانمیر یو ههردوم دوستی بهریتانیای سهوره

کورد ماوه ییکی زور له میژه ههستی به نهچاهت و مروک
خوشه وستی بهریتانیا کردوه هم حکومه ته گوره به په دریزایی میژوی
امبراطوریتی خوی هه میژه باربزرگاری آزادیو سر به خوبی و بهر-
وه رینه و پی که هینیری نه نه ره بچوو که کانی گیتی بوه زورچاران
وه گو هم جاری ایستاله سه ره حتی نه ته وه ییکی بچووک بهرهنکاری

خروشی ایبه و وشک بیتوه وتوزی دلی بکریتوه و هم کرو
گلپه دهرونی دامر کیتوه

نا! نا! : براکان ، خوشه وسته کان واگویم له آه و ناله ی
نیشانه که به کورو زانه وه بیم تهلی روله گیان هریان کاری
پیریژانه! نا ده رگای هردن و مراندن له سه ره پشتانه شیوه ت
وزاری ایشی نا پیاو په ستانه! خواپهش خومان به لاییکی آزا
ته زانین و معنای به زین نازانیت که وا بو و با بچینه سه رجیا
بلینه کانی نیشتمانان به که وایی تهوان په یسانیکی برابه نی بیه ستیت
که وه کو هم چایانه زهنگین و سه نگینت و به خوبی جهر گمان
دهنگین بی ، بو گهلی هه ژاری کورد دواپی هینی ژبانی نهنگین بی ،
بسته یارمهتی دهری ایبه بو مردن و مراندن له ریکای رزگاریدا

نه تهوه بیکه زل و بیدادگه و متمکار بوه آسایش ته تهوه ی خوی له
 پینا و آسوده بی مهردوم ناوه به نا یه تی تیشکی تم هه تاوه دلویه
 له کوردی بیچاره و چاره رهش و سه مدیتو و حکومه تی بهر تیایا
 هر جاره به چه شیک بو تهوه ی پیش کوه تی گه لی دووا که و توور
 مهظلومی کورد، به راستی بیویستی خزه هایه تی خوی له گه ل ایسه به جی
 که یاندوه ته مجارهش له بالبوژ خانیه بهریتانی تیشکه ی ته سئیره بیکه
 رووناک دره وشا کوواری ده تگی گیتی ی تازه یان به کوردیکه
 زور په تی بووه دره شستین ژماره ی په کم مان خویندموه گه لی هیژاو
 به نرخه یه زدان یارمه تی دهری خو یو خاوه نی بیت .
 بهلام ههروه کو زاندراره کورد تهماع بان زوره و بهمانه پر ناپیت ایسه
 له حکومه تی بهریتانیای گوره تکانه که ین ههروه کر له « یانا »
 ابستگه بیکه رادیوی به ناری کوردستانه وه بو کردرو بنه وه و له هه مو
 کوردستانا ده تگی داوه ته وه هه روه ها رادیوی له نده نیش روژی
 سه عانیک له بهر نامه ی خوی بو زمانی شیرینی کوردی ترخان بکا .
 بزی آلاه لگری آزادی گیتی بهریتانیای مه زن ! — نیشان

ووتاریکی فهله فی

هیزی بیر له (رهوان) ی میلیه تان دا

$$ل . ب : \frac{آ}{م} \text{ به بیان } ۲۱-$$

هه موو ده زانین که میلیه تی ایسه بهر حالی چند ههزار سالیوه

که نه ژیر چه نگی سنجیه (نه خلاق) ی ره زیله ی: دوو بهره کئی ،
 خو خوری، حسادت ، نه ماع ، پاره پهرستی چیگا دوستی ، بیگانه-
 وبستی ، نه بوونی ههستی میلیت و نیشمان بهره ری و خوش
 رابوردنی شه خصمی و گه لیکه تریش له م وینانه دایه خسیرو یابه ندبوه
 سنووریر کردنه رمی زورتهنگ بوته وه نه نمانت نه م جه نک و آزاومی
 ایرو که هیزیکی تایه نئی کردونه سه ره میسکی هه موو نه ته وه کانی
 گیتی وه آمادهی کردوون به کوششیکه بی ووچان که بو دواروژی
 خویان کار بکن بهم جوهری پیویسته نه تیوانیوه گورانیکه فیکری
 بخاته ناو کورده وارپوه .

پیش هه لایسانی جه نک هه موو وه تهت بهره وانی کورد
 بی یان و بو که نه گه ره گیتی دا جه نک دهس بی بکات به جار بک
 ماهرزی نه نه ککوری نه ته رمی کوردتیک نه دا و نه به نینه سه ره باریکی
 له بار (ماعه) بو پسانمن و دارینی زنجیر و که له مهی دیلی: نه ک
 هه نیشتمان بهره وانی کورد وایان بیرته کردوه به لکو نه مه بیری
 که لیک له زانا یانو تیگه یشتووانی دونیا بو و چونکو کوردیکه له دوائ
 جه نگی رابورد و نویهری نارد بو کونفرانسی آشتی و له ته نجاسا
 مهسه لهی کوردستانی خسته حاله تیکه بین المللی وه کوده ش زانن به بیانی
 « سه ره » حقی ژبانیکی سه ره به ستو بی « آغای سه ره » ی بو
 کورد ته ضیبت کرد باومر نه ده کرا له م جه نگی داهینه ساردو
 سرر بنینه وه
 ماویه نئی

۱- ره وان واتا روو حیه

ژنیکی بویژی گورد

آ. پ. ل. ۰۲ لاو ۱۰۰

حه یران خانمی دونبلی

حه یران خانم کچی کریم خانی کوردی دونبلی به که له
(نه خچوان) ی ته ققاز راهانوو نه دور و بهری شاری (وورمی)، و
دا نیشوووت .

حه یران وه کوو زور بویژانی کورد به کوردی شیعی هل
نه بهستوه یا مه گهر هلی به سینی وه دهست نه که وتوه

دهر باره ی ژبان و بهسه هاتی مه مه ژنه بویژه که هه له سینه کانی
له پله بیکی بهرزی مه ده پیدا جگابان بو کراوه توه زانیار بیکی وا
نه که ینو سم نه واله خواره وه غزه بیکی فارسی مه خمه بهرچاو
له دوا یشدا مه که رشتیکی تازمه دهر باره ی هه یران وه گیر که وت
له نیشمانا ده رجی مه که م :

میان جمله مه رویان ؟ تومی سر دفتر خوبان

رخت چون کوی خور باشد ، بود زلف کجبت چو گان

جمال تو بود گلشن ، چه گلشن ؟ گلشن خوبی

چه خوبی ؟ خوبی یوسف ، چه یوسف ؟ یوسف که مان

دو چشم مست تو ظالم ، چه ظالم ؟ ظالم کافر

چه کافر ؟ کافر رهزن ، چه رهزن ؟ رهزن ایوان

۴۹

تاران - آنگارا

بی گومات هموو کوردیک ناری هم دوو شارباژبرا تهی
 بهیستوه ، بهلام هیزیکی هم دوو ناوه تهیکه نه سهر بیرو رعوانی نیشتمان
 بهروهرانی کورد که لیک ده که ل هم هسته فرقی هه به که کورد
 (مال و مقام) دوسته کان بو یان بهیداته بی له کاتیکا که له دوو شار
 باژیره ی ایران و تورکیا به دوین . چونکوو هموو کوردیکی دلسوزو
 تی که بشتوو ته زانی که له دوو شاره زله دا چلون چاره نووسی نه ته وهی
 بی کهس و کهس بیگانه ی کورد وه کو تو بی ی بی (فوتبول) ، باری
 بی ته کریت .

چونکو که نجبه ووریا و خونیده واره کانی کورد به پیچه وانهی

لب لغات بود غنچه ، چه غنچه ؟ غنچه روضه

چه روضه ؟ روضه جت ؛ چه جنت ؟ جنت رضوان

بود خال لب هندو ، چه هندو ؟ هندوی ساحر

چه ساحر ؟ ساحر فتنه ، چه فتنه ؟ فتنه دوران

زبان تو بود بلبل دهان تو بود چشمه

چه بلبل ؟ بلبل خوش گو ، چه چشمه ؟ چشمه حیوان

بود حیران ترا عاشق ، چه عاشق ؟ عاشق بیدل

چه بیدل ؟ بیدل واله ، چه واله ؟ واله حیران

نیشتمان - بو بزه کانتان هم غزه لهی سه ره وه وهر گیرنه سهر

کوردی بومان بنیرن هه رچی با شتر بیت چاپی ته که بن .

دهرده گن به لام کورد ، ره گهزی پاکی ایرانی خزمی کار به دهستانی
شار بازیره گوره که ی تاران هتی نه کووار و روز نامه ی بیست
نایی به کوردی یخو بیست . کار به دهستانی آنکارا یی هر وه کور
تاران به اکوو که لی زیانتر کورد یان ته نکه تلو کردوه وه کو
بهیستوو مانه هر لهم دوایانه دایه ند که سکپان له گوره کانی کورد
له ناو بردوه .

ته مانه هه مو ته تبجی خوار تیکه پشتن یا له خوگورینی کار
به دهستانی تاران - آنکارا به که تی ناگهت یا : خوباش نه بزانت
مهست له ی کورد تا سالی ۱۹۱۹ به مهست له یکی (محلی) جگایی
ده زاندره به لام لهم روزه وه که ژنرال شریف پاشای به در شانی
لایحی مه شهووری خوی ته سلیمی کونفرانسی آشتی کردوو داوای
میملی کوردی خسته ایکی به نده کانی ۶۶،۶۳ و ۶۴ ری به یسانی
< سوار > ایتر مهست له ی کورد بوته بر میاریکی (بین المللی)
ووازی لی ناهینری .

چاک نه تی بگن کوردیکی زنجیر پچرینه ری که چنه . هزار
ساله زمانی خوی راگر توه و زور کهم زمانی بیگانه تی دا نفووذ -
کردوه به ته نکه ناو کردنی ته وان دهستی لی هه لئا گریو زمانه
سکای نایی به تورسکی یا فارسی ته گه به دزیش بیت له بین
کیوانیشدایت کووار و روزنامه ی خویان دهرده هین
گویا مهصله هت نه چاوبک به دهستوره که ی ته تلاتیک که له
دوودرونی وه کوو آوی اوکیانووسی آنلاتیک صاف و روونی

سه‌رەك روزوولت و مېستەر چەرچېل راهاتوته سەر كاغەز و مارشال ستالین پيشوای دلیری سوووستانیش ته صدیقی كرده دا بخشینت و حالیری بین كه حەقی ژیان دراوه به هەموو نه تەوه‌ییکی بچووکی گیتی كوردی ده میلیونی وا لەت و ككوت نامینتەوهو حەقی خوی دارا تەكات .

— بوچی تەبی بزانی كه نه تەوهی كورد له چه ته آغاو سه‌ردار عەشیره تيك نه‌هاتوته به‌رهەم كه به‌دروو درو هەلیان خەله‌تینت و بیار كەن نه‌گزر كه نه‌ نەشتان به‌ر و مەركانا تەگەر تەم كار به ده‌ستانه تی ناگەن تەوا ایبه بومان آشكرا كردن خو تەگەر وه‌ككو ایبه لیكمان دا و ته تیده گەن به لام له خویان ده‌گورن ایبه قاقا پی بان پی ده كه‌نین چونكوو پیاوشت تەبیشت له خوی ناگور یو خو فریونادا

ایبه پارلەمانی تاران و آنکارا ووشیارده كه پنه‌وه كه به چاکی له‌م نوو سراوهی ایبه وورد پینه‌وه و له روزنامه و رادیو دا وه‌لامان به‌خوه چونكوو كار به ده‌ستانی تاران — آنکارا له خویان تەگور نوو خوشیانو پارلمان و نه تەوه کایشیان فریوده دهن كه پی بان تەلین کوردستانیك له گیتی دانا به ته‌شکیل بوون .

گوردستان

له ژماره ۳۸ ی روژنامه ی (روژا نوی) ک
مه میش له (اخبار الحرب) و وری گرتوه

خه لك ژوه لانی كوردستانی ای چیا یین و سپه یی تشته هندك
دزانن ، ژبه ركو سوودا وی وه لانی ده نه شریاته ده کیه ، دهق و
وه سفی ویده ، کیم تشته هاتنه نویساند نو پلاو کرن .

هه رچی ته شکلاتا سیاسی سوودا كوردستانی دوی واری ده زی
ته قه نجه ، كوردین کو مندار ی وان دناو برا ههشت و نوه ملیونان
ده به ، وه لانی وان ان چیا دار و س گوشه دنار به پنا ترکیه ، ایران
و عراقیه هاتیه لیک وه کرن ، ته تقسیم کرن

برهك ژ كوردات د سوویا با کووری ده نه ، النی پچوك و
ده ونه دن ده روو نیشته ، كوردین عراقی قه ده ری ملیونه کت ،
كورد ژنه ژادی آرینه ، وه سفین وان ان خوسه ر هه نه بزه مانه هکی
خوسه ر داخیون مه و زمانت دمیته فارسی بی ، لی ناکه وه نیزنیگی
عه ره بیا كوردب هیرالپسی تینه وه سفانندن بخوژی بی افتخار دکن
کو دنا مله تین دنیا به هه ری قه و پترن

رووی هه ردی كوردستانی عراقی بقاسی اسکوتلاده به تی ده
به رگه هه وه لی هه نه کو چاو کیم جاران ژوان سپه یی تر دینیت ،
وی وه لانی چیا یینه آسی و رووت هه نه کو بلیند پاوان دگه بیت

هه تا ۱۲۰۰۰ بی یا ۰۰۰۰

۳۴

زور په تین دست پی بکریو ماوهی خو آماده کردن نه ددی به دوزمن ، ستالین هم نامه یانهی که باندہ کومیتہی مہرکہزی کومہلہی بلشویکان ، کہ لیک له تہ یاران (مخالفین) بہر بہرہ کا نیان له گہل هم بیرہی له نین کرد بہ لام پی دا کرتنی ستالین قسہی تہ وانی بردهوہ پاش بہم جورہ بیرہی ساز کردنی انقلابی عسکریہی له بلہی بیروخہ ہاتہ پایہی کار پی کردن .

لہو دہمہدا حکومہتی مووہ ققہتی لہ زیر فرمانی (کرونسکی) دافہر مانرہ وای روسیہ بوو لہ نین کہ کہ یشتہ بطرو کردوو له کومہ اندا مہیداتی بوہ لایساندنہی آگری انقلاب ساز کرد چاویکی بہم لاو لادا خشانہ دیتی مہردوم له سیاسہتی ستہ مکارانہی (کرونسکی) وہرہز بوون بوہ بہ آشکرا کوتی : « ایہہ بر یارمان داوہ فرمان لہ دست حکومہتی مووہ ققہتی بستین و بیدہ پتہ دست مہردوم ۰۰۰ » نا روزی ۱۲ دہی اوکتوبری ۱۹۱۷ لہ نین مہمور پیوستیکی انقلابی ساز کرد بوو لہم روزہ دا بو کومیتہی مہرکہزی وہ ہانوووسی : بحران نیزیک بوہ ، بہ سہرہات و داو روزی انقلاب دہ ستاو دہستی پی دہ کری ، شہرافتی کومہلی بلشویک کہ وتوتہ ترکزہوہ بلشویکان تابی چاوہ روانی بریار و تہصیباتی کنگرہی سوسیالیستہکان بیت ، تہ پی بہ گورجی اختیارات لہ دہس حکومہتی (کرونسکی) بستین دہنا انقلاب لہ دواہ دابی کہ لکہ « لہ نین لیرہدا لہ آموزگاری « مارکس » و « تہ نکہلس » استفادہی کردوہ بہ نایبہتی بنچینہی ہدراہ عسکریہی لہ سہرستہ (جملہ) ی بہ ناوبانگی « مارکس » کہ تہلی « غیرت ، غیرت دیسان غیرت » داناوہ ۰۰۰۰ ماویہتی

داسياوى بو چاپ

پهزدانى بهر ز آكادار ورا كرى ته ندامه كاني صتومه له بيت ۹۸ و
 كه زانان دراوسان لازمه له هه موو شوبنك را بهى داوا كړوت
 بومان ده تيرين لم مانگه دا دس به كو كړدنه وى دراو بو په رده دات
 به انتشارانى كومه له كراوه له ژبره و مڼورى نه و ته ندامانه ي پوليات
 داوه ده نووسين .

نيوى ندام	پوولى تور كبا	پوولى ايران	پوولى عراق
۱- ع. ههزار	۵/- ليره	۱۰۰/- ريال	۸۰۰/- دينار
۲- م.خ. بارزاني	۷/۵ <	۱۵۰/- <	۱/۲۰۰ <
۳- م. ج. لاو	۷/۵ <	۱۵۰/- <	۱/۲۰۰ <
۴- ع. م. ره وادى	۱۰/- <	۲۰۰/- <	۱/۵۰۰ <
۵- ع. زوراب	۱۰/- <	۲۰۰/- <	۱/۵۰۰
۶- ه. آرزى	۱۰/- <	۲۰۰/- <	۱/۵۰۰ <
۷- ا. ا. رزدي	۱۲/۵ <	۲۵۰/- <	۲/- <
۸- م. ا. سه ريق	۱۲/۵ <	۲۵۰/- <	۲/- <
تيكرا	۷۵/- ليره	۱۵۰۰/- ريال	۱۱/۷۰۰ دينار

له ژماره ي دوابه دا نيوى ته ندامه كاني دنگه ده نووسين

(الله)

J. K

نیشتمان

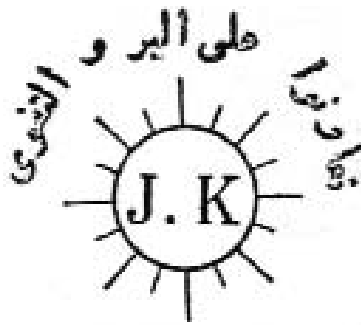
بلاو که ده وی بیبری کومه‌لی ژ. ک
کواربکی نه‌دهی، شوینده‌واری، کوملا به‌تی، سیاسومانکی کورد به

ژماره ۵ سالی یه‌که‌م ری به‌ندان ۱۳۳۳

تو نه‌مردوی نهی صلاح‌الدینی نه‌بیووی نه‌سب
دهر بزی نهی شاه به‌پتی کورد نهی به‌خیری ده‌سب

بژی کوردو کوردستانی کوردی

لهدهم برشی لهواندی له کوردی بهام بهام کورد
لهبار و بژی دهی موددهکا دهستور برشکم

نیشمان

بلاو کوردی بیری کوردی ژ. ک
کوردی کوردی، خوبه واری، کوردی لایهتی و مانگی کوردی
ژماره ۵ ری بهندان ۱۳۲۳ سالی به کام

کورد له حیاة نهیسهگو پیدایهتی دا

- « کاکه بشکویان : له ژماره ۲ سالی »
- « پینجه می گه لاویزا به بهروش وه »
- « هم بامت بو کرد بووت کوردیو »
- « گله یشت کردیو که آمانجی سیاسی »
- « راستی زانینی کوردیوه پیچه »
- « وانای همو دیریگو میژویه کئی که »
- « تا ایرو که بیری (زانستی آزار) »
- « وه فور سراوه ره گزی ایبه پانت »

- « بردوتنه وه سه ر ره گهزی تورك »
- « چاوه كانم نهت يستووه كه سيك »
- « كه سيكي ناخوش بو يي خه ونی گولپه یی »
- « (جذام) پیوه ده بیثیت ته واله ژیره وه »
- « وه لامي تم تومانبه (بهتات) »
- « به دریزی ده نووسم صكه دانهری »
- « ته نسیكلو پیدباش ییخونپنه وه »
- « كتیبه كه یی ته صحیح بكتات »

ع . یژ . ن

تا ایرو هر آثاریکی دیریکی که له ژیر خاکا دوزرا و مه ؛ هر دبريك و میژو یه کی نوو سراوه ته وه یی باسی کورد نه له ۱۸۸۰ لاپه ره ییکشدا باسی کورد کرایت به روله ی آریانی ناسراوه به لام هه ندی له نوو سه ره کان به بیچه وانای تم راستبو خه تبه نه له کورد دواوت جاریک ره گه زمان مه به ته وه سه ر چندو که ی چاخنی (عصر) سوله بیان پینه مبه ر جاریکی تر نه مانکه ن به تورك آشکرایه که ته مه به یی آمانج نه و ایبهش وه نه یی تی نه گه یشتیین حالی کورد له به رانه ر تم جو ره درو و ده له سه به دا له حالی بازرگانیک ته چی که کووتالی آل و والو جوانی ۱۹۰۰ ییو هکر یاریکی زور زانو زرینگیشی تووش هانیت خه ریک یی به وانای یی ریووجی کلاکه ی له ییش چاوبغا توبه هه رزانی لی بکری بازرگانه کهش و لامي بدانه وه بلی مه ته لیککی آذربایجانی هه به : « او تاجرن گوزی کور اولسون که نوو مشربین تانیاز » برو برو من تووش چاک ته ناسم کلاکه ی خوشم .

یه کیک له م کتیبه نه که ده ر یاری کورد دواوه « خه با ته نسیكلو پیدباشی » به که له لا به رمی ۲۹۶۵ دا باسان نه کات نه لی : « کومه

لیکی دو میلیون و نیوتاسی میلیون کسی هفت به ناری کورده وه
ته ناسرین هم کومه له له که ناری گومی اورمیه و وانوه هتا سر
..... الخ « گویا کاکی نووسر هیچ جور زانیاریکی دبریکی
له پاپت کورده وه ته بوه دهانا نهی نه فرمو > کومه لیکی دو میلیون
وینو تاسه میایون « چرنکو تهمله سه دا صدی دروبه و تهیا ژماره ی
هم کوردانی که ایستا له ژیر به پدانی حکومتی تورکیادا نه ژین دوی
هم همو کوچ بیکردنو کوشنه هیشاله چوار میلیون نه هاتوته خواره وه
خو کوردی ابرانش هرله کیوه کانی سنووری رووسیا و ابرانه وه
به که نار گومی و رومیه و میاندها و کیوی نه لونه ندا ته کشینه خوار
تا هکاته لورستان و سرگهزی فارس پانایی هم وولانهش تاسنووری
عراق نه روا خوبه فرمایشی نووسری خوشه ویست کورد له نه هانستان
و بلوچستانیش داهن کورده کانی هیندستان ! برا خوبیکانی کرمان !
چهمشکه زکه کانی خوراسانیش ده کل کورد که لی دور و بوری
که بلان و طالش و بهشی کوردستانی سوریه و لوپانیش خاطر ی
جه تاییان اینجا چه پیایکی تیگه یشتوو باور نه کات هم همو خاکه
بردانیشته به دو میلیون وینو تاسه میلیون که س مه سکون بیت به
بی ته حقیقانیکی که هیشا ته واو نه کراوه ژماره ی کورد به هیچ بزرگ
له نو میلیون که متر به دوی چه ند ووته بیکی تر نه فرموی
> هر چند صلاح الدین به ته واوی تورکیتی آشکرا به « ابه
خومان به وه لام بوتهم دلاویه مانده نا که بین به لام میژو ناسه کات
قانا بی نه کهن و گپ و کالته ی بی نه کات خوباسی میدیا بیکنانی
با پیر بشان نه کار نه فرموی > هر و کوزانراو پشه میدیا بیکنانیش

تورکن ؛ همه سراسامیکی سرت آ سا په پدا نکات بو هه مو خونیده وار بکی
 آکادار له دیریک ؛ ایبه نازانین له کوی زانراوه که مید پاییکان تورک
 بووت گویا ته بی تم زانرا نهی نووسری خوشه و بست له بابهت
 مید یکنه وه هه به تی شتیکی جیاوازییت له هی زاناکسانی گیتی ؛
 نا ته مه عاده نی له میژینه تم جووه نووسه رانه په که مفاخر تاریخی
 نه ته وه کاتی تر به قسه ی پرو بووچ به خوبانه وه ته نویست سالبیکش
 له چاخی حکومتهی عثمانیکاندا ته یانگوت « فردهوسی » تورکه
 « زهردهشت » ترک بووه شامری به ناو بانگ و عسری ستورد
 « میرزاده عشقی » به شیمری فارسی وه لامیان مه دانوه ته لی :

« زردشت دل نبود که آسان توان ره بود »
 « حاشا قیاس دل ز چه با انیا کنید »
 « زردشت بردنی نبود این طمع چه سود »
 « اما فقط به بردن دل احصافا کنید »
 « امروز قصد بردن پشمبران کرده اید »
 « فردا بید نیست که قصد خدا حنیند »

دیوان جی سویاس و شوکرانه په نالین که ریم خانی زه ند و
 به ماله کی ناده رشاه و غیره هه مو تورکن ایبه نامانه و میت
 چید می له ماسه بدوین چونکو دیریکی گیتی له پیشدا جوایی تم
 نووسره خوشه و بستهی داوه نه وه و جهختی کردووه که کورد ته چیته وه
 سهر دستهی هیند و اروپایی و هیچ مناسبیکی له گهل تورک نه

بیاوی چاک به ورمه‌ی خورده‌وه

م . نادری - ۷۶

بو تهوانی هاشت به تاریکین وروو
له روناکی ورمه گیرن.
به نو کسانه‌ی دست له‌سه‌ر چاویان
دانه‌نین تاروناکی سه‌رفرازی نه‌یین -
بوته‌و سه‌رکردانه‌ی که نازانن له‌ریگای
مانیات په‌ستن دا توشی همدی سه‌ری
ده‌ین - تم چند واته‌یم پیش‌گه‌شه :-
زمانه‌ی بیسکی زور دریز به‌سه‌ر تم ملله‌ته بی‌نوا به‌داهات پرله
هه‌لکه‌وتولیه‌وماری گوره‌گوره، بیره‌ به‌ندو آموزگاری به‌که‌لک،
به‌لام داخی گرانم تم هه‌لکه‌وتولی قومانه‌ تم به‌ندو آموزگاران هه‌موی -
بی‌سود روی - چونکو میلله‌تیک جه‌ندان بچار له‌سه‌ر به‌ردی به‌ده‌غتیو
چاره‌ردی هه‌لکه‌وتی، بیره‌ له‌بردنی نه‌کانه‌وه، ده‌ستی به‌ آگری دبی
سوتایو هوشی ماشه‌ دروست کردنی نه‌ی، بی‌شک له‌نیو آگری بی‌باپان
دا هه‌ر ده‌سوتی .

آخ کوردوستان چه‌ند نیشتمایکی سه‌ولی سورماوی ، میزوی‌نو
چه‌ند هبرت ته‌نگیزه، دوا روزبشت چه‌نده به‌ به‌رده‌ی نه‌ینی داپوشراوه
دانشنوانت چه‌نده سستو بی‌هوشن، وه‌ کردارو گونارویان چه‌نده سستو
بی‌هوشانه‌به‌هه‌مو کوردیک‌ه‌دانشنوانی توه‌ه‌مو سه‌ردارو مه‌زنه‌کات‌خو به‌خو
چه‌نده هه‌زدارو نه‌وانان ، وه‌ له‌بزه‌بهر بیگه‌ چه‌ند مل‌که‌چو بی‌هیزن
ته‌ی کوردستان! زیاتر مه‌ زنای توین ته‌تو دبلو وه‌زایل هکرد ،
سه‌رداران‌ی توکه‌ خوبانه‌ به‌ گه‌وره‌ترینو ژانترینی مخلوقات ده‌زان

گاردنه‌نی تویان خستنیو زنجیری به‌دبختی . شه‌گه‌ر درنده‌ی ده‌شتو
 کیوانه‌ی زبانی سردارانو مه‌زنانی کوردیان زانییا ، بییان ده‌گوتن :
 نه‌ی سردارانو مه‌زنانی کورد : ایوه‌ن خه‌پانه‌ت‌کارو باغنی ره‌نچوری
 نه‌م میلله‌ته به‌دبخته : ده‌فتیری زنده‌گانی ایوه‌ن سه‌راپا به‌له‌ر له‌ککه‌ی
 جرمو خه‌پانه‌ته ، شه‌گه‌ر نه‌ونده‌ه‌رازه‌ی بو ایوه‌ن هینراوه‌ه ، نه‌ونده
 نکاپه‌ی له‌ایوه‌ن کراوه‌ه ، نه‌ونده‌ه‌په‌ندو آموزگاریه‌ی بو ایوه‌ن گونواوه‌ه ،
 نه‌ه‌رکیانداریک‌بگوترا به‌گویی له‌ده‌گرت ، بیچکه‌له‌خوینیو خوبه‌سندی
 به‌غیری خیاناتی شه‌رمه‌نده‌له‌نیو کومه‌لی ایوه‌دا چیدی نمایانه . تا ایستا
 به‌ه‌زاران جار ده‌ست سوتاو بوون ، به‌ه‌زاران جار له‌شه‌قامی ژبان
 دا هه‌له‌نگوتوون که‌چی نازانم له‌به‌دبختی خوتانه یا له‌به‌دبختی نه‌و
 میلله‌ته بیچاره‌ی که‌ایوه‌ن مه‌زنو سردارانن هیچ فکریک له‌چاره‌ره‌شی
 خوتان ناکه‌نوه . هه‌وری قه‌هری باری به‌توندی به‌سرتاندا ده‌باری ،
 به‌لام هه‌ست به‌ته‌ری خوتان ناکه‌ن تاروژیکی خوتان له‌نیو جیگای
 سه‌رمه‌رگا ده‌بینن ، وه‌کاتیک به‌شیمان ده‌بنوه‌که‌ه‌شیمانی بی‌سوده .
 آموزگاری زه‌مانه‌ ایوه‌ی خراب تی‌گه‌یانده‌وه . نه‌خیر ایوه
 بو خوتان خراب تی‌گه‌یشتون . آموزگاری زه‌مانه‌ پاسی شیرینیو خوشی
 آزادی بو کردوون ، ایوه‌ به‌قه‌ندی تی‌گه‌بون بو به‌وا له‌قه‌ند وه‌رگرتن
 ماهر و به‌کارن .

نه‌ی سردارو مه‌زنانی کورد ؛ شه‌گه‌ر بلیم چاوی ایوه‌ به‌دبختیو
 ره‌زیلی ایوه‌ تایینی درویه ، ایوه‌ زور دوریینن ، شه‌گه‌ر بش لیم بیرله
 به‌دبختیمان ناکه‌نوه‌ه‌ویش درویه ، بیری له‌ده‌که‌نوه‌ه‌چاکی
 ده‌زانن . که‌وابی له‌چاخیکی به‌دبختیمان بینن و بیری له‌بکه‌نوه‌ه‌

بوچی و استو بی کارن - به لی به که به ره هاست بو مستیو داموستان ،
 به لکه بیکی گوره بو بیده نکیشان له زیر باری دیلیو به خسر بمان ؛
 بینانه - خوینی ایوه به یونه به ره هاستی مه ته وهی سکوردی بیچاره
 که بگه نه سه ره مستیو آزادی . به لام آیا دهی تم کرداره چه ونانهی
 ایوه هه روا بیینی ؟ بی ده نگیو مستینان تا سه ری ؛ هه تا بیر له ته حوالی
 ایوه ده که مه وه زیاتر له شه قلمی راستی دور ده که ره مه وه .

تهی سردار . و مه زانی کورد ؛ ایوه ده تانه وی له ریگی خوشی
 دا بگه نه سه رفرازی و آزادی - چونکه من بوخوم چا کدان تی که بشتورم
 وه نه که ره ته ماشای میزوی میله تانی روی زه مییش بگه ن ده بیشت
 هیچیان به ریگی خوشی دا نه که بشتونه سه برگی سعادته و آزادی .
 دهی به تاریکی دا بروی تا بگه به روناکی ، سه رمای زستان بیچی
 تا بگه به به عاری زنده گانی ، چونکه خدا بوخوی له تور آنی مجید دا
 ده فرموی :- ان مع العسرا یسرا -

تهی سردار و مه زانی کورد ؛ ته من به ناوی هه مو کوردیکی بیچاره
 ولی قه و مانو هاوارتان بو ده بینم و ته لیم ؛ نه که ره چاره به ک بو چاره ره شیو
 به ده بختیان نا که ت ؛ نه که ره دلان به دیلیو زه لیلی ایبه ناسوتی - هه
 چه نه دلی ایوه له وه ره ق ت ره که به زه لیلی ایبه بسۆتی - مه به به ره هاستی
 ته و کومه لاتهی که ژبانی سه ره بستی کورد و کوردستانیان ته وی ، نه که ره
 باریکی سه ره شانان بو سوک نا که ن مه به سه ربار بشان - هیزی ایوه
 له وه دوره که بیته مایه ی آزاد بمان چون نه که ره وانه بوایه هه موتان
 له هه لکه ره ته بی هاوتایه ، له چاخه دا که زده مانه به هه مو سکوره سته ی
 شو به ره آماده به بو دروست کردنی خانوی آزادیتان ، هه له دستات

دوه نه ټولې کې دو گډسې ی

بایز - سلام هله پکې بایر وه حالې
 بایر - که سلام بایز به خیریهی گهلی
 بایز - خوات لی ره ضایې زانیوته بایر
 باشای نه میر که و چرچیلی وه زیر
 نه که له به حری به کتربان دپوه
 مزدیکی خوشیان بومه نوسپوه
 بایر - راسته نه ده قی سورت بو گېزه
 نه قلی آنلا تیک هه ی هوله مېزه
 بایز - به آغاشم کوت - تو خوا چسې فرمو (بایر)
 بایز - منته قی نه کرد لیشم توره بو

به کداو به کرمان شان به شانی به که وه گوی سر به ستر آزاد پنان له مه بدانی
 زیان داده ستانده وه

میلله تانی روی زمین به به که ترو پشت به به ک به ستن به سکوش بو
 دنیای کومهل که بشتر نه قولله ی سعادت بو دلنپای کومهلې خوبان
 دلیان به مالی دنیا نه به سته وه له هه موایش مالدار تررت ، ابوش
 انسان و موایش انسان وه کوته وان خاومنی دوجاو دوده ستو دولان
 خو به که رهش لین ایبه نانواین بهم حاله بهیره وی نه وان بکه بن ،
 نه وچاک بز ان که تازه له توانای به شهردانیه که ابوه له فوریکې دیکه
 دروست بکا

فەرموی تەمانە بەدووم ئەغفال کەمی
 شەگەری ئەو سەلام بە زاری تال کەمی
 هەتا تیر شەگەر شەقی بێگەنەم
 داوای آزادی بکەم دیوانەم
 هەتا می سوکەز شەگەر بە بارە
 دە سەیشیان روپی شوق بە خەروارە
 بایز - بوچی حە زناکا بە سەر بە خوبی
 بولە آزادی دەکا نامویی
 بایز - هەقل سەرچاوەی لە مەشکوولە
 ئەو دووش بو آغا کەلی مشکە
 بایز - ئەندی مام بایز کورد بە کەبی دەلین
 بە وادی لە بەر خوشبەختی هەلین ؟
 بایز - بوچی لە کتیب قوشقی و سەلدە بن
 بایز - تەگەر بخوینن پی هافل دە بن
 بایز - بو درست نا کە بن (ئەو مە دە فری)
 بایز - بایز لە هەولێر گەرت دە گەری
 لە مەلام پرسی فەرموی بە تالان
 فروکە و بەنی کەری دە چالان
 کوردیان کوتووە و دروینە و گەیرە !
 شوانی مەبارەک گەوانی خیرە
 بایز - بەخوای مام بایز لێمان شیواوە !
 بە آغاو ئۆرکەر شیخ و مەلاوە !

له ناو گومه له دا

له مانگه دا سپامهك نه ندامی ژماره ۵۷ دانیشتیوی شاری

آ ځه فهریکي بوشاری بوشاری م. آ. م. کردوه و اداره بیکی محلی ته شکل
داوه به وه په کم شاره که کومه له ی ژ. ک له پارچه کوردستانیکی
دوره وه ی مه نطیقه ی نفوذی خوی نه ندامی لی وه رگرتوه له
آگابانه ی پیسات که هیشته که نجانی به شی (ب) له کوردستانی
که وره ژور داو خوازی ته ندامه تی کومه لی ایبهت . اداره ی ناوه
ندی له به را نپه ر نه و خدمه ته به ترخه ی سپامهك سوپاسی به ککا و
هیوای وایه که هه موو نه ندامه کات هه روه کو نه م برایه بو بیشکه
وتنی کاروباری کومه له تی بکوشن

بو وه لامي هیندیک له نه فام وتی نه که یشتوکان به نندیکي
مه رانه نامی کومه له دهنوو سپن کومه له ی ز. ک له سه ر چوار کوله که ی
اسلامه تی کوردایه تی مه دمه نیت ، صلح و آشتی خوازی داندر اووه و هه مو
و قانونو نظامنامه کانی له گه ل شه ریه تی مقدسی اسلام ته تطبیق نه کریو
اینجا نه غربته کار .

قسەى نەستەق!

بە دل نەرمى زامدار كەردن كوناھىكە نا بە خشرى ھەتا
دە توانى خوت لە زامدار كەردنى بىكەنە بياربىزە بە لام ئەگەر ناچار
بەوى بە زامدار كەردنى دەستى منودا وىشت تا نىو جەرك زامدارى كە -
سەرە ك روز وە لت

۲ - لە سبە ینىم نا نەرسىم ، چونكە دوینىم توش بوم ، بو بە
ایروم خوش دە وى وولىم ئەلن ھەوايت

۳ - مردن لە رىكەى نىشتان بەرە ربا ژبانىكى ھەتا ھەتا بىە
م . نادرى ۷۶

۴ - بەد بەختى نەو نەبە كە كۆبرى ، بە لكو ئەو بە كە
نە توانى تەحلى بگەى . مېلتون

۵ - چرای ژبان چرایىكى تەمەنت كورت نەبە ،
بە لكو و مەشەلىكى زور درەخشانە كە واستا بە دەستەوم گرتەم ،
ئەمبەشم واپە كە بە رووناكەكى ژبانر بە دەستەوم بىنى ، بى ئەوئى
بە دوا روزى بىرم . برنارد شو

۶ - ھىللانە بى آوازی بولبول شوومو نا پەستەم ، باغى
بى گول دلیكى بى عشقە دوتیای بى روز ترسناكو تارىكە ژبانو
منى تو ئەى كوردستان لە ھىللانەى بى بولبولو باغى بى گولو
دوتیای بى روز بە دشوومو تارىكترە .

م . نادرى ۷۶

روژی کاره

ل. ب. ا. ن. آ. ش. هین ۵۵

چا که به رژه و تندیکی له حالی خومان بکه بین و بزاین بوچی
واوه باش که وتوین ؟ بوچنا ایسه له ره که زی نهو میلله نه جیه نین
که به گویری میزو و افرازی هه موو میزو زانت و روز هه لات
ناسیک به کیکه له میلله نه هه ره که وره و له میزب کانی روز هه لات ؟
مه کهر ایسه له نه تهوهی نهو فومه غیوو و دلیره نین که لا بهره کانی
میزو پرن له شرحی آرایه تی مووه به عالم ده سه لپین که قهط له
هیج ده ور و زمانیک دا هیج ذ و سبک نهی توایزه آسوک به ویشو
بچینه ناو سنوری ملک و نیشانی نهو ؟

ته دی بوچی ایستا واملن به سار هاتوه ؟ بوچی هینده وه باش
که و تووین و بووینه زیر چه یو کهی هه مو و کسی ؟ ته کهر که
میک بیر بکه ینه ره و توزیک له حالی خومان ووردیینه وه بومان
ده رده که وی که مایه ی چاره ده شیو بهد به خشی ایسه هه ره هم نفاق و
دوو بهره کیهی نار خومان که برن له سه ره موومان لازم به لکو
واجبه بو دیک خسته وهی برا کمان تی حکوشین وردک و ریشه ی
دو بهره کئی له بن بپینه ده ره و یاحته تیو برا به تی له هه مو

کوردستان دامه زربین -

ئهی براخوشه وسته کلن ، ئهی لاره بیر دووناک و خوینده وارانی
کورد ! مایهی اومیدی ئه قومه لی قه ماره ایوه ن ئه ورور وژبک
ئیه و ایده نگ وههست دابیشن و له قورز بئیک بخرن کاتی آسایشو
ته مبه لی روی چه تگی هه ول دان و نیکوشین و ماندوو بوونه به لی
ئه مرو روژی کاره و نایی . قه ط له کار کردن راره سن دهنه ئه
هه له نان له کیس ده چیو زه حهت وه گیرتان ده که وینه وه

لازمه به دلپکی پر هیواره به هه سوو هیزی خوتان بوورزگار
کردنی نیشتان وه نه جات دانی هاو خوینه کاتان کوششت بکن ههچ
شیک نایی بیته پیشگری کاتان - به نه پروی به کتیر برابه ئی ئه
که ساهی که دینه به ره ههستی پیشکورتسی ایوه و ههز به له ناره
چوونان ده کهن له ناره بهرن .

ته گه ر روزگار یارمه ئی ایوه ئه دا ته گه ر چه رخی چه پ کرد
به مرادی ایوه ته گه را امه به زن و مه پدان به تال مه کهن و دلنابن
به سه ره سوو قورن و ته گه ربک دا زال دهن له ههچ که سو ههچ
شیک مه ترسن خوا پشپواته وه ههسته ئه و روتاری پنه مبه ری
که وره ی اسلام و ناردراوی خوشه وستی به زدان که ده فه ره ویت :

کار بکه و دل زه به آوات ده ههیت !

له بیر یو بیکه نه سه ره ههقی هه سوو کار بکنانت تا به یارمه ئی
په زدان حهقی معشره ی خوتان له یکنه ده ستینه وه .

فلسفه‌فهی ژبان

ع . بیزهن ۵ . آ . ۲

ل . پ

کشت مروو نهی بزائن بوجی هاوتوونه گیتی ی
همو مردوم نه‌سوانت بزائن ژبات چه

ایوه به بهیستی ناری فلسفه سل نهین ؛ نه‌پرینکینه وه
بهیستوتانه که فلسفه و اناشتنکی کران و هوداییکی آلوژوگری
گریاوی که کم کهس تیهی نه‌کات به‌لام به‌راستی نه‌ه باوره‌ریکی زور
چه‌وتهو فلسفه زور زو هاسانه به‌تایه‌تی فلسفه‌فهی ژبان .
زاناو تیکه‌یشنوکانی رابوردور نازمش چه‌خت (اثبات) یان کرده
که له‌گیتی‌دا «ههل‌کهوت» نایی و امه‌ره‌ه‌نگی وه‌دی هینان (خلاقیت)
دا ووشه‌ی (خورایی‌ی — عبت) نه‌نووسراوه .
باساده‌کانه‌تر بلم ایرو له‌م جهان‌دا باوره‌ری گشتی نه‌مه‌به
بچوو‌کترین شتیکی هه بیت پاکاریکی رووده‌دا « خورایی وی که‌لک »
نه‌ساتوانین به‌هیچ شتیکی بیژین « ههل‌کهوت » وانا « کاریکی
له‌خورایی » به‌نهمش نه‌زانن که « زور » هه‌پشه له‌کو بوونه‌وه‌ی
« کم » دینه‌به‌ره‌م نه‌که‌ر ایبه نه‌توانین شتیکی بچوک به‌بی که‌الک و
خورایی بزائین چون نه‌شی به‌م کارگازله‌که ناری « گیتی ی » به

بیبژن بی آمانج دوروست ڪراوه یاخو «ژبان» ی «بوچو
خورایی» یه؟ کهسیکی زانا بیت همه نایبیت .

ایوه کهسیکی ایشی خورایی نهکا بیتان شیت و نهفامه مهگر
پیاویکش خانوبك بنیاد بنی که تهواوبوو بی همه ی لهژیر سیبهریا
بههستهوه دوس به تیک دانی بکایی ده که نن حهق تانه پیاوی مهزانا نهکا
چوتیر که سال دوانزه ی مانك پشوونادا زهوی نهکیلی، تووی بی وهر
نهکا؛ آوی دمدیری؛ دروبنه ی نهکا که شه زمانی سوور بو آگری
تی بهرنادا یاخو باغهوانیک نهمامبکی چهفاند باش چهند سال
به دیاربهوه دانیشنن که هانه بهرخاک بری ناکا.

کهمبک وورد پنهوه تی بفکرن دهزانن له (ژبان) دا نهپشو
تیکهل پیکهلی نه بیربکی گوره دهستیکی هیزدار و یستوو بهتی مشت
نموونه ی باربک بیوشتیکی بچوک نوبتهری زور ششتی گوره بیت .
به چاویکی وورد توی سهرنج بدهنه گولیکی بچوک، دهکر.
دهوی میروو له بیکی بی هیز بفکرن آدمیزاده بهینه بهر چاو که له
پیشاپلون «نطفه» بیکی بی بهایه وله نهجامچی به سردیت ههوو
کوبره گریه ی ژبان ننان بو نه کر بهوه ببوست نه قهبله سووف بن تا
هم شتانه بزنان شتیکی نهی بیزانن و چاکیش له دست تان دیت
نمیه: بوزانین تی بکوشن؛ له ههوهو شتیک بیر بکه نهوه

قه‌لای نیشتمان

وه‌کیانی من که‌وی دردو به‌لای تو	وه‌تان - روح و س‌رو مالم فیدای تو
منم رولیکی آزا و باوه‌فای تو	له‌پیناوت ده‌نیم س‌هر تما بزانی
له‌بانی «مازینو» سینگم قه‌لای تو	له‌بو پاراستن و حفیظی سنورت
له‌یونیشو و تمام آوو ه‌ارای تو	ته‌ تو نادم به‌جه‌ننت مستعبده
چی جوانه دیه‌نی کیو وچ‌یای تو	به‌شینکه و گول س‌ه‌راسارشین و سووره
که بت بینم له‌رس بیکانه‌دای تو	ده‌ی من چون بیم سرور و دلشاد
به‌س‌ه‌ستی بگم س‌ه‌پرو ص‌ه‌فای تو	ده‌ی‌گی س‌ه‌ریخوبی‌ی تو ه‌تا من
وونی نه‌ی نیشتمان گرتومه‌لای تو	بووه به‌زدانی بیچون لاگری من

وه‌کر تو بو ناجانی نیشتمانت

ده‌دن هین ح‌اول ویکرا برای تو

نالەیی دل

« تە تە غیببیکە کە چە نایی مەلا حەسەنی »
« قاضی هە لە بچە لە سەر لە زەلی »
« مەشهووی تەحەد مختار خەمان پاشای »
« سکر دوە »

دل لە میحەت کە یە سافی ساپەرۆوی خەندانووە
بە دەری جامیک بە یادی تەلەتی جیسانە وە
چونگو وایستا لە سازی سینی بریانە وە

دینە کویم دەنگی بەپسوزو شیوە نو گریانووە
نالە بی دل، لە حەسەت حالی کوردستانووە

چون نە نالی دل بە حالی میلیتی مەجروومی کورد
چون نە گریبی چاو بە خورین یو طالعی مەشهوومی کورد
سینە چون لەت نە کەم یو مەصری مەحکوومی کورد

لانە واز و بیکەس و مەظلوومن تەمر و فەومی کورد
گالە دەستی تورکە کانو گالە دەست ایرانووە

یو قسە یی تەسل و باطل قەط مە کەوتە جەستجو
گوری مەنەن هەر گیز بە وە عەدی یو وچ و بی مایە ودرود
چووت تە بی باوەر بکا عاقل بە مەسەمی سکینە جو

اسی وجدان و عدالت یی مسایە ودرود
یو سیاسەت ئەم قسانە حکو تە سەر لپوانە وە
ما و بە تی

چوار

شپوه گویزان : قانع

چولر هتن نورو که بوونه نه کبهنی کوردی هزار
چه هل بهک ، بی عه قلی دوو ، دل بیسی سی ، دارا چوار
مه نئی پیش کهوتن مه کن لهم شا کمانه چوار گروه
صوفی بهک ، ده روبش دوو ، به گزاده سی ، آغا چوار
نایه لن بوخوم ره حهت بیه سه ربه خوتای بژیم
قهر بهک ، هاوسی دوان ، که بیانوسی ؛ کویغا چوار
من له دانشی سه رگری تم میلله ته چوارده رده
سیل بهک ، مالاری دوو ، گورگازی سی ، ایسقا چوار
یادگاری ره نجی به نجی کورده کانه چوار نه اس
قهصر بهک ، آراس دوو ، شاماتسی ؛ بهغدا چوار
فه خره بومن اهتزاز و حورمه نی چوار طایفه
ساز بهک ، که لباغی دوو ، شیروانی سی ، میدیا چوار
باز بووم بالی شکاندم چوار به لای نه حسی خراب
خانه قاپهک ، ته کیه دوو ، هه مامه سی ، هابا چوار
چوار صفت مهو جووده بومن بویه هیچ کهس نایه ویم
قانع بهک ، شیمردو ، رودخوشی سی ، (مه لالا) چوار

بیگانه بین به جبهه همو و وری

ل- پ- ا- ل $\frac{T}{I}$ شاعر بیکی به ناو بانگ

له روز نامه‌ی مدیری که جبهه‌داری چهره‌ی شهنشوری
ته نویسی روزی کوردی که و ته توجی بوری بی نوری
بو خارو دو که لی بی اتفانی و سوتی ته خلاتی
مجسم بو به هوری نه که تو روز که و ته مستوری
له بهر بی فکر و اقدامی ره‌تسانی هشار بو
که روزن بو ته ظلماتی شوری تریکی ده بوری
همو میلات که بشته مه نولی مقصود و خوشنودی
مقطر کوردن به جی ماون به معرومی و معجوری
هزیم افتخاری خارجی هم حله هم صنعت
به ملیونو به فرسخ توله علمو مه عربزه‌ت دوری
ته ماشا که له بهر شو هلی چرا بهر تو ته له تریکی
کوردی ترضی همو به کبارچه بو ته بانگ کوردی نوری
مه‌گرتوش هر به پیشیندی زلو بیج و شندی هوری
بنازی بیگانه به تاسبایی کبیر و فخر و معروروری
برابری چراییکی بکن تریکه شهر دادی
قیامیکی بکن تا فرسه‌ته بیگانه به جهوروری
کسی میلات بهر سئو خاوه نی فیکرو سیاست بی
تهزه تقی میلاتو آسایشه مقصود و مه نظوری

جووچه لهی، نیشتمان $\frac{آ}{۲۰}$ - هزار ۲۰

راو کوری به خوځوین ریزی خوین خویر نه نو بیو خودا به سبه ظلم و زور
هم جاریش بم ده مولت و مهودا رولهی شیربشم له شیربزم خودا
له ژیر بلم دارای مه په ریته هیله که مان لی مه روځینه
نه خویشی خوم دل نه ندیشی ناکا بلام ده ترکم تیرت څه تاکا
له دری له مونت وه روله کموی چه رگه کم بیبری له شیرین خوی
دندوځکی شوشی شوشی گیانه څه نو خاله کهی څه تی ژبانمه
نو با څه بهر نیی له ایش وده ردم دل ده برژینی هه ناسهی سه ردم
له دابکت پرسه بیت ده لی حالم اینجا نام ده کهی ژبانی تالم
پیم خوشه بهرم نک جوچه له کم برهنجیو پشپیی بهندی ده کم
هه ژار جوچه لهی نیشتمان نه نوی وه های خوش ده بهی با وه نا بهوی

په قنبت یی له باو هس ناگری قنعت شاهیدی مه نصوصود
هه تا کو و یی نه تی به مالکی آزانی به مه سرووری
وه ده ست نا کهوی آزادیو شادی به آسانی
که ههنگوین ناخوری یی ایشی ریشی نیشی زه نهووری
هه نا ما یی له مندووقی سهرو سینه ده ماغتدا
له پاده ی غهغه تو کیبر و بیغان آتاری مه خدووری
هه تا زنجیری مه حکوومیت له ده ستو شانو مال دایی
نه پووشی تالیبایی شیبیی کافووری به مه جووری
له پیش چاوی هه مو و عالم چروو کوسو و کومه هتو و کی
له نیو چه معی میللهل یی احترامو قدر و مه تقووری

ژده منی

ده پلیم و

د م ش هین لیرانه (قانی)
دانه هلههستی ژیره و دی هرنه و
تهوه بهلام قانی هرچه ند که دملی
ناو برم هیچی نه هیشته و نه و
ته نانهت هینتی بی باصکی ایبهش
وه کو قانی ته کونوه

بی باکم

هه چیکتی بیته سهر زارم تهمن ده پلیم و بی باکم
ته کهرچی بیکه سو زارم تهمن ده پلیم و بی باکم
تهوی آغا بی بیکاره چه بوو زقه لسولا ساره
دزیوو دیکرتنی کاره تهمن ده پلیم و بی باکم
که لی بی فیکرو ایدراکن که لی بی خیر و ناپاکن
تو خوا که ی کامه بان جاکن تهمن ده پلیم و بی باکم
تهوه تده گیزو بیهوشن جه یا و ناموس ده فروشن
له بو آزادی ناکوشن تهمن ده پلیم و بی باکم
خودای تم میلله ته قنده له بو قندن هه موو به تده
به حالی وان ته کهم شه تده تهمن ده پلیم و بی باکم
نیا نه بیریی سهر بهستی ده کهن فخری به زیر دهستی
ده رون هه روا به وه و بهستی تهمن ده پلیم و بی باکم

له نالانو بررو آزان له رېنگرتن گهلي دوربان
 دروننا اکتهم به شي زور وان نه من ده بليم و بي باکم
 نه وانهی اېسته سردارن چه فاجو وسته مکارن
 غولامي پور لود پتارن نه من ده بليم و بي باکم
 له يو پاره ده کهن پاره زگي اېشاني بيچاره
 ده سکه ت مندالي آواره نه من ده بليم و بي باکم
 شهوي ناروژ ده کهن نه د پيرچي ملکيکي بکهن داگير
 چي دا ماويک بکهن يا غيبر نه من ده بليم و بي باکم
 له بهر ظلمو جهفای وانه وه نهن پهک پاره ويرانه
 هزار خوز گم به بيکانه نه من ده بليم و بي باکم
 له شهرمو شووره بي مهردوم به غوم من چون بليم کوردم
 که آغا آبرووي بردم نه من ده بليم و بي باکم
 نه من لاويکي بي پاره واله کهس ترسم نه به خودا
 نه گار آغاده حليم کم نه من ده بليم و بي باکم

به خدا

له ژماره‌ی پشوردا له ژبر ناوی ناران - آنگارا هیندیک لهم
جهور و ستمه‌ی که له لایهن تورک و ایرانیکانه‌وه له کورد کراوه
توو سببو داواشات لیکرد بووت که له راد یوو روژنامه کاند
وه لاهمان بده نه‌وو به لام وه کورو ادارانی ایسه یی یان راگه پادروین
هم نوو حکومه ته یی داد وستنه مکارانه له جیاتی بیر کردنه وه لهم
داواپه‌ی ایسه و ییکهانی کهو نووته سه‌وو کاری دپته‌وه‌ی چاپخانه‌ی
ژ-ک ایسه مزده یان نده یی ته‌گه‌ر تووانیات پیشی بلوو بووتنه وه‌ی
نیشکی هه‌تا و سگرن اینجا ده‌شتوانن چاپخانه‌ی که‌ی ایسه پیشی بیسته‌وه
چونکو حکومه‌لی ژ-ک به هیمه‌نی که‌نجانی ووریانی خوی ایستاله
به‌شی زوری پلرچه‌کانی کوردستان ده‌ستی ده‌روار ده‌توانی له‌که‌ترین
وه خندا گه‌وره‌ترین شت بو دورر ترین جیگی کورده و سنان
ره‌وانه بکات ته‌وا ته‌ر جاره‌ش حکومه‌نی به‌تداوو شیارده‌که‌ینه‌وه
که‌وه‌کو ایرلن و تورکیا نه‌کا بزانی کورد له‌یست‌سالی دراپیدا
چه‌تندین بو حکومه‌نی عراق که‌لک بووه که‌ییکه‌ی ایسه نا‌ایستنا
سکر دوومانه هم سه‌وو نه‌رووت له‌به‌راز و سه‌ر چاره‌ی آجوری
وولاته‌که‌مان تاوه‌ته‌ده‌متیان نوتی کورکوک وه‌کو له‌شاکی
عه‌ره‌به‌کان دایه‌ی استفاده‌ی لی ده‌که‌ن خه‌ا به‌مان نه‌ده‌نه‌وه‌ داوای
کوردنه‌کان به‌چاکی ته‌مانا بکه‌ت و بو‌مان پیک یستن خوبانت نه

اقلابی گوردی او گوردی

آ
ل. پ. م. ف. ر. ر. خ. ۱۱

-۳-

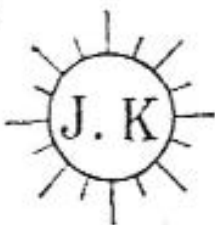
... له نین که بنامی اقلابی مه حکم کرد و دل نیا بو که
اقلاب بی گومان سر ته کویت فرمانی خوشاز کردنی دا به ۱۹۴۰ و
نه پروو هیزی کویست کان له لایه شاره حکومت به جیکای له نینی
زاینه مرانه بیکه توند ده کرا ناله و ده که و تئا بیگرن ده سته بیکه
چاند که سی ی پولیس که بوته و قیفی له نین نه مریان و هر گرشوو سواری
که رو کیت بوون که شو قیره که ی نه ندام کومه له ی حکومت بو
که له سته سوودیان که هیئت اوتومیله که بوده ره ره ی شار پروو حینته
نار که ندا لیکاره یوایسه کان مردن خوشی بو به فیدای رزگاری نه نه و
که ی نه ۱۹۴۰ ده دواروژی که سانیکی بر آهانجیکی پک قیده کوشن
له نین هر چوتیک بوو خوی دهر باز کرد و چوه نارچه ی نه کانی
... ماو به تی

که نه نیشته ی تیری ایسه نه گمر نه وایتس بیان وی چاپخانه ی ژ. ک
بیته وه نه بی ووشتریک بینن ده سته به کتکی بگون رای بکیش
بیکه هیته زه وی اینجا نه که نه آمانج دیسان ایسه ده مانه وی تاران
آنکارا و به شادا وه لاسی ایسه بده نه وه به ران پروو روزنامه نه و کورد
نهش که مه نه وری دینه وه ی جیکای چاپخانه ی ایسه نه که نه نا
۴۸ - سات درای خوبنده وه ی تم ژماره به ده ست له م کاره بی شاره
فانه ی خوبان هل نه کرت وپنه (عکس) و تاربعی ژبانیات
چاپ نه که بین .

کوردستان

کوردستان

بیری کورد و
کوردانی مهوره

نیشتمان

بلاو که ره وهی بیری کومه‌له‌ی ژ. ک

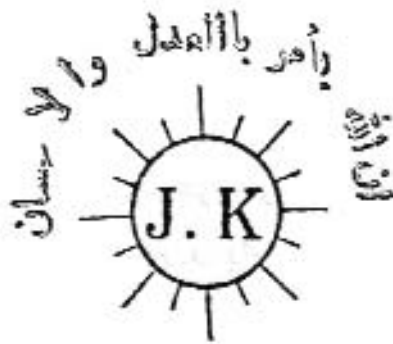
کورداریکی نه‌دهی، خوینده‌واری، کومه‌لا‌په‌نی، سیاسیمانگی کوردیه

ژماره 6 سالی یه‌که‌م ره شه‌ه‌ی 1323

نو نه‌مردوی منی صلاح‌الدینی نه‌بیوی له‌قوب
مه‌و بی‌ت نه‌ی نه‌غری کورد و حا‌کمی مولگی عه‌رمه

بژی کورد و کوردستانی گوره

له زهم بر بنی لهوانی له کومه لهم بهد گرن
له بارو تیزه دهی مووده کا مغه شو بر بنکم

نیشمان

بلاو گه ره ووی بیری کومه لهی ژ. ک

کوواریکی نه ده بی، خوینده واری، کومه لایه تی ومانکی کورده

ژماره ی 6 ره شه مه ی 1322 سالی به که م

برچی گه وره گانی «قریش» مسلمان نه ده بوون؟

ل. پ. ع. بیژن - 2

«آخو» هم قسانی «محمد امین» نه یانیو داوای ناردراوی

له لایهن بهزدان نه کا نهی راست بن یانم وهدانهی بهشرطی مسلمان

بوون ئەبەدات بەجی یان ئەگەیینت ، ئەمە برسیار بێگە کەسی (۳)
 کەس لەگەرە و سەر و کانی (قریش) « ئەبوجەهل » « ئەبوسفیان » ۱
 و « ئەخنەس » دواى گەلى کوششت کە بو بەر بەست کردنی بلاو بوونە
 وەو بەر سەندنی دینی پاکی اسلام کردیان و هیوا براو بوون لەدلی
 خویاندا ئیرباقت لی دە کردە وەر بەشوبن وەلامە کە پەدا ئەگەران بەلام
 وەلامی ئەم برسیارانە ئەنیا بە نووری راستی ئەدوزراوە کە ئەمیش
 لەدلی تاریکی پیاریکی وەك « ئەبوجەهل » وەاوتاکانی دانە بوو .
 بو ئەحقیق و پیشگینینی ئەحوالی (حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم)
 ھەریکە رباری دا بە بی ئەمەى ئەوان پتر بی بزانی شەوا ، بجی لەگوشە .
 ییکی خانووئ یی ئەم بەر کیشک بکیشو آگانی لە آکاری شەوانەى ئەم
 ووجودە مقدس و گەرە بەیت . شەویکی جیوون تەبەری بەیان غەبری
 قورآن خویندن و عبادەت ھیچیان ئەدیت لە گەرانی وە داتوشی بەکەمان
 گەلیکیان لومەى بە کتر کرد کە بوچی ھیتە ضعیف النفس بو .
 کە شەوانەش ناتوانن لەئیزیک مالی پینەم بەر رەدوور کە و ئەو سۆیندیان
 خوارد شەویکی دیکە ئەم کارە نارە واپە دوویاتە ئەگە ئەو بەلام تاسی (۳)
 شەوان خویان پیرانە گیراوتا بەیانی خویان حاشاردەدا بیگومان ھیزی
 کیشەری راستی (قوۃ جاذبۃ حقیقت) ئەمانەى واپەسەر دەھیناوە
 دلینا اقراری بی دە کردن گوناری (محمد صلی اللہ علیہ وسلم) راستە و
 ھەر وەعدە بیکی ئەیدا بە شەلک بەجی دە گەھینی لە ایرەدا ئەم
 برسیارە دیتەیش : ئەى کەوا بوو بوچی ایمانیان ئەدەھینا؟ ئەم بابە ئەو
 جەنابی دوکتور محمد حسینی ھەیکەل لە کتیبی بالاو بە نرخی « ژبانی

۱- ئەم ژانە لە دوایدا مسلمان بوە

محمد صلی الله علیه وسلم « داوا مهلی : > ۰۰۰ آخو بهنی بهر بوونی
 روزگار جهود و کونه بهرستی له بیرده چتهوه ، تنیا نهوکهسهسانی
 همیشه به شوین نهواوتی (کمال) دا نهگه رهن و پیاوانی تیکه بشتور
 ده توانن خوله جهود پیاریزنو بهرابوردنی روزگار شتی کونو دزیو
 له بیر خوبه رتوه . تم پیاوانه همیشه نهواستپانه (حقایق) ی له پیشدا
 باوه ریان پی کرده سه روزیر نه کهن تارهنگی نه رافانو خه بالانی که
 به مروری روزان وهک توری جالجالووکه له دوری راستیه بهرزه کان
 نه تتریت له سه ر لاهرن ؛ تونه لهی گیانی وان ککوره بیکه که همیشه
 بیرو راستیه تازه کانت له ناواگری خویدا نه تونینه وه رقالی نه کار خلتهی
 لی تگری تاراستیه جوانه کی پی وده رخا تم پیاوانه متمصب و شوویست
 نین ؛ جویای راستین به شوین تم وون بووی شوپان له همو شوپنیک
 و له لای همو کس ده گه رین به لام ژمارهی تم پیاوه گه ورانه له ناو
 همو ناتوهو قوم بیکدا زور که مهر همیشه له گه ل خاوه ندانی (مال و
 مقام) بهر بهر کاینو کیشه کیشپانه ، چونکو خاوه ندانی (مال و مقام)
 له بیر و باوه ری تازه زور نه ترسبت که مه بادا باری گیتی ی بگور بو
 نهوان مال و دوا ته که بان له دست بچپوینه ریزهی مهر دومه وه ؛ چونکو
 له گیتی دا بووان له (مال و مقام) زیاتر هیچ راستی بیک نیه و هیچ
 شتیک قابل غلاته نازانن ، همو شتیک ی به ترازوی (مال و مقام) .
 که بان بهر آورده کنه که نه گه ر مالیان پی ی زور بیوجیگایان پی قایم تریست ؛
 نهوا راستیکی گهره و آشکرایه به لام نه کهر که منته رین زبانه کیان پی
 بکه هینی تمه خه یال پلاوه . له بهر جاری نهوانی دراو ککو کردنوه
 آمانجی هره بهر زیانه (فضیلت) نه کهر دراوی پی زور پی راستیکی

بي ھاوتايه خو ته گهر (فضليت) پيوستې بڼېنديك له دده ولې تي نه وان
 كم بگانه وه بيريكې خاوه ؟ هره بهم جوړه نه گهر (دين) آرزوو وه هرا و
 هه وسيان تيريكه هيچ شتيكي لي باشتريزه به لام ته گهر بيته په رده بيك
 له نيوان خو بانو آرمزوي ناپاكيان له بهري راده كنه نو به هيچ ورو پوچي
 ده زانته .

خاړه ند جيگا و مقامه كانش هه روا بير وباره وي تازه به پوي
 مه قامي خو بان ليك ته دده نه وه تم ده سته په يو راگرتني مال و جيگاي
 خو بان هه وامې قوربه سر كه خاوه ني راو نه دبيري ن وو كرو كوله
 به روژه هه تاو له هه رلايك هه لات رو و له وي ته كه ت بوسه ر
 راستي تازه هان نه دن تا بيته بهر هه لستي بلا بوونه وي ، بو تم
 كاره خانواني ويران ودانه پوي بيره كونه كان كه گياني راستي بان
 (روح حقيقت) دده بردانه ماره سه رله نوي نه راز پسته وه تا بهم جوړه
 هه وامې چاره رش هه ل خه له پتن و بي به نه ميشكيان وه كه گياني راستي
 له نار تم ديواره رزيوانه دايه منردوم چووزانن كه راستيو حقيقت وه ك
 مه ليكي كروي چه ند بن ساله هه ل فريوه و ته مه كه لاکه كه به ني كه به خه لاني
 خه بالات دا پو شراره ، كه سپيكي خاوه ندي ده نېد پيري خوي نه ي له كوي
 ده زاني كه حقيقت ناتواني له پواز ديوازي (مما بد) دا بيته وه ، نه گهر
 به په ررو ويالي خه بالات و خه رافات داي نه پو شن هه رنېشكه بيكي دوتيا
 په ك رووناك ته كار وه كو هه تاو له هه موو جيگايان نه داو هچ شتيك
 ناتواني بيته بهر هه لستي بلا بوونه وي . ۰۰۰

بهم جوړه چون نه ي توقع مان بيت گه وره كاني (قربش) كه
 هه ريپكه به جوي جوي نه چوت بوپشكنيني هه حوالي بيته مېر يكي

سكالا يهك له گهل نيشتهمان

ل. ب. ا. ل. آ
م. ش. هين ۵۵

تهی نیشتهمانی خوشه و بستم - بوبه هیندهم خوش ده و بهی چونکو
ته من که ایستلار یسکی توندو تولم له پشا کور به یسکی لاواز و
سارا بومور له دامینی تودا گه وره پاره وازه بومو که بشتومه ته م روزه
گه وره ی وک (حضرتی محمد صلی الله علیه وسلم) و گوی بان له فورآن
خوبندنی ده بوو ایمانیان بی هیناها له حالیکه کتیه آسانیکه ته م
ذاته پاره یسکی تهستوری له تیوان خوبانو ههرا وههوه سی ناپا که
که بان ته کیشا و پیاره زانوا نیگه بشتوکانی له وان به زیانر ده زانیو
ده یغرمو «هل یتوی الذین لا یعلمون ؟!»

خوبنره خوشه و بستکان ته م پاسه تان که خوبندوه ته گه نه ونه
پیکو له ژبانی عصری خومان نیشان بدهن سهرتات سورر نامینی
ته ویش ته مه به :

آغایسکی کوردی عراق به لکو سهردار هه شیره تیک یهک دووسال
له به و بهر نامه یسکی بو آغایسکی کوردی ایران نوسبو «که دهستی
منو دامانی نو نه کای به هیچ باریک له پیناوی کوردایه تی دا تی بکوشی
چونکو کوردایه تی مستازمی ته مه به هه مولاره خوبنده وارو که تبه
تازمی که بشتوکان یته سهرکار وایه له ژووری دیوه خانا دایشین»
ایه نازانین خوبنره به ریزه کانسات چنده فارق له تیوان ته م
آغا کورده عراقه خوشه و بسته ؛ و «ته بوجهل» و «ته خنسه» دانه نین
به لام ایه ته لی بن : تهی به برین چی دهستیکی بو ژبانی نه ته وهی خوبی
داوینی مهردوم ته گریته ایوش بلین آمین ! . ژ . ک

و یا خواهی که آمیزی تو داگیان بدم و لهخاکی بروزی تودا به نیژدیم
هی نیشتمان له عالمی خیالش دانا توانم بیجگه له تو چیکایهك بولی
دانیشن وتیدا ژبانم هل به ژبرم .

آو وه وای خاوبن و ده خهز بهرینی تو بومن سازگاره نه گور
له نوم به بچکره وه نازیم و له هیچ ولانیکی تر داعهل ناسکهم
به هاران همو روژیک یا پیش تاو هلانی بهیان یا کانی بولیلی ایواره
له آوه دانی وه درده کرم و لهسه رلو تنگی کیوبیکی بهرز داده نیشو
چاوله دینه نه جوانه کانی توده برم : شه بای فینگی تو آگری دلم داده
مرکینی : دینه نی کویستانه ره نگیته کانت که لو تکه پاست یه بفردا
پوشراوه و آته گیان به گولوک و هه لاله و سوپسن و بی بون شه ملیوه
روخی دژ و دامارم شاد شه کانت و رینگه و رینگی بلبلان و قاسپی که وان
قه مم ده روه پشنت : هاره هاری روبا روتا ننگه کانت و قه لپیزی آوه
جوانه که بیان نشاه یکی فوق العاده له منا په پیداده کا : به لام دانشی گرانم
هم نشاهیم زونیک ده چی چونکو دینه وه پیرم که نه توله ژردهستی دراوسیکان
دای — نهو چاره هه ناسیکی سارده هل ده کیشم و دو دلوب فرمیسک له چاوم
دینه خوار له گول آونگی سه رگولان نی کهل ده بی و به کزبو و به مهل
که چی ریگی مال ده گرمه وه بهر

هی نیشتمان هی مایه ی ژبانم - نه من لهم نه مه نه دا که هه رته ی
لاوه یشه و دلپکی پرله آرزو و آواتم هه یه

هه ر که یشنت بهم آوانم ده وی که خاکی پاکی توله وجودی
بیگانه کانت پاک به یشه وه و من وها و چونبه کاتم له باوه ششی تودا
به سه ر بهستی و آزادی بزین — بزنی کورد و کوردستان به سه ر بهستی
و سه ر بهستی .

خوشبختی چیه؟

ل. پ. آ. م. ش. - آذر ۸۲۱

له مه‌بدانی بانو به‌رینی زینده گاتی‌دا هه‌مو که‌س . کوششی‌خوی
بو که‌یشتی هم‌آمانچه که‌ < خوشبختی‌ناوه > ده‌ره‌تینی ،
هیچ‌کس‌نیه‌ نه‌م‌آره‌زوه‌ له‌دلی‌دا په‌روه‌رش‌نه‌کات . و
هه‌ر که‌سه‌شتیک‌به‌پیوستی‌خوشبختی‌خوی‌نه‌زانی . مثلاً : انسان
له‌به‌هاری‌که‌نجی‌دا‌به‌پدا‌کردنی‌هه‌مو‌ریکی‌جوانو‌دارین‌پاک‌؛
وه‌نه‌خوشیکی‌حال‌نه‌زار‌چاپه‌نوه‌ و‌رزگاری‌له‌ده‌ردی‌خوی
به‌خوشبختی‌دانه‌نی‌؛ اما‌خوشبختیکی‌چه‌ندان‌پایدار‌نه‌ییت‌قابل
دل‌بی‌گرتن‌نیه‌ . رای‌هه‌مو‌که‌س‌له‌هه‌ل‌بژاردنی‌خوشبختی‌دا‌جوی
جوی‌و‌مخالفه‌؛ < کتیبی‌بودای‌ته‌لی > له‌سه‌ره‌وه‌ی‌کارپاکی
و‌دروست‌کاری‌خوشبختی‌نیه‌؛

البرت‌هوبارد . ته‌لی < چاکترینی‌خوشبختی‌پاریده‌کردن
به‌خه‌لکيه > ؛

ته‌گه‌رجی‌هم‌دو‌ره‌ایانه‌ی‌سه‌ره‌وه‌زور‌به‌نرخه‌بلام‌به‌عضیک
ته‌یته‌مایه‌ی‌خوشبختی . وه‌بو‌هه‌مو‌که‌س‌به‌وه‌سیله‌ی‌به‌ختیاری
ناناسرین‌؛ هه‌روه‌ها . علم‌و‌صامت‌و‌تروت‌و‌کوشش . راجه‌به
موفیتی‌هه‌شخاص‌و‌به‌پوی‌ده‌کار‌هینانیا‌با‌ته‌یته‌وه‌سیله‌ی‌نصرت
آسایش‌وه‌یا‌ته‌یته‌مایه‌ی‌به‌د‌بختی‌؛

خوشبختی‌ته‌صالی‌ته‌مه‌به‌که‌انسان‌له‌سایه‌ی‌دا‌به‌به‌رزترین

سه هاله تو خوشی بگات ؟

چون به ختیاری له کوشته وه دپته بهر هم و له زینده گانشیدا
کوششوکار مه بیته ته نجاسی وه ظیفه بویه پوسته انسان بو خوشبهختی
خوی ههول بهات چون - ماکس مولر تهلی > گوناهی زور گوره
ته مه به که انسان خوشبهخت نه بی ؟ !

لهم ماوه دورو دریزه دا که نه تهومی کورد زنجیری دلی له ملو
کرتی بهد بهختی له بی له حاله تی گیانه للادا به چا وی برخونو
دلی بر سه و خه تیوه به داوی زولم و بیداد بوه ؛ با له فرکه ی بو ؛
له بهر ته مه بو که قدر و قیسه تی ژبانی نه ده زانی وه له ههولی
کاردا نه بیان ده توانی کوشش تیکی وا بکهرت که بتوانه به سهر هه مو
به ره هستی ژبان دا زال بین ؛ بویه تا ایستا له حهتی ژبانش مه حروم و
بی باش بوون ؟

- سلان تهلی - تاله ژبان دای له به هره و به ره که تی استفاده بکه
چون دنیا بویه خهلق کراوه که انسان له که شو توشی زینده گانی دا
دلگیر و مات نه بیت . به لکو پیولسته انسان خوی له مه زیاتر بزانی
که سهختی و گویره وه ری بتوانی به سهری دا زال بیت . وه ههوانی که
قرار و میزانی زینده گانی نازانن بو ژبانه نابین و حهتی خوشبهختیان
تیه . چونکه ؛ خوشبهختی سزای مه نجاسی وه ظیفه به . وانا به ختیاری
شیکه له مقابل پیک هتیانی وه ظیفه دا به انسان ده به شیری بویه
خوشبهختی په کیکه له گوره ترین وه ظایفی ژینی ایه ؟

ته کهر که میک بیر له میژوی چه ند سال له مه و پیشی خومان
بکه پنه و ههوضاهی بهد بهختی و گرفتاری خومان بی تینه بهر چاوبه چاکی

دهره نه قه پیکي دوو گه مئی

بایز — بایز له کوی بوی ؟ < چوو بوومه شاری >
بایز — ده نک وباس چوو و له ناو بازاری؟
بایز — ده لاین رووسه کان هیکار له پیش
بهم رواه کاکسکی هیلەر ده کیشن

بومان نه راندیری که بو نه نهومی کورد غیر از آزادی هیچ شتیک نایته
ماهی خوشبختی ... وه سه عاده نو خوشی ژبانی کورد نایته به رهه
به آزادی نه بی ! .. میله تی کورد له آزادی و سه بهستی زیاتر
هیچ شتیک به بناغهی خوشبختی و نه جاتی خوی نازانی !
کورد راضی نیه که له ریزمی نه ته وه کانی گیتی دا
به گوناکار بنوسریت و آماده به تا دوامین ده ره به بو نه نجامی نه
آمانجه پاکه کوشش بکات وه به هه وه هیزو توانا به وه تی ته کوشی
تاله به رامبه نه نجامی وه وظیفه دا شادی خوشبختی وانا : سوربهت،
و آزادی ، بگریته باومش !

سه مالی کوشش هوری نه گیتی له سه روی کورد و کوردو -
سنان لادا . شهری بهد بهختی و چاره ره شی دوابی هات وایته
به پانی سه عاده ته .

کورد نه بی : بو جیزنه پیروزمی نه جیزنه گه رهمیه ! وه بو
وه دهست هینتی سه بهستی و آزادی . وه را زانده وهی به هاری
کوردوستان . گولای تیشتهان به خویشی که شی خوی که شه ...
بزی کوردو و کوردوستان و کومه لهی ژ . ک

سوپای هه شته میش له ولا آزابه
 خه ریکی گرتنی اینتالباپه
 بایز - نه دی آغامان خه ریکی چه ؟
 له میزه آگام له حاله نه
 بایز - همن چوزانم هیچ نامه لمینی
 خه ریکه دیسان قهندی بستینی
 بایز - جاقهندی بوچی ده ده نی کاکه ؟
 شو آغانه ی بوه قهط بووان چاکه
 بایز - قهندی ده ده نی ، ده بهمن ده ستری
 هه تاکوو نه کاکا بیری سهر به ستری
 بایز - له بانای قهندی چی ده دا قبهت ؟
 بایز - شهرف و نامووس و بچدانو غیرهت
 بایز - دهک با شوا جهرگی بی باره پاره
 شهرف ده فروشی به پوول و پاره ؟
 هه لاهه لای کاکم ده وله مهنده ؟
 چی احتیاجی به پوول و قهنده
 بایز - مهگر نهت بهستوه بایزه رووت مه تو
 که شک ره ق تره تا پتربی دو
 بایز - به خیر نه پوه نه قامی بی هوش
 نه دی قهط پیت بی خه به ریکی خوش

باقیه ناووت نه تو، گهرچی ده میکه مردووی
نا، له نین! ماری هه تاروژی قیامت زبندووی

میژونوسه‌کان ددان به نه‌جایهت و غیرهت و پیاوچاکی له‌میوی (قدیمی) داده‌هین بکه‌نه‌وه و بو رزگار کردنی قهومی‌هه‌زاری حکورد جه‌ولیک یه‌هن هیوام وایه به‌زدانی گه‌وره و به‌رز یاره‌تی‌دان بدا وه‌یزیکو بینته به‌ر و سه‌ریکه‌وون .

به‌زه‌بیکو به‌حالی من‌داله بی‌گونه‌هه‌کاتان که میوه‌ی باغی کوردستان دایهت بانه‌وانیش به‌دیه‌خت نه‌بن زنجیری دی‌لی و ژبرده‌ستی‌بان نه‌سکرته نه‌ستوی شه‌رف و قاره مانینه‌وه .

ته‌ی سه‌ردار عه‌شایر و پیشوایانی کورد نه‌ورو روژیکه سه‌رومال ده‌یناو راگرتنی حقه‌قی حکورد و کوردستانی گه‌وره نه‌ریجیکی نه‌ مردن له‌ ریگای آزادی به‌شه‌را‌هت که‌لیک خوشه‌ره له‌ ژبانی ژیر-ده‌ستی و نه‌سه‌ره‌ت

دیسان له‌وه‌ که‌ردانه‌تی‌کو بوونه‌هوی دووبه‌ره‌کی قهومی کورد و وه‌کو فریزو ره‌گیلان له‌ باغ‌ویستانی به‌ختی کورد هالانه‌وه‌و سپس و بی‌به‌ریان کرده‌ تکا نه‌که‌م ده‌ست له‌م‌کاره به‌سته هه‌لگرت حه‌یفه با یاقی کوردابه‌نی وازمرد و بی‌ده‌نگ نه‌بی

چه‌نگالی شیرینی یه‌نه‌ لانی کوردستان بوده‌ ره‌بنانی وه‌گی خوار و خبیجی وان زور به‌هیزو له‌بازه

به‌تابه‌تی نه‌ته‌ویکانی کومالی (ژ. ک) ووشیار ده‌که‌مه‌وه‌که ریگا هه‌تله‌ نه‌کن و بی‌بان وا نه‌بی نه‌م‌کومالی ایبه‌گاکه‌به‌ساری گوشینی خوبان له‌ستی آسیتی ایبه‌ بیاریژنه‌ بزی کورد و کوردستانی گه‌وره و کومالی ژ. ک .

گوردستان

« لژماره ۱۰۵۳ سالی پینجهمی روزنامهی »

« اللوا چاپی بیروت وهرگیراوه »

« نوو-۹۰: یوسف مهلیک »

« وهرگیر: م. نادری ۷۶ »

خوردسکاو (طبیعت) به شیکي زوری له جوانبو پیتی (خیرات)
خوی بهسر خوردستاندا بهش حکردوه، نهگه دهستی وراث کاری
آدمیزاد نهبا بهراستی سویرای روز ههلات بووو .
پیاره خوردستاندا نهتاوای خوردسکاو بههموو جوانبو رهنگپهوه

د • بئیت

یه کیک لهو ضابطانهی که بهم نیزیکه له گهل سهربازه کانی بوکاریک
خاردرا بوونه خوردستان گوتوبهتی : فرهانیکی درابوومانی ناچاری کرد
بووین به خیرایی کار بکهین و پیویست بووماوه بیکی زور دریز بهشیوو
دول ودهره دا بووین تابگینه خاکی خورد، ماندهتی هیزلی بری
بووین، یزازی لهسر هموو سهربازه کان کار بگه ریوو و زیاتر خویان
دهعات، بهلام که بیان له خاکی خورد نا حالمان دهست بهچی گورا ،
ههستان به له شمووکی خومان خورد و شادی له دلاندا بهرمی گرت
سهربازه کان له بهر خویانوه دهستان کرد به گورانی گوتن بهمی تهوی
لهههوه لهوه هوو واسطهی تم شادبو دلخوشی به بزاین لهم حاله دا ایبه
له دولیک دا بووین کهوبه بیکی ترستاگ بهلام جوانیکی میواندارانی هه بوو

له و کبوه بیلندانه که سه‌ریان بو آسمان کیشاوه وله‌زستاندا به‌فر
 دایات ده‌بوشیت دانیشتوانی خوبان به‌بی‌ماندوو بو نیکی زور تیرته‌کن
 که‌ندوشیو دولی کوردستان همیشه به‌رگی قه‌ش‌نگی خوا کردبات
 له‌بوره ، نه‌و آده‌شیرینانه‌به‌بی برانه‌وه به‌وشیوو دولانه‌دا سه‌ر به‌ره‌ژیر
 ده‌ین ، میوه‌ی هه‌موو رهنکه به‌وداره‌تیک چرماوانه راهانوو نه‌ خوار
 میله‌نی کورد که‌له‌ره‌گه‌زی آرین استیاریکی تاپه‌نی هه‌به‌که
 خورسکاری زمینی کوردستان له‌وانیدا هیناوه‌تدی وه‌به‌چه‌شنکی وا
 تیکیل خووو ره‌ووشتی کوردان بووه‌که ناتوازی لیک‌جوی بکری‌نه‌وه
 کورد میله‌تیکي راست بیژ بو میوانداران ، فیل باژنین ، بی‌به
 چاکه داده‌هینن وله بیربان ناچی ، کین له‌دل نین ، نه‌گه‌ر به‌هدالت
 ده‌گه‌لیان زه‌فتار بکن لی‌ده‌بوورن ، به‌لام نه‌گه‌ر دوژمن هه‌ر به‌یادی
 له‌گه‌لیان بچوو‌لیتوه له بیربان ناچی چونکو ده‌زانن کورد به‌سه‌ره‌ستی
 آفریده‌کراوه و بو سه‌س نه‌هانوووه نه‌و به‌شی خوا له‌ژان دایی
 به‌خشیه‌و لی‌داگیریکا کورد میله‌تیکه کار‌که‌ر ، هه‌ر چه‌ند کار به‌آزار
 بی‌نه‌هه‌بان له‌کن خوشه‌ویسته .

کورد زیانترینی له‌کیوان دا‌نیشتون له‌گه‌ل نه‌وش‌شاره‌کان
 غه‌یره کوردی که‌م تپدا‌به ، نه‌ناکت دل‌ه‌په‌نی کون‌ته‌لکی ، که‌له
 نه‌حوالی کورد اشاره‌زاییکی قولیان هه‌بوو له‌نووسراوی به‌ناو
 بانگی خوی‌دا که بو‌عصبه‌الامم نووسیه‌وو‌اندلی

پایتختی کوردستانی ژبرو که‌گه‌ره‌ترین شاری کوردانه‌وله
 سه‌رز و ییکی‌سی سووچی کورور دا‌هه‌ل که‌وتوه بیجگه له‌دوکانداریک
 هه‌مووی کورد بوون

به‌بی‌ژماره‌ییکی که‌له‌دوا‌یدا کراوه‌ژماره‌ی کوردان نو‌میلیونه

عەشایری کورد

ر. ع. دادە

لە ژمارە ٤٤ کانی پیشوو دا باسان کرد که میللەتی کورد
نا بە پشکنیکی که میزو نووسەکانی گیتی کردویانە زور نەجیب
و آزانت و نیشانی تە وان وەك بە هەشتە ، دارو بە رەدی جیاو
کیوانیان هە موویذیرو زیووە بە لام داخی گرانم کوردستان لە بەر ناتە.
بایو خو خوریو تەماع بو تە پەند کۆت و هەر بارچەیی بە دەست
بە کیکە وە دە نالین .

ماپەیی تەم نیفاق و دوو بەرم کیه چه ند سەردار هە شیرە تپکن
که بیرلە تە حوالی خوبان نا که نوو و خەریکی دراو کو کردنە وەمن
تە گەر بیریان کردبا وە دە بان زانی که مالی دونیا بە دیلیو ژیردەستی
هەج سوودیلی نە تە وەندەش دەیی بزانت که تە وە ی کورد
هبارت نە لە و چەند سەردار هە شیرم تەیی که بە خنپاری تە نوو که پان
لە ییناو ماددیات دە نین بو آگاداری لە تە حوالی هە شایری کورد
ناوی هەو هە شیرە تانەیی که لە که اینو نوژی کوردستان خەریکی ایش
و کادن و بە ییادەتیو جوانمیری چارە رەیی کایکوت که خوبات
لە دیلیو ژیر چه بوکی ٤٤ و تەو تە جات دەن لا بەرەکانی ٥٧ تا ٧٧
(جەغرافیای سیاسی ایران) که بە دریزی لە هە شایری کورد تەدوی
لە کوواری نیشاندان تە نووسین

له‌ناو کومه له‌دا

چاځونک بډنډولک له هه رانامه‌ی گره‌ه‌ه

۷- بونه‌ی متدین بوونئ به‌شی زوری نه‌تووی کورد به

دینی اسلام کومه له له کوردستان به نیا دینی مقدس اسلام

به‌رهمسی ده‌نایو بوته‌رویی شه‌ریعه‌تی خاویښی اسلام

و به‌چی که یشتی هه‌وو و ریووشو بینه‌کی اسلامه‌تی تیده

کوشبو له‌که‌ل مناقشات به‌ز به‌ره‌ککانه‌کی به‌شیدمت له‌کا

۸- مه‌سله‌کی کومه له دیسوحتراتیه و له‌م پیناره‌دا

بوخوشی ژبانی به‌شهر کوششت له‌کربت

۱۱- کومه له هه‌موو قه‌یله و عه‌شیره‌تکانی کورد به‌چاویک

ته‌ماشاده‌کا و بو برایتی هه‌موان کوششت له‌کا-ره‌خنه‌گریو انتقاداتی

کومه له آکاری نه‌وان ته‌نیا له‌رووی دلسوری کوردا به‌تیوه‌به‌که

حه‌ز به‌له‌ناو چوونئ آکاره‌و ره‌فتاری ناشیرین له‌ناو کورده‌واریدا ده‌کا

گه نڄينه ٿي ته ده ٻيا

ٿه گهر مردم ...!

شيوه گويزان - قانع

ٿه گهر مردم وه تن لوانی تو خوش
ٿه گهر قه پسر نه ما گوانی تو خوش

به دس خوم بی له به بی تو و به هه شوا
چه هه تنم پر له نه و سهیرانی تو خوش

هه موو حوری مبارک بی به یا شیخ
له بو من ره کچ و غیلانی تو خوش

هه موو هه نکوبن و شیري بو مه لاکيان
منف و سهر چاوه نی آوانی تو خوش

به من چی سه بری باغ و قه صری لویان
وه تن سه حرا و کبژ و کیوانی تو خوش

ٿه گهر دنیا نه مایهک سهر به جهاری
وه تن گهر مینو هم کوپستانی تو خوش

ٿه گهر نه فی غض و وصیت تیا نه مینی
مبارک بی وه تن ده و رانی تو خوش

قه ره ضنا قانعی نه مرو نه مینی
وه تن ره بی هه وا خواهانی تو خوش

نالہ یسی دل

له ژماردی بینجه، ماوه توه

اسی بی جسمی مرووت تهی خیره مندانی کورد
لازمه باش تی بکن شیرانو شیر به چچانی کورد
ره حمو انصاف ماره گهر؟ بو عایله، مردانی کورد

راسته گهر اسمی عدالت بو چی متدالانی کورد
ویلو سر گهردان بسووریت وا به سر کیوانه
کورد گاولهی کهوته لژی کوریر بووه دروانیان
نه گبهتی رووی کرده جاوه سه شهنی مهر دانیان
جاری وا گیراوه روزی جیلوه وو جه ولانیان

هیندسپایه به ختی کورد بو کوشتنو تالانیان
کومه لی هانویون به سواری ووشتی بی بانوه
کوا یه لانی صفت ده ری روستم نه زادی خوش له قهپ
چی به سر هات که و که بهی کوردانی با تملو ته سب
بوچ وه ما گوم بوون خوداره ندانی شه شیر و حسب

حالی کورد ایستاله بهین تودک و ایرات و مهرهپ
بجوه طه بره ککوت - ووته داری متدالا نه وه
هر کسی هیوای به نامرد بی تویش نامرد تهی
قومی باره رکا به دوزمن ایشی هر بهل خورد تهی
هرچی کهوته شوین قسه ییگانه ته سوی وورد تهی

تم قراری عصبه وا خهلقی نه لین بو کورد تهی
هر قسه رووتوه قسه ناچینه نا و گیره توه

دلی دایک

د بوچی به ناو بانگی ایران بیرج میرزای به ناو د قلب
مادر هوندوبه توه هزار ۲۰ له شاری $\frac{T}{K}$ وهری-
گیراوه ته سهر کوردی

دلبری نار د یه لای دلبداری	آخ له بهر دلبر وداخ بو دلدار
دایکی توکیشه به من ده فروشی	زور خرایه له گلم سهر به دوار
هر بیان بهر بو هه تا ابواری	توه گر تومیه نیو توسو پلار
تابلی بهس له گلم روونا خوش	خوچنبویش چی بلیم دورله شمار
چاری مونی له دلم تیری و معانی	داوه-گیراوه هه خوشه بهزار
تا توه ماوه بهزاری من و تو	قندوهه نکوبته له گوین ژه مری مار
نابه بهس له گلهت تا نه کوژی	بیره دایکت که منی دا آزار
ده توری بیبه ژنت هه لسه برو	بیکوزه سینگی به خنجر که شقاو
دلی ده ریته به گرمی و به خوین	بومنی بیته له بات سیو و هه نار
آگری توره بی من داده مری	کاری توش سازه نه مینی به دکار
کوری بی بهش له هه مو زانستیک	شیت و دیوانه و به تهر و به تیار
گوره بی دایکی له بیر چووه که بوی	ده چروو ساوته ده هه جمی به چی بار
دایکی کوشت سینگی دری گورگانه	دلی هیتا به ده رو کوردیه خار
رو به خانووی کچه که وهیشتابو	دلی دایک له له بی داگیاندار
کو ته هه دای له بر بو هانیشکی	که می روشاو دلی دایکی به تلار
که ونه نیوخول- که هه لستا بووی چو	بیستی دهنگی له دل نه بکوت- هاوار
کوره کهم لاتی به بهرد ایشاوه	داخه کهم ده ستوبلی بو زامار
نیشتان دایکه کوری چابه نه کهی	دلی بیشتی به هجج باری هزار

که می ماوه

ل. پ. آ - بومیزبکی ناودار

له شوقی نیشتمان و شوعلی نیشیری سه لایوژه
برینی روح و قلب و قالب فی الجمله صابزه
مه کهر باور ده کهن باران صدای ته بلی به شاره تدی
مه لیت مه شاعیره دیوانه به یا شینه یا کیزه
ده لین نه کاروانی فافلی کوردی و به باش که وتوو
که می ماوه نه جاتیان بی له نه مه و درازو نه لیزه
برا کهردن که چی ی و مه حکومسی خوراکیکه زه هرای
ده خبلیت بم نه چی بیخوی بروتی به مه لده بیریزه
له میوهی باغی آزادی که سی به خورده کا ته صدیق
که میوهی چته ته هانوته دونیا - ههسته بیچیزه
که سی مونگیر به آزادیو به استقلالی میللت بی
به سووردهت زیندوو ده دل مرد وو به نیره بی نیزه
که سبکی هه ته ره تقی شخمی خوی مه نظور و مه طلب بی
به سووردهت که رچی گوی کورته به لام بیچاره گوی دریزه
خوداوندنا به هه تورو حورمه تی خاصانی ده رگه ات
ته وانه ی روو به قیلن دایما ده ستیانت به ده سنویزه
که سی حیفظی مه ووتی میللتی مه نظور نه بی ره بی
که درو لال بی له باش کوبری به خرو بکه و به سوورزه

خهوی غهفلت بهسه ۱۰۰۰!

د ع . هونار که هو تاریکی هوونه ره منده و

« نه نامبیکي به ترخه تم تهرجیح به نهی »

« بوناردوین کم کم له چاپی نه دیست »

خهوی غهفلت بهسه هستن له خهوی	گهر ژباییکي به آزادو ده وی
نه و به هارمو گوله کان بشکوتن	سوسن ونه رگیس ونه سرین له نووی
لاله و گل ده درموشن له چه ده ست	وه کوته ستیره به تاریکه شهوی
بوئی وهك عطره نسیم سه خهوی	پیش گزینکی که له کیوان ده که وی
نیشیو بولبولی شه یدا له گولی	وای ده قهرمو له زمان خاصه که وی
نه تهوی گهر هه مو دونیات بدنی	به دلچسکی به خهم و لپرو له وی
به خودای عهزه و جهل سوینو ده دم	پرو ده لیم بهك قصه بیگرته گوی
تاکو فرصت هه به کاریکی بکن	له هه مو لاره سه ری ناله سوی
خاکی ایبه که نهو نهی ارمه	حه بیچه پی دیکه وه دس خه لکی که وی
خوبه خوریک بیکه ون رپک مه که ون	دژمن نهو ریی نه که وی ریت ده که وی
دهس له دهس قوو و تو باری له خودا	ریی که ون تاسی نه سپوده سوی
بهس له زهر کی تم و نهو نه فرقه بین	بهس بنانن له رقافت ایزو تهوی
هومری مه حکومیت و دهس به سه ری	نی به نی قبه نی بهك دانه جهوی
دهس هلی نن له خودای مه حال	سه ره خوتی ی که لی کوردان و بوی
دینه گویم دهنگی فرشتهی رحمت	به هه مو نهظمی ده ایونا سه ری
خهوی غهفلت بهسه هستن له شهوی	گهر ژباییکي به آزاد و دهوی

تیفوس

ای ۲۰۰
ر ۲۱۵

به كيك له نه خوشبه كيره و و زور مرينه كان تيفوسه هم نه خوشبه له سالی ۱۹۱۴ داله و ولانه كانی بالكانت و بولكار یا بلاو بیووه له نه نجاما زور له دا نیشته چاره ره شهكسانی مراند ، له روسیای چاریزم دا نیزیکه بی دوو میلیوت کس به تیفوس له نار چووت همو نه خوشبه معرك آورده هر له ساله ۸۰۰۰ کسه له اردوی فره نسا بر وولانی نه بورنی رفاند و هر وا له شارباژیره کبی یونان میکروبی تیفوس له « ویروس » که گیاننداری بیورکن و به بالوبنی « شامبرلین » دانی به زده بن هانوته به رهم میکروبی تیفوس به هوی نه سبی له نه خوش را ده چینه نیو به ده نی ساغ و نه خوشی نه کا - که سانیکی تروشی هو بیمار به دن له بیشدا تاییکی ۴۰ ده ره چه ده کرن زکیان له کار ده که ویت دم و چاوی سوور هه لده که ریت له روزی چواره مو پنجهم دا تهواوی به ده نی بیمار زبیکه می سوور و ده در ده نیت ده پلی خرازدت که م ده یو تینوایه تی له نه اندازه به ده زور دهی - ریکی پیشکرتن به بلاو بوونه وهی نه خوشبه به سلمه له ز ماره می ده و تم دا بخورینه وه

داسياوى بو چاپ؛

له ژماره ۱۱ ښخه ۱۱ نارى هينديك له ۱۱ ندامه كان كه بو زور كړدى
انتشاراتى كومه له پارمېنى صندوقى كومه له بيان كړدېوو نووسى دېسان
له ژبېر مه نيوى چنډ نندامېكى دېكه ده نووسين :

<u>نپوى نندام</u>	<u>پوولى توركييا</u>	<u>پوولى ايران</u>	<u>پوولى عراق</u>
۱- ع . فرزانه	۱۲/۵۰ ليره	۲۵۰/- ريال	۲/- دينار
۲- خ.م. شاپاز	۱۲/۵۰	۲۵۰/-	۲/-
۳- ع . بيزه	۱۲/۵۰	۲۵۰/-	۲/-
۴- ح . و. سهغى	۲۰/-	۴۰۰/-	۳/-
۵- ا. آزاد	۱۹/-	۳۸۰/-	۳/-
۶- ا. ا. آزا	۲۵/-	۵۰۰/-	۴/-
۷- و. چويته	۱۰۰/-	۲۰۰۰/-	۱۵/-
۸- و. براى داسه	۲۰۰/-	۴۰۰۰/-	۳۰/۳۰۰
تيكرا	۴۰۱/۵ ليره	۸۰۳۰/- ريال	۶۱/۳۰۰ دينار

له ژماره ۱۱ دوايېدا دېسان نه وانې كه كومه گى صندوقيان كړد
نيويان چاپ نه كېن .

الله

ژ، ك

ژي كورد و كوردو سالی چه وره

نیشتمان

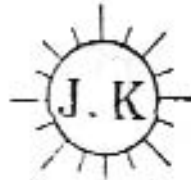
پلاو كه ره وه ی بی کریمه ای ژ ساك

كوردو ارجمانی كه ده ای و خویند ه باری . كرمه لایه آن . سپاسجو ماشگی كوردی

ژماره ی ۷ - ۸ - ۹ سالی بیست و نهم . پلاو ایرو . پانزدهم ژانویه ژانویه ۱۳۲۳

سلطان صلاح الله بی ایرو

نیشتمان

پلاک کردهای بی کومه لایه ۱۰۰

گسوارینگی لادین، محسوبنده واری، دکومه لایه نی، اسپاسیور، هانگیس کوردیه

ژماره ۱۷/۱۹۷۹ • سالی به کام • به هاری ۱۳۳۷

•• (مهورستان قووت تارین) ••

آ : ل . پ . ج . یزمن - ۴

...مهورستان هیچ نی تا گهن چاند یوانیکی زرتیگا
 دهیندات حال و در او ده حال چند و نه دینکی درو بو فرو
 فانی محوره کانیان به به گه گه کایش با زوری لهم محوره انه
 دادمه گه نی و لهو رسته په بیو خه بانی دهوله تانی نور گهیا
 ایران و عراق که جه تین - الله وک زهرو و نه کوردستانه
 نوساون، خوی ده مژنو بی هری ده کن، نه نی خوینگی
 پاره دینکی آهستور له تیوان ته قلو هینلدا پهدا ده کاده
 - بیته هوی نی که هینتو نه قلمین! جایاوی نه دیش آره -
 ووی سه زری دینه هینکو وه کوو هینلر ده کوریته خوئیای
 سیهالگیرو شاهه تانی - ایز نارانی لهم هه بوو دویا په
 باخریت دست به کیکه وه نا آقایی به سردا بکات
 دهوله تانی نور هینیا، ایران عراقیش و نه پاره گه نی

مهورستان زور له بیزه چاوی حور کر دوو تو خستو نیه
 خوئیای قووت دانی له دولانه محوره به کله رسته
 ۴۰۰۰۰ کیلومتری جوار خوش پانایوانو (۹) هلسونسی
 دانستو هده به لام ووشیار بو نه وهی کورد قلمچیک زور

...مهورستان قووت تارین ••

اسونوو که له جه گه رابورد وودا له ده می له وده و له له
 استعماری به اندراو جانی کردن: کورد هه نا هه نا په له
 زیر ده سی له وان داناییته و بو نی گومان حلقی خوی دانا
 ده که هه روه کو کر دیش به لام به به الام ده سینه و جیله
 باوه کو بو یزنی کورد یزونی: «کوله کوردی میسر
 هیدر - چون بچلون که نه توانی دینه هوی راونستانی
 آتینی له تینی داهه روه ها حقی ایدو رو نه نو هی اچوونکی
 دینا گه سی مستوری تمانی ناوه تکی خویا وه»

دوو رووی، له زور و حلق گوزی له وه کار خالی
 فساد به له لاینگه حقی اینه که مشاهده (بهی) حاور) تم
 تصدیق ده کار له لاینگه دینگه توه (به یسانی لوزان) قیامی
 کمال پاشا به روه سی ده نایبو اجاره ده دا به له لوی کوردستان
 له تیوان شور هینیا، ایران، عراق و سووریه ایدایش بگریه
 سه زری له براتی و سینه! سه زری له و عشا کو داد به روه ره !!
 سه زری لهم شه روه و و چده !!
 هه بوو که سی ده زانی کرداری عیبه الامیگی و هها

«(گورانی ښتمان)»

آ: ل. بام. ۹۰۰۰۰

له یوانی له ناو خوی رای نگرینه آسوی برهوری سپاره
 بهیریکه شرفراوه روزگار هر ۲۰۰۰۰۰ وی یی نه سگرا
 هسته ناره یی نگرته
 له آه نمانا ښتمان رازیکه له دلی زمین وه دهر ده
 کور به به هر می آسول جی می ده یی لایه رازیکه خوره
 یسی دوزمانی وه لرزی هستوه
 لورده ده که که راوه و می هسته فکر و آهله پته وه
 اموچار اوسکوت: دیک اموغله هیز داری، باوهریک
 هنده فایم یی کوان اموای یوانی چته مانع ۱ کمه مست
 نوادی عیانت کردنی ده ۲ کل هه به ۳ پاکوا نه لایه کور که
 بی ههر آمانه بیکه «ښتمان» ره جای کردنی لایه کور وه
 هسوه اوانو آرمو کانی یکه ناپه ن!!!

به سطورایی چلوی دوزمان ښتمان چارده کمال
 چلری پاکرو جواتر ده یو له آخرینا دهینه هسوله یو
 سینگه به یاران لاو ۱۰۰

«(راسپدی ته سمال یو کورده)»

سرومی سمال له کانی به پانا که راده برده
 دویسی وونی له قو لی مته و لوبی به کورده:
 بیر هسکه مینه مجلسی میلسی له آخیره
 هویمش وور له کان هسوه نده یان ده کرد
 یی بان هه به به یکه نی کوردی له ووی زهوی
 ههر جی هه به له ناوی به ریزور نه ده ستورده
 کم کورنه یی ساره و یاره یو بوونه جوله که
 بهرن آگه نی زه راره له کم زینه هوی سگورده
 «آوال دهرای کردوه عالی خوندله خوی
 ساکو له کاره نی (یت الحرم ای سگورده
 (آ = ک: آوال

«(هر می بهاری زیانمان ښتمان حویاس حویا
 اموای آوات حواز پروین اوسیر بیکه باجباری له
 آسمانی ژانی کورستان هه نی آوانان و سوره هاس
 چنر حردنه هسوه جاری کده لسه له و سله یی
 دلان حسونه و سله له آسمانی بخت یار حارده حسونه
 روه و نیسی یارانی ښتمان وه که ښتمان که مان دگر و
 خسانی وودن یه کانت وه که حلاله وور ۲۰۰۰۰۰ کانی بهار
 له زور نه راوه نه شوه و غار حسیران یی ان ده ده نو له
 جهر می دلا جی می ده نی

ههر که چاووم به به هر می جوانت کسوت به چاریکه
 دهر میای شادو خوشیوی ده کورنه وه کانی ووشه یه
 کانه دینه بهر چاو دلم له زیر یاری بنگراند یاری دینه
 دهر و له آسمانی جوانی حسور دستان له جی شویسی باجو
 یا یاران، خهریکه به پروازو همرانو سیران ده نی
 هوی راپوردو نه نه او هتکراه له شویکی هرزی نارده
 راوستا پروم بوم له «ښتمان» ده کورده که کوراریکی
 کورده وه ده م کورت: اموه ښتمان به خیاره له چنر لایه
 یکه کله ترو چنر وولاریک له ناکو آواریکه له دلموه
 هساره گونی: هه لای شیت «ښتمان» روز له و به لار که
 کله نو وونانی، ښتمان کوریکه بوم هیر دار یی هه لای
 دونا له هه له ارته یی، ده کوریکه هوار یی باجو ای پرامان به
 هوی دانه ده اوه اوسیریکه به یی تروالی اوجده امان هاتونه
 لایه ری ووجوه، حوطه دهریکه آهلا بهرمانی داهو به
 نو هه نی هر یارانی یی: دهر یوهریکه له زمین دینه دهر
 وه که هر له هه له آسمان رکا بو یالا ده جی

ښتمان باسکته آماده وه کوه هره ماله هر یک رووی
 دوزمانه کورده ده نی آرمو بیکه هه به لاره بوم جی
 به جی نه یی، وواریکه زور آشکراو به لایه ده هه لای زمین

هـاواوا!

آ. ل. ب. م. ش. آذر ۸۴۹

زبانز نااوی ژوردستان به همرووی داده کريت چونکو که-کک به شدي مسالکي ميکنه نوي وه نديابو خاطر منان غصبه خذوه ان بجهانه اگا خنينه سوونو و چروه وک و ره ژباو سه فله به موفلي مناسبا ره وانی سرودي ده کمن له وه که شه پانته پوانين بکات :

لهو مانيو هاوارهش تاي بيته واسلهي شو لي محوراني له وانی رووي فسپان ان کراره و وا براني که ووچووديان بي ژباني له توهي سخورد و دوا رووي سخورستان دا چاکه و خراپي لي ده و تپنه وه نه ا ا ا هانر مچر تاي له و خيال پتووه چار مومن ا دوارووي شه وو ميشه نيك مرادوما به کوته و غناباني لاواني کم فو و به هاروه ها مشران کورد و سخورستان به ده ست مه تپاني به بيره تو ناموسه که له شه وو شويتکي و ولات پانان ريك داروه خراپه و بيهانه يو به رزيش له و بي گوره و روزگاري کوردستان به ممان و دل تپه کوشن ا هار چي کوشنک له مقابل غناباني توان دا بکرت به فورو ده چو هار تپه يک بو له و آمانچه پرتو پکره وه سوپاري غزم و ارادهي آينس لاواني نيشان پاروه ده که و بو ده مه رته وه بو سيني پر کپه ي تير له تاري به دکار .

ايه له رووي دل وزي کورد ايه تپوه آموژماريان ده کپن که کم ره گاه خواري مسر لووياته بکهر پتوه و ريگاي راستي بگره يئس کا له واپس دا شه جالته ته پوه و پانيساني له کيشن که بي که لگو سوود ده مپتپوه

بيجگه له پيله گه يک که وهک در کور دالي نه مپت به زه ويز واري کوردستانکا پلاو يرونه وه و وادزان هار ورو مقدراتي له و بي سحتو و به ده ست واته و به لازم له پاس دانيشواني ترقی کوردستان به هه يئس چاري شو بنده و ا رالي غونه و بيهت چونکو حاره کاني موالی کورد ايسرو له سحتوس پارسپده زه و هه و و بيهت تاي رووي زه و ده زمان ته کوه و کورد پاروو کم و محوره و چونک له خوي پانته هه سخور و و بيهت ي و جنداني خويان نسي مه يئشو و ن .

روژگاري پيشو ده رس خبرهت يوو ايجر کورد ده سخوروي دروو ده ته و فو و تپاي هچ سخته ن تاي ته نه قيا شاش راشيز جه تپه .

خاله ي دايگي نيشان که به چاري فرديکايو داي پر هه له ساره مرمما ده لااوه به چاريک کوردي خاور کوهي راپرانته و خوداي خور زمار کردن له ميشکي سحت مشراني کورده دا به خنيسکي نوراني هه لکنه کوردي پلاو پاي و يک داي پارده ي ره شي دوو باره کيو شالي به نه شي پر زوري پراپتي له رووي کوردستان لادرا ساره نچام ايسرو چهلتي ا هه پارمه يار زکاري هه بو له وردی زماني هه مورو کورد يک .

بالي خاور ي من له ده ست له و مه ساليه که پارده ي خوييني و نه هان به سار چاويان کناره و به آتريکاني دو زمان وهک ميگرويي طاقو ون له کوردستان خاريکي پيشکيري و بيهت کردني له تايي سه لچان

تعمات هه لکنه تاري دروو ده له ي دو زماني در او کسي سخوردون ده نازور چاکه ده زاني له مهر له و چار کورد به تواري آزاد له کريت بره و پان له هه مورو کسي

ایمه و جهه‌هالته

براکان زور ده‌پسکه لهم که ویه ازداره‌مان مسرفکاری جهه‌هالته، تاریکی له‌زانی پیش چاوی گراوین پناوی داخستووین وختووینبه چوشی عین خاوه‌وه هه‌رجه‌هل عوینی مه‌لجی ووفت کرد بو اووزاله‌رمی لهم که کسه ایمه‌ین هیوا، ایمه‌ین مه‌لجی ایرو-و پناوی دوا روزا اینجا به‌ه‌لجی باک‌وه‌وه هه‌وارکان ده‌کمی ایرو روزی هه‌ولاله اووزگاری له‌دانی-و بو‌لایدنی له‌زاین جاو روزگاری له‌جه‌هالته لهم چه‌ند به‌لدانی غه‌ولده‌وه پیشکش ده‌کم:

۱ آگاداری لادیه‌کانمان

په‌پس له‌پیش هه‌وو شیکدا لادیه‌کانمان روزگار بکین له‌ده‌ردی جهه‌هالته . سه‌رجاوه‌ی ژبانی هه‌ره‌که‌مان هه‌وو جوهره‌خوارده‌هه‌لته به‌په‌خه‌گرایی ده‌هه‌ته به‌ر ده‌ین سه‌ارستانکان ، هه‌ولو له‌له‌لا بو‌ده‌وله‌نده‌کان ده‌ده‌ن که‌چی له‌برسان لاکه‌ی سه‌ریان دی، رووتو قووتن ساردی رستان و سه‌رمای هه‌وین ده‌کینن لازمه‌ له‌وان وویشار به‌هه‌هه‌وه‌وه هه‌روه‌ها ده‌وله‌نده‌کانین ئی که‌یندرین که‌هه‌هه‌تی لادی‌یی ژوسته چوئکر ژبانی ایمه به‌واله‌وه به‌لده .

۲ آشتی و برابری

سه‌وره‌ترین هه‌ر بو سه‌ر ۳ وتی سه‌ولیک هه‌ری برابره به‌ ای لهم ایروه دایما سه‌رمه‌مان و سال ویراین

۳ ثقافت

دوا که‌ووو کرینی وولالان له‌مینی داگوردستانی بیه‌به ، سه‌سه ئی‌استه‌بارو دیکه‌اوری حکومتانی: تورکسیا، ایران و عراق ده‌روازه‌ی مه‌ده‌ینی له‌ سه‌ر گوردی ای که‌سو هه‌زار داخستوو ریگی‌ی پیش که‌وتنی ئی بروه‌ه‌وه تاوه‌گو چاویان له‌کر- پناوو هه‌ری شو روزگار کر دله‌ان له‌جیه‌ مینه‌سی .
لازمه هه‌ر چاره‌نیک بیت ایمه مندالانی (کور وکچ) موومان له‌ چه‌نگالی جه‌هل و له‌زاین روزگار به‌کین چوئکه‌وو پناوی دوا روزی وولانه‌که‌مان «میخ»
(له‌ زماره‌ی پینجیمی کو واری ددارکه‌ره به‌هه‌نیک ده‌ستکاری)

له ناوگو مهله دا

ژورنه میز بوو بریار درابوو جسنو غرالیك له ایران ایبه و کومه له هیوا ده هیوا ده یو هاویرمه کی له پاهت هه پهنك صائل ته نکیل بدرهت نروژی تلم اخسانه ده بوو له لایهن که مه ای هیوا ۱۰ معلوم بکریته ه هر که او پهنانی کومه له ناو بر او آماده بوو نه هیوان به ایبه راسه پهناند لو پهنانی ایبهش ره واته بوون : دواي ۳ روز هوقنو سوو مذاکره له ره اقراسی نو پهنانی ایبه په پیمانك به لیبی په پمانی ه سه سنوور ه له لایهن لو پهنانی ههر دوولا بوزیاد کبردنی گوشت وایجاد ییوه اندیکتی وه بهی سیاهی اعضا کرا .

نو پهنه کالی کومه له هیوا تلم کوترانه ده عبارت بوون :

۱- ع . هوو ده کله له لانی ژماره ۲

۲- ع ج جاگیر له لانی ژماره ۷۱۶

جسنو کله ایبهش له لایهن له لاندانه :

۱- ق.ق.ق. یار له لانی ژماره ۱۰۰۳ مغروکی نو پهنان

۲- ع . هزار له لانی ژماره ۲۰

۳- ع . یزه له لانی ژماره ۲

ته نکیل ده کرا : م.س. خو پهن ۱۰۶۰ راپهلی ئیوانی ایبه و هیوا بوو تا کوترانس ته نکیل دراکومه له گوشتی کهم لاهه آزایه و ههروهه له منت که ندابه کالی تلم گوهر له کرینگه که بی هومان له دواپی دا ده بیته له سلیکی سه وره ده بهزوی له تعالیهت و گوشتی دوو کومه له دا . سوپاس و تشکر ده کا .

(په پمانی سیسنوور) له لایهن هه یه کی استاره ی انداره ی ناوه ندی ی د ژ . له بهسند کراوه بهم زوواته ده کله له هه ی بهسند کراوی ناوچه ی (هیوا) باده ده کریته .

له لانی ژماره ۲۹۵ و ۱ . آرام له لانی ژماره ۱۱۳۹ بو پیش که ونه کاری گوواره کهمان زور ره جهمان کیشاوه له طرف اندره ی ناوه لایه ره هه یه قنبر بان لی هه کراوه .

له لانی ژماره ۱۰۲۵ ی (آ:ک) بو نوسه ی چا پمانه زوری کر دنت کرده گوهره موپاسی ده کا .

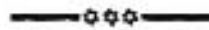
د پکتور و استعمارخانه له پشته وگنی کومه له ی (ژ.ک) و پلاو پوښو هی کوواری نیشتان

که لوونه لرس و لزه وه؛ پویشگری عملیاتی ایبه براربان دلوه له هیلن د نیشتان د
 دور بچیت له شارانې: هه لیر، سلیمانی، به غدا، کرمانشان و سه، چا پخانه کابلان پشکتیوه
 پالیوزی ایران له به غدا، راسته خو نامه ییکی یو حاکمی په کیک له شارانې ایران، نووسیه
 که موپا ناوچه ی د ژ.ک، اوله خانه ی نیشتان له شاره په لازمه که دف ویشی تگریوت
 کوسواری خوجه ویشی مه لاپوژ که به پوسته یو ایران ده چوو له لایه د پوسته ی ایران
 رهددی کرو، له مقابلې له کاره په ستی حکومتی ایران ایستا (پوستی د ژ.ک) یو
 زور شارانې حکومتی ایران مه لاپوژ، نیشتان، پروژانوی ورو ناهی د باو اریاطی
 نیوان دوو پارچی کورستان حیلظ ده کات.

له مهر حکومتی ایران و عراق په عملیاتی ایبه راضی نیل لازمه ده مه ل حکومتی
 استعماری تورکیا بواجرا کردلی به یمانی شومی (سه عد آباد) واکه رانیک پترن اما
 لازمه له یشتا بران دولای آزادی ایرو یو له کاره که وینه پخته له ری و شوی
 فاشیسته نه مریه کان اجازه یان ده د: ۱۱

د پکتورک له لندامان ده سیاوی صندوقی کومه له بیان کردوه نیوو مه بله تیکی

داو پانه ده دوا یی کوواره که مان دا ده پتو بین

که سانیکی نوو سراوو هه له ستان بود دیرن لازمه
 له هر روویکی کانه د به له اندازه ی لاپه ری له م ژماره
 به پاک و خاوینی بیخوس؛ نیوو نیشان و ژماره ی
 له ندانه ی، جیگای دانیشن و له تحصیلاتی حکومتی یان
 زور چانه له سره وه ی نوو سراوه که دا دهرج بکریت
 مه رینه نده ی چاپه کانی کومه له ی د ژ.ک ع. ییزه د: ۲

برون: برون

آژل - پام که رروح - ۱۱

ایره سکوردوستانه - ایره نیشتمانی خونه ویستی مه به : ایره به خونی
 هاش و پاکلی لاولی کورد کردراوه - و له لابه ن پایره کانی ایبه وه داغ
 کراوه - ایره به زوری پلیکی سکوردان آوه دان کراوه ته وه - ایره عالی
 کورده و به هرات بوی بهی ماوه ته دی ته و ذراوسه ظالمانه : نمو پیتکا له
 بحرین مزانه لیره دا چه دهسکن چیان له میانمه دهوی : بودمتجان لی هه تانگ
 مهسکر هیشتا چان یان کیر ته بووه هیشتا ههر به هه ویان وه له چاران له و
 خاکه بر پیت ویه ریژه وهی کوردوستان وله و زه و بوی زار و سیکله : به
 ویتانه ی ایبه کفکات به سیتین و بو خومان له ترسان بکوزن - نوب مهسکر به تمان
 له وه ش زیاتر آزر و جازره به مان یمن - بوچما ده یا نه وی دیمان هه لمان
 خه له تین و به فرو و ده لهسه وه زمانی شیرین بمان لایینه وه و بمان که نه وه به
 هیل و زیر چه پوصکه ی خوبان .

ذا نا . ده بی له و بیانه له ساری خوبان وه ده رین : خواهی و نه خواهی
 بران که دویای لهورو دویای رور و استبداد یه : کوردیس له خه وی نه لاسی
 رابهره : و چاو و همی کراوه له وه و له وان تازه نا توان ظلم لی بختن
 و حه لی بچون .

چه لی رهپ و راست بی بان ده لیم - تازه زور دزواره له وان بتوانی له سار
 کوردوستان حکمرانی دو له سار کورد آخابه نی بختن .

ایبه ایتر له نوکری و زیر ده سی جازر بوی و حاضر نین چیدنگه نوکری
 وان بکین و ده مانه وی له وه ی پاش آزاد و سه رهس له نیشتماله کوی خوماندا
 بزین له ی ینگاله خوبن مزه کان : برون : برون و لمان هماری باایمش وه له نه لوم.
 کانی دیکه ی سیتی له آزادی و دیمو کرای بهش دار بین .
 برون برون و دنیایی تازه له نه وه ی کوردنایه ته وه زیر باری ظلم و استبدادی
 ایره وه هیچ کوردن حاضر نیه چیدی زیر ده سار .

۱۰۰۰۰ روپۍ د ۱۰۰۰ روپۍ

دغه تېغه يېکې دوکېسي!

پاړ - له هوی مام ناپېر غه راره غره
 پاړ - دووستانه ت لي دا چت هه وی کوره
 پاړ - آی له م کارا؟ بروج وا توره به ا
 گوت لي بر له ی حسابی هه ۱۰۰
 پاړ - ده ها گویم لېه توجت استوره!
 پاړ - چم ده گوت ، په کوو له بوم جووه
 پاړ - هه لاروت رمش لي چه ووریا و ژری
 جا چوت ییا و له ی ده چي له بوی ا
 پاړ - لیم گوره به ، باب و پاړم
 راوه به له وا هانوه بوم
 دووینی له و دغه ی له لای آغا بوم
 پاړ - ده گوت چون بوو ا (پاړ) والله دا چا بوم
 پاړ - آغا گتلی وا په اجراه ا
 غه بوی وکوتو دا بی مامه
 پاړ - په کوپری چاون داپنام له لای غوی
 بو منی دانا! که چشاش خات له بوی
 پاړ - چاکه ، چي ده گوت - (پاړ) ده پگوت ، له تیره
 پاړ - لاری تو - و له م مام ایوه
 ده غه که مار و بوی کیشلوم
 بروج به خورای یس ده که ن ماوم

چه سوچیم هه په توالم چیه ا
 خوس بو ایوه ز با لم لیه
 وارم لي یینو وارو لي دینم
 له و لوو یی ده دهم له ندی له ستیم ه
 پاړ - لاری لو له جوا با چت گوت با یز بی-ی
 پاړ - کونم آغا میان ا، چه ر راست ده لی سی
 به له ند و کوونال هه ر دی به فروغه
 له بو آزادی کوریاو لی کوفسه
 به منو مام با یز ایت ده که یی دوعا
 ده لین یاره بی خا ر لی آغا
 که ده ست عدل نه غری هار هه جهوت ده که یی
 به (دغه تېغه) آروت ده به یی
 پاړ - هدی وارک الله آله رین لاره
 وه بال به له ستوم چاکت جواب داره
 هه تم برونسی طبع به خو طاسی
 له و که وا غره ی خومت هه دی
 پاړ - خودا هوزمنان لهوت وله ناکا
 له م و له تو ، آغا صمان چاکا

د جی پک هیرالی آمرالیزی و دموکراسی له لاسه لرغونو په یو خاکپک دایستوالی
 د غسوی نازالیز و غوی ۱۵۱۱ نا کو رنده په لوستی پر شک همو سالیک ولالی
 نیشانی لوی منامی دود ۱۱۰۰ دمر چرلی لاسه لرید

سپانیل مازانی همو دین پان لره ی زانپان کورد و لرو ی چه کو سلاح له
 د ن پکانه نیک دیر لواناییکی ۱۰۱۰ پر پک خستی کوردستانی کوردو له
 ۱۰۱۰ نه کو رنده ته پوان حضور دستان له غوی صنی و غوی ۱۰۱۰ دین روزگار پکن
 سالی لره ی لره یان پر زانپرا کوانه حضور می که و وساله سالی حتی مفرودی
 کورد داوا بختان وایر له پان خاموشی پوسه جاکتی میان دموکراسی حضور وایر
 له ۱۰۱۱ ۱۹۱۱ با دن و غوی ززال فریغ پلغای باومر پر کراویان دوا ی صبری
 حویان کرمو له کرمای مور دمو لانا (جمعیتی بین المللی) لایندوی کورد په
 ره می لاسرا وایر له پیدایی د مور ، ما له موامو ۱۰۱۲ - ۱۰۱۳ د باومر د دوا ی
 مفرودیان کراو خپاریجی کو د ساه لاره ی وجود .

۱۰۱۴ لمان پاری ایست لیه ۱۰۱۵ کوریکدا - ر کوهه ، د لکو یوخته مار کولده کی
 له لایین په که ای هانی آیاله لچاسی باومر پر کراسی مفرودیان کورده له پیدایی د مور ،
 مانچو ۱۰۱۶ لور ادا نام : هیچ : ۱۰۱۷ لمان م سیزه جو که لیم جک مفرودی له
 لره ی پونا پر دوه لاره ی لورون ا برچرا ۱۰۱۸ ی سنی و غوی دانی پسران هل
 کب سیرا ۱

لوه پر سباریکه همو ر دیک کوه له کوی پوزانپرا د چر می داپوه آمونکی دور
 و هرل هاند کیشی ، سوزی دلی ره لوری به آنکرا له مار اچا و اده ساه کوی چین چین
 ده کوهه مار په له .

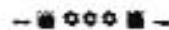
۱۰۱۹ لمان آیاده یی له وایر یوه غوی پاهمال کورده سالی مفرودی مفرود همو
 جاری له حویان را پین کرم چهغه آره روه پکن ۱۰۲۰ مسکه لیم لپهغه جاریکی دین له
 لاره ی روزگار آراپین درات چون پوان چرک مار ، ۱۰۲۱ لمان لهو دموکراسی که
 جاکتی عالمگیری استایان پسران سالی سالی بیلته پسران کوان ناوه آیاهام چاره ی
 له پرا دیر دوا ی کوی کورده ان برده تک دین ۱۰۲۲ لوه کوریکه مفرودی له وایر
 چولکو تاره لیم مسکه په پوک حویان پراوده ی و ناریناوه ، ۱۰۲۳ دلو و خریپک له

لهش گوردان دا پینې ، هه نا له بده نیاندا بلیسه به کی ژبان ماییت یی هومان پروه -
دوست خسته وهی سر بهستی و آزادبان گم دلو په خوینه و گم بلیسه زیانهش له ریگای
سر به خوینی نیشتمانا به تخت ده گری .

برایانی هه وره و دلوز : بچوه شترانی زاغروسی ، بلانی پینه لالی سره
بهستی گورد : سر هه لیس جیدی سر به زانوی بیچاره ی دامه خن ، له لیده هه
دهر دیک دهر مانیک و هه هه گونا هیک توبه به کی هه به ، یی شک دهر دی ایمهش دهر -
مانیک و هه واهیک چهند چهره گورد گورد به ن توبه به کی هه به .

برایانی دلوز : یی هومان یی ، تازه گوردوستان یی آزادی و سر به خوینی بو
هه و گوردیک زیندالیکی هه نا هه نایبو هه هیک له سره خوینه ، زیندالیکی عوت نس
پاکداوین لیدانه ، هه هیکه هیک افتتاح و شهرفی تیدا نا پینتری ، گم لایا نه وه
آیا حس نیشتمان به وهر بیت رهوا دهینی که دایکی به آب و هوا و بیت و گوردان
خاکی هه وره ی گوردی دهستی خه باغکاری بو دریز بگری و قوش مل کج و گوردون
یی دهسته لانا هه راههشی و سر به رده به وه ا آیا ویزدانان فیرلی دهکا داوین یکی
زیانت له که دار و دارای سر و سلماک یا به مال بگری نوش یی دهنگه دینسی
و دهقی نه کی ؟ آیا دهترانی له سر برین خانه ی یادا هاو خوینت به په لی ظلم و
زوری بختکین و نوبی دهست به تر او راههستی چاوه نوری ترهالی خوت بگی ا
بروا ناگم آفریده بهک دینو ایمان شهرفی و ویزدانی هه یی وخوانی ژبالیکی وا
بهراپا له که دار راهه پیری ، مردیکی شهرفهت مه ندانه له ریگای پاراستی نیشتمان
به دهرج و به عرف به ایمان و به ویزدان زور زور با - لره له و زیانه ی که بی
شهرفهت و افتخار یی ، شهرفهت و افتخاریکی له ریای نیشتمان په رومریا به چه ده
دهه وی هه نا هه نایبه له لایره ی روزگرا دهیش و نهانی بو نیه . چونکه ؟ هه
که سی گوژرا له پناوی تهالی بیلله تا سه توبه سر دوی قهط هه راهه تاقیمهت زیندوه .
برایانی خه شه ویت : روانگی ژبانمان و هیک له پیس چاوا لریکی هه به که
گوردوستان آزادان ا آوی زولال ، شتهی شه مال هه تکلیک شادی به خن هه
نیشتمان سر به خوینی ا آزادی بولبول جیرانی گیل چخیک دلناس کاران که وه کن
آواره نه یی ، نه سیعی ملایمی به هه هه مانیک دکور هیه هه به پدانی آزادی
گوردوستان بلیسه هه ، له مچا نه هه و هیک آزادی و سر به خوینت له دهست ها

عقل و ایمان و کوهپندی خورش و نا راسته قبسی زینده‌سازیت له دست داوه
 روزی که رو بهی ، دوتیا له سه‌مران ده‌که وی : روزیک دی کجی و دول
 بورد وینا، لایید و له لو بزون ، به‌لام خوشه وینسی نو له‌ی کوردوستان
 وها له دلی نیشتمان پروه‌راتنا جیگیره که له یی بوردی الحیدیشا له دل دهر ناچی ،
 له‌مجا له‌م روموه‌ه‌ت‌ه‌واتی جهر به‌سار به‌ستی و سهر به‌رزی کر ناکن ، له‌واتی له
 به‌رامبر گو دا وایستی بقدری کوردایه‌تی به‌جی نایه‌ن ، له‌واتی هه‌ول بو-سهر
 فرازی تر نه‌ده و ده‌ت فروشن له آیین و له ایمان له سه‌ره‌ک و له ویزدان
 بی به‌سین ناری

سه‌ریستی نادری ده‌ستیندزی (۳)

یستون

« بو له‌و اراسه‌نجانی که ریگیای راستیان هه‌له‌کردوه ، و به‌ریگیای
 چه‌ونا نه‌رون ، و پاشه‌روژی وولات و لیستانه هزاره یی که‌سه‌ته‌بان له به‌رچاو
 یه ، که نا ایستا آلائی آده‌کراییی هه‌له‌کراوه ، »
 له‌م چه‌ند وان‌ه‌یه‌م پینشی که‌ش له‌که‌م

له‌م کانه دا که هه‌مو نه‌ت‌ه‌وه به‌کی سه‌ر زمینی ، په‌لامار له‌دا و خویینی سوری
 سه‌شی سه‌نجانی له‌ریزیت بو نه‌وه‌ی بگه‌ته‌ آمانجی خری ، و له زیر سیجاری
 سه‌ر به‌ستیدا ، به‌شادی و آزادی یزی ، که چسی داعی سرانم :
 به‌شیکی زور له سه‌نجه‌کامان به‌تابه‌تی له هه‌موه‌یتا کامان وا راهه‌تون : که
 له ایواره‌وه له سه‌ر کورسی و میزی قهاردایش ، کانی هه‌لشن ، انومیالی آورشینه‌که
 که سه‌فامه‌کان آو رشین له‌کات ، . . . دوا‌ی له‌وه به‌له‌ز (خویری) له‌رون بو
 قونا‌ب‌ه‌سه‌جا له‌سه‌ر ویه‌را‌ب‌ه‌ه‌ن یا نا ؟ . . .
 له‌رون ده‌رس بینه‌وه ، سه‌له‌جی پاشه‌روژی یی بگه‌پین . . . براکانه‌م نوشوا

پیم بدین : هر په هستی دوازه رهنمات چاوی به سر قومار دا زهق کردیتهوه ،
آیا توانیت دری لوه به خجای ریخته مکتب درس بلنهوه ؟ آیا له مزلهجی قوتای
هسته لکی لی وهر مری ؟

به شیکې که میس دپاری شعیب پر کردهوهی له پر بردونه لوه ، وای لی
کردون بین نا پاکهلی له ۳۱ل براکلیان پکن ، دینه ناو براکلیانوه به لوی
هولدان بو هه لکردلی آلاي کورد ، بلام دهستی تکاوم : نأئیری دپاره شیکان
زور به هیزه ، له یانکات به درک له ریگای پشکووتی کومه که یاندا ، و به ههم
توانایانه وه نی له کوشن به روخانن و له ناو چونی گو کرهه .

— به شیکې پچوکی نرینمان نووشی دوی داکری یون و پیوینتی لیتدین
له بیاجوگوه ، به جوریکې وا که همینان به یاره کای لاشادی تره له سرهستی و
بیا هغوی وولات و نیشتههسته ی .

زه موی کولینوه و باس کردیکی له سر چاوی کال و لابهزو لوفد بارپه .
ماوه لوه بر اده به شیکې له ههم بکنه ل که مستر هسته بین به پاکس و
راستی نی بسکوشین بو رزگار کردنی وولاته که ان لوم هزاری و که مای و
دهست به سترایه

نهلمان و اینالیا به فدا ستردن و خوین رژی و یان هینای لوه همامو
چدک و فروکه و که شتی و قانکا و یومایه بیان توانی له ژانی سره ه خویدا
بیس ، جا ایله چون به قومار و غرامات و جاسوسن له ناو بیخسترا له همین
له آمانجه به زره

سره براستهم : دلنسیاه بهم جوړه نا مهیه آمانجن ، هیچ که سیک ناپهت به
زور ریگاکت به زور پی رامت کانهوه ، پیوینته عوت پر یکه پته وه ، و له
ریگا چه وتاله به بی پلین و پینه سر ریگای رامت و پالی و دهت بدینه دهست
براکان به دیکې پاک و خدیکی محرم نیکو هیکې پیاوانه سر به لاری بسزیت .

— بو زایلین —

پیداویسته هر نویین و هونه راویکی هسته له لاین نه ندایانهوه بو چلی
هستردن بو کومه له ده لور دری گو مادانهی سوارهوه سرانان بکری :
۱- به خطیکې دپار پوله لایه کی کله رو به سرکب بنوسریت . به لدرسی : هه پنهانی
اشاراتی کومه لی ژ . ک بنیدریت . له لایره هه پنهانی له ه لکی کومهل ؛ لدری

گه بنجینه‌ی نه‌ده‌بیا

خه‌وی خه‌قلهت به‌سه

• با‌اماره‌ی هونه‌راوی : ع . م . ح . هونگر •

هاته آخر نه‌سه‌سی مه‌پالانی
 به‌مول و پایه‌من و ریجانی
 نه‌شکری لاله‌له‌پای کورستانی
 فه‌تره‌فه‌تره‌به‌له‌ی بارانی
 آبروی عه‌طری محولی کامسانی
 بو‌به‌بالانه‌نه‌ده‌کله‌چیشانی
 به‌ون چاوانه‌کها‌ده‌روانی
 او‌له‌سجری له‌به‌دی زیندانی
 پاشی اسلاهیت و ایصانی
 له‌سار‌گور ریبه‌ساری نخوت‌دان
 که‌چازن‌ده‌چینه‌پیری مه‌یدالی
 وه‌کله‌جینگی‌ده‌چی بو‌ژوانی
 حمله‌به‌کی که‌فک‌له‌آزالی
 نیبه‌بوده‌رده‌مه‌سار‌ده‌رمسانی
 سار‌ژبا‌ن‌سجری به‌آزادی و ده‌وی

پسره‌ه‌دی حاره‌قی زینتانی
 باغی رازانده‌وه‌نه‌فلسی فه‌ده‌ر
 هادی ۳۰ لان‌جا‌دی هه‌ندا‌له‌چینه‌ن
 له‌سه‌دی سیزه‌ره‌ده‌ونم‌ده‌که‌وی
 با‌پیری یونی هه‌لاه‌و‌به‌پیری
 که‌نه‌لی دین‌لو‌به‌نظره‌ره‌په
 مه‌پیری عوفستر‌گور‌به‌ده‌ی بی‌سوم
 هه‌له‌دمن‌هکولی له‌من‌زنجیره
 وه‌ره‌با‌این‌سه‌پینم‌چاره‌چینه
 که‌له‌سار‌نا‌په‌هه‌وای‌ره‌پیری
 پیری و‌بت‌بیم‌و‌نارین‌کم
 وا‌به‌لا‌وحمله‌پیری بو‌دوژمن
 سه‌منه‌به‌کی که‌به‌فکر‌نه‌ی دیسی
 پیم‌ده‌لی هه‌کلی نه‌پسی له‌تکلی
 خه‌وی خه‌قلهت به‌ره‌هه‌ش له‌خه‌وی

« کورده‌گیان »

ا . م . ح . ع . هیس

له‌غرایه‌ی خه‌پندی دوژمنه‌ت‌بیداره‌کورده‌گیان

هه‌لته‌له‌م‌خه‌وه‌له‌رو‌که‌چه‌تگی‌کاره‌کورده‌گیان

خه ونم دیت

هیس ۵۵

دری ته وی هاته نخوم دایکی وه نهن جلگی ره غسی
 بوو له بهردا - ره لوغول وایو به لا رووی به غسی
 هاته بین لیم و سکولوی روهی من چاره ره غسی
 نو که آزادی و سه رهستی چه بی به هره و به غسی
 راپه ره له و خه وه بیداره وه به
 وه حتی خه غله ت به ووشیاره وه به
 من - دایه من ساوه به کی زوره له خه و بوم بیدار
 نهک ووچان نادم و په پوهسته ده کم ایی و کار
 بی ده کوشم به شه و روز ده میک لیمه که رار
 هره خه ریتم که بکام خوت و کورات رزمبار
 له و: کرانی محمر راست ده که ی ههول به
 - دایکی خوت بی ته سه رزمباری بکته
 من - بوم له دهن دی به له بی ایستیکه حوتم وه سه ری
 هره چس ههول ده دم و کار به حکم لیمه لمری
 له و: خویری و خیری له قر بو په وه غنا کون ده به ری
 به ته بی کار بکته روله بکته صاحب هوله ری
 من - دایه جا چت له من ایستیکه ده وی
 له و - به کوراتم بی هه ستن له خه وی
 له و لسانی سه ره وه ی دایکی وه نهن که رمویه پیم
 به ک به به ک - دووایه هه لیتا به کنزی وون بوو لیم

کہ تو ہم بریں مینی ہائے دہری گورج لہ جیم
 ایستہ کہ لہ زمان وو پوہہ بہ سکوردان دہ لیم
 تا بہ سکھی ایوہ وہا ہی ہوش
 کار بستہ تہ ہول بدہن تی بستوش
 شریہ تی و عارہ لہ بو ایوہ لہ وندہ بہست تی
 عیہ واقور بہ سہر و دہر بہ دہر و زیر دہست تی
 لہنگ : زیر بہ نگ کہ واہیز و ہور و سہر بہست تی
 ریک کہ ورن تا زوہ کار یکی بکن سہر بہست تی
 سکوردہ : آخر بہ سہ لہ و بہندہ عیہ
 سہر سہ زور حوضتہ لہ و زبندہ عیہ

وہ وطن !!

م . م .

وہ وطن عیان و دلہ قور بانہ تری	سہر و عالم بہ لاجردانی تری
لہ ہر تری حہ فہای بیگناہ یا عرا	ہہ مینہ بیگی من قہ لغانی تری
وہ کو کیوالی خیرت ہیمنہ بلبندہ	کہ بیستی ساکن کویتانی تری
کوزوران ماہہ تی ہر میز کہ دوزمن	طماع کارانہ چاوہ رووانی تری
سطاو و باغ و سرکاری سہرا سہر	بہ ہشت تی وانہ ہی ہاوشانی تری
دہ کوشین تاکر آلی سہر بہ خیری	وہ کو چاران اسہر کیوانی تری
مجالہ خور بکا فہ و نانی کوردی	کہ سیک ہا روہ ردہی دامانی تری
لہ مہس کویری بکا سہر تا سہایت	خہ ریک فیللہ ت و فہونانی تری
یہ وطن پارہہ ہن ہر کہ س خیر خیر لہ	نصیبی رہ و نہی ریضوانی تری

موروخه پهلې عزيريت و آمايشې نو
 خه پالې چهلنت و فرده و سې نا کا
 مه تاغ و مال و روح و حيان و له ولاد
 هه نا وينا که دووژمن سر فرياز يوو
 له يو رافراندي محوبي سر به خويي
 مدار و ايستاد و عظيم و صنعت
 ده ييني مورغي اقبال و سعاده ت
 له مسايه ي چه کچو و داسې روسي
 به هاري سه ره خيلي زور نريسته
 نريکه نو به ان سه يراني آوي

دهمه ته قه ي دوباز پيکه وه

دوويان له ودهمه ي کزچې ده کرد نه و
 چوروره پريسه که و ته و سه ما
 چاوي خه و ايزوم له خه و راهران
 چاوي پيکه ووت به زهر د پيکه وه . .
 ع . هه زار
 يو موزده به بيان له قابه پدا که و
 به هيز دهي چواند روزه شه و له ما
 چوم يو دهنت و دهر بوسه بر سر مهران
 ميني و مزيان يو دو بلز پته وه
 ۵ بازي بيسته م ۵
 و پنگه رد و چيل بهرر دوور له آوايي
 زانوي له کپيري نه زان و شينه
 له کزوي شير ده که ي ئي ده وه شني
 که ويک قوت له ده ي به بهر و پاره
 نه هر ميني مات مکه سکت دراوه
 براد هر تا که ي ژينش خوراي ي
 لرواي زين له لسته بهرد چينه
 شه له چلکن و له ندام دز و بني .
 چيا و که ز ده مري ده قري له خيوه
 له خياردده مه نيت پخت و پاراوه

به کوره و کورسې به سار - و بهرما
 هسه و به نارینکی له و چول و هوله
 به ممالی کوندي ده نووی ساری شه و
 نه زه مکی باش دپسته بهر ده ست
 هه رار نه خوشی و بهر اینی بگری -
 له کاری چه این کی بارین ده کا
 که و اکت شرایی کی یگا بپسته
 له من وه کی لوی این و کارم
 به آوده ی هیج تپ ناستوخی

۵ بازی دووم ۵

نابو و شتم نیه مه شپه ایدی
 چه رسم له ت بوو لیم ماده نه زه
 له لوه هکوه من نازانی من چه
 لیم خوشه له منیش وه خوشی هه ریم -
 ده زمان که ده ردم برای چاکم به -

۵ بازی بیگم ۵

پیت خوشه لوش بیی شوینی رزماری
 له مالی پاشا پالکه وه بی غم
 له سار ته حتی زیره هه لینه ناوی
 له بهر چرا بهرق هه لینه به شه و
 له بان اینی زو به سهرینی قوو -
 بهر په لیمت ده کوش هه ات ده منین
 زه اگوه له ی زیت له قاچی ده کون
 چه نقد مال له رخالی رو زی پیو بست
 چیکا بیک بی غی چه زوور چ ده رت

نه باوه حسینک له جهانگی هه رما
 سه رینت به رت و دوشمن خوله
 به ناله ی درنج هه لده شی له غه و
 له مکی آسمان له لیبت و هه ست
 بی دا و ده زمان له نمری ده مری -
 کی له رامت دوژمن داژ دارین ده کا
 له وه سسه م هه رمه هه ر لوی ژپنه
 لیم نایه بلیم تیره ی . . . یالدارم
 بو به له ژینت تایی . . . خوشی

به ته وس و بلار مه مکوژه چی دی
 سه د هیندی کون بی کسم و بی دهر
 به چه اند آخ و داخ له دنیا ده ژیم
 نه مبه ده زانی کوانی شوین و ریم -
 نا ده سرم برام له نو کاکم به . . .

له مه ل من وه ره بچینه شاری -
 له مه ل کورری ساده و نه ها و دم
 له سار ده شی شا بچره . . . راوی
 ساریت له شمشاه هه تا کاتی خه و
 پنهو ، به خوشی هه ر به بان به ر بوو
 بیگم ساریکن بهر چا بو دین -
 زره بالک بی هه پاچی ده هکن
 له کن شاه رووی زور خرشه و پستین
 چل ده زمان فروش ده هه ات هه رت

کاتی سه رما و سول له په لاسه به
 په چله هاوین سهار او کووله کوول
 هدر ماگي لوبلک هدر سحر بو جیوه
 هدر چي جهوی هدر زان و تالان
 راکتی وولسپان نو سحر به نو په
 لیبین لی ده کا ما به چه لری سحرول
 ده ت ده نی کای سیه و شیه یسه
 ده سا با بده یی له شه لای مالان

کله بازي دووه م ده پر سې

که و شاری کوولت شاری بازه
 ده ست و پیوه لای هدر سو هدر بان
 له و شگری کوولت باز ده بده ا به یلو
 ده ره مان باز ده پکا ساز بو رام دایش
 که خنی زیر زیری خاکي مو مانه
 باز هه ایسه کا چرا به شامال
 په زمانې بازان ده مان دووین
 بو باز راو ده کله یی که ویی بو دگرین
 پاشای له و شاره بازي چا زانه
 له ریی نیشتمان سه ر په رده بازن
 باز ده مان دالی که با به و پلا و
 ده سکووی بازه ده ره مان هینه پیش
 و ستای زه تکی زیر کاکي خومانه
 بازه لی ده دا بلو پسر و شمخال
 په رووی خونه وه ده مان عاملیه
 له خاکي خومان ده نیزرین پهرین

ده باز ، یسه م ده

که وه نو شپتی بان وا ده لویسی
 که ی باز شای یوه لا ایستایی یی
 کوا سه لینه بان دوروست که ن شاران
 چون بیا و نه خوینی هه لده کا چرا
 ایبه و زه تکی زیر ده تگ ادا ته وه
 نه لقه ی ده وی دوروست که ی چه تر
 دندوکی بازي بو شمخال لای یی
 ایبه و زه تکی زیر ده تگ ادا ته وه
 که وه بو ایبه سحر لک سخته من
 خو پندلیان هه په رنگای ده زانر ،
 هه مو لیره پیک به راو سحر مه لی
 له وه تا له چن ده بیان راوینی . .
 یسراوی سحریری باج و که خنی یی
 هه ر بازیان کتوه اعال له له زاران
 به شت له کوی به به یی خورا و بز
 بو هوش و خوشت هاوار و درو
 سو پندی ده وی کار خاکی هه گر
 زیر له حاله ده ره یی ده یی زانای
 ییم و ایبه موی خه و ده لبا له وه
 له وه ی من ده لیم به نی آده من
 آره زوی هه را یی پکن ده توان
 له داوای به ش دا له مه پدان که لن

خوبیان دهر یون له سار له رسی ره ز
 فروکیان شه ن هکنه بیس ده خورن
 سه روحکبان هه به عوی بسزویی
 خنیهکبان هه یسه کاری کاره با
 له له لادن ده دووین لیره گوین لیر به
 گوروربان ده نین پیشان لیر ده بی
 زیری خاککی مه له و دهری دین
 کی هیله که ت پرره له جیوه
 ره ریلی نوبه له پیشی ده به ن
 ده کاری دیس به خو به هوای
 پیشی نوبه ده ی که ن به آس از
 بیورسته ایسه روحه ی وان لیر دین
 سه د باز و بازی لیر بال و راوی
 ده ولت بو بازی چون ده ی کاره
 ده بازی دووه م ده

که وا بی هوش و به سته زمانین
 پیشی وان بومه ریگی کی نه لیری
 به ی بو ده وی به کاری چی دین
 سورمه ت له پار چی بو حونه ویشین
 بیکاره و خویری چهنگی هکنه ما لین
 پاشا له به رچی ایسه راده مری
 بو له و نازان ایسه چین و حکمین
 بو کام ایسی له و ایسه بیوپشین
 ده بازی یهکنه ده

نو به ورو برام هوش له کوی به
 میانی خاله که تده کیشی بو عوی
 چا ووت ده به سته هه ر له و بناس
 ده ت لیر به راو کوی بو بگری
 باسی روسته مه لیره بیان بی به
 ده زالی خاوه ن له مری لیر لیر
 رات ان دون ده کا کوروت و بلجاس
 مدرسه بو له و هات ده بی تو بیری
 به می خوشتری ماوه له زمانه ی ده به م دا دینه به رچاو -

خوشبختی؟!

م. نادری ۲۶

که ژماره‌ی ششمی لیتهانی سالن بیکم نه لداسی خوشه ویت آزهر
۸۳۹ له لایه ن عووه ختبه وه په ند وولار یکی پین که ش سکر دیون : له وا
میش ۴ لو په ی خوم به چاکم ده زانم له و لایه له وه چه ند شتیکنان
عرش بیکم م

به پانی بز دای هه مال له سه ره خولک و پوی داره کالی به هه ختی
ده له زانده وه که عیزارا بل له اړه ۳ هه مه وره ی خوداره ندی هاله خوار
و رووی له به هه شت کرد و مولی : و وره له ی آله ریده له ی آده می ،
و وره له پنگوه پچینه دویا ، پچینه به ده دتیک دی ، آبرده و دلنیا به له و پین
به شی تو هه ر خوشه ختی .

هاتنه دویا وه ، خوم له باوه ش خودای عووه ویتنی دا دین که -
دایک - او ، شاد و هندان له باوه شی دا هه وره بزم ، به لام هیتنا به غه پری
زه رده هه ندی دایک ، ده شی دل له رمی ، آوازی بی کینه بی ، دلی هادی
و دامالی پاکیزه و باوه شی بز مهری نه بی هپچی دیم نه دیو ، باوه ریم به
هیچ نه بو ، بز له وهی دنیا بی . له باوه ش دایک دا هه لایم ، بیم له ریگه ی
زیان دانا ، سه ر به ستانه و لوپنده وار چومه پین که : خوشه ختیم .

به هار بو ، دار و اورد ، زه وی و وهرد ، میا و مول و زه مین
و آسمان سه راپا چلکی خردا کردی جیها نیان له به ر بو ، دهر و بېشتم که
خوشه ختی زنده وه توهی بولوبلک بوم له سه ر چلک آوازه عووان ،
بو مولک ، بی اړه ایم پرسی : دهر به دهر و ره لچ کوشا ووم خوشه ختیم
نشان ده . هه ر دک باله کالی په ک دزو جار لیک دا سه ری پلند کرد و
مولی : له عمل من به ، خوشه ختی ده ، پینی ا هه وه لچار له بیوان موله کالی
زه رد و سووری چه من دا سه را ، له عمل هه ر به کیک نیازیک و به مولی

هه ره به کا آواز بستی خویند، مهنت و بی‌خه بهر شانو و روزی خوی
راپوارد، به هاری ژبانی تی بهر یو، خه زان مه لاو به رسمی دار و چه من
زاری وه راند، نه و جار بولیول، بولیولتی که دهی ویست خوشه خیم نیشان
دا هاواری کرد و مونی: وه ره بیکه وه بفرین خوشه حتی له مریان دایه،
بولیولی شه پدایی مومل ده به ویست بیم به لبینی که: خوشه حتی له هستی و
بی خه بهری: له له نوا ما له فائو پیدی و مریان دایه. به لام من فریوی
بولولم نه حیراد رویشم و له جستجوی خوم وارم نه هینا

توشی به ک آفریدی دل روانک و دامن پاک بوم، نیشانه ی
مه وره بی و زانین له نیر چاواندا دیار بو: چومه پین روز باشم لی کرد
پرسیم: له ی راهنما ریگای راست: خوشه حتی له بی دایه له وه دا راما هیچی
له هرت: له له میگی دا ده ستم. ده فته ریگی لیلد کرده وه و له پیشی دا نام،
کوشی کرد ایم بدمینی خوشه حتی - راسته - به لام من مریورج قه له هه که م
دانا و ده فته ره که م پیا، وه دا، رویشتم فریزی نه ویشم نه حیراد.

توشی فرشته به لپ زه پین ایوم، دو چاوی مهنت دو مریوری وه ک
چه ره مان به سر شاندا به ریشانه، له لایسته وه خودا و خورسکا و، له لایستی
دیکه وه جل و به رسمی به هاری له اندامیکی یوادا نه ی بی به خشیو بیگک یوو
به کچرنه نه شیلانه ی که خردا جار جار و شابه هه ره بزیه آفریده، یان ده کا
سکه نادانای خوی به دانستراان ره مین نیشان بندا، چومه پینی و نیم پرسیم:
له ی خودای جیوانسی: خوشه حتی چیه! چاوی نیر جیمای چه وانوی برونک
بندد ختورد به عین و نار ده من دریز کرد و مونی: ده من من بگره و
دل به من بچره تا وه رامت بده به وه: ده من هرت و دلیم بی له سپارد، تا
سه پینینه له و سزیره ی که آفری آره زوا دا نه سرکزیته وه، عبودعی شریینی
زیان که له داری رینده ۱۳ دینه به ره م. به له مریوردی دلیم ندی له باوهشی
نام و مونی: نه وه کوری نیر به ماچی که، خوشه حتی له وه دایه! به لام
هه بیهات، خوشه حتی که به ههشت دا دیویم زور له وانه بالانز بو

له نه چا ما بچا ره و سه ر لئ شیواو ، به نه لدا میکی چه ماو ،
 پشنگی شکاو ، شه لاسی زیانم به پایان مه بیته ، سیه ری مه رمم له سه ره خو
 رولاکه ژبانی دا پوښ ، بخت شکاو ، چه رمم سرتاو و هیز نه ماو ناله پیکم
 له دل ها له دهر و مرمم : خودایا به او ، بدی دیتنه وه ی خوشه ختی له مه نم
 به پایان مه بیته هه ر چه ای مکر دم رازی خوشه ختی بزاتم ای هوره بو ،
 کوشتم کرد خوشه ختی بیسه وه ای سو د بو ، آیا له رووی خاکا خوشه ختی
 آفه ربنده نه کراوه ؟

آوازیک له ده رمماهی آسمانی خا نه دام : ده ی مرمم : ای شک هه ر
 جیگما به ک خودای ای بی خوشه ختی له وی به ! له ژواندا چه بنده خوشه ختی و
 دلشاد ده بووی له مرمم ر له هه مو کاریک دایت زانیا بالان له هه مو کوه
 چاویک هه به ده بیته ، بی آوازیک هه به زیارت ره واد ماکا ، مری به ک هه به
 ده بیته ، به خشنده به ک هه به ده به ختی : چه ژر خوشه ختی ده بو ی له مرمم له
 هه مو کاریک دا چاوی تو بیته بو آسمان بلان حکم دایا ، ده ستن داوات
 بو بالان بایا ویت زانیا خردا هه به ۲۱۱ .

کورد چي ده وی

هه به نا به خودای مرمم هه
 آمری چه تک داسر کاوه : ایردرووی آلمان کهناده و به شه ربوی مرمم راهه
 دوواوه : هینله ری نازی نازی لی تیک چو وله شسکری فرر بو : کار ماکالی
 له رت و تولنا و حکم دیکه کالی خا پور کران .
 فروکسی له به ر نه بو ای نه وت له که لک که وت : تو بی بی زرووت و
 سه ر یازی له به ر به فر و یا رووت مناوه به ل : له وه به له نجایی ظلم و
 زور : له وه به دووا رووی که سیک که بو خرنسی ژبانی به رولک قال بکات :

ایتر به و زووانه گیتی، هومن ده بیته وه، صلح و آشتی جیگای جه لکه و خوین ریژی ده سر بیته وه دنیایه کی وه لکه - باران به لکه صد چه ندان خوستر له جاران داده مه زر چته وه .

وله و سه ره باز و له فدرانه کی که وه و ماوه دور و در بزه ما آسایشی خوین له یینا و آسایشی سر دزما به عت سکردووه و مدردانه له به رامه ر په لاماری دولتا راره ستان و مبارزان له سر به ری ده ست داناووه و بو یاراستی نیشتمانی خوخته ویشی خوین کی کرمان : جاکمی ره زم فری ده ده ن و به رسمی به زم ده پرض : و له ره نه وه پیرک و بی ده ست لانا نه کی که بی سوچ و ناوان له آزادی به ش بر او بر او ولایتان له لایه ن آلمانی فاشیسته وه دامیر کراوه : له به ده عین و چاره ره می و زیر ده ست و له ننگاله رزگار ده بین و دیان ده که ونه وه فرتانه و سر له نوی آزاد ده بیته وه وه ره آمان ده بیته وه به صاحبی تاج و له تحت طبل و آلا .

ایمه ش له و کاله به هه ل ده زان و به و ده وله ته داد مه رانه که له سر حلی میله له پیرکه کان به مژ ده و ته تیکی ول و درر و شه رانی وه لکه آلمان داها تری ونه و پناوه دا خوین هه زاران لاو چاک و له و جرائی خوین به ره شتی دا داده مه یین .

که کوردیش نه که وه به کی ناریدی و له مرزبته به : کوردیش خاوه نی میزویکی بر اختصاره کوردیش به پیچه واله باوه ری دوزمه کانی که به وه حلی ده زانی له کم کردن بی به ش نه کوردیش له و بگی لی فه و ماوه و به ش خوراوه و به په پمانه پیروزه که ی م آتلانیک ه شامه پلی حالی نهوینه : و ایستا ده به وی چه ندی چا و له ده ست و زیر چه پیرکی ییگانان نه بی و له به نده کی و له ساره ت رزگاریت و حلی مشروعی به خیری له خوری .

و پور له ده م هاوار ده کا و ده ای : له کی حکومت له مه وره و دلوزه کان بازه یینان ییم دایست و له جانیم بده ن .

سکروډی به ناوبانگ

مه لای اشنوی - شیخانی

۶ قهلی س . م . ج . مرشاسب

به خلی خردی ته م ذاته نیب و به سراها تیمان وا وه میر که ونووه : مه لا علی کووری شیخ حامد کووری شیخ فتح الدین کووری شیخ محمد کووری شیخ طاهر کووری شیخ پیرمند کووری شیخ شهاب الدین کووری شیخ فتح الدین کووری شیخ نصرانی (له ۱۵۹ هـ - ق له دایک بووه) کووری شیخ فتح الدین کووری شیخ نصرانی - الدین محمود (له ۲۴۹ هـ - ق له دایک بووه) کووری شیخ فتح الدین کووری شیخ فخرالدین کووری شیخ یوسف (قبری له کبیرتکدا هه لکوتووه له روز آوای باراندیزی ووری وه) کووری شیخ ~~صوب~~ (له ۹۵۰ هـ - ق مردوووه قبری له ذی نی نی ووری به) کووری شیخ محمد مشهور به پیرمند کورانی (قبری له دبدانی ووری به) کوری له مع عمر شاره زوری به له ۱۱۴۹ هـ - ق دا زیاووه ، تاریخی بوئو مردانی به چاکی معلوم نیه وه له دین شیخان نیراوه یاری یسکی زانا و له علمی معقول و مشول و حسابدا زور به قووت بووه ، ژبانی حوی به تألیف و تدریس له مدرسای (شیخان) رابیردیره له تصنیفاتی نهوهی که وه ده ست ایسه که وتوووه دو کتیب : ۱ - تصنیف مه لای که له لایان مه لای فرلجی و سه لیک له زانیانی کوورد حاشیهی لی کراوه و له مصر به چاپ شه پشووه . ۲ - شرح عوامل زمخشریه له هه موکتیبی به ره مشهور به ترکیب شیخانی به هیستنا چاپ به کراوه . مه لای بی له ندره خط خوش بزوه دایلی متننی له م دوو شعری ده رحق به و کتوووه .

فی حمله فی کل قلب شهوة حتی کان مداره الا هوام

والی عین فرقة من قریبه حتى کان معیبه الا فداء

چونکو له هه وه ای کاردا وه یله مان به چاکی فراهم نه بو . تکمان له هه موکتوبه ره کان نهوه به له هیاتی عبوب و اغلاط جرنی که دپته بهر چاو چاو پووش .

بهدی پسر یشتی

ژینوین

(چون پیاو له نوش بون رزماری ده بیت)

آمرل . ب . م . م . نرج ۲۱۵

له ژماره‌ی پيشوو دا باسي نيفوس (رشته كه وتو بی - همراه نا) م
بو ستردن له م ژماره به دا چندانده سنوريك بو نوش نه بون بهم نه خوشيه
به پان ده سكري .

هر وه سكو ده زانن آفسوس به هوی (له سپی) په یسدا
ده بیت بویه پاك و خاوپنی په په كه - وه سپه‌ی رزمار بوون له
مه ترسوی نقرس ده زهیر دریب - له كاتپكا لهم نه خوشيه له جیگا
پهك په پدا بوو پسویسته واكینی صدی نيفوس له به دهن بدرین
لهم واكینه نيز یسكه ی سالیك نا نیری ده مینت و ده بیسته هوی
رزماری له تونن بوون .

خاوپنی نه خسته خدی و پیخه ف ده بی زور زور به چاکی را بگیری و
چاوه دبری به سترین به هری ده کار هبنانی « رونی خاکی » یا
« آلهل کامفره » پیش به نیراك بونه وهی « نه سپی » بگرن نه شور بودیش
لهم آمانجه پيك دینن آفسوس هر وه كو ده زانن له جیگای پر
دایشتوو : به رپازخانه . هر او خانه ، كارما ، ایستگای ریگای آسن
و كه شتی په پدا ده بیت بویه لاره ، او وه خدن بلا و بونه وهی لهم
به خوشیه له و جوړه جیگایانه و نیراك بونه وهی نه خوشی خوبارین .

هەر کەس چو بەدایە کە سیک پێ - ی دەلی برو
 بی غیری تیت وە کسوو زنی دەر پیت ژنانە بی
 کوانی لە مینیا وە کزوو ئەو دوو کچە کوریک
 بو نیشتمان لە داری سیا سەت نیشانە بی !
 ئەو دیو نە هەمە بوون بە فیدای نیشتمانی کرد
 نە ی خوزمە بە و کورە ی وە کز ئەو دوو کچا نە بی

فهرست

نومبر	لاڳاپو	مطلب
١	١	١ - ڪوورڊيشن فوٽ نائري
٢	٣	٢ - جواري نيشنل
٣	٤	٣ - وولاريجي شيخ سيد
٤	٥	٤ - موسڪو - واشنگٽون - لنڊون
٥	٦	٥ - شيخ يوسف شمس الدين البرهاني
٦	٧	٦ - ڪوورڊيشن لائين زماني
٧	٨	٧ - هاوار
٨	١٠	٨ - دوڪيو ڪورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن زماني
٩	١٢	٩ - آئين
١٠	١٢	١٠ - برون : برون
١١	١٢	١١ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن
١٢	١٥	١٢ - باڪاريجي پائونڊيشن
١٣	٢٠	١٣ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن (ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن)
١٤	٢١	١٤ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن
١٥	٢٢	١٥ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن
١٦	٢٣	١٦ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن
١٧	٢٧	١٧ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن
١٨	٢٩	١٨ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن
١٩	٣١	١٩ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن
٢٠	٣٣	٢٠ - ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن

ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن ٽوڪيو ٽو ڪوورڊيشن

گۆقارى ئاوات

اوستا

سوارنگی ادبی و تاریخی و کومہ لایہتی گوردیہ

شماره ۱ سالی یک ۱ خجزل و ہری ۱۲۲۶ .. ۲۳ اکتبر ۱۹۴۵

جناب شیخ عبدالقادر

ریڑیان بہ شو نام پیش چاوی مناسکتی ہوں
ہم شہیدانہی کہ خاکوں بہ صد آوازہ

آوات

خوزه روزبه هالبا تا آله سمان خوتلوریت ه کرد باعانه (پشاور ای انسانی خوتلوریت
هسته په دهس دهه باک و له جالی نیشمان ه خوتلی ناول و برزوت لوه کالی خوتلوریت

پارگی (- ک پسته وانی

www.azadsharif.com

آمانجی ایسه

• سخنرانی‌ها و پنل‌های علمی و فرهنگی
• و ژبانه‌های علمی و فرهنگی

مجموعه‌های ادبی و تاریخی و کورس‌های تخصصی

شماره ۱ سال ۱۳۹۰ ۱ شماره‌های ۱۳۹۰ - ۱۳۹۱

نویسنده‌گان فارسی بخوانند!

۳ - ۲ - ۲

فلسفی از احقر ادوات چهار هزار سال پیش از میلاد مسیح تاکنون همیشه مورد احترام بوده و سرزمین آنها را به نظر کرد یا نه اندک، و این قسمت از کتاب هستند که از طریق آبرامی و این گروه (۳، ۲، ۲) - آبرامی (آبرامی) آمده‌اند و در امتداد دین و لغات غربی با سوریه و هرات و سواحل دریای مدیترانه و شرق تا بلخ فارس و سواحل دریای عمان پراکنده‌اند. فلسفی از آبرامی نیز در چهار هزار سال پیش از میلاد، با هندوها، اروپایی‌ها، پارسی‌ها، در یکجا بوده‌اند که از این محل اصلی بحث مشاور ایران و از آنجا هم به جنوب و سرزمین تا منطقه آذربایجان و نواحی اسپهان و همدان و لرستان پراکنده شده‌اند، و این کشور پهنای را با مادها، با دیوها و کله‌اندک و کله‌ها، مادها، در قرن پنجم پیش از میلاد بر پنج قبیله حاکم کرد. لر، لر، لر، دلم، گیل، اطلاق شده و کله حاکم بود، در آن وقت، با همه گروه‌ها که از ایران امروزه به هندوستان کنونی آمده‌اند و این منابع از این است که در هنگام آمدن ایشان یک گروه دیگر هم و یا چند قبیله دیگر مخلوط نام کرده در هندوستان مرکزی رفته‌گالی کرده و با گروه جدید استخراج یافته بودند.

حقوق سیاسی و ۲۰۰۰ سال حاکمیت با پارس

از سوانح تاریخی و آراء مشاور شامان روشن است که کرد و پارس هر دو آری نژاد و با هم برابر و ارزش برابرند، کردها که همیشه به سخنوری و فصاحت معروف بود، در آن زمان با پارس متحد و با هم پنهانی دارای استقلال سیاسی و ادبی و اجتماعی گامی برداشته‌اند.

هتایبکه کورد اقتدار یافته پارس تابع او بوده است (خاتون گونی کاسی . کیان . ماد اشکانیان و...) در هر زمانه پارس اقتدار شده گردن طبع او بود استار حکومت و پیشدادیان طبعانندی و...)

خط کردی

گردان از حدود قرن دهم پیش از میلاد تا امروز دارای خط و کتابت و ادبیات بوده اند و آثار خود را با حروف (عربی-مورائی) ویرتانی و آرامی و سریانی و سینی نوشته اند. پس از غلبه اسلام بر ای آنها حروف کوفی معمول گردید و اکنون نیز بجای حروف کوفی خط نستعلیق و حروف لاتینی در گردی معمول است .

زبان و ادبیات کردی

اگراد با لهجات متعدده و کلمه توده و میکنند و تمام آن لهجه ها را زبان کردی میگویند و وجهی از یک ریشه سرچشمه میباشند . بعضی از مشترکات میان پهلوانان ایران و کوهستانان آن اوستا بوده است (انتراین ۱۹۱۰) زانی میگویند که ماد پارس زبان هند یکنفر یعنی پهلوانانند و این خود دلیل است بر اینکه از دور با هم فرق داشته و بر یکدیگر متمایز بوده اند .

اگر مورخین مصر حد یا پانگه زبان ماددا همین زبان « کوهستانی » بوده است چنانکه « زند و اوستا » که با زبان مادی نوشته شد « خزان نزدیک بلخه متری است و اندکان زبان متری است ، این نظریه از طرف « هیورت » و « زمستر » و « پتسی » دیگر از دانشمندان تأیید شده است . نتیجه این است که زبان اوستای زردشت در زبان کردی مادی است .

زبان پارسی هم در آن دوره همان زبان بوده که در آغاز « اشتر فارس » نوشته شده است . قمار و نیکه در اختلافات اخیر حاصل شده و به این است که کرد ها کلمات زیادی از هر دو اصل زبان خود نگرددند و شکل افعال خود را حتی القصور حفظ نموده اند ، اما چنانکه زبان فارسی که در این جهت پررنگه افراط رسیده است و رابطه خود را با اصل فارسی قدیم ست کرده چنانکه حالا از رفتن کلمه بر زبان کردی ساده و عیبی آسان است اما به زبان فارسی ساده چندان آسان نیست و امر نوشته شد غالباً از کلمات نامربوط و خبره در آوردن تکبیل خواهد یافت ، حتی در کردی اورامی که در کوهستان دانند و بهتر توانسته اند رابطه خود را با اصل زبان کردی حفظ کنند ؛ برای زن و مرد افعال متفاوت دارند . مثلاً میگویند « فرهاد آما » و « شیرین آماینی » یعنی فرهاد آمد و شیرین آمد « فرهاد لوا » و « شیرین لواینی » یعنی رفت ، کنایه از فارسی فاعل این امتیاز است . در منابع دجله قرات تطبیح فارسی در قلمر و زبان صخره دی بوده است و هرگز این زبان اول « آرلاند » بعد « زاکروس » بعد « اوان » « اباهاان » « بیس » « نواند » « پند » « همدان » « یکنوشی هم » « مداین » بوده است ، بنا بر این می توانیم بتوانیم که لغت کردی

در تمام ولایات ایران قدیم عمیقیت داشته است . فارسی قدیم و زبان « اوستایی » یعنی زبان کردی مادی و « سانسگریت » هر سه از زبان مشترک آری متولد شده است ، بعضی همان کرده اند که زبان هکسردی یک لهجه مشتق از فارسی است . سر « سیدنی سیت » مزاج کتاب تاریخ آشور می نویسد که این همان اشتباه است زیرا زبان کردی دارای نظیرات حقیقی و قدیمی است و از زبان فارسی قدیم « لوحه دارپوش » خیلی قدیمتر است همین دلیل علماء می توانند بگویند که زبان کردی در قرن ششم قبل از میلاد یک زبان مستقلی بوده که هنوز زبان پهلوی بوجود نیامده است (با بعضی تصرفات از تاریخ گسود و کردستان جناب آقای آیتالله مردوخ استناده نموده است)

این اواخر در بعضی از روزنامه های ایران مقالاتی بقلم جناب آقای دکتر سجایی استاد دانشگاه تهران و بعضی دیگر از چاپلوسان غرور و هذویر ایرانی و کرد نما اشعار پالنه و الفراء آن و اکاذیبی با شاخ و برگ را با کردان ایران نسبت داده اند :

۱- عیبی رحمت کشیده اند که اثبات کنند اگراد ایرنی هستند .

۲- اگراد خیال تجزیه ایران را در میرووراندند .

۳- اگراد منوره هستند . و ترابین و اوامر دولت سر فرو نمی آورند .

۴- اگراد هیچ وقت نامشردا دارای استقلال نبوده اند .

۵- زبان پیرین و بیروعتن کردی منطف و یا مشوش زبان فارسی است .

هر چند در ضمن مقدمه جواب هر یک از این الفراء آت داده شد ولی باره جواعم بطریق اجمال و تحصیل باین پنج نفره جواب داده در بظلال هر یک اقامه بر همان ندایم :

تقاضات اول و دوم و سوم : ما اشل آقای دکور سجایی را که یکی از شخصترین لژاد پانده حضرتان است بلاقر از آن می ندایم که بلی نسبت الفراء یا کذب بدهیم و آنچه نوشته اند صادق رجوع نماند بعضی از هر روز در ایران و قلدبران بد زعفرات که بعضیها خود را کردهم مع فر می کنند و بعضیها خود را روزانه تریس و مجله نویس و موقف ینمار آورده اند و می خواهند این هر چه می ریا ، قام و تری بدست بیاورند واقع شده باشند و یا واقعا خوانستگست انظار عتیده بکنند و البته عتیده محترماست و هر کسی عتیده خود را باید بموقع الفراء کند ؟ ولی می توانیم ای آقایان محترم : اگراد ایران عموما معند هستند که اگراد کلیتا خواهد در زیر پرچم ایران و قلمی کنند با در زیر پرچم دیگران از با کترین زادهای ایران هستند و این خانه پالنه هدایای همان آجات ، ایران میهن وزادگاه عزیز و ارجمند آنهاست . اگراد ایران را از هزاره سال پیش ا ؟ می جزا همان دستندان نگر تری و در راه سرایشی و تقابلیت لرضی ایران .

فداکاریها و جانبازیها دشواریها کرده‌ایم ، و مانند سایر زبان پیکر عود را هدف تیر دشمن قرار داده و نگذاشته ایم بیگانه باین زمین مقدس پا بگذارد و قاجان داریم سر کهداری آن می‌کشیم ، ایران و سلطنت ایران را از آن خورد و خورد را از آن او برداریم زیرا اولین سلسله شاهان ایران : ماد ، پاد کرد ، پارس ، پارت ، پس از سرفروش است که مقدونی که کشور دچار هرج و مرج و اختلافات داخلی سردید سلاطین بر سر اشکانیان کرد بخلاف تزاریه کن کرده و مدت پانصد سال امپراطوری و شوکت ایران را نگهداری و به باوج عظمت رسانیدند ، پس از غلبه اسلام که بنیاد استقلال ایران از هم پاشیده شد سلسله‌ها از اکراد در ایران کوهپایه که از نو ایران بر سر را در عالم زنده کردند ، اگر چه قانون اساسی ایران احترام و ارج میگذارند اطاعت شاه و دولت را بر خود واجب می‌شمارند اما کسانی که اکنون مصلحت امور دولتی ایران هستند بظاهر برای عوام فریبی خود را ایرانی و ایرانیست معرفی می‌کنند در صورتیکه اینها دشمن ایران و قانون اساسی و مزدور بیگانه هستند . این آقایان سرتیب هوشمند های بی‌اصل و نسب و فاضلت را به جان و جان و ناموس امپراتور اختصاص دادند از هیچگونه نامردی در هیچ به اگر از فریب نمی‌کنند . در سال قبل سرتیب هوشمند افکار پس از تخریب شهر سبز سبزه که قصبه پانزده حلقه آتش نمودند و اکنون اهالی و عده زیادی از بیگانه‌ها آنها در خاک بیگانه بر می‌روند و چند ماه قبل پانزده توپ و مسلسل و هواپیماهای بسیار با کسب به اورامان مریوان برای فرود آمدن آنکس کینه‌اش نداشت زن و مرد و پیر و جوان و بچه را از دم تیغ و محلوله و بمب گرواید و خانه و کلیه بجز آنها را هدف بمباران داد و همه را از بنیاد دو آورد و در شهر کمر پیچیده آنها را به اتومبیل بست و نابودشان کرد .

پانزده خلیفه جناب شیخ محمد فرزند مرحوم شیخ حمام‌الدین که برای اصلاح و جلوسگری ز حوزگی به نزد هوشمند رفته بود به دار کشید ، هر چند پناه و روزنامه‌ها را و ایان دولت تگرافات نمودند و داری می‌خواستند کسی به آنها جواب نداد تا اینکه خانواده لعنه که آسیها و کتله‌ها به خود ندید آنوقت سرتیب ز جهانبانی را فرستاد که کار آنها را اصلاح کند و او پس از مراجعت دستور داد با گسران و سرزانی که او را مالی و مریوانی را بسیار کشته اند مثال بدست‌سازان بکشد و رفترا شهید می‌نماید ، با کمراد مریوان بی‌جور و فزارهای سخت آورده‌اند که معلوم نیست که روزگارشان به چه روزهایی می‌رسد .

آقایان شما در نوشته‌ها و انتشارات خودتان اکراد را اصیلترین نژاد ایرانی می‌نامید و از حرم دین و اخلاق و آداب و مساوت و شجاعت بدلیگی یاد می‌کنید و در عمل آنها را به بیگانه‌ها که در دور محرم ما به نداره نابود می‌کنید و این و پشوا یا نه‌ای آنها لعنت می‌دهد .
پایه در صفحه ۱۲

سواری ره شپوش

م . آذر . ۹۱

« ناخانی لاسر روو یوو » دوره ترین قاره مانی شمیری
دستخ و وهختکی نظامی لادا هاله ناو زماری دوره ترین
ژنالی کشی . »

وهختکی ، خانیان و ژنالیان ، سرداری به ناز و « ابو عبیده » لاسر لفتکری به تدبیر که شمیری
و مانی دستخین دوره دایرو ختکی شار که خوبان دوره دراز و ایوره کانی خوبان به
ا . د . دین : چه به زبان که خانیان ارد که نه مقابل و هر هر تکی مبلتکی زور دهنس که شار
دهسگری ! به لام خانیان و هرانی دانهوه : « چه لیره فاروم ناوهختکی مسلمان دهنس . به
قیوایی جزیه و مالیات ده کنس . یا خرد یو بهر حاضر دهنس . »

لو و و : « زانه لایس . هر فل ده وه ختکی یک دوره یو یاری اهلی شار هه پیت . خانیان
قهرمانی خود ساز کردنی به تنگه کھی خوی دا و « ضرار این الازور » ی به لاسر مانده یی
پینج به اسواری نهر که یوشهر که محال ا ؛ ووی تازه تقهس و لاره هه پینجی روم نارد
مبارر آماده . یوو و لاسر لاسر که له یو الوی رو چکان که هه زمانه جاله که ختکه کھی لو
قدرارن ! سویندی خوارد به مهران یوو بهر بنگان .

مسافه کن چوین . پانی « ارانمان بیست به کجاری دانا » هار بیست بهر بهر ، لاسر مانندی
هر به که ختکه کھی له بوجه دانا . وهختکی لاشتری روم نریک بولوه ضرار که بوجه هاله
هر و لیره هه چکی گره دهس به لاماری برد و نیره به کھی وهه ای له آلا هه لکری
جایی روم دانا تقیه کھی کهونه خوار و صلیبه کھی نه دهنس بهر یوو .

ضرار وهک برینکه خوی که رو به چار دا و چاند کاس لی سخت ، لو وهخته دا
چاری به لاسر اندهی که ختکه کھیوت که له زیر سیاهی صلیبیک نا شعروا و پیاویکی
چ و ناز و شمیری صبر ، که به دسته و به ؛ ضرار به مانی لهو کرد و به پالامان به صلیبه
کھی سه روز و لدا . اش که « در چار » ی ناو یوو هه لات .

لو به بینه دا کوری و زبان با کھی بیتی ضراری به اید ریگذار کرده ، ضراریش یی
وهه دوره یی بینه که یی ؛ وهک یی لاسر ریگذار خوی هه اندی ناو چار که کوری و مردان
هر هرگی شانه پیش چار و تمامی یوو راجتا . به لام ضرار دانا هه تقهس هه پیت بهری ؟

۹۱ که مکنی اولادانی هه تقهس وه و هر هر یوو

کتابچه‌های نُه ده بیست و نه

ای دلتی آرازه!

ن . م

وای دلتی بی بهش که خه روحی و حسابان
 روی عید و تیرای خدی بی خبر و تو امان
 هستی که مغزی بی خه پاری، و در له عذابان
 کور تو نواوه بچاره لایو دمنتر بیجا بان
 جی دینه مدهن حاصلو عمر و به جه تابان
 هدر واکه نه بو باستی ده بو جان به قید بان
 چاو، بشر دبی بو جانی عمر چون له تنه بان
 چون دینه زهری ایبه له زیر دمنتر گلابان
 پئی تری لبع و عتا چون ده کرا شیا پکرا بان
 ملت همدی کور و له سوال و له جهوا بان
 کور ملت باهونه زهرو به رومر و ها بان
 مسلم و هوندر و معرفت و لبی لبان بان
 تالین به هوندر ده چهره و زاری سبحان بان
 هدر نیزی و نه کن دی له مطالعات و عطا بان
 باسی و دکن و ملت دار یکتا کتابان
 دینتا که به همدی یکتا پیرس به حسابان
 بویه که همدی کس ده به را طای سبحان بان
 آزادی کتاب دینه و روو ره و دمن و تابان
 بو کوشتی بخدا که بو اندلی سه بان

کله ای جان آرازه که لایو دمنتر و یابان
 کله یینه مدهلاتی ده بو دمنتر کله دلی
 یولم و فراسیبه عطا که کله دلی ده دینو!
 طین هله بو یکتا و هله بو یکتا به لاین
 هر... ده ایمان و ره کله و معرفت و لبی
 بو شر تو بو شو که تو بو طیبی خبر تان
 بی زه جه تری دهر یساری جه که پیا بان
 هدر کو به او جیدی هر و شکر هوبه و دینت
 هو یکتا که کلا یکتا و لبی که دمنتر و دینت
 جابوی و پورینه جابین و دمنتر و دینت
 کور و کله هه بو دلی دینت به دمنتر
 عیاره چه که کور و لبی دمنتر و دینت
 زور ملت و دین ایبه مده بو و کور و له دینت
 بی طیبی و لبی معرفت دی یکتا لبی دینت
 بو که دینت فکری جه و اتالی مدارس
 بو کوشی علم خور کله طای جی بکوش
 لبی که کله علم و هدی و لبی و عدالت
 کور چاره ده دینت فکری با ره زور و همدان
 طیاره دلی دینت کله بو که پایی طای دینت

له مبارکیم بهشتی و رحمة خودا الحمد لله

ایستادگی بی

رفیقان چونه رازی خرم له خدایت ابره له انا خرمیم
 به صوبی و خاور حکیم ابره خیر به یما کم
 به پناه و جهت و وجهی دل غارگی ذاتی والا کم
 که حایه ییم به ایم الله له الرحمن دعوا کم
 ره خیر ابرو که نو چه ی له چن تا لیا کم

به چار و دل به جی دایم بیاس متنی فا هی
 همه له آخر که نفس شوکرانه که زرم به لئی ج'هی
 که به تدهی کرده سلام و تدهی کردم له گور مرا هی
 له مبارکیم به خدای و رحمة خودا الحمد لله ی

که رب العالمین = ری بهفا صورت که معنا کم
 که زهل نفسی زلی که داوانی به لا را تا
 له یوزق من انا و اذ تا ویدات و لایا تا
 عینش هم چهل که تا علم له چندی کو به هر لایا
 به الرحمن = اوبیدم هدیه تا هم له دولیا تا

که بریشم و محیم باس به داری و دو حولا کم
 که هر باریم بکلی باره به ره و هم به کبی خورشیدوت
 له و اوستانی نوزم دل به ذالی تو ده کم مربوط
 و عالی خودم له آرایش و به پیراییم ایسر و ضیوت
 و دایم قوی حالتی ی باره به له یوم اقلی خوت فارموت

اصح ایان بهون افکانه ی تفری تو تا کم
 که هر کم طینتم مین ی خدای لانی له به ر لا چه
 تمام و احتیال احوال و العالم خدایه که تا چه
 له تکراری قرآنم ایجاب او عبودیه ایجا چه
 و ایاده بقلی استین ده به ده عوا چه

به لغواش اهدا کاری شرط السخیب چا کم
 کای هر بهی پایندا بی که اکت و علم و
 حجابی گنوردهی لایم له ارحمت و علمیم دا
 له پادان ییم کیم کم له اکت و علمیم دا
 صراط التین = بلیم له اکت و علمیم دا

بخر انسا و و لانی خودم له خفته و ده کم

که تکریر بفرم - تا سلام ی فرضی پسر صد و بی
به نظیر رضای غفار را دعوا همه جن و شیطان
که همه ایت قبوله یا نه هرچه بی ی تأیید محبوب
عزرا هم حشمتی به مرجع بو علیه هم در این مضمون
باشد و حدی لایقند ی و لا الضالین هموا هم

بنامی چاک و استکباری غلت نه این راجع به پیغمبر
به عتق دقتی و ستا هلالی طساقی لا پیغمبر
حقیر و ابو همستی اخلاصه به ریشی حمد و آینه
که پند آریالی بهدی فایده لازم به آینه
ترجمه حشمتی به حالی = استکباری و ابو هر ردولنا هم

.....

روزی که مرگی کن که رنگی دل هو الله احمد
شاره را بیوم روبر به چاکمی تا به الله احمد
لم یلد یا هو و لم یولد طه مو کس حایه
لی ما یستوم یو و لم یضکن له صکوا احمد

واجب استعظیم فروری بی مثال و بی معنی
فست که ریاضتی به یو و نای بی های اولی هم تا اب
همه ر چن به یات بی گزروه هم ر چن ما یز بی که
ما تشاءت جی و جی به لی دیر و بی بلند
دو زهخ و جن مکان لا مکان ما لیسها
لا خلق و لا حق نساات آسمانی بی حمد
ان س ی با اس بی لاجسو زور مخلوقه نزلت
ما به خدمت منزلی قرآنه و به یون دی به ده

حسدی

بانی کوشاوه به سار حساله دزو لوه یو و ده که و ما که یه متا یونک بی که در چاره یو
رتبای بالا به انسان بیچو کی نهد به ده ن چون که رده ی روزا تراله بیچو کیشاره یو
ره که نهدت اعلو بین و ملاکس لی دیر تا جی بیچو را کیشاوه امری کوهنسی دوه یو

.....

کچه لادبی

کچه لادبی له شپلی جوان چساک
 لاهو څار زکساک ودها جو ابل
 لاکه ی سواری و سچار چون لوری
 یی لور پسته کت لول و چین چونه
 یی رولو لوده کت سووره ودها بالون
 کوله کت مپالا ودها سواری کونه
 لادن و بالاکه ت پارک و غو و نه
 لور کچه لور زمی کدیکه ودها پسته
 و دکو لورده پک و لجا وین

«هېمت» کسره دیت و ولس خوت

و دهه مپاکه کم مپالی دهر چی بوت

لاوی ...

لاوی ونگ من ل لسانه و لبت و خه دین کلام ده په
 سال درارده، خاشکه دل خوش لیم څه لپام غم ده په
 چورمه لای لورده کورن بر خدلفان زانی دلم
 گنتیان بیان کوتم بو د زامه، مایم توی ده په
 کله موسی شایر څه کولام په طوای به هفت
 لا ملک لپو من کوه لدم لری باب آدم ده په
 په تاسیچن په خدلفی ایله خرمای چ وده کلام
 کا بران څه لکلی ایندش خبات و رن و مام ده په
 من ده یی ماز خپک یی په روا څه لپو لال
 چونکه لور خداری ل لور وی ماز که وده لپو مام ده په
 پلس مام وده لپو و عشق و خه رایم بر پسته
 من چکا رو ختم په کوه و کلبیا و چه م ده په
 کدلفی چاری له خداری همتی ایچاره په
 مریچي لدم مگر لور و پانچ و مگر خدایه و لپو ده په

صکوره میژووی جهنگی گوره‌ی رابردوو

م . آمبر

روزی ۲۲ ی مانگی زولین مالی ۱۹۱۳ - آرتیبوت فرانسوا بتانگ بویجهدی اوتریش له جاری - سرانو - پدمن اولاپک مانای - کارپار پرتین - ختلی - بوسنی - به کوهن چوو ، که له فتریدا آوریکن ضد . باته پورسال و سی مانگی آتسا .
دوله‌ی اوتریش و هجره‌ی روزی ۲۳ مانگی زولیه اعتراضان لدهله لی سره‌ی افرات و دونه‌ی کورنوپان مانگونی گودنن و زجهد و خاشاکه‌ی مانا . و دونه‌ی سریتانیس روزی ۲۵ زولیه کورنوپان رد کرده و له و درایتی که دانه و :
سدلی حاکمنی خوی مخطوط کرد .

دوله‌ی اوتریش به پیشگیری دهه‌ی انان هور و مرانه راضی نه‌بو ! هروی ۲۹ زولیه بلگراد بوسنیان کرد سریتانیس ده منی له ۳۱ ل . هور ، لهوجار دونه‌ی روسیه - شوروی - هجره‌ی یور له‌سار سرستان یسکالوره و ده‌ی به‌مردا بگی .
اندیشی روزی ۱۹ مانگی زولیه آخرین اسطوری و روسیه لارد ، پلامه کراری روسیه - یکلای دروم هور هیوا به که ده‌توانی لفظل و دوستی‌دلی - هجوم - پادشاهی انان اسطوره بکات و بی رانگه‌ی که ا تلاقی اوتریش و سرستان و خراسانی لاهای نیبری ! لنگرانیس به مشوره برستاره کرد : « فوونی نه رفلی ده‌مردا کاه‌سار و مینکی مسکو له ۳۱ ل اوتریش طول و له لیلان یث لکسی ان ده‌س به هیچ کز پکی جهنگی نا حکمان .

دهور فرانسای به حراره‌ی کوزیر کوشی ده‌کرد و شیمی که خو بیزی کات و پختی‌دلی له ایداکاری و کوشش افرانس و روسیه ده‌کرد ، له و مکتب مانا اوتوی مهاروانی سیاسی و مجلی و منظم خرابی لایه‌کوره و ده‌مردا کوه‌لکان پالیان رله‌مدا بوو یئسانه و آمانیگیان له نظر کرلیو ا صلح : « حنکا دیاراستی فرانس له جهنگی .

اوتری روزی ۳۱ زولیه - زان ژورس - ساردهت کوه له ی سوبجالیسی فرانس کوزرا - یو پایی فرمالی له شکر کردن گلتی - بیج - بصری - و ده‌مردا کوهت ، دیمان کاروانی روزنامه‌کان هاورزی - وظی له خطر دایه - یان بلوند کرد .

روزی ۳ مانگی اوت و انان که دهو روز یور اقلانی جهنگی به روسیه دایر ! له حمل له رانه فرانسای جهنگی ده .

ماده‌ی

(۱) دهر هجره

تکا

زبانها شده این انقلاب را دارا شدند؛ حاداً و کلاً شما از کلیه مزایای اخلاقی و ملی -
پروری محروم شدید. باز هم می گوید اختصاراً منبر و هستند .
اما راجع به سمت چهارم که اگر ادعای استقلال بوده اند یا نه ؟ محتاج به اقامه
دلیلی و برهان نیست که اکثر پیش از میلاد « حکومت تبار و مادو... » و بعد از میلاد
« حکومت اشکانیان » و بعد از اسلام « حکومت اجنبدیه و روادیان و پشادریان و ایوبیه
و زلفیه و... » سلطنت و بلکه امپراطوری نیز داشته اند و هر هنگامی که رفته اند
سلطنت در دست اکراد بوده است باز از آزادی داخلی و خودتباری محروم بوده اند .
اما راجع به سمت پنجم که آیا زبان کردی معتمد و یا مشتق از فارسی است یا
اینها زبان مستقل است ؟ در مقدمه از اقوال و آراء مستشرقین رونق کردیم که زبان
کردی دارای تکررات فونماتی و حقیقی است و از زبان فارسی خیلی قدیم و کهنه تر است و
وابسته خود را با اصل کردی قدیم بهتر از فارسی حفظ کرده است .

اگر کسی بخواهد زبان کردی بدانند بهتر است بر زبان کردی ساده رمانهای بلکه حکایات
تاریخ است در هر از محتاج استعمال واژه پیشانی نخواهد شد ؛ کسانی که در میان عشایر
تاریخ کرده اند و زبان کردی را دریافته اند می دانند که واژه های صحیح کردی هیچ
مجموعه ای با فارسی امروزه ندارد و بهر نسبت ریشه آنها در فارسی پیدا کنند .
زبان کردی با این علم انقلابی در ادبیات فارسی علو و پایه ایست که هنوز زبان فارسی با این
زبانها که کرده است نه آنت و اینکات فارسی که در زبان کردی دیده میشود در اثر
تاریخ که تازگی است چون تصویر لحنیات اکراد منحصر به عربی و فارسی شده بود هر چه که
رفته و واژه های پیشانی در سالهای پیش یک الفشار شمرده شدند و با این حال واژه های
مدرنی تکلیف بپای خود برقرار و از بین نرفته اند .

فلسفه از نویسنده نام از « امپراطوری زبان فارسی » میزند ؛ دانش نیست که
سازماندهای ایران زبان فارسی چه معنی دارد ؟ این جز اوهام و عموالات علمالیه
کافی نیست ؛ هر چند ریشه تمام دنیا فارسی سرفرند ولی فارسی زبانان بطور حقیقت
پایه علمی و اقتصادی ندارند و با هر زور جنگل بیگانه بدون پایه چه
سازماندهای میزنند ؟ و آیا زبان آنها را در برضمنل زنده قرار می دهد ؟
هر چه که در زبانهای شمال و زبان بی آنها از حوض ادبیات پایه زبان فارسی سرفرند پس چرا
تاریخ زبانهای ایران را در دست آنها می نهد ؟ در اتحاد جماهیر شوروی حداقل به نسبت
زبانهای شمال و جنوب و همگی رسیده اند ؛ زبان قرآنی در دنیا رسیده اند و قبول
آنها را در ایران با هر چه که در ادب خود قرآنی هر بار از آنها همان فرودت کنی از پا
نشان می دهی ؛ زبانهای جنوبی هر روزی پس از چهار سال جنگهای عظیم البانرا با این
سازماندهای میزنند که در آن آورده و نام ناری و فاشیست را در عالم محروم و نابود
بچه در سینه بدهد .

پیه ارضیه لیل نویسنده همان فارسی

و سر زمین روسیه و سایر د-ل اروپائی حاضرین الفان از چنگال خونگواران نجات دادند؛ و دولت ایران که سوبستگاش خیال منکبلی امیراطوری زبان فارسی را دوسر هم برآوردند کوالیت به روز در برابر سبیله منکبلین مقاومت کند! پس اوها واجبست از این خیالات و اوهام بیدر و نه دست بکشیم و کواندترین راه را در پیش بگیریم که رودگر بنده سرعزل مضمود برسیم! امروز روزگار برآست بجهت هر کارگری که از کلاه لیلین راه آغاز کنیم! کرد ارضی امیرزبان مادری دانش بیادوزک پنج سال در تحصیل پیش می افتند. مجبوریم بگردن طلق خوبان-برآیستکه زبان فارسی بیفراهند و بیسند باین بیفاند که بیگواران را مجبور کنند که در مقابل ناکت و آوب و هرآیندا و نود که ایست دیوان ناره بی بافند یا ششبر و آو و کمان که ایستده بصر کهن بیفاند بدواج برخیزند، از برای صحت آران پادشاه چو پادشاه پادشاهطوریت حیالی زبان فارسی بیسند. اما امروز خطای فارسی را از اولمهای کردی و فارسی امروزه آغاجا از بیم و نه مناسبت باهم بکارند، چه بوقیم و قبول کنیم که زبان کردی مختلف یا متن ارازل برآست خواهیم صحت کار زبان فارسی در اثر توف زبان برین بی افازده غیب و اکثر از معای روز به عقبهرا از دست داده است ولی زبان کردی بدادش خود برقرار و ولزه بیگانه درآن شده ده، بدست امیرهم کلمات بیگانه بر زبان دهر نشینا استعمال شود یا کسی نیست زبوانگه زبان منار و بیگانه بیها بدالت خود بدینکار است! پس بیاید مرده زبان عصر دی را آویزیم که بیو پادشاه ازلی کند که بدالیز چو اید و از معای از دست رفته زبان فارسی را در کردی چند کرده و مورد اشغال قرار دهد آنوقت بی ازید بگوئید که ایرانیها دارای زبان شدند که تمام معنی ایرانی است ۱۰۹

۱۰۸ توضیح: در صحنه لیل ص ۳۲ بدواز کلمات امر پندای شمالی و زبان انگلیسی است و صحیحش ایست و نوشتن و تراشیدن دولت جده امر پندای شمالی برابر انگلیسی است...

به یونانی توانمائی چایی که سحر حصار کور نیکو چاو
پندکوری لیان بیرون؛ خوانمان پندوران بیت لیل زعاره
۲ در رخسای خاطری خوبه ره خورده و بیگانه با بی بیون.

ژماره ۳ آوات و که بیج دهچی بیخو یله و ده و ده دی لیل و سرعزل

خارون امتياز و مديري مسئول : محمد آذر
آوات مانگي دور چار بلاز له گوتاره

آبونه

آبونه ۳۳ شماره	۳۳۰ ريال
يو مهلا و فونکاي کابو	۱۸۰ ريال
چار داندي ۶	۶۰ ريال

آبونه پيشه گي و سر ده گيري

لهم شماره ۹ دا :

نويسد همان ليرسي بنوانند
سواري رهش پورس
و
اي مئي آواره
له بارگه و به عملور جا
کچه لادبي
لاوي
.....

.....
چون لهو جلا به پولني آبونه نه يت شيخ گوتنه در آمديگي له نجاته خويه ره
جوهويسته کان له گيري به گههتي لهو شماره به پولني آبونه مان بو بجهت ،
له شماره ۴ آوات دا پهلاني چاله و ادهار شون و آودار ده گويسته ره

گۆقارى ھاوارى كورد

✽ هاواری کورد ✽

ژماره

۱

چاپ و نێهاری

۱۳۲۴

کورد

قریس

قل ان الموت الذی تفرون منه فانه ملائیکم

بلی بی شک لهو مردنه‌ی له دهستی هه‌لدین تووشوو ده‌یی *

به چاو دیومه ، وه له کتێبا خیریندومه ، وه له حکایه‌تا یستومه ، که هیندی زه‌لام کارا حکیمان تکر دووه که بیری خه‌للی له سسرر ماوه وهختی اشخاصین کهم غللی ئه‌ی تووون وای له‌ی حالی بوون که له‌وه کارێکی معجزه‌یه یا له‌غللی نووره وه‌کسه‌سی ده‌یکه ناتوانی له‌وه کاره یا وه‌کو له‌وه کاره بکا وه‌پریه‌کین ده‌یکه وای ئه‌یکه‌پون که کردنی له‌وه کاره له‌پروونه‌وه‌ی له‌فلاک و له‌سستیران و به‌ری به‌خته‌خانی هه ، کوورت فکرا ئیش پشان وایه که کردنی له‌وه کاره ریگه‌وتنه و ده‌هیچکامیان ری‌ی حه‌قیان له‌زانیه‌وه وه‌آسرازی کاره‌که‌یان نه‌دووزیه‌وه‌توه *

له‌مدا له‌وه‌کسه‌سی که خه‌وه‌نی ئه‌یر و زانیین و له‌سه‌ری ری راستی ده‌زانن خودا بوولی هه‌مرو به‌سه‌راجه‌تووت و کارا ئه‌کی به‌ستوته‌وه به‌سه‌یه‌یک و کاره‌که وه‌ده‌زانن انسان له‌ناو هه‌مبوو فریوت کر ووالدا داراوی « اختصاصی » هه‌یه به‌هیزی بیری و هه‌مانی به‌م دوو هه‌یره کاری سه‌ر له‌ سووما و ده‌کا و عه‌لی هه‌وره هه‌وره‌ی له‌ روو له‌دا هه‌ر له‌ سه‌ر ته‌م دوو هه‌یره‌یه انسان کله‌بی شه‌عی له‌ کراره « که سه‌ر کاری چا‌ک و خراپ خه‌لکی مایح پا‌ده‌یی ده‌که‌ن و خودایش له‌وای ده‌انی باعزایی له‌کا *

انسان له‌ ئه‌یر و ته‌یکه‌ین و زانیین و صداتی هه‌وره هه‌وره دا سه‌ه‌یک وه‌به‌کتر ده‌جن هه‌ره‌لامیک به‌چا‌ک تریب تیری خیری وه‌کار بکه‌وی ده‌توانی کاری نه‌ر له‌ سووما و یگا و یگا به‌سه‌ر له‌ی چا‌ک خودا به‌رووتن فه‌رموو په‌تی : (لیس للانسان الا ما سعی) له‌سه‌ر له‌م استه‌اده که به‌انسان خراوه‌ کله‌بی عه‌تچی بی مسلماتان که ایمانیان به‌عه‌دان خودا هه‌یه و ده‌زانن ظالم نییه هه‌ر که‌س

* وه‌ره‌په‌راوه له‌وتاریکی سید جمال الدین افغانی *

یو هدر چی ته له لایدا د پیدایي وه باره به بلیني وه ره شه ی ددکن وه پیمان
 وایه له سر کاری چاک چاکه یان دده تیره وه له سر کاری خراب خرابه یان
 دده تیره ، له قوری نزلین دا چه بیرون : وه له خوارووی پلیکانی الایه تدا
 ساته وه ؟ چه شترکه له وانی دا نیدانندوه ؟ وه چیه له وانی غسوته
 لیثاوی یه ریخته وه ؟

له سر به چاکي لی بنورین و ته ماشای له سیب و میوات بکین ده بیزیین که
 یه چینه ی وه پاش که ونی سلمان ترسه . ترس کوله کله معنه که تانی دکالندوه
 وروغنازوری ته وه ته وانی بلاو ککرده وه نظمان تیک دا ون وه اراده ی
 شاهانی ست کرده وه له خت و به ختی لی وه رگریا ون و دلی عماله بانی ضعیف
 کرده وه ته لایانی خستون . ترس دهر که ی به رووی طالایه به ستوه
 وه نیشانگی هراپی له بهر چاوی ری ره وانه وه لایود کرده . ترس آسان
 ده کا له سر پیاو ه لگرتی هزاری وه خوار دنگه ی زوواوی وه بیزی .
 سرکه ده کا له بهر چاویا راگرتی نیزی گرانی فوکه ری . وین دنگی ده کا له
 سر و رگریتی سووکایه تی به ددان به خو داگرتی . وه پتانی قایم لهرم وه یزی
 ده کا نو باری گران ه لگرتی . ترس عیب و عار بکله له کن خاوه ونی میانی پاک
 مردن او چاکتره . ترس انوک به ده لانی همزاری به ده خستی لهرم
 دهرالی وه ژبانی ته نشه و نسوک و قیور به سه ری به خوشی و نعت
 حساب ده کا

هن پهن یسهل الهوان علیه ما الجرح بمیت ایلام

چاوی سوک دهردی سووکی ناکیش زامی نه ندایم . مردوو لایلی
 ترسه لولک له همدوو دهمیک دا نالوی مردن د چیزی دیان راضیه بانه دمای
 اوی الا چاویک له ویش دویژمنانی یه دایلی ره دتانی یی نایلی ،
 وه الا هیک که روژ به روژ ه لایزه وه اوجک که ایشی زور به شدت
 له یی دیرک لاکا که وه ژیازه تی ده رو شترکی به نجات له دهن داوه پیشی
 وایه به همدوو آره زور کایته وه .

کرس عه پيوغاره بره هه موو زه لاميك بختنوس له و کسانه ي ايمان به خودا ويغسه مبران و روزي قيامت دهن و آره زوو ده گن بگن له توله ي عملانا به جي ي هه وره .

پويته لاوانی هيلته ي اسلامي « بخصوص لاوان و سهنجاني کوورد» وه کو دیني ئي ويستون زور دوری بختن له ره وهفته له ويه چوونکه له سهل ترسا له و کاره ي خودا ئي راضيه به جي نايه . قرآن زانان ده زانن ويستنی مخرج نيشانه ي ايمانه وه خودا به مخرج دلي ايمان امتحان له کا (الم ترالي الذين قيل لهم كفوا ايديكم و اقسموا بالنساة و اتوا الزكاة الخ)

هه لته تردن له ري ئي خدا و مخرجي مال و روح يو بليند کردني کچه ي حق له وه له نيشانه ييکه يو ايمانداران خودا له قرآن دا له نيا به تکليفاتي شرعي له خاوه ئي ايمان راضي له يوه و له تاوارايش له و کيفياته ي کردوه به لکوه تهنيا ده لاميك له سر ايمان دانانن روجه له ري ي بليند کردني کچه ي توحيد . له دليکدا دهنی احلام و کرس ييکه وه خر زاننه چلون دهن مسلمان نرس له صوره تهنيا دهنن وه نعره ي شجاعت و اقدامه و کوله کهي نهم دهن اخلاصه يو خودا . و دهنن تخليقه يو ره نياي خالق . ايماندار که ييکه بلجنن يي له جه به دست خودا يه له ي گوري هه چلوني کيلن يني ستن له به جي هينانن فرض کراودا له جهل زياد ناکا و اذنام ده قيتکي ئي کم ناکا . ايماندار دهن يه کي له م درانه هه ليزيري يا بزي به مزلن يا بيري به شهيدن . وه هه نري روحن يو لاي سهروي بهشت و جنت يي له سهل صکترويين و ملائکاتي دقرين که سيک يي ي و اي ترسوو ايمان ييکه وه خر ده بنه وه نرسن . فریب دايه و عشق و هرسني لانه ماوه و هه وای رسن قوما يي يي کردوه ، آياتي قرآن شاهده ي نهدن که ترسه نوک له ايمانه ي خودا درو له کا . له يدر له مه له مه لانه لايانن اسلامي که وارتي يغه مهران آکا که يي «حق وه ده مخرجن آيات و امراتي خودا وه يير حلتکي يينن کرس به په لاماردان و شجاعت بگن يي بليند يوونن کاري حزن ، و هه ي بگن له نياي و داينتن له به جي هينانن له وي داچپ کراوه . له مخر علما زه ماننيکي کم له دوو وظيفه به جي يينن و معانن قرآن بر هه موو کرس ييسان بگن

و زیندوژی بگه نه وه له دلی مسلماناندا دهیشتن لهم میله ته دا نیشانه ییگی وا تاقیاست هیمنی و چاومان یی له کهوی ههر لهم دنیا دا مهزای قدیمی خوی ییته وه زیر دهمتی خوی . مسلمانان فقط محتاجن که میت آسار بختیرنه وه له وادهم دهیشتن په لامار دهیمن وهك شیران وه و مرده مره وه نه وی لیسان له سسینراوه و رایه گرتن له وی ملو پاته و عودا مقام و دهره جهی گهوریان نه زو دنیا دا به نسیب ده کا .

ح - ۴

له نه ده بیانی قار سه وه ده سه ل نوزی دهس کاری

دهر مانی خویندنی له قو تا بخانه وه هر گره

بو پیا له کوللی دهر دی. نه زانی خراب تره

روژی شه پیمان له دوی نه وه یی چه کانی کو سکر دهره رووی نی کردن ؛
- ههر که به باسی قومار بازی و مهلت وه بهر زاله په رانی خدی بگورنه وه
داخرا کامتان به دلی من جو- لاوله وه

۱- له سرو کوریسکم دهنه دا نه ما ده ناووسی ژنیک وکا دلی ژنه تپویشم وه خرت
و یرت عمت چاو داخرا له روو سوووی و روو سه یان خوی دهره دهستی دیوی
آره زوو نی ، زیناحم یی کردن .

۲- چوومه دلی دوستیکمه وه یلی تویه کاریکم یی گرت برده ده بنده به سزیندو
مله لاقی کارا دیو بیالهم به سه رووی دانکرد و سه سه هر هزار حنجر و ایندانی
دییم بهراند .

له وانی دیش ههر یه که باسیسکی جراسزاندانی گراوه ؛ به لام به کیک له ران
کروعات له خوارووی هه هوان دانیشیور شه پیمان رووی نیسکرد ؛

- روله تو بو چی دهنگ ناکه ی !

- کاریسکی وام نه یی بنازم له نیاشتیکم کردره له وانی هیچ !! -

- یلی بزاتم لهو چه ؟

— زایک کوری ده‌یږد ده‌بار خویندنې ښې چوومه ښې چنگپوهه فور به‌سرت
 یو نه‌چپته بهر ولاغمان • گوی کاریکې بگری • دروینه پکا • فیره جوت ښې •
 یا خو پینکه چه‌قال به‌قال و چارچی و ده‌س بری بازار • وکله شا به‌ری ده‌چین —
 پتوینی ده‌ست • ښې ښې و نه‌وه‌زمل ده‌یی له‌نو هیچ یو خوشی له بریان ده‌سری •
 ژت په‌شیمان بووه •

— له منځ کله‌وی نه‌وی نو کردوونه به‌رمه‌دنی هه موو خراپه‌پکه • ماکه‌ی شراب
 و زیناج دزی و ږیاو کوزی بووختیان و غه‌پسه — ختی فروشتی و وطن
 و شه‌ری و ناه‌ووس و هه‌ستی توله به‌پاره و جاسوسی کردن له هلو نه‌زادان
 یو غاراجی بیگانه هه‌موو میوه و به‌ری له‌زانی و جهله • هه‌زار نه‌وباسه‌دا کوتوپه :

په‌چرا ښایل بللی جزه‌لی صاحب‌نه‌مه‌ک

ده‌سی پینه‌وه‌تا کو ده‌چیه ده‌ره‌ک

له‌وه نوم کرده خه‌لینه‌ی خوم و نه‌وانیښ ده‌یی به‌یی ده‌ستوری نو بجوولینه‌وه

کوردی به‌نار یاوه :

مه‌لا معروف کوکی

مه‌لا معروفی حکیزکی له هره‌ره به‌ناو بانگه‌کانې له‌رلي پشمی کوردوستانې
 ده‌ک پانه • کوری پوخه باوکی به‌فلاحت خه‌ریک ده‌بوو • له‌دوی مانگی
 به‌نر ایل • دی ماه ۱۳۵۴ شمسی له‌دی « حاجی خوش » له‌دایک بووه زورتر
 له‌ندرسه‌ی نورجان و سهردار آوا خویندوبه‌تی و موده‌ی یست سال له « کوکه »
 تدریس کرد له‌حالی ۱۳۰۷ مالی هاته‌ناری ساپلاخ له‌حالی ۱۳۱۵ هره‌ دوولک
 جاسوسی کم ښا بوو • یو مه‌الجه زور هاتو چزی دوکتری کرد ولی نتیجه‌پخش
 له‌یو کوکه‌ی ږیاویکی زویک و فنه‌خوش و متراضع و هه‌د بلند و ره‌فله بوو •
 و ه‌کو عادتې روزماره که بلیندان ته‌وی ده‌کا اغلب عمری به‌نگدستی
 راجزارد تا له‌روزی سی شه‌ری شه‌منی مانگی خه‌رمانان (شهرپور) ۱۳۳۴ شمسی

گه بنجینه ی نه ده بیا

گوله میلاقه و وه نه وشه

هاته دهر مانگی هه وه لی به هار گوله میلاقه له لیوی جویار
هیندیک له وی دور و نه وشیک بوخین وه نه وشیکی چون ؟ مل کچ و سارشین
روزیک وه نه وشه سکولی به لاله هه مه ی ر سباریک له تو براله
وهره به راستی وولامم ده وه بوته به گری ی سهر دلم له وه

له تو روختارت واسور و سه شه هه ناووت بوچی وهك خه تووز ره شه
پلاقه چت له وه ی داوه دهس هه لگره لیم رازی دلمی خوم یو به تو بلیم
هله و د سوبندت یو ده خوم هه نا بلیم رازی تو له هکن کس له در کیم
پلاقه که وایی ایستا هوی رازه یوم تا به تو بلیم دهردی دلی خوم
له من له خاکی کووردان روواوم بهو آوه سارده خوشه دیر اووم
به شته پاکه ی سکویستانی کووردان هه شاهه وه یوم به هوی لکی واجوان
چاگه ی سکوردالم ده چاوی دایه گه ی له وه له کن خودا ره وایه
کوورد واهزار ی من هزار له یم له وان داخدار ی من داخدار له یم
هه ناووم ره شه و چارم سوتاووه چون کوورده واری داخدار کراوه

ایلقه لوموی من ده گه ی وه له وشه که چی بو خوت هه مپشه کر و مل که چی
وهك من خالی خوم گه زاوه له بوت توش بگه ره وه بو من ده ردی خوت

بوته بنیش به ده ردی تو سهر فستارم هاو دهردی نوم و وهك تو هه زارم
له تو هه ناووت بو کووردان بو رهش مینش بو کووردان سرم تا له ههش
به مای که چم وه کووردان ده چم چون کوورد مل که چن مینش مل که چم

تا که ی وه کو دیوانه نهژی ؟!

کوورده تا که ی وه کوو دیوانه ی و دیوانه نهژی
 له معارف له تده و تاغر و یهگانه نهژی
 سلطه ی جهل به سپهرینه علم بخوینه
 به شهرف لهو دهه آسوده و مهردانه نهژی

دیسان

هکوورده وه ک پرده له ژیر باری له زانی شان
 وسختی خاهاکی وه تهن نهنگه وه کوو زندان
 خه لچه ری جهله که شهرازه ی ریهکتی بری
 هزاری لاریهکتی له سبایی زلی غهکتان

✧ دیسان ✧

ههکتی هکوورده ستمدیده هه موو دل ریش
 هه رچی باری خه کهت و نسه له وان نهی هکتی
 چو هکتی بی شعی ذکا ون بووه ری ی زینله ههکتان
 ههکتی و سابل و حال و در و ده رویش

دیسان

هن و نو هه رده و هه خوشین و ده وا بهوینه
 به ده وا دینه وه نهکتی ذکا بهوینه
 له طریق نه ده با نهی هکووری بهگیزه ره ووشت
 له ریهکتی حرس و ههوس و غدر و ریا بهوینه

گووناهم چي بوو ؟!

۴م دهردهت یردم

بیست و هفت ساله من ره نجیهری تووم
به لان و آوو جل و بهرگی . عوم
خدمتم هکردووی له ایران و روم
له پیناوی تو شکاوه له ستوم
هکه چي هیشتا هر دلیل و ره نجیهروم

گووناهم چي بوو بهم دهردهت یردم . بو چي به ناحق واسوکت کردم

یست و هفت ساله من له ره آینی -
به فررو فیثال لهم له له تینی -
روزی نه وعیکم ههل له بهرینی
بو مه رای خوت دلم له شکینی
هکه ایشت له ما وازم لی دینی

گووناهم چي بوو بهم دهردهت یردم . بو چي به ناحق واسوکت کردم

بیست و هفت ساله من آدوش او یوم
له ری ی ژیا نا هیچ پیش له هکه و تووم
لان و به ژ مردم هر وه هکوو مردووم
قهی عومان پی حشرت پی هکردوم
هیوم له ماوه تازه له دهست چووم

گووناهم چي بوو بهم دهردهت یردم . بو چي به ناحق واسوکت کردم

بیست و هفت ساله له ژیا نم
له انسان ناچم عینی ه یوا لم
له ژیر دهستی تووم زدر بهریشالم
هکه ی زگار له ی ما ی ویرالم
وا به خوت له لی : حای له لالم

گووناهم چي بوو بهم دهردهت یردم . بو چي به ناحق واسوکت کردم

بیست و حدوت ساله هر به تمام
 چاره ریسی نه پختی لطف و غم لایم
 بچو ژینته وه غامگی وولا تم
 هیچ موی نادینه دورد و آوا تم
 چو نکه ده پزانی بی دهسه لایم
 مو نا هم چی بو بهم دهردهت بر دم بو چی به ناحق و اووکت کردم
 یست و حدوت ساله زووخا و له نوشم
 له ظلمو زورت هر چا و له پر دم
 بو ره ضامه ندی تو تی ده حکو شم
 له بهر تو خه ری م داوه له خو شم
 وای مه یستم هکله چه ند بی هوشم
 مو نا هم چی بو بهم دهردهت بر دم بو چی به ناحق و اووکت کردم
 یست و حدوت ساله دلم لیت پر
 احوالم به دست تو وه زور شیره
 سه د به لینی بدهی. له لای من . . .
 به سپه تی ایستر له م قره قره
 نو هکله ریت ناکم ورمم هه لدره
 مو نا هم چی بو بهم دهردهت بر دم بو چی به ناحق و اووکت کردم
 یست و حدوت ساله ته نره ی عوم داوه
 وازم له هه موو هکله سی هسینا وه
 نوم سر توو دنیا م خستوله لاوه
 بو په بیم ده لین که روو ریژ ما وه
 له وهی توی لاسی ملی شکا وه
 مو نا هم چی بو بهم دهردهت بر دم بو چی به ناحق و اووکت کردم
 یست و حدوت ساله دم به هاوارم
 چاری نا پر سبی له جالی زارم
 سوو نام پروو کام زور بی قه زارم
 له زانی له . تو بو چی یسزارم
 شماره زای دهردمی و ناکگی تیسارم

و نا هم چی بوو به م دهردهت بردم بوچی به ناحق وا سووکت کردم
 بیست و جهوت ساه به بی زیاد و کتاه م
 له پارینه وه هه ر هاوار ده کتاه م
 پاخودا کا فرین له بی به چه سیتام
 هیچم بی لاکتری دیل ودهت به مته م
 وینو سه ر سه ردان بی لیزو خه سته م
 لو نا هم چی بوو به م دهردهت بردم بوچی به ناحق وا سووکت کردم
 من ره لجه ریختیم پاک و به سه زمان
 هه ولم بو داوی به دل و به همسان
 به سیتی ایتر دروو له فره دان
 وا له بی عدل و انصاف و وچدان
 له مکتبی به دیلی و
 بو نا هم چی بوو به م دهردهت بردم بوچی به ناحق وا سووکت کردم

تهزائیت؟

که آغازی احمد گسروی تاریخ زان و نووساری به تاوانهه، له کتیبی
 « شیخ صلی و تبارش صحنه ۳۷ » دا پاش تحقیقات و ورد بوونه وه به کتی طرلانی
 له لیت: (چه دو آ پای شیخ صلی له کووردوستان له سهنگار « سجار یا له
 دهورو به ری ویره ها اوون) وه له « صفوة الصفا » دا فیروز شای زرین
 کلاو که یکیکه له با وکالی شیخ صلی به (الکر دی السنجاری)

پاس ده کا. له وا بو مان زارا که یادشاکانی صفویان ریشه یان له چه وه
 کووردان . وه ده بی واش بیت چوو لکرو له نیو حیدری کانی عراقدا که
 به نه ما ایکی علمی کووردوستان و اما شهوره که طایفه ی له وان ده مهل صفی په کان
 یکیکه وه ایسه له م بابه ته وه سه نه دیکمار وه میر له که و آوره رج ده که یان
 هه رکس له م بابه ته وه مه دره کیکتی وه میر کوی که له ایت خدایانی
 صفویان و حیدریه کانه وه بدوی بودان بزین ❀

« ره نجه ر »

هاوار - من ره نجه ر بختک به ره نجه بارو و
 آرەق له ر بزم روژ و شه مالدو
 زستان دار هتەر و به هار شووالم
 پایز جوگیار و هاوین سه پالم
 سانه و م نیه له سالیك مانی
 هت آغام زوویر بی نالم له داتی
 حلقه ی غلامی آغام له مووی به
 چى له و بفره ی به ری ، جى به
 زور جیار له به لای . مووندم بیستی به
 ناحه زى آغا ته لاقى لبه

پایز هاوار له زالم هتەر تو ره نجه رى
 کوور بختى آزاو زبیر وایش هتەر رى
 له ساردی و عمرى آرەق له ر بزمى
 له سپیرینیا کال له چیزى
 هتەر وایه . بوچى ؟ روت و هه زارى
 مه هه ر هه بووده ی ده سستی زور داری
 رزماریت نیه له دیلی و به ندى
 هتەر وایى بوچى ؟ تو هولەر مه ندى

هاوار - پایز میانه هتەر م مووی بگره برات
 من ره نجه ر بختک مالدو بی آوات
 چى له روژ . آوا . چنى له روژ هه لات ،
 چى له هه هه ر بزم بزم بی و سببات
 چیم بی به سببات له زمان ره ووا بزم
 هه ر چولی بلین ته بی وهها بزم
 عاوهری له زمان له و له م زبیمى
 ایستى بو نه کهم بوویم له زبیمى

بایز -

هاوار نه زالم زور به اختیار
 نه جی ایش هکردن . ییجبار به کاری
 افشاجی زه وی تو ده ی لوی به ره م
 که چی حرامه نه نو زور و هکته م
 تو نه به ره تاو ره حمت ده هتوسنی
 نه و نه سینه را به که یف و خوشی
 خاوه لی آو و زه وی درو پیسه
 هکته تو ره لیج بدهی حلالی تو پیسه

هاوار -

بایز نه لی کسی دهیم به اختیار
 کسی رزگار دهیم نه نه رک و آزار
 نه یی هه تا کسی هه ر خدمت کار بیم
 هه ر ره نه رویم برسین هه زار بیم
 نه یی تا ماووم هه ر وا یی حالیم
 هه ر رووت و قووت بین خودم و منالم
 هه ر هکته وه ی من برده ی آغا یی
 هه تا کسی نه یی نه م کاره وا یی

بایز -

هاوار هه همیشه نو به اختیار
 چون هکته دو چاری نه رک و آزاری
 تو هکته ره نجسبه روی بو خدمت کاری
 هکته خاوه ند ایشی بو چی هه زاری
 هه ر آره زو کسی وا نای حالت
 رووت و قووت نای خیرت و منالم
 هکته ی خدمت پی کرد زور لی گبرای
 به اختیار نه زی ایتر تا ماوی

هەي لای لایه

هەزار

روڵه روژاکی مەلینە ی چاووم بەلەدی چەرم و دل هیزی هە ناووم
 راجانە ی بون خوش سوورە مەوولە کەم آو پەشکەنی گەوولی دلە حکەم
 چوڵو مە ی ئەسەزم رە مە جیالەم هەنگووی و قەلەم نوغلو نە پالەم
 خەوی غەرت ی پەزو درە نەگە تا کەلە بانی بەیان ی دە نەگە

هە ی لای لایه روڵه لای لایه

پەشو بەزە پەت بە من دا نایه

ژیر بەو روڵە ژیر و جەوانەم لە داخی لاک دە مەری دە زالم
 حکورم من یرم لە نو زبائەره دە سرازە و لاک پت یی چائەره
 دە لای ی یو جەسم یو دەستە بە ستم بە و بەند و جەسە من ختە جەستم
 لە نیر گۆردن نە یی دە سرازە لایه تە و بەند و قنل و نە رازە نایه
 یو چارە رە شەپت نە ماوە تینم هەر خەزی دە کەم مەرم نە یینم

هە ی لای لایه روڵه لای لایه

مەووی مە پەت بلم نە بەرچی وایه

راستە تو نەو ی شەری ژیدانی بە تەو ی پەشکەنی مە یی کوردانی
 بە لەم چو تە کورد تەو نە یی کەس بە شە یی نە دو نیا حکوت و نە جەسە
 پەسە دەن ییچەم نا خۆ یی پەری نەگە تا من مەووم نە بە تەدا بەری

هە ی لای لایه روڵه لای لایه

هەزار یی بینی دووا روژم لایه

پوت بەخت دە کەم مە مەری در یژم سەد تالی و سویرت لە مە دە چەژم
 نە مای بالات بە فرە مەشکەنی چا و شەو و نۆو شەو لای دە نیم شەواو
 بەد چاک و پەرت بو دە خو لایه وە لە بەر سەبەرت بە جە سەبە وە
 هەر رە سەبە بوی نە تەو یی نالم دەن بری بەزە یی قایە بە حالەم

هە ی لای لایه روڵه لای لایه

دەگە خاکەم رە مە ر رە نەجم بە پایه

ښو پټ خوښه له سپر نه مېنې سر به شپېت ېې بېم بگړو په شو پټې
 په م د د ست د د په په په به وخت وې و وخت له خو پټن نه ېې
 په وکالی له کمال کانت دوو په دوو پټن ها و اری جه قې له د د س چو و
 د س د د د س په ک پرای و نه کبیر پختان په قه م په ک و به شپو

هې لای لایه روله لای لایه

ښیرنښ مه و هاری له قه له ما به

لک کلمه ره ش کا به داد و هباور ېک زه وېی دوور کا له خو پټې به در کا
 په ک له فور نیښې بېې پونکا په سټیک فور به سر دووزمې دا پکا
 له و په له قازه ایستا له کن دن د پکې په نه لادهې له دست و همردن
 له و نه لایه یو دواروژ با شه چو پټک ه و لې په یو و و حه و ا شه

هې لای لایه روله لای لایه

د د س له د س له و لېق له کن خو دایه

روله ښښان چاوی له ریشه دایکمان هېوای دواروژې پټبه
 پوه له لعلکت و هک مېنای پېگورد خاوین راده گرم په س د رهنج و د مرد
 بچاکه چو په وه یو و ه لکن له ی کور قوش یې ه و زېښ له تیو خوین و خور
 پټ بېم روله سر مایه ی جیبه یو پرده بازی ری ی آزاده یبه

هې لای لایه روله لای لایه

ښښان یو نو د د ست و دوعایه

روله تا مووت و ه ک خز ما کمان نه فر و شې به ېو ل د د شتم دا ما ن
 ه و ر ه ل ه و ه ر ه لېبه تی قایه د ه و ید و و و ر ه شې ه ر د و و د و لپایه
 له و ه ه په پیا و ه پو خا ک و و آووی میا ن پدا په په ک بېښې تلو یی
 له ت یو و و و روله له زانای زه و یېن ؟ پیا وانه هر دن له ک ژاله زېښ

هې لای لایه روله لای لایه

پخو په له زان جې له د د س قایه

نویسنده گان فارسی بخوانند

ع . ۴

فستی از استراذاز چهار هزار سال پیش از میلاد مسیح تاکنون همیشه خود را کرد معرفی کرده و مورخین آنها را بلفظ کرد یاد نموده اند . و این قسمت کردهای هستند که از طرف آرات پنی کوه (جودی - جودی - آتری) آمده اند و در امتداد دجله و فرات غربا تا سوریه و شامات و سواحل دریای مدیترانه و شرقا تا خلیج فارس و سواحل دریای عمان پراکنده شده اند قسمتی از اکراد نیز در چهار هزار سال پیش از میلاد ، باهندوها ، اروپاییها ،

پارسیها در یثجا بوده اند که از این محل اصلی بسمت خاور ایران و از آنجا هم بجنوب بحر خزر و تا منطقه آذربایجان و نواحی امپهان و همدان و لرستان پراکنده شده اند

و این کشور پهناور را « مادایا » یا « میدیا » گفته اند ؛ و کلمه « مادا » در قرن نهم پیش از میلاد بر پنج قبیله حکمرد ، لر ، خزر ، دیلم ، گول اطلاق شده و کلمه حکمرد مدتشتر بر آست به همین ترتیب گروه گرد از ایران امروزه به حکمردستان کنونی آمده اند و این مانع از این نیست که در هنگام آمدن ایشان بک گروه دیگر هم و با چند تیره دیگر مختلط بنام کارو در حکمردستان مرکزی زندگی کرده و با گروه جدید امتزاج یافته باشند .

حقوق سیاسی و مناسبات حکمرد با پارس

از سوابق تاریخی و آراء خاور شناسان روشن است که کرد پارس هر دو آری نژاد و با هم برادر و از یک پلرند ، کردها که همیشه به سلجوقی و شجاعت معروف بوده اند گاهی با پارس مشترکاً و گاهی به تنهایی دارای استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی ثابت و معین بوده اند

قوت نابزم

همین

همچو توئی ره لجه رویو حه-ره توو دهردم لهمن

قوت له دوس لهم چهره سیکه نابزم ماردم لهمن

عاشقی چاوی که زالوو همردنی پور خال نیم

عاشقی حکیمو له لارو . پهنده توو پهرده لهمن

من له لومه و لاله و زنجیر و دار یا کم زیه

استو له نیم کمان بم کوئن هیشتله ده لیم کووردم لهمن

همر له برسالوو له پهر بیجا حکم ایامو رهق هه لیم

نوحه کهری بیگانه لیم تالاصه ره ره ره ره

هدایه که کرده اند دریافتی پارس تابع او بوده است (حکومتی گوی . کاسی . گیان . ماد اشکانیان و ..) و در هر زمان که پارس متضرر شده کرده طبع او بوده است (حضرت پشما دیان هنامشی و . .)

خط کردی

کردان از حدود قرن دهم پیش از میلاد تا امروز دارای خط و کتابت و ادبیات بوده اند و الفکار خود را با حروف (ماسی سوراتی) و یونانی و آرامی و سریانی و میخی نوشته اند . پس از غلبه اسلام بجای آنها حروف کوفی معمول گردید و اکنون نیز بجای حروف کوفی خط نستعلیق و حروف لاتینی در کردی معمول است .

زبان و ادبیات کردی

اگراد با لهجات متعدد تکلم کرده و میکنند و تمام آن لهجه ها را زبان کردی میگویند و چنگی از یک ریشه سرچشمه گرفته اند . یعنی از مشترکین میگردند که زبان اگراد ماد دمان زبان اوستا بوده است . (استرابون) یونانی میگوید که ماد و پارس زبان همدیگر را بخوبی میدانستند و این خود دلیل است بر اینکه این دو زبان با هم فرق داشته و از یکدیگر متمایز بوده اند .

اگر مورخین مصرحتت باینکه زبان مادها همین زبان « کردی مگری » بوده است چنانکه « رند و اوستا » که به زبان مادی نوشته شده خیلی نزدیک بلهجه مگری است و یا همان زبان مگری است ، این نظریه از طرف « پارت » و « دارمستر » و یعنی دیگر از متخصصین تأیید شده است . و نتیجه این است که زبان اوستا نزدیک زبان کردی مادی است .

زبان پارسی هم در آن دوره همان زبان بوده که در آثار « استخر فارسی » نوشته شده است ، کما اینکه در اکتشافات اخیر حاصل شده همین است که کرد ها کلمات زیادی از عربی داخل زبان خود کرده اند و دل افعال خود را حتی المقدور حفظ کرده اند ، اما چنگی زبان فارسی که در این قسمت بسرح افران رسیده است و رابطه خود را با اصل فارسی قدیم ست کرده چنانکه حالا نوشتن کلمه بزبان کردی ساده ، خیلی آسان است اما به زبان فارسی ساده چندان آسان نیست و امر نوشته شد غالباً از کلمات نامربوط و خود در آوردن تکبیل خواهد یافت ، حتی در کردن اوراسی که در کرهستان واقعند و بهتر توانسته اند رابطه خود را با اصل زبان کردن حفظ کنند ؛ برای زن و مرد افعال متفاوت دارند ، مثلاً میگویند « فرهاد آما » و « شیرین آمایی » یعنی فرهاد آمد و شیرین آمد « فرهاد آزا » و « شیرین لوائینی » یعنی رفت ، که زبان فارسی فاقد این امتیاز است . از منابع دجله فرات تا خلیج فارس هر قلمرو زبان حضرتدی بوده است و مرکز این زبان اول « آرات » بعد « زاگرس » بعد از آن « اسپهان » پس « نهاوند » بعد « همدان » یک وقتی هم « مداین » بوده است ، با براین می توانیم بگوئیم که لغت کردی

در تمام ولایات ایران قدیم عمومیت داشته است. فارسی نام زبان « اوستایی » یعنی زبان کردی مادی و « سانگریت » هر سه از زبان مادری ایرانی مترجم شده است. بعضی سمان کرده اند که زبان حکردی یک لهجه مشتق از فارسی است. مگر « سیدلی سمیت » مؤلف کتاب تاریخ آشور می نویسد که این سمان اشتباه است زیرا زبان کردی دارای تطورات حقیقی و قدیمی است و از زبان فارسی قدیم « اوجه داریش » خیلی قدیمتر است یعنی دلیل علمای توانند بگویند که زبان کردی در قرن ششم قبل از میلاد از زبان مستطلی بوده که هنوز زبان پهلوی بوجود نیامده است (با بعضی تصرفات از تاریخ سیرت و کردستان جناب آقای آیت الله مردوخ استفاده شده است)

این اواخر در بعضی از روزنامه های تهران مقالاتی بقلم جناب آقای دکتر استاد دانشگاه تهران و بعضی دیگر از چاپلوسان مزور و مزدور ایرانی و کزن ضامن اخبار و افتراء آت و اکاذیب با شایع و برسم را با کراکد تهران نسبت داده اند :

- ۱- خیلی زحمت کشیده اند که اثبات کنند اگراد ایرانی هستند .
 - ۲- اگراد خیال تجریده ایرا ترا در ر میرووراند .
 - ۳- اگراد متهم هستند . و بقراین و اوامر دولت سر فرو نم آورند .
 - ۴- اگراد هجورقت متردا دارای استقلال نبرده اند ! .
 - ۵- زبان شیرین و نیرومند کردی مخفف و مشتق ویا مشتق زبان فارسی است .
- هر چند در ضمن مقدمه جواب هر يك از این افتراء آت دادند ولی این جوابهم بطریق اجمال و تفصیل باین پنج فقره جواب داده و بر بطلان هر يك اقامه برهان نمائیم :
- اما قسمت اول و دوم و سوم : ما امثال آقای دکتر سنجایی را که یکی از شخصیت ترین افراد پاک احضراد است بالاتر از آن می دانیم که بیاو نسبت افتراء پاکذب بدهیم و آنرا نوشته اند باید تحت تأثیر بعضی از هوچیگران و قلدبران بی تفکرت که بعضیها خود را کردهم مرفی میکنند و بعضیها خود را روزنامه نویس و مجله نویس و مؤلف بشمار آورده اند و می خواهند باین هوچیگریها مقام و مرتبى بدست بیاورند واقع شده باشند و یا واقعاً خواستار امت اظهار عقیده بکند و البته عقیده محترم است و هر کسی عقیده خود را باید بموقع اظهار کند ؛ ولی میگوئیم ای آقایان محترم : اگراد ایران عموماً معتقد هستند که اگراد کلیتاً خواهد در زیر پرچم ایران زندگی کنند یا در زیر پرچم دیگران از پاکترین نژادهای ایران هستند و این خاک پاک مهد نیامان آنهاست ، ایران میهن و زادگاه عزیز و ارجمند آنهاست . اگراد ایرا هزارها سال پیش از تعدی جهانگیران و متعبدیان ننگداری و در راه سر بهستی و تمامیت ارضی ایران

فداکاریها و جاباریها و خورنریها کرده‌ایم ، و مانند شیخ زین العابدین خود را هدی قهر
 دهن قرار داده و نگذاشته ایم بیگانه باین زمین مقدس پا بگذارد و تا جان داریم در
 نگهداری آن می‌کوشیم ، ایران و سلطنت ایران را از آن عود و خود را از آن او میداریم
 زیرا اولین سلسله شاهان ایران « ماد » یا « کرد » بوده‌اند و پس از مریم اسکندر
 مقدونی که کشور دینار هرج و مرج و اختلافات داخلی مردم سلاطین بر سر امکانیان کرد
 اختلافاً تاریده کن کردند و مدت پانصد سال امپراتوری و هوکت ایران را نگهداری و به
 باوج عظمت رسانیدند ، پس از غلبه اسلام که بنده استقلال ایران ازیم پاشیده شد سلسله‌های
 از اکراد در ایران کوشیدند که از ایران بر سر را در عالم زنده کردند ، اکراد به
 قانون اساسی ایران احترام و ارج می‌گذارند اطاعت شاه و دولت را بر خود واجب می‌شمرند ،
 اما کسانی که اکثرن مصر امور دولتی ایران هستند بظاهر برای عوام فریبی خودشان را
 ایرانی و ایرانیست معرفی می‌کنند در صورتیکه اینها دشمن ایران و قانون اساسی و مزدور
 بیگانه هستند . این آقایان سر لپ هوشمند های بی‌اصل و نسب و غایت را به جان و مال
 و ناموس اسکراد انداخته‌اند اربابچگونه نامردی در حق به اکراد دریغ نمی‌کنند . دو
 سال قبل سر لپ هوشمند افشار پس از تخریب شهر ستر سبند که قصبه بانرا حصه آتش
 نمودند و اکنون اهالی وعده زبانی از بیتر زده‌مان آنها در خانه بیگانه بر می‌برد و چند
 ماه قبل باناکت و لیب و مسلل رهروایمانان به بافتنی به اورامان مریوان برای لرو-
 نشاندن آتش کینه‌اش ساخت زبونه دو پاره زن و بچه را از دم تیغ و گلوله و بی‌مقرانند
 و خانه و کلبه ستر آنها را هدی به قرار داد و همه را از بیستاد در آورد و چند نفر از
 یگراده‌ها را به اتومبیل بست و نابودشان کرد .

یکه خلیفه جناب شیخ محمد فرزند مرحوم شیخ حسام‌الدین که برای اصلاح و جلوگیری از
 خورنری به نزد هوشمند رفته بود به دار کشود ، هر چند پشاه و روزنامه‌ها و اولیای
 دولت تکریمات نمودند و داری خواستند کسی به آنها جواب نداد تا اینکه خانواده
 فساد که آسیها و کشته‌ها به عود نهدند آتوق سرتکر جهانبانی را فرستادند که کار
 آنها را اصلاح کند و او پس از مراجعت دستور داد با قدران و سر بازان که او را مانی و
 مریوانی را بسیار کشته‌اند مدال بدهند سر بازان بهلاک رفتار می‌نمایند ، با کسراه
 فرجوان بچورد فشار های سخن آورده‌اند که معانوم نیست که روزگارشان به چهره و زبانی
 سر می‌کشد .

آقایان شعاع نوشته‌ها و انتشارت خودشان افراد را اصیلترین نژاد ایرانی می‌نامید و از جهت
 دین و اخلاق و آداب و سعادت و شجاعت به نیکی یاد می‌کنند ولی در عمل آنها را به فجایعی
 که در دیر و حجر سابقه ندارد نایب می‌کنند و بی‌این و پیش از این ندیدی آنها فستی می‌دید

شما تمام آثار فرهنگی کردستان را نابود کردید و در عوض چند باب دیستار را باز نمودید که جز سوء اخلاق چیز برابره کودکانهای اکراد نیاموخت از بهداری بهیچوجه اثری نیست مردم در آتش امراض گوناگون جان میدهند و در قتل و بیچارگی میوزند ، سه نفر از اهل مهاباد که چند ماه قبل برای امورات شخصی ؛ به رختابه می رفته اند زاندهارمهای « بالایش » هر سه را دستگیر و یکسره به تهران فرستاده و اکنون در قصر قاجار برمی بگرد و تاکنون از آنها سئوالی نشده معلوم نیست به چه مناهای زندانی شده اند .

شما معتقد هستید که باید مأمورین تمام نقاط کردستان را از تهران بفرستید و هر چنگوله حق و مزایا را برای اکراد قائل نمیشوید با این هم راضی نیستید میگوید اکراد خوال تجزیه ای را در سر می بزرانند ؛ خواهی میکنم معرفی فرمائید اکرادی که خیال تجزیه ایران را در سر دارند کیستند و کجائی هستند و مدرکشان چیست ، شما خیال میکنید که اگر مأمورین را بجای فرستادید هر قدر نزاکت مردم آن اسان را در نظر دولت بدتر جلوه دهد بهتر انجام وظیفه کرده است ؛ چرا هر شانزده جمع نمیکند و فکر اساسی به حال خود و جامعه نمیکند ؛ دولت باید بردبار اند ؛ مرد را تربیت کند و زندمیدان را تأمین نماید صرف نظر داشته باشد و با محبت و عافیت به مردم بخرد تا بحب بهمن و دولت در قلوب افراد جایگزین گردد .

ترا بخدا شما این اخلاق را دارا هستید ؛ حاشا و کلا شما از کلبه مزایای اخلاقی و ملت پروری محروم هستید باز هم می گوید اکثر آند متعرب هستند .

اما راجع قسمت چهارم که اکراد دارای استقلال بودند یا نه ؟ محتاج به اقامه دلیل و برهان نیست که اکراد پیش از میلاد « حکومت گیلان و مازندران » و بعد از میلاد « حکومت اشکانیان » و بعد از اسلام « حکومت اکتیدیه و روادیان و پیشدادیان و ایوبیه و زندیه و ... » سلطنت و بلکه امپراطوری نیز داشته اند و در هشتاد و یک رشته امور سلطنتی در دست اکراد بوده است باز از آزادی داخلی و خود مختاری محروم نبوده اند . اما راجع قسمت پنجم که آیا زبان کردی مختلف و یا مشتق از فارسی است یا اینکه زبان مستقلی است ؛ در مقدمه از اقوال و آراء مستشرقین روشن کردیم که زبان کردی دارای تطورات قدیمی و حقیقی است و از زبان فارسی خیلی قدیم و کهنه تر است و رابطه خود را با اصل کردی قدیم بهتر از فارسی حفظ کرده است .

اگر کسی بخواهد زبان کردی بداند و بفهمد زبان کردی ساده رساله ها و بلکه مصنفاتها بنویسد بیست در هزار محتاج استعمال واژه یگانه نخواهد شد ؛ کسانی که در میان عشایر سیاحت کرده اند و زبان کردی را هم دانسته باشند نمی دانند که واژه های صحیح کردی هیچ گونه مناسباتی با فارسی امروزه ندارد و میسر نیست ریشه آنرا در فارسی پیدا کنند ؛

ادبیات غربی با این غلبه افکار علمی دارای علو و پایه ایست که هنوز زبان فارسی با این پسترفتنی که کرده است فاقد آلت و این لغات فارسی که هر زبان کردی دیده میشود در اثر این است که در این چند قرن اخیر تحصیلات اکراه منحصر به عربی و فارسی شده بود بویژه استنباط و ازدهای بیگانه در سالهای پیش یک انتخاب کرده میشد و با این حال و ازدهای حقیقتی هنوز بجای خود برقرار و از بین نرفته اند .

۵. من از نویسنده گان تمام از « امپراطوری زبان فارسی » میزنند؛ فالتی نیست که این جمله یعنی چه؟ این الجزیرت زبان فارسی به معنی دارد؛ این جز از هام و خیالات شاعرانه چیزی دیکتر نیست؛ یعنی تمام دنیا بخارسی حرف میزنند و این فارسی زبانان بطوریکه لازمت استلاب سیاسی و اقتصادی نداشته باشند و یا در زیر چنگال بیگانه زیون باشند چه سودی عاید آنان میشود؛ و آیا زبان آنها را در ردیف مثل رند، خراسی، دهلی؛ لوتن و خواندن دول امریکای شمالی، زبان انگلیس است و زبان بومی آنها ارحیت ادبیات پایه زبان فارسی نمیرسد پس چرا عالم فارسی زبانان دلیله در زیر دست آنها می نالند؛ ادر اتحاد جماهیر شوروی حداقل به نسبت زبان می نویسد و میخواند و همگی رسیده دارند؛ زبان فرانسه در دنیا رسمیت دارد و پول آفایان دارای اثر الحوریت است معینا دولت فرانسه در برابر ارترا امان هر مدت کسی از نیا ثر آمد ولی دولت اتحاد جماهیر شوروی پس از چهار سال جنگهای خونین المارای با این عظمت و اسلحه و مهمات که داشت از یاد آورده و نام ناری و فاشیست را در تمام معو و ناپود کرد .

و سر زمین روسیه و سایر دول اروپائی متصرفان المان را از چنگال خونخواران نجات دادند؛ و دولت ایران که نویسنده گان خیال تشکیل امپراطوری زبان فارسی را بر سر میپورانند شرافت سه روز در برابر حبله متقیین مقاومت کنند؛ پس بر ما واجبست از این خیالات و اوهام بی خبر و نه دست بکشیم و آوناه ترین راه را در پیش بگیریم که زودتر بسه سرمترول مقصود برسیم؛ امروز روزگار بر پشت بایده هر کار پرا از کوتاه ترین راه آغاز کنیم؛ کرد ارمنی امروز زبان عادی دانشی میامرزند، پنج سال در تحصیل پیش می افتند . مجبور کردن ظل غیر فارسی را اینکه بر زبان فارسی بنحرا نند و بنویسند باین میماند که جنگاوران را مجبور کنند که در مقابل نالند و لوب و هوایما در غیبه که اسلحه دلیلی تازه می باشند با شمشیر و کمان که اسلحه عصر کهن میباشد بدفاع برخیزند ، امروز در این قسمت آزاد باشند چه ربانی با این طوریست خیالی زبان فارسی معرشد . ما امروز ستایق تاریخی و از و ازدهای کردی و فارسی امروزه آعلنا از هم جدا و بیکه عناصت با هم ندارند چشم پوشیم و قبول کنیم که زبان کردی مختلف یا مشتق از فارسی است عواشیم صحت که زبان فارسی در اثر قبول زبان بنیه در نسخه ۳۹

چی به له م هر ندر او = ا عقل و بخت ره نو مای لاوه کاته تاسه ر تهخت

(بسم الله الرحمن الرحيم)

دو پشه وی بی خه وی سه ری لیدام زور و هر ه ز بوم له عاجزی هه ستام
چوو مه لای پیوره شه قلی نازارم داییم له سه ل به خت و طبعی سر نارم
سی به سی و ه ک برا به ده بشی چه م کورین کردبوو له دوری شه م
موقتوو گویان هه بوو پیسه و چه خه بهر عزم په ادا که نیسه یشتیم سر
یاکی یا باسی همه پیش و نوشی دل یاره ها کردنی مری سی هوشکول
مه قلم له ی پر سی به ختم له ادا جواب شه بهم له ی هو نده وه به آب و تاب

پر سیاری نه قل

له ی به خت قهر له هایه لو تسوی سه کلاو زدی با له خه و دا بووی
خه و ه عا آوریتت بووده ستوو به قه هه ل تاده س ای به زه بری هست و ه قه
له ریسه ی به ندر به ستی سر کورین تو په کت عس ، به ته نه لی و خه رقی
له م ده زانی که به ختی کورودی هه ژار وه شه بهر د ، چلوانی وا بیدار
به چه ده نسکی بوو آشنا مودست کی هه نیستماندی له خه ری حوست

پاسوخن به ختی

من له غیر رای خه و وه که نه ی زانی ها که خه و نم میا وی او را نی
له شهیدانی ریگه ای مهلله ت روشنی نار په خته شوی ذیله ت
له و نه مامه له میز بوو نیزرا بوو هه ی ای بز سیم روو بهری ها بوو
کو آئی له ی نووری دنده هه سته نه بهر موزده ای که و که بت ددها پر نه و
له وه نه ندای کومه له ی به نعمان هه ر بیستا بهم زوو به ساری ایستان
بو گنده ریتن جهان به که یف و سرور دی به سوواری فروکی له رته شی سوور
بیتر و قدری له میسیری و ه ک جاران پیو ده ناس کور نه ره شی . . .
نوورن به د به ختیان دهین دیسان ده چسبه وه بهر چیزی دم پیدایان

هه ستیانی به ختی له خه و

راپه ریم له خه و هم ددها ته عبیر له نه گاو دیم و تازی های پییر
(هه ر چلوانی ابشاره کی له رمزو وه کراهه ت جهه ووی وه ها در چزو)
هات به سر مه فروک له لای مه سکو بو . . . و ه ک شهین پهنی بو که و
هه له مه تیسه کی هه یانده له ختی چه م نیکی دا شه و که توو چه لای . . .

یلاو یووانی دوو بهر آسمانی
 . . . که غیر یوو له راوی میکنده
 له ویی خو لردی که رووی جه فو جه وری
 چه فرو کیک ؟ موجهه مهی خسانی
 ده عوه تی کرده پیره دانی و هطن
 نه گرین له دری وهک هوهل بومه
 یخ: لهو فرشته چلو له کوخوا به تن
 له بهری دا لیبا سی سوولانی «۹»
 له دی آراسته کرده خه نجسار
 نه رده شیر شیرینی داوه تی به خلات
 نه رده به که هیبه تی ویی نه لورزه
 له کوی شیمی سوورگی ظاهره پیش
 نه و که سی لازمه له هایدالی
 بی بهسی همر ره زایله ذاتی
 غ- بچه کوی زیارته بیگم حاصل
 غ- کامه دل: بقلی لیستمان بهر وهر
 کورده کان چلده چاره نوری آتون
 ظولمی بیگانه کانی روو نا خورش
 آهی زیندا نیانی کووردی قه قهر
 له م به له هه وره یوو به باراله
 ره زله باراله که ی به ده تن و برد
 ژن و مندالی میرد و باب کوژراو
 فاهه یوه ژن هه لیوی ذه لیل
 یوه موو دهرده پاش هه موو دهردان
 کس هه به جوورمه تی به دل له مری

۱- صلاح الدین

یوو یلاو ارته شسی
 دیم مشکه له ژیر
 دیی فرو که ورشایه وه فهوری
 کی می قیداپوو؟ فرشته ی آزادی
 خرمه تی کن کوران به مالو به تن
 نیبه که تکاوی مومه نهو چومه
 به کی مگردن فزازه بازوو به تن
 له مری نه مری که ریم خانی
 مه نظره ری جوانه جراتترین مه نظره
 ناله بیگانه ههل وه زیری وه لاله
 کوری هایدالی خه نجسار و سوورزه
 خدان دهر ریش پرچوو صوفی ریش
 روو به مردن بیچی و مری دالی
 خانی نامووه کاروو خه لعاتی
 ب- راسته بازاری روو او نیلی دل
 غ- هاتره دوو خاله چوه نایه ده مری
 دور له یی خاله مری به روو و شهون
 نه مری روحی ره به شینا جوش
 به هه هه وری له شامان یوو همیر
 هاتره مری خاکنی له موکریاله
 آه به شامان ویی فرشته ی کرد
 آه به شامان ویی فرشته ی کرد
 که ریخته ی تم فرشته اوو نه ده لیل
 به شامان آزادی بیسته قیو شکووردان
 یا به شامان توری که وشه کی مری

پاسوخی بهمن

مبله نیک همن له یو مه عا دیسره ت
 خو به خوشیږ ته شیره یی شیره ت
 خوینی پک لوش ده گن له مه پدران
 وده پخاله ی شرابی مه پخاله
 یسه شرخو به خو هزار رو ستم
 بهرهمه یان بگری زوجه ته و حستم
 نامه ترکی کونی « چه صتین دالی »
 پیشه یان مونه صبح دزی کردن
 لهوی ده بیان گوی حرام و حلال
 دهی رفین نیده چه را هیچ پرس
 تهری یرونوی له شاهه دهی یسینی
 فکری سر به ستیان له لا بایسه
 پیروی زیان که هه لیری له له سی
 یایی یی فکریان به سه توره ر
 صوت دهزانی . . . له وان چیکرد
 کرده بیسیم جیکانی دم دم
 یایی لهم دوره خو له ییر ماوه
 چه نده آغا به نیوی چه یسی له نظر
 نونه کی چه نده یان برا به له تک
 چون سعایل یوو لهوه لین آووربان
 کوا فدهم خیر به دهستی کی ون یوو
 نیسه کولی به کی گراون حکتر
 دتسه وه یسیری حشره لی آغا
 شه ره بانی له دوو دسه و نیره
 کا به آغا یوو کیهه مه زنی زل
 لای لهم عه رده جی نیسو نازی
 بهند و لیدان و چهس و نیهه لیدان
 به نه زار کوروشه ل چه نیره شو و روون
 در ده هات دز بگیچ نیچشالیو ناو

بخز به خوشیږ ته شیره یی شیره ت
 وده پخاله ی شرابی مه پخاله
 بهرهمه یان بگری زوجه ته و حستم
 کوونه منکی له وان نیسه عالی
 ریگری و مالی یحکتری یردن
 وستر ی صالح و کوری جر جامل
 نه له خو یان چه یا نه له خوا ترس
 هه وو یو ریگری برای دسینی
 هه ر نه حاجه تهری له کارایسه
 به قرانی قران ده خاتنه که سی
 عوشری میبهشاری نایته ده قدر
 مال و ناموس چه پای شانده چی برده
 سه ر گورشته و نه ذینه ی سارم
 سه وره دیریت یوو عه رده توو سراوه
 سماو عه رده ون کران و بر بان سا
 طی چه لیدان هه لاره سا به په تک
 بوینه طووربان حکتر سعایل خان
 عیلی که نیاشی بو سه ره ون یوو
 باقیسه له طی داره که ی سفر
 که به عینسیره ت ده هات به سا پلاغا
 جرمی مه مخلوقی بو ده یوو ریزه
 لیری عه را به یان ده تا سه ر مل
 کی به شهق لی سی نه دا له به ربازی
 میسوه روی یوو بو له شی کوردان
 هانو و چاوی به مالی کورد پشکوون
 به رده زووره ی ده حکترده آو بودراو

مه سله خي رولرا بوو له منجبه
هرچی چوو سر برا له لول باب
اقتصاد موخته صيد بوو پر انصاف
هنگ و دزيان و راه و لرماندار
لوی لیکرد له وان فلاحات و پالاک
شهره بان دامپزشک و بهنگا ری
خوین مزی مامه کورده بوو پیسته ی
اقتضا حاتی تر له هر قسمت
بانک بهر بیسته چیر و پیسته قهلام
کفلهک و درمهره پلتر دهستی
حقی چن سسکه کونو قولواو
چوونکه بی فخر و بهت و بی هوش
هر حقی بانک بهر د بهر و هر ای
بانه یان دولت مند مه رددو رهله
لوی پاکار له بیب و زبیرد کورده
مه یله لیکلی ستوونی بهند سالی
بفروشی به قهلام و پیت و پول
یان فرشته به واته به قانع
تا بین وایان به که له تدریست
کورده وای حامی وای له حوائی
و باخن همل له مهر پته و له عقل له بی سی

هم سهاله که هلم به بیداری
بش خوم هم که رمت هه تا محشر
هم دوو فترانه ایسه دایام
پیره بازل له نو که میژ پهنی
به گانی لوی دهوای هه موو دوردی
چیبه چاره له قیسی له چی له ورو
هر بیم یا بنوم به به سختجاری
به بیداری ناپیین نسیم به خه پر
یعنی هم میسزی به حره خنکاووم
بو فخر لوم به قیبه که تجیبه ی
به سهوو ناچی له لجه قی ماردی
زایه لهی کارمان نه ای بی بو

گویند این تک مده به وستای بیگه بهک لاهزار و خور لایه
 (آخرین شماره قتل گوی ۴ پیری ۱۹۴۰)

ریختی حلقی غلغلی هم ایستاد	که بی - هار قلند که وار بهضامه
بفندی خوا روستایان موده فن کا	جاری هیلر به تلی وان هلی کا
پله جی زورس تواری یو یستی	دوره هالوی شری فامیجلی
هیلری تارک باوغلی اوریل	تظمی خولیا بدن اره لیس وای
کازان و گوان و سالت و جوو تیر	چوولا وول پانی کاس و بی سحر
ایچمی ده لکلی کون که به ک آنا	سودک و به کچن کی که میزانا
کله می که دخت و ماه سارسه خنی	دنه کچسته قیجری... خرمه می
نی کیره و به که کازه	عوش دهان فماعر هری وازه
آپشویک است خضر راه نجان	یر محمد و اله الصمصصوات
قاری یطیرم که هینا و آل	به هریدم که چه جی آمال
به عساکه سکه که نازانی	کین لم توکلی هه کره پروان
دورر دباری دهزاره که اشعارت	کی دیرفا لیس خریدارت

(هزار)

«بو خاله واله کان»

بهس عورت هه اسکینه به باوالته واه	بهس بی پنازی به خیزمانه واه
دوره بهر دیون قهومی هه زارت	بویان و مسیره کتزدوده و کارت
چهدن نیکوشای آ بیت بو کردون آ	چهند چار ، که لنگانه ، دهست گرتوون آ
لهوسا : ترازووی کاسی هزاران :	یشانی لهوا : سووکی یان حران آ :
الجانئی لهسه یه که خالسدانی :	بو تور مک یه که ، مانی ، نه مان آ :
کادوت هیچ نه بی... خالکی به تر چی !!	سحکوی ناره واه وک ره واه نه چی !!

«بو رانسین آ»

ماموستای لر زبیری قاضی شو که له احنادی ملا علی امته و یه ده نوسی : له نیشمانی زماره
 ۷ ص ۳۱ دیری ۱۳ داکه نووسراوه ملاعلی له دی-ی کجهان نیراوه اشتباهه پلنگوی
 له دنی هیردهن « که بووندیکه له جوددی عراق له ولاتی پیرده منیان » له دالان خولی
 لی کازده نیراوه : رجاله غورنده وارالی خوشه ویت وایه موروار که پان اصحیح پرمور

عربی بی اندازه عقب و اکثر واژه‌های ویژه خود را از دست داده است ولی زبان کردی
 بسیاری خود برقرار و واژه بیگانه در آن نفوذ نکرده است اگر هم کلمات بیگانه بر زبان
 دهر نشینها استعمال شود باکی نیست زیرا که زبان عشایر و دهانها بدالت خود پایدار است ؛
 پیش می‌آید مردانه زبان سکندی را آزاد کنید که ادبیاتش لری کند که شما نیز بتوانید
 واژه‌های از دست رفته زبان فارسی را در کردی جستجو کرده و مورد استعمال قرار دهید
 آنوقت می‌توانید بگوئید که ایرانیها دارای زبانی هستند که بنام معنی ایرانی است ؟

(آزاد کوره‌گان)

له سوواری المجله وهرمیراوه : له‌لایهن ب . پرشنگ : صخراوه به کووردی .

له بکنه‌یی دو کورو باسی سووینا قهوه : هه نووسه‌ری دهره گه‌وره‌ی اینکینه‌یی
 سووینا : ایلیا اهزایرخ . . .

ناربه‌گان به آوازیکه گریبانیه‌وه گورانی ده‌لین که ده‌بیزن ایله . نه‌وا له خوبارار نه‌لین .
 بی سوومان حه‌نا نه‌وانه‌ی که له بیز کردنه‌وه دا که م بیجن دینه بیزبان ته چون
 ناربه‌گان له پیشا به آوازیکه گه‌وه له بیان وت که جیساوازی زایره نه‌سه‌ل له و
 آواره‌ی ایستاپان .

له سالی ۱۹۴۳ « الفرید روز لبرخ » نووسیه‌وه به تی والی « هین هیزان نه‌انوانی
 نه‌ان هیلی که نظامی نوری خیرمان ذابنه‌زیزن له سهر - سهر دانواندی تحصیاتی
 نه‌رم و بی کلهک نه‌و توخمانه‌کسه به هه مو ده‌م سهر به توخمی پیشکورتی و به‌رز
 دا دا ده نویسن .

ایله ایستا مه‌ای ده‌نگ و باسی چورکی دژوار دژوارمان ته به‌رجا وه و
 ده‌بیزن که نه‌و مشروعه‌ه‌ورانه که دروست کراوه به دامه‌زاندنی نظامی نوری
 له سهر نه‌تونه‌مه‌ی من نوکری چه معنی چه مانده‌ی ای هه‌موی لیک چو و بارت و
 بلاو بووه به تیکدان و له تاو اردنی تخمی به‌رز و پیشکورتی .

له و روزه‌وه که له‌لمانه‌گان خه‌ویان نه‌دینه که سووا هه‌وو دلیا دهمیر که که
 و به‌م ووتاله خویان هه‌ل ده‌تله‌اند هه‌نا له‌می و دو سالی زبانی بی نه‌جیوه .

که همه تا اینهاش آخا قبیله‌ها را که سر سویس و مملکتی ما بین التهرینه . به لام

نازاییں لیره وادوا نهی آخافتیان له سر چی بی II

المانه‌کان شیر ، شه‌بور عالمان بوخویان هه‌لاند : له شرانی رابردوو له یوو که دهوله‌نیکه سزاند خیر له سویند خوران جیا بی له وه ، به لام امر و له وه دهوله‌لاندی که دویسی له سهل المانیا سویند خور بووه له وه ایکه ایکه ههل له‌مه‌رینه وه ساری و به چاری خوری له بین که و امر و ایگ له دوا ی ایگ ای ی جیاله‌بنه وه جیا بوونه وه پکی وه عا‌مانوش به جوریک که له تاریخا نه‌بیراوه .

وه له وه‌بور سار کهوتنهش له دوشمنه سویند خوره‌کانی نه بهرامبر هیشتر ، بلکه المانه‌کان خویان وایان کرده که هه موو آوروپا به جاریک هه‌لنه میانیان و بین به دوشمنیان .

چهندهم له لا سر بوو که مویم له ایکیگ بایه که بی‌وتابه هه‌ندی له نووسره‌کان قیسی نه‌ریسه‌ت و قه‌رومانیان له سر المانیا هه‌لاندوه . المانه‌کان له‌تیا به و له حسی خه‌تیان نه‌ده هینا جوش بهرامبر خویان بلکه به خویین رزاندیش قسورویان له ده کرد .

نووسره‌کان دوشمنی فاشیت نه‌بوون به لام جلاده خویان ریزه‌کالی فاشیت له‌وان قیسی عاله‌مان هه‌لده‌لاند بهرامبر پیسیو خرایمی خویان .

المانه‌کان که خاوه‌تی نظریه‌ی ره‌میری بوون سویند خوره‌کانی خویانیشتیان تحقیر نه‌کردن له وه سویند خورانه که شهریان بو له‌کردن وه خویانیان بو ده‌رزاندن . له بهرامبرایه‌تی له‌وانیشتیان بر کرد ، وه له هه موو ده‌وله‌لیکی که زیاتر بوون به دوشمنی : روالین ایضا زور سه‌ری نه که ناوی المانیا بوکه چیو له ایتالیا و رومانیاده ؟ بلی به‌لکه هه‌ندی کهس وهرام بده‌توه و این که میله‌لانی جنوی به‌مذنبه بی ناویان چوو وه به هه موو ده‌میک له سه‌رتار و ساریک ناین وه له مورین II

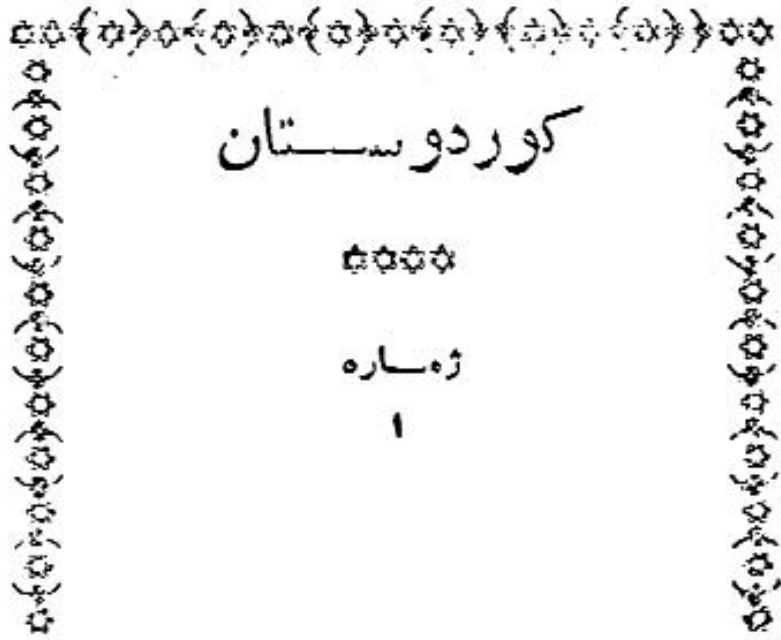
به‌لام چی ده‌لی که باهت فنلندیه‌کان ؟ له‌وان دوشمنانی خویان زیاتر به آشکرای نیشان گه‌نهن و له‌مورین ، له سهل له‌مه‌ش هه مووی ریو شویند خویان و مرهم‌برایه‌وه سزایوتوه که ره‌ته‌کان . روالین و له‌مشا بکهن ده‌بیشی که چون الما له‌کان

غسلط نامه

۱ - شعری ۱۰ له صفحه ۱۶ شعری چاره می بندی سیه

په ر	دیر	چوت	راست
۱۶	۱۲	نفل	قنف
۵	۱۵	چاکه چر په و پرو و تان ای	چاکه مده په و پرو و تان و ک
۵	۱۶	مایه	سودی
۱۷	۲۲	روله لمرانای زه و بین	واله ی زالنای سهر زه بین
۲۳	۲۵	له خدوم	له و خدوم
۲۷	۶	دامیز شک	مهر می
۲۷ لعدرای دیری ۴ له شعره له بیر چوو :			
نبت امالک و اردواج و طلال			
۲۷	۱۰	دستی	په دیری کووردی نه جیبی خسته محاق
۲۷	۲۳	نیم	نیم
۲۸	۶	بهر نه باوه شی آوریل	راوه نین ده مه ل رومیل *

گۆقاری کوردستان

کوردوستان

ژماره

۱

دهاباد

سرما ویز (آذر)

۱۳۲۳

شمی

مهاباد چاپخانه‌ی کوردوستان

کوردوستان

بلاو کهره وهی بیرى حزبى دیموکراتى
کوردوستان

حزب گروازیکی ههدهى کومه لایه تى سیاسیه

هه ر پازده روز جاریک پلاوه کرتهوه

ژماره ۱ سالی به کهم ۱۵ سهه ر پاههز ۱۳۲۴ ۶ دسامبر ۱۹۴۵

فهرست

- ۱ - شرح حال استالین ۲ ۴
 - ۲ - په یام من بعلت کورد ۵ ۸
 - ۳ - بویه بدانه بونی جه نگی سیه م ۹ ۱۰
 - ۴ - کوردووی حزب دیموکرات ۱۱ ۱۶
 - ۵ - دیموکراسی جیه ۱۸ ۲۰
- و گهلی "پاسی دیکه می نردابه

**** * * * * *
مه پابک چاپخانه ی کوردوستان

خوینده‌وارانی بهرز

خومان گه لیک خوینده‌خت ده زانین که به یارمه‌تی خودا به گم ژماره‌ی (کوردوستان) تان پیشکش ده که بن و هیوامان همه به دلپکی خوش‌لیمان و زرگرن وله حدودی دست‌لانی خورتاندا بو بلاو کردنه‌وه و زیاندنو پیش خستی نه و گوواره یارمه‌تیمان بدن نا نهی گه‌بیننه ریزه‌ی گوواره هه‌ره چا که گانی گیتی چونکه نه‌وه‌وشولیکدانه‌وه و گه‌رمیه‌ی که ایسه‌ی خستوته سه‌ر دهره‌ینانی هم گوواره له دلی نرما گهرتر و به‌تین تره .

نه کس له پیری ده‌ی به کورتی : نایمن به گوره‌ی و بوشتی و خوینده‌واری له دایک بوین ، هموشتی سه‌ر دایکی ده‌یه و هموشتی له سه‌ره‌تادا که بو زور ناتهلوی و کدم و کورتی نیدا ده‌ی و کورتی نایی لی‌ی زویر بن و فری‌ی ده‌نه‌لاوه : (کوردوستان) که گوواره گانی گیتی رده‌نگ‌وره‌نگ و پر و بنه و ربکویکی نایش چونکه کاله له قه‌نه‌بالایه و دیاری شران آنه‌کوک و چکی و خرابی و دواکوتن و پیشکوتنی همو گوواریک به‌ی‌ی که می و زوری و دلوزی و که‌تر خمی خوینده‌واره کانیته‌ی

کوردوستان گوواریکی نه‌ده‌ی تاریخی کرمه‌لایته‌ی (اجتماعی) مانگی کوردیه به‌که‌مین آرنانی بزور ژرناله‌وه‌ی زمان و نه‌ده‌یانی کوردیه . و زیندو کرده‌وه‌ی کورد و کوردوستانه‌ی به‌ی‌ی شارستانیه‌ی نهمرو و بو زیاده‌ی نیو آزاری زانایانی کورد تاقلا دده‌ا له به‌ر نه‌وه‌ی تکه له خوینده‌وارانی خوشه‌وست ده‌که‌بن دهر کس به‌یت و حکایات و سه‌رگذشتی پیلویکی هه‌زن و یا عشیردتیککی کوردی له کن بی و یان نوسراویکی نه‌لایی بانه‌به‌ری بی . کوردی . فارسی . عربی . دایک هی زانایانی کورد بی وله چپ نه‌درایی بو مان بنیرن که به‌پرمه‌نی خودا له چایی بده‌بن که به‌سه‌ره‌تی روزگار له نیوی نه‌پ :

(استالین)

(ژوزیف) یا (سوزو) جوگاشویلی به منزله‌ی سه‌روک و وزیر ویشوای همو وولاتی سوویت کورری (ویساریون جوگاشویلی) په له ۲۱ دسامبر سالن ۱۸۷۹ له شاری چکولوی (گوری) له‌دهور و بهری تفلیس له دایکت، یوو؛ دایکتی که له وومخته‌دا له تمه‌نی یست مسالیدا بو به ژانه‌وایی و بهرگ شوروی و جل درون خه‌ریک ده بو له‌م ریگه دا به‌تیک له خه‌رجی خانه‌واده‌ی هه‌لده سوراند .

پاوکی که کهوش درو بو پیاویکی زور توره و که‌له رمق بو و هاتی بی‌کاری به شراپخوری ده‌ی‌گذراند و درآمدي که‌می خوی له‌و ریگه‌به‌دا بلاو ده‌کرد .

ویساریون له‌گه‌ل ژنه‌که‌ی باش نه بو له بهر نه‌وه همیشه منفوری کوره‌که‌ی بو . پاوکی ژوزیف (استالین) مه‌یلی له‌وه بو کاره که‌ی خوی به‌کوره‌که‌ی ایر کا و بی‌کا به کهوش درویکی چاک به‌لام دایکتی هه‌ر آردزوی نه‌زه بو بی‌تیریته کایا و بیی به‌فته .

له‌مدرسه‌ی عاومی دینی دا هوساله‌کانی که‌انگلیان له بنه‌مالی ده‌وله‌م‌اند یون و له‌و شاره‌دا به‌توژ یون قزماریان بی ده‌کرد و به سوکیان تماشای ده‌کرد . هم‌مسته له روحی هم کوره گوررجیه به غیره‌ته‌دا به‌ته‌ندا زه‌به‌ک کاری‌گر بو که خاطرانی گیان سوتینی وی هه‌بمسته له روحی دا ما بو .

هم‌جاز ژوزیف له‌و وومخته‌دا له مدرسه‌ی دینی‌دا که خه‌ریکی ایر یونی دروسی مذهبی بو بیرى وردی بلیمه‌تی لی آشکرا ده بو له‌سالی ۱۸۹۹ دا ژوزیف که لاویکی بی مال و تنگ‌ده‌ست بوزور به پهریشانی ده‌زیا و خوی ه‌ویشته بو ده‌سته‌ی اغلابیون و ده‌سته‌ی کرد به

مثالا له دور و بهری مسلکی مارکسیسم له بهر لیاقتیکی غرب که بوی نظری همو هندای کومه‌له‌ی بوخوی کیشا ، زوزیف همیشه ده‌گه‌ل پولیسی دوره‌ی تراریدا له زورم‌وانیدا بو و فدا کاری زور گه‌وره‌ی سگه‌ خویدا نشان ددها ، له‌بهر هم فداکارانه‌ی له‌سالی ۱۹۱۲ موفق بو که دوستی و توجه (لنین) پیشوای گه‌وره‌ی انقلاب بو لای خوی بکیشی بویه ناسازدن و پیشنهاد لنین به‌کارمندی کمیته‌ی تاومندی هله‌بزررد را و هم ومخته‌دا له‌لاین کومه‌له‌کومه‌ لقی (استالین) که‌یانی (پولایین) یان د به .

هم مده‌ته‌دا استالین له نتیجه‌ی هیندی اقدامات که کردبوی وده‌ی کرد له‌لاین پولیسی تراریه‌وه گیراو دوریان خسته‌وه بو سببیریا له‌م ومخته‌دا استالین بی نه‌ندزه له‌پیشوای خوی لنین نریک بیو و جی‌ی باومری ته‌واوی ویی بو وه‌لی هیشتا کاریکی گه‌وره‌یان ته‌دابروه دوستی له‌سالی ۱۹۱۷ بویه سه‌رده‌بیری روزنامه‌ی به‌ناوبانگی (پراودا) که روزنامه‌ی یکی‌کونه و له‌م‌روزانه‌دا ژماره‌ی ده هه‌زاره‌مین له‌چاپ ده‌رجو . وله ۱۹۲۱ ۱۹۲۳ کمسری ملی آقایتان بو وله اکتوبری ۱۹۲۳ که لنین له‌بهر له‌خوشی بی ده‌توانی به‌کاران رابنگا و فعالیت به‌خرج بده‌وره‌ی کومشش و ته‌قلای استالین ده‌ست بی کرا .

له‌سالی ۱۹۰۳ که ۲۴ سال له‌تمه‌نی راده‌برد کچیکی گورجسی‌ی جوانی ماره کرد به‌لام زنه جوانه‌که‌ی چاراد سال پاش شو کردنی به‌مخوشی سل مرد - له‌م زنه کورریکی هه‌به‌نیری (زا کرب) . که همیشه له‌باوکی دوره استالین هه‌ر له‌مندالپه‌وه موسیقی ، بخصوص آهنگی (آئیدا)ی خوش ده‌وی که همیشه پام کار چه‌ندس‌آیک بکندلی رحمت گوبی‌ی لی راده‌گیری و لذتی لی ده‌با .

استالین جزیکی دیکه نه‌تمه‌نی ۴۲ سالی دا کچیکی ۱۷ - نه‌نی که

دهییری لنین بو ماردی کرد له ۹ نوامبر ۱۹۴۳دا ئه زنهشی به دهردیکی نهزاندراو مرد - له زنی دوومهی دا دو مندالی هیهه بیکه (واسی) که ایستا له ئههتی ۲۴سالیدایه و ئهوی دیکه که خوشهوشی ههسو مئتی شورهوه (سوتلانا) کچی بیست ساله بهتی که چاکتر و یادگاری زنی دوومهیهتی - (سوتلانا) وهک دایکی بیانو لیدان زور چاک فیر بووه ، ومختی باوکی له زوری کار ماندودهین به آهنگی خوش و دلنشینی و دلکاری دهکا .

لهو ومختهوه که لنین له دونیا ددرچوهه استالین به جی بی ویی ههلیزبردزوه وئاوای اموری مئت و نیشتمانی بیکههتی جمههیر شورهوی به دهستهوه گرتووه .

ههه جورسال لههوهه الا منشی کههه ، جی بی (لشویک) بهی له نیشتمانی خوی دا ههچ مههیکه رهسسی نهو بهلام نه بهمهکهدا تهواوی اقتدارت و اختیارانی اموری ولات له دهست ویی دایو . ایستا چورساله که استالین رسماً به ریاستی شوروی کمیرههه انحازی جمههیری شوروی و کمیتهی دفاع ملی ههلیزبردراوه و به چاکه نه عهدهی کار هانوته ده س .

لهو دهههی دا که استالین ئههههه فرقهی مارکسیسم بو له بههتی ساله- کانی ۱۹۰۷ و ۱۹۱۲دا مسافرتیکه بو نیشتمانی- الهان کرد و مژنیکه له شاری (ون) رابووارد وله ژرنکوهه ده گهل فرانی الهان نیکههه لاپهیدا کرد و تا ئههههههه به روحیاتی ئههههه آشنا به

استالین بیابویکی که ناره گیری وابه که زبر و زبو و پیروزی و افتخر و اقتدار و فرمان رهوای ههچکامیهان نا ئهوانن ئهو فریبو دههه وله حتی بزهن . بیابویکی حلیم و نکبیا و بردهاره هههههههه و نهههههههه کردن و حرکت و اراده کامل مئین و سنگینه .

ماومی له ژمارههی دو دا دینه بهرچاو

(په یامی من به ملتی کورد)

به قهلهی ع . خ

تشکیل حزبی مقدس دیموکراسی و خود مختاری کوردوستان به همو هالی رشید و جانبازی کوردوستان تبریک عرض ده کم و به دلیلکی هیزدار ده لیم ورن خائنان و دهرنین و له بیویان بهرین و بزائن تشکیلانی حزبی بو کسب و منفعت طلبی نیه به لکه بیک سازمانی ملی که مقصود و مرامی نه و حربه تأمین آزادی و آبرو و قدرت ملی کورده مرام و آرزوی حزبی دیموکرات نجاتی کوردوستان له جهل و نفاق و دوژمنایهتی خو به خو به .

ده بی له خرد کردنهوی پاره دست ههنگرن و خوتان بوروزی لداکاری و کارزر آماده کمن و بزائن رشوه و درگرتن و رشوه دان هزار مرتبه له ناموس فروشتن خرابیره خوابودش ای ملتی کورد ای عشایری کورد زور به ناموس ، به ناموسی ایوه له تاریخدا تا به پیاوی چاکین به پاره ههلمه خه له تین ورن له ری می آزاد بیدا تی بکرتشین . به پشتیوانی خودا مال به رستی و خو وستی له بن را ههلقه ن و خانوی به رتیل و بران کمن و داکاران له کار داین و کار به کار زنان بسپیرن تا به وسیله ملتی مظلوم می کورد له نمان و تابویی رزگار کمن .

حزبی دیموکراتی کوردوستان ته وای ملتی له ژیر پدرو بالی خودا دپاریزی و خلک له دست دوزمن رزگار ده کا .

آرزوی گه وری حزب دیموکرات پارازتمی نه زادی سالم و قهوی و تعلیم و ترتیب اهالی کوردوستانه تا به هوی نه و به توانی استعداد فطری و ایستی نه و ماته ده . دوتیا به دا پلا و بیه و .

کوردوستان تا به ورو فریسه و استعداد نه زادی خوی با وجود همو

ظلم و دهره دهریکی پارازتووه میزو نیشان ددها که قهومی کورد
 محو نایتهوه هتا دونیا هبه، هه رهه به و زیندووه . بهلام جار جار
 له زیر بهنجهی دیکتاتوراندا بی دنگ دمی ، له دووای بهینیکی که م
 دوباره آگادار دهن قهدی پیاوتهی راست ده که نهوه ، دوزمنانی مه خیال
 ده کن نه گهر کوردی سه رشیواو و(دهره دهر کن ویا سهینگی آزادی
 خواحه کنی کورد به (تورک - نانگ) و (تورک - طیاره) وتوب بهلشین و
 آوری بی بهردن به خیالی خاوی خوان ریشهی کورد دهرین بهلام بی
 خرن که آوری بی مقدس مانی ده گشپتهوه و به گیتی دهلی مئی
 دونیا : کورد زنجیری دیلی و زبردستی ده پینی و نابریتهوه و همیشه
 پا به در و بهر قراره !!

تهی ملتی کورد تهی شارستانی و دیهاتی تهی رؤسای
 محترم به تیر و دران تهی نهرو دست له نظرات و دوزمنانی بهینی
 خوبه خو : لنگر تهی اسلامانی خورانی که باعثی سستی بیکه تی به وه لایین
 نهورو موضوع بون و نه بونه ، و درن ملتی له نه بون قوتار کن له دووایه
 ده رچی ابوه پناهیری و ده بی و درن روحی حقه بازی و سخن جینی له نیو-
 برن و نه تمقانی بی جی دست هه لنگر ، ده بی تهوای کوردوستان له
 دوری یه گورد به نهوه به پشیمانی اتحاد و اتقاق له دو و به لایه
 که بو ایبه چنرود له بی و مدد که بون مصیبت و ذله تیکی که کوردی
 مظلوم تا ایننا دیو به تی بوبه باعثی و مخیر هینانی ملت

ده بی قزانجی برانان به قزانجی خوتان و ضره بی خالکی به ضرری
 پیکتر بران دست دده دست یه ، که دتهی شکوی کوردوستان که
 ده خه تهی عرق بون دا به وه یلهی زنجیری اتحاد و اتقاق و دیموکرا-
 سی له گیشه لوکهی نهو به لایه دهر کپتن ورزگاری کن ، ده بی کورد-
 دوستیکی خود مختار له جیانی نه و کوردوستانه تشکیل بی

تا اومید مەین بەشی زووری اهالی کوردوستان لەخەوی نەزانی ووشیار-
 بوئەو و لەداکردنی گیان و مالی خویان لە ریی نیشتماندا دریع ناگەن
 وایمانی وان لەری کوردوستاندا بەهیچ سەست نابی بەلام دەبی تەواوی گو-
 ردوستان نەهت ،ئی بکەن تاآمال و آره زوی کوردزوتر بەجی بگا دە-
 دنایادا دەبی هرقەویک بو بەهێ نەزادی نخوی هەبێشە لە حول وقلد دا
 بی ، ئابی بی کردانیشتن و نابی بی طرفین . ای براییانی عزیز وەرن لەدەوخ
 دەی حزبی مەقس دیموکرات و مخزین ویزانن کە اتحاد و اتقاق کەمایە
 دەستەلات و سەرکوتە ، سەرکوتن و دەستەلات مایە سەر بەرزبە .

پشتوانی- مانه، دەبی هەموو جاسە و جاسەش بو هەموو کەس کار بکا
 ئەگەر ئەورو زوخت و ئەزیتو زووری لە بەرامبەردا پاداشتی ابو لە پاشە-
 روزدا صد بەراپەرە ابو تووکی بوخومان دەچینن بوخوشمان دەبدرینەو
 کورد دەبی بزانی کە آزادی لە آسمان ناباری و لەزەوی شین نابی ،
 آزادی دەبی بە اندازگی و خوینزری دەست کەوی دە سورتیکدا دول مەظم
 دیکرالی مەخوساً جمارشوروی بەخوینی سەر بازانی رەشیدی سور
 موانع آزادی و دیموکراسیان لە سەری هەلگرتوین لە ویدوو اوو بە دەبەختی
 و چارە رەشیکگی کە ئەورو گریبانگر کوردی بوو نابی لە بیگانانی بزانی
 چیرکە دول مەظم لە پاش ئەو دەو خوین زیزی بە تەواوی ولانیان راگەیا-
 نەوو کە دەبی هەموان شەیف لە آزادی دیموکراسی بەشدارین . ئەگەر
 "بە باعث هەمو بوخومانین کە بو رژگاری ئی ناگوشین و بەزە بیدن بە و
 مەنە بە نەبی برائتی خودەویدت سەردانیان تا هات لە قیداسارت
 زۆر ساریت . و دەبی بزندی برائتی و سیکتی لە ناومتی کورد زیندو
 ... و خاسر ای کە دەس و ئی هەلگرتی دەری رضاحانی دول کانونە
 ... و دەس بەر هەر جەزە لە مەراسمی احراکەن ئیجەمی انی
 ... و دەس بەر هەر جەزە لە مەراسمی احراکەن ئیجەمی انی

بو په پيدا نه بوونی جهنگی سیمه درانی خطوی نیلهلی جوکه نساسیکی

ا.ع. دلور

به هیزه

ساومه نساسی جهنگ له ریک نه که و تني امپریالزمه ، و دهوله ته امپریالیسته
کان بو قزانج کردنیکی زور له دواي په پيدا کردنی بازاری زور تر نه گهرین
و هر دو له تیک له دهوله ته امپریالیسته کانی گوره آره زوی په پيدا کردنی
زور ترین بهش نه کا له بازاری اسکراو و نم بازارانه په پيدا تایی الاله مستمرات
نی . جاده وله ته امپریالزمه کان هر یسکه کوشش نه کات بو په پيدا کردنی
مستمراتی زور بو قزانجی زور . که وانه هر و کوو به کورتی دبار کرا
ساسی تیک گیر بوونی امپریالزم له هر بازاره کانی دونه یه .

هر واپش کردنی نم بازارانه به صورتیکی بتساوی ممکن نه بوونی و
مداری ایتاجی نم دهوله ته امپریالیستانه یک نه بوونی نه ایانخانه ته و چله به بیکی
دانی جابو نومی نم تنگ و چله به به رزگار بین به کار هینسانی هیزی
تسکری په لاماری ولاتانی تر نه دن بو زیاد کردنی بازاری بازرگانی هر
و دکر ایازا په لاماری حبشه دا و الماری په لاماری نساو چیکو سلوواکیادا .
جانله مشدا الماریا به هر گرتی نم دوو دهوله ته هر به ستانه نه گه بشته
پایه ای انگلتره دوباره په لاماری پوانیا و دیگر ولاتانی تر دا نم حله
تبی امپریالزمه کن و بورزوازیه کانی انگلیز که نومک الماریا له بازاری
بازرگانی انگلتره تیسر بکات ، به هموو جووریکه نوم ریگایه
ی گرتیسان قرار دا له لاین هر دو طرفه وه جهنگ اعلان کرا .
و حهتا پاش شکانی طرفیک له شهر کهره کان طرفی هر که وتو له مایانی
خو پاندا له بهش کردنی میرانی طرفی شکاو نه که ونه کیشه کیش .

هر واکه وانه سببی په پيدا بوونی جهنگ په پيدا کردنی مستمرانه و
اکو مستمره هدیت جهنگ هیه جاسر بهست بوونی نم مستمرانه
ساسیکی زور به هیزه بو په پيدا نه بوونی جهنگی تر و آزاد بوونی نم نیله

۱.

چو کانه گونله بیکی زور به هیزه له سینهی هیزی امیرالزم نه دریت .
هر وا کوشش کردنی میلهلی چو که بو آزادی و سر به سستی نه پیا
لازانجی خوی نیه به لکو لازانجی آسایشی عالیه و نه ته و کانی دهوله ته
امیرالزمه کانه که همیشه له همو جه نگی کدا گه وره ترین باری و گرا ترین
به سرشانی خویانا هه لگرتون .

هر وا کورد له داوا کردنی آزادی و سر به سستی ته نیا نیه به لکو به ناییدی
هه مو وولانه چو که کان هه مو نه ته و کانی دهوله ته امیرالزمه کانه له زیر
سعداری بیکی ته سوبات به ختیاره که وانه کورد به هیز بیکی زور
گه وره داوا آزادی و سر به سستی نه کات .

هم داوا کردنهش حقیکی مه شروعی خوبه تی له هیچ کس سوال ناکات
هه ره ها له داوا به سر کوتنی زور آسان و نریکه .

دوژمنی که مالی اخلاقی

گه وره تر و به ساه تر دوژمنی که مالی اخلاقی نه سروی زوره
و کرد ووه بیکی به هیزه له زیاندا که نه گهر له گهر ل نکسیر و
خوویستی و مقام خوازی تیکرل بی و به بیکی نه واره شمیته دیشه
بلر هم : هه تر له و میناله به ظالمانی گه وره و کومه لانی گیتی که ده سستی
نه منا و هه در نه وان بو به جی هینانی نه شهی ترسناکی شهیطانی هه بزوینی
و بو تیکدانی ذونیا بان و خو ده خا . (نوالیس)

حزبی دیہو کرائی کوردوستان

له دووای شه له ههوه لای مانگی خهزل وهه (آبان)ی ۱۳۲۴ هجری
دیو کرائی کوردوستان له هههاد داندراو بهیان نامه ی خوی بلاو کرده وه له
روزی ۲- ۱۳۲۴دا ههوه ل کونگره ی خوی که تیکه ل بو له سهرا نو نو بنه درانی
کوردان به ترتیبی زیرو .

۱- ماکوو آرارات: آغای عمرخانی جلالی ، آغای شیخ حسن . آغای
شیخ کمی . آغای حسن آغای دلایی . آغای عبدالله آغای ملان . آغای فخری .
۲- ما - برادوست - دهشت - مهرگه وهه: آغای عمرخان شریفی آغای
مناهرخان سکو . آغای عباس آغای فهنگ . آغای قویطاس آغای مه مدهی .
آغای حاجی وتمان . آغای شیرو . آغای هیدی . آغای حسن تیلو . آغای
نمرخان . آغای مراد . آغای نورگو . آغای زبید . آغای عزو آغای حسن
هه ناره . جنابی آغای اجبی سید عبدالله افندی .

۳- شنو: آغای موسی خان زه رزا . آغای قرنی آغای زه رزا . آغای
مه زاسهید . آغای فاضی محمد . آغای کاک حمزه .

۴- سندوس: آغای احمدی کاختر . آغای فاسم آغای بیرونی . آغای
محمد امین آغای بیرونی .

۵- لاهيجان: آغای عبدالله آغای قادری . آغای کاک مامندی قادری .
آغای کاک حسین محمدی . آغای بیرونی آغای ابرعشایری . آغای محمد
امین آغای بیرونی .

۶- پیران: آغای محمد امین آغا . آغای قرنی آغا .

۷- ههاندواو: آغای محمد حسین خان سینی فاضی

۸- بوکان: آغای عبدالرحمن شرفکندی . آغای رشید علیزاده .

۹- منگور: آغای ابراهیم آغای ادهم . آغای مام حسن . آغای کاک

سلیمان . آغای کاک حمزه . آغای مینا آغا .

وبائی برابانی کورد تشکيل دا وله لایهن سهران ره روشن فکرانی حزبه وه
 نطفی ژورچاک دایر به دیموکراسی ویکه تی ایراد کرا له م کونگره دا هه بو
 لکه کانی حزبی دیموکراسی کوردوستان تصویب کرا ونوبه ری تایه تیان
 بو دندرا هدریک له جی خویان دامه زران وده ستیان به کار کرد وهه زار
 هونری جوانی کوردوستان هم شعرانی خواره ووی که باسی دیموکرا-
 ده کا خونده وه .

دیموکراسی اتمان دهوی

حوت سالی آگری شهری دونه یاهه دایسا
 دیزدی شهری تیا ده کولی گوشتی بیرو جوان
 ملیونها جوان ترو تازه نه و نه مام
 ملیونها به علم و هونر نابغه ی زمان
 1 بیان کرا به خوارده مانی کرم و موروما
 سهران کرا به گو له میدان فری دران
 سه هزار شار و دیات تیکدران به بوم
 بیستر له وهضی ممله که تی کوردی (بارزان)
 بوجی جه لایسا ؟ له بهر آسایشی به شهر
 ریشه ی فساد و ظولمی به تلی له روی جهان
 میته . بچوک و گوره حهقی خوی وده س که وی
 مأمور و شا له خوی بی چه جایی خط و زمان
 کوردی بی مخز به شهر بوو که جی هه رده یان کورن
 ورده و نه سیره دی له عراق و له کوردسان
 وادیاره هی نه وانسه له بهر نه امی شخصیه !!
 کی راسته قهولی ناپه بیجنگه له روسه کان
 نهو دتکری که هنج و نطفی یاوری وی به
 بهیدانی سوری داس و ستاره وچه کوچ نیشان

ئو لەشکرە ی بە ئەمری ستالینی پێشەوا
 بەبەدایە فەتح و بەردی لەسەر بیرلەنی پەقاز
 ئو لەشکرە ی کە مستی گەری کردوو و دەلی
 ظالم لە کۆی بە تێکی شنگینم دەم و ددان
 وا ئو بەزەیی بە عالی مە دا هاتو مە کە یو
 کوورد بی کەسن لە گیتی وی جین وی نوان
 بۆچی دەبی لەریزی بەشەر کووردی چاره ردش
 فانی ئەبی زمانی ئەبی تام ئەکا زیان
 پێویستە قەومی کووردی وە کو سایی «شەر
 بەزەری بی لە حەقی ژان بیە نیو ئەسان
 بەش ئو لە سایی ئو لەطفی قیەتی
 دەسقان لە دەستی بەگە گەرن زور بە روح و سیمان
 جیزیکی شازدە کەبن و دیمو کراتمان دەوی
 نارسن چلونه کوورد دەبوی بی و دکر ئوان
 مأمور لەخومی هەزچی کوتی چاکە ئی دەگەم
 خۆبندن زمانی خۆم بی گەلیک زوی دە کەزەو ن
 گەر حاصل لە خومی خەرج کەم چەزوو دەبی
 دانیم مەتەب لە تازی و مەکتەب ئە دێ کەن
 ئو قەومە پاکی فیری سەواد و عەلم دەبی
 بیگناە چیدی یەم ئەلی کردوو حەشەو ئەزان
 ئە ی گەورە کانی کووردی مەبارە کەبی کۆمەلو
 تەوێتی و بی لە ئەنی خەللاقی بی مەگان
 یازب بۆی بە فەتح و ظفر لەشکری قزل
 هەر چەرخ و خۆل بەمەلی ستالین بەدازدەمان

وههروا جهلهانی حربی دیموکراتی کوردوستان ادامه ی پیدا کرد
به کی له جلهکان دیسان هزار تم شعرانی خویندهوه :-

(آوات و تیبینی)

ع هزار

وهسولی کهوی وهک عیلی (بارزان)
ناز و نعمت بسروا به نهلف
توشی ختم بی لهدهس دهی شادی
برات ببینی پی له پهوهندا
خوینت بریزن له زوی مهپهندا
شاهیدی مهتصود بگری له باوهش
ئو داری لیلی دای لیلی بدرستهوه
لهخاکی غوربت دهس بکنن بهسوال
نهیلی بو آخ ههلهکیشن نهفهس
شهو بنون له زیر لیفه ی نهلهسدا
بهسهر وانیش بی چونو چهندی تو
دایکیان وهقور بهسهر دهسکهن رورر
نیمعت و خوشی ههچیی ناگه نی
له دل دا نه بی که مته له ژن
پیی ناوی ههمن شهرحی بدهم وئ
بهسه بی بههسوی لهزین وههستی
له دهس ییگانان وا نهسیر و دیل
نهده کهت باشه و دوشهشت خساله
بلاومان دهکا له سووچ و قورژ من
لههگل نهسیری دهگرین بو حالت

آخ چهنده خوشه لهری نهبشتمان
چهنده خوشه لهری ناموس وشهرف
آخ چهنده خوشه له سهر آزادی
آخ چهنده خوشه له ری وهطهندا
آخ چهنده خوشه لهری و بهجاندنا
مهسا بهوشهتره له دووای روژی رهش
دوژمنت تولی لی بکرستهوه
ئه جی دهریانکهی به مال و مندل
ناز و نعمت یان دهربینی له دهس
خشیان بدهتی له وهختی جهم دا
لاقیان بیاسی به سپوهندی تسو
خویشیان بریزن لهسهر ههرد و بو
آری ابتیقام له سهر روی دنی
ههریاوی حبسی تولی له دوژمن
کورد هگیان بیری بکهوه له خوت
بهسه با بهس بی دبی و ژیر دهستی
سهبه یو کوردی بهجیب و نهسپل
هگیانه تا دوژمن سههزی ایشفاله
باوی بیتوه وهک تووی ههزرن
وهک روزانی زو ژن و شهه آلت

کوردی ناموینی بیتهوه بیرت ههفته بو تولت بهخامه و شیرت
 بان رزگار ده کهی خوتوووطلت یاخو له ناموس ده پری کههنت
 بردن به تهرهف خوشتر زیانه حیزو سلامت نیازی زاننه
 هرد بن ماندوین له بی رزگاری بایی نهکینین توژی ههزاری
 و برای بهرز و خوشهوست (خاله مین) له جهلهسهی روزی ۸،۲۴،
 ۲۶ هم شمرتهی ژبروی خویندهوه :-

دهی پیروز بی لیستان حزب له نوی
 چنا تووی بهکی و بهو زووانه ده روی
 ههزاری شین و ساوای باغلی سا و ا و
 بگا سور شور و شیرین بیت و بگویی
 به گویی دا وا بسریواندم فریشته
 گولسی هبواي گوردوستان ده بشکوی
 شاهی دهردی ده حزبی دیموگرات
 ده وایه بو بریمی چهگی توی توی
 بلی بهو دهسته دیکتاتوری زگ زل
 زگی دهرم له جی جی جوی هه بیزوی
 به من بیویته گمرداش و برایهك
 له آذربایجانی و کوردی بد و ی
 نهوهك مال خوشهویستی خینگه. نهستور
 وهكر مالات هه بسخوات و بستوی
 بران پیسای چسا بن درژمنی خو و
 به ههوان ری کرون تا نهمپه دهسوی
 پنتو بی با قسه و وهك تویی کله
 نه وهك توپن دیزن بقوییت و بجوی

ایش بویج واکه کاری خوت شسلی و شهل
 بزانه روزگار گه ی به سهر سنوی
 هتا هک و توه بوت هه هالی خوش
 ده لیسکی لی بده و نامک هنی گوی
 نه بو قازنجی کوردان نای یسینم
 نه گهر سهد سالی دستم بهستی به بوی
 نه گهر خورند بیتوه باور ده که ی پیس
 قصیدی بانه مار یا خدره گهر وی
 که دستنی برا که هدر کاریکی بیری
 بزانه لاقی خوت هه بیری به ته شوی
 دوغ بپکی ده که م آمین پلین لیک
 صبهینی رو به قبله نویزو نه چیری
 زهیی هدر کس نه کوردان مالی تیکدا
 شهویلکی رهق بی چاوی زوقی نه چوی
 چکای خالیم له هیمن هدر نه و نه زده
 نه یسوی نیوه شعرانم به ده ز و بی
 وه کوکی تانی هم شعرانهی که له بابت حزبی دیموکرانی کورف
 و شانوه کورتوه و بوی ناردون له زیره وه چاپ کراوه :-
 دهوی صوی تا روز به چاوی پر له سره و بی خهوی
 بانگ و هریادم دهچو بو آسسان و بوزه وی
 یک بهتو پنگم ده کرد نهی کومه لهی کوردی ره چید
 تا به که ی ده بهی بلند و هه رته بهی بهت و نه وی
 تانی دنیا هه بریان بونه صاحب اسم و تا و
 ایوه وهک گوزل چره زیر گل بونه مات و منزوی

انشاگینکو بیسی فرصت له دست خوتان مه هه ن
 نمکنه ابوهن که بینه مظهری پاک پر مه و ی
 ناگهال بیستم که سوزی سینهی موزیکه و نه ی
 مات له لای فرهنگ به نظم و انتظامی عوروی
 دهنگی طبل و شادی و آزادی و شوق و سرور
 عالمی پر کرده تا پهرخ خهپه ی خضرو ی
 مدنی بوی^{۶۵} جومه به حری فکرو ده رای خه یال
 چونه نهورو خاکی کوردی بوته رومنی مینوی
 نوژده بان دامی که توی لافل له و مضمی روزگار
 نو مه گهر نه د بیستوو بهک دهوک شهوکت فهوی
 دایره ی فرهنگی ابرانی به دستوری صحیح
 تا نمایش پی بدا اومضاعی کوردی مشردوی
 ملتی ایمن له مابه ی بهرجه می داس و چه کوچ
 فرهنگ شادی رابخا بیگانه به زمی خسروی
 خو به جان و مال و روحیش حاضر هه رساعتیک
 گهر طلب کن شاعر تانی له نه ملی کوکی

(خهپه ریکی گهوره)

نه ری راسته ۱۸

له تهرانی خهپه ری که به اداره ی گرواری کوردوستان گه یشتوو
 خورا که شار ویران محمد آغای مظهری مالک دیسی (لهج) ی دست
 و اروتی جوانیکی کوردی له تهمنی بیست سالی دا به وه مینکی فجیح
 برهه خهپه ر نگاری ایمن له تحقیق دابه راستی و خهپه ی تم خهپه ر
 له ژماره ی دوایدا پخو بهوه

دیموکراسی هه به .

که جی دهیی حقی هه ل بزاردنی نوینر (نابنده) بو هه موان هه بی بو
جی نه م حقه ته نیا به و کسانه دراوه که خاوه لی هه ندی زموی بو .
له هه ندی ولاتان بیرو و گوتهی هه موان قبول نه کربت ، به لام له پاچیدا
نه م بی رانه به هوی هه ندی زنجیره وه له لایهن قرال و یا کار به ده ستانه وه توند
له به ستریت آبا نه و جوره ولاتانه دا دیموکراسی هه به ۱۹۱۴ .

که نه م پرسیارانه وه لاده نیسین جه نه گری ی دی دینه ری که به گران
ده کرینه وه ، هه ند ولات هه به حکومه ته که ی له سهر بناغهی دیموکراسی
دامه زراوه ، به لام خه لک ناتوانن نه م حقانه ی خویان که خراوته سهر
قاهز و ری ی ژبانی بو آزاد کردون به جی بینن ، له به نه زانین یان
هه زاری ، وه یایش کمو تویی زوری خه لک رای نادن ، یاسهر کرده بیکی
له شکر و پا کومه لیکی یچوک ناحیلی خه لک نه م حقانه ی خوی به کار بینت
هه ندی حکومه تی آمریکای ناوه راست و خواروو له م یابه ته به ، له سالی
۱۹۱۵ یونان و بلغار به ناو دیموکراس بون به لام قراله کانان به بیو پرسی
کس خویان ده گهل شهری گه وره خست ، قه رالی یونان ولاته که ی
به رامبه ر به تویه کانی دوژمن به رداو به جی هه شت ۹۱

[بناغهی دیموکراسی]

«دیلیمان نه م حقیقانه به : هه نو آده بیزاد وه ک به ک هاتونه دلیا» له به مر
نه م حقانه ی که طبیعت یی به بخشیتون یانی به هوی حقی ژبان و سهر به سنی
و کیرانی یه وه به ژبان وه به ستراون ، حکومه کان وادابه دراون که هه ل و
ترانانی له و خه لکه وه زنگرن که اداره ی ده کن نه م حقه لکه به آره زوی
خوی نه م حقی (که بو اداره ورا گرتنی ولاته به حکومه تی بخشیه وه) هه نو
کانی حکومه تی به ظالم جاوی بی کهوت نه تواننی نه م حقی بستی نه موه ،
(نه زا به یان نامه ی سهر به خوی آمریک له سالی ۱۷۷۶ ده نو سین) :

وه كو بهك هائنه دنيا وكو بهك زبان حقى آدميزاده ، آرماني
 گروه لاني سياسي باراستى حقوقى طبيعى و ههتا ههتاى آدميزاده ،
 هم حقايش : بهر بهستى ، وه كو بهك بون ، خاوه ندى زهوى و
 زار و مال بون ، بهر بهست كردنى زور و زجر ، هه مو سه رچاوه گاني
 هيزى سهروك و حكم به دهستان له بيلله وه ديتسه دم ، چه همدريك ،
 چه كهسيك ناتوانيت حكميك به كار بينيت كه سه رچاوه گاني ميللت نهيت ،
 هه مو هذولانيك خوى راسته و خوبان به هوى و كړل تايبيكه وه له دروست
 كردنى قانونا هه به ، له بهر نه وه كه هه مو كه س بهر بهر به قانون وه كو
 به كن . وه كو بهك نه توان هه ركاربكي هه مو اني و باخرمه تيكى دهولت
 به جى بين ، ههچ كهسيك له بهر برواني و پاير و عتيدهى تايهتى خوى
 نايى جيا (نجزيه) بكرت .

(نوسراوى زيرو له بيان نامهى حقوقى آدميزاده كه له لايهن مجلسى
 ميمللى فرانسه وه سالى ۱۷۹۱ بلاو كرايه وه .)

نه دو بيان نامه به له لايهن كاربه دهستانه وه له وهختى جيا بلاو كرايه وه ،
 هه ر دو كى بناغهى اصلى ديموكراسى تيدايه ، بو نه وهى كه نه حقيقه تى
 حقوقى هه مو اني بخه نه ميدان كه داوه ده كرا مراجه تى عتلى آدميزاد كرا
 له گهل نه وه شدا له نيو نه وه دو بيان نامه دا هه ر قيكى نه و تونيه نه و به و رنگه
 ده توانين بيخه نه بهر چاو :

هه ر كس كه ديتسه دنيا وه به سه ر بهستى له دايك ده تى ، ميشكيكى هه به
 بو بهر كردن و ارادتيكى هه به بو كردن و بزوتن مل كه بهچ كردنى به كى
 بو به كيكى تر له ارادهى سه ر بهستى محرومى ده كا كه نه وهش راسته و خو
 بيجهوانى طبيه ته .

آدميزاد وه كو بهك مساوى له دايك اين وه هه مو خاوه نى عيني حقوقى
 (ماوهى له زمارهى آنى ديتسه بهر چاو)

کوردوستان

بلاو کهره وهی تیری حزبی دیموکراتی
کوردوستان

(گواریکی نه ده بی کمه لایه نی سیاسی کوردیه)

هه ر پازده روزا جاریک بلاو ده کر شهوه

ژماره ۲ سالی په کم ۳۰ سهزماومز ۱۳۲۴ ۲۱ دسامبر ۱۹۴۵

له م ژماره په دا

۱- زبان و ادبیات کوردی	صفحه ۱	نوسهر م حمیدی
۲- شهو نم بو وه طه نه	« ۶	« خ شیواو
۳- بزی دیموکرات	« ۷	« م هیمین
۴- نهی دایکی نیشتمان	« ۹	« ع خسروی
۵- دهوره دهوره ی هونه رو کار ده بی	« ۱۰	« م عیشقی
۶- نامه ی کچیکی دییل	« ۱۱	« م هیمین
۷- فریسیکی هه نبو	« ۱۳	« ع هه زار
۸- دیموکراسی جیه	« ۱۴	« م نژادی
۹- هه ل ده کم	« ۱۷	« م هیمین
۱۰- ژنرالیموس استالین	« ۱۸	« م حمیدی

مهاباد چاپخانه کوردوستان

زبان و ادبیات کردی

بیشتر مردم بنده اکثر دانشمندان از که وساحت زبان کوردی با آن زبان
میخیزد یا راه اشتباه را پیموده‌اند ، اگر از چگونگی این زبان از آنها پرسش
شود گویند که زبان کردی يك لهجه مخارط و یا مشتق از فارسی است
و رابطه‌ی ندارد و عات این اشتباه دو چیز است :

- ۱- مشابهت لفظی در بین یارث از واژه‌های کوردی و فارسی .
- ۲- بکار آوردن پاره‌ی فارسی در کردی .

اگر بخوبی ملاحظه کنیم می بینیم که مشابهت این مقدار محدود و از
کردی و فارسی در نتیجه خویشاوندی نیرومندست که در میان این دو
زبان بلکه این دو نژاد هست . زبانهای که باید یکدیگر خوشند اینگونه
شاهیت را با هم دیگر دارند ، زبان انگلیسی و ژرمنی و لائینی چون ه
سه از يك ریشه (زبان آری قریب) سرچشمه گرفته‌اند بسیاری از واژه‌هاشان
مشابه یکدیگر میانند و این مشابهت هیچک از دانشمندان را دچار
غلط نگردیده است که بگویند : اصل انگلیسی ژرمنی و یا لائینی است بت
میگویند علت این مشابهت این است که هر سه از يك ریشه که زبان آری
است مشتق و منشعب شده‌اند و واژه‌های مشابه هر سه زبان کنده‌اند
میباشند که در همه باقی مانده و بی کم و زیاد از حیث تلفظ تغییر پیدا کرده
دشته نیست چرا دانشمندان در هنگام بحث از زبان کردی و فارسی
حقیقت را فراموش کرده و گمان میکنند که زبان کردی بت اجده مخارط
و یا مشتق از فارسی است در صورتیکه می بینند اکثر واژه‌های کردی
شکل و ماده و تلفظ با واژه‌های فارسی مشابهت و بلکه تناسب ندارند .
در میان واژه‌های کردی و فارسی زیر :

کردی	فارسی	کردی	فارسی	کردی	فارسی
تووو	مو	لرروت	بینی	چو	زنده

فارسی	کردی	فارسی	کردی	فارسی	کردی
مادر	دەپک	دختر	زک	مزه	پرزەنگ
پسر	کور	مرد	کەج	پدر	پاپک
گوسفند	قوڵک	گردن	مەل	انگشت	قامت
سنگ	پەرد	پیل آهن	پەرزە	زشال	رەزێن
		برغاله	کارپاه	فوج	بران

هیچگونه مشابهت شکلی و لفظی و مادی دیده نمی‌شود، پس باید این واژه‌ها پس از جدا شدن نژاد کرد و فارس (ممکن است این واقعه در قرن نهم و دهم پیش از میلاد واقع شده باشد) بوجود آمده باشند، و مشابهت (لفظی اساسی شکلی تصریفی نحوی) که در میان پاره‌ها و واژه‌های کردی و فارسی دیده می‌شود در این است که این دو زبان از یک اصل معلوم که پیش از رفتن آنها بجزایر بخراب زبان مشترک بوده است پیدایش یافته و مانند سایر زبانهای آریایی دیگر کم‌کم تغییر یافته و از یکدیگر متمايز شده‌اند.

علای زبان می‌دانند که مناسبیت زبان فارسی امروزه با فارسی قدیم نحوی ضعیف است و پس از سوره ساسانیان پیدایش شده است و نمیتواند اصل زبانی از خود قدیمتر و کهنتر باشد.

(سرمدی سمیت) مؤلف تاریخ آذربایجان می‌گوید: این نظریه که می‌گویند زبان کردی از فارسی پیدایش یافته بی اساس است و هیچ دور نیست که زبان کردی از فارسی قدیم هم کهنتر باشد (به‌خاطر صیغه کی تاریخی کوردو کوردستان این زکی پیک و کوردو کوردستان مردوخ مراجعه شود)

ادبیات کردی

دور نیست که این موضوع در نزد دانشمندان به‌شکلی معما و یا افسانه بنظر بیاید و حتی عم دارند زیرا سهل است که از ادبیات کردی بلکه

بان یا بکلی بیخبر و راه را غلط کرده‌اند و راستی این جهل و یا این ای قرن بیستم که قرن دانش و کمال است نقصی است بسیار می‌بینیم که دانشمندان این دوره هم و تمام وقت خود را صرف یک کوچک و بی اهمیت مانند سامری و سائبی میکنند و میخواهند دنیای را از زبان و تاریخ آنقوم آنگاه نمایند ، اما متأسفانه از ملت قدیم ن کورد خیلی کم یاد مینمایند و اگر گاهی یاد کنند بمناسبت بارهٔ ت و پیش آمده‌ها است که آنهم بر روی اساس علمی نبوده و بسیار است .

عدهٔ از دانشمندان مانند لهرج ، شیندلر ، ویتسه تیراغ ، سون ، موزمان ، ولادیمیر مینورسکی و بعضی دیگر از مستشرقین روسیه به مات در پیرامون زبان کوردی پرداختند ولی شیراز ادیبه فرانسوی بی پول مارگریت) هیچکدام زادبیت کوردی یادی نکرده‌اند و راستی ی گله نیستند زیرا میبایدت علما و دانشمندان کورد خود در بارهٔ کوردی بگویند و بنویسند بدبختانه صدی نود و پنج از دلبایان کرد بیگانه خدمت کرده و زبان خود را مهمل گذاشته‌اند و تا اندازهٔ یت بیگانه فرورفته‌اند که عدهٔ در رف ادبای آنقوم قلمداد شده و را هم خود آنقوم غصب و از زبانهٔ ادبا کورد بشمار نیاورده‌اند خدیو خان ناکام ، ماه ندف نام ، و شمیرای کردستان ایرانی و ی ویژه مولانا دس تایی و ابراهیم محمد الفتدی پسرش زبان می بسیار خدمت کرده‌اند .

تاریخ هشت بهشت که شش جلد و ۲۰۰۰۰ شماره است یک نمونهٔ اند و ممتاز ادبیات فارسی است که پس از شاهنامه آمده است . ادبای کورد که در حال خود را در خدمت است عربی بسر برده‌اند و آن نام را بجای آنکه بنویسند پندارید پندارید صفت را بیام کنیم

بویژه یکمده که در این قرن اخیر از زمره استادان و مفاخر عرب می‌آیند و اینها (احمد شرقی) و (جمیل زهاوی) و (رضائی) میباشند .
 مفتی ابوسعود افندی (متوفی در ۹۸۱ هجری قمری) و عده از او احفادش و عبدالله جودت و عده از بابانزادگان خدمات گرانبهایی عربی و فارسی و تورکی کرده و آثاری بسیاری بجا گذاشته‌اند عبدالله بیترشی که (ابن‌السنه بصری) او را سیبویه زمان نام میبرد و کتات (کتاب‌المعانی) که در سال ۱۲۸۹ در آستانه بچاپ رسیده است بحر کوردیرا هم بجا گذاشته است .

خلاصه خدمتگذاران زبان و ادبیات کوردی بسیار کم و انگ شمارند آنچه ما میدانیم از (علی تروه‌وکی) که در قرن پنجم هجری زیسته است شروع میشود ادبیه فرانسوی (لرین) در اثر نایاب خر (ضرب المثل کورده) چند قطعه از آثار این شاعر کوردیرا به زبان ترجمه کرده است که در واقع یک نمونه ممتاز و ادبی است پس از ترم با باطاهر هم‌ذاتی وی بی‌فاطمه خواهرش (در قرن پنجم و ششم هجری زیسته‌اند در وادی تصرف بسیار شعر گفته‌اند و هر دو دارای جداگانه میباشند (علی حریری) نیز معاصر آن سه شاعر بوده است و دیوان شعر گرانبها را بجا گذاشته است که از حیث رقت و بلندی و شور پر بها است ، ملا جزیری که به (شیخ احمد) معروف و در نهمه قرن ششم هجری زیسته است دارای دیوان لطیف میباشد که در سال ۱۸۰۰ در (برلین) چاپ شده است و این دیوان از حیث رقت معنی و حسن ادبی از مفاخر ادبیات کوردی بشمار است (فته تابرولان) قرن هفتم [ملا] قرن نهم هجری را بلیقه باند و حداس خرد آباد کرده‌اند ، (احمد خانی) از مفاخر قرن یازدهم هجری است (دستان معوز و زلت نوهال) که در اثر جاویدان میباشند برای نژاد بعد از خود بارم

نذاشته است در همه اشعارش ذوق ادبی و احساسات ملی خود را اظهار کرده است (داستان معزین) که به لهجه حکاری نوشته است در سال ۱۳۳۸ و می در استانبول چاپ شده است و فارسی و تورکی نیز آنرا بر سروده است (اسماعیل بایزیدی) نیز از شعرای قرن یازدهم و از مقلدین احمدخانی است [نجات گل] شاه اثر او است .

[شریف خان جوله مرگنی] که یکی از امرای (بتلیس) بوده است قرن دوازدهم را پر کرده و در لهجه کوردی کرمانجی و فارسی دارای اشعار و غزلیات بسیار است .

قرن سیزدهم و چهاردهم هجری از حیث شعر و شعرای کورده از قرون سابق الذکر ثروتمند تر است .

(شاه پرتو حکاری) (احمد رامز بیک کوردیزاده) (مصباح ساوجبلاغی) (مصطفی بیک کوردی) (ملا خضر نالی) (حاجی قادر گوئی) (عبدالرحمن بیک نالم) (شیخ عبدالرحیم مولوی اورامی) که ولادیمیر مینورسکی او را در ردیف فردوسی قرار داده است (مولانا خالد کوردی شهرزوری) (شیخ ربنا طالبانی) (محمد افندی) (حمه آغای دربند قره) (حسن کنوش) (صالح افندی آهی) (احمد حمدی بیک) (طاهر بیک) (احمد بیک چاف) (امین بیضی بیک) (خسته) (سلیمان افندی یمنی) (ملا صالح حریق) (عبدالله حسن) (ملا محمد خاککی) (ملا مصطفی بیسارانی) (ولی دیوانه) (احمد کور) (امین بیک دزه تی) (ولانی) (ملا مصطفی بیاری) (حسن هوس) (ملا محمد کوماسی) (ملا احمد دربند) (ملا قادر شیخ وسانی) (ملا رحیم مگری) (کاک امین مگری) (کاک مصطفی ایرانی) (ملا محمد کوئی) (ابوالحسن بیق فاضلی) (ملا معروف کوکی) (ملا الکلام) (برده شانی) و امثال اینها این دو قرن اخیر را بنور انبیات روشن کرده اند .

غیر از اینها که بر حمت ایردی پیوسته اند در حال حاضر کوردستان

دارای بسیاری از شعرا و اندای بلند طبع و ذیقیمت میباشد که اشعار و آثارشان در روزنامه و مجلات کوردی و فارسی بنظر میرسد [بیرمیرد] (سالار سعید حیدری) (غیدالرحمن شرفکندی ههزار) [خاله مین] [هه تاو] (هیمن) (شهرزه) (فانع) [ملا کریم زاری] [عرقی شعری] (ایاق بی کهس) (سلام) [گوران] و صد ها مانند اینها از شعرای بنام فعلی کوردستان میباشد که بفارسی و کوردی شعر میگیند . م س م حمیدی

شیوایان و دوازده

گیانه من کارم کراوه بویه بهر هاوارمه
 دل له دستم چوتنه دهر باران چلونی بینمه موه
 زینی من تازه محاله واه چاووم خوینی گمش
 خوم بهفوز بانی وه وطن کردوریم دازینده کیم
 ودرنه ده وره تا به دل گمونی شتیکر بی پلیم
 یاد گاری من بی بهرت نیشتمانی خور غوینست
 نهی وه وطن دازانی کوردی حقیقه و آواره بی
 هه ل برن جاوی بزانی چون له دهس بیگانه کان
 جیمه نی هوای هموملت براسر بوته گول
 چون نعرتی دل به محالی روله کانی دهر به دهر
 په بره وی نا کهم له غیره و صد بلین دیوانه به
 گر له دهس بیگانه روزی صد خه لینه مین بدن
 گه نهجه کانی کوردی هر وه که نصت بهری ای وطن
 گهر له دهر کی آره زوم بو کی مرادم هاته دهر
 کانی خندان و دهی شیواوو تاوی شینمه

بو طبیی دهرده کم نایه چه جی ی تکرار
 دایم آخر آهی نرد و چمرگی آور بار
 تک تک دهرزی که سر جاوه دل خونین بار
 ودر نه سر شینم رفیقان هه مر کاسی غمخوار
 نیشتمان مه روشن آمان خاکی جوهر دار
 عشقه کت تیشوی دو گیتی طاعتی شه کار
 غیره تیکو بی بهسه نمر و که روزی کار
 هر جی تیکل خا کو خوله هر سری سردار
 هر بهاری کوردی مه مظلوم مانگی به فراتبار
 اخ و دهر دی کیز و کالی عاجز و خه مبار
 روز و شه و دهسه مودعا بو کوردی خوه خناره
 تا به وی بیم تاله و الله زهری افی مار
 لای آذر با بجانیم گری بی خار
 نهودمی دهر وی جوانیم و کلاوی لاره
 عاشتیکم غم زده و بی کهس وه وطن دار
 خالد حسامی (شیوای)

بڑی دیموڪرات

هيمن

مڙگينيم ديهه دهگهي به آوات
 حربي ديموڪرات تودهه دا نهچات
 ڪورده لهسابه ي حربي ديموڪرات
 پياده ي نه وشاهي دوزمن ده گيات

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

ڪورده گيان نه ورو چاودلت روت
 تهساي وهبانه هه ستنو بجزون
 لاواني ولات پاك آماده بين
 لبوي دوزمني نهو نهومه بدرون

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

سازبان ڪردوه لهشڪر يڪي چاڪ
 نهو پيادم هيه نهو لا وانه پاك
 له گه نهجولوي آزاو خوين پاك
 خوبه ڪوشته بدن لهسهر آووخاڪ

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

هه موآ زاومهر دود ليرن
 له روزي جهنگاوه ڪنه رده شيرن
 هه مو ي پاك وچالاڪ وميرن
 دژمنان يي شڪ يي بان غاويرن

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

اُئي وايان هيه له ميدان جنگ
 دوزمني ڪوردان نه گهر يڪا دهنگ
 بهر گهي ناگري نه شير نه پلنگ
 سنگي ڪون ده ڪن به گولله تفنگ

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

جهنگهي هه راو شهر و تنگانه
 به ڪويري چاوي پيسي بيگانه
 فارمان يڪه هه ر يڪ له وانه
 نه ورو ڪه روزي شادي ڪورده له

بڑی ديموڪرات بڑی ديموڪرات

جيڙلهي نصب صڪردلي تابلي له بوڪان

روزي چوار شه مو ۲۸-۹-۲۳ ساني چوار دواي نيوروهو نه صبي تابوي ڪاوي
 حربي ديموڪراتي ڪوردستان لڪي بوڪان مٽينگي گوري ڪه له هه مو آهاياني
 هشاير و خه لڪي شاري خشڪيل درا .

آغای محمد امین آغای ایلخان زاده به نطقی خوی میتبستگی افتتاح کردله پاش نطق ایلخان شهربت خوری کراو له دای شهربت خوری سیصد نفر له آغایان و لای هینانی تابو که چون و به چه پله ریزان و هوزریاییکی زور تابو که که له سرد آغایان بوو بو محل حزبی حرکت در او فیداییانی مسلح مشغولی تیر اندازی و مدیون آغای ایلخان زاده و حمزه آغای حمیدی تابو که بیان نصب کر لوانی قوتابخانه ی مشغولی سرود خویندن بون وله دوائی هوم آغای مه لاند نطنیکی له پامت آزادی کوردستان ره ایراد کرد آغای حقیقی شاعری به بانگ له خجوس خوختاری کوردستان دهسه شعیریکی خوینده وه بالا چیزه به چه پله لیدان و خوشیکی زور خاتیمه ی هات

دهنگ و باس

ناریکترین کردوهی که سیک هوم به که له وولانیکدا جینگایه تک بویت و وریکختنی داواو کیشه هه بی و خهلکی به خوشی خویان کاران بکن که له حوتوشی به لاوضره به خهلک بگه بین . ههروه کو بیستومانه عبدالله بگ آر پانوه له عمل حمزه آغای و ته مش مراضه کی ملکبان هه بو عبدالله بگا دادخوازی دیمه شاری (مه پاند) که له حزبی دیمو کرات شکایت بکا مصطفی ی کر حدز آغای و ته همیشه ده که ویته دووی و دوی کوزی ، جهنده که که بان بو پرس و دارا خوازی هینایه شاری چلونیته تی وی له تحقیق دایه ، و نتیجه ی له ره سی دا دیمه بهرچاو .

تکای تایبه تی

- ۱- له نوسرو برژه محشره بکنی کوردوستان تکاده کهن له یار و کزیمگ دریمی نوسرون و دهر کس بهش به حالی خوی یارمه پ بنا و نوسراو دهنهستان بو بنیرن .
- ۲- له خوینده واره بهرزه کان تمنا ده کهن هه رحی زوتره آهونه که بو بنیرن چونکو گزوارای کوردوستان محتاجی کومه که .

تهی دایکی نیشتمان

پللی، تیغ، تیغ

کور د - تهی دایکی نیشتمان عجیب بوجی و اشکین و مان ۹ .

بوجی و دامار و دزی ۱۹

له چاره کانی نمخوشت جرای روناکی و جوانی نایندی ۹ .

بوجی و ا بهالی بی ده کندی لپوه آله کانت ههروه کو گولی

پایزان له بهر سرمای زستانی دا سیس بون ۹ .

بوجی و امامت و بی دهنگی ههروه کو بیرزنیکی که له زیر

چهنگالی ظالم و ستمکاران دا ایخیر و دبل بی ۹ .

بوجی نایی دلخوش و شاد بی ۹ .

له بهرچی نایی نیوجاوانیکی گنناد و روویکی گشت بی ۹ .

دایکی مخوشه و بست آیا له بهر کوری بی عقل و نمنان عاجز

بوی ا ، آیا بدبختی و نه لاسی و بی خهبری کچه کانت توی واکر

کردوو ۹ ! آباشتی و بی وهایی شارستانیه کان ، و نایاوه تی و نه بهلی

هیندک له کوره عشیره کانت توی و دلگیر کردوو ۱۹ .

آیا پاریشانی و نه بونی و بی دهستلانی و بدبختی و نه داری

دیه تیه کان ، وناله و هاواری سوالکهران ، و فقیرانی دامار ، و

رمنگ زمردی وایو به باری نه خوشان توی واره ننگ زه رد و نیو

به پار کردوو ۹ .

آیا له بهر تاریکی دنیا ویا بدبختی دری عالم ومان برا

کوزی و دوزمنایه تی کوره کانت توی به وحاله ذلیل کردوو ۹ .

آیا دورویی گهوره کان و دل ره ملی دهوله مندان ، چاوتهنگی

زیر و زبوداران ، ذلیلی حکمندان ، بی شرمی دزان ، هاواری

دل‌رزی بدرو ، و نه و گورگانه‌ی لباسی مه‌ریان له‌به‌ردا تو‌یان غمگ
 کردوه . ؟ و یا دایکی خودبوست لانی تنبیری ویی علفی کز
 کانت وا نه‌خوش و په‌ریشان و غمگینی ؟

دایک :- روله عیانی اموس اموس باعث یخصیری
 ره‌نگ زه‌ردی و لیو به‌باری ، ذلیلی زده‌ده‌ده‌ری من تن‌یاچه‌ندبا
 کوری باخلف و بی‌و‌یزدان و رشوت خوربون که‌به‌پاره هه‌لخه
 تاون و هیچ حیا ناکن که دایکی وان ده‌زیر په‌نجه‌ی بی‌انان
 ذلیل و دیله ؟

کورن :- نه‌ی دایه‌گیان نا‌مید مه‌به به‌وزووانه به‌پس‌تیرانی خودای بی‌هاوک
 به‌قوه‌ی باسکی کورانی آزادی خواه و دیمو‌کرانی کورانی ماخند
 و دزویی ویزدان محو ده‌بنه‌وه و توش له‌زیر زنجیری اسارت خلام
 ده‌بی !!!

— ده‌ورد شه‌وردی هونه‌ر و صکار ده‌بی —

کیزیکی چارده سالی لیو آل	هاتوه روزی له‌مه‌ک بوماز
دلی پر یو به‌غم و حزن و خیال	به‌غضب هاتوه مال قه‌ر شمشار
هانبوه جاش کورده‌ی احتیاساتی	زور به‌هیبت بو قه‌یاله‌ی آتر
دای به‌ارضا له‌لم و ده‌قتری خوی	آوی جاوی له‌پرا هات و شجور
فلکی عریده جوی نفرین کرد	گول‌بدنه‌ن زوری له‌بوخ‌ری شین کرد
مردنم چاتسه له‌و زینده‌گه‌به	دس دریز که‌م له‌بو هه‌رچشتی به
نه‌لیباسی بدنم دایو بستم	نه‌کتیب و قه‌لمیک تی کوش
آسمان پی‌خه‌ف و ارضه راخه‌ر	بوشتی قور به‌سه‌ری بی‌یاره‌ر
نه‌ورو سی‌جواری له‌هاو سالانم	هاوک‌کلاسه‌ی به‌رز عشو انر
که‌لیباسیان له‌حریره‌وله په‌بستم	گه‌ردنیان پرله به‌رلیان و به‌ش
یک جهان کبرو عرور و دبعین	ولی معنا هه‌مو زور بی‌مایه‌ر

چون نهو کهدش ونه شيان بر دم
 بوجي چونکه له لباس بي به هر دم
 له جواني کوتي دايکي دانا
 تر به ظاهر که فقير و روتني
 هو لباسانه له بهر وان دايه
 هو نيز بک بوونن روژي حساب
 بو روژي له بهر هه لده گرين
 روژي علم و هوهر کار ده بي
 هو کسي و نه زه روخو بنمان ده مزي
 مضموده ده وره ي هوهر و کار ده بي
 تو به سروانا له بي حکم ره وا
 ووله هدر کس به هوهر والايي

بي وه ايرانه ده ريشيان کردم
 ياله وان چر انترم و گول چهره م
 روله هيچ علم نه خو گهر نيته وا
 به هوهر قيمه تي وک ياقوتني
 خويني توده ي پرولتار يايه
 ودهغه بره سينه وه آغا و ارباب
 ريشي ظلم و جهل هه لده برن
 به هوهر حرمتي به کجار ده بي
 زوري بي ناجي که خويني دمرزي
 روز روژي گهلي جوتيار ده بي
 هدر کسي کاري نه کان ناخوا
 روژي دي منزله تي با لايي

م . م عيشتي

ده بياني تازه ي سوه ت **ناها کچيکي دييل** هه به سته ي آرکاد :
 خوشه ويسته کم چکوله

وهر سگر : هيمن
 غم و دهردي من يکجار زوره
 گوزايه کاني ايمه له پيش چاوون دهين
 دولاني شاري سه گانم رده کيشن
 به تهنه عهز له من نيم بلکه هه مو کچاني
 گونده کم ده گه لن خواهي نه خواهي له کس و کار و مالي خو مان دور
 وينه آواله کانم هه مو به ناوده گرين به لام نمن له بهر زور به ي
 له و فرم بسکم له چاويدا له تيس ماوه آوانم هدر ته و ونده به که کز به کاني
 خوم و بهر نه و چرخانه بدم که هه بيته ده سورين ، به لام سودي نيه :
 هه گه ل هه و کچيک چيانه ي آکا داريمان ده گن هيچ نا کري ؟

خوشبوسته گم - له وکلفنه زاکاوه نامت بوده نوسم : ناتوانم بلیم تر
 وونامه به خربشی خوم ده نوسم چو نکو خوین ده ره گگ و دلی من دابست
 به تی به ایگه بهو نامت به و میسداه بو ده نوسم که گبر فاند دا شاردومه
 وله ترش نکله گم برخزمه کنی به خوینیه بوه : له تو بچویه چه می چه
 تمن تاویستا له تویی خه پرم دمانت آدریشت نازانم نه دی بو کوی
 بو کوی ده نوسم تنها موشوعه کی ده دمه به دمنی دوزمن تاییم بی که
 تمن به مویلی گورانی بیزه کای شاره که مان وه لاسم به آسماندا ده نیرم
 ونامه که می من که به دوا ی بادا بولای هوران ده روا : شاید روزیک
 ده گمل پریشکه پریشکی بازانی وده س تو بکوی : خوشه ورسته که
 ایسه به بهستی چیومه به رینه کانی خوماندا نی مین و هدر به که چیکه
 گولیشمان له چومی هاویشت : شه پوی آوی چه بیکه گوله کانی می
 کرد آواله کانم همو هوبا بر آو بون : تنها چه بیکه گوله که می من
 نه بو و آو بردی له وکاندا له نوم با چلکی سدر بازیموه هاته پیش جاو :
 سدر بهردیکی راومه تایی : وکلوه که ت بولای من راده و مشانده و بر
 یم دمنی - گولته به هوراندا ده رویشتن به لام وده نه که وتن وده
 وشت که وتیان نه یان ده بیری ویرینداریان نه ده کردی .

له پانان ایسه به نامی چاران ده گمل بیکتر و مری که وتین : تمن
 کانه دا پیم و ابو که به دبه خنی بومه له خور و خه یالیک زیاترنیه - چونکه
 تانیست به کترین و خوشبه ختین : نه دی هیچ پیمان وانیه که براهه کانی دیر
 بانو زمه نه و مگیا و گزو ده مغل و دان دا ریگمان بو ده که نه وه .
 له وعاندا تمن پیم و ابو خیزانی نوم - بیکترمان له آمیز ده گرت و ا

(۱) له او کزنی و چندیک له تارانی دیکه ی روسیه له روزی جه زنی « س
 زان » دا : که جان هره که چه بیکه گولیکی ده پستن به آوی دادده
 له آو گول قوم به نیشانه ی به دبه ختیه : ره گه رقوم نه بو نه وه پاجه

دې ده کښېن چو پکښه گڼه که ی من هه روا به سر آودا د هرو بېشت به لام
 پیر گردنوهی من لهو بابونه یی که نکه چونکو به راستی لمن بروام به
 ل نیه خړه نویسه کم - تازه بریز - نارمایی به سهر لیره واره کان دا
 کتوه - به سر چلو کی داره کانی کاج دا و به پریه روجکه ی آشنا ناند
 مانگی ههنگوبنی منی لی هوما د چینه پیش له پنجره گولی عالی ده -
 بدرین ؛ که آونگیان له سر ده دروشی

هرده لی چاری کاله ده کوی ؛ بهلی ده گری تانگی من نهینی و به
 زنی چشویکم له پیشه به شویکه که نازانم له آئیزی پیاویکی بیگانه دا
 ماه باومشی حاکی سازدا دمی بنوم لمن هنده کی شهره زار زیاتر نیم
 مانزیم له پانی وی د گول توجوت به - ده گول جنم و کویره وه ری بوومه
 آوان بهسه نهوشکایه نه خورایانه ؛ مال آوا بیت لی ده کم نازانم نهوانه
 نشتاودوت له کوی پان ده نکات - نه گهر آریا بهت پی نه گه بېشت ؛ ده پی
 نه دریزه که دیکه بخوینیه وه کیه نامه ؛ نهوانه ی که فریسی د سگیرانه
 کمت له ریگای آسنی نوسویه ؛ نه گدریمش نهی هی نهو کچانه یه که له سر
 هه وشه دیک و هه مورینگیه کی اسن خرمی - من رشتوه

بی خړه وه وودلاه کمت آماده بکه ؛ وېنو کی سه رنیزه نه وه بی هینه براین
 مجربت دسه ننگم بی وېدیزانی هورینگیان فریسه که گانی من به خوینی دوز -
 مان شووه لمن له تو دسه نوسم له ترم پاریمه وه وده لیم بهوچسته ناتوانم
 یزیم ؛ تنگی من به شووه ؛ په ای بکه توانم بستینه وه ؛ به تاییه نی توانی
 سا که کم بستینه وه ؛ ای کیه خاک کی ؛ ای نهو خاکه کی که نه زیر پیمان
 با نیرم و رده دته .

فره یسکی هه تیو

وروزی به کرچیک نا شهر و پادشاه
 له هنر کرلان و بانی بو به ههراود
 پرسی هه تیوی پرسی چیه نهادا نروسکه
 له تاجی پادشادا جوانی وه هام نه
 به کی دور می و نه کزی ده ناسین ایسه
 دیندهی هه به به بولی زور و فرمی کر
 بی بیسیکی می کس و تی ئمن ده زانم
 فره یسکی جاوی ایسه و خوبی دلی
 ایسه به دور که و بیوی و نانی فریود در اوین
 گور گه دینیستی مرد اهزار زگی
 تیخی که به سو گرنای کر و درینگر بکه
 گه دایه شا که مالی مسکینه گهی
 که دوری تاجی پاشا نفت بکه ده زانی
 فره یسکی دانه دانهی هه تیوه هه لو
 ده نه ایسه دی پسود چنه له گه نمانان
 نازانی ایسه ناحق پرزی سخی

ماوهی نه ارسی پیشو

دیمو کراسی چیه

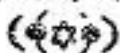
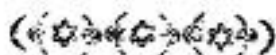
که به نامانی بزدا و هه کس که فردی بی له ناو کوملیک و یا
 ولایتیک داننه توانیق شه ده می خزی وه ده ست بنجات و هم سه به
 بیاریریت ، نه و حقایق که فریسی ناو کومل ده سی نه کوی ،
 حفاظتیه که طبیعت بی و خشایره ، چون حکومت به آرزو و تم
 کومل به نیاز ره به ایرادانی کره هه لو را گیر ده بی هه مو کس له ناو حک
 ده بی ساوه نی بیر بی له زانی داده بی وه کو به کین .

ده گهز بیات له دو بیان نامه به ورد بینه وه تی ده گهین که ده ستور
 دیمو کراسی له تاریخی ره زوی دورو دریزدا له تالی کردنه وه هاتوه
 و صاغ و نه و بیان جهست (ایات) بوه و ایستا چدلیلیان بی ناوت شه
 به شیکن له قانونه گانی هه وانی آده مزاد وله دلی آده مزادا نوسر
 جا له بهر نه وه هم داوا نوازانه هه مو ده بیات له هه مو چاخیک وله

قانونانه چیسرا بهلام ئهو قانون و وتارانه له سهر قاهز مانهوه و نه خرابو
زیاندهوه ، اما ایسه ئهو د ورمیه به ددورمی و شیار بونهوه ده زانین ، ایتر له
پاش أم ددورمیه له لای ظالمان و قانونی پیاو خراپان روخاوسوتا و دونیا بهره
بدره بهره و عقل و منعلق بزوت و سه رکهوت .

ئهو نیزامه [سیست] تازمیه که له عدالت إلهم و مرده گری استیناد ده کاته
سه رک عقل و منطق او مید ده برا ماهیتی آدمه مزاد بگوری إدارهی گونی
استبداد له ناوقه راله کان و ته بهعه که پیدا بی اخلاقی لی پهیدا بو خود پسندی
جهرده بی عذر و ظلم نه فرمت خیانت بیوه ماهییه تی دوومی آدمه مزاد حکومه تی
عال حقوق و خزمهت وه گو بهک به خهک ددها ئهو خووه پاکانه ی خودا به
آدمه مزادی به خشیوه ته نیا له زیر سیبهری سه رهستی و دالده ی مساوات پیش
ده کوی و بهره و ته کامل ده روا روحی برابته تی ده خاته نیو آدمه مزاد ئه وه ی
خرابه ی به خهکی ده گه یاند دوزمتایه تی له نیو ده خستن ماهییه تی اصلی
آدمه مزاد نه هه ر ئه وه به بی مساواتی په پدا ده کا .

له ولانیککی دیمو کرانی هه مو کهس بو کومهل و بو گشت هه ول ده دا
و ئزی ئه و تی کوشینه که آدمه مزاد بو خیری هه مان ده بکا خوشی ده گه بنینه
به بهشتی کامرانی هه ره بهر ئه وه به هه ندی کهس له کانی خویدا دیمو کرانیان
به دینیک داندها و ده یان په رست ئه و به پیره وه چوونه بی شانمان ده دا چهند له
سه ره نا بو جاله بهر ئه وه بو ده بانه ویست ئه و نیزامه کونه بروخینن که حقوقی
آدمه مزاد له کراسی دیمو کراسیدا اعلان کرا و ایان زانی ئه که دونیای کون
روخا و روزی آزادی دونیای روناک کرده وه . هه لگر نژادی

هەل دەكەم

ههين

من كە بۆيەنگەم ئەو: تا چا-نورى هەل . دەكەم
 هەل كەبوم هەلكەوت ئەنجا باسكىمى لى هەلدەكەم
 زو بەئوبىدى خودا لەو خاكە پاكەي دەردەكەم
 دوژمنە بېنگانە آخر چون دەگەل وى هەلدەكەم
 رولەي كوردەم لە هېچ باكەم نەه روزى هەرا
 سېمى خاڭ داري عدو. وەك قانگلى مو هەلدەكەم
 تاي چىدى داري من بىخواتولى سوارى سەرىف
 داري دامەي خوم لەبو لاي خانى آغا هەلدەكەم
 تايەم تارىكى چىدىكە وولانم داڭرى
 خوا مدەكار بى چراي زانستى تپدا هەلدەكەم
 وەك جىگىن واپە زەمان هەركەس چىگى خوي تى دەخا
 تاجەلى هەموان بەينى من چىگى خوم يەل دەكەم
 نامەوى من سەر بلندى خوم و دايم كوششى
 بوياندى و بەرزى و آزاد بونى گەل دەكەم
 قەت دەگەل بېنگانە كان واللەي دانوم ناكولەي
 من كە شاھىنم چون آخر رېقى قەل دەكەم
 هەركەسى دەر بارەي ئەو قەومە بەد بەدوى برا
 وادەدەم مستيك لەزارى من ددانى كەل دەكەم
 هەركەسى بولاي سنورو سەرحەدى خاكى وەتەن
 بى: دەدەم بەردېك لەلاقى دەس بەجى ئەوشەل دەكەم
 هېنر فېلەتوم كە د.ئەن وىم كەوى تاهەردوگوى
 قوم دەبى چونكە بەفيل ئەوتۇرشى لىتەوزەل دەكەم

خوش بی یوزوی خوم چمحتاجم به پشمی خارجه
 تا کو جاوی خوم هه بی بوجامی مهلمل ده کم
 ساردی و گرمی روزگارم چیشتووه به خود انگلیک
 بی نهوی محتاجی کس به مشکلی خوم حل ده کم
 دوی شهوی داینگی و تن «هین» له خه و دای بی کوتم
 روزه کردارت حساب به کنگی گو تار حل ده کم

ژنرال یسوس استالین

ماوی زاره ۱ کوردستان س. م حمیدی
 استالین بی او بیکه له بهرانبهری مسرهاندا له بی ناکهوی مددی چل و
 پینج ساله له زیان و لذتی زیان جاوی پوشیوه و غیره اسلاح زیانی طبقه بی
 کارگر بیریکی دیکه ی نه . استالین ده لی : کرده وده و پیری لنین سه
 بهشقی منه بهی زره بیک تردید قطع به نوری قوی ایمان و برد و باری
 ده بی خط و مشی وی وده و کووم و به کاره گانی وی ادامه بدم .
 استالین بی ناخوشه بی ی بلین (دیکتاتور) و نه م کایمی زورلا ناخوشه و
 ده لی مقامی من وه کو مقامی رئیس الوزرا بیکه له نیشتمانی دیمو کراسیدا .
 گاهی استالین له تقلبه وده پین ده کهنی و اخلاقی شرقی و غربی له وداخر
 بو تبه و پیش آمدی روزگار به خون ساری تلقی ده کا .
 استالین زندو کرده وی هه و ماته ضعیف لی قوماره گانی ملت شی شورویه
 له سایی ویدا هه و کسی به هرچی لی قتی هه بی گه ییشووه دین ، عقیده ،
 زبان ، ملیت له اتحاد جماهیری شورویدا آزده و زیانی کی خوش و به
 لست بو آواوی طبفانی مشی شوروی تأمین کراوه .
 استالین له گهل لنین مقدماتی پیشکوتنی اتلای گموره ی اکتوبر ساز
 کرد و پیریزی طبقه بی کردی له اکتوبری ۱۹۱۷ تا تأمین کرد وده نه چهری
 همزه نه وده کی به موری پرولتاریای روسی خر کرده وده و به مجوره حکومتی

شوروی به وجود هینا و قایمی کرد. استالین له تنگه ببری مناطقی جبهاتی شعری داخلیدار سردار و مایمی پیروزی بوبه سردسته کانی ضدی انقلابیدا استالین جی نشینی شایستهی لنین وره ببری کومه لهی بشویک ونه ته وه کانی بیکیه تی جما جیری شوروی وه موخه لکی مظارمی دونیا به . استالین له تعلیمات مار-کسیزم - لنینیزم ، له مقابلی هم موجوده په لاماریک که به منظوری سوء تعبیر و تحریمی لنینیزم له لایهن اپورتونیزم کان به کار ده برا دفاعی ده کردوده یکا و ته وه که له صفای اصولی کومه لهی بشویک دفاعی ده کردوده ی کاویجگه له وهی که له هسو میراتی علمی مارکس وانگلس ولنین پاسه وانی کرد به لکو به نه بوغی خوی ، وهی کاملتر کرد . وه کاری هینا ونظر بانیکی نویسی زوری له خه زینه ی علمی مارکسیزم زیاد کرد .

استالین لنینی بی حد و حصر خوش دهوی و بی نهایت تقدیسی ده کا عشق و علاقه به ک که استالین نسبت به لنین نشان ده داهیج باوکی له کوری وهیج معلمی له تناگردی نه دیوه .

استالین به تاسمه وه دهلی : افسوس که لنین اپتازیندونه ، ته وه که له روزگاری سخندا ده زیا و کاری ده کرد کاش نه ورو بیدییایی که ایسه چه رنگیه کمن بریوه و به چه وفقیته تک گه یشتون . جالیلیج راضی ده بو دیسان راجع به لنین دهلی : نه وفظ بیکی له ره به ران نه بووه به لکه نمونه به کی که له لکوردترین ره به ران . نه وه کوشاهینیکی کوبستانییه که له کارزاران دا وفظ نه تر ساوه و به شجاعت و شامت کومه له که ی له کوربه رنگانی نهضت انقلابی روس برده پیشه وه . لنین متظاهر نه بو و به به ویست خوی بنوینی و جیگه و مقامی خوی به روی خه لکی دا نه ده کیشا نه مانه لخصایمی لنین . هیزی خارق انعامدی افتاع ساده بی و روناکی استدلال . کورتی لفظ و قابل بیگه بین وعدم تظاهر و خورباراستن له زیستی گیز که رسیس نه بون له شکان صفتی مشخصی فعالیتی لنین بو . هم صفته ی دووایی نهوی له خر کردنه وهی

سپایه که به هیزی خوی اعتمادی ههیی و تاپایانی کاروفاداری یاری کرد .
 (غره نه بون له وه ختی بیروزی د) خوی تاییه تی له نین بو که نه وی له تشخیصی
 ده لیقی هیزی دورین وراگرتنی حزب له تصادفاتی غیره منتظره کوملشه کرد .
 استالین هه ربه م جوړه کاملترین و حقیقی ترین و هوولترین خصایصی لنین
 یانی ده لکه وتوی هه ره گه وری بشریت تشریح و ترسیم ده کا .
 هه روا نه گه ربه مانه وی صفاتی به رجسته ی استالین شاگردی لنین مطابقی
 واقع به یان و ترسیم بکین له که لیماتی که خوی له باره ی لنین وتوبه تی
 که لیماتیکی باشتران وه گیرنا که وی .

«هانری پاروس» له باره ی استالین دنوسی : (نه و گه وری ترین و زل
 ترین بیایوی هاو زمانی ایسه . . . نه و که به ته وایوی قدی خوی له سرسره ی
 اوروا و آسیای راپردو آینده افراشته کردوه . . . نه و که به ناو بانگ
 ترین اینسانی زوی هه رده وهه نه و که هیشتا به نبوغ عظمتی په ی نه براره .
 استالین خاوه نی چه ره ی کارگران و میشکی دانشمندانه و بهرگی سه ر بازی
 ده به ر دایه . نه و اینسانیکی آستینه ونیوی (استالین) که به معنی پولایینه رووالت
 و خصایصی ویمان بو تشریح ده کا له هه رجیستگایه که اشخاصی انقلابی ههیی لنین
 له وی زیندوه و لی افکار و نیات و کلیماتی لنین له هیچ که سیدا وه کو استالین
 تجسمی نه کردوه . به لی به لی استالین چی نشینی حقیقی لینه .

بوزانین

مخبری کوردوستان له باش لی کواینه و می لایوی ده ست بر او واخه به رده دا که
 آغا تهنه نگیکی ؛ ولاره داگیرده کا نه و مظلومه ش مجبورده بی له سندولی آغا دوسد
 تهنه هه لده گری وده روا آغا فوری بیایوی وده د : سفا و به ووه ضعیکی فحیح ده ستو
 لوئی ده بری وه له طرف حزبی دیمو کرات کوردستان مجد آغای حاضرده کری
 و نه وه زاره به عه زار تمن دراوله خوینی ده ستو لوئی خرش ده بی کرده و می ؛ و
 آغایه له نظر عموم برابان تأثیریکی زوری بر او میدده که ن له وه پاش قضیه یکی وا
 رونه دا ؛ و آغایان له روی ویزدان و انصافه وه که گه ل ژبرده ستا هه لسورین .

بو زائین

- ۱- له بهر هیندی به رهه لستی چاپی له ۳ مانگه ی: به فرانبار . ری به ندان . ره شه مه ۱۳۲۴ دا گوواری کوردستان له چاپ نه درا . و له هه وه لی خاکه لیوه ی ۱۳۲۵ دهست به چاپ کردنی ده کری .
- ۲- له مه و دووا گوواری کوردستان مانگانه له چاپ ده دری .

ههكردنی آلی مەتەسی كوردوستان

مەبەد

ههروه كو له پيش دهههانی كوردوستان دا عرض كرا روژی ۲۶ سهرمایهز تهواوی نوینه ره كانی اهالی كوردوستان له شاری مەبەد كۆبوونهوه له سهعات ۱۰ ی به یانی له كانگای حزب آلی كورد به حهزیری دههه زارنفر هههگهیرا وله كانگادا دهستهی موزیک مارشی مآی لی ددها وله سهرتاسهری شهقامی وهفایی دا صنی نظام كه له لهی تنهه و مسامل و سهرایزه یان دههه وهشا دهستهی لایان وقوتایه كانی مکتب «كچ و كور» له لای راستی آلی له حرکت دایون ههوره و چو كی مەبەد ههینهت و نوینه رانی حزبی دیموکرات له پشت سهری آلی سهرتعظیمیان بودا نواندبو و بو احترام چه پله یان لیده داو هورایان ده كیشا، و پیشوای مەتەسی كوردوستان جنابی قاضی محمد ووتاریکی به تینی له بابهت آلی مەتەسی كوردوستان ایرادفهروم و نهو جار له پاش نطق و خطابه و تیر هاویشتیحکی زور و به جی هینانی مراسم و نصبی آلی له سهرعمارنی هیتی رنیهی مآی كوردوستان جهژنه دوای هات .

ههكردوستان : ایمه تهو می فنیته ههوره به تهواوی كوردهواری به تایهتی به پیشوای مەتەسی جناب قاضی محمد وههینهتی مرکزی حزبی دیموکراتی كوردوستان كه له ریی آزادی و بهر به ره كانی له سههه استعمار به هیمان و مال فداکارین كرده تیریک عرض دهه كین و امیدوارین روژ به روژ آوری مەتەسی مآی له دلی واندا به نین تر و ههش تر بی .

کوردستان

بلاو کهره وهی ییری حزبی دیمسوکراتی کوردستان
(گسواریکی نه ده بی ، کومه لایه تی ، سیاسیه)
هر مانگی جاریک بلاو ده کهرته وه

ژماره ۳ سالی به کم مانگی خاکه لیوه مارس ۱۹۴۶

لهم ژماره ۱۵

۱ - عسکی پیشوای معظمی کوردستان	
۲ - ابن خلکان	سید محمد حمیدی
۳ - سوبیالیستی چیه	ب شیرین
۴ - فهد مارشال کوتوزوف	محمد شاه پسندی
۵ - سر گوزه شنی من	دلشاد رسولی
۶ - اشعار مرجوم سیف القضاات	
۷ - با و وطن یا مردنم	محمد گلوانی عطاری
۸ - سوزهی ده روون	محمد گلوانی عطاری
۹ - وهر که را و له دووشعری عریبه وه به کوردی	
۱۰ - دباری بو دلهر	

هه اباد چاپخانهی کوردستان

بەلسكى خوش دەزانمۇ وايت دەلىم گولم
تېكىلى بېكەي شەبەقى رووت ورمىنگى خوت
يىتوتە پىشواي مە (قاضى مەجمۇدە)
و.و. دەتېكە يىالەي ، تېشەي سەرم بزوت
رېو شويى دېنى و شەرى و زانېنى دادەنى
(رى شاره زاىه) بومە لەدونياو دېن بەچوت
يىي وەك بەكس برا گھەي دانو دولەمەند
دېنى تەرىپكى بەك بەتەرازووى تونو بووت
(ئۆ خالە مېن ئۆ)

له کښې : چون آباشی فارانج ده کښن
نوسه ر : هاری بولت

سوسیالیستی چیه ؟

وهر گبر : بشیرین

سوسیالیستی به و رې وشو به به که به کوربه یوی هه و آنه کانی اتاجی وک
کارخانه ککگی معادن ری آسن گرمی دهریابی ، زهوی ، مه کینه یوی
کولان ، هنادوای ، ههوی له ده سنی چهند که ساتیکسی سرمایه داری در
دهیندزی و ددوری بهات .

نه و گورینه مانای شه به به . پنی که و نه ددستی نلت نه و آله تانه ی اتاجی -
هه و مشکه یه ک سیاسی یانه خوبانه که و نی یی (اقتصادی) که له ژبانی سرمایه
داری روی داوه و خه ل بونی مسکن به یی خه ل ده یی .

ایر - دا هچ جی شوونیک نامینی که یی به طوی تنگ و چله ده ی پانه که
و نه نی وه یی ایشی و شهر کردن .

هه و هه هه هچ جی شوونی ایک دان و نا کورکی نامینی وک نه و هه هو ایک دانه ی
که له زبانی و شوینی سرمایه داری دا هه به به هه و ده یک . نه و خوبایگدانه
که ره وی داوه تهجه ی ایک دانی مصاحبتی سرمایه داره (که به هه و دم
فزانجی خوی ایک ادانه وه و ده به وی گیرمی کارگر که م بی و مزه ی
بجاعتیش زوربی) له گه ل صلحتی ایش که ر (ده به وی کری به کی باش
و نه یگری و نه و نه شیا بانه ی که ده شکری نه یی مزه ی که م بی) .

هه و هه له سوسیالیندا (مشکله ی زیاد بونی اتاج) به سر توانایی
کری نانه یی واوه مانای شه به به که چله وی هیزی اتاجی و ولات به جوریکسی
و ده به برلا ده کریم که مچوری شهری جولابه ی له سرخو و که م ده یی
به نسبت بهرز بونه وه ی زور بونی اتاجی به زور ی . وه سوسیالیندا
م ده زبانه هه ر بیاویک و هه ر ژبک خوشترین زبان و آزادترین زبانان

ههیه .

لهوسیا لیستیدا ریسهگای ایش و کاری ناتهو او نادری که آیهته
هوئی زور بونی هیزی انتاجی ، وایش و کاری لی که لک و کارگیری تهنیل
نه زانش نایینی له دنیا

وهله لایه که بلام له لایه کی دیکهش وقتی بیر کردنه وه ، ولیکنده وه و بهرز
بهونه وه زورای که اویش بهسهر دامه زوانیکی پسش مهرگی دولته
کشلک و رق نایی بهودانشتوانی نشتمان . به لکه ده تسوانین باین که لهسهر
بناهه بیکسی تهو او وجواتش بهسهه که دیمقرانی و آزادی زیاتر تهنیابه
دلمزراوه .

چاکی و جوانی سوسیالیستی له حکمهتی لنین اودرده گهوی که آئی
(پی ویسته لهسهه همو چیشت که ریگ فنی اداردی دولت
به باشی بزانی) و زور به آسانی شوانی که غلبهتی بکات . سوسیالیستی
به تراوی خو ره وشت انسان ده گوری او انسانانی که به بهتها بهه بهره کنی
ده گهل جهورو چنی زمانه ده کهن ، اوانهی که به خووان آزاد کردوه
له ترسو له زده وه ده توانن ده گهل ابک ریگ به کون و به کومه لی ایش بکن
نه بی اودی به به میان نازانجی خو یاری . و جیاوازی که له بهینی ایش ده دست
وایشی فکره به که نیته هوئی زور بونی کارگیری پرله گلهی و مانده بهینی
و بیر کردنه وه به کی بی مانا و پرله که له ره قی .

وهه ره ودا سوسیالیستی آزادی ژنانی زور لا به بهسه وهه ژنیک
انوانی چهنر هیزو توانای هه بی لهه ره باه تیکه وه بی صنعتکار و یا خوچانرو
یا هونه ره (فن) که خیری ملهتی تهنیابی بکاری بیسن .

ایمه ایستا به تهو وی ناتوانین باین که سوسیالیستی چی لی دینه وه ،
به لام اودی باش ازاین اوده ، که له ژهر سیهه ری سوسیالیستی هزار ،
سوال که رو بی ایشی و محتاجی ورق لی بونه وهی ره گهزی له گهل جیاوازی بهینی

دینه‌کان و طاقت‌ه‌کان نامینی . بو بریطانیای ایسه ری و شوینی سوسیالیستی زه‌یی به‌کله‌ک نایب بو اووه‌ی هاری کاری له‌مابه‌یسی هه‌مو مله‌ته‌کانی دنیا په‌یدایی هاری کاریک که‌دانه‌زرای له‌سه‌ر خوشه‌ویستی و آزادی پر له‌عدالت . وایی له‌هه‌مو ماده‌کانی انتاجی له‌ممله‌که تا استفاده بکات به‌لام به‌جوریکی واکه‌هه‌مو که‌سیک بتوانی ایشی بکات و استراحت وه‌زیانیکی خوشو آزادی هه‌یی . هه‌ر سوسیالیسته‌که ده‌توانی هه‌مو تووی فقیریو بی‌ایشی و شه‌ر کردن به‌جاریک له‌دنیا به‌بریشته‌وه ، وه‌به‌هه‌مو هیزیکه‌وه استفاده له‌موادی انتاجی ولات به‌گویره‌ی توانا بکات و بی‌ویستی مله‌ت به‌تمام تأمین بکات هه‌ر وه‌ها بیوسته هه‌مو مله‌تان که‌هاری کاری وایکته‌ی بیکه‌وه‌ی به‌توون به‌م جوره‌ بچولینه‌وه .

سوسیالیستی اووه‌ی که‌ایش به‌هه‌مو انسانیک و به‌هه‌مو ماکینه‌یه‌ک ده‌کات و بسته‌ زوبه‌ک نامینی که‌ته‌گیلدی ، و بو هه‌ر جوره ماده‌یه‌ک پلانیکی تاییه‌تی بودا دهنری و منسوجاتی به‌منسوجات مله‌ته‌کانی که‌وره وک موادی خامو خواردن ده‌گور درینه‌وه .

سوسیالیستی بیوند له‌ده‌ستز ملی اختراع کردن ده‌شکینی و هوا ده‌کات که‌هه‌مو انسانیک زهره‌کیو چالاکی و قابلیه‌تی به‌آزادی بخته . کاره‌وه و هوا ده‌کات که‌لم کارخانه‌ قورسه‌کان زه‌حمت له‌سه‌ر کارگه‌ران که‌م بی‌توه .

نایلی ده‌وله‌نده‌کان دزی له‌فقیره‌هزار بگه‌ن و نایلی انسان که‌بتوانی هیزو توانای برای خوی بو مصلحه‌تی خووی بکار به‌ینی ، تی گه‌بشته‌کی نووی و زور به‌رز په‌یداده‌کات بو آمانجی انسانیه‌ت .

سوسیالیستی شاره‌کان و گونده‌کان له‌وحشه‌ت و بی‌سایه‌تیه‌وه ده‌ی گوری و آبکات به‌ناوجه‌ی روناکی و خوشبو صحت . له‌سوسیا لیستیدا زوویاو بیکه‌وه وک‌ایک ایش ده‌که‌ن و مزه‌ و درده‌گرن هه‌روها استراحت و اجبات و مسؤلیه‌تیشیان وک‌به‌که .

لیره‌دا طبقات و سه‌رمایه‌ داره‌کان نامینین و هسیچ طبقه‌یه‌ک ناتوانی هیزی طبقه‌یه‌کی دیسه‌ بوخوی به‌کار به‌ینی . و او جیارازی به‌ی که‌له‌بینی دوله‌نده‌و هزار وک‌اهالی (و پستا گه‌ره‌کی دوله‌نده‌ان له‌روژ آوای له‌ندن) و اهالی (ایستاز گه‌ره‌کی فقیره‌هزاران له‌گه‌ره‌کی روزه‌هلات له‌ندن) هه‌به‌ نامینی .

امری دہ ولہ منندہ کان وقہ لازلہ کان دہانین نامی بہ خانروی وخت رابواردن
وسیرانگہی کریکاران کہ لہ باش ایش کردن لہ کارخانہ کان ماندودہ بن واجزہ
وردہ مگرن وددہ چن لہ وجیگانہی رای دہ بویرن .

سوسیالیستی بیلات بہ راستی پروردہ دکات وچاکی دہ ہینتہ بہ بدان دانیشتوہ
کانی ہموی پر لہ صحت و خوشین واتوانن ہمونوعہ ثقافتیک علمی بوخویان
باش وریگرن ولہ ہونردا (فن) باش بیشبکہون کہ بہ نتیجہی ہم دو علمہ بہ سر
چاوی سناعت وچاندن وزینی وکومہلی پیش دہ کہوی لہ گہل نمیشی وختیکسی
زورباشہ کہوت نمہی بوحمام کردن وریاضہی بدن وگردوش کہ بیلاتی نازہ بہ
ریگانہ کی نووی دہ توانی استفادہ ی لی بکات وکریگانہ زورخوشی ایی بوخردش
ویبرفوشی وای لی دیت کہ سیرانگاہہ سکانی (بلا کیول) و(ساوت اند) وبراہتون
بہ چاکترین جیگا دہ زانی بورابواردنی اجازہ و استراحتی کارگران .

کچان و کورانی کارگران اتوانن بہ لاش ہمہ اشارانی دنیا بگرن
لہ وجیگانہی کہ تنہا خوی پیوہ دہ بینن و ہاتلہ سیشاش نہ یاند بوہ .

(سوسیالیستیدا ہونہر (فن) و صنعت و علوم دہ گاتہ بہ رزترین پہلی ورزش
(ریاضہ) بہ ایشپکی سوک نازاری و بویانہ پارہی بی کویکرتہ تہ دہ بینن کہ کار
گران بوخویان یانہی سپورت دروست دہ مگن بو تہومی خویان ہاری تہا بکہ نہ تہ
ہرتہنہا بوتماشا کردن بی تموکار گرانہی کہ ناتوانن لہ (یانہی) دہ ولہ منندان
وسہرما بہ داران حاضرین .

لہ زیر سببہری سوسیالیستیدا دیموقراٹی زور چاک بہ راستی پیش دہ کہوی کہ
تہویش بہ دہست بہ سردا گرتنی کارگران و فلاحانہ بہ سردواروژی نیشتمان
وہ تہویہ کہ پیشوای میللتی خویان دہ کمن بوریکای آزادی .

لہ سوسیالیستیدا ریگا کراوہ تہوہ بوخوبندہ وارن و ہونہر منندان کہ زیرہ کیو
چاکسی خویان وتوانایان و دہ رخن ، بوزور بونی اختراع کردن ہیچ گری
یک لہ ریگا دہ نایلی تہو گریبہی کہ احتکریکان دروست تہ کمن لہ ریگا چو تہ کہ
قزانجینہ کہ دہ بی تہوہ ہیچہ زانہی تہو سوسیالیستی رغبتیکسی زور گہورہ
تہدات ہاتھراع کردن چونکہ ہم اختراع ہ یارمہتی انسان تہدات بودانہی پلان
چاک و تہر کردن تہجیزات بہ سہلی تہی وماندوبہتی زوری ناویت ، ہولاد
بودامہ زانی اہالی بہ چوریکی زورباش وچا کردن زانی کومہلیان ، ہرو
ہا ہول ادات بو کہم کردنہومی ایش و زیادہونی وخت استراحت بوکار
گہر و فلاحان .

سوسياليسٽي باشه روزي صنعتڪاري بچوڪو وفاق وڌڪارن ان به چاڪي
 تامين دعوت گهانه له ربي و شوني سهرايه داريه تي هنج ممڪن ناي اوانه
 له گهل همو مشاريعي دهوله تي و کوهلي ريلڪ دهه كهون چونكه خوشترين
 وچاڪه ترين زبان كه له توانا دايه واپانه وني بيگهني بهم ريگايه دهه گهني ، چونكه
 دهه زانن كه سهرايه داران دهه يانه وي كه به چاڪي بيان گوشن و بان برينه وه .
 له بهراوه داخل بوون بهم ربي وشونه شو و جادمزاري كه سوسياليسٽي چندهه بلاتر
 وپسندتره له ربي وشوني سهرايه داري سهوسيليسٽي ماناي هاري ، كاري
 دهوله تانه له گهل ايڪ به همودهم ههروه ٽي يارمه تي اوپارچانه ي كه پاش كهوتون
 ابي زياتر دهه سٽي يارمه تي بودريز بڪريت ، چونكه ماناي بهه بزيونه بو گهلي
 مانه تني يه ٽي گرتو ونيڪرا پيڪه وه له زبان به خرتي دهه زين وماناي اوه به نيڪرا
 له تي كوشيني خويان دواا كهون وهويان پيڪه وه دمجن بو وه ربي وشوني
 نومجمع دانهه بر او مي ته و او ي بگن كه اوين سوسياليسٽي عالميه وه وحه دهه دا
 به آدمي زاد زمانه پيا و جو ره و مجيه كي نووي و به ماناي كي نووي ، اوهش
 له بهر اوه تيه كه گه و ربه ي و مسؤليه و كرامت و شخصيت وه دهه دست بهدر
 دانگرتي هه يه وانه خوچون او گه و ربه تيه هه له دهه سورين .

اگرهات و يڪي و تي اوهي كه به به ستانه جي به جي بوني ممڪن
 نه ! - اجهه وهاورام دهه دينه وه ودين - بنوارن به چاوي خوتان دهه بينن
 كه له ايه تي سهو و ويا تي جي به جي دهه كريت ، ديهه به رجوتان كه تنه له دنيا
 دهه له تي سوسياليسٽيه كه به اشڪرا برهاني كردهه كه سوسياليسٽي بهرترين
 وچاڪه ترين ربي وشونه بو به شهر ، دهه يه ٽي كه و جيه گهني چندهه بالاتر و برتره
 له وحه سهرايه داره كان جهه له دهه آسايش دا و جهه شورش دا .

سوسياليسٽي ههر كس برواي به تمامي بي هات آمانجي به خو
 مهه سيسي نووي له زبانان بوددهني و او به روايه به انسان به جهه رنگ دهه گات
 وه همو آدمي زاد ژويو به چواني بهروردههات بهو هگرتي پاري قورس
 بو بهر به به وه و بو بهر بهره گهني ههوتنگه نيڪ كه راوستاوه له ريگاي به كه وه
 ديهه جيگاي مردن هات بو اهم آمانجه به روزو به عداله ته هنگاو يڪ دوانا كه و ي
 و له مردن رانا كه (اوغست او نچنيس) كار گه له اسكه له ي هه بورغ نوواني
 دا و ايڪت له جلا دهه گهني نازي كه دهه سٽي بگه نه وه بي شي اوه به سهري له بهر
 نازي مل بران دانهري . هه ره كه دهه تيان كرده وه اونهه زانرا به هر دو چنگ
 هه له ته ي برده سهه و يلاكي جلا دهه كان .

دین (دنیا) کجاء، جہرگی سو قیات کہ لہجہ تہ کن بو اوہ نہ بروای بہ ہینز
 بر لو دہ ہی کہ ہتی خنک لندی لہ لیا بو کہ ہ ہاری دایگی بکات وادی داہ
 مہ گری زور خوشو بہ اختیار بہ کہ انسان لہ رنگی ملہ تیا بمری (ہ ہروہا
 سوسیالیستی جہرگی نابیی فرندہ (ظاہر نیلی ری) کردہ بہ آسن اودی
 کہ عالمہ کان ہلیان ہزار دیولہ ناو رھا تہ کان بو خنک لندی ، بہ وجہرگہ آسنتہ بہ
 دووا نویستی خوی خرد بو دنیا ، لہوی دا دہلی (اگر جازیکی کہ ممکن
 بی ژہ ہوہ ہیج ریگاہ کی دیکہ ہل نابیزیم تہ تہاریگی خووم دہ گرہوہ
 ہر کہ (سوسیالیستیہ)

سوسیالیستی آؤندہ و حی ذوہ بہ آزابان و دلیران بہ زر بووہ ژن و
 پیاو و کیکہ آوانہی لہ ہیری گالہی معنہ بی ویا لہ تارانی ہمزسہ ولہ درست
 کردنی گمبہ اش دہ کن یالہ کارخانہی چین ولہ گوندانی دہاتی آؤندہ
 آوانہ باوریان بہچی ہیشوہ کہ تہ تان ایستا ری و شریخی خوبان بہ چاکی
 دانین . وتی بہ کوشن و شورش بہ کن اگرچی لہدمندا وادزانرا کہ کردنی
 آوانہ راہ بہ کن تہ ، آوانہ لہ تارکہ شہویکی انگہ ستہ چاو بیون لہ گول
 ادوش لہ سہر دہو چاوریان روناکی بیانی دہ بی ترا ، لہ گول اوہو زیور و روش
 کہ لہدمستی کو تہ پرستہ گانیان دہ دیت بہ چس وتی ہل دان و ذیلت و دور خستہ و میان
 لہ ولات و بہ چوریکی وحشیانہ بیسیان دہ کمردن .

بہ چاری خوبان دیان دیت مثالان برسی دہ کرین ژنیان لہ برسان رنگ
 ژرد بووہ لہ گول تہوہ ہموی بروایان روز بہ روز لہ زیادتی دابو و عزمیان
 ژیا تہ دہا تہ چرش بروایان تہ دہرہو کہم بی تہوہ نہ تہ چو و تہ بی آوانہی کہ زور کہم
 بیون آموہ آوانہ ہملیون آوش لہ آرای اوہو ناخرشیہ دیتہ یہ کہ بہ تراوہ .
 آموہ اوہ ہراسنی برہانہ کہ ایمہ بہوانوہ وای و ملہ آوان و بہ کردہ و میان
 آزادین ، زور بہ ہیزترین و بروای ایکہ تیمان زیاترہ ولہ لاین سیاسہ تہ ہوہ
 زیاتر آمادہین کہوانہ پی ویستہ ہل سہر بروای بہ ہیسزی خوومان بہرہ
 و سوسیالیستی بروین وتی بکوشین بو بہرہو پی شہوہ بہ چین .
 ایمہ بروایمان وایہ اگر ہات وتی کوشینمان لہ سہر او اسلہ ہو
 کہوتمان لہم رسالہ ہدا اتوانین آموہ بریطانیا سہر بخمین چاکتر لہ دوینی
 و سیمینی بریطانیا سوسیالیستی دہست دہ کہوی .

فلد مارشال کوتوزوف

گهوره سرداریکی ، که ناپلئون شکاند

کوتوزوف که گهوره ترین سهره بانی تاریخه ، له ۱۶ سپتامبری سالی ۱۷۴۳ له شاری « سن پترزبورگ » له دایک بووه . باو کسی له گهوره افسره کانی سبای مهندسی روسیه . و بیایکی فاضل و ادیب بوو ؛ کوره کئی له پاش مردنی دایکی زور خوش دبوست . و کوتوزوفی به و آکارانه که نه بوایه گه نجیبکی نه جیبی روس بیزانی . آشنا کرد . و نه ویش پیایکی . ادهب په رور درهینا .

« میکال کوتوزوف » تحصیلاتی نظامی له آموزشگای « پترزبورگ » ته و او کرد . له سالی ۱۷۶۰ . هاتناو خدمه تی نظام . و له بیینی سالانی ۱۷۶۴ و ۱۷۶۹ . له لهستان سوو . و له وشه رانه دا که له سالی ۱۷۷۰ تا ۱۷۷۴ . به بیینی روسیه و عثمانی ریک کهوت ؛ شرکه تی کرد . و هه ره له شرانده دا چاوبیکی بریستدار کرا . آزانی و کارزانی کوتوزوف زور زوو توجی « سووروف » سرداری گه وره ی روسی چلب کرد ؛ و خوشه و بیستیک له نیوئه و دوو سرداره هانه دی که تا آخرین روزی زیانی « سووروف » ته بر اوه .

کوتوزوف له سالانی پاش شمر ، هاتناو علمی سیاست ، چهن دیک سفیری روس له قسطنطنیه و له پاشان . فرمانداری کل فلانده . و سفیری گه وره ی روسیه له برلن . و مدتیکیش فرمانداری کل « سن پترزبورگ » بوو . له سالی ۱۸۰۳ . که ناپلئون له اروپا دمستی به بدر به ره کانی کرد ، کوتوزوف له روزانی ۱۸ - ۱۹ نوامبری له وساله دا ، به ره له ستیکی گه وره ی له سهره ریگای نه یروبی فرانسه بولای « ون » ساز کرد . و له شه ریکی که له به بیینی روسه کان و فرانسه و کان دمس پیکرا ؛ مسوقیتیکی گه وره ی دمس کهوت . به چهرگی و آزایی کی ؛ له وسه سرداری له نیو هاو خویزه کانی مشهور کرد ؛ له نیو متفقین له وزه مانیش دا آشکرا بوو و له ووی پاش هه بیته . به احترامه وه ناوده بره ، به لام رای کوتوزوف له شیری « اوسترلیتس

دا قبیل ته کرا ، کونوزوف فرمانده کانی متذقینی له روو بسه روو بوونی
 لشکری ناپتون منده کرد ؛ بهلام ومختیگی نهیوانی لهناو زانرا له کندها
 هاو فکریک په پدا سکا ، امشهر سارد بووه ، شه شهرد له دوووه می ده سامبر
 ۱۸۰۵ نه یوان امپراطوری اتریش و روسیه و امپراطوری فرانسه ده لایسا ،
 و له میژودا به شهری سی امپراطور مشهوره ؛ به شکستی روسه کان و
 و اتریشپکان ته و او بوو . و هره نه شهردش دا کونوزوف بر شدار کرا ،
 کونوزوف اسالی ۱۸۰۶ تا ۱۸۱۱ فرمانداری « لپوانی » وه کپنه
 بوو ، و له پاشان به فرماندهی نه پروی روس . له مقابل نه پروی عثمانی هه لپزیر دراه
 و ابو که شهری ۱۸۱۲ دهس بیگرا و نابلتون له لشکریکی بی ماتندی بسه
 ناوی « نه پروی گوره » کر کرده و به لاماری بو روسیه برد .
 له و مخته دا بوو که ده و نه تو میلیتی روسیه به و روله خوشه و پسته ی
 بو به ربه کانی بانک هشت . و به فرماندهی سیای روسیه که نه له برانبر
 نه پروی گوره دا ده کتانه و نه هه لپزارد .
 کونوزوف له « پرودینو » سکا ، بهلام حسی پایه داری و دهاری
 روسینی به و به میژوو و نه هشت له نه چی جهنگ ناهو ویر بیت .
 کونوزوف کتاوه دوا به و نابلتونی بولای مسکو را کیشا ، پانهختی
 چول کرد و فرمانی دا ؛ « شهر ایستا دهس یدم کری !! »
 نه و جار له لشکر کیشی نابلتون ؛ شهری راستی بو روسه کان دهس بیگرا .
 نه وای اهالی روسیه که بویشکبری نه پروی که و ره کوشش و فیدا کاریکی
 زوربان له کار کرد بوو ؛ نه و جار هه ناسه بان هانه و بهر . بوا ناو بردنی نه پروی
 فرانسه وی ؛ پانهختی خوشه و پست و مسکوی که ورمی خویان آگرتی بهردا ،
 روزیک که ناپتون له (کرملین) شهری له په نه چهره هه نا بوو دهر و شاری له ناو
 آگردادیت ؛ هاواری کرد ؛ « له و مملکنه عجیبه دا چاوه نواری هه و شیکم
 بوو ؛ چکه نه و !! » کی بهیری دا دیت که ملتیک پانهختی خوی آورتی بهردا

چهارادیکسی که دره . وچه مباله ییکی «جایه . « ۱
 نابلتون . خوی و نیرو که ی له ناو نه و داره دا که کونوزوف بوی
 دامابووه گرتار دی . و نه و بچند روزه ی که به به شیوی و نگرانی
 له ناو بخوله .یشو آگری مسکودا رایوارد ؛ دهستی آشت بونه و ی بو
 لای کونوزوف دریز کرد . و نامه ییکی له خصوص . دست راگرتن
 له شهر . وامضای قراردادیکسی صلح بوئارد . و ملی و درامیکسی که له
 کونوزوفی یته و نه و بوو ؛

« بومن حتی گوتی کلیمه ی صلح ممنوعه ؛ چه جایه له ولایه نه و قه کردن
 وامضای قه رار داد . !! »

نابلتون که به بگوت . : « من تامسکو پیشروی ده کهم وایه یک
 دوو شهر دا کار دهره ووه « شهری مسکوی که وره ترین شهر یک ناو برد
 که خونی شرکتی تیدا کردوه ، وله ولایه نه ووه له « سنت هلن » به وچوره
 نسوسی ؛

« لهوی فرانسه و بیکان خویان لایقی و ده دست هیتانی پیروزی نشان دا
 له و حاله دا که روسه کان به و راد به که یشن که به شکست ناپلیر مشهور بن . «
 کونوزوف که نه بگوت « شهری مسکو » آخرین پیروزی نابلتونه ؛
 و ختیکی نه بروی که ووه ی . له به د به ختی و له باوش سه رمای سه ختی روسیه دا
 به دهس شهر که رانی غیره نظامی و دهت خوی راگرت و په لاماری نه برد .
 چون رای و ابوو ؛ « ایترا ایستا ده نه قهر افسرو سه ربازی فرانسی و نه و
 ترخه بان نیه که سه ربازیکی روسیان بوله ناو بهری . راه وستن خوبه خو
 له ناو دهچن . و نه بی کوشش بکه بن نه بروی خومان به سلامه تی بگه به نینه ووه
 سنور . «

له و به نه دا . و وظیفه له ناو بردنی نه بروی که ووه . به شهر که رانی
 غیره نظامی به سپردا . نه و از بوون که شه و روز به لاریان و فرانسه و بیکان نه برد

به‌وجار ناپلئون که نه‌و وضه‌می دیت . فه‌راری‌دا له‌خاک‌کی ز روسیه‌بکشینه‌و
 وه‌ی له‌به‌ر برسینه‌ی وسه‌رما ، چی‌وا له‌نهر وکانی نه‌ما یوون و نیزیک‌بوو
 امپراطور خوشی ، بده‌ست ده‌سنگ قزاقه‌و ده‌سنگیر به‌کری .
 نای و نوگرسنگینکی ، که ناپلئون له‌ولسکر کیشیدا چیشنی‌بشنی‌بی
 شکا ، و ابو که‌دیترا له‌چول و بیابانی اروپای ناوه‌ندی د افسر مکراده‌کا
 او افسر ناپلئونی گه‌وره‌به‌که له‌روسیه‌وله‌چهننگ کورتوزوف وسه‌ر باره‌کانی هه‌لانوه‌و
 له‌نهر وی گه‌وره‌ته‌نیاسد هزار سوار ترانین گه‌بان ، ککن ، س
 سه‌ه‌زار نه‌فه‌ران له‌خاک‌کی روسیه‌دا خزی‌له‌باوش مه‌گه‌ه‌اویشنبو .
 ده‌لین ، او کشانه‌و به‌دا روزیک سه‌رداری آراو به‌چه‌رگی فرانسه : (مارشال
 سه) مانده‌وردو به‌پاسی نه‌او له‌تو گه‌روه‌و و نه‌سه‌و به‌نا خرنای لینه
 پیشا پیشی شکنه‌دا له‌شاریک‌کی سه‌وری هاته‌«شارداری» ، لی‌بان برسی تو
 گتی بت ؟ گوتی : « من نه‌روی گه‌ورم ، !!! »

شکست‌کی که کورتوزوف به‌فرانسه‌ویانی‌دا یوو به‌ه‌وی‌قونی‌قه‌لی‌مثنین ؟ .
 ارتیش . پروس . سوئد ؛ نیکه‌ل روسیه‌بوون . به‌لام‌بیابریکی که‌بشنی‌ناپلئونی
 شکاند و له‌ریگای بارزتی‌نیشتمان افتخاراتی سه‌ره‌به‌رزی دس که‌وت ؛
 نتیجه‌ی کاری ناپلئونی چاوی نه‌که‌وت ؛ چوون‌زه‌حه‌تو ده‌ردبه‌ری شهر کاری
 له‌سه‌رداره‌به‌ناوه‌کردبوو . له‌۲۸ آوریل ۱۸۱۳ فه‌تاندی .
 نه‌ور روسیه‌ی شوروی «سه‌و گه‌وره‌پارمی که له‌ریگای نیشتمان
 به‌روه‌ری‌دا نیویانگی شازاده‌بی وه‌ر گرت و خوی هینا‌وانای گه‌ورم‌روه
 کان‌روسیه ؛ « به‌چاوبکی احترام ته‌ماشاده‌کا . و بوته‌وه‌ی ناوی ته‌وقاره‌مانه
 هه‌تا هه‌تابی بت ؛ نیشانیکی به‌وناوه‌و به‌افتخاری ته‌و دیوست کردوو . و
 زور له‌قاره‌مانان له‌وشه‌ری دوایدا به‌وه‌ر گرتنی ته‌ونشانه‌سه‌رافرازبوون .

لال بهم نایینم مه یلی جارانت

مرحوم سیفالتضات
 لال بهم نایینم مه یلی جارانت
 چاونت دل هات له دل دهر که وتم
 چارم له ریی دا له دمهشت و کوان
 دنیا له پیش چاو نهم دو که له
 یسانو ده هانی بسان ده هانم
 بهویش به د بهختی مایه ی نه هانی
 له بهختی ره شه پاش ره شه بابه
 ره فیتی روزیم بادی جه مالت
 و متناغم زینندان عالم لی چاله
 به ستوبه له سر رووی زه ردی نه رهم
 نازیم نامینم بی تو ههل ناکم
 زربوونی روزیم به بونه ی توبه
 بهو بونه ده زیم هه ربویه ماوم
 حیژنمان تیک چوو روزونه گیرا
 سه فطرمش بدمه سرم چا نابی
 حیژنته و باره مک حجت و سول بی
 هه ره حفظک حسن صد جار کوزراوه
 که دیم و ده چین بو خانسه قایه
 ده به انگیش که یشت له سه زمان نه هانت
 به حالی من بی هه کس نوی نه نوی
 ده بی له وده که خاک کی دهر گابی

زور طولی کبشا عزیز هجرانت
 چه قه و ما به وسال له بهر چاو که وتم
 له چیشانی را تا باگی شیبوان
 چاوم هه ره له ریی کانی کوزده له
 سالان هه ره مننگیک مایه جه یانم
 هه ره هاندهات بوو به وسال نه هانی
 شه و گاری دوریت ووشکه سه رمایه
 هه رازی شه یوم فکر و خدیات
 ژینی بهمی نوم ناخوش و تاله
 هه ناسه ی ساردم فره یسکی که رهم
 راست بی بایم عزیز بسرا که م
 شه وانم شین و گریه رو رویه
 هه زدمی هانت به ولی بی داوم
 هیلای شه بروت چونکو نه پیشرا
 روزوشم بی توی قبول نابی
 نویت و روزوی تو یا خود قبول بی
 له چاژه نوریت هه یشم نه ماوه
 زووتر نویسوت له دهی دوایه
 بهو دهی رویی شهوا دهی دپش هانت
 بهوه دو ساله سه حروم له وی
 هه ره کس به ته مای دین و دنیا بی

قیامیده بومه زور له میژ سالسه
 فکر ووه منوه سه وخته طه زه وخته بال
 دل وک آو شه خه لای هه لای
 جیگاو خانه نای شععی بز هانه
 روز له عاسمانی دنیا چاک ده کا
 فهرفی ده گهل روز عه رض و ناسمانه
 بوخوی فهروه به دوسته خاکه
 ابانتر من خوتان به کس مه سپیرن
 چه زخوشه ختمی پاش نوژی شیوان
 نوژی سبه بیان پاش ختمی قورقان
 نه گهر دهبرسی پاشی تم ناره
 حو کمی ده و له نه رو قهت نه گیری
 لایندا خنمان چادری رومش له سر
 چارشیبوان لادا له سر کونای سور
 نیوسینگو مه مکو قه دو بالایان
 به و چاهی زستان ناخوش بهی نو
 باسک ده رخران به روک هه لدران
 ههرومک عاسخانه نه ورو خیابان
 چوار چواروسی سی جوت جوت دینه خوار
 کهون کونین فورینگن پورن
 هه رعیش و به زم شوق و شادیه
 بهر چه م له سه رو پر شو بلون
 حبهش و روم زه نگی شه زیانه
 له دو او ده ستی زو افغان سه بران

روی لی وهر گهیران نویرمان به طاله
 نامینی له وی خوار دنی جه لال
 زه نگی گکو حو ژاری ناسمینی
 شیطان وک شبتان لی می سر که ردانه
 نه و له زبر عه رض دین رونانک ده کا
 دنیا راده نبری مایه می دشمانه
 معنی به ره کهت قهت له نگو ناکا
 خوشو بز سزن رو وهر مه گهیرن
 فهرض و به ره کهت جذب به به شیوان
 له سوری یوسف مال عمران
 حو کمی آزادی اعمالن کراوه
 بیچی بیچنه ووه حجاب هه لگبری
 وک رو زله زهره ورسه زبان هیناده
 ده که و تن سینگو و یاسگی وک بلور
 چه ند جوان دیارن آلو والایان
 هه رزان بوون سپو و هه ناره ایمو
 قه دباریک کران که قه ل هه لخران
 ورشه زرشبانه مانگو نه شبران
 طاوسن بازن شه هین وشعقار
 مامزن آسکی ناسکی چاوشورن
 وک حورین نیری مردنیان نیه
 وک مشکو کافور تیکه ل کراون
 زلف و خال دورو زه دو خردبانه
 سه ر شاه کران بهر چه م هه لکران

بو فوتبال ده جن سيرك و تەينانر
كچو كورتيكەل ھەروەك شەكرو شير
و مرزى دە كەن و زورانى دە گرن
باسك راست دە كەن خو دا دە نوین
تەو جار ھەر كەوتن بسو كور لايقە
زن و پيار وەك بەك زەحمەت بكيشن
سەلاح ھەلگيران سچيل وەر كيران
سەرروتي و مەستی جەلدی و تەردەستی
فوتبال و و مرزى بازدان و بەرش
لە دانشتندا ككلاو تە ماوە
تەوانە مودن بو ھەصرى حاشر
عەبسا و عەمامە كەمپان بەين
نويژ وروژو حيج سەرفطرە وزەكات
بە كیە و خانەقا مەدرسە و مزگەوت
نايشم نويژ و جەمە و اچە مەعت
كوا جەننەى دەرسى مەلای لادى بان
كوا جەلقەى ذكرى دەرويشى غوشى
وا ايچاب دە كا شەورو زەمانە
تەسارخ ھەزارو سەيبدو چار دە

بو توبە ھەر بە توبە دە توانم بکەم ئەنا
گە ورمو گرانوييگەس بى جيو بى مگان
تەنھاو بەرفەرارى ھەربو ھەردە بى
بى ویتە ساندىكى بەتە مەرى دروست دە كەى
ھەرجى بەرى گولانە لە بو ذكرى نوزمان
رەزاقى و ناظرى لە ھەمو جیگە حاضرى
ھەرتە پگە، تە بەدە كەن ھەرزقى تودە خون
جەپوان لە بەخرو بەر بە فریشتان لە سەر سەما

هه چاوبان له توبه هه اومبديان بهنو هه چي غهني و له جره له هه رلا هه داوځا
بودوست و دوزمه كه هه مت بيكهم و ليا د بي نكته و تشخصه بي ايدهت و بهها
موسناجي و محمي توبه نه بي بي نه هه گه و لهي

هه براني و مصفي توبه نه هه گه شيوخ و هه رمه لا
ماسي له هه و قبي توبه له به به براده كه نه شهنا طه بران له هه شقي تو له هه ماداده كه نه سه ما
لطفه له بومه بي جبي شهائيكه دا بي دور بي له ايده هه هه رت ده رديك به بي ده وا
توزياتري له هه چي شه مالاني لي ده كه م ني و لك كه م نه كه م وه كو توبه نه كه م وه ها
ته عرفي توله طه اقه تي فكري مه چو ته ده و لاهصي سبدي مده به هه روه به رمه لافه شه برا
هه كه م بايندي كه ني به كه م نا كرى نه ري

هه كه م فريي بي بدي له هه و چي هه ده ر كرا
زه ريكې نوري توبه كه نه با به پر له نوور رونا كمي روز و مانگي شه و وشو عا بي سه ما
هه لكه ي كه تو چر ايه كي قه نا كوزيتا وه ربه شي ده سوتې هه كه م او و كاله نه و چر ا
ره و دو قولي توبه به كي نه سه به ك سه عه يد آدم كه زا وه هه وه شه بطان وه ده ر خرا
با كم چيه گو نا حم اكه روره يا كه م چونكه هه ميهه پيشه ي توبور دنه و عطا
زورم هه مېده روزي قيامت به هه لوي تو مه عاومه هه له توبه عطا ايمه به عطا
به خصوص شه ليعي اي مه به خوشه ويستنه كه ت

شاپازي هه وه ري هه وشاي شاره كي سه فا
هه زده م سه لاني زور و سلا و بيكي بي ژوماز دباري هه وروحي ياكي تو اي فه خري انبيا
مه قصود له خه لقي عالمي هه رذاتي ياكي تو ه خه لقي هه موطفيلي و هه رتوي كه بانگ كرا
چونه حضور و هاتنه و هت له حظه بيكي گرت

له و چي گه دا مه لك به كليك گه شه ي دو
هات و جو و بيستيو كو تيو زو گه رايه وه * الهه ي ده هه رده له رزي چر اي مالي هه ر گرا
ياش خوان خورن له خوان سه خات هه چي انبيا
وورنكه چني ده ري كه رمت جووله اوليا
توياد شايو ايمه گه دا ياني ده ر كي تو

له هيري گوزه شهت و به خش چي ده كرى ده گه ل گه دا
عه بدم له بو صها به كه پارو ره و ق تون هه رباني آلي به ميت اماماني ربي نوما
بو من كه چوار يار نبي يار و يا وه رن له و دوزه خه م چي غه م به به هه شه م چي اعتنا
له وده م كه هه ر كه م به كه سيكي ده بي نه چات

ايده يده و ده ست به دامه ني دو پينچ ينس عه با
كو ردين و بي كه سين له هه ر لايه ده ر كراه ده ستي و ده م سه ده كه له ويت ايمه لانه دا
دو نيا كه سيچني مؤمنه هه رموت و دات جهه ر

هه ر بومه به له گه ل مه به هه ر ليمه رو و ده دا
به عني ته مولك و ماشه له بومه نه حال و بان بي چاهو بي جهلال بي حال و بي سه لا
له به نه شاو نه ميرو نه سه ر دارو نه و زير نه ها كه سو نه نايب و سه ر تيب نه سو يا.

هەر بەكش و لامل و نو كەرى بىكاته مباله تىك
 نە نە مەر كە زىكى كە و پالى بى و دە بىن
 پالەستوداتو جوابو هرىدان لە پلله كان
 نە دەرسە نە دەرس نە علەو نە صە نە تىك
 آخر بە ذاتى توبە او بىدى نە جاتى مە
 ئور و حىن مؤذنى كوردانە بانگ دەدا
 نو بىر چا ترە نە نووستنى حى على الفلاح
 لە ربيع القانى ۱۳۴۵ دا كە سە حایل

رىز و گز و كە نە لىت و كە ئىفېن و بى نە و!
 نە مە زى و گە و رە بىكى كە بى يان بىر بىن بەنا
 دەست بە مەنانو پشتمە لە زلە گىت نە پا
 خولە لە گەل مە هېندە مە چا و بىك نە كەن ئىنگا
 راضى مە بە لە او مە تى تو مېلە تى فەنا
 هەستىن لە خەو و مەخرىن حى على الصلا
 سەجده و ر كە و غ لايقە مە بەر نە بەر خودا
 لە ربيع القانى ۱۳۴۵ دا كە سە حایل

هە لائو و دە و ر و بىرى بالا و بىان كەردو و فە و بى تى .
 يار كە دىتە مە مەر گە لوو ئەستىرە
 زونا كسى و نى بويا رونى عاسمان
 خوز گەم بە شو و ئى لە درای سېگە لان
 شەرطە شو و ئىم ئە و نە بەس بى
 بە تىرى نازت جە مەر گەم بە را وە
 كۆلە مەرە كەى گۆلە مېلا فە
 زولف و مەكشە و وى روزى كرمە تە و
 لە باغى حوست و مەختى زە كانه
 بەرستەى زولفان دلم نى چىرە
 هەر نالەى مەنە لە دول و نوالان
 كەردە مەز باسكان هەر آش بە تە لە
 هەر تە دارم تە و روو صېجە بى
 خيالى شەمان مابى غەم نابى
 هەر كەس عشقى توى لە مەردانە بى
 ئەوانە شىعەرن غەزەز بە مەركەت
 كۆپىنانى دورىت هەر زەردو ما هە
 بەرى فراقت پشتمى شەكەتەم
 سەربارى دورىت شاعى جە و كەرد
 وەكە مەجنون لە دوت كە و تە كېر و دەشت

سە بىرى وى دە كەن مانگە و ئەستىرە
 كەدى بو كېوى ئە با گە كىرە
 يارم بەرزو لەفان دە گا هە و بىرە
 يارم بىسىرى بى بو مەرە پىرە
 بوچى بە تەنگى لىم دە گرى مېرە
 لە دە و رەى خالان بەزىز بەزىرە
 چراى سەر كۆلەم لە بو رادىرە
 لە قىرى خوتەم هەر بو مەن خىرە
 لە دارو بەردى بە دەس مە پىرە
 ئەك فېتەى شو و وانە دەنگى پل و بىرە
 هەر بە و تە مابەى يارم آشىرە
 زوو و رە مە يەكە بە دو بى و پىرە
 بە تەى زولفانى يار شە وە دىرە
 بى شەك جە بىوانە پىرو پانىرە
 مەخلەت بىتە و و چەشى كۆبىرە
 تەرت و لا بە لا رۇدو هە لىدە
 بە مە رما ددى دە لىى تا و بىرە
 بە تە و تە و رە كە بە هە و رە تىرە
 رە فېقەم گە و رە گە و پلنگە و شىرە

جوار روز بهی تو چومه خاندهقا
 یادی نوم شوغله هر لهوی و لیسره
 بو سر مهرهدهدی پیش نوزان دهجوم
 ریگای زور فور بو به کپوره گیره
 له خدمت شیخی یادم زور کردی
 سه نیو خهتم دا به بهرده زمیره
 فیض و بهره کت وک باران ده رزا
 هر کس به راست بی آخر به خیره
 هر کس ده بهای شیخی دانه بی
 چیزی نهقیه شه پطان بی فیره
 نه گهر ده تهوی دنیا و قیامت
 روی خوت لو ده رکهی ققط وهره گیره
 هاشی نهو ده رکه قعت له دس مده
 نه زو هالی خوت بیسه به پییره
 نیوی شمس الدین روزه که هلدی
 هر وک رجه کجهی هلدی نه و کویره
 بو سهیری دهرو دهرونم خوینه
 بو کانی سبی قریه حکم سویره
 کاتبه بهرد ینه آوی جهبانه
 به کانی قاضی دلم زه نویسه
 کانی له طیفی زنه ی بهر باغی
 کانی گه وهاره مه عده نی زیره
 له بشتگی دنیا تا ککو که له گه
 هلال و به بیبون سوین و شلیره

شینی بباره عاسمان ههه ده گری
 هه وریش ناله نال روی خوی ده بچری
 ناله کیوو دهشت خول وهه ده کا
 گسریانی کیسوان به حران پر ده کا
 داری مبهو باغ به فر دایوشین
 پاک ده لی مهردون کفتیان پوشین
 کهوی کویستانان له قاسبه کهوتن
 بی هوش بون یاخو خویان لی کهوتن
 چیره و زریوهی چورده و چوله که
 نایه نه یان ما هیلانه و هیلکه
 له گل له گل کهوت نهما تهفته قی
 سیروش له سیره و فینوو چه چه قی
 پاک به شیمانن له بو کسر مینی
 بوچ دهاته وه عمرو نه مینی
 باز له شه تاوان قاری لی برا
 دورنای چوماوان زورنای لی درا
 له درزی عه رضی هه و بده دامان
 ئی هوش بوته وه سرریون له سه زمان
 سه زمان بهریان کیله و ره که
 برده بر خویان بی تهقه و ره که
 وو شک بو دوو شک نه و کویری ناراست
 مشت کونی خوی به آوات ده خواست
 بوک که ده بفراند ده وی کسرد ده
 که ریش زه رینی له بیر برده وه
 ماربا بو کهی خوارده خوی ده خول ده گرت
 کویری کونه و نووی ده بهر خوی د کرد
 ربوی که ولی خوی آوژو ده کسرد
 زیشک آرم زوی که ولی موی ده کرد

لائيم ناييم له چياو له رازان
 زبره هه لوپان چريکهي بازاران
 له ين بهردان مان هه سر ساره له
 له ساغو باغچان قهلو قشقه له
 پوشي داپوشي دالدهي پاك بيري
 کهرويشکيش ريشه ي پاك کردو بيري
 بهفري بي وهعهده ره شمانکي بيري
 ره شاتنگو سبي بناکيان سهر بيري
 سهر برا گائين پاتن مانگا بسوره
 به باتي گاران روي گابوره
 شين و کابوره له نسو ره عيه تي
 به پا چوو زنجو نهغي و زه حه نه تي
 روز هه نا شوي کهوره و بچو کيان
 خبزاني ماي کهوره کچو بوزکيان
 خه ريبکن له باغ فخرينو دهردينين
 وه که شهنمي کول آره ق دهرژشن
 آره ق له هه نيان به رين بزميره
 کي دي له عاسمان به روز شه سيره
 له دهوره ي سهر بان دهر و کي هه وري
 وه که مانگي چاره له نيوان هه وري
 که و نه سهر پيلان چاره که ي نو بزي
 که شه هه وري کرد له دهوره ي روزي
 دهمسالي ملبان پشيمدي شاپان
 چنارو لاور لاور چاري به کليان

زولغان لەمەرشان لیک جەرزان پسرژان
 لەتکری جین و ژابون تیک رزان
 زولغان لە دوویان وەك رەشاردەمخشان
 شو بون وەكشوو بەروژ دەدرەمخشان
 بە لەرزە دەچنە پەرزوو جین
 گەرماتە کارمان جەیی بی کەنن
 بو چینه وەیی جوان کە لە کەیی دەگەن
 پولى کەوان وان کە چینهی دەگەن
 پاچ و پیمەرە و ییل لە سەر شاندا
 وەك فوجی حاشر لەزیر فەرماندا
 هیندە لاوازن مەر و مالانسان
 قوربانی ساکری نادری زە کاتبان
 سکا لە بەر کزی هەل تاگری نیری
 مەر مابینی ما ئە مانگا شیری
 لوك جەمبەری بوو مابن مەشە
 سکا گوی رەبەیی گرت گامیشخەختە
 کەلو گامیشیان بوونە بیگ جە کە
 ووشریان پە عەین ییجوی لە گە کە
 لە بەر بی هیزی لە ترسی مەرما
 بشیندیان بەستوون هەوو چل کرا
 بز و مەر پوووت بوون وەك سوورە ساڤە
 مەك دان و دەبگوشت بەك بەلە باقە
 تاپە قیسە شوان لەسەر شەوینی
 مەگەلان چیشاو لە کوی دەنوینی

کوان شنگه بیری لهچیاو کویستانان
 شلقه‌ی مشکه‌پان بهری بیجانان
 قسولیان هه‌لده کهن ده‌لسی بلوره
 سنکیان دهرده‌خه‌ن پارچیک له‌نوره
 هه‌رزی به‌روکیان که‌دین دردی‌ن
 روز له‌هاسمان بو‌عه‌رضی دین
 زولغان لایه‌لا ده‌که‌ن به‌لادا
 روز هه‌وری له‌سهر روی‌خوی و‌لادا
 قه‌دو پالایان وینه‌ی نه‌مامان
 کسی‌دی نه‌مامان بگرن شه‌مامان
 کنوا بیروث‌آغا سه‌رخیلی کوردان
 له‌قوله‌سه‌ئی‌دا بیچی‌بو‌ا‌گویستان
 کوانی سید‌صمد هه‌مه‌ردی ره‌شید
 بو‌ماینیلاغ بیچی به‌ته‌مه‌سید
 له‌گویی به‌تاشی هه‌چادری جوانی
 تیب تیب میوانی سه‌سره‌و جوانی
 کوربه‌م ناییم خیل به‌ره‌و خواران
 ته‌قلق ره‌بازی و هه‌و هه‌وی سواران
 دیهاتی لیکن ده‌ی چادرو هوبانی
 ده‌س ناکه‌وی رونه‌بو چه‌وره‌سانی
 وه‌ده‌س ناکه‌وی ماست بو‌هه‌وینی
 دوی هه‌لگه‌ز به‌وه‌ پابی‌کو‌لینی
 به‌نیر بووه‌ اکسیر شیر آزی‌حه‌یات
 هه‌ر وه‌ک اسکندر کوتینه‌ظولان
 شه‌مالو زربان دایم شه‌ریانه
 آغاوات شرن کرمانج قریانه
 زستانی نه‌وسال‌دیاره‌بینج مانگه *
 مه‌روگیاوکا برا له‌دانگه *
 په‌وشو پالاشو قایش ده‌رکشان *

د-ان به سگاوان وەك وینجەهێ نسوختان
 خسرا بهر مەری له دانگە و خەرشان
 كرماتج دەولەتی پرو پاتسان بوو
 كوچی دی به دی به مانگ و سال بوو
 ئەویش له دەشچو هێشە كوچ مەكەن
 كای سەرەو نوی كەن چوونی زور -بەكەن
 حاملی عبورەو له زور و كەمی
 داتان به گیا و كا له ئیو عەجەمی
 رەبی كاكیشانی وەك كەهكەشانی
 قەطاری وشەتر وەك ئەنەبیرانی
 كای زەرد و رزیو به پیرەمی سورە
 وینجەهێ رەش و شین پێستی سەرەو
 قەبەتی كایە وەك كارە بایە
 بوە قەبۆتی رووح وینجەهێ سەرەو
 باغان دا پێن داران پێزن
 نەجیبو ئەمان كۆنەو له میزن
 حەیفە بایەتی شەش هەزار سال بی
 نوکەری مەلان رووتو رەجال بی
 نوکەری مەلان شەرمە له بو مە
 كۆلان هەل گەڕین به كۆمە كۆمە
 جی دی دوژمنان به خو خوش مەكەن
 بووزوو كەپەنەك بایا پووش مەكەن
 نا كەمی له دەركان كۆزو بلاو بین
 بی مەزن و كەورە سەر بی كۆلو بین

هدر کس آره زوی مالانی هدی
 و جاعی کویری مندالی نهی
 نهو پد به ختیبه له کورد روی دابوو
 له بهر نه خوبندن کوزیان ساوابوو
 واجبه خونندن بودنیاو دینی
 پیغمبر فرموی بوچونی جینی
 به کوهو شانان میللت ده مینن
 بهم زوو گهوران شاندمه کینن
 دهردی دلده کم کورت و کرمانجی
 حسن کرمانجه جی له دیلمانجی
 خسرویش جوانه گاروش منداربوو
 خواردنی فریزو گهلای بنداربوو
 ده گهل غونچه گیان شینیان ده گپرا
 صالح و قادریان له سر ده گپرا
 کهره بوزیشیان له سر و مستایه
 کولی گریانیان له ته و کی دایه
 تازه مالکانی تو داخودا چونن
 توانیش خهریکی فریزو کاکونن
 دلت تهنگ نهی تفاقه هدی
 توی توی توی یاخوداقت نهی
 عمرو عثمان ابوبکری نازدار
 به ناز گوره بن هه نامه چوار یار
 چیرنی فوربانه خوم قوربان ده کم
 چیرنه پیروزی عزیز گیان ده کم
 تاربخ هزارو سبصد و دوازده
 بیستی فروره دین دادو بیداده

سه‌ر گوزه‌شتی من

دلشادی رسولی

به‌هار بو : هه‌روا له یادم ماوه به‌هره و دار گولستان و
چهمهن زار رووی خویان پاکتر شستبو ، جلی خوا کردی جهانبان
له بهر بو ، دونیسا سه‌راسه‌ر شورشو زه‌مزه‌مه‌ی به‌هاری بو .
هه‌ر وا له یادم ماوه : له‌چهمهن زاری ژبانان ته‌ماشای
ده‌ستی به‌روه‌رد کار و زه‌به‌ره‌ی زه‌مانه‌م ده‌سکرد ؛ من‌دال به‌وم
نهم ده‌زانی نه‌و دونیایه تا نه‌و راده‌به نا‌پایه‌داره ، له‌دلی خوم دا
ده‌سکوت : نه‌که‌ر زه‌مانی خدالی و نه‌فایم نی به‌ری ؛ ده‌وره‌ی
جهوانیو مه‌یدانی زینده‌گانی وک ته‌ماننا گاهیه‌کی به‌هار له زیر به‌ی
خوما ده‌ینم ، دلشاد و بی‌به‌روا نه‌هه‌ر ته‌ختی آره‌زو دا داد نیشم .
ده‌وره‌ی جهوانیم هلت . به‌لام له‌هاتی آگادار نه‌به‌وم ، وام ده‌زانی
هه‌ر من‌دالم ، به‌نومیدی دوا روز شاد و سه‌ر گه‌رمی بازی بوم ، نهم
ده‌زانی روزگار به‌سه‌ر گه‌رمی و شادی بازیم بی ده‌کا .
له‌چهمهن‌زاری ژبا داریکم دی شیه‌ی ته‌مال له‌سه‌ره‌خو لقو
بویه سه‌وزه‌گانی ده‌له‌رزاندوه . له‌زیر سایه‌یا چه‌ندان گیان له‌به‌ر به
آسوده‌بی رای ده‌بوارد .

له‌سه‌ر نهم داره مه‌لیک - آفریده‌ی خودایه‌ک - هی‌لانه‌ی
سکرد بو له‌زیر بالی دلسوزی دا جوار بیجوی ته‌شمله ده‌زبان ؛
که‌هه‌مو چاری نه‌و جوار گه‌بانداره جوانانه چاویان به‌رووی دایه‌کو
بایبان ده‌که‌وت آرامو له‌سه‌ره‌خو ده‌که‌وتسه جریسه جریسه ،
بالی بیگوتانه‌یان لیک ده‌دا ، به‌راستی چار نه‌ندازبان چیکای شادی بو ،
ته‌مده‌زانی زه‌به‌ره‌ی زه‌مانه‌هه‌میشه نه‌وانه ده‌گرته‌وه که‌سه‌نحقی نین

چاڭكم له بیره ماوه چی روزنك بوو : بهلام نه ونه دی د زمانه به هسار بوو :
 که زه بره زمهاته دمهستی هم با به دلسوزی له مای نه وانی دی بیجری
 باو کی به کور نه سپارد ، نه وانی دی ته سایمی آهوناسه کورد
 آشیانه دی دانیایان ای روخه ، پشیمان شکا ، هیزان نه ما ، بی پشیمان و
 بی کس که و ته مه پندانی زبان ، دلی شوریده بیان به خه یالیکی
 که ریده وه له نیو دهرای ظلمو زوری نه وه نه ودا نوقوم بو .
 که و ته زیر په پای دایکیان : دایکیشی به دایکی هیزدارو میهرمان
 مفردانه بالی پاریزگاری به سه رارا کیشا به لام بهم بیچوه مه لانه هه بیکه
 دلزارو غمخور ویریندار بوون نه زیر باری بیداد بو زوری آفریدانی
 دست دم زیر فل بوون له نه زمهت بی که سیا لاسارونه سروت هاتبونه
 کور . ورکو جا ان نه ایون بی باکانه نه ماشای دنیا بکهن وسهر
 که رمی بازی بن .

نه وانه دی دل و داوین پاک بوون زوربان خوشه ویشتن به چاو
 بکه و تیان ایشو آزاربان نه دمه ما ، به راستیش هه روا بو دلی نه مهش
 آفریدان نه ونه پاک بوو ره ووشیان نه ونه ندوه خاوین سوو ، بایه ی
 چاوه کانیان نه ونه دمه به ههشتی بو هه ره به دینان آفریده دونا و دانیش توانی
 فهراموش ده کرد .

چونکه له باومشی خورسکاوا که وره بوون ، خورسکاویش
 به شیکه زوری له جوازو به هره ی خوی بی به محشیون ، کاتبکی مشدال
 بوون له میانی خیزانا ده دره و شانه وه ، ایستاکه له میان کورو کجانی
 که رمک و مک مانگه له نیو نه شیران ؛

زوری بی نه چوو په کپک له وی مه لانه باره گاهه ی رابواردنی
 کوچی کوردو جوا به ز بووه .

هه زان بوو : زور به به روشه وه له قهراخ آویک دانیش بووم ، چاوه نوری

آوا بوونی روزم ده کرد ، سرنجم ددها. رووی زمین بهره بهره .
 تاریک دبوو ، بهلام هیشتا شای شو بهسره نیلکهنی آسمان نه کهنبو
 شهالیگی آرام و شاد بهخش لهسره خو به رووی آفریده ده کهوت
 انانی له نشه‌ی جامی خورسکاوا هست ده کسرد ، خاموش و بیهوش
 آگام له محمودی بی زموال نه بوو ، بیرم له دوینی ده کرده و غوته ماشای
 نهوالی ابروشم ده کرد ، ناگاه خه‌پالی به کیک له و سی آفریده‌انه
 واتسا له و دووانه‌ی که ماونه‌وه ، هوش و دلعی داگیر کرد ، دلم
 له‌رزی لهلام نه‌مزانی چو .

ایسواره بو : روز (خور) خه‌ریک بو روی له نیپانخانه‌ی
 خوی ده‌ککرد براده‌ریکم نه‌خوش بو چوبومه احوالبرسی ،
 له ذلی شه‌وان بوم ، ناگاه شه‌رم هه‌ابری شه‌وه‌ی دوینی
 خه‌پالم لی ده‌ککرده‌وه له دووره‌وه راوه‌ستا بو ، ؛ ته‌ماشام
 ده‌کرد : وام زانی بی ده‌که‌نی ، به‌لام وا نه بو ، له کم
 وابو قسم له گهل ده‌کا ، به‌لام به‌راستی لیبوی لیک
 نه دابو ، هست بوم : برچی چه‌ننده بسلاو بو . هوشی
 منیش شه‌وای لی هات ، چاره‌کانی چه‌ننده بلیسه دار بو ، دلی
 منیش شه‌وا به‌سه‌ر بلیسه دان کهوت ، نه‌م زانی بسوچی
 به‌دبته‌ی شه‌م آفریده‌به‌ه وا گهرم دزه‌مانو سور هه‌لکه‌رام ؟
 گیان‌یک‌کی لی ستاندو به‌کیکی دی بی به‌خشم‌نازانم بسوچی له
 به‌رام‌به‌ر شه‌م بیکه‌نینه راسته‌فینه‌ی زیانم ای گوم بو ؟
 نه : شه‌وه بیکه‌نینه نه بو ، تا ایستنا زورم
 بیکه‌نینه دیوه ، به‌لام هیچ که‌ره‌تیک وینه‌ی شه‌م چاره گهرم
 و دلم به‌له‌رزه نه هانوه . !!!
 له‌وروزه‌وه کاربگه‌ریکی معجز آساره‌دلی من دا تأثیری کرد ، رووی

زهردو بی رهنگم وەك گواڤیگی تازه پشكوتوگه شایهوه ، سنوی ماردی
 دام وەك كورەییکی آگرین بریوو له آگر . خهپالم ده كردهوه :
 كبی ههیه خهپال نه كاتهوه ؟ كبی به چاوی بهم چاوه جواوه و بهم بروه
 بهه شنه بگهوی و تهلی دلی نه به ته له ززه ؟ مهر سام بو بوم نه مه مه زانی
 چی باغه و اینك گوانسانی رومه نی آوداوه ! نه و ده سنه چی ده ستیکه شه را نی
 له چاوی نیو نیگای كردهوه نه و ا بهم وینه به مه ستیه مه ست كاره ؟ نه مه زانی
 غونچه یی ده می بوچی وا نهنگ و خون رهنگه ؟ هه ر كه چاوم بی ده كهوت
 دلی برسیم تیر ده بوو ، به راشنی زور خوش دلیك وا به آسانانی
 تسیر بیست .

نهو روزه روشت : هه ر وەك كه شتیکی مهر ده ریا كه به
 پیش چاوا ده روا و به غه بری نشانه ییکی مهر آو هه چی دی له دووای
 خوی به چی نا هیلای ، نه و او بهم چه شته ، چه نه روزی هه چی دیش له
 ته مه نی ایسه تی بهر بوو .

لاسی كرده مه ی دیرین - الة ایلدا قدیمة - مساوی نه و می نه و مه دا
 كه بیدوشم ، شهو بوو : ده سنی بهر و وردگار به رده بکی رهش به مهر
 رووی زه مینا كیشا بوو هاتمه ده ر ، نه انشای آسمانم كرد زور جیوان
 بوو هه ر وەك زه مانه ده سنی له بیداد كاری خوی هه انگری بی و به
 رازانده و نه و می آسمان خه ربك بو بی . به ده و ره ی شارد ا رویشم شه مالیکی
 شاد به خش به رووم كهوت ؛ دام له رزی : رووم كرده شنه ی شه مالو گسوتم :
 نه ی شه مالی شاد به خش تو بیو خودا زو كه بیم بلی بزانی له كام لاوه
 هاترووی چونكه هه ست به و ده كه م بونی آشنایه تیت لیدی .

نه و ا و بهم چه شته شه و و روز سه و وت بوم - نه مه زانی هوی شه مه سه ره
 و ته چی چی به و بوچی و ایقه رازم به لام شه و نه مه ده زانی كه له باره گاهی خودا و نه دی
 داشتیکم هاتو ته دل .

به راستی ساده گوی بی‌خه‌بری به هر میکی زور گه‌وره‌یه ، کایکوی
 به‌رده‌ی نه‌نیشی له‌سه‌ر لاده‌چی شیواویه‌کی بی‌بایان له‌افه‌ریده روو دمداد .
 دلم دوراندیو ، نسهم ده‌زانی ! بهی بهی نه‌وی جاوم به‌افو بی‌ی‌عشق
 به‌کوی له‌افانجه تیره‌ر بیوم ! عاشق بیوم بیی نه‌وی بزائم عشق‌چیبه !
 به‌لام آبا عشق شه‌بری شه‌شتیکی که‌یه ؟
 بهی بیجاو دهم‌دی ، بهی گوی آوازی نه‌رم ده‌یست ، بهی بالو‌په‌ر
 له‌آسمانی خورشه ویتیا دهم‌رم ، به‌راستی زور زوو وه‌به‌ر نیشانه‌ی تیری
 دول‌په‌ر که‌ونم به‌ساده‌گی دلو گیانم له‌سه‌بدانی قوماری خوشه‌ویستیا دوراند .
 له‌سه‌ر نه‌وه‌ج‌اله‌سه‌وه له‌دلدا آوازی آسمانی ده‌خوینمه‌وه و دلشادم .

[یا وطن یا مردنم]

محمد سگلولانی - عطری

باری آستوی دوژمنه‌واهیسی کردوه گه‌ردنم
 ناموی اوژینه‌تاله ! یا وطن . یا مردنم
 ای وطن لو وخته‌وه امرو له‌بیت هاتوته رو
 شیرینی توی که‌وتوته‌بادو مه‌ری توی که‌وتوته‌خو
 دل به‌سازی تو بکیفه رو به‌خوتوسی روی‌تو
 پیم که‌وتی دبعه بلا گه‌ردانی تویی هیچ درو
 وختی اجرای قرله . اوبال به‌تختی گه‌ردنم
 ناموی اوژینه‌تاله . یا وطن یا مردنم
 دوژمن به‌دخو اگر تو به‌دیه‌ی زیری ولات
 دارو برردو خولو خاکم بو به‌کته حاصلات
 به‌کده‌سه‌رداری دنیا تاجی شاهیم که‌ی‌خه‌لات
 شرطه‌تی هلدم له‌تاجت بی‌گینمه روز هه‌لات
 چو ن‌ده‌بی ؟ محکومی تویم ؟ کیج‌بکم بوت گه‌ردنم
 ناموی او ژینه‌تاله یا وطن یا مردنم

لاؤکان گہر روح فداکن بووطن ایستا کہہ
 گریبا آوی حبانی دوزمنت زہرہ عمہ
 خشوہ دردبکی کہدایکی نیشتمانی مرہمہ
 سینگہ کم قہلانی تویی ایوطنن پشمہرگمہ
 زینی من فوربانی تویی جاپلندہ گگردنم
 ناموی اوژینہ نالہ یاوطنن یامردنم
 غم مخو دایکی وطن تسوی مرادت شین اکا
 لاوی تو سرخوشہ اورو پاکی داوای زین اکا
 داعی بالای سوزی تویہ دوزمنت مہرشین اکا
 تینی ظولمی کونی تویہ قلبی من برکین اکا
 ناموی زبردستی دوزمن بیتہ طوقی گگردنم
 ناموی اوژینہ نالہ یاوطنن یامردنم
 حاضریم بو حقلی خاکو آوہکت ای نشتمان
 شہرطہ بیریزم لہبریت خوبی گش روحی روان
 خونہ کم بو تو حلالہ مالیشم ہردو کیان
 یادہ بسی ہیچیان نہین بادوزمنت ہیچکامبان
 دچمہ بر میدانی دوزن جاحلال کہ گگردنم
 ناموی اوژینہ نالہ یاوطنن یامردنم
 ای وطن گرزین ہی حقا کہ تو زینی منی
 ناموی سیری گلستان سوکہ نرینی منی
 آورم بدوہیزی دوزمن چونکہ توتینی منی
 قبلہ کم ایمانہ کم ایمانہ کم دینی منی
 گرتی زنا دہبتم روہہ حاجی گگردنم
 ناموی اوژینہ نالہ یاوطنن یامردنم

★

★ ★

۳۳

ابن دیصان

ابن دیصان حکیمی یناوبانگی کورد به اصلی نژادی پارت بووه و له نیواروپائیان زیاتر به نیوی باردسان گه به اصطلاحی سریانی عبارت له ابن دیصانه نیوبانگی رویشتهه بابی نهمه و دایکی نهرم نیوبوو و پاش و درزی ۱۳۹ میلادی بوشاری ادس هجرتیان کرد و ابن دیصان له و درزی ۱۵۴ له دایک بووه و نیوی وی له نیوی جومی دیصان که له شاری ادس راده بری هاتوه تهویان له دهه باری معنوبادشای ادس به بخور کرد و ده گهل ابگر کوری شه و بادشایه هاوده رس بوو و نجوم و احکامی نجوم لیر بوو .

له سالی ۱۷۹ بودینی نصاری مهیل کرد و به هوی هیستاسب نیوی خلیفه ی نصاری ایسانی هینا و ده گهل عقیده ی ولاتن و اصحاب معرفت و مره یون مخالف بوو ده گهل و هوش طریقه بیکی له تکویندا دامه زانند که بی شباهت به طریقه ی اصحابی معرفت نه بوو و له سالی ۲۲۲ رابرد زانایانی اسلام که آگاداری بکیان له وی بووه ته نیا عقاید وی له بابت خیر و شر و تورو تاریکیه و به بهم هوی به طریقه ی ویان جزوی طریقه کانی ثنویت زانیوه و شه و دانهری طریقه بیکی بوو که مادیکی دریش تاقرونی وسطی ما بوو .

و دوو که وتوانی وی به دو بهش بهش ده بون : بهشیکیان باوه ریان و ابو که نور به اراده ی خوی ده گهل تاریکی تیکهل ده ی تاتاریکی چاککا به لانانوانی لی ی جوی یتهوه به شه که ی دیکه یان باوه ریان و ابوژ که نور چون به عظمت و عقوت تاریکی بی که بی اراده شه وی ده وره دایو به ی بردو خواستی خوی له وی نه جات دا .

و دوا که وتوانی شه و لنده و روانی اسلامیدا له زه و به کانی باطلاقی توانی ژرودا یانی له ناحیه بطایح بیون و له خراسان و چین به جیاداری ده زیان ابن دیصان یان به بشره وی مانی ده زانی و هاوه ده رکوه ی که شه و به تابه تی له شه حکامی نجومیدا ده تی بووه و باوه ری و ابو که موجودات پیره وی قوای ریشه و ساکمه و مدیره بیکن که گهرندان (سیارگان) ن و سه رنویش عبارت له ده ستوریکه که خودا به گهرندان و عناصری داوه و کاری عقول له ده می هبوط بووه ده نان ده - گوری زیانی انسان واسطه به قوانینی طبیعه که سه رنویش له سه روی غلبه ی هه به و آزادی انسان به سنه به و به که ده گهل سه رنویشتی خوی کشکش بکا و هه رجه ند ده توانی به ره نگاری شه ویت .

سوزهی دهر ون

محمد سلولانی عطری

خهراجانی دو زولفی تو شهری ماچینه یاچینه ؟
دو کولمهی گهش له بن چین دا ده کادباری که ماچینه
دلم سهودای هرزی کردله بیستونی جفا ، یارم
دمزانی دل که فراهاده له دووی سهودای شیرینه
له روزی اولی دیتم ! که ژنی من وطن پاکه !
دهبی قوریانی خاکت بی بزی نه و دیده دورینه
که من مجنونی صحرا بوم شهوش ای له به که می عقلم
به سه قیلت مه گورمه دل مه که هم دینونه و دینه
روحم دهر چو له بی روحی بکه روحی به دل ایدل
به سه چه و رو جه فنا که می چیه ؟ هم قایه غمگینه
به هاران و هختی جو باران و وطن حاشا له گولزاران
که تو رو باره کی من بی شنهت گولزاری نه سرینه
به شه رطیکه و وفا که می تو له گولزارت و وطن بونیک
به ده سستی خوت که زه حرم دهی له زارم نامی هه نگوینه
که من دهرم له دوریتو نه بیتم روی و صلی تو
چیه نه و کیشهی عومره ؟ نه بی نه و عومره زه هرینه
له باغانی مرادم دا که سه ربه ست بوم به جار بکک !
وهره سیری طبیعت که قسم چند خوشونه خشینه
له میزه بیری تیزدهر کی فیدای عومره که می کردوه
که ده بریزم له سرخا کو ده که م قوریانی نه وزنه

امروزى مردم پاران به گه پاكو وهرن نوخوا
 تهانا كفن له خويناوا لشم سهوزه و سهرم شينه
 اشم سهوزه له بهر شادى كه خوم دانا له سهرخا كم
 سهرم شينه له داغو دردى طولمى روزى پيشه
 بروتهى دهورى خه ريشته بروتهى زالى زال كو شته
 چه كارى كت حمانه ت كر دجه ده و ريكت له زوى دینه
 ثريات يينه نيو كارو ترازوت يينه بهر مه يدان
 بگيشه ميلكه تى دونيا و بزانه كيه نه ننگينه
 به آواتى هه مو كه سوي به غه يري كوردى بيچاره
 له علمو به هر ديبه شپون! ره يى كوردى يى او ه شدينه ؟
 ده ايم بيلم بهوى سوزهى دهرونه و دل به ما كم من
 له كه ندوبه ند كه تو يى خواهنى نه و دوره ره نكينه
 به لان لازم نه جارى به سه نه و دادو هاواره
 به بيته نهى فلك كه رنى فسه نه و لاوه عطريه

و در گهر او نهى دور و شعره عربيه به كوردى

ذكر تك والسرمح نواهد
 منى ويض الله نند قطمر من دمی
 وددت نقيسل السيف لانهبا
 لعت حبارق ندرك التپسم
 كه نو كى رم له مه يدان الله سينه چيب و جى گيرو
 كه قطرهى خویشى من ده تكاله شمشير يادى نوم بيسرو
 وه كو بهرقى ددانى يى كه نيت شعاع يك لى دام
 نه واريم خوش ماچى كه م كه روانيم بهرقى شمشير بوو
 (امجد عثمانى)

نهم شاعرانه بر ایه کی جزوی که به آوری نیشتمان به رستی دلی کولیو و به
خویناوی چا و نوسبو به تی .

[دیاری خیر و یث]

شکر به کوردان آزادی دریا
آلای سفر بهستی به خیر هه لکریا

بنایه ی له سه شرعی مجنه -
ایزی زه مانه ی صلاح الدینه -

الحمد لله مقصود به حاصل -
تبریک عرض نه کم به گیان و به دل

به موضعه خوشه خاطر م شادن
زیانم گویای مبارک بادن

پیشوای بهرزو هه موو ها و کاران
هه ریه ک بوکاری انتخاب کریان

لاواتی و متن هه مو له جوشن -
بیایه شربت شادی ده نوشن -

به اخلاص بکنن شکرانه ی جبار
ایزن خلاص بوین له ظلم اغیار

آزادین له دهس ناحه کی و فشار
فوت و له نابو ازیت و آزار

من ایزم یاران کار ناته و اووه
بالی کورده کان آواتیان ماوه

نهوان به سه ختی گپروده ی ده ردن
هه ریه ک به ده ردی آواره مردن

مه صلحه وایه نه گپرون قرار
ناوانیش و له خو نه کمه رستگار

ته نیا هوزی کورد مه پادی نین
کوردی ایرانن هه تا خانه کس.

عه ده ی مه پاد باسه ده هزار بی
سه ده هزا چیشن چلون به کاردی

شوربازی اجداد شه گز له بهرته
 کشرتی نفوس تا زیاتر بو
 پیروی فرشیو هم مرامه
 شایری یاران چه انتظارن
 استعداد کرون له کوردانی خاص
 سهر شپوو سفر تاخاکی یانه
 کوردی خور خوره تابه تبه کو
 هه یاغی و سارال تابه قاتقالی
 زندی مندی له کور و ورزبار
 کوردی له گهل کوردی سربوان
 اصل و نتمان که هه ورامانه
 له بهریدعت و ظلمی بیگته
 کوردی ژوره و کوردیکی پاکن
 له کلترزان تابه گاورو
 گنگی سورسوری مرده مو دارن
 له چرو آوری تاخاکی لیلاخ
 له سپنوا دنابه کلیاتی
 جوانرو سنجاو پاورو روانس
 هه وشار کروس تابه مبربان
 شاری باصفای سنی اردلان
 ایزی هم شاره و الهی نشینه
 ایزی هم شاره بوکی شارانه
 نه طانی مه ره و می نازمه
 ده رگو دیواری پرله دو پیشکه
 باهوش له ودا به شهوق ده خو بنی
 کرماتشان جیگی نو شیر وانه
 اشهد و پناه شاری ته واره
 کوردی ژوردوی ملولو ماتن
 شه گز ناژان کوردی خاص کامه

وسعتی خا کو جمعیت شرطه
 اساس دولت بهر ره رار تریو
 وخت بگر تو و عدهی اهدامه
 بی آلاهی رحمت امیدوارن
 آزادبون جسد قومی الخناس
 ماوون چه مانی مانی نه مانه
 آوامیان نیه نه شه وونه رو
 رفیقان هه و پشیوو تالی
 اسرین مرزون چون سیلی بهار
 هه و آواره هه و سهر گوردان
 خا که پاکه که بی سره ی چوانه
 باغ و دبهانی به کور ویرانه
 له زبر چپاله ی عده هالاکن
 دادو فریاده هه واره و رورو
 شیخ اسمعیلی له کیان بزارن
 خالیان نیه له بهر آخ و داخ
 گرفتارین و بی نوانی -
 له بهرنداری پاکیان دهر به دهر
 دهر به به چوری ماتو په زیشان
 شین و زار بشن بی خان احمدخان
 یاد کز بکی کوردی پیشینه
 نشته نه که بی حه یقه ویرانه
 طاق و سرطانی هه و شکوه
 طالارم کانی میدانه مشکه
 شه شه هه کور به به چکه هه لهدینی
 نو شیر ووا نیش هه ره له خومانه
 صد جبهف شه وشاره بی صاحب ماوه
 له بهر ناحق واهی و لاتی
 کوردی مایه ده شه مشهوری عامه

کوردستان

بلاو کهره ویدی بیرری حزبی دیبه کراتی کوردستان
 ن: سوواریکی کنده بی ، کومه لایه تی ، سیاسییه یه
 هه زمانگی جاریان بلاو ده کرینه وه

ژماره ۴ سالی یکم مانگی بانمار مه ۱۹۴۶

۱- نانی کورد	سید محمدی حمدی
۲- سوواریکی	مرحوم سیف القضاة
۳- سوواریکی	انوری دلروز
۴- سوواریکی	عزت مولوی
۵- سوواریکی	دانیادی رسولی
۶- سوواریکی	وردی
۷- سوواریکی	گولانی
۸- سوواریکی	گولانی
۹- سوواریکی	هزار
۱۰- سوواریکی	هجن
۱۱- سوواریکی	عزت مولوی
۱۲- سوواریکی	عزت مولوی
۱۳- سوواریکی	سید محمدی حمدی

و مولانی و سید خورشید و خورشید و خورشید و خورشید

میاپاد - چاپخانه ی کوردستان

ای پیک روحانی بگر باحضرت (سیف القضا)
ای نور مشکاة قضا ای خاندان افتخار
ای مرکز فضل و کرم ای مرکز عزم و هم
ای صاحب سیف و قام ای مدد عز و وقار
(کوکبی)

زانایانی کورد

شاعره، میللی به ناویانگا حضرت ابوالحسن سیف قاضی

(به هوی ۷۲مین سالی له دایک بوونی) سید محمد حمیدی

یه کی له زبانی هه زه زلی نه

چهرخی دواهی زانستو ادب به تابه تی ادبیاتی کوردی له دهس چوونی هونریکی بلیند پایه و بهرز حضرتی ابوالحسن سیف قاضی به که نیربانگی به سیف الفضل روستوو و نه روزی روناکی ادبیاته که له کناری آسمانی کوردستان روزهلان دره وشیه و هه لایوو و به نوری دانش و زانستی خوی عالمی ههرو ادبیتی روناک کردوو و نه نیا مایه ی سه به رزی و شانزی کوردستانی هه کریانه به لکو به بونه ی رولیکی واکه دایکی گیتی له پیدا کردنی وینه یی رژی ده کابووی دهی کنه موو کوردستانی گه وره بی ی بنازی .

رووناکی دلو لطافتی طبع و ووردی معنویاتی الفاظ و شیرینی ووتارده گهل تیزی زهر و زیره کی وهستی نوع به رستی و به رزی گیان و اخلاق سیف الفضل له نیب زانایان و گه وره گه ورانی زمانی خوبدا ئی وینه کردوو .

سیک وشیه ی سیف زور عامه و ستایانه و ده گهل چوانتر کلام به رانه بری ده کرد . اشعاری دلرفینی و آوداری و بی ده گهل مضامینی نوی و سودمند هه است حکامدا وک پولاو نهرو و انیدا وک آو وابه به تزیه تی اشعاری دلچسپ و میللی گانی که مایه ی ووریا بوونه و هه کومهل و هوشیار بوونه ی کورده .

ابوالحسن سیف قاضی کوری میرزا ابوالقاسم قاضی نه هه هه می مانگی پانه هه [اردیبهشت | ی ۱۲۵۵ شمسی به رانه بری چوارمی و بیع لسانی ۱۲۹۳ قمری له شاری مهاباد له دایک بوو . نه داته له به مالهی قاضی و نه و نه دی ایبه ده زانین نه خانواده له مهابادیدا بجهن چهر خیکه نیو به ده زه و و و جیگای ریک خستن و پیک هه بنانی اموری قضاتی و عرفی و به لکو به هیزی باسکو له هه راگری حقوقی ده لکی به تابه تی دانسته وانی مهاباد بوون و کاربان هه ر قضاوت بوو گه لی جار و ابووه که له لاین عشقاری ده رو به رو یا حکومه تی هه ده راز له مهاباد هه ره شه کراوه و له نی نه خانواده هه نگاوی پیاو متیان هه لینه و و مهابادیان له به لاماری در ژمنه کان به ناداوه .

۱

مرحومی سیف له خدمت مه لاشفیح و مه لاجسن کوری قزلبچی و مه لاصالحی
 سه رده رایانی علومی معقول و معقولی خویندوه و پاش ته واوی بوونی خوشیدن
 به قضاوت خه ریک ده بوو . زوروسته می ملوز مسو بله و و زه کانی ده گول
 نه نه می کورد دایه چاوی خوی دیوه و له جه رگوه ناوی کار کردوه . چا
 دلی کواپوه و بی خاونه و بهریشانی و بلاوبه تی و سه ر کزج و هه زاری
 کورده کانی له اشعاری ملی خویدا تواندوه .

سیف القضاة له کوتی اشعاری کوردی و فارسی دا زور ماهر بوو
 هینی اشعاری ملی خوی دلی نیشتمان بهرستانی وه گول دینا پاویکی زیره ک
 ونی گه پیشنو وزانا و نیشتمان بهر و بوو له کن هه و صنفیک محترم و
 خوشه و بست نه ماشا ده کرا ته واوی ته مه نی خوی به شرافت و نیشتمان بهرستی
 را وارد تاله روز آوی جه ونه می ری به نسدان (بهن) ی ۱۳۲۲ شمسی
 مطابق ۱۲ صفر ۱۳۶۴ قمری ته مه نی هه قسا سالی دا دنیای وداع کرد
 و کس و کار و نیشتمان بهر و مه کانی به بیس کجاری خه مناک کرد .

له و ختی کدا که المانی نازی له خا کی روسیه می شوه وری ده ر کرا بوو و روز
 به روز مملکه دا گیر کراوه کانی اروپا پان له چه ننگ دیشانه ده ری و پشناو
 پشت بو برابن ده کشانه و مه مرحوم سیف هم بهرسته شعرا هی که له زیره و به
 دینه بهر چا و له ده ی رمضانی ۱۳۶۳ عفر به داله بابت به زمانی به روز و به نه خوشی آرایه نی
 روسه کان و احوالی کورده کان و سته می بله و زه کان هه تبه سته و کسه و بده چی
 آخرین به سیه شعرا ک بیت کانه و مرحومه له عسری خویدا فخره و به تی :

بو ملتی ضعیف هو مید و هه ناویسه

اورو حسن بیامی دعا ووسلاوبه بو ملت رشید پشای بش خوراویسه
 کان عدالت و وه کویکوو برابته زحمت کیشویکار چه زن یا پساویسه
 هر علم و صنعت له کن و آن رواج بی بیند ره دوا هه ند بو ملکی کراویسه

تا روس بمینی له تاریخ عالمه
 مخصوص له پوهنه رن نرو افسران وان
 هر يك به روزمره كه شیرن چه نیرچه می
 پومد حیان بهه كه کسی بیكسان اون
 كار به دهستی خوینتی هرملتی كه بی
 قنقازو او یزبگو مکه تفلیس و ایروان
 هر كس بملك و ملتی خوی شاد و راضیه
 دنیا توای چاوی له تانك و تفنگی وان
 گوی سبقتی رفاندوه او رو له عالمی
 روی كرده هر سپایكی محوی دكاتوه
 المان كه لاف گوری لیدالرا نشت وان
 هر جیگیكی كه تی بروز می و پاش دره
 گیراوه شاركانی دنازی بفتحی وان
 اوسر كنه كه دوینی لترسی دلرزی عزیز
 هر دولتیكی كه گرتی بخویناوی ملتی
 بدبختیو شكست و دلیلی كه هاته رپی
 كاله دره جی بی نیرا چرگیش برا
 اوفتجی كرا له آتالین همگرا و ان
 جی حمل پانسه او رو اروپا بیانسوه
 كوردان كه هاتو چوده كن او رو به پرچكی
 روزنامكانی تركی له توریزی دایمن
 خو كورد و فارس هر دو برای دایك و بایك
 له و چورو ظلم و زحمت ددری به كوردكان
 پیمكی به پاشاوو وکیل و نخست وزیر
 هر كورده خوزین خالص ایرانی پاكی بی
 ماموری حیزو بی شرف و خائنی وطن
 سرتیبه شیت هوشی كریكی تو او نیه
 نمخویندوه له ناصر و خسرو شكایتی

۳

به پداغیش كه سوره به خوین رزاویه
 نك غیش و نوش و لذت و شیر و كه كاویه
 بو قملی داخرا و بلك درخراویه
 بو ملت ضعیف هر لمبد هه ناویه
 سردادین له بویه سدری كس نه ماویه
 تاجیک و تات و قرغزو قهر و سراویه
 آزادی سرریحوی و هه پیدراویه
 طیاره بوم و از درو زبیلین و داویه
 فخری رفیقان بقتونی توایسه
 فتح و ظفر لپسه به بزلی بر اوویه
 پشتمی شكا نشانه صلیبی شكایه
 پسا سوری شكایو قون در اوویه
 سر برزیكی مایی سری بیكلاویه
 او رو كه بوته مخرو هر قاوه قاویه
 گبر او لیبی بزور و روی كركدر اوویه
 نیزانی مدعی له خیالانی خاویه
 كوته هلاکت و غرغره كاری كراویه
 درچو بهاری دژمن و توفی زراویه
 ژاپون له ترسی وانه له چین چاوه چاویه
 نیشتمان زمانی وانه به اطری در اوویه
 بوچ هر له كوردی دردی دل تنگه ناویه
 و كيك نیی لبرچی بش و نان و آویه
 مانیان نمانه ژینگی سگ تیریاویه
 آوری دكوردی دن بهه حال بلاویه
 نیکر دوه به ترك و غرب تیکلاویه
 راپورت و بددها بدرو چونكه داویه
 تهدید دكا بگشتنی اودم گواویه
 زیرو و حمه رشیده سری بند و پاویه

بیرحمی بدنهادی له گل کوری تابکی بس بی اوئده فرق و جدایی چه ناویه
 آسویی برامیه کسوی خایی مالی خوبی نك بیته ژیرچیو کسه نیتی در او یسه
 سه رسوخزم باغی آرزو نیسزیکه بیته بهن هزار همید تینوه وختی شواویه
 هر کس که رشیدی هووه سی مالی خوبی ده کا نوویکه زور لمیسزه باغ دا چتاویه
 اخلاق خلك و خویندنو دینداری اتحاد خدیو جلدی چاکه نلین ساوه ساویه
 هرگز حق زبان نیسه پیای بیسواذ چاو سوری خوی نیندروطنی بی بر او یسه
 بزمان دایک خویندن ونوسین بونه بی او ملت قدیم زمان بستر او یسه
 حب وطن نشانه بی ابعانه کوره دکان نیشتمانی نیوه ژینی به بیچی کلاویه
 مرد چاکه او که سری دانی لری وطن باکی نیسی تفاق وله داری چقاویه
 مندالکان یسره بون دایک نیشتمان هریک به لا یسکا نیسی به بخل او یسه
 جیرا نکت به آرزوی کونی خوی گهی کسه جیرانی کی دی لوی لیر او یسه
 بوسر له من بخوازم شیرو کیشک نیشتمان نیجه بسر زمان بکردی گسراویه
 هورایی و جلالی بوسغنان و ساوه چیرن سا بلاغی بوته یراز ریچک در او یسه
 مر کز له نیرچی هدی نیرسی له حالی وان کی دی بغیر کوردی وطن در کراویه
 میوان بخیر هیئته ابو کوردی بوته دون درک آوضاو سفره پسر و راخراویه
 سرفزنی بوژدوتی کچ کوردی نابوی دمین دادراو سر پیچراویه
 اینجیکی داخراو کراسیکی سر له بر دسعال و شالی پشت شلو بادراویه
 قول منکراو کراسی به پشتیند بداکراو چارشو له شاز و زلف بلاذا کراویه
 بوسینگ و بادک روت اویدی بوته قوت روح بولسو آل و برجم کال و بر او یسه
 گردن بلند و سنگ و کفل هنیه بازویور باریک و شوش قامت و قد چاو نو او یسه
 کیزانی جران عیله خیلی دیودرون آسکن لیسک و سوره قرنک شتاویه
 سنجاع و کجل بر فکیو بره و ریسه سر ماینی کجیل عیالی رخت لیدراویه
 کیزونکان سواد بکسه لنیو بار و شتران شستیرکان کش له جهوا را کشاویه
 ایسه کون لکیو و دران دا که دیودچن له و طاوسی سایه پرور و تیدیه تویه
 ایسه خریک تون تمش جیشت و نانوخوان نهولوی سور و بودرو فروکل دچاویه
 یسه شریک زحمت و کار و مرارتین او حکمران میرد له ژمر دس کلاویه
 امرچی کسم نصیحه عین حقیقه نك صحبت و جفنگه ملین چاور او یسه
 اوشعره لایق لیریکن ججیلکان یادم بکن بخیر و دعام یو کراویه
 سیزدهم ذیحجه الحرام در قریه زرین نوشته شد اول سیف القضاة قاضی شمسی

۱۳۲۳
 ۴

سوسیالیستی علمی

سوسیالیستی نه‌گه‌یسته راده‌ی بلیندی و ته‌واوی ، تاک‌و بیته‌وه مذهبکی سر به‌خو و نظریکی دورست و تیک چه‌قی بو شوه‌ی پارقیکی عیاضی له‌سر بنا‌ه‌ی دورست بکریت و به‌گوره‌ه‌وه پیلانی عملی داینری بواصلاحی ژبانی اقتصادی و کومه‌لایه‌تی الا پاش درک‌ه‌وتتی « کارل مارکس » واستناد به‌لی کولینه‌وه علمی و هه‌ول و ته‌قلای تنظیمی به‌یاره‌تی « فردریک انگلس » ((کارل‌مارکس)) له‌سال ۱۸۱۸ له‌شاری ((تریر)) له‌ولای ((راین)) له‌الماتیا له‌دایک بوه . بایرانی له‌سر آیینی جوو بوون بلام باوکی له‌سال ۱۹۲۸ آینی مسیحی گزوتوه و پاوه‌ری لی‌کردوه کارل‌مارکس له‌لسه‌ر پاوه‌ری ((پرولتاری)) آنگوره‌بو . په‌قوتابخانه‌ی مزنی ((بون)) و ((برلین)) حقوق و فلسفه‌ی خویندوه پاش نواد کردنی خویندنی بیری له‌وه‌بو بیته ماموستای حاهه‌ی براین بلام بیری شورشی خوی و نه‌بو له‌کول له‌م‌جوره کاره ریک بکه‌وی ، وازی لی‌هینا دمستی کرده‌کاری روزنامه‌چیتی ، و تخریری روزنامه‌ی ((راین)) ی ده‌عه‌ده‌ی خوی و هرگرت ، بلام زوری بی‌ته‌جو له‌لاین مراقبه‌وه روزنامه‌کی داخسترا . له‌سال ۱۸۴۲ بوپاریس جو له‌وی ((فردریک انگلس)) ی ناسی ، له‌پاشا بوپایه‌نه‌ختی باجیکا (بروکسل) جو به‌لام له‌وی ده‌رکرا چونکه پروبوگانده‌ی سوسیالیستی بلاوده کرده‌وه . دوباره بوپاریس گه‌را به‌وه تاک‌و دانیشتنی هم شاره‌شی لی‌قه‌ده‌خه‌کرا ، پاش شورشی ۱۸۴۸ که‌ده‌رباره‌ی لی‌خستنی پادشای فرانسه (لوئیس فلیپ) بو که‌عه‌دی جمهوریتی فرانسای دوهمی کرده‌وه له‌م جه‌له‌وه کارل‌مارکس پاریسی به‌چی هبشت بو « لندن » روشت و له‌وی تاک‌و مردنی له‌سال ۱۸۸۲ چی‌نشین بو کارل‌مارکس له‌لوندرا هه‌مو وختی خوی له‌کتیبخانه‌ی [عه‌تیقه‌خانه‌ی برشانی] به‌خویندن نسوین راده‌بوارد . له‌سال ۱۸۵۹

جزمی بیکنه می کنیه : پابه که می « سه رمایه » له چاپ دا که فردر بیک
 انگلیس باش مردنی مارکس جزمی دوهم و سبه می چاپ کرد . هر
 وا بیرری مارکس بلاو بووه . بلام به تایه تی باش دهره یانی مائیفاسنی
 کومونیستی (یسانی شروعی) ننه له سالی ۱۸۴۷ به یاریده دانی انگلس
 نوسی ، تاگو بیسته بهرنامه می (کومه له می کومونیستی) که نه و جه له
 به یاریس دروست بوو . هم نامه به بیرری مارکس و به هیزی لی کار کرد
 نوو و دورستی اسلوبی به چاکسی نشان نه دا . بی گومان نه . باشترین
 مرجعه بوئیکه بشنی نغری می (مائربالیزی ۱۰ مارکس و نوره می
 کومونیستی)

مهمترین کاری مارکس له لندن دروست کردنی کومه له می
 (اترناسیونالی کار که ران بو) که له سالی ۱۸۶۴ دروست کرا و به ناری
 اترناسیونالی یکه هم ناسرا وه بو به اساس جولانه می سوسیالیستی کیتی .
 بلام له سالی ۱۸۸۲ هم کومه له به له بهر رنگ نه که وتی مارکس و یانگونین
 تیک جو .

هیچ گومانی نه که مارکس به بهترین شخصینه له هه وو
 میزوی جولانه می سوسیالیستی به گور می زانی بی هه منا و نه کاردا
 ماندی نه بونی ، مارکس له گوره ترین زانایانی اتماده وله هه موان
 بیره وهر و دوور دینیر بو .

کارل ماکس یزی فلسفی له هیکل و بیرری سوسیالیستی
 له فیلسوفی الهانی فویرباخ وهر گرتوه ، بلام مارکس له سه ر
 پیری هم دو نوسره نروشت به هیکل له زور شنا بهروره کی

« ۱ » تهه می حاشیه می لاپه ره ۸ بیکن

بیری نهوان روپشت . کارل ماسکس نساوکی نظریاتی « دبلکی هی هیکل ۱ » و ماتریالیزی فور باخ « و مرگرت و بهانکی فره دا یعنی راستی ای دهرهینسا و وازی له نازاشنی هینا ، آمانچی مارکس هرره کو له مانیفاشنی دیسار ده گریٹ ، تنظیمی چینی کار گه رانه « پرولیتاریا » بو سه وهی بینه پیشرویی کومه لایه نی و بکانه حکمرسی حکم و هه مو وسائلی اتاجی و ولات بخشانه زبردهستی دولت ، و له آئی گواشته وه له کومه لایه نی که ونه وه بو شم جوره کومه لایه پیوسته چینی پرولیتاریا

دیکتاتوره به کار بینیت و خودانی اراضی له دهست تا که بیاو دهرینیت و خریدی پره و ژور به گورهی دهوله هه مندی و هر بگریٹ و حقی میرات و هر گرتن نیک بدات ، و دامانی مهاجر و دوزمن دا گیر بکات ، و اعتمادی دارایی له بانکیککی مرکزی دولت بهلیت ، و دهستی دربر بکاته هر هه مو وسائلی نقل ، و کارخانه دروست بکات ، و بو بهری هه در دخوا ردن کاری به پارمینی دروست بکات ، و یو پستی کار کردن بو هه مسوان به کار بینیت ، و جیساوازی له میانی کووند و شمار دا نه هلمت ،

(۱) پرولیتاریا . چینی شم کار گه رانه به که ته نیا به فروشتنی هیزی دهستی خویان ده زین .

و خوبندن نویسن بوهه موان و به لاش نكرت ، شمانه و گهلی اصلاحی بیویستی تر
وه گورینی نظامی اقتصادی کون .

ههروا ایبه گهلیك به بیزو نه چین نه گهر و ایزانین نه کارانهی
اصلاحی و شورشی مانای ووتائی « مارکسیهت » ده دت . مارکس له به برنامه به
ویستی بیلانی عملی بیویست له نیوهی به رانی چه رخی نوزدهمین دیار بکات
کارل مارکس به لی کولینه ووهی اوضاعی شوجهله گه شته شه ماماچانهی
باسکراو ، یلام نویسیالیستی علمی مارکس نابسته تیت به جورتنکی وا له هه
موکاتیگدا بوهه و وضیک شه کارانه و شه لی کولینه ووهی مارکس کردونی
دوباره بکرته ووه بو اصلاحی کومه لایك به هه بیج جوریک له اوضاعی کومه
لایهتی سالانی ۱۸۴۸ و ۱۸۶۷ ناکات .

باشترین نت له مارکسیهت شه ووه به گه نه نظریه بیکی زندوه تصور
ده کات به تصور کردنی کومه لایهتی ، ودلی کولینه ووه نوی ده کرته ووه بوهه
موجوره زمانیک و اوضاعیک ، و هه ووه حاله تیک به تاپه تی مصالحه ده کات
پاشلی کولینه ووه بیکی غلغی و استناد به زانین شه عوامله که تاثیر لی ده کات .

کهواته مارکسیهت پیش هه موشتک ریگابه کی تاپه تیه له لی کولینه .
وهی مسائلی کومه لایهتی ، شه موجوره ریگابهش له اساسه ووه ده گوتری که
ریگابه کی ره ووه و تصوریه و استناد له سه ر فلسفه ی میزوی تاپه تی ده کات
شه به که به میزوی ماتریالزم ، یان ماتریالزمی دایله کتیک (۱) ناسراوه .

ههروا مارکیزم و ابروا ده کات که هه مو مظاهری زیانی آدهمیزاد
به شروطی زیانی اقتصادی ووه به سراوه ووه تاپه تی به سراوی ریگای انتاج و
گورینی ، کارل مارکس له که تیبی (بشوس فلسفه) ده لیت چو زینی کومه لایهتی
به سرانیک به هیز به سراوه به هیزی انتاج . و هه ر چه نده آدهمیزاد بگاته
انتاجی نوی ، ریگای نوی ده بته ووه ، ریگای کونی ده گوری وله اسلوبی
زیاندا به گوروی راده ی گورینی ریگای انتاج کومه لایهتی ههنگاوی
گورینی نه یینی .

(۱) دایله کتیک ، ووته بیکی یونانیه له ووتی دایلیکو ووه گیراوه مانای
منافسه و مجده له یه . دایله کتیک مارکس وچه نظری هه مو حزبانی
مارکس و لینه .

کتاب

ع . مولوی

ہم موضوعہ راجع بہ تحقیق کہ انسان ہیچ وخت لہر وقت وھاو نشینی وی تیرنایی وھہر ئەندازہ لہگہل ئەوی رای پوری بہعبار قازانچ چیدی پی ناگہا ئەوروقہ چاکش کتیبہ کتیبی چاک خەزینی کہ کہھەرئوع بیرو فکریکی چاک کہزمانہ پەرورسہ دایی دەوی دایہ کتیب چاکترین ھەم دەمی تەنیاہ وە آشنای وەختی بی کہسہ کتیب رەسقی کی خوشەوبستہ کہانسان دایما لەوی فایدہ دەبا شتیکہ کہزانست و جوانی دەوی وانێ کہلە ھەر کہمی دەتوانی بە آرزوی خەوی بەشیکێ لہوی وەچەنگ کہوی آیاھتا ابستا ھیچ نیندراوہ کہدارک تەواوی سالی ھەر فصلان مینوی تەرۆ تازە دایی یادەتوانی کسکی پیدا بکەئ کہ چەند سەدسال زیانی بویی وەتەواوی زەوی و ھەردی گسرنی عجایبات و وقایعی زمانەئ بەتەواوی دیتیی بەخورایی بوتوی نقل کا و بیگیری تەوہ و دوستیکی وادەتوانی نشان بەدی کہ ھەرچوریک لہگہل ئەوی ماملەسکەئ دلی نەئیشی وەدایما لہگہل یگروو وەفاداریی بەلی ئەودارہ بەوجورہ وئەو کہسہ بەو طەرزہ وئەو دوستہ بەوتەوہ کتیبہ ! کہ دایما دەبەر دەستی ئودایہ کتیب فایدہ دەگیننی و تەمەئ فایدەئ لہ کہسەئ نە امانتەئ رادەگری بەئی وەئی خیانەتی بکا ھەمو ئەووع زانای دەخوی دا رادەگری ھەر کہسەئ بیەوی پیش کہشی دە کا علمی بلاو دە کاتەوہ ھەم دەئەئ کہ کہ ہیچ وخت نانوی زانین و کہمالی رابردوان و حاضران بەمەدە گەئینی کتیب آئینہ و سینماپە کہ کہتە وای عجایبات و جوانی طبیعت دەوی دا دیارہ وەختی نارەختی و خەالی بلاو دلخوشی پیاو دەدانەوہ و تائیراتی روخی کہم دە کا خەوتحالی لہجی دی دادەئ تەماشاکردنی کتیبی افکاری مە بەامسرازی داپوشراوی آسمانوزەوی دەرباو کیو آشنادە کا و بەئی ناخوشی و اذیتی سەفەری تەواوی اموضاعی دنیا لہبەرچاوی پیاوی رادبرینی و بەئی وەئی گەیلو وەختی خومان خەرچ بکەئ لہزور شتی ووردی زمانەئ آگاداران دە کا و بەخوبندەئوی وی

له تجربیانی ژا بردوان باخه برده بین کتیبیش نه فو نه یان له بهین دا هسه به
 هیند بکیان قزانجیان که مه وه گوشه کر که شیرینه اهما به تنی به وی
 ناتوانی بزی بهمه رحاله هه رنوسراویک و کتیبیک که بو تو بالا هه ن بزردری
 ده بی خوینده وهی نه وی فکری پیای بیاید کار نه وه فی بی بد ا وسه رمه شقی
 زمانی له دنیای مه و رودا به جوانی نشان دا

قسه ی پیاوانی که وره وتی که یشتو ع مولوی

۱ زبان و خوشی بوی له مردنیش مه ترسن که سیکلی له ره رگ بترسی له
 بهختیاری و ژبان شیرن بی به شه دکترو هوفلانند
 ۲ نهی ره ئیسی بنه مالان نه گهر بو مندالی خوتان فرهنگی بزی ده کار بی ن
 سه ره ابیکلی بو ان به جی دبان که هه بچوه سخت له بیرناچی ویکتور بوشه
 ۳ چا که بکه ن وده سنی خه لگی بگرن روزیک دی که هه ردی ایچه له سه ر
 خوی ده ر ده کا نه نیا ده ولتو دا هاتیک که له و دو زیادا به کار بیت نه و چا کانه به
 که نه ورو له گه ل اشخاصی مه تحق ده ی کین - ویکتور هوگو
 ۴ - ده گیر نه وه که له سقراطی نه که میان پرسی بوجی هینده له
 خوراک خواردنی دا خودداری ده که ی وه که م ده خوی کوتی چونکوده وی
 که یشتوم که خواردن بوژیانی به نه زیان بو خواردنی .
 وهختیکلی دی لیبان پرسی بوجی که م قسان ده که ی کوتی خدای
 تعالی زبانیکو دو گیوی به انسانی داوه مانای نه وه به : زور بی که م بلی .

منو ئەو

لەدوایەر گفتگویەکم نەبێت ئەی سێنە انفسانی
لە لیوی بیکەن بیکم نەدی ، ئەی دێدە گەریانی
پاژیوو : ای خەزان گەلای دارو چەمەن زاری زەر دەهه لگه رانده بو
نە و فراند بوو دویا سەر سەر دلسوزانە خوی نشان دەدا ، کاتیکی چاوەندازی
ایر و وارو چەمەن زارم دەهاتە پیش چاو و له گەل شورش و زەمسزەمەیی
بەهاری بەر آوێردم دە کرد زوو پوم دەزاندرای کە پیران بە چەو و ئەیک
و ناچە رادەبیک بووروزانی جوانی ئەفسوس دەخون .
شەو بو : شاری ساپلاخ سەر سەر بەر دەبیککی رەشی بەرەرا
هەلکیشرا بو وەك دلی بەد یتان ناریک بوو ، چەرای بروسک کوزا بونەو
لە دەوری شاردای لە جیکاپەکی زور بەد دانیشتیوم ئەماشای چاوەندازی
شارم دە کرد ، دلی شوریدەم بە خەیا لانیکی گەریدەرە بەم لاو بەولادا
دە گەرا ، و بلی سەر گەردان لە هیچ جیکاپەك فەراری نەبوو ، بەر
بەم مالانەدا رویشت تالەسەربانی مالیک آرامو ئەسەزەخو ئەنگەری
بەرداوە .

بەچاویش ئەمانام دە کرد لەهەبیک کە لە پیش چاوە ئە آسمان
بەندترو لەبەهەشت خوشتر بوو ، تروسکە روونا کەیک دیا بوو ، داسم
لەبەدەندا ئەما بوو آگام لە هیچ نەبوو ، چاویشم بریوو ئەو تروسکە روونا کە .
نازانم دلم چی دە کرد ، چلونی رادە بوارد و چی بەسەر هات
چاویشم بە کین لەو تروسکە روونا کە هەنە دە گرت .
ئیدی نازانم چەندەبەم وێنە بە مامەو بەلام کاتیکی هانەو سەرەخو
چوار سەت لە نیووە شەو نە پەر بوو .

۱. معجازه به چاوی بیر نعامشام کرد : بلیسه رووناکیه کهم دیت : نهوری
 لهیگای من با بی شک جیسروکیکی زلمایی مندالی وهییردههاتوه
 وای دهزانی اهدهوری نهو تروسکه رووناکیه چل دیو دانیشتون .
 بهلام نهگریشو بیچی نعامشای نهوانه بکسی که له
 دهوری نهورووناکیه دانیشتون ، بیش هه موو شتیک : کچیک
 کجوله نیشلیک ، دارین پاکیک فرشتهیک ، جرابهک ، بهلکوه
 مانگیکت دینیش چاو ، بهلی به نازیک عیشوه سازیک ، شاهباریک
 دهینی دانیشتوه : به چاوی بکسی ساحرانه نعامشای اسوی لانهائی دهکا
 وهک حکمئی اهی لی وهر گسری ، بهوشهیی رووی بوت وهدهر
 ده کهوی که بیر له شتیک نهناسیراو ده کاتسوه ، بوت دهزاندیری
 که له سربا نهنده شه به کو له دایا دهر دیک هه به ، جار جباریش سه ربو
 آسمان بلد دهکا وهک له گهل خودا بدوی نهوا وهیم چه شته ایوی
 ننگو خوبین رنگی بهک دووچار لیک دهدا .
 زانر بهک بین چاوی له آسمان بریوه ، وهک شتیک له نیو
 نهستیران لی وون بووی ، بهله جیگایه کی بنشیری دوورده سبت شنکی
 زور خوشه وستی لی به جی مایی .
 منیش ، من بی باکیش : به دلیکی باکو بی آلابش له گهل خودا
 ده دوام ، ایستاش اییرم ماره چه خوداده گوت ، بهلام نازاتم بوچی نهوانای
 نهوهم به که بنوسم .
 نهونه ده ری خه بالانوقوم بیوو ، منیش بیرم ده کرده وه : لهه بانی یسر

گردنوهی منوئوا تهلانویکی زور هه بو ، کاتیکی بیس ، گردنوهی مست
 یوزاندرا با ، آوریکی بی با بان ، خهره نی شادینی ده سوتانده ، به لام ههنگامیکی
 گویت له ناله ی دلی نهو بگر تابه وهك ماموستا په کی دلسوز راسته گه نی زبان
 په ر ده بوی ، بیر گردنوهی من ده ی سوتاندم تا بیه خوله بی شک ، به لام
 په ر گردنوهی نهو ده ی سوتانندی تاروناک بهوه ورونکی بیه خشی -
 نه من لهو بیگنا بلنده له نیو چه رگی شهوا سخاوشو بهوش له باده ی
 خوشه و بیجا مهست و بی آگما ، نهویش له نهانخانه ی خویدا له نیو جیگای
 دلدار بار سهر یوشی دلپاکی به خوی دادایو بیسری ده کرده وه - نه بجا تازانم
 بیجری له کی ده کرده وه و کوی له سه ر خیال بو ؟ هه ر چه تده ، بو خوشم
 نامه وی له به بزاتم .

نه من بهم آره زوه ، نهویش بهم سه پالانه : نه من بهم ده ردی سه زه ،
 نهویش بهم دلنیا به ، نه من بهی خوی نهویش له نیو جیگای بیهوشیا ،
 نه من گریانو نهو خه زنان ، شهوی تاریکه ان به روناکی به بان گه یاند ،
 نه من له بهر بی خوی و بی له دلدار هیزم له به من نه ما بو بولای بوستن ده جوم ،
 نهویش تازه چاوی نیو بیگای خه والوی ده کمر دوه وشاد باشی له روزی
 تازه ده کرد .

کاتیکی دلدار ی خوشه و بیستم به عشه و ناز له بوستن گاهی خوشه -
 و بیجا هانه ده ر آگمای له کس ادیو ، نهیده زانی بیجاویک هه به هه بیسه
 آره زوری دپتی گول به رگی رومه نی ده کا ، حه یف سه د حه یف آگمای لی
 نه بو له یلک هه بیسه له زیر داوینی بی گهردی بو ته سو بارو به لا گه ردانی .

ههنگامیکی روناکی خور په ردی تاریکی له سه ر لوتکه به رزه کانی
 گیوان لایرد لهو جیگا بلندی گه شهوم لی رابوار دیو سه ره زبر بومه وه
 بوشاره آگام له کس له ماو : بیوم ده کرده وه : رهفتارو گوفتاری عاشق
 له م دو نیا به ده ره مه دا به بیچه وانهی هه بو آهه ریده بهك : روز بوکار داندر او
 وشو بو بوستن : به لام عاشق روزی کاریکا ؟ نه خیر نهوه زور دووره ا ا
 شهویش بنوی ؟ نهویش غبره سه کنه ا له . . . شه ی آهه ریده چه تده
 مخلوقیکی سه رلی سو در ماوی :

ههنگامیکی که منترین سوزیگی دلدار ی یا بلیمه بیکی خوشه و بیستی به

سەر آفریده دا کاریگر بو : بسمه بوئوهوی که به برهوی گوهمل (تهرک
 بکا) وه لایبی ، چونکه هیچ شتیک له دونیادا وک آفریده له گوزران
 دایه ، شه و گوزرانهش هه مان شته که به (خو) ده ناسری ایسه
 آفریدهش که عاشی ده بین و دل به به کیک ده به ستین له دست بهنگالی
 شه - خووه - زور که سوه زه بوئین .

دلشاد رسوولی

بهشی دینی

رساله التوحید - وه رهگیر - سید محمد حمیدی

سه ره دای نو و سه ره

به نیوی خودای به خشندهی مهربان

حمد بو خودای پروردگاری جهان ، به خشنده و مهربان ، خاوه نی
 روزی دین ، هر بو تو خونه وی ده که بن و هار له تو کۆمه گ ده خوازی
 بهان خه ره سه ره ریگای راست ، ریگای شه و که ساته نی نعمت له سه
 کردون ، نه ریگای شه واته نی غنبت لیگرتوون ونه شه واته نی ریگایان
 لیگوراوه .

(و بعد) روزانی دووریم له مصر له دووی روو داوه کان (حوادث) ی
 وه روزی ۱۲۹۹ هـ کاتیکی له بیروت له توابع سوریا بووم وه وه روزی ۱۳۰۳
 بانگ گرام بودرس کوونی هیندی علوم له مدرسه ی ناطانیه وه که له وه
 علمانه ی که من درسم ده کوت علمی توحید بوو . تماشام کرد که کتیه
 کورته کان مه به ست که تیگه یاندنی شاگردانه به ده سه وه ناده ن و کتیه دربره کان
 بالانرن له تیگه یشتنی وان و کتیه نیونجه به کان نووسراون بو زمانیک جوی
 له زمانه ی وان ، دپتم وایانه بخویشه وه به سه ریانا شه وی به حالان مناسبه
 و خویندراوه کانم جوی جوی بوون . ده گوران به گورانی بولی شاگرده کان
 ترکتربان و ملای کاینی طالب شه بوو که ده بخوینده وه به سه ره بولی
 هه وه لدا ده اسلو بیکی وادا که گران شه بوو وه ره گرتنی که رچی متداولیش
 نه بوو مقدمانم دادنا وه وانرا ده چووم بومه به سته کان شه ده روانی الاوه لای

ساغی دلیل گرجی فسه گشم | هاتایا به پیاوتای مورو بیکبر او له پستی
 تالیف دا، تیرم ده هاوشت بوخلاف له جیگایه کی دووره تاتی نه ده گه پست
 الا پیاوی رشید وئسو خوندر اوانه من له دفاتری شاگرداندا نه بی رانه
 ده گیران وهیچم بوخوم نه ده هیشته وه باش نه وهی واری که ووت چومه وه مصر
 و تقدیری خودا و ابوو خریک بوم به عبیری تعلیم. حتی له بیرم چوبو و نه ویی
 خوندر بومه وه. ولهدل ده رجوو ته و اووی نه وهی بیسم کوتیوون تاوانو و به
 دلداها تله ماوهی چند مانگی که دا بییری گه رانه وه بوته و شستی که نسف
 آره زوی ده کا و عقل و ههستم میل ده کا بولای و خدریک به له کاتی بیکاریمدا
 به لیکدانه وهی هیندی که له علم بوحید چونکو ده زانم نه و علمه بنجینه بیکسی خوه
 راگری زانسته. کرده وهی پیشووم و به بیر هاته وه و آره زووم به و وینه
 ههلا و س را و بو نه وهی زمان که زووم پیداویسته زور به خت نه کهم له دانانی
 به و چتهی که ده وهی اعتمادی با و به سه ر قصدم کرد که بنوسم بوکن
 هیندی له شاگردان گه بییری بوم نه وهی و بری گرتوه له من و نه م باسه م
 گیراره بو برا کهم و له می دامی که نه وهی به سه ربولی هه وه ام دا خوندر و ته وه
 نسخه ی لی هه لنگرتوه و لیم خواست و خوندر و وه دپتم که تریکه له وهی من ده وهی ،
 پیداویسته بو کهم خون و زور خونیش لی بی بی احتیاج نیسه و آرای دوا
 که و توانی و خو نه گرتوه دووره له خلاف مذاهب و هک دانره که کی دووره
 له کپشه به لام له هیندی جیگادا نه وه نه ده کورت بوو که ذهنی متلا که ره که
 کاری لی نه ده کرد و بری چتی پیداویستی خسته بوو پست گوی و هیندی کپشی
 زیادی تیدا بوو ، هیندی عبارتیم بسط پیداوئی گرانم خلاصه کرد .
 وله بیر چوه کاتم تی هاوشت و زیاد پشم لیقربدا و تو کلم خسته سه ر خودا
 له بلا و کردنه وه پیدا رجام واپه له کورتی نه م کتبه دا چتیکی وانه بی بیته
 مایه ی و پست گوی خستی یا کهم بکا له قدر و قیمتی .
 کهس چکوله ترنیه له وهی کومه گ بکا و گوره ترنیه له وهی
 کومه گ بکری ، خودای تا کو ته نیا سه ر په رستی هه وه و کاریکه و هه ر
 نه و کومه گی لیده خوازی .

چهندسه ره دایه له

توحيد علميکه باندۀ کا له وولي خودا ، له و صفاتانهی که و اجبه ووی اثبات بکری ، وله و چتهی که چایزه بی و سفداربی ، و له ووی و اجبه لی و نهي بکری ، و باندۀ کا له رسولان برانباتی رسالتیان وله و چتهی که یوحته رسولان (علیهم السلام) له و بی بی و له ووی چایزه و له ایان نسبت پذیری وله و چتهی نابی نیاندا بیث .

اصلي مانای توحيد با و سر به ووی که خودا ته نیابه هیچ شریکی نه و نیوانی هم علم به توحيد نیوانه به اهدی اجرای خوی که کلباتی په که پته یو خودا ده ذاتدا و هم ده کاری درست گردنی اکراندا و هدر نه و خودای ته نیابه مرجعی هم و بوونیکه .

و جیگای گهرانه ووی گشت مه یستیکه و هدر ته مه یست مه یست یو و له ناردنی پیغه مبر (ص) و ده کو شایه دی ده دا له و هر له مه گچی په هر ز (قرآن) وله و دواش بیان ده کوی گلی جار ته علمه نیو ده بری به علمی کلام له بهر هم دلایله

۱ - یاله بهر له و به به نیوتر مسئله بیک که له نیوان زانایاتی چه و خه کان هم و له دا کیشهی لی به به و یو له و یو که له و کلامی خودا که ده خو بندری حادثه یا قدیمه .

۲ - یاله بهر له و به به که بایهی هم علمه دللی عقلی به و تیشانهی دللی عقلیش و ده ده کهی له کلی گوینده بیک ده کلامی او که چار و ادمی که له دللی عقیدا مراجعه به نقل بکری مه گهر یاش دا مه زانندی پایه کان یا شان له و انرا انتقال بکری بو له و چتانهی که و له کلی له و ان ده چین گهر چی بایه شین بو له و چتهی که له یا شیان دیت .

۳ - یاله بهر له و به به که علمی توحيد له بیانی زیگانی دللی هیانه و له له سر اصولی دین و علمی منطبق ده چی له بیان گردنی زیگانی حجت له علمی اهلی نظردا و منطبق گو و در او ته و به کلامی و جوازی ده نیوانیاندا ، ته و نه علمه (علمی تقریری عقائدی بیانی شوی که هانوه ده و اندا) له کن ته ته و کانی یش اصلاحش به نیو ووه .

له نيو هه و نه و بگدا گار به ده ستانی دین بودا گرشن و فایم کردنی
 نه علمه کاربان ده کرد و هه و مل وسیله یان بوته و کاره به یان بو و کهم جار
 شلای دملیلی عقیدا ده چون و بنجینه یی پرو با و دران له شر شوشانه بو
 شه له عالمی خورسگ اودا هه و یان نظامی کون له شته له ساریان به لگو
 لشانگی عقلا ده زانندا و هدف دین له الزام عقایدو نیزیک خستیان له
 دلان به جه وانه و نغیضی به کدیکه بوون و گه لی چاکه زه نی روسای دینه و
 دین تصریحی ده کرد که شه و دوزمنی نتایج و مقدماتی عقله بهر شه و پتری
 شه وای که له علمی گلا ندا باس ده کرا تاویل و تفسیر و ترساند به معجزات
 و خه ریک کردن به خیالات بو و هر که که نیک به احوالی نه شه و کانی پیش
 اسلام آگاداریت شه ده زانی قورآن هات له دیندا ریگابه کی استوای وای
 په پیش گرت که ده گونجا بو خه لکی شه و زمانه ی که تیدا هاته خواری بو
 به وانه ی که پاشان دین پیدا برون که هیچکامیک له کتیباتی مقدسه له سر
 به ریگابه نه رویشتیون قورآن ده لیل هینا و هی له سر نبوتی یغیبه ر (س)
 به وجودی که خووی پی گیر ابو بو ده لیل هینا و شه له سر نبوتی کانی
 پیشوی ترک کرد و ده لیلن حصر کرد له حلی یغیبه ر (س) دا ده گه ل ناردنی
 کتیب بوی ده لاغنیکی واده کتیه که دا که گشت بلیه تی عاجز و دام او
 کرد له و هی بتوانن و ده کو شه کتیه بلین با و ده کو له وینه ی سورته ی هر
 کورتی شه و کتیه سی قورآن له مقامی الوهیت تانه و شه ندازه ی باس کرد که
 خودا ایدنی دلون با و اجهی گیر او له سرمان نیزانین به لام لی نه خواستین
 که هر له سر شه و قورآن کوتوبه تی بوی به له مین به لگو قورآن دا وای
 کز و برهانی له سر هینا و مذاهی مخالیقی گیر ابو و به حجه و وه له تی
 برده ساریان عقلی به مخاطب قراردا و برانی هه لساند و نظام عالم و شه و ی
 له عالمدا به له احکام اتقان له پیش چاوی عاقلاتی را نواند ولی خواستن که
 بیران تداورد که شه و تا به حجتی شه و قورآن انعیای کرد و و خه لکی
 بولایانگ کره و به یین پیدا کن حتی قورآن له کاتی قصصی احوالی
 پیشکه و نواندا دلی که بو خلفت ستنیک هه به نا گوری و عیده به که هه به
 تبدلی به سر دا نابه و قه موی (سنه الله التي قد خلت من قبل ولی
 تجدلسنه الله تبدیلا) و به آشکرا کوتی .

(ان لله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم) وحتی له یاسی
 ادبدا اعتمادی دارم، سر دلیل و دهنرموی : (ادفع بالتی هی احسن
 فاذا اذی بینک وینه عداوة کانه ولی حمیم) ولسه زبانی بیمنه بری
 ناردراوی طوی له کتیبی مقدسی خویدا، هه وهل که زهت عقل و ذهنی کرده
 برا به تصریحیکی واکه تاویل هه لنا گری و قدر ارادته نیه هه وو مسلماناندا
 (الالهوانه ی که و توفیق نه به عقلمان هه به ونه به دینیان) که هیندیک له
 قضایای دین ناگونجی باوه ریان بی بگری الابه رنگای عقلمدا و مگو علم به
 وجودی خودا، و به قدرتی خودا له سر ناردنی بیمنه ران و و مگو علمی
 خودا به و چته ی که به وحی بو یان ده نیری و اراده ی خودا به اختصاصی ته وان
 به رسالت و نه وهی تابعی ته وان له و چتانه ی که توفیق ده به ستمته سر یان
 تی که یشتنی مانای رسالت و و مگو تصدیق به خودی رسالت چونکو مسلمانان
 اجماعیان کرده له سر نه وهی که نه گهر دین چتیککی وای هینا که بالاتبیری
 له تیگه یشتنی خه لکی ناشی شتیککی و اینی که محال بی له کن عقل -

کو کو کو کو کو کو کو کو کو کو کو کو

بوچیژنی سیدان ۹ ۱۱ ۲۴ — شیواو

کوانی دوزمه تانی خون خور باینه سیری بزم

کویرایی چاوی وانه شادی و ثبات عزیم

له برجی بختی بدیان طلوعی روزی رهشیان

آسوگی داو له خوشی ایدی نه ماوه بهشیان

ای بهختی نوستوو ههسته روزی بهاری کورده

چهتری گولی له سرنا هه رچی چیاو هه رده

بلبل له سر چلوکان گه لای گولی ده ده مه دا

له شادی وی که ده رچو له نیو شپولی غه مه دا

قاوی ده کردو ده یکوت نهی دایکی نیشتمانم

زستانی غم خلاص بوو شین بووه باغه کانم

ته و چار ده می صفایه و سگرانی نیو گولانه

ته و رو که روزی شادی و رون بوته وهی دلانه

۱۸

شکر و سویاس باری له پاش چهند سال دیلی
 له پاش زوخاو رزان و یحسبری و ذهلینی
 له پاش ههناسهی ساردو خویناوی چه رگی برز او
 له پاش آواره بونی کوردی نجیب و داماو
 آواره بو. له رحمت ده درتیک بروی ئەواندا
 هات بونی سه ره بخوینی ههتریک به نیو دلاند
 اوغهی که ۱۹۴۷ومی کوردیش پیک هات مه رام و سیلی
 له هه وری رهش و ده در کهوت ئستیره کهی سهیلی
 ده بی بزی استالین به هوی ته و قاره مانه
 کوردیش به خوشی شه و جار گه لیکه نیو گه لانه
 هه ر شادی ارتشی سوور ته و له شکره حلیه
 تا پشتیوانی چاتر محکم بیی گه لی مه
 کوردیش ده بی و ولانین یغز و تفاقه خویان
 که باری شه و ولا چوو سه رهستی ساز بو و بو یان
 تاریک بو و روزی کوردو نوری دیو کرانی
 تی دا که شه و ور بو و روناکی کرد ولانی
 پیشه ره گه کانی خون گهرم پاراستنی زه وی و خاک
 هه ر کاری بولی لاه و ججهیه کانی بی پاک
 ده ست و بیال چوغهی شیر به دلیکی پاک و خاوبن
 خوتان قیدای وطن کهن شهی لاه کانی خون پاک
 هه رخوش بی صدی اعظم اوروله چهند نه به رده
 بزی ره ئیس جمهور او قاره مانه کورده
 بوجبرتی پایداریت ای صدی کوردی خوش به خت
 پیش به رگی تویه (شیواو) اویش ده بیته کویلت

(* § *)

بیروزی جیژنی کوردان دلشادی لشکری سوور
 هر بزی خوشه و بستان سدر و رئیس جمهور
 نهم شعرانه له جیژنی ۲۸ ساله ی هوردوی سوور له مها باد خوندار
 وه توه .
 ۱ هزار

جو تیاری به مشور

بست و هشت سالی له و بهر لینین * که به سهد لدره و نه یوی دینین
 جوته هکای همت و عزمی هیتا * تووی سوویاتی ر عدلی لسینا
 نیرو آموری مساواتی برد - * له ملی همت و اقدامی کرد
 گاشنی کارگری ورنج بهری * زور به روحه و به زمینی خستیه سوری
 خاکی روسانی له زوردار و تزار * پاکه و کردونه مانگند و هزار -
 لیک کردن و کوبه ک بهر زو نهوی * شیوی کردن به هونه ر عهزل و زهوی
 تووی بهک بوون و برای لی چند * پاکلی دلخوش بوو نه ماهیج دلمه ند
 شوروی چونکه به خونین کردن * له هه موی به کچی گولی سوور بشکوت
 چه گوله سوره که پایزی نیسه * هر گهش و جوانه گه لاریزی نیه
 که زه بوون بوونی بکاخوی ده گری * هاسته یید بوونی بکا ییی ده سری
 بوضه عیف دینتی خوشی و به هره * که چی بوخوین مزی ظالم زه هره
 نهو گوله نیوی نرا نه رفی سوور * له هه و گیتیه نیوی مه شه و ور
 دامه نی هبعه تی گوردا له که هر * خولی کرده سهرو که لله ی هیقار
 کورد که مرد بووا جهای به دخوو * بوونی هه لمزی زیندوو بووه
 هر به خوشی بزی نهی نه رفی سوور * تا کوو روناکی هیه مانگو هور

۳ هیمین
 جیژنه به کانی شادی و سووره
 جیه نه و لشکره نهی کاکه
 لشکریکه : که هیزی سه ریازی
 لشکریکه : که عالمی ره زگار
 جیژنی تمشکیلی لشکری سووره
 لشکریکه دلبرو بی پاکه
 تپکی داخیز سوو لشکری نازی
 کرد : له زیر چنگه و به نجه ی زوردار

لهشکرېکه که فصل و بیا دی بویه سزېوو بچېمې آزادی
 لهشکرېکه که برقی شېری شو کسردیه روژ له بو مېنویه شو
 لهشکرېکه که ناپېلی هیچ کس لهچپانا بېی سزېوو دس
 دست درېزی همیشه شو هیزه دوزمنان کویر بکا بهدر نیزه
 نه بې آلابی سرور خردایا نهوی تا هلهک خول پدا و بېمېی زهوی
 پایدازی تیشېی چه کچې دس تابکا ظلم و زور و چهور خلاس
 گیانی پاکت همیشه شادېی لین
 هرېزی و بهر بهراری استالین

تیشکی سهر بهستی و دهر حسمت

محمد غلوانی - عطری

تا کو کهنگی من بناله بهو هه ناسه یی سهر ددهوه .
 تا کو کهنگی لیو بهیاری بهو دله ی پر دهر ددهوه
 تا کو کهنگی ناهو میدی سهر کزی آواری
 دسته و تیزو خوینی چارم بی بهر منگی زهر ددهوه
 خوینی چه رنگم تا کو کهنگی بته قونی دل - و متنه
 تا کو کهنگی دیاو به خسری به دستې چه ددهوه
 به سیه چه تیاری قطنو تابه که ی بوقهومی کورد
 تووی بهر بهختی دم چینی ههر به شېوو ههر ددهوه
 بوچی داسه کول بهو پاله قدر بو شېی کورد
 و هختی روژ آوای کاره به سیه کارو کردهوه
 روزی بهر بهختی خلاس بوو بهختی بندو هاناوه
 تیشکی سهر بهستی و دهر حسمت هه شاخ و زهر ددهوه
 سهری استای خوش به چون زور زود صبحه بینه کی .
 خوشی روئی و هختی چیشته به کیو و ههر ددهوه
 خه طو خالیان دایرېزن شین بکافصای به هار
 چاوه ره قاصیدی که وان دی ههر به دارو بهر ددهوه

وەتەن گەزخوینی نەرژا وەکو سیلالەسەر بەرریت
 بە گەزای دلم شینکە هەمو سیوو بە یاریکی
 وەتەن تاخلفی سیمی تو ئەبی یاراو بە خویناوم
 لە باغچولە ی زبانی خوم ئەگەم شەرطە براریکی
 کە تو ریشە ی زبانی می . . ئەمن پیوەندی بالام
 دەبی برزیتە بن ریشەت لەجاوانم رو یاریکی
 تەمن ئەو لاوەنیم دايم لەبی بەندی روحم دايم
 دەبی روح بوچی دەرهست یی ؟ کەبی بەخشم بە یاریکی
 ئەخزشی دل لەبیرت یی ؟ لەباغاتی ولانی خوت
 دەبوو بیری گەسو بیانو لەبو دەتکی هەتاریکی
 لەنیو باغی بەشت دا بوی چو گەوی شیرو نەدە جیتر
 بەتوچی حاووسی کەوش بوو شیرن بوو بە زاریکی
 رەبی ئەی دل کە ئەو دەردی بە تویان دا لەبیرت چی
 لەچی مارەنگرا تویی . . رزبوی زهری ماریکی
 دلپووک بولبولی یرو لەتەنگی قفس ئەورو ؟
 دەکا پیروزی سەر بەستی لەهەردەشتو تزاریکی
 دلم آزادی دەست غم بو بە آزادی بوی آزاد
 سەرم سەر بە بەرزیت بو بەقەد بەرز ی خپاریکی
 وەرە ئەی بوللی عشقم لە بی بەدی بمرە
 بەبونی [عطری] گول دیسان دەبی بی بەندی - خاریکی

لەریگە ی نان پەیدا کردن

هەمو ماویکی راستە قینە

چلە ی زستانە سەر ماوسولیکە خوین لە لەش دەمە بی نی ! نەف هەلدە ی دەبی بە شەختە
 هەور پەردە ی کێ جیری بە سەر آسماندا هیناوە گیان دارم کان هەستیان نابی
 پالندە کان خویمان شار دو تەو . . . چیا کان بە کەنی سپی بە فر دایو شر اون
 گینە لە دەس پیدای آسمان . اکانیە کان بە مانی قەلەز دە کەن ! ناو بە ناو کزە پایە کێ زور
 سارد بە سەر شار تی دە پەری لاو کان لە کونی زوری دە بە ستیتەو

به يانه كاپرايك له ته، د نني شاسته سايدا سوازي كووچه كهرېسكوي
 بوو سينگي گري گري گريي بهر له لاي دنيايي كړدوه چه
 داته به كمي شري له سره - پالتو به كمي سهد پينه لي دراوي له بهر
 له جياتي پشني گور بسكي ي بس بسو كمي له پشني خوي به ستره
 دوزي به كمي خامي وونجر وونجر له بي به ا له جياتي به قلاو ووكاهي
 دووناني جوي روقي له باخه ! به چه به چه بهر و
 كيو (چيا) د وواتو دهلي :

* شش سهر خيزانم هيه به لام چوار روزه بي چيشتين . . .
 بي تانين بي آگرين . . . به ته ماي حوايان دېمان ده چم رزي ي شو
 منداله له سره نه ده بي ههر چلونيك بي باره داريك ي بكه وو بي بهر وه
 شاره به چند پووليك بي فروشم ويو منداله كانم به ناني ي بدم . . . گهر
 قهوتام خوا لبم خوش بي چاويه چاو بهر ژيري نامرزان نابم من نه لمسم
 هينده بهرزه ده چم سوال ده كم ؟ به گهر . . . بمرم ا نه خرم به
 سر بهرزي زباوم ده بي به سر بهرزيش بمرم ! . . . او به ناوېش له
 كهره كهي راده خوربي « سوچه ههرم چه ماخو منرد » له كپوه كه
 نزيك بوو به نام آسمان تاريك بوو . . . ! هه وره كان به جوري
 سوو بای سوور تيك خزانو چاو نواري فرمانيان ده كرد . . . ! ماه
 پيرم ده ي گووت (خوابه نه باري . . . خوابه نه باري منداله كانم له
 برسان دمرن . . . خوابه دېن . . . كسيان نيه ! ا پاشي مين .
 به لام آسمان گوبي نه دا مينگه مينگي ي شو دستي ي كرد به بافر بارين
 . . . روزي رووناك بو به شوي تاريك . . . له بهر تمو سز ريگهي
 نه ده دي . . . كووچه كهره كهي ي گوبي شور كړدوو وه سستا
 ماله پير ناچار دايزي و دايه پشه خوي .

نه ي كهرې به نه فر توش ورك من برسي ورك منداله كانم . . .
 جوارو روزه آلېكت نيه . . . من چه ده خوم توش نه وي ده خوي هردوو .
 كان چو خورين !!! چه چه ههرم . به لام كهرې به سته زمان هيزي نه وي
 نه يو شه قوليك باوي و سستا . . . خوابه چي يكم گهر ده گري به وه
 منداله كانم له برسان دمرن ا كهره ماخو مرده كشم ري دانا گري ! واچا كه

خوم له څگونه شاخېك مات بدم تاڼو فرته نه په سرده جې ا
 گه راو سورا بهلام هېچ څگونه شاخېكې نه دوزيه وه . . . سرما كازې لې كړد
 ده ستولافې سړيون . . . له روښن كهوت' همرچلو نېك' نوو' څگونه بهرديكې
 دېته وه : بهلام هدرئيوهې نرلده كړد وه كور يوي خوي تې په مټې زيرك
 آسا خوي ويك هيناوه . . . خوابه بهمه خوشې كړه! منداله كالم له
 برسان دهرن ا تاكم بهخوم نه ا؟ بابكې هلكرد و- كوتبع آدمي زادي
 دهرې دم بهجې دم وچاو دهرنو لافي قهلبين خوين (له شې هاته دهرې
 ومهې . . . اواره داهاات وينښې هه مټې نه خپر گيانې شمرما بهسويه
 لاوده ستې ناچولېته وه . . . ! گوزم گيزې باهرده ي گوبې دراندو و كهرې
 كړد . . . !!

هه داهاات آدمي زاد تواناي نومې زيوو كه بهر امه رې زابونښتې
 . . . هه زره - زه مامې شكا بهمل دم باراوه آخ سه د آخ - تاله سري مازاني
 جيت بهسهردي . . . ! كهس نازاني ايستا له كوم ا من وا له و كونه
 بهر ده خزاوم ويه فر نيوهې له شمې دپوشوه . . . تهش سهر خپزانې
 دوش ورو تيشم بهجې هېشووه . . . نن له وښه ننگه سار بهم بهلام بر اكانم
 . . . براسمانه كام ايستا بوخوبان (له بهر كوره - سويه) دانېشوون و
 پلاووچېشتې جهورو زهر بهبان له بهر دمه ا گيره گيزې سه اوهر دنباي
 پر كړدوه !! . . .

ده گهل منداله كانيان پې دم كه نن را ديويان كړدو ته وه گوبيان له آوازي
 خوش خوش گرتوړه ول بهر دوشه گوو كورسې رهنگانو رهننگ ده گهل
 ژني جوان باليان داوه ته وه !! وشاي بهسپاني خويان نازانج .
 گهلې له براهه كانيش له دورې مزي قومار دانېشون
 تسوومهن و دېسار يسان كوسهل كېر دووه و خه بهرېكې
 وورگ درېنې ي بهك ترن ا . . . زوريش له هو خويندېه كالم زنگيان
 (ښته لاي) كړدوه له بهر زور خواردن دهر ښنه وه قولب قولب . . .
 زوريش هه ن كه بې هوش و گوش له بهر خاڼه كان كهوتوون . . . !
 بهمليون هه ن كه بهر زنگي برسې له ناوله يې شره ډاكشاون ا
 بهلام لهو دمه هېجيان ومك من كه ساس نين ا آخ سه د آخ خردايه

چیت بلسر هينام خوش گاور. نه بووم (۱)
 نيوم شهو داهاات سه رما تيبه تيبه دههاته بال بهك تاواي لغوماه
 هزاره كسرد گسه ناچار بيمى و دنيا به جسي بيلى . . . گيسانى
 ده رچوو !

چوار روز لو قوماو تى پهرى كس لهه والى مامنه آگادار
 نه بوو ! منداله گانيشى به برسيه تى دوو روزيان رابولرد . . . دايكه -
 كهيان مه نجه ليكيى او لسر آگر نابوو نه سكوي تى ومه ددها دللى
 منداله گانى يى ده داوه تيكرا دهيان گوت :

دايه مردبن نه برسان . . . هاوار دايه گيان . . . دايك ؛
 روله گانم خورنه ويسته گانم باوكتان نيستا ديتوه بچوه گوشت و آرد و رونان
 چريكى يتهوه شيوتان بولى ده نيم . . . ا ا بهلام به قهه ساده برسسى
 تير نابى ا تيكرا وه كوو باران فرميسكيان ده باراند . . .

به نايه تى كه هموو نيوم روو نيواران بوئي يلاوو جيبشتى خوش
 و گوشتى سوور كراو بان دههاته بهر كه بو كه له لاي مالى دراوسى به
 ده وله منده گانپانه وه دههات !

منداله كان ناسى روز بهو گويره رايان بواره روزى چوارم
 برسبه تى و دوورى باو كيان كاري لى كردن تيكرا هاواربان كرد ؛ وهى
 مابه رو . . . وهى مابه رو

چيراته كان گوى بان لههات و هاواربان بوو چونه لايان بهلام كى ؟
 قه پروو هزاره كان برسبان چي تانه ووتيان چوار روزه مام
 چوته داران تايستا نههاتوته وه نازاتين چي بهسه هاتوه

زوربان زنگ يى سووتان ههه چيى خوا داي بوو بويان
 هينان

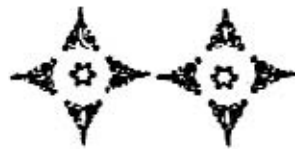
بوزاليت

۱ - مده تى بزوتنه وهى ارشنى به ده وري خوى دا ۲۳ سعات و ۵۴
 دقيقه و ۹۹ - سدهم تايه به .

۲ - ارش لهه ليكيدا دايره يك به دريژى ۱۴۹ مليون و پينج صده
 هزار كيلومتر به ده وري روزيدا ده سوري

له پاشا سی پیاو ریک کهوتن که بچن به شوین کابرادا هاتن تا
 که بشته کیو که له که لاکمی کهزه که هلهنگوتن . . . نهختی گهران
 که له شمی مامه پیره شیان دینه وه ا
 که له ناو کونه بهردیک روقو و شک بوته وه ودهستی بو آسمان
 بلند کردوه و زبانی حالیشی ده لیت
 له ریگی نان پهیدا کردن فو تام ! بهمردی مردم ا بچاو بهره
 زیری کهس نه بووم :

ووردی

(ع . مولوی)

له ساساگی

هه تاو

کوروی روزی که باغی بوونی ته واری موجوداته و تیشکی
 روناکایی تهوی که بی دملین هه تاو نعمتی که که هر به اندازه لهوی تاریف
 بکری که مه ته گهر مالوو خانو لهجی به کی واقع بی که له روناکایی روزی
 دا بوشرایی هر چه ند خوراکی چاک و به اندازه ی پیوست بی دانیش توانی ته و
 جیبانه روز به روز بدنه یان زردو ضعیفه عیلتی ته وهش ته نیا نه بونی هه تاو
 وروناکاییه تیشکی هه تاو تاثیریکی زوری له ساساگی بدنه ی انسان دا هه به
 ته گهر لهجی به کی هه او به اندازه ی پیوست هه بی اما روناکایی کهم بی
 اشاب نه خوشی هه به و کمتر پیاو خوش حاله چا کترین روناکایی بو به ده نی روناکایی

بهدمى روناكاي و تيشكەي روزبه بوتايي كردهوه به كهر خلكيك ياريش
 گوليك له عيني شبنو و جواني دا كه نه گوليان دايه له جي به گي تاريكي
 روشن هيندمى بي ناچي كه زردو ضعيف دهى و به حاريك له نيو ده جي
 هر و هابه به دهى اناني نه گهر له هه تا ووه روناكي روزي ميهش بي
 دايم زرد رنگ و نه خسته چونكو له زير بيستى بدمن دا ره گي زور باريك
 هه ن كه بيان دملن موي (عروق شعريه) و نيو وان بركه خوښي
 سووه كه رنگي بيستى به دهى اناني دايما سوو جوان راده گري و نه و
 - ورايش له بهر ذهراني زور چكولهى سوون كه له نيو تهرايكي بي رنگ
 داده توو چودان نه گهر نه و نه سووه به اندازهى بيويست دهنو تهراني
 خون دا نهى خون بي رنگ و انان زور ضعيف دهى و نه و درانه سوو رش
 پهرو- ريشان به روناكاي روزي (هه تا و) و هه و و كو شيناورد و گه لاي
 داران سوو رشين راده گري ده به دهى اناننش دا نه و ذرانه سورانه پهرو رش
 دده و باعشى سوو و مجراني بدهى پداوييه بيچگه له وهى جته و مري زور
 چكولهى ذهره بيني هه ن كه به چاو ناييندرين و بيان دملن (ميكروب)
 بو به دهى اناني زور مضرو خطر ناكن و مختليك نه وانه له و قابل هه تا و دا
 واقع من مجر دهنو انان له شه مري وان سلامت له بهر نه و ده دملن هه تا و
 هه واي كنانو پاك ده كانه هه و ميكروبى مضرى تبه دا تاهلن مائه لى
 مشهوره دملن

ماليك تاري تى كه وى - ربي حكيمى تى ناكوى

[ذليلي پيشوت و هيسر بيته وه]

نه و بسى بان هه و له گهل بى گنان
 جيران به شيج جبر و يق نه دهن
 بو تى كدانى وان فى ليان ديته وه
 له خيال كهوت چونكو دهيزانى
 به نيك له وه و دووا دهنه نه له كه
 بهر جو قهلايان لى دهرو خيئن

باني ج- من كور بك له له و انان
 جرن كور- كاني هه مويان بهك يون
 نه مجار هاوسى كان په ربي فكر وه
 بابيش له مه كرى جيرانه كاني
 دوستى جيرانان هه وى كه له كه
 روشتهى به كه تيبان له ده ست دهروينن

کوتی روله گیان من و مصیبت ده کم
 شه باغه شوله که به ستر او
 هر کهس هل گری هه وی بشکینی
 کورانیس به که به باغه یان هل گرت
 که سیان نهی شکند له وی دانامه
 باب که وی زانی له بهر جاوی وان
 شوله کان به که به گه لیک به هاسان
 کورم کان کوتیان نه تو نهی پایه
 کوتی نهی روله له پاش دوران دن
 چران که شهرو لیان ده ترسی
 و ما کو شوله کان تیکنان ده شکین
 بویه و مصیبتهم کرده سینما
 تا کو بیکه و من زور به قوو و متن
 پایه که مردو جبران هاتنه پیش
 به بیکه نینو به بیره هانی
 چون کورم کان پیش عیله بیان نه بو
 فریوی ریا سعت بره گورم بی
 به لرو زمان بی گیان به شهر دان
 دوزمن چیره بو به شهر شهوان دا
 لهو مانگی وان بیگانه خوراردی
 و ما کو بستمه کورد بون شهوانه
 تا بره بهک بون نه بیان ده توانی
 پایان نه ماو به گه تی پسا
 هه تا نهیستا که هه رچی بو رابورد
 ایستا که بایمان زاندو بوته و

حی نوشینی خوم لیان مه معلوم کهم
 به شه مه نظوره لیرم دانامه
 تهخت و تاجی من بو شه و ده مینی
 هیزو قوو و تیان تهدا خه رج لم کرد
 هه ر شهو خه جلدت بو شهوان ماوه
 به سدی به که تی باغه کهی پساند
 تیکی شکندو بی نه دا و و چان
 فیلت لی مان کرد فیل ناحیسه
 نافع نادا بیت ده ستر پی کردن
 له بهر به که تی که بیتو بیسی
 به ردی بناغه ی مالتان ده ر دین
 له بیرو به چی که با بو نه ما
 مدهر ناپایت هیچ جوریک دوزمن
 به دارو ته زویر خویان کرده خویش
 هه سادیان ده کرد به روضه خوانی
 و مصیبتی پایان له گوی نه گرتو
 برایان لیک کرد بونه نه ته وی
 به ردی بناغه ی مالتان ده ر هیان
 له و ولات ده ر کران رو به کیواندا
 شهوانیش دون بون و هک نووی هه ردی
 له بو شه و قصه روره نیشانه
 نیویک له کوردان بلین به زمانی
 کورری وارم شیدله جووش ده ترسا
 له هه تکو اذیت قوصوریان نه کرد
 ته شیرم به ختمان ده درمو شینه و

ایرتی تاج و تهخت دست که و تو و ته و
 ذه لیلی پیشوت و بهیر به ته و

(ایران ما) نومبر - رومن - ورگیر: سید محمد حمیدی
لہ زیر آسماندا هیچ چٹیک تازہ نییہ (سولہ کلد یونانی)

بہمی اٹھی

لہ زمانی معاویہ (ض) کورری ابوسفیان
دلنیا بہ کہ لہم ووتارہ دا نامہ وی چیروک بگیرمہ وہ ویاوہ دووی رومان
نوسان کہ ووم مہ بہستیکی خیالی لہ بہرچا ودرست بکہم وہ لک وپوہ وہ لہ پیش
چاوی خونندہ وارانہ راہورم .
گفتوگوی ایہ لہم ووتارہ دا تہنیا لہرووی میژوہ وہ بہ لام لہو
میژوہ تہ بہ کہ خہ لکی گہ مریان روو تیکردوہ لہ بہر تہ وہ لہوی زور آگادار
نین بہ لام بوخویندہ وہ یایستن دہی .

پاش تہ وہی معاویہ کورری ابوسفیان باہر بڑی سلسلہی بنی امیہ دہ ستہ لانی
خوی لہ سہر ہر دی شام (کہ تہ ورو بہ سورہ نیو دہ ہری) پایدار کرد
وشاری دہ شقی کردہ پایتخت تصمیمی گرت کہ امپراطوری بہ نیوی
رومیہ انصری (وہ ووتہی اروپائیان بیزانس) لہی بخا و پایتختی تہ و
امپراطوریہ تہ وہ چنگ خا .

گشت دہ زانن کہ پایتختی رومیہ انصری شاری بہ نیوی قسطنطنیہ بوو
کہ تہ ورو بہ نیوی اسلامیول (وہ اول تورکان استانبول) دہ کوتری ولہ
بہ ہاری سالی ۵۴ ہجری کہ دہ گہل ۶۷۳ میلادی ویک دہ گرتہ وہ معاویہ تصمیمی
گرت کہ قسطنطنیہ بگرت .

معاویہ و لشکر بہ کانی ہیتری دہ ریائیان نہ بوو کہ بتوانن لہ قسطنطنیہ
ہیزی داہرین بہ لام صنعتگہ رانی سورہ کہ آنتی اسلامیان قبول کردہ بوو
کشیدنیانیکہ زہ لام و قابمیان بو معاویہ درست کردہ مہ لہ وانانی سورہ ہرمانندہ ہی
تہم کہ تہ تہ یان و معودہ گرت تازہ بہ ہاری ۵۴ ہجریدا قشونی معاویہ
لہ دہ زیا بہرہ وہ ولہ قسطنطنیہ داہری .

وہ ختیک لشکریانی معاویہ یانی اعراب چاویان بہ دیوارانی بلید و برجانی
گہ وری قسطنطنیہ کہوت زانیاں کہ گرتنی تہم شارہ کاریکی ہاسان نییہ
بہ تہ تہی کہ یگہ یشتن کہ پاریزگہ رانی تہم شارہ تصمیمیان ہہ بہ کہ بہ ہہ ورو

هیزبانه و له‌بایتختی رومیه‌الصغری یارین‌گاری بسکن
 اعراب له‌پیش چوونی قسطنطنیه وایده‌گه‌یشتن که گرتنی هم‌شاره و کوه‌بندی
 له‌شاره‌کانی آسیای صغیره وایه که هر که ده‌سپیان و قه‌ریادو هه‌للا هه‌للا کرد
 یارین‌گاران‌ی شاری له‌ترسان تسایم ده‌بن و ده‌زوازه‌کانی شاری ده‌گه‌نوه
 به‌لام له‌قسطنطنیه به‌گدسته پیشه‌رگی له‌گیان بوردوو یارین‌گاری شاریان
 ده‌عوده گرتوو و چونکو استحکامات و دیواره‌کانی شاری زور قایم بوون
 ده‌یستوانی تاماوبکی دریز له‌په‌راپه‌ر اعراب‌دا خوراگرن
 (هیزو‌نوسانی‌عرب)

به‌لاماری معاویه بو‌قسطنطنیه به‌کی له‌گه‌ورمه‌ترین روودای میزوی
 جهان به‌لام میزو‌نوسانی عرب‌تانه و حگیاهی که توانیویه‌ده‌تم‌تفه رووداو‌زله‌یان
 به‌چکوله گرت که شکستی خوبان شارناهوه .

سه‌ر سام ده‌میتیت له‌گه‌ریبیهی که معاوی جهوت‌سال (یانی جهوت
 یبارو هاوین و پایزو نه‌ستان) قشونی معاویه شاری قسطنطنیه‌ی ده‌وره‌دا بوو
 به‌لام له‌تواریخی عرب له‌چاونه‌تی هم دورمه‌دانه تاکو ته‌نیا به‌چتیک
 په‌یدا تا که‌ی چونکو له‌دوای هم دورمه‌دانه زله اعراب شکان .
 ده‌وره‌دانی قسطنطنیه له‌لایه‌ن معاویه له‌په‌رته‌وه به‌کی له‌روودای
 زلی جهان ده‌زبه‌بردی که دوای اسکندر چاریکی تر به‌په‌ره‌ه‌کانی‌ی خور
 هه‌لات و خور آوا نشان ده‌ه .

هه‌رار سال له‌پیش ده‌وره‌دانی شاری قسطنطنیه اسکندر له‌و شاره‌را
 بو‌گرتنی سه‌رانسه‌ری آسیا که وته‌ری و دوای هه‌زار سال معاویه له‌ریگی
 آسیا و بو‌گرتنی هم شاره هه‌زو نه‌گه‌ر له‌شاره‌ی بگرتانه ته‌وای اروپای
 له‌و زمانی ده‌هینا زیر چه‌نگی خویه‌وه .

دولتی رومیه‌الصغری له‌و وخته‌دا خۆمن چه‌کیکی سامتاژو ترس
 هینه‌ریوو که ته‌ته‌نیا عربان له‌اسراری دورست کردن ویی بی‌خبر بوون
 به‌لکو خودی دانسته‌وانی قسطنطنیه وزانایانی رومیه‌الصغری نه‌یان ده‌زانی
 که اسراری دورست کردنی له‌وجه‌که سامناکه‌و ترس هینه‌ره چیه ؟

که سبکی زانای سریانی که به (کالینیکوس) نیوده برا ونه بده توانی قبول بکا
که عربان تیشتمانی ویی (سوریه) ی بگرن اسراری ساختمانی هم چه که
سامتا که ی به امپراتوری رومیه الصغری که به قسطنطین چوارم نیوده پراکوت و
یهیمنانی له امپراتور و درگرت که اسراری دورست کردنی هم چه که حتی
به کوری خوشی نهلی .

شابی ووجان زانی که هم چه که به کی له زلترین عواملی را گرتنی به یزو
نه زنی رومی شرقی (بارومیه الصغری) ده بیت له بهر نوم فرموی ساختمانی
نهوی له جینگایه که چوی له چوی کهس بیی نه ده زانی دانا و کاتیک عربان
په لاماری قسطنطینیان دا (کالینیکوس) زانای سریانی کرده فرما نه می کلی
اسلحه خنه ده وله تی وده ستوری دایه که بیره بیره کانی ده گهل عربان که لیک
له وچه که ساز کات .

نه گهرچی پاشان میزو نوسان هم چه که به سامه یان نیونا (آوری یونانی)
به لام ده گهل نه وه سومه اختراعاتی گهره کلام چه رخه دا به چی هاتوه و
ده گهل و مش که نوعی بشر توانی به تی بمبی آتمی درست کاهیشتا مخترعین
وزانیانی چه درست کردن و علمای شهبایی چه رخی بیستم نازان فرمولی
آوری یونانی جیه ؟ (که کالینیکوس) چلون و به چه مصالح و موادیک
نه و آوری درست کردوه .

نه گهرچی ایده نازانین که آوری یونانیان به چی مصالح و موادیک درست ده کرد
و گهرچی له فرمول درست کردنی نهوی خیرین به لام به هوی نه و لامانی
که میز و نوسانی خور آوا به چی یان هیستوه له شویتی هم آوره چه به دازین و
ده زانین که کاتیک که هم آوره یان له به دای شیری ده کاره بناوه چه ویرانی
و سوتسایکی په بدا کردوه ؟

ههروه حتی که هم آوره یان بیلای بیسه مرغان ویا جینگایانی دوزمن
ده هاویشت ده نگیکی به ونه ی ده تنگی بروسکی لی هلدستار رونای آوری
به اندازم بیک بو که انسان چاوی له بهر هه لته ده هانت وروناکی روزی ژمریشک
(تحت الشعاع) ده کرد و آسن و لزاننی ده توانده وه و بهردانی گهرمی
تیک ده شکند و دیگرده ته پوتوز و و خنی آوریان ده آوی دا ویش له جیانی
ومی بکوز ته وه به بیچه وانه بتره له دایسا و هیچ چیک ناوی کوزاندنه و می نهوی نه بوو

اهورزی دوم که هوردوی معاویه قسطنطنیه‌یان دوره دابو و هودل چار هوردوی رومی شرقی هم‌چه که سهرلی سورماودیان ده کارهینا وشم آورده سامناکه له کوزانی تابه‌تی دابو و به‌هوی منجلیق بولای عهده‌به‌کانبان ده هاوشت وها رو حبه‌ی عربانی سست کرد که یزید شگوری معاویه و فرماندهی بالی راستی هوردوی عربان رای کسرد وهاواری کسرد الخطر . . . الخطر . . .

ژماربکی زور له‌غربان بهم آورده سوتان و هبندیک له کشتیه کانبان بونه دسته‌چیه‌ی آورده

چونکه شهوه نده به‌ستبو که پیشه‌رکانی رومی شرقی هم‌چه که سهرلی سورماوه باوینه سهرآوکه کشتیه‌کانی عربان توشی سوتان بکت چونکووه کو که کوتمان آو نه‌ته‌نیا شهو آورده نده کوزانده‌وه به‌لکو به بیچ‌واته به‌هیز تری ده‌کرد .

به‌لام چونکو معاویه حکمی کردبو که هوردوی شهو ههرچلونیک بیت ده‌سی قسطنطنیه‌ی بگرن ومرتب له‌سوربه‌را بو هوردوی خوی حیزی کومه‌شگی ده‌نارد عربان چار جه‌نگبو دوره‌دانی قسطنطنیه‌یان دومم پیدا .

له‌چاری دومدا که هوردوی رومی شرقی چه‌کی سامناکه ونادیاری خویان به‌زیانی عربان ده‌کارهینا سالی سی‌به‌می دوره‌دان بوو ولهم چاره‌شدا عربان به‌ترسیکی زوروهه پاته‌کشی‌یان کرد وله‌کانی پاته‌کشی‌دا (ابوایوب) که‌یه‌کی له‌بارانی به‌مه‌به‌بو یانی روزگاری بیغمبر (ص) ی‌اسلامی دیشبو له‌به‌ر توفینی یه‌کی لهو کوزانه‌ی که‌شهو آورده تیدا بو فوتی کردوقیری شهو ایستا له شه‌سه‌بو له .

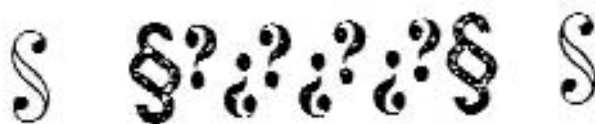
دسان معاویه به‌سه‌ختی رای‌ه‌سپارد که هوردوی شهوه‌ر چلونیک بیت قسطنطنیه‌ی بگرن و نه‌تازگی حیزی کومه‌شگی بوهر بازتارد و عربان چاربکی تر قافه‌ی محاصره‌یان له‌دوره‌ی شاری پترویک هینا .

به‌لام دوا‌ی شهوه ترسیکی بی‌ویته گرتتی وله‌ترسی شهوچه‌که به‌سامه ذاتیان‌نه‌کرد که‌زود له‌دیواری شاری نیزیک بنه‌وه که‌نه‌وه کو منجبه‌قه‌کانی پاریزنگاران شهو آورده بی آمانه که روناکایی شهو چوان کور ده‌کا به‌سهر شه‌واندا به‌رده‌نه‌وه .

به بوختی محاصره‌ی قسطنطنیه له‌لایهن عربانووه ماوه‌ی جهوت‌شالی
 کیشا و باش‌شالی سی‌بهم سی‌جاری دیکه‌ی دیش به‌لام‌اریان برد و به‌دانی
 تلفاتیکی زوره‌وه ده‌کشانه‌وه باش به‌لام‌فرمانی توندی معاویه نه‌ی ده‌ه‌ه‌شت
 که سوپاهیان دست له‌محاصره‌ی هه‌لگرن و سگهرینه‌وه بوسوریه .

له‌سالی جهوت‌م نه‌خوشی طاعون مزید بریده‌بوختی بوو و بوختی
 دیاریدا که اشتر هومیدیک بوگرتنی قسطنطنیه‌نه‌ماوه تاوا بو یا شماره‌ی سوپاهیان
 عرب سواری که شقیه‌کان بوون و به‌فرمانده‌ی بزید کوری معاویه گه‌ران‌وه
 معاویه ۵۰۰ هزار سکه‌ی طلا که به‌یولی نه‌ورو شایه دله‌بانصد میلیون دهلار
 پتر بیت جائزه‌ی دانا که به‌هه‌ر کس که بتوانی اسراری نه‌وجه که سامه‌ا که
 له رومیان بدوزینه‌وه بدات به‌لام امپراطوری روم که ورد بونه‌وه‌یکه له
 اندازه به‌ده‌ری بوراگرتنی اسراری نه‌م چه‌که سهرلی سورماوه به‌کار دنیا
 می‌ه‌ه‌شت که عربان چتیک له‌اسراری ویی تی‌یگه‌ن و به‌اندازیک رازی نه‌م
 چه‌که به‌چاکمی راگیرا که نه‌وروش باش رابردنی ۱۴ چه‌رخ و باش نه‌وه‌ی
 که زانایانی چه‌رخ‌ی بیستم به‌وه‌وه‌وه دوزینه‌وه و اختراعانه‌گه‌ه‌شتون ه‌ه‌شتا
 که سیک نه‌یتوانیوه نیوه اسراری ساختمانی نه‌و آورده و مزمونی شیمیائی
 نه‌و بدوزینه‌وه

به‌لام له‌چه‌رخه‌کانی دوا به‌دا جی‌نشینی امپراطوری (رومه‌الصغیری)
 فرموی ساختمانی نه‌وجه که بیان هم کرد یانه‌به‌ر ورد بونه‌وه‌یکه که له‌راگرتنی
 اسراری نه‌وجه که دا به‌یان فرموی ویی به‌امپراتوری چه‌رخه‌کانی دوا بی
 نه‌گه‌ه‌شت له‌به‌ر نه‌وه له‌چه‌رخ‌ی پانزده‌می میلادی تورکانی عثمانی توانیان
 قسطنطنیه‌ی بگرن بی‌نه‌وه‌ی یاریزگرانی شاری بتوانن له‌وجه‌که مره‌وزو
 تاریخیه استفاده‌بگه‌ن .

راپراندن له خوی خوشی بهاری

دوی دوی دل رای پراندم بی کوتم هسته بلان
هستی خوت راگره تی فکره که دژمن برملان
یمنی زستانی غمان بوی درچو بفریش چوته وه
دبته گویم دنگی کوو قمری و بازو بلبلان
بی کوتم گر قاره مانی کوردی روزی غیر ته
بی که وه زو کردنه وه بی و بسته مقیده مشکسلان
بسته خواهسته برو بوجبه روزی دژمنت
تاره ولزلقی نگارو تنگه ولغنجچه گولان
وا کرو کمال دوره یان داون گرو گالی ده کن
هر بحالی وانه نووسال هینده ده گری عاسمان
پینج دو روزیکسی مئاوه زند یگی فاشیسته کان
چی اوان بادوشگی قوی توو چی مهش برده لان
حمله یان گر بویرین توزیان به عاسمانده بین
چی مه ده جیته نیو گولان چی او انیش زبر گه لان
ای زرنک هریشته و امان برقرار بی دانیا
لانه ی فاشیسته کان رو خاوه دچنه سر چلان

غزه لای وه فانی

توسه رو زلفی بلاوت زلفی خاوت باهده
چی دلان سهودا بیه جیدی دلم جزیا مهده
مه مهده به نظابوری نازو غزه مه مشکینه دلم
خوین وا ناحق مه ریزه دست له بیت الله مه ده
من که بیت نازیموره رحمت بی مشکینه دلم
باپنای که به نه رو خیه روحه کهم لبم لامده
ای ولای هینده خوین مه گری لدوی آرام دل
گه وهری خوت واله کن من خوت به ده دم دریا مهده

وطن

محمد : مجلی

سرو مالم به لا گهر دانی تویی
هه بته سینگی من قهلهانی تویی
که سینگی ساکینی گویستانی تویی
تعماح کارانه چاوه روانی تویی
به هشت پی وانه بی هاوشانی تویی
و که و جاران لسه ر گیوانی تویی
که سبک به روه رده بی دلمانی تویی
خهره کی ذیلله نو فیه وانی تویی
نه صبی روه وده می رضوانی تویی
به دهن مارانی بی آمانی تویی
که کسی له جیانی دانیشه وانی تویی
له ریی به ر به رزی نو قوربانی تویی
چیگی ر میانی شاسوارانی تویی
به لا نه و جازه ژیر. قهرمانی تویی
ده بی کورده هونه ر گوجانی تویی
تفهنگ و توپ و فیه کدانی تویی
له پاتر چه ندیک له سه ربه رانی تویی
سه ری دوزمن به لا سندانی تویی
نزیکه نه و به تی سه رانی تویی

و تهن گیانو دلم قوربانی تویی
له به ر تیغی جه فای بیگانه یاخوا
و که گیوانی خوت هه متهت بلنده
کورانته نایه لن هه ر گیز که دوزمن
سه تاوو باغ و گولزاری سه راسه ر
ده کوشین تا کو آلائی سه ر به خوتی
محاله خه زیکا فه و تانی کوردی
نه ه گ کوریری بکا گه رناسه پاسیک
و تهن یاره بی هه ر که س خیر خوازه
مرخیللی عین زهت و آسایشی تو
خه یالی جه ندهت و فیر دوسی تا کا
مه تاغ و مال و روح و گیانو نه و لاد
قه م به خوداده بی ایران و هوشان
هتا و بستا که دوزمن سه ر فیراز بو
له بو راوراندنی گوی سه ر به خویی
و یفاق و اشجاده و عیلم و هه ندهت
ده بیننی مورغی اقبال و سه عادهت
له سابه می چه کچوداسی دوله تی روس
به هاری سه ر به خوتی زور نزیکه

کوردستان

له لایه ن حزبی دیموکراتی کوردستانه وه چاپ ده کری

ژماره

٦

و

٧

سالی یه کهم

پوشپهر و گه لاویژ

١٢٢٥

مهباد . چاپخانه ی کوردستان

زانیانی کورد

سید محمد حمیدی

ابن صلاح

شیخ الاسلام تقی الدین ابو عمرو عثمان کوری صلاح الدین
عبدالرحمن کوری موسی کوری ابونصر نصری کوردی شاره
زوری موصلی شافعی نیو بسراو به ابن صلاح یا ابن الصلاح له
زانیانی به نیو بانگ وله ره گهزی کورده لهسالی ۷۷ هـ له
دایک بوو له شاگردانی عبیدالله بن السمین و منصور فراوی
و صلاح الدینی بابی بوو له علومی دین و حدیث و تفسیر و فقه و
اسماء الرجال و لغت له ریزی که وره گه ورا نی زانیان بوو
و فتاوی وی به نیو بانگه عراقی خاوه نی الفیه و ابن خلکان له
شاگردانی وی بوون له پیشدا ده گه ل بابی چوه موصل
پاشان بوخویندن بوخراسان رویش و دوایه گه راوه ته وه شام
وله بیت المقدس بو به متولی مدرسه ی نظامیه که ملک الناصر صلاح
الدین یوسف کوری ایوب درستی کرد بو پاش چه ندیک
چوه دمشق بوو به متولی مدرسه ی رواجیه که زکی کوری
رواحیه ی حموی درستی کرد بوو پاش نه وه ی ملک اشرف دارالحدیثی
له دمشق درست کرد کرا به ماموستا و درس بیژی نه و مدرسه یه
پاشان بوو به دهرس بیژی مدرسه ی ست الشام . له زه مانی خویدا

زور معتبر و جیگای باوه دردی بوو وله ۲۵ ربیع الاخر ۶۴۳ له دمشق لهحصاری خوارزمیه رابرد وله قاری صوفیه بهخا کان نهمسپارد نهم کتیبانهی ژیره وه له تالیفاتی ابن صلاحن : مشکل الو سیطه ، کتاب الفتاوی و علوم الحدیث ، کتاب ادب العفتی و المستفتی نکت علی المذهب ، طبقات الشافعیه که نه وه وی کورتی کردو ته وه فواید الرحله که له سفری خراساندا نویسه تی علوم الحدیث که به مقدمه ی ابن الصلاح نیوده بری ، (له فهره تک نامه ی سعید نفیسی)

[ابن شداد]

قاضی بهاء الدین ابوالمعاسن یوسف کوری رافع کوری تمیم کوری عتبه کوری محمد کوری عتابی اسدی فیه شافعی نیوبراو به ابن شداد به عربی تاریخی نویسه له سالی ۵۳۹ له موصل له دایک بوو هیشتا مندال بوو بابی رابرد له کاتیکدا یحیی کوری سعدون قرطبی چره موصل له ریزی شاگردانی ویی دامه زرا قورآنی له کن ویی خویند پاشان بو خویندن چوه بغداد نزیکه ی چوارسال له مدرسه ی نظامیه به فیر بوونی زانست خه ریک بوو پاشان له ۵۶۹ گه راوه موصل وله مدرسه

به کدا که ابوالفضل محمد کوری شهرزوری درستی گردید
 دهرسی ده کوهزه له ۵۸۲۳ چوو بو حیح له گه رانه و دا چوه
 دمشق لهوی له خدمت سلطان صلاح الدین ایوبر مایه وه سلطان
 منصبی قاضی عسکری بیت المقدسی دایه تاهم کاره دا بسو
 ده گهل سلطان له شهرو سفر دا حاضر ده بسو له پاش میردنی
 صلاح الدین له ۵۸۹ ماوه به شهرو لهو کاره دا بسو پاشان له ۵۹۱
 چوه حلب و بویه قاضی نه و اشاره له حلب مقامیکی زور گه وره
 هه بسو و زور به زینت و خوشی ده ژیا و دارایی سه رشاری بشوی
 له درست کردنی مدرسه بهک و وقوفاتی نه و مدرسه به بهخت
 کرد له چند سالی دواپی بیانیدا بی کاربوو له سالی ۶۳۲ له
 له تمه نی ۹۳ سالی دا وفاتی کرد . ابن شداد چهند تألیفی هه به
 له جمله ی نه وانه به : سیرة السلطان الماک الناصر صلاح الدین ابی
 مظفر یوسف بن ایوب شادی یا النوادر السلطانیة و المراسن الیوسفیه
 که چا کترین تألیف به تی . تاریخی حلب ، دلائل الاحکام فی
 الفقه ، ملجأ الاحکام عند التباس الاحکام .
 (له فه ره نغمه ناسه بی سعیدی نفیسی)

✱ ✱

✱

٧ بائەنزوتوش

بەقەلەمى - ضافى كرىمى

شەو دادى و تارىكى ولات دادەپرشى - چىايە بەرزو
بلىندە كان لەنيو دەرياي تارىكى دا لەپىش چاوان ون دەبن .
بالندە يىكى - جوان لەسەر دارىكى كونهسال بەدە نكيكى
نەرمو خوش دەنالىنى واديارە ئەويش سەودايە كى لەسەرى
دايە - دەيە وى ئەوشە وەى كەدوور اەيارە بەنالەى دلى پر
لەخوينى رابويرى .

ئەتو ئەى خوشەويستى نازكۆ نازدارم بر يا زانيات
ئەو دلەى پر لەخوشە ويستىە ي منىش لەدوورى تو چە ندە
كزو پر لەدەردە ، ليدانى دليكى سووتاوى وەك دلى من ەروا
بەسادەى مە گرە . لەو كاتەيدا كەرەنگى رەشى شەو ەموو
چىگايە كى لەباوش خوى دە گرى - لەو وەختەيدا كەدارە
سەوزە جوانە كان لەپىش چاوان ون دەبن و لەجياتى وان ئەستىرە
گەشە كان دەبريسكىنەو - شەوپەردە يىكى قىيالى بەسەرزەوى
دا دەدا لەو كاتەيدا گەدونيا ەمووى خاموشويىندە - تەنيا
دلى پر لەخوشە ويستى مە كەلەتاوى دوورى تو لەليدانى عاشقانى
خوى نەو ستاوه . رووى زەرد مە كە بەتيني آورى دلى پر لە

خوشه و بستیم به یادی توده گشیده وه . - ته نیا گیانی منه له و کاته یدا
 بودیتنه وهی تو له فرین دایه . نه و دارهی که نه من له بنی دانیشتوم
 په رنده ییکی زور جوانی له سه ره به لا آرامی لی هه لگیراوه له و
 چل بوئه و چای دیتو ده روا - هه ره له خویندن دایه - آگای له
 خوی نه ماوه وادیاره نه ویش وه که من سه رگردانو آواره به
 هیچ ده زانی بوچی واده کا ؟ نه ویش یاریکی نازداری هه به
 بانگی ده کا تاپیکه وه نه و توزه زیانه ی خویان رابویرن -
 هانه وه تانی یاره که ی چاوی پیکه وت به فرین خوی گه یانندی
 نه و پیکه وه سه ر مشقی خوشه و بستنی دا ده دن .

یاری نازدارم و هه به بانه منو توش . . . له و په رنده بی
 گونا هانه - دوور له آوه دانی - دوور له ده ستدریزی و خراپه ی
 آفریده له ناوچه به کی پر له محبت و وفا ده رسی خوشه و بستنی
 فیرین وله زیر نه و داره جوانانه هه رته ماشای نه و مه له بی گونا
 هانه بکه یین و گورانی عشق و خوشه و بستنی بخوینینه وه
 بانه من سه ر وه باوه شی تو بکه م و نه توش به ده نگی معصومانه ی
 خوت به گورانی عشق و خوشه و بستنی به لا وینیه وه .

مایه‌ی زبانی

دلشادی - رسولی

وها که تو به زور به بند و غم و هجره سته مکاری
همیشه زار و نالینمه له حسرت عشقی دلداری

کاتیکی روز سهر له ده ریچه‌ی آسمان ده رده‌هینی ،
هنگامیکی بولبول آواز ه خروانه بو گول ، چاخیکی زدمین
پرده‌ی تاریکی له سهر لاده‌چی و باوره‌ش بو خوری تابناک ده کانه‌وه ،
له و کانه دارووی دلدارم له پیش چاره : ناز . . . خه‌والو . . .

کاتیکی روز روو له نهانخانه‌ی نوی ده کا وشه و باش
بوزه‌مین ده نیری ، هنگامیکی فرشتان سهر له لاپه‌ره‌ی لاجوره
دی آسمان ده رده‌هین و ره‌نگ ریزی هه‌ز رده کهن ، له و
کانه‌دا نه‌ندامی دلدارم دیته شه‌یال : شرخو . . . شه‌نگ .

کاتیکی شای شه‌ر به‌سهر پیداکه‌ی آسمان ده که‌وی
هنگامیکی بی یار و غم‌نوار له گوشه‌یسیکی وه تاغدا به‌ته‌نهانی
دمینه‌وه ، چاخیکی ته‌ماشای ته‌ولار ته‌م‌لام ده که‌م و که‌س
له‌ته‌نیش خوم ناینم : له‌ره ته‌م‌دا رازو نیازی دلدارم دیته بیر :
آهسته . . . دلگیر . . .

کاتیکی به‌ناچاری سه‌رده‌خه‌مه‌سه‌ر روی سه‌رین هنگامیکی له
به‌ربی که‌سی له نیوجیگادانه‌ولا و نه‌ولاده که‌م ، چاخیکی له‌ییده‌نگی

شه والهده ست ناله ی دلایقه رارونه سره ونم، له و کاته دا دهنگی دلدارم
 دپته گوی آهیسته وهک الهاماتی خسردایی، به کول وهک آوازی
 بولبول په گویم دا ده چرپینی، دلپالښه وو . . . چاوه نور . . .
 کاتیکې دهر که ی نومیدم لې داده خری و که ساسم، ههنگام
 میکی گولی نه وهیوام بی آوو سیس ده بی، چاخیکی دلوده رونم
 سار دده پیته وه وده سته وه ژنو داده نیشم، هانده ریک ده بینم دهر که ی
 نومیدم لې ده کرپته وه، گولی هیوام ده که شپته وه سووی ساردی
 دلم که رم دادی، دو په راوی خوشه ویستی، دو نه ستیره ی سره خشان
 که به پیتی بلیسه دهر سیکی دلسوزانه ی تیدانوسراوه دو گولی
 گش ده بینم ده بنه مایه ی دلنیا ایم که چاوی . . . دلداره . . .
 کاتیکې رووی دلدام له پیش چاو وون ده بی، ههنگام میکی
 سوزی دلی ره نجورم ده که وپته جوش، چاخیکی شورشی گیانم له
 سه ره هه ستیم - حسیاتم - فهرمانره وا ده بی چوار دلوپه آوم
 له چاو دپته خزار له آور گهرم تر له دلوپې شه ونم پاکتر سوزی
 دلوشور شو گیانم آرام ده کاته وه نه ویش فرمیسه که، به یادی دلدار،
 کاتیکې له کوچهی شار داسه رگه ردان ونه سزه وت و ویلم،
 ههنگام میکی بو مزنی شیری دلدار ی پیچو، به نای شار نامینی که نه که زیم،
 چاخیکی توشی دلدار ده بېم؛ له ترسی بدکارو له چاوی بدبین خومی لې لاده دهم
 به نیونیکامیکی چاوه کانی دهر سیکی زور به نرخم فبرده کا آهیسته له جهر که ی
 دلم چی که پرده بی؛ که ده لې دلشاد . . . به . . . پشپتواتم .

کاتکی له بهر ره نچو ده ردی سه ری آواته خوازی آرا
 مگاهیکم ، ههنگامیکه به ذوای هیلانهی دانیایا ویو سه ر
 که ردانم ، چاخیکه بی هیزو ماندو له گوشه ی به دبهختیا دهسته
 وهژنو چاوه نوری آشیانه ییکم ، له ده ریچه ی آسمان دهنگیکم
 ده گانه گوی که سه ربلند ده که م باوه شی دلدار ده بینم کراوه
 ته وه به یادی روزانی رابردو ره نچو ده ردی سه ری ویلیو -
 سه ر گردانیم له بیر ده چیته وه که باوه شی دلدار نه واوه به م چه شنه دیته
 پیش چاوم : له سه ره خو لیوده بزوینی وه کالهامیکه خوداوه ندی
 ده خریته دلم : سینگی دلدار به هه شتی سه رزه مینه . . .
 نه مجا نه وه وختی تیری شه یطانی آره زو ده م پیکه
 آیدهی خه یال نهنگیزی دلدار ده گرمه باوه ش هه ر به خیال -
 رازو نیازی له گه له ده که م کاتیکه هوشیار ده به مه وه ، زورم
 سه یر به خوم دی چونکه هه ر چه نده خیال کردنه وه له دلدار ی
 نازه نین زور خوشه به لام : . . . آخ . . . بوخوی . . .

شهوی ۱۷ ر ۸ ر ۲۳

جو تیاری کورد چون

تهژی و چی تهوی؟

مفید امانه گهلی

حکومت دانه موزی بوره هبیری و رز کار کردنی میلهت
تهک بوتیر کردنی چهند که سانیك وله ناو بردنی ته و طبقه ی که گهلی
میلهتی لی په یانه بی راسته حکومتیکه که آلت بی به دست چهند
که سایکه و یا بچولیته وه به په نتیجه ی به کری گیر اوه کانی استعمار
حکومته تی میلهت نه باس کور و ژ به روز میلهت به ره و نهمان ته با
به لام حکومتی ملی کوردستان هکره تیکه له بو گهل
به کاردی و گهل بوخوی یا به هوی ته و که ساندی که به لیان ته بزیری
کاروباری ولات هه لده سورینی به قازانچی میلهت

جو تیاری کورد گه له ۹۵ ر. ی دانیشوانی کوردستان
تهخانه روه له نتیجه ی سیاستی استعمار له بو له ناو بردنی ملت له
کوردستان اجرا ده کرا ایستاله سایه ی تداییری حکومتی ملی
کوردستان روز به روز به ره و ناوردی ده روا به جکار به سه ر که ر
دانی و هه ناسه ساردی و نه زانی و نه خوشی و هه زاری تهژی به که
رمان، هاویر، و سه رمای زستان له ته قه لانا که ویت خوراک بو میلهت

بهر هم نههینی به خوینی دل وفر میسکی چاو پهروه ردهی ته کا
 ظالمی به د بهخت له دهستی دهر دینی بریاری دهستی جوتیار پاشه
 کهوت ده کایجگه له ووش له زیر بیگارا به دهنی نه رزینی وه کو
 زهرو خوینی نه مزی نه بهوی به رهو نه ماننی بیا جوتیاری کورد هر
 وه کو ظالم خوینی نه مزی هر ووش نه خوشی په ریشانی کورد وه
 هر کات نه پارینه وه دهسته و دوعا را وه ستاوه وه چاوه رپی هاتنی
 مرگ نه کا - جوتیاری کورد نه بهوی حکومتی میلی کوردستان
 همهو حقوقی دیمو کراتی له سهر تطبیق بکا و بی ذاتی وله چنک
 خائینه کانی میلهت رزگاری بکا جوتیاری کورد ده بهوی آزاد
 بی لهیرو کارو آرای خوی له گهل آغایانی میلهت پهروه رو داپاک و
 برا هزاره کانی به رهو پیشکوهتن پروا ده خاوه دان بو میلهت
 بپاکا نه یلی میلهتی کورد محتاجی نه م و نه بیت
 جوتیاری کورد نه بهوی نه و گه سانهی که بو هه لسورانی قازا
 نجی نه وله سهر کاردانیشتون له بیرنی نه کهن و بو آسایشتی هه همیشه تی
 بکوشن جوتیاری کورد له حکومتی میانی کوردستان داواده کا
 ههروه کسو و تا ایستا کسرد و به له وه و دواش پاشما بهی
 سپاسه تی استعمار و مه ظلوم کوزی له کول دابر رنی تابه ته و او ی له نعمه
 تیرو دمو کراسی بشداری بی و شر به تی آزادی بخواته وه و بتوانی تالای
 هرگ به کهرووی دوزماتی عدالت و راستی داپکا

پارانهوه له پیغه مبهه (ص)

يا رسول الله يا خير البشر تکا کاره که می میدانی محشر
 له پيش عالمدا بوته پیغه مبهه خوت دیار پدا به شق القمر
 له سه رته ختی عرش صدر نشینی چی راز و نیاز روح الامینی
 کایه می واللیل معنای گیسوته سوره می والضحی نمونه می روته
 بوخوت ده زانی نه ته وه می کوردی

له سه ر دینی تون گه وره تا ووردی
 خاکو کوردستان چاوی له تویه به له بو آزادی هیوای به تویه
 له ده مالی حق به تو ده نازین به ریگای رز گاری له توده خوازین
 تینوی آزادین تا که می بی آوین به خوا و مده تی توین تا که می دا و او بین
 م - ص - قزلجی

ده کهن داوای حقوقی کورد

کرماشان ع - هتاو
 نمر دم صلش کردیم پرچمی سی رهنکی کوردستان
 له شرق و غرب دنیا دا بلا و بوو ده نگی کوردستان
 له روز نامان ده بینم مژده بی خوشی و نسماد تمان
 له راد و پدا ده بیستم باسی فتح و جنگی کوردستان

له‌بازاری مستاعی آسیا پسر قیمته نفتی
 له‌میزانی سیاست دازلله‌پارسنگی کوردستان
 له‌بنداو آنکره وتارا زده گهن داواای حقوقی کورد
 کوررانی باهنر کیژانی شوخ و شنگی کوردستان
 بزنی هر کوردو کوردستان بزنی هر پیشوای برزی
 له‌سایه‌ی او بیگویی دنیا گه‌بشت‌اهنگی کوردستان
 بزین پیش‌مر که کان سر‌بازی بو ملت له‌خوو بووردو
 بزین فرمانده رانی تیپ و پول و هنگی کوردستان

نازاد پیم دهوی . . .

به تهمای تو بووم دوی شو تا دره‌نگ
 ده هاتم و ده چووم سه‌ر سام و بی ده‌نگ
 به‌لام نه‌هاتی و په‌پمانه گه‌ی خوت
 به‌چی نه‌هینا ، و دبالم به‌ستوت
 ناوات بسوی بسوزانم . . .
 بوچی وات کرد ؟ بونه‌هاتی ؟ . نازانم ! . . .

* *

بوم آشکرا بو و له بیرت کسردووم
 له دهستم ده ر چو و شادی رابرد دووم
 نهجا دانیشتم کزو دل په شیو
 به فرمیسکی چاو شو شتم باری لیو
 نارامی دل و دیده . . .
 چون توی نه بوو دل شیواو بوو ره نجیده

هینده دانیشتم . . . له خوم بی خه بهر
 له ده ورو پشتم سه سه ر کسردی سه ر
 چرای رونا کیم وازه رده سه لگه را
 پلپته می سووتا و نهفتی لی بر را
 چراش یارمه تی نه دام
 هه ر خوم بووم و به نه نهایی ده سو تام

زور داری بی باک واشه و چو ته وه
 هه موو پیسو پاک لیک جووی بوته وه
 شه رته خهفته تی شه و کاری در یژ
 که به په یمانی دروت بو بووم گیژ

همه رویان همه لبریزم

همه رله و جامه می خواردم به توش بچیزم

✽ ✽

به دووریم له تو زینم خو شتره

خاوهن ره ننگ و بو چاوم گه شتره

بو ره قبیانت بو بوومه سوپهر

به نیونیک گایه نه گردبوتمه نو کهر

یابهس بخوم فریوت

واپساندم په تی مه کری رزیوت

✽ ✽

نیدی به آوات ره نیجه روو نا بسم

چیدی به به مات ده سخته روو نا بسم

چیرانیتم ناوی کهرچی زور جوانی

پیت باوهرنا کهم ، چون بی په یمانی

جانه من دلداریت

ریک نا کهوین . من سیرم تو ماریت

✽ ✽

د لی خوم بو تو ناکه مه تهر خان

که فهرموت لاجو ناکه و مه شا خان

نه‌میش کوردم و نازادیم ده‌وی
 ده‌ه‌وی بی‌خه‌م چاولیک نیم‌شه‌وی
 ناخر قسم نه‌وه‌ته
 ریگابکره ، کام ریگایه‌ی زور سه‌خته

ناسام

وو تاری زانایان

- ۱ - خوشه‌ویستی بالیکه. که خودا به‌نافه‌ریده‌ی داوه تابه‌و باله
 بولای خودا به‌فرری .
- ۲ - پچو کترین بلیسه‌یه کی ئومید به‌سه‌بو په‌یدا کردنی خوشه‌ویستی
 ستاندال
- ۳ - پیاو ته‌نما دوو جار له‌برامبه‌ر چه‌قیقتدا روو به‌روو ده‌بی :
 جاریک له‌کاتی خوشه‌ویستی دا و جاریک کی دی له‌کاتی مردندا .
 نه‌دوار شوره
- ۴ - ته‌نما دایک ده‌توانی بزانی که خوشه‌ویستی و خوش به‌ختی
 چیه ، له‌به‌ر نه‌وه دلم زور به‌پیاوان ده‌سوو تی که له‌خوشبه‌ختی
 دایسکیتی بی‌به‌شن .

شلار

پیش کیش به جه و انانی ولات ده کری

به هار رویشتم

به قهله می - دلشاد رسولی

نه‌ی به هاری جوان بو کوی رویشتی ؟ نه‌ی به هاری
شادی و نه‌ی روزی راز و نیازی دلداران . نه‌ی کیژوله‌ی گول
روو که به هاله و گولاله‌ی سور رازاویه و به بوچی و ابه‌په‌له‌ی ؟
پیش هانتی تو نه‌من چه ندم هومید به دل دا و پیت دلشاد بوم
بوچی نه‌ت هیشتم که میک به آسوده دلی ته ماشاات بکم ؟ بوچی
و ابه‌په‌له بوی ؟ تاویستا هر و ام ده زانی نه هاتوی به لام
که ته ماشا ده کهم ته مه‌نی کورتت ته و ابوه .

بالداره کان هیشتا هیلا نه‌یان چاک دروست نه کردبو
غونچه سوره کان تازه خه‌ریک بوون پیده که‌نین . . . به پوله
نه‌خشینه کان زور له‌میژنه‌بو دستیان به‌فرین کردبو . . . گیاو
که‌ل دازو چه‌مه‌ن زار هیشتا خوشیان له‌چاو به‌رگی به هاری .
نه‌دیو . . . که‌نه‌تو به‌په‌له‌له‌پیش چاوان وون بووی . رویشتی .
و نیمه‌ت هه‌مو غم‌گین کرد داخی ناسوریت به‌هه‌مودلیه‌و ده‌ناین
به‌زه‌یت به‌که‌س دانه‌سات و رویشتی . آیانه توش نه‌ی
به‌هار هه‌روه‌ک زه‌مانی دلشادی ناپایه‌داری ؟ نه‌گه‌ر روایی

لهو دونیا به دا پیاو دلی به چی خوش بی م .
 زه مانی جوانی هه روهك په رهنده بیسکی جوان له گه لمانه -
 زوری پی ناچی خه زانی پیری به سه ردادی آره زو هیشتا وه ده ست
 نه که وتوه وهك آهوی تر ساوله پیش چاوان وون ده بی . . . عشق
 بهو هه موو خوشه ویستیه وه هه روهك خوری پایز بریک روتا کی
 به زیان ده به خشی و آواده بی عاشق له چه ندر وژی سه ره تای خو -
 شه ویستی به هه میده دلی خوی خوش ده کا که چی له پرر دیوی
 بی وه فایبی و دووری له پیش چاوی خوی ده بیغی باغ و ان هه همیشه
 بو حه سانده بی خوی آره نه جو ده ردی سه ری دایه تا گولاله ی سوو -
 ری پیسکه نی که چی هه ر به زووی بای خه زان گه لای
 گولاله که ی سیس و ره نگ زه رد ده کا . بالاخره آفریده -
 هه ر له هه وه لی ته مه نی وه بودیتسه وه ی خوش به ختی سه ر گه ردانو -
 وبله که چی وه ختیکی دیتسه وه سه ره خو کا کولی سپی
 ولاشه نه هیزیکه نه تینه -

نه توش سه رباری نه وه هه مو ده ردی سه ری - که بر یات دلمان
 بیت خوشه به وچوره دی و ده روی آخ سه د آخ . . . خوشیو
 شادی نه وه نده به ده عین له هیج جیگایه نه دانایشن وخنوبه هیج
 که سیک نا گرن افسوس .
 نه ی نازنه نین یار - نه که رچهند سالی دی جوانی منیش سیسو بهد -

لدهبی (ناله‌ی ده‌روونی گووم تاویک)
 ده‌ه‌گری خوشه‌ی یسته‌که‌م - ده‌ه‌گری دل‌له‌ده‌ست چوه‌که‌م
 ده‌ه‌گری خوشه‌ویسه‌که‌م ، به‌دوو ده‌ستی نات‌ه‌وانت داوینی
 گهرین قهت نه‌گرت ، نه‌و چاره‌ که‌زه‌لو جوانانی خونه‌ به‌سیلاوی
 فرمیسک تیرآو مه‌که‌سه ، نه‌و موزگانسی ره‌شو
 ره‌نک بو ته‌نهایاد گاریسکی له‌گنم ده‌مینی بیکه‌نینی لیوه‌ جوانه
 کانه‌نه‌ که‌رله‌ورورا ده‌ستی کومه‌گم بودرینه‌ که‌ی ونه‌م لاوینیه
 وه‌ به‌تنهایی و غم‌گینی به‌جیم بیلی به‌ناچاری له‌کاتی هانتی زستانی
 پیری هه‌روه‌ک بوللیک به‌سه‌ر آه‌ردانی و ناهومیدی له‌وسه‌رزه
 مینه‌نه‌شکه‌ر ددیم تا شاید له‌جیگایه‌کی دوردده‌ستی نه‌ناسراو
 ته‌ته‌نهایی له‌گه‌ل دای خوم به‌نمینی هه‌ربوت بگریم .

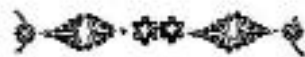
به‌هاری جوان رویشته . . . هاوینیش ته‌واوبو . . . پایزو
 زستانیسه‌ راده‌برن . . . سالیکی دی‌ی دیسان به‌هار به‌ناز به‌جلی -
 بو‌کینی خوی ده‌رازینیه‌وه . . . به‌لام هه‌ربه‌هاریک که‌ده‌روا
 به‌ریسکی له‌ده‌فتری ژبانی نیمه‌ده‌ گه‌ل خوی ده‌با . هه‌رپایزیک
 که‌دیت هه‌نکاویسکمان له‌خه‌زانی ژبان نزیک ده‌کاته‌وه . . . له
 رویشتنی نه‌وبه‌هار و پایزانه‌ش گولی ژبان ورده‌ورده‌سیس ده‌بی و به
 هانتی نه‌و زستانانه‌ش مووی سه‌ربه‌فیری پیری به‌سه‌رداده‌باری . .
 آخ‌سه‌د آخ‌له‌و دونیا به‌دا به‌هار زوردی و ده‌روا: بلام نه‌فسوس
 جوانی که‌رویشته تازه‌نا گه‌ریته‌وه . دلشادی - رسوای

در ریژهت و دل تیری توانج بودلهی خهفت بایرم رامه و شینه
 پهرمی جرگم همل نه دری ، به خوینی جگه ری دلداران نه و
 چاوه که ژه لو جوانهت سورمه که ، نه مجا
 چاوه جوانه کانت هه لینه ، سهرنجی نه م دیله و هه ژاری
 عشقت که ، دهمه گری نهی تازه نه مای بانجهی ژبانم ، ده
 مه گری نهی فرشتهی دل رفینی به هه شتی کامرانیم ، دهمه گری
 نهی گووله تازه پی که یشتوه که م ، چه فام به دست نه دیت ،
 دای آواره و پهریشانم له مه زیاتر غه مبار مه که ، الین دل نرمی
 الین دل آواره کان الاوینی ، به لام کووا ؟ هه تادهستی پر
 مهری خوش بهختی به سهرتادی له کیراوی گریان خوت رزگار
 که ، پرچه ره شه جوانه کانت به دست آویژی شنهی شه مال
 بسپیره ، گهر نازانی نه م گردوونی چه پ گرد هه رروژه رووی
 له لایه که ؛ جوانی نه م روزه تاسه ر نامینی ، نه م دلدارانهی
 امر و که به دهورتا دین به یانی نایان بینی ، داوینی عفت قهت
 له دست مه ده ، خوت گیرودهی داوی په نجهی بی رحمی
 هه واو هه وهس مه که ، نه ودلی خاوین و پاکسی خوته قهت به
 لانهی بوومی عشقی بی بنچینه مه که ، بازوانی سیمین آرات
 بده به دست کرده وی بی گوناھی مندالیته وه .

دمه گری نهی گولی تازه شو کوفتهی تازه بهاران ،
 فرمیسک دامه رزینه نهی نازپه رده ردهی شمالی آزادی ، بوکی
 ده گریت بی بلی بزانه کی گه لکت نه گری قهزات له گیانم ،
 دلهی بیمار کی دهرمانی کا بی سهره رای نه هم هموهش چون
 دل بروای بیت سهرنج بدات ، وله دله پا کرو بخاوبنه که ما
 جیت پی بدهم ، له پاش نه هم همو دل ردقیو بی شهرمیو بی وفاپیه بی .
 دمه گری نهی سهروی تازه گواستانی ژبانی من ، ده
 مه ناله که امروش نچیره وانی ژبان توشی نه سیری داوی په نجهی
 بی ره جمی خوی کردوه ، ومخت به عمل بزانه نه هم هله به .
 فیرو له دست مده ، نه هم ریگای لارده میو هزار به طی نه که بیت ،
 دمه گری نهی نه سیرهی درهوشندهی آسمانی سعاده تم ،
 دمه گری نهی شکوفهی تازه پی گه بشتوی گول بنی ژبانم
 هندیک ناگوزهریت که ره نجهی مهینه تی عشقی درو که ته نیا
 پوشیرین کردنی کامی دل هه تا کو چه ند ساعه تیک پایه داره
 له ژیر باری گرانی خویا به جاری دات امرینی ، به تیری چاوانی
 خوین مزت دلی آواردم مهشکینه ، به غیرشی فرمیسکی لافاوی
 چاوانت بنچینهی هه لبه ستوم مه رینه ، دل ره فینه نازپه روده که م
 آرام به خشی بی دهردی به دهرمانی دله که م ، یاره بی وهفاوی بی

و معده به پیمانۀ کم نهی فرشتهی دوون به روی و دروزنه کم
 لهمن پهنده و هر گره، من و ام له سره تا که بوچ ده میکم به آهو
 نالهی تو گوزهراند، به لام دای ره نیج دیدهم داخی گرانم -
 نهو مهلهی له دست داوه، اگه رتو زار زار بگریت روزگار
 کهی به من روی خوش نشان نه دات ؟ ؟ ده مه گری نهی فر-
 شتهی ناز به روه ردهی ژینه کم .

ده مه گری و له مه زیاتر خوت شهرمه سار مه که، اگه ر -
 بزانی گریانی نه م روزت چ یاد گاریسکی به نرخه بوروزانی پر
 ایشو شهوانی تاری پاش ماوی ژبانت قهت نا گریت، ده مه گری
 نهی جگه ر گوشه ی دل له دست چوه کم، اگه ر له جیگای
 تو بو مایه داوینی عه تم قهت له دست نه نه دا . و به نه م چه شنه خوم
 دیل و سوو کی ناوها و سال نه ده کرد . دل له دست ده ر چوه کم،
 یاره بی و وفا کم، دل ره فینه بی و همدو وفا کم، ده مه گری
 ده مه گری باله مه زیاتر ویلو سهر گردان و دلبر بندارم
 نه کهی ده مه گری .

- سكاله تهك مه ليكدا -

به يانی بوله خه و هه لسان شنه ی نه سیم به یانی له سه رو -
چاومی دا . بونی نه سرینو ریجانو گولی یاسمین به لوتما هاتو
له ناو میشکما چیکیر بو . چریکه ی بلبلو ناله ی قمری و جریوه
جریوی چوله کان له سه ر لهو پوی دار چنارو عرعر و شنگه بی
له هه ر لایه گه وه نه هات به گویم . هموی به زبانی حالی خویان بیان
ته گوتم ، (تا که ی له خه وی غه فله ت دا ده بی هه لسه له خه و -
سه ریک هه لبره ! سه یری دونیا که ! ساتی له احوالی خوبت
هوشیار به وه ! توش وه کو ملله ته کانی تر هه نگاو یگ بوری
سه ر که وتن به او یژده . نه ختی له زیان وره به وه ، بزانه که بیان
چیه ؟ بوده ژیت ؟)

چاوم هه لبری و باویشکی خه و الیه تیم دا و به دلیکی پرله آخه وه
ته ماشای ده وره و پشتی خوم کرد . دیتمه هه لیک له سه ر لقی داریکی
بلندله ناو هیلانه ی خوی به وه هه لنیشته ره جاچار به ده وره و پشتی هیلانه که ی
خویا به لفر گمی ده کرد و له چریکه ی نه دا و بانگی ده کرد (نه ی
کوردی آزا گو یگره له منو برامه له کانی من کسه پر به دلی خومان
بانگی ایوه ده که بن به سه ر اپرن له خه و نه م ولاته جوانه ی خوتان به بیگانه
مفروشن ! آزادین . به سه زیر ده سنی . آوا که ن ولات . هه لکه ن
آلاتان . بزین به سه ر به سنی) .

چاوم بهم نه حواله که وتو گویم لهم دهنگو آوازده بو. دام گری گرتو دو کهلی آهی ساردم پیچی بهستو سهری کرد بو آسمانی ماته می . چاوی کهم دیدم فرمیسکی پیدا هاته خواره وه ودهستم کرد به گریان و به دهنگی کی پرله سوز بانگی نه و مهله جرانه آزادم کرد و باوه شم بو گرتوه . هو مهلی جوانوشیرین زبان ! وهی آزادو آزادی پرست ! سویندت نه دم بهم دلخوشیهی که تو له سه ریت و نام شوقو زه و قه ی که له آزادیه وه و هرت گرتوه . ساتی و هره باوه شمه وه به زبانی حالی خوت پیم بلی چی یکهم تاوه کو تو آزادیم ؟ به پیکه نینه وه جوابی دامه ره (نا - نه زان - نایمه ناو باوه شته وه که ره پیمه ناو باوه شته وه . دهیم به زیر دهستی تو آزادیم نامیشی . لهم جوابم عبرت و هریگره توش وابه تا آزادی . به قسه ی خه لکی هلمه خه له تی . سیری من و هیلانه کم که چون به ده وریا هه لده سوریم . لقبو پوی هم داره ی که من هیلا نه له سه ر کرده به باله فر که ی خوم نه ی له رینه وه تاپی ی به شه و ق بی و سپهر اسه ر وطنه خوشه ویسته کهم بکات به په لکه شینو جوانه کانی اتوش چاو له من که به هوی زانستو علمو معرفت آوا که وه لاتی خوت و له زیر دهستی یکانه ی رزگار بکه وه تومان مه یتر و شه

به خوینی دل، خوت آلائی مقدسی ره نگاوره سنگ بکه
 لهسه ره همو شارو دیهاتو سه ری شاخه به رزه جوانه کانی به
 آزادی بجه قینه تازی بهسه بهستی!)
 له پاش نهم همو قسه و آموژ گاریانه دهستی کرد به باله .
 فر کی و له چریکه ی داو بانگی کرد (بڑی آزادی بڑی آزادی)
 هر چند بانگم کرد دوباره و یستم تسهی له گه لدا بکه م
 جوابی نه دامه وه . که چاووم بهم جرره احوالاته کهوت هه ردوو
 چاووم له سه ریگ داناو دهستم کرده گریان و هه ردوو دهستم هه لبری
 به ره و آسمانو له خوا پارامه وه - خویبه بهسه ژیر دهستی آزا
 دیسکه که پیت داوین بومان پیاریزی - ناله ژیر بهندی عالم -
 دهه کهوین !

کوردی به همت خاوه نی غیرهت . بهسه بابسه به قسه ی
 خه لکی هه لبخه له تی بن ، بابسه چاوومان له قازانچی شخصی بی -
 گه وره کان - کار به ده ستان - بهس بمان فروشن - بهس له ژیر -
 چه پو کی دوژمنان بهمان رزیننه وه - بهسه بابو خومان نهختی
 به آزادی بڑین - تالی ژیر دهستیمان زور چیشته وه - بانهختی
 شیرنی آژادیش تام بکه یین - باعالم بزانی که ایمهش هه یین
 باناوی کورد بهسه بهستی و آزادی له ناو عالمدا بلاویته وه .
 عبدالکریم - سوتاو

روژی خوشی

خیرویز

بیستومه لفضل و کرم و لظمی خودتاوه
 اعلانی صلاحیت لهه-وو لایی دراوه
 صدشگری خودالهم سهروتا نهوسه ری دنیا
 شیرازه بی بغض و حسدو کینه نهماوه
 روژی خوشی و مزده و آسایشی عامه
 نه شوقه پتر بویه که دورین له قضاوه
 بهم مزده خوشه مصلحته بین و وه کو بین
 چیزنو بگرین چا که لهرووی صلح و صفاوه
 نه چیزنه خوشه نیوی بنی بن چیزنی ستالین
 چون کومه که بوایمه لهری مهر و وفاوه
 نهو ذاته لهبو ایمه هموو پشت و په نایه
 به به له بهر نهو ذاته و او شکره پیان
 نهو همته و الایه که کردویه له گهل مان
 الحق و الانصاف له گهل کهس نه کراوه

خاکی بهری پی سوره به باین و وه کوی کهین
چمون باعثی روونا کس و بینائی تی چساوه

خزمینه وهرن باله غرض صرفی نظر کهین
ریشهی حسدو کینه لعل زیرو زه بهر کهین

دنیا چیه ؟ قازانجی چیه ژین و ژانمان ؟
ژین بویه هه سوو روو له قضاو له قدر کهین

تا کهی بهش مه ناحهقی و قورر به سه ری بی
تا کهنگی ددبی نه و وررو نه و خا که به سه ر کهین

تا کهی وه کورژن گوشه گرو کهم ده سه لات بین
ایتر به سه با بهر گئی پیا وانه له بهر کهین

مهردی نیه بر ایسه ایتر عیبه برا کان
پیشواز له بهد طالعی و خوف و خطر کهین

بوخاکی وطن روح به فدا کهین وه کومهردان
لهم فکره که شار یگه به مهردانه گوزهر کهین

بو ایسه هه مور واجیه تا گیان له به ده ن بی
مهردانه له بو حفظی وطن سینه سپر کهین

بیگانه په رستی چیه ؟ با فیوت و فنا بی
تاممکه با ایسه له بیگانه حذر کهین

بیگانه به‌دور پیشه‌ی مہردانی رشید
 سافر صتہ حاضر بن و بیگانه به‌دور کہین
 نہ و خدمتہ تی چند سالہ کہ کردمان بہ ہمدہ رچو و
 فایدہ‌ی نہ چنی دیکہ خومان توشی ہمدہ کہین

دینان

کورده کان کو بن و ہرن نہ و رو کہ وعده‌ی شادیہ
 روزی لاچونی نفاق و ہانتی آزادیہ
 و ازانہ روزی چیز نہ دس لہ نہ ستو کہن بہ عام
 چہن خوشہ نہ و چیز نہ پیروزہ و مبارک بادیہ
 ہر قبیلہ بو حقوقی خوی خہریکی کوششہ
 نہم ہموو ہہولہ لہ بو رفعی غم و بیدادیہ
 خورد و خہ و مان خیرینی دل بو ہیچ دہ زانن خزمہ کان
 قہط فہرا موشی نہ کہین نہ و زحمتی فہر ہادیہ
 تا کو کہی بغض و حسادت تا کو کہی بی حرمتی
 حرمتی پایندہ صالحی معنوی و مادیہ
 غیبت و مکرو فسادی تیک دہ دا صالح و صفا
 بو برین چا کہ سہری گہر طالبی افسادیہ

ریشه‌یی داری عداوت بابه‌غیرت هه‌ل که‌نین
 تاله دلمان ده‌ریچی نه‌و حاله‌تی شه‌داده
 بافدا که‌ین روحی شیرین بو ره‌واجی اتحاد
 دسته‌به‌ندی باعشی فوتانی استبدادیه
 نه‌ردی به‌د به‌ختی بدورینن به‌موره‌ی اتفاق
 چونکه‌ نه‌و رسنه‌ ظریفه‌ پیشه‌یی اجساده
 مصلحت‌وایه‌ ایترایچی دیکه‌ خودمحدود نه‌ که‌ین
 فایده‌ی نه‌و نظمه‌ حیزه‌ چاکه‌شی و گه‌ووادیه
 الهه‌ولا شاره‌ ریکه‌ی معرفت بگرینه‌پیش
 تابین نه‌م مه‌لته‌ مشمولی استبدادیه

دیسان

وه‌رن خزمان وه‌ کوبن قاه‌ بلاوه
 ده‌لین اعسلانی آزادی دراوه
 نه‌ پاکی کرمیننی دا به‌ تحقیق
 ره‌هو ره‌سمی عدالت روزاوه
 مساوات و مساوات و برائی
 له‌ گهل صلاح و صفا تصویب کراوه

له سا په یی . اتفات و آشنا شی
 زمانه یی ظلم و بهد بهختی نه ماوه
 له یمنی صلحه وه کورگی پیاو خور
 له برسانا هه موو پشتی شکاوه
 هه موو عالم خه ریکی صاحب و سازن
 نه وه یی پی نا خوشه لعنت کراوه
 ده بی میکر و به کان حالیان چلون بی
 که رسته بی اختیار یان لی پساوه
 نه وه یی گهر دیکتا توره له حیفه
 نه ودن ماسیود چیر که بی لی براوه
 نه وه یی گهر شهر رو شو فزارو فساده
 وه کو عه نتهر دلی یی ته منار کرازه
 نه وه یی ناپان شو خه وارز نادرسته
 ده بی دیله کله و چه یی پی دراوه
 نه وه یی بهر تیل خه ور و صاحب طاماعه
 به هه ردوو ده بی دلی تی . . . پی خور او ده
 نه وه یی گهر باغی فیوتانی خه لکه
 هه تا مساره له بو بابی ریاوه

نهوهی بی عارو پیسو ناله باره
 دهلیی پیره زنه و دوی لی رژاوه
 نهوهی، بنکر به کورده وهک که ری دیز
 له حیف و حسرتا گوی داته پا وه
 نه وانهی مستد و قیله بازن
 دهلیی جونو که خمیان لی شیواوه
 له مشکانی وطن ایتر متر سن
 به جاری مر که موشیان پی خوراوه

مردنی به بازار

ووردی

نیوه روبو به بازارا تی به ریم! لایکیی له روو لاواز،
 سیسو زهره، بی هیزو و کز ۱۰۰ میش ده موو چاوو ده ستیان
 داپوشی بوو!
 ده رپییه کیی شر، کوتیکی «جاکیت» پارچه
 پارچه، چه مه دانیکسی قیرزا وی

لهسه ربوو .. داربکی گری گریی به ده ستوده بوو تا
 هیزی تیدا بوو هاواری ده کرد : مسلمانان خواخیرتان بنوسی
 برسیمه . . . برسیمه نانیکم بوبکرن والله برسیمه
 بهلام کهس نه بوو گوی بی گویا لهشاری « که -
 دران بانگ ده کا » . . ده بی ههست ددبوو له پاشان بانگی ی
 ده کرده ده ده که سیفارم بدهنی چاوم که ویر بوو . . . آخ
 . . . داخ چهن بی ره حهن . . . ! کهس ودرامی نه داوه -
 ناچار بی دهنگ بوو . . .

نهختی رویش هیزی تیدا نه مابه ر بردوه . . . ناو به ناو -
 هاواری بونانوو سیفار ده کرد ، دم به ده میش چاوی ده گیرا
 . . . ههنجیرو تری و شوتی و ههناری ده که و ته بهر چاو آهی بو
 ههله ده گیشان ده به ویست به گورجی راپه ریت و په لاماری -
 نه و میوانه بداوزگیی خوی تیر کا به لام توانای نه وهی نه بوو . . !
 تا برسیمه تی کار تی کرد . . زمانی له هاوار لهنگ بوو ،
 میشیش هیرشیان بوده هینا به دهسته له رزه کانیی له خوی دهرده .
 کردن . . : چاوه کانیی فرمیسکیان تی زا بوو نهی گیران و
 آمانجی پیروزی تا که سیفار و نانیک بوو . . . شه و داها . . ،

خودایه چیم کرده ؟ نه ترمینی بیست و پنج سنالیدا باخی
 دیتیم بوشت ده گه بی . . . من نم گویم له سه ر بهردوو دار
 کورتوم برا کانیشم له سه ر بوشت گئی نه رم نوستوون . . .
 من له بهر بهر سیه تری هیتم نه برامسلمانه کانیشم له بهر زور
 حوارین « ز گیان ههله پمماوه . . . نه خیر نه وه کاری تو نه
 کاری خوین مزه کانی . . . کاری نه وه ره مانه به که ماوه ده ده
 له هوخوردو پوانه پهرسان گهله آسمن قهسر دروست ده کهن
~~هه~~ کاران بو آمانی پی پیان به کار پیش . . . خویه . . . خویه
 خویه به سه نه تروانه ورتو فرمیسکی باراند . . .
 پهیانی در واره به یازارنه تر پهریم دیم منالار پال لاده
~~هه~~ شتیله کور به ره . . . نه تری نوم ووتم « رهنگی
 مریون ههله دینو . . .

نه خیر ده وانه نده کان دله بهر ده کانیان نه رم بوته وه ههست
 به غنمهت کردن « انسانیته » کهن له بهر نه وودنان ده به شه ره .
 . . . انه نه نه گزاشی نه وه بهرست بو کوردان خهریسکی
 کاریسکی باشه ! که نزبک بر سه وه وچه چاله سه رنجم دا . . .
 کرم گرت . . .

براهه زاره کهز دوینی « له گیان دانه » . . . دلم بر و به آو

لاقی باند ده کردو لهه ردى دده ، دهستی لهه ر .
 قورو خولی ده سوراند ، وه کموو به زخى سهر براولر خه لر خى
 لیوه ده هات !! ؟

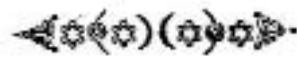
کس آگاداری نه بزو . . . حاجی و صوفی و دین داره .
 کان بهه ر نهو وینه دل گیره راده بردن تفيان روده کرد :
 وهی وهی نهو پیسه مره راره بوسوتانن چا که گیانوی پولیک ناهینی !!
 لاوه کانیشر ده لیان ده سسروتا به لام چی بلین به رامبه ر
 میزی ناحق ؟

خه به ریان دا بلدی به فهرموی « بابمیری جا کفنی ی برده که بن .»
 هیستا نه مردبوو به که له دو کان داره کان رقی هستا وه که شیرا پهری
 هینشی ی بو ه هزاره که برد نهی کرده نامه ردى هه ر دوو لاقی ی
 گرتوو لهه ر قورو تالوو به ر دو دار . اوه ی بیست هه ننگاوی
 را کیشا !

واده زانم هیچ په راسویکی ی به ساغله می ی نه ما . . . هه ژا .
 ره کسه ش چاوی زه قه زه قی ده هات به دل دهی ووت « به لی
 انسانیت واده بی . آده می زاد ده بی بهم گویره له گه ل برا بی
 هیزه کانی ی ره فتار بکا . . . !

گیانی دهر چوو چہ شنی لاشہی کہری تو پیو
 لہوی کہوت کہس نہ بوو کفنی بکا . . یابی پاتہ سہر
 قہبران بی نیزی

بہلی مأمورہ کانی بلدیہ (۵) دیناریان وەر گرت تا۔
 کفنوو دفنی بکہن بہلام تہ نیاہاتن و تہ ماشایان کردور ویشتنہ وہ
 خہریکی بہش کردنی پاره کہ بوون
 سہیری کہہ ! سہیری کہہ ہتا کفنوو بہردیش دہدزین
 توخوانرخی (بشریت چہہ P) کہ بہو تر چہ پی سوو چہ پهل بی P . !

تاوہختی شیوان نہو برا کہ ساسہ لہوی کہوت لہ پاشان
 رلاتی فقیر دارہ مہیتیان بوہیناو بردیان لہ نزیك گوہہ کیك
 ناشیاز ، بہلی نہوہیہ ژبانی حق خراوان . . . ہہ تالہ .
 مردیش لہ نزیك پہینوو گووو پیسای بی دوور نا کہ ونہوہ . . .

(بروئهی خوشه‌ویستی)

دشاد

به سوزی گریه‌وه چاووم همیشه. ووروغمنا که سه‌راسه‌رسینگی
به‌دبه‌ختیم هه‌تا کردامه‌نم چا که ئهی خوشه‌ویستی . . . ئهی -
گرمای دلپه‌سهند . . . داوای شیرین . . . هه‌وای شادبه‌خش
. . . گه‌له‌و دونیا ده‌ره‌ه‌مو چو که‌دا . . . چاویک به‌چاویک
ودلیک به‌دلیک هو گر ده که‌ی .

ئهی خوشه‌ویستی . . . ئهی فرشته‌ی زه‌مین . . . که‌له‌رووی
دلسوزیه‌وه دوو آفریدان ده‌خه‌یه ژیر په‌نای خوت . . . بالی -
دلنیا بیان به‌سه‌ردا هه‌لده کیشی . . . به‌گویی هه‌ریه کی‌ک آوازیک
وله‌چاوی ئه‌م‌چلوه‌یک به‌وی‌دی نشان ده‌ده‌ی و آوری‌ک له‌ودله‌وه
پوئهوریان ده‌نیری .

ئهی خوشه‌ویستی ئهی له‌ده‌رونو ده‌رده‌ندو دلسوتاو‌ان
زاو ئهی راستی درو دا‌پوش ئهی ه‌جازی حقیقت‌نما
. . . شتیکی هه‌ست پی کراوی . . . ده‌گوتری‌ی به‌لام‌دیارنی .
ئهی خوشه‌ویستی ده‌م‌سوتینی وده‌م‌گرینی . . .
پی‌وه‌بدم ده‌که‌بو‌ده‌م‌خنس‌کیشی به‌ته‌مه‌ن‌ترینی موجودات و آمانجی

ژیانی که تهمهنو آمانجو ژیانی منت به بادا .
 نهی خوشه ویستی . . . نهی کومه لی ددرداوی . . . نهی . ایه
 به دبهختی . . . نهی سه رچاوهی فرمیسک : له کاتیک د ادلیکی شادو
 ژیانیکی بی په روا به آفریده ده به خشی هه ر له و کاته شدا . . .
 بی په روا دلو ژیانی لی ده ستینی .
 زیانت نابود بی نهی خوشه ویستی . . . نهی نه وهی به هانت
 خه رمه نی ژیان نابود ده بی چهنده دروزنو فیلبازی نهی خوشه ویستی
 له سه ره تای کاردا کچوله بی کم پی نشان ده دهی به ده ستی خوت
 دهی رازینه وه : سه ری هه موبنه وشه و نه رغه وانه . . . سینگی -
 بلقی سیوانه رومه تی سوور و جوانه . . . ده ستی فرشتان داوینی
 گرتوه . . . تاجیکی له سه ر داده نی گویا به نه ستیره کانی آسمان
 رازاوه ته وه . . . هه مو له شی ده که به جوانیو آره زو . . .
 جله کانی له آوری شمی وه فاو سه ره پو شه که ی له رایه لی چه یاده چنی
 وه سه ری داده دهی وای نشان ده دهی که گویا که وشه کانی له
 « ستی پایه داری دروست کراوه و بازنه کانی له گه وه هری
 امانت هاتوته وجود . . . گویا هومای پا کداوینی هه میسه باله .
 کانی بلاو کردوته وه و دلدار له سایه ی دا ده روا . . . به لی به و
 جو ره دلدارمان نشان ده دهی نهی خوشه ویستی ناپه سند . . .

چاو هه لده فیری دین و هوشم ای دهستی . . . له سه ر دلی شادم -
 باره گاهی دهست رویشنت هه لده دهی . . . چاهنگامیکی دلنیا -
 بوی که بومه به ندهی دلدار بساو جوانیه دروست کراوه کهت
 داده که نی راسته قیتهی خوت نیشان ده دهی . . .
 نه ووه ختیش هه روه کو دیتم نه منی دل سوتاو له نه ندامت
 بهغیری ناشیرنی له بالات بهغیری تاریکی له چاوه جوانه کهت
 بهغیری آمانچی پس ، له ولیوه شیرینه بهغیری بی تامی وله و
 دله نه رنه بهغیری بهردیکی بی گیان نه بی هیچی دی نابین . . .
 وهختیکی په شیمان ده بهمه وه که کار له کار ترازاوه . . . برو -
 نهی خوشه ویستی : نه و آره زوه بیجایه ، نه و هومیده بی هوده به
 نه و په یمانه نادرستانه . . . نه و هه مو سوینده درویانه ،
 نه و هه مو لاقی پاکیزه گیو دپا کیه . . . هه موی ده گهل خرت
 یه و برو وله پیش چاوم نابود به . . . هیچ یاد گاریکی خوتم -
 بو بهچی مه هیله . . . له دلی مندا چیگات خالی که . . . تابه رویه -
 کی سوورو سه ریکی خالک نشینی و خوشه ویستی دروم له بیر
 بچیته وه . . . نابود به نهی خوشه ویسنی تابه دلشادی په ررو
 بالی خوم بکه مه وه . . . گیانم له وزیندانه تاریکهی دیلت آزادی . . .

تاله آسمانی جوانی راستی دا گه لایوژی پا کداوین وباری
 ابدی خوم بینمه وه
 کاتیک کی دای پچو کی خسته ژیر فرمانم بزاتم بوم
 سواوه و قدری بگرم وه ختیک کی باوه شی دلداریم بو کرده وه
 زانی خوشم دهوی و بهوی به وه دلشادم -

« (پار سال) »

به قلمی دلشادی رسولی

(نه و مقاله په چوار سال پیش نه ورونو سیومه)

سالی پار که بهار به له نجه ولار وه ک یاری چاو خومار
 له نیمه نزیك ده بوه وه پار که بهار به بار شادی تیدا بوو -
 ده دره وشایه وه ، له نیوه شه ویک کی زور ساردی به بار بو دلم ناشاد
 چاره ندازی خوشه ویتیم له پیش چاو که وت .

له پيش نه وهی بچمه مه يدانی خوشه ويستی ، ، نازانم
 کی بو پی گوتم : پياوځی چابه و خوت پی به نندی خوشه ويستی
 مه که ناکامی له دروايه له بهر نه فاميم پی ی پيگه نيم
 وپيم گوت : آيا ره وایه دليکمان هه بی و له خوشه ويستی ناو
 میدی بکه ين مه گهر دل بو خوشه ويستی دروست نه کراوه . . .
 بهلی نه ورزه مان روپشت ورزه مانیکي دی پرچو
 له درواي به کيک ده گهرام که دلی خومی بده می ودلی خويم
 بداتی بهلام داخی گرانم زوز گهرام . به دلی خوم
 که سم نه دیته وه که شایسته ی خوشه ويستی بی !!
 له خه ودا فرشته م دیو ده گهرام نمونه ییگی
 نه و فرشته نه بیینه وه ودلی خومی بده می چا کم له بیر
 نه ماوه چی روژیک بو بهلام نه وه نده ی ده زانم به هار بو . . .
 نه نوم دیتو به دواتدا ويل بوم .
 نه نوم به فرشته ی خوم زانی دلم پی سپاردی . . .
 بهلام بهد حیف ز مزانی فرشته ش بی وه فان .
 له ته وه دل دا خوم لی آشکرانه کردی : . . . شه وان هه
 شه وان به خیالی تو خه وو خه یالم نه ما بو . . . روزانیش هه .
 شه وان به دهردی دووری تو - دوور له تو - ده رده دار بوم

بهلا کاتیسکی یک آشکرا بوین ، له پاش نه وهی بهیه کجاری
لغاوی دل و ههستیم کهوته بهردهستت . . . نه ووهختی خوشه
ویسنیم له پیش چاو کهوت :

زور گریام دلم برینداربو و برینه کانی دهستیان
کرد بهایشو آزار پیم خوشبو له گهل کهس نهیم ، کهس
نهم دوینی

بهای خوشه و بستیت بهمن بهخشی نهمنت شیتو شهیدا
کرد . . . بهلام آیا نهمن له و خوشه و بستیه چم و چهنگ
کهوت ؟ ؟

بهلی له آخردا . . . دهردی دل و . . . ناکامی .
پار که بههار بهبار شادی دههیناکار . . . نهمن بهدروی
نابه کار کارم له کار ترازا و دل بریندار بوم . . . نه تو بهدلیکی
آرام شهوو روژت دهبرده سهر و آگات لهمن نه مابو نهمنیش
پاش نه وهی بهخوشه و بستیت راهاتم شهوو روژ له خویناوی دلدا
دهتلامه وه .

زه مانیسکی دلی من وهت مهلی آزاد پی بهندی هیچ قید و
سنوریک نه بو . . . زبان چه ندخوش بو . . که مترین ناشادیه کی
تیدا نه بو . . بهلام پاش نه وهی هاتمه میدانی خوشه و بستیت

دلی همیشه به هارم دونیای لی کردم به همیشه خه زان .
 نهودلهی من داخ لهودله . . . که چهنندی دهردی
 سه ری به سه ر من هینا .

بومندالان

منداله خوشه ویسته کان ودرن ودرن لهده ودهی مامه پیره ی
 خوتان دانیشن - هه تا چیر و کیکی زور زور خوشتان بو یگیر مه وه
 شیریک بو شیریک - شیریک ی زور به دهسته لات و در ربو
 کهس نهی ده ویرا له به رامبه ری دا بکوشی هیچ روزیک نه بو
 چهند گیان ده به ری بی دهسته لات و بهسته زمان نه کوژی ونه ی خوا .
 روزیکیان ده گهل گورگ و ربوی چونه راو گهران -
 گهران هه تا توشی گایکی بوغه و قهله و بون که له میر گیک
 دا دهله وده را نهولا نهولایان لی گرت گایه که قوشقی بو دهر .
 پهری و هه لات به لام دهر فته تی وه گیر نه کهوت شیره که
 چه بو کیکی پی دا دا پشتی شکاندو کوشتی
 نه و جاربانگی گورگ و ربوی کرد - ربوی له گورگ
 کردو کوتی جاوهره نه و که لا که گایه بهش بکه یین - به لام
 ده بی چونی له نیو خومان دا دابهش بکه یین .

گور که که دهمی هینا پیش و کوتی قوربان چونکو
 نهو نیچیره مان بهه رسیک لمان راو کردوه ده بی بیسه کینه سی
 بهش ویشکی لی باوین شیر رقی هه لستا و بهه مو هیزی خوی
 مستیکی له دهمی دا وهه مو دهم و ددانی تیک شکاند گورگ
 به لاره لاره رویی و له ده ره بهک کهوت .

نهو کایه نوبه ی روی هات لی ی پرسی ی چوونی بهش
 بکه یین مام روی عه رضی کرد قوربان بونه هار جرگ و
 دله که ی بوشام هه ر دوو ک لارانی بو بهر قه نه سه رو پییه که ی
 مه یل بفرمون به و جوره چند بهش بوی تقسیم کرد پاشان لی ی
 پرسی نه دی ئیوه چه ده خون عه رضی کرد پادشا سلامت نه گر
 پاش خوانیک ماوه ده یخوین ده نا ایساک ده گروسینه وه نه مه ی
 خویری بو چمانه نوشی گیانی تسویت پرسی مام روی نه و
 عقله جوانه ی له کوی فیر بوی عرضی کرد له زله ی دهمی
 مام گورگ .

(پر نشنگی کچی قانع)

خودا رحمی به ملت کھی چه رحمو رحمی بی بیان
 چه ملت ملتی کوردی چه کوردی کورد بی سامان
 دهوا کھی دهردی نه م جهله چه جهلی جهلی پر زحمت
 چه زحمت زحمتی پردهرد چه دهردی دهردی بی دهردمان
 ده کورده لابهرن فتنه چه فتنه فتنه بی یکتر
 چه یکتر به کتری کومهل چه کومهل گومهل کوردان
 بهچی ماون له عالم دا چه عالم عالمی مهردی
 چه مهردی مهردی غیرهت چه غیرهت غیرهتی شیران
 بنالینن به دهستی جسم چه ناله ناله و شیوهن
 چه شیوهن شیوهنو زاری چه زاری زاریو گریان
 ههمو کوهک به به کترین چه کومهل کومه گی گیانی
 چه گیانی گیانی ی کوشتن چه کوشتن کوشتنی مهیدان
 بریزن خوینی دژمتان چه دژمن دژمنی مالی
 چه مالی مالی ی ارثی چه ارثی ارثی مستمان
 سه دای آزادی به رزو کن چه دهنگی دهنگی سه ربه رزی
 چه به رزی به رزی ی کو کب چه کو کب کو کبی کیوان

هه موچاوتان له پرشنگ که نچه پرشنگ پرشنگی قانع
چه قانع قانع بی دهس چه بی دهس بی دهسی دهوران

☪ ☪ ☪ ☪ ☪ ☪ ☪ ☪

بو او که نجه خوین پاک و نه شتمان په روه رانه ی
که به دهست شالوی زور و به د کسرداری
یارمه تی ده رانی فاشیت و نه نازی و هدی کتا توری
همیشه له ده ردی سهریدان و هسه رکزی دل
وریان نه نامه به پیشکش اکسم .

(بهر و آزادی)

له سرا : یخی چروستانی

نه ی دل ، شیواوی په نجه ی زور داران ، نه ی سینه ی ته ماوی
به دهست خه م و ه چه وری به د کاران . زور دیل و ه ژیر دهستی ،
آی چند زام زده ی تیری نه هاتیت به چه وریک تاساوی چه پو گئی
چه رخی چه پ گردی که هیوا ی بوژانه و هت نیه ، نه ی چاوی پر
فرمیسک توزیک بروانه ، نه ی بییری پر توپلا و و وریا به روه ، نه ی
چوسته ی کوترا و به دهست قه مچی خوینخوااران گه ردنی
که چی نامرادت هه ل بره تماشای چه وارد دوری خوت که ،
دیعه نی دهرو دهشت بینه واخه ریکه به رگی رهش پوشی شهوی

چاره تاریک لهسهری لاجی ، تماشای آسمان که وورده وورده
 هه ووری له روی ره ویه وه ، له استیره کان وورد به ره وه چون چاویان
 کردوته وه په لا مارته دن که له ژیر په رده ی هه وری ره شخویان
 ده ر باز کهن .

تماشا که واخه ریکه هه ناسه ی شمالی بهختیاری سه رو-
 پوته لاکه ی مردوی دارستانه کان بی نیه وه گیان و بیان خاته
 له نجه و لار

وورد به ره وه چون شنه ی نسیمی بهری بیان سه رو-
 پوته لاکه ی اگریجه ی شیوا و وه په رده ی ژا کاوی گیان و گدو که ی
 چیمنو میر که کانی هینا وه ته نه شه .

تماشای سه رلوتسکه ی شاخه به رزه کان که واخه ریکه -
 پرشنگی روزی هات وه بهختیاری رونا گیان کاته وه

نه زانی چیه ؟ ری بهم را په رینی طبیعتی کرده گاره نه بریت .
 له زه مانی که وه قومری وه بابل وه بالنده کان نه گریت که وه
 همو مهستی ی خه وی پهستی ی به ریداون و هه ریه که له قولیکه وه
 به قاسپه و چریکه و ناله به رزی ی شاخو دارستان وه نشیوی ده شتو
 چیمه نیان پر کردوه .

نه توانی له آوازی خورمی آوی کویستانان وه هاره‌ی
 به‌نر که‌ی تافگه‌کان بگه‌یت که بانگی چی نه که‌ن .
 باپیت بلیم . باپیت بگه‌ینم که‌چییه . نه‌وه که‌به‌گیان
 دارو بی گیانه‌وه هاتونه نه‌زمانان بانگی آزادی نه که‌ن .
 هاواری که‌نجی به‌تین وه‌چرش وه‌پیری به‌راویرنه که‌ن
 که‌به‌ره‌و آزادی بچن .
 بانگی همو تیره‌یه کی ژیر ده‌ست‌وه گرفتار نه که‌ن
 که‌خویان له‌ژیر باری زورداران دهر که‌ن وه کراسی آزادی
 له به‌ر که‌ن .
 بانگی همو فلک‌زده‌و دهر به‌ده‌ری ده‌ستی بدخواهان
 نه که‌ن که‌خویان بکوتن بوژیر بیداخنی آزادی .
 دوسا کوردی دیلو بی‌چاره‌ی وولاتان . کوردی
 ژیر ده‌ستی زور وه‌بی ده‌ستی زور داری فه‌رمانی فاشیست
 نتوانزی وه دیکتاتوری کوردی هه ژار و به‌په‌ژاره

غیرت بتان گریت دهستی کوشش وه لاقی هه و اورا پهرین هه
 کهن کوچ به ژبانی ژیردهستی بکهن خوتان له ژانر ایشی زامی
 خوینخوارتان بخله سینن . هه و به ره و ژبانی سه ره بهستیو آزادی
 بچن . هه و به یکجاری راپه رن آلاي آزادی له سه ره هه و رازو
 نشیوی وولاتان هه له کهن

آنجا هه و به یه که دهنگ بلین بژی وولایکی سه
 بهست وه ملتیکي بهختیار .

بژی پیشوای به رزی کوردستان . که شعاری آزادیه .
 بژی کومه لای دیمو کراسی هه له کری آلاي آزادی
 بژی آزادی خواه . بژی آزادی

خوبهخت کردنی خوراشی

وه هام بیستوه سه ره ده می پیشوو
 له شار باژیریک کچوله یه که بوو
 کچولیکی زور جوان و ژیکه له
 قه له وو خبر و خول و ژبوه له

له بارو قوزو قيتو كه له گهت
 ته سگ و تروسك شيرن خال و خهت
 ناسك و نازار ته رزو نه رمو نول
 نه شمیل و شوخ و نوجوان و جھیل
 مه شرف خوش روح سوك زار به پيسكه نين
 جوان چاك داوین پاك قه شمه رخوين شرین
 هه نیهی وه لك مانگ و كره یه وینهی گول
 بروی كه وانر بسكي وه نه سونبول
 دريسزو تيز و پر بوون بژانگی
 سپی و دلگرو جوان بوون لاجانگی
 چه نه گهی خری وه كو گوی زیو بوو
 به ربهغه بغه كهی له چشنی سیو بوو
 لیوه كهی تهنگ و بارياك و آل بوو
 كا كولی كه زو چاوی كه زال بوو
 مه مکی تورت و توندسینگگی سپی و سول
 باسكي قه وه و پهنجهی نه رمو نول
 به له کی لیک و لس و بن توک بوو
 گویزینگگی خرو لاقیشی چو ک بوو

هینده در یژ بو خوی کرد با نهوی
 که میک: که زیه کهی ده خشا لهزه وی
 لهشارا هه رچی هه بوون کورو کال
 بوو کچه بیوون به شیت و عه و دال
 بلام له هه موان داو خواز تر لاویک
 بسو: که نه ده ژ یا به بی وی تاویک
 نهی مابو خواردن و جه سانه وه و خه و
 به دوا یه وه بوو به روژو به شه و
 تاله پاش که لیک هه ول و نه قیلا
 دلی لی نه ستاند هینایه رهدا
 روئیکی به هار کازیوه ی به یان
 نهو کچه جوانه بوی هاته: ژوان
 له نیو میر گیسک دا له ته نیشته گولان
 دلبر و دلدار بوون دهسته ملان
 ده یان کردیاری و ده سبازی و گه نکه ل
 یه کتر یان ده گرت توند: توند له باخهل
 در یژ ده بون و ههل ده ستانه وه
 له نیو شینکه دا ده تلانه وه

ريكتر ده كهوتن بوئه ولا نه ولا
 قهنه قهديه يه كترين ده دا
 كاتي وهرز بوون دله رو دلدار
 له گالنه چوونه بهستيني روبرار
 كچه كه دهستي ده شووت له نه كاو
 بازنه زيره كه ي لي كه وته : نيو آو
 زيراندي و كوتي آي رو بازنه كه م
 آو بردي و مني چاره رهش چسك م
 دله ر قسه كه ي نه كرد بوته واو
 كه دلداري شيت خوي خسته نيو آو
 يني خوارده وه و بازنه ي هيناده ست
 هاويشتي بولاي شوخي ديده هه ست
 كوتي آي ياري ژيسكه له و ژيرم
 هاني بازنه كه ت : هه كه له بيرم
 نه وه ي كوت شه پول لي دا قومي كرد
 خنكاندي دوا يه كلا كيشي برد
 كه نه وه ي يني كيزي شه ننگ و شور
 به رو كي دري و كرد يه زيروه وور

قزی رنیه وه دای لهسینگى خوی
 گهلیکی قورروخول کردوه سه ربوی
 لهوی هیند گریا ههتا بوو شهلال
 نهوجار به گریان رویه وه بو مال
 ههتا ماوه یه ک دژو وه ره ز بوو
 نهوجار دلدارى پیشوی له بیر چوو
 یه کیکی دیسوه له کورانی شاری
 سه ره له نوی دهستی کرد به دلدارى
 تی نه گه یشتبوو دلدارى بی هوش
 که کچ زوو کوران ده که نه فه راموش
 هیچ کنهس به و کاره نالی آزانى
 خو بهخت بکا پیاو به خورائى
 که سیک ده به وی قهت نه گری له بیر
 نیوی لاپه ری میژو کا دا گیر
 مهردوم به مهردی و آزایی و پیاوی
 ههتا ههتا یه هه ره بهرن ناوی
 یی به مایه ی سه ره به رزی کومه ل
 بوی دروست بکه نه پاش مردن (کوتهل)

خوبکوشت بدا لهسه ر نیشتمان یاله پیناوی سهه بهستی خزمان
مه‌باباد - م . هیمن

* مه‌لامحمد کویبی (جلی زاده) *

مرحومی مه‌لامحمدی کویبی نهم شعرانه‌ی دوا‌ی شهرری بین‌المللی
هه‌وه‌لی کوتوه و قسمتی هه‌وه‌لیان احوالی کوردی دوا‌ی نه‌وشه‌رره
پیشان ده: ۱ به‌لام له‌سایه‌ی خوداو پیشوا‌ی به‌ر زمانه‌وه نه‌ورو له‌نیو
کوردانده‌هه‌ز [ران به‌او وژنی خوینده‌وار و سیاسی هه‌ن که‌ده‌ه‌توانن له
مه‌احلی ژیلدا کاربکهن و کاروانی پاش که‌ه‌توی کوردوه پیش‌خه‌ن .

(هه‌ناسه‌ی نه‌وتای)

یاربی به‌لطف و چود احسان
لطفیکی بکه‌ی له‌هقی کوردان
قه‌ومیکی فقیر و ناتنه‌وا نا
بیی به‌ر وه‌ر و بیی پیاوی دا نا
بیی مرشده‌و عالمی سیاسی
بیی مسطره‌و قاعده‌ی اساسی
بیی روحو حیاتی اجتماعی
بیی تدره‌ت و قیه‌تی دفاعی

بی ده فتهر و کاغذ و کتابه ت
 یی صنعت و حرف و کسابه ت
 خاکیکی هیه وولاتی کوردی
 ا کسیره وهلی له چه نگی مردی
 خاکیکی نه ونده پا کو ره نکین
 قه و میکی نه ونده فقیر و بی تین
 نهی کاکی نه فامی گه وچی مل هور
 بنواره له ده وری بابه گور گور
 نه و قوه ته چی بو؟ چون به دهر کهوت
 چون هه ر ده کوری بی منافعی نهوت
 نه و نهوته بوو آگری هه لایساند
 چه ند ده وله تو تاجو ته ختی فه وتاند
 بوئه و نهوته بو که چارده ملیون
 عسکر له فرنگو نسلی میمون
 بوی هاته نزاع و حریو کوشتن
 تا کو به مرامی خو گه یشتن
 نه و نهوته چه بو؟ حیاتی تو بو
 وهی، خولت به سه ر نه ویش نه واپو

نهی کوردی نه فامی خانه ویران
 وهی عسبدی زه لیلی شیخو پیران
 ئیستیکه گه لی معادن دبی
 په نپانه له آنده رونی عهردی
 نهو نهوته له خاکو منکی کوردی
 کیی خسته دستو هاتو بردی ؟
 وه ک معدنی زیرو زیو صدف
 توش لیده له طه پلو دونه کو ددف
 هلو نه یسه که انگلیزو آفرنیج
 پاش حه ربه کی زور به محتو ره نیج
 بو فکری عمیق و جلدس و حه
 گهر بیته شهریکی نفعو حصه
 اما عره بی ره شی که پو فیچ
 هیچ حه قی نیه به حه قو خوا هیچ
 بوچی عره بی نه زانی دهم چهوت
 حصیکی یا له معدنی نهوت
 نهو نهوته یه گه نجو مالی کوردی
 بوچی عره بیکی هیچه بردی ؟

بیاتو له تنسی خوبی خرج کات
 نهو کورده قیره چی به سه رها ت
 نهو میلله ته گوره و عظیمه
 سی پارچه کراوه بوته قیمه
 قسمیکی له چهوری تور کی غدار
 هاواری ده گاته چه رخی ددوار
 قسمیکی له ژیری نیری ایران
 سوتاوه هه ناوی بوته بریان
 قسمیکی له ترسی سووری چاوشین (۱)
 که وتو ته لییاسی ماته مو شین
 ده و جا و هره سهیری نه م حسابه
 نهو لاله چلون ده یته یابه
 نه م ملکه به قیمه تو و سیمه
 بوچی نه ده ری به کاکی
 ههر چی هه به باله بو نه وان بی

 قولتی له ده وری بابه گور گور
 (۱) مه بهستی کورده کانی سووری به

بستو له ولات و ملكى كوردى
 نايدهم به گورى سپره وهردى
 نذر و هيه عسزه ده ميني
 صهد معده نو كاني نهوتى دينى
 نعم مجتهدانه پاكي كوردن
 ئيسته ش بدطماعى مالى كوردن
 ههر روزه اهدهورى مارقهد يكي
 بويان كرد ده بى به قهد له كيكي
 ههر كوردى قبرى خانه ويران
 نه قبرى ههيه نه بير نه زيندان
 نهو نهو ته به مايه يى حياتى
 نه و نهو ته به ثروتهى ولا تى
 محرومه له حاصلاتى نه رزى
 بيچاره نه وا نه خوا و نه له رزى
 قطع النظر يش له معدنو كان
 نعم آوو به راوى ملكى كوردان
 كردن بان به نه راز يى اميرى
 وهى خاك به سه رت نه توش اسيرى

هه ره وهخته له داخی ئیوه بهرم
 رویوه قهراوه ههوش و مهبرم
 چه بکم چه بلیم له تاوی گوردان
 آکر ده گری دلم له دهردان
 چاره ی چه خویبه تو ده زانی
 هه ره تو عالمی ظاهر و نهانی
 ئه م ظلمه قبول نه که ی خودایه
 اصلا آملم به کهس نه مایه
 لطفی تو یه ملجا ئو پناهم
 رحمی به گوردی بکه الهم
 وهك دیته دلم خیالی نه وتی
 ههنده ی نامینی جه رگم بسوتی
 قهومی که فقیر و ناتنه وان بی
 قهومی که زه لیاو بی زبان بی
 نه لپه ته خهراتری به سه ره دی
 جیی نا که نه وه له شارو لادی
 وهك بزنی گرو ده بی ده ری که ن
 نابی تخونی بیرو مه ری که ن

تائیوه لهحق یه کدی خرابن
 بد خواهو حسودو ناتنه یابن
 تائیوه لهحق یه ک به کیدن
 ۲۹۵ ژیر چهپو کی عمرو زیدن .

ئهروین و هه ر ئهروین تاده گهینه آزادی و دیدم و کراسی

د پیش کهشی گیانانی پاکی ئه و کهسانه بیت که له مه و
 پیش له مه و پاش بهخت بونو ئه بن له ریی آزادیدا
 نه ته وه یه کی ده ملیونی چاوی گنوخت ، خوی کیشایه وه
 ده ورو پشتی خویا روانی ، دهستیکی برد به لای برینه کانی
 شیا ، گری آگریک له چاوه تیرخه و بوه کانی هاته ده ره وه
 گورری دایه خوی ، هه ل سایه سه رپی ، دهستی کرد به روپشتن
 بهلی وورده وورده به و له شه زاماریه وه که گهلی برینو کوشتی

زهرای تی بوه لهسه ر خو رویشت بو نهوهی بهه‌وری کانی
بگات بو نهوهی تیرله سه‌ر چاوهی ژیانی آزادیو
رونا کی بخواتهوه . . .

واملی پیوه‌ناوه ، بهم کوله‌برینانهوه وبهم ایشو آزارانهوه
به‌ناو در کو به‌ردو شاخو زهوی ره‌قه‌نا نه‌روا تو هه‌ر نه‌روات
بو نهوهی بگانه سه‌ر چاوهی ژیانی آزادیو رونا کی . . .
نه‌رواتو هه‌ر نه‌روات تانه‌یکانی . . . قلو‌قاجی بریندار نه‌بن ،
به‌ری ده‌ستی شه‌قار شه‌قار نه‌بن ، برینه‌کانی نه‌کولینه‌وه ،
برسی‌به‌تی ، زهوی به‌ریشی سور نه‌بیت به‌خوینی له‌شی زاماوی ،
به‌لام گوی ناداته هیچ . . . نه‌رواتو هه‌ر نه‌روات تانه‌گاته‌سه‌ر
چاوهی ژیانی آزادیو رونا کی . . .

نهمه‌ چه‌زد چاریکه‌ ناسوری نه‌گه‌یشتنه‌ سه‌ر چاوه‌ نه‌ی
چه‌شته‌وه ، به‌لام له‌گه‌ل نه‌وه‌شابی هیوا نه‌بوه ، نهمه‌چه‌ندجاریکه‌
له‌په‌و رو نه‌که‌ویت ، له‌هوش خوی نه‌چیت ، تیر نه‌نویت ،
تیر نه‌کو‌تریتو تیر پی‌لی نه‌نریت به‌لام . . . به‌هیزتر له‌جاران ،
سه‌رله‌نوی ده‌ل نه‌سته‌ته‌وه‌و‌ریگا نه‌که‌ر به‌ته‌وه‌به‌ر به‌زه‌رده‌خانه‌-
به‌کی پرله‌ناسورو پرله‌داخو پرله‌توله‌وه‌پرله‌هیواوه‌ نه‌رواتو
هه‌ر نه‌روات به‌ره‌وسه‌ر چاوهی ژیانی آزادیو رونا کیو رز گاری . . .

نهم اجاره نه خوشی نیه بیخاتهوه ، هیزی نیه بتوانیت بیوه ستینیت
 یان له بهر ده میا به ره هلست بیتو نه به لیت بگاته آمانجو رز کار
 بیت ، نهرو اتو هر نهرو ات له هیچ شتیک ناسله میتهوه
 مردن . . . یان گه یشته سه رچاوه ی رز کار یورونا کیو آزادی . .
 سه رچاوه ی ژبانی آزادی و رونا کی که هه مو نه تهوه .
 یه کی نهم عالمه پو به گوتو دست به زنجیره هه ولی بو نه دن .
 گه لی له نه تهوه کان گه یشته نه ته مه زلو تیر یان له وسه ر
 چاوه یه خوار دوتهوه و تینوا یه تیان لی شکاوه به لام . . تا قسه چند
 نه تهوه یه ک که یه کیکیان کورده هیشتا هه ر به ریوه یه ، کورد
 هر به ریوه یه چونکه بو بو به قوربانی و خوی بهخت نه کرد له
 ری هندی نه تهوه ی پیسی ناپا کا ، تی کوشاوه هه ولی داو خوی
 خسته بهر خه نجه ری دزو ده روزن له ری رز کار یو پاریز کار یو
 بی گه یاندنی نهوانی ترا . . .

نهم نه تهوه دلو ده روزن پا که خاوینه ، نهم نه تهوه بر
 ینداره ازار چیشتهوه ، له خه و راست بوتهوه ، به هه مو عه زمو
 ثباتو به هه مو ایسرا ده یه کی پولاییهوه نهرو اتو هر نهرو ات
 تانه گاته آمانج ، تانه گا به سه ر به ستیو آزادی که حقیکی

مەشروعی ھەموو نەتەوویەکی رۆی زەوویە ، ئەو حەقە
 پیروزیە گە ھەموو نەتەوویە دیلەکان ، گە ھەموو چینه بەر
 بەرە گاتە گەرەکان بەمال بە گیان بە ھەرچی لە توانستایت
 نەقلای بوئە دەن بوی ئەجەنگن ، خوینی لاو کانیان لەریدا
 نەریژن ، شەونوخنێ بوئە کیشن ، کویرەو ھەریو ناسوری
 لەریدا ئەچیژن ، برسیتیو تینووتیو شە کەتی لەریدا قەبول
 ئە کەن .

نەتەووی کورد گە لە زەوی خویا بی مالو حالە ، گە
 لەوولاتی خویا بی رێو جی یە ، گە نیشتمانە کەسی بەش بەش
 کراو ، گە آزادی خواھەکانی دە بە دەرنو حەبس کراوون ،
 ئەلین ئەو نەتەوویە یە کە دلو یە کە زمانو یە کە باوەر لە پشتو
 پەردە ی تاریکیو ھەری دە رہیناوە ئە نە ررینیو بە ھەموو
 ئەوانا یە کێو ھەول ئەدات بو یە کێتێ کوردستانو بو آزاد
 کردنیو بو یارمەتی ھەموو آزادی خواھیک . . .

دە ملیون آدە میزادی دلو درون پاکی بی زبان ، دە ملیون

آدمیزادی کویره ووه ریو که ساسی چیشتو ، ده ملیون آده میزادی
 آزار دراوی ده ربه ده ر کراو له سه دهی بیسته ما ، له چه رخی
 شارستانیو آزادیا نه یه ویست به ته واوی له تاریکی له دیلی -
 رزگاری بیت به سه ربهستی یژیو خنډمه تی شارستانی بکات
 له ژیر تیشکی رونا کیا . . .

کورد له خه و هه لساوه ، برینه کانی پیشوی مه ناعه تیشکی
 باشیان پی به خشیوه ، ده رسه سهخته ناخوشه کانی له مه و پیش
 چاوین پی کردوته وه ، زور له خوری دل نیایه چونکه ملتانی تاکی
 کردوته وه و بهری پی خوی روناک کردوته و ، بریاریکی
 ته واوی داوه که ایتر گوی نه داته هیچ . . . کونه کاته وه . . .
 کورد بروای ته واوی هه یه به حقی خوی ، نه زانی
 تاسی آوی سه رچاوهی آمانج هیچ شتیکی ناگاتی له خوشیوه .
 شیرینیا ، له بهرته وه به دواي آزادی نه که ویت و هه ول نه دات ژیا نی
 پیلان نه یان مردنی پیاوانه ، نه روا تو هه ر نه روا ت

هەرگیز ناوہستی ، آوورناداتہوہ ، ھەزمی نانہوی ، ھوو-
 وەرناگیری ، ټەرواتو ھەر ټەروات تائە گاتە سەر چاوەی
 آزادبو رونا کی . . .

لاوی خوین پاکی خوبەخت کەری کورد دوزە
 خیسلی بلیسەدار بەر پائە کەن پەمی دەرپەمی آگری خوش
 دە کەن لەری رزگاربونا ، لەری آزادیا ، لەری سەرپەستیا ،
 لەری ژيانا لەری دادپەرۆه ریشارستانیا کە پیرۆزترین شتوولی مان
 شاردراوہ تەوہ ،

ټەرۆین و ھەر ټەرۆین تائە گەینە سەرچاوەی آزادبو
 رونا کی

تصحیح

لەپەری ۴۸ دیری ۴ غلطە راستە کەمی بەم جوورەپە :
 نەشمیل و شوخ و جوان و توندو تول

* * * * *
 * * * * *

خوینده و ارانی بهرز

خومان گه لیک خویندهخت ده زاین که به یارمه تی. خودا به کم ژماره ی (کوردوستان) تان پیشکش ده که بن و هیوامان هه به به دلیکی خوش لیمان وه زگرن وله حدودی دسته لاتی خورتاندا بو بلاو کردنه وه و ژماندنو پیش خستی نه و گوواره یارمه تیمان بدن نا نهی گه بنینه ریزه ی گوواره هه ره چا که کانی گیتی چونکه نه وه وشولیکدا نه وه و گه رمیه ی که ایسه ی خستوته سه ره ده ره نانی نه م گوواره له دلی نه مزا گه ره تر و به تین تره .

نه کهس له پرزی ده ی به کورتی : نایه من به گه وره ی و پرشسته بی و خوینده واری له دایک بو بن ، هه موشتی سه زدنایکی هه به وه موشتی له سه ره تادا که م و زور ناته واری و آدم و کورتی نیدا ده ی و کورتی نایی لی ی زویر بن و فری ی ده نه لاه : (کوردوستان) که گوواره کانی گیتی ره نه گوره نگ و پرینه و ریکویکی ناینز چونکه کاله له قه نه بالایه و دیاری شران آله که که و چکی و خرابی و دوا که وتین و پیشکشوتنی هه م گوواره ی که می و زوری و دلوزی و که م تر خه می خوینده واره کانیته ی

کوردوستان گوواره یی نه ده ی تاریخی کومه لایته ی (اجتماعی) مانگی کوردیه به که مین آرمانی بزور ژمانه وه ی زمان و نه ده بیانی کوردیه . و زیندو کرده وه ی کورد و کوردوستان به بی ی شارستانیه تی نه م و بو ژمانه ی نیو آناری زانایانی کورد نه لاه دده له به ره نه موه تسکا له خربنده و ارانی خوشه و به ت ده که م هه ره کهس به یه و حکایات و سه ره گذشتی پیاویکی هه زن و یا عشیده تیکی کورتی له کن بی و یان نوسراویکی له لابی پاله به زی بی . کوردی . فرسی . عربی . ددیک هی زانایانی کوردی و له چنپ نه درایی بو مان بنیرن که به یارمه تی خودا له چاپی بده بن که به سه ره نانی روزگار له نیوی نه پ :

گۆقاری هاواری نیشتمان

بلاو که رهوهی پیری ییکهتی جهوا نانی دیمو کرات

باسواد بیخوستون بو بی سه وادان

مدیر مسئول: ص. انجیری - آذر

هوااری نیشتمان

«وختا به کی ایسه بیروزده بین که ایونها
کومالی زه سمعت کیشن به مبارزه
بیخوارین له نین گه ورده
پیش انقلاب»

ژماره ۱ سالی هومل ۱ خا که لیوه ۱۳۲۵ ۲۱ ملوس ۱۹۴۶

له زیر چاو دیری هه یته کی تحریریه ده برده چی

هوااری

نیشتمان

مدیریت: مشول: ص. ، انجیری . آذر

یلاو کهر هودی بیبری بیکه آبی جه و انانی دیه ی کرات
« کور داری بکی : ادبی ، سیاسی ، کومه لایه تی »

سای ۱ ژوئیه ۱ - ۱ جا کله ابومی ۱۳۲۵ - ۲۱ مارس ۱۹۴۶

سای تازه

م. عشمی
زمانگی ته مار لسه. دلان لاجو و کوردی ههزار له فطعی روز کور نه جانن
بو. چه هه می نده کگی له دل هاته. هه روزی سماعتی له زستاندا هاته. هه
مشجانن تاریخی چهره ره می ته وار بو. تاریخی خرسی و سمانت هاته کور
و دونیا مان پر کر دله تور. ناهمی بی حقوقی و هه ناهمی سه ارد تر و کادی .
سه پیشوایانی آزادی دنیا که پشت توری سه کزبان لی ته کاندین. هه می
غفلتبان لی ره واندهس. به آزادی حقیقیان که باندهس .
هه ورو سه زمانه بی کوردستان ای عراق و ندر که و ایران به

آشکراو پنهان خه ریکه چیزه وشادی یا بیره وهر گرتن له نعمتی آزاده بن
 بریقه برقی نیران دهنکی رعد آسای سواران که له روزی چیزنی آزادی
 کوردستان دههاته بهر گوی و چاوان کوی نهله کی کهر و چاری آسمانی
 کور کرد. سدشکرده سنی نه گهتی بی بیت و برکتی استعمارال
 له لاجو و چهنکالی خورین مزی دیکتاوریمان له گهروی هاته دهر.
 ده سنی خفت باری ظلم و جهوری بی حد و زهاری رشاخان و هاوکا به
 کانی برا و طیلی به دنایان له گوته و که نران بو لی درا خه تک چاو
 و گوی کراوه چی دی عالم ناچینه و نه زیر باری بو به باری و تاریک
 خانسی سه ره زاری .

بشری زبری زدیگی پیوری به دستو برد که جهوت سال
 نهوشهره بی آمای کرد و به دهنی مدنیت و فرهنگ و اجتماعی نهری
 آزادی حقیقی و تأمین زنده گانی سعادت مندانهی آتیهدا بر بنه دار کرد
 ده بهوی شنه پای آزادی و دموکراسی جراحانی پیگری نانه و او نی سازیز
 کا . ده بهوی نسبی مسیحا دهی حقوقی اجتماعی و سیاسی و حیگی
 نازمی بی به خشی و بالاخره ده بهری ته و او ی ملتی چولا و گه ویدی
 دوتیا لیره به ولایت حکومت و قدرتی خوبی به دست خوبه به بی
 نا نهمای صلح و صفا هم بهیسه زرا و و گهش بی .

لهو به هاره یا صفا به دا که داری زحمت و مرارتی مه گولی
 کرد ووه و رایجی گیان به خشی خوبی به کورد و ستانان دا به زوده کانه وه
 ده جهوانانی سابلای کوا یکی نازه پیشکشی گولی خومان ده که بن
 داحه کم بونی به هاری آزادی کورد شامی عالی پر کرده و نابه لی
 کس احساسی رهنگو بونی تله گولی باخی بیانی مه بکا اوس
 مه هدیه زور نا فایله. گوا یکه ده بنیره کولستان و لعلیکه ده بنیره بدخشان.
 تا نا اشتباهم کرد زبانه لال بیت با هر به هاری عزت و آزادی

و دشنای مه از طراوت دایم و چشم آفتاب گویای آریستای مه
بسا هدر نوب و

ایسه دهماندوی آزماهی زه حوریت و نازجفتی وین زانم از درون
و آزادی خواهی به گولای تو آفتاب گویا از روی خون پشیمان
تو گویا ساویبه بیونی انکار و مغروریت و رنج شومین و
آواتی مه بلا و ده کانه و چراغ که ایسکی خرافات و تشریح بیستایی
خاطره بهرستان کنی روستای آزاد دوستیانی و
مجاهد که که حقوقی اجتناب و نیاس جنونان که تیره
حاضر بون و آمدن روح و مای طریبان له پیرانو سر پادری
حکومتستان نین محفوظ ده کا و

.....

قدیمی پیاده ژیریه کان

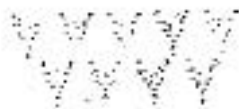
عقابت یاسن و خنایستی آگدار کان . و لایم بران دده آرتا پیران
آرتا پیران

.....

مندی دهر حکمرانی

حکمرانی مات . پندوستی خودی مات و بی مات

(ابراہام لینکلن)

له روزھه لاتی میانه چه خه به ره ؟!

(بریتانیا و روزھه لاتی میانه)

«نه وانتهی که به سه نوشتنی کوردستان»
 «حسز دم که ن به چاکی وریا بنه ووه ا»
 «چهنده انگ له ووهی پیش به کیت له اقتصاد بونی گه ووهی امریکا ، که
 سلالتی سال له حال و بالی سیاسی و اقتصادی روزھه لاتی نیوه راست مطالعه
 کردی و و کونوی : نی ۴۰مین شهری گه ووهی بین العالمی له روزھه لاتی
 نیوه راست سه چاوه ده گریت . ! »

ایه ایره دا خبالان هه به ده ووهی بهری شه و قصبه بهی (هه نا چیکا ایکی
 که بنوانین و سیاسی دنا اجازه بندا) بو خوندنه واراننی خبه شه ووست
 رووناک که بنه ووه .

روزھه لاتی نیوه راست که له زه ماننی پیشو مهیدانی شه ره خدیوی
 استعمار بو و تزادی رنگینی وی روی راجه تیان نه دی شه ، لشدت زبانی به
 سه به خونی که حق مسلم و مشروع بشره نه بان چیشوره ، و مواد ختام و
 سننی ویش قه لاقه نی نه حسی استعماربان و نه ماح خستوه .
 امسالی ۱۸۵۰ و ختاه کی که له تگزاس (امریکا) نفت بیندراوه
 و ده وله تانی سه ر مایه دار نه گراننی و به کار هاتنی نفت باخه بهر بون ،
 نه وای بیرو هوشی سیاستمداراننی وان و کار کهوت که به هه رجور بک
 بی شه و مادهی و ه گیر خن .

ده وله نی انگلستان پیشه نیکی شه و ده وله تاه بوو ، له بهر زریبکی و
 ووشباری خوبان و بیفکری و چاره ره شی خه کی روز هولات و رده
 و رده به پول و و عده ریشهی استعمار ان دا کونوا له به ای نلیتانی ژمه راوی
 و باره و هیندیک له اداراتی زیر نفوذی خوبان که بو کاروباریکی معلوم !

داندرا بو . آمانجی استعماری خوبان بهجی که باند : مثلا له
ایران به وسیله ی بانگ شاهنشاهی ! ، له سالی ۱۸۸۹ به ماوی
۶۰ سالان امتیاز یکی له دوله تی قاجار وه رگیرا وله پاشان چون له وه حتی
خوی دا دست به کار نه کرا به ، ووجیبه ماده ی ۲۰ قرار نامه که ی
هله وشاوه ، وه دست پیاویکی به نوی کتابچی خان کهوت ، نه ماح و
پول کتابچی خانی وادار کرد که حتی امتیازی خوی دا به مهندسیکی
اسرائیالی کونوی داری . بو .

نه وگیره وکیشه ، دست به دست له بهز وی بو که چون
انگستان له روزه هلانی نیوه راست دا دوزمن ورقیبه هیو ، نه به وبست
راسته و راست بوخوی رسماً امتیاز وه رگرت .

له پاشان سیاسی بیر انطالی مساعد بو وه داری نه وای حقوئی
خوی له ایراندا به شر که تیکی اسکایی واگزار کرد . که له سالی
۱۹۰۸ دا به نوی شر که تی نفتی انگلیس وایران له دنیادا شهور کرا .
دوله تی بریتانیا که زینی خوی به راگرتن و پارازتی مستعمرات ده زانی
شوری تجربیکاتی که دهستی بیکرد بوله ناو مستعمراندا بوله بهین بردنی
مخالفینی خوی ورام کردنی وان ، و کوشتی نه منی سه ره خوی و
دموکرات که له حیاتی خوبان دفاعیان ده کرد به جا کی نه هیزی ده کرد .
له دهره وهش نه شهری سیاسی برعایه دوله تی استعماری دیکه
وه کو امپراطوری عثمانی وقرانسه که رقیبی دی بون دهستی بیکرد .

له و به بندها که وره ترین رقیبی وی عثمانی بوو که به شی
زور له روزه هلانی نبریک و ناوه راست جزوی امپراطوری نه وی بون .

استعمار کردنی وان منظور بھکی دی نه بوو ، و خسه پالسی له زنجیر
دەریانی کوردانی نه بوو ، بەلھکی نهوتی کوردستان آوری لەدلی
اسنمار بەر دا بو .

لەبەرئەووی نھضت استقلال کوردان قوربانی سیاسی استعماری بوو ؛
واتاترک بە کۆشتن و دەربەدەری نژادی رەشیدی کورد له تورکیە
غالب بو ، و عھد نامەیی سەوری بە دامرکاندنی رەگکی استعماری ؛
و دزیری خست .

لەپاش شکست خواردنی کوردو یونانی دەولەتی بریتانیایە کە ؛
مبادا فرانسه تورکان وادار بھکا ادعای نهوتی موصل بھکن ؛ بویشتگیری
وہی له اروپادا کۆرتن و را کۆرتی نواحی (زوھر) آلمان له قەراغ چومی
(رن) دا بە دەست فرانسویان لەلای بریتانیا بە رەسیت تصدیق کرا
و دەولەتی فرانسهش له عەرەض دا نفووزی بریتانیایی له شالی عسراق دا
قبول کرد .

لە کۆتیرانسی (سازرەو) کە لە مانگی آوریل ۱۹۲۰ گھرا سەر نوشتی
دەولەتانی آسیای عثمانی معلوم کرا و فرانسه وافتنی کرد کە کاتگی
نهوتی موصل دە دەست انگلستان دایی و ۲۵ لە دە دەستی نهوتی تورکیە
ئەرانە بەدریت .

لەرەدا وا چا کە کە بە شیک لە کذارشی رەسعی انگلستان کە بە
پاوەت بیک هاتی بریتانیا دە گەل فرانسه (سالی ۱۹۱۰) بوخویندە واران
باسی بھکن ؛ « دەولەتانیکی کە لە قەبیم دە دەست امپراطوری عثمانی
دا بوو ، دو دەولەت (فرانسە و انگلیز موافت . دە کەن کە بو بە دەست
هینای امنیازی نهوت و هاسان کردنی گوبز تەو و و دە رختنی وی
(بە شەرتی پارازیتی منافعی ملی طەرفی خوئی) اقدام بھکا . و راجع

بکون بوپه لگرتی قزانچی خصوصی [!] له کاتنگای نهوتی
عراق دوتی انگلیس بهشیکي (۲۵ نه مهی) نه کمپانیکی دی
به فرانسه دهدا و مابوه که منافی نهوتی عراق بو همیشه یار
زیر ساختهی نهوتی بریتانیا دادهی»

باوجودی پهستی نهو قراردادانه که خونی خه لکی بی دسه لاتی به
آواوتی ده گرت شهوتی استعماری دانه : دهرکا و همیشه به نهوت
خه لکی تجریکاتی نفوذی خبان بون .

فرانسه که بهر را گرتی سیاسی استعماری ولنکر که شس خسوی
بهشیکي زوری بهشیک بهروژه لاتی نیزیک و مپانه برو ، و بهر بارانزتی
لواهی نهوتی خوی که به دهریای مدیترانه وصل کرابو ، په دوه و بست و حاضر
نهو و نهویر سیاسی استعماری بریتانیا کوی .

ه تاپش دوو سال شمیری سیاسی و تجریکاتی بو و ده دست ه باننی نهواچی
شسای عراق . لهسالی ۱۹۲۵ شورای جامه هی مدل متفق (که له دواپه
مال و مال و نقشه ی و به به مو کس معلوم کرا : نهوی به انگلستان
واگوزار کون . و له مقابل دا سوریه لبنان و مدیست فرانسه کهوت .

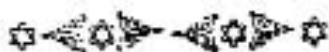

چراى سور ؟ ص ۱۰

له شورای امنیت له لندن دا باسی ودهر کهوتی انگلیز و فرانسه له سوریه و لبنان هانه پیش .
یکېک له نمایندې سیاسي دهرلان اوتاو نطق خوی دا کوتی :
چېک له شتایکې دا بهر دیکې گه وره داندرابو و آلا یکی سوری له سر چه تاوو ، خهک دوی برسی : له و آلا سوریه بو لهوی چه قانوه ؟
ده باگوت چونکو بهردی لی به ، بوچی بهردی لی به ؟ دېسان دېبان گوت چونکو آلا ی سوری له سر چه قانوه ! ؟ له حکایته چکوا به فلسفېکی گه وره ی نیدا هه بوو ونماینده کان لیکرا ده شیان کرد به بیکه نین ، له دېسانه که قضیه ی سوریه و لبنان حل نه کرا !!

چرچیل و انتخابات

وختایکې که چرچیل (سرروک و وزیر سابق بریتانیا) و طقی انتخابات و اردی شاری گلاسکو بو و خه لکی وی دو سر گوی درېزان له خیابان و کوچان ده گیرا . دو تباو بان ده مای که ره کان خنپو ، که له یکېک نموان نوسرابوو « نمون به خزیسی مهافتا کاررائی ددهم » لهوی دیکه شی دا نوسیبوبان : « نمون بهو عدوی محافظه کاران اطمینانم هه به » « : »

(نه مردین و بهار هات)

بجسدالمه نه مردین و بهار هات

بهاریکی گه لیک خوشو له بهار هات

چیزی دهر کردوه دار : گول پشکونه و

دهمی چغالی سمانی سه روو چنلر هات

له لایه کرمه کرمی هور دیشوو :

به لایه خسوره خسوری آبشار هات

که زانسی بیوته میانگی خاکه لایه

به شادی مرغی زاربوو میسر شوزار هات

هنارهی قلدو آوه کاکسی عطسار

زه واجی نه عطسار بای متکبار هات

بهوا پشکونه و گول شاد به بولبول

که دوائی روزی تمانی انتظار هات

له کیوان قابی که و دیو له بانان

چسریومو قیسه می سپروو هزار جان

چریکه و سیرهی سفرو هه لویمان

له زهردو ماعو سر دوندو قرار هات

خربشکه می زهنگوله می شفقارو باز دی

که جهنگی راری بووری به رنبار هات

له بن ههنگل دهنی داوو و حکمی بی - خوبی

دلی دومه نه سی زارو شکار هات

سه دی با باسکللو و پنگ و نه پنگ

به بهار و تله بو بازار می شار هات

بىر رولەي نىمەوجەراتى مەننى جۈزىر
 دەلى رولە دەمى شىر و شىزار ھت
 لە خاۋ يىنە دەرى جۈننى كەل و سىنا
 ئەرا مەسكەي دەرىستانى بەدىلار ھت
 بىرە ۋىبار كە و كۈلۈپ و زاۋومەكى
 ۋەزىپى خىت : دەرىلەندەش بو ھەۋار ھت
 ئەلەپە كار و كۈرى بەرخ ۋە مەزىنى
 لە لاپە پانە پانە پانە و كۈر ھت
 قىرىۋەدى شۇرمان قىرىلەمى پىرە گۈلۈن
 لە كۈر و شاخ و دەشت و بەر بەسار ھت
 ھەنسىر ۋىرون ۋىورك و كەشك و مەلە
 مە خوسەي را ئەيسو شارى بە سار ھت
 بەسار بىكى گەلەك پىرۈزە ئەمۈ سەت
 بەسار كى ئەمەك پىرۈر و پار ھت
 مە خۈن بەدى مېلۈمە موزدەش خۈش
 مە بو كۆرۈش بەرىشانى ھەزار ھت
 قىرىشەي شادى و آزادىپە گۈرۈ
 بە تىلۈكە ۋە پىرناۋ ۋە پە غار ھت
 گەراۋە دۈۋە دىۋى نىگىمەنى كۈرۈ
 پە گەز جى شەۋسە گە نا دەم كى غار ھت

**
 **

به مناسبتی چونی ژنرال نوری سعید بوتور گیه

خوداروی استعمار یون رهش کا! مس ۱۰ آذر

فهرانوی ده این : که سبکی ، هر گه ترسی هیچ چه کبک کاری لینا کا

هن له و به ختدا که خه ریگی نویسی شه و دیراته م ، بیرم به ته واومنی که ونوه ،
سه روز پیشی ژنرال نوری سعید (رئیس مجلسی سنای عراق و نیک و هه وه ل وزیر
کونی وی) که ده بی بوجی ده گل زه امدارانی کردانی ! بوجی له بابت
وقایع هاتوی به بی دو مسئله که تاندا که باعینی تشویشی خاطر وی وانه بیورسته
فهم بکن !

هه ز بوخوشم حرابن خوم ده ده مه وه ، ده ایم : جاچو زیباو (!) ده بی نانی -
به خواران دینش بدری ؟

زورم له به ده ختی بیده سه لانی بر اگانی دورم فکر کرده وه ، زورم غم بو
خواردن ، به لام چاره چیه ؟

ناج هانم شه بخه به رمی زورم له گل خه به رمی (رائیوی نندی) که گو...
تبی له به بی سه روز وزیر ایران وزه ماندا انی مسکو باسی کوردانیش ده
گو: دابه به ته رانوی فکر کیشام .

ته نیانه من ، به لکی هه ر که - یکی دیکه که کوردیش سی و بر یکی له ان به ختی
استعماری باخه به رمی و شه و دوو خه به رانه له کن یک دابی منتسه زورانی
حالی ده بی .

تیده سگا که میله نی جولوی ده سه لات له پانی شکستی آمار فاشیسم و زاپونی
له بر بالیزم نابی سه نیری خاطر چه می ده بن سه رین و به بی عاقلی چاره رمی سه ر
نویشتی خوبان بین .

هیشتا دنای دیموکرات بیانی سرد آبادی مونیخی نیی نه چوتنه وه
 وهه و کس که هیندیک شم سیاسی هه بی تیده گا که شه و عهد نامه ای
 که کی دیکه می کرد؟ نه وانه هیشتا زیندوون و مخصوصاً بومه (بیلگه تی
 کورد) فرضه له وان و وریا یینه وه ، هه روه کی ده بان ناسین دیسان
 به چاکی بیان ناسین ! نه وان و حکومتانی دیکاتوریزر تقدیری وان
 چند شیان فیری به کردوه :

دندان نیک چرزاندن ، چاومون کردنه وه ، لیو گه زنن : شه وه
 زیر نسیه سه ریزه می وان دا شه دهرسه گه وره می نارخی فیری بوی
 که : هیست استعماری بی دایکو پایه : ه به لام مناسفانه وه کسی مه
 ده نه وی دنیا به چاکی میانه تی ره شید و سیدسته لانی کورد نه نایوه .
 له دهردی دلی مه آگدار نه ، پهرده می ره شی استعمارنا به ای آهوانه می مه
 به دنیا را بگا و میاله تی آزاد دنیا گویان نه وی بی .
 خودا روی استعمار بون رهش کا که چارو گوی به شکی زوره له
 ملتی دونه به و برابانی مه می گرتو نایه می و بیخوش نه که میله تی زیندووسه
 به خوبی دنیا ، زوخاوی دهردی دلی وان بییش و نایه می بر له نظریه (استعماری)
 وان بان به گوی بگا .

پیوسته هینه به کور رزین ، هینه ده تنگی بی دهره لانی وان به ای بین که دنیا
 تی بگا که برابانی مه و خوشگانی مه بان نه مه جوی کردونه وه .
 چه قانونیک اجازهی داوه که خانه وانان له به کیر هه ل بسترن ، ملو
 دارایه تی وان دابهش بکزدری ، له پاشانیش زنجیر و کونبان ده لاقو
 ملان خن ؟ من تباگم که برابانی مه راضی ده بن که دوزمن
 ده سنی راسنی وان له بکا نه وه ، وه وهش ده تنگی نه کا و به ده سته کسه تی
 دی نسجیی هه سورشی یا لیکر فانی روکا ؟
 هاوه نی

فرد که به وظیفه‌ی خوی عمل کرد جامعه پیشرفت ده کا

م م عیشتی

هرکس وظایفی و جدائی و بیانی همه که نه که رانجامی

لدا برمانی حقیقی نصیبی جامعه‌ی وی دهی .

ارسانو انسانی تشبیه کرده به جامعه‌ی بشری و دلمی ده
 و که افراد بشر بو که شدن به فضیلت و سادت محتاج بالوه کارین ده
 اعناو ماونی به نه‌نیش بورا گرتن حیاتی پیاری میچورن نشیکی ماسی
 بگمن: نه بگر اثرک جامعه‌ی له‌رووی اسونیک وریو شویکی که
 ضانی حثونی اجتماعی بی نوزنه‌وه ، رشعی انتظام ده‌سی ، عسر
 ومانش نه‌گر به کیک نه اعنای به‌دهن مثلا کیدکاری خوی انجام
 نه‌ا ضعی مزاج عرض انسان دهی ، اسپسوروس برعکس عقیده‌یاب
 وایه که جامعه‌ی ممداری دستگای آفرنده مناره‌می شمس جامعه‌ی ویرگری
 فعالیت و کنگی حیاتی بشری له‌و عامه‌ش دا اگر به کیک له‌اجزای
 منظمه له‌حتمی اعتدال خارج بی‌ولمه‌مداری خوی لادایانی ختامش خوی
 بگوری نظامی کون و مکان تک ده‌چیبه ، به کیک له‌رهر برانی مده‌می
 آسنی دهی : حرکی خیزیکی جوم مبرجری گبرانیکی زوره ،
 چون حرکی وی له‌انری زوربونی آوی دایه ، زوربونی آویش یعنی
 پیشرفتی اقتصادیات، جامعه‌ی مهدی حیاتی بزری به ، او گوست کزنت وان‌سی
 علم‌الاجتماع دهی فرد هیچ استقلالیکی نه‌حیاتی سرمدی نه‌منی جامعه‌ی
 ، فرد ده‌ری بلام جامعه‌ی همیشه زنده‌وه ، قومی جامعه‌ی به سفر
 قومی فردی دا امتیازی همه ، چون نفسی اجتماعی علاوه بر مزایای

کومەلایەتی شرعی هەبوو فریادێکی ئێدالە : مەلا کێشانی خێزانی ئازادبانی ئەزەزەیی
جەمەتان بەشێرە اگرچی بو دوس ئەقەران شرعی هەبە بەلام رەقەتی تۆدە و
پشترقی جامەیی ئێدالە و ئەم ئەمە عەرآینه مەوجە اشخافیش دەبی .

کابرا بەگ ئە زبانی لە آوی مشروب ئەکا ، بی وایە کە شرعی مەوجە
خوی ئابی لە اشبەه دایە چون زور جازان وادە بی ئە اثری ئەو کۆری دا
مرضی مسری تولید دەبی و بوسیلەیی جیران و شێرە توشی ویش دەبی و
هەروەها کاب و الکایم هەر مەوجە شەخس مەتکب ئەبە بە لکۆ ۳ - ۴
ئەلی الکئی دچاری اختلائی حواس وئش ئەندەین .

دەستگای جوانی اجتماعی مە کەتارە و دەتەر کەوتووە مەتاجی جەب و
چوشە هەر پێچکی ئەو دەزگایە دەبی جو ئێکی جیدی عەسریکی کار کەن بیست .
بەتە اشخافیش هەن بە پەنەیی وەیی کەم جودی چەندان پشترقیکی مەسوس بو
جامەه فرامە ناکا ئە کار کتارە کێ بان کردووە . ئەوانە زور ئە اشخافە دان بی
خاوەن ئەوی کەا گر بیستو عەدە کێ زور هەو پەنە مەهرا پەیی رشەیی فکری
و سیاسی خویان رەقی پشترقی جامەه ئە کەن بیکلی دەستگای اجتماعی قاز
دەبی . بیکاری وەک عفرینی مەرگن ساعت بەسەت چاتر چەنگالی مەتوقی
خدی ئە بدیمان دە گێرینی واکر مەتیباً ئەشتیبکی بەر عابەتی
ئە کەپن سگر کیکە جپە زان بەک بەک سگای بی سەر و مەدانی مە
حلاسی دەکا .

وا چاکە ئەو زبیرانی عابلی و اطل ئە مەلان کەوتووە بو
بەین ارشی دان بیە رووی زەوی مە دەسرسی مەلەتی دا پشترقی
تا بە مەسایە وئە جامەیی مە بتوانی بنگسای مەتسی و قلاخسی
دەکارخانەجاتی ساجو دەنگر بزی و غیرە وارد کا و تودەیی رەنج بەر
لە دەیدی زنجیر و بیکاری و بالاخە مەرتگی بە ذلت مەجات بەا .
تودە مەتاجی ئەمەزگای و سەرە . لێرە مەلارە ئەزەرنی سەتەم وئەبی آتووە دا
شاپتە ئەر مەتاجی خەنجکی قیری و سەطی بزن دەبی بە مەر قیەتیش بی مەتالی شەرتی
غرب ئەپەر خۆمان دا هەلکەین (مەوێتی)

معلمین و شاگردان ووریانتهوه!

له [برازدشاو]

ص. ۱. آذر

فیلوئی کونیستی انگلیسی

* من له مدرسه هیج فیرونه بوم *

من له مدرسه به کی بوم که شاگردم کانی وی هم شهوانه
روزی بون و هم روزانه . بهلام شاگردی روزانهی زوربو و نه
گهل شاگردم کانی شهوانه روزی که همموهزار و بی باره بون همیشه
شیر و هه لایان بو . نو و هه دا له [ابراند] شهوانهی که شهوانه
روزی نه بون « فخر نه بون » به بیا نیوی روزی ده چونه وه مدرسه ،
باش زوربو آران بون .

مدرسه له لایانی وزارتنی فرهنگ باررسی نده کرا ، له بهر
وهی نظم و ترتیبی نه بون .

نو ده برسانه که فبری بیان ده کرد به منبری کونش بو .
لیدانی وایش نه بونده نووند نه و که من بترستی و ترتیبکی که وان
ده پانه و بست بهر قرار بی ، چونکو هیند یک اماندالان که له مابدا
آزان بو و شیککی چاتر له کتبی مانتو که ری مدرسه بان ده خوینده وه
و بهوان سر کورم ده بون . من له مدرسه دا قانونی نه بوم ، سه بوم
بر نده داوه و هیچ و هه ختایه کی خوم به جوانکردنی لباس مشمول
نده کرد . له مدرسه انعطاف و دیسیلین شه بون : که هیچکس
دهنگی ده نه به و چاک دانیشی ، اما شه وه پیشگیری له هه للا و بگری
من که له گهل آوا کانه ده کرد و زبانر له گهل هاوشاگرده کانی
نه بونم شهرم بو ، نده کرد .

من له مدرسه‌ی زورم رق هه بو ، وئەوانە‌ی كە دەرسێان داداوم
 فیری نه‌بوم ریگای فیر کردزو
 تعلقه‌ی مدرسه‌ی زور خرابو وەحشیانه‌ بوو ، نەكە‌ی زور گرانان
 بو دا دەتاین وەهر وەختیه‌كی ئەمان نوسیابه ، یا به‌ داری لیسان
 دەدان . باش دەرس ئەوە‌ندەیان ئەهه‌ راده‌ گرت كه‌ نوسی بامانه‌وه .
 له‌ وەختیه‌كی دا كه‌ هیندیک حافظه‌مان چا پوو حه‌سه‌ی شه‌ه‌وری
 و برزبل و نطق ؛ حكایه‌ی سزاران له‌ ده‌ستی بۆین ، و قه‌ط به‌مه‌یان
 نه‌ه‌ كوت كه‌ ئەوانه‌ به‌ ده‌ردو چاره‌ی مه‌ ناخۆزی ، وا پووشت نه‌ه
 عەری خومان به‌و شتانه‌ ضایع بکه‌ین مودعی كه‌
 لیدانیشمان نه‌بوو . مدرسه‌ بۆین وەكو‌ زیندان واپوو كه‌ له‌ ویدا
 چه‌ند سه‌انان روده‌نشین و مجبور ده‌بوین به‌ ده‌رسی كه‌ هیچ پیمان
 خوش نه‌بوو ولی یزار بۆین گوی ده‌بئی .
 فو سه‌انی كه‌ زه‌نگی . استراحتیان لی ده‌دا ، ئەه‌ین وەك
 شیان له‌ شه‌وه‌ی مدرسه‌دا هه‌ل ده‌هاتم واته‌صابی خوم وە كوفه‌ نه‌ریگی
 خر كراوه‌ كه‌ له‌ ناكاو به‌ره‌لای بکه‌ی سه‌ر به‌خو ده‌زان
 مینش وە كو‌ه شه‌كشینه‌
 و «ده‌كشینه‌» له‌ مدرسه‌ی هاتمه‌ ده‌ر له‌ كاتیكدا بریکم لاتینی
 ده‌زان و نیتیگی له‌ زبانی یوانی فیر نه‌ بوم ، من چه‌ شتیگی بکه‌
 له‌ مدرسه‌ دا فیر بامانه‌ ؛
 هه‌رواچتر كشته‌ هیچ فیر نه‌بوم ، چه‌رته‌كه‌ له‌ ویدا جیبی كه‌ به‌غیری
 غه‌م و ده‌رده‌چی ده‌ ده‌ست دا به‌ ، ئەمیش چم له‌ ده‌ستدا نه‌ما ، البته

ئەو شتاتە ھەرچەند كەمتر بەيى چانئىرە ئەومش دەنى بايىم كەنەن شوانە روزى نەبووم لەبەر وەى كەمتر لەزىر چاوى بازرىسى و خىزماى بووم ، و زىادتر وەخت كەلە مەدرسە بە كى را دەچومە مەدرسە بە كى دى آزاد بووم لەبەر وەى رفتارو آكارى مەن لەگەل مەندالەكانى دىكە وەك قاچاغ چىبان (كانكشەر) بوو و چارچار لەوانىش خرابتر بوو ، چونكە ئەوان بوئىل و فربو لەگەل يىك رىفقەن چون زىانئىر كەرمەتان ئەمەكلاومان لەسەر ماموستاكان دەناو لە مەدرسەى قاچاغ دەبوو مجبور بوو لەترسى پولىسىش خوئشارىنەو ، و اللە مەمكەن بووگە وختاپە كى بوئىرو سىباحە لەمەدرسە و دەر كەوئىن بەمان گەرن .

مسلمان لەمەدرسەدا شەكەتم خوار وەاگر هەندىك لەصنابەى مەسئۇرە كەلە دەروەى مەدرسەى فەربووم نەدەبوو حال و بەالم خرا دەبوو .

عرضى مەن لەووتارە قازانچىكى مەنوبە كەبەحالى اجتماعى هەبە .
طبقە بە كى كەوئىتى مالى و اقتصادىان وە كۆمەنە . پانى ئەوانەى

كە كورى پىادى بى بول و بى شتن ، لەحال و بەالى مەن دان .
بايى وان ناوانى كورەكانى خويان ، بنىرە مەدرسەى مەرتب و دانەشكەدان ،

و ناچارەن كە مەندالانى خويان بنىرە قوتابخانەكانى نامەرتب ، كە حەقىقەتاً وەك وەبە كە ئەو مەندالانە بائىدى خوداى لەسەر رىنگيان فەريان دەن .

لەو مەدرسانەدا شاگرد مجبوره كەلەى خوى لەفورمەل و شەك و بىكارە بەنبوى درس پرىكا . لەبەر وەى كە مەندالان هەمىشە لەزىر كۆتەك و حەس دان

ولە دەوران دەورى وان بى مەبلى و بىزارى دەگەرى ، بەچاكى پىاو دەتوانى باي كە ئەوان بەنخوشى (زادبەم) مەتلا دەبن .

مەلەى ئەو مەدرسانەش هەموو بىسواد و بىعەزەن . !
لەبىرم ناچىبە كەمە لەناو كلاسدا پەنجاه فەربوون ، نبوى مە بەتەرتىبى

القباء تەنظىم كرابوو ، مەلم لەروى ئەودقترە درسى لەمە دەپرسىو ، چون ھەركس دەبوو پاپە دەدەيران بەخونىتەو ، مەلوم بوو كە كەبە دەدەيران و بەزەن دەكەوبە و بنوبەى خوم حەسايم رادەگەرت و جواپ دەداو .

لەو قارارەى بەچاكى دەبەن دەرە كەمەن چون وەختە لەناو مەدرسەدا تەلەف دەبوو ، و مەن ھەرتەو نىو ، روزمەى كەلە مەدرسەم رادەبرد لەخونەن

و مەطالەمەى بى بىر بووم وەختا ئەوانەى كەلە مەدرسەش فەبرى مەيان دەكەرت ، ئەمەن فەبرى نەبووم بەلكى دەتوانم بايىم كە : روحي تەرىپتان لەنبو مەخفە كەردبوو !!

نومقاله (برنارد شاو) که نوسه‌ری وی بیکیک له بهرزترین فیلسوفن اجتماعی دنیای
نورویه ته‌واوی بدیختی و بیدسته‌لانی نهمه و نه‌میله‌نانه‌ی که‌پرینگای نریست
من‌دال و شاگردیان لیون‌بوو . نشان ده‌دا .

بقلم : مدیر مجله (مصاحبه)

له گهل : جنابی مه لام مصطفی بشارزانی

له‌میزبوو ده‌مه‌وست پیاویکی که استناری له عراقدا وه هانکه هانک‌خستوه
په‌یستم . له به‌رووی و مخته‌په‌کی که بو جرابی چندیر بسیاران چومه
لابان به کجار دلخوش بووم .

مه‌لا مصطفی له‌ته‌مه‌نی ۴۵ سالی‌دابه دووری له‌تخاکی بشارزان
هینده نه‌بی دا‌تاییری نه‌کردوه ، شاید علقی وی به نه‌ره‌خونی نریستی
مه‌بی که به شرافتمندانه‌ن‌زین و نه‌ویان به دابکی پاش ده‌یادوشی
خویان گرتو ومله و مبارزه‌ی چندساله‌ی نه‌وی بر علیه استعمار اقتداربو
ملتی کورد ده‌زانین

به عقیده‌ی خوم ، لا مصطفی پیاویکی ره‌شید و گورج و مدیر
زانی و نه‌وانه‌ی که له گهل وی طرف بون نه‌ویان وا تشخیص‌داوه .
له پاش ناساندنی خوم به‌وی و آ‌گادار کردنی وی له پرسپاری
خوم ، که‌میکی فکر کردبوه و له‌دوا به شرح‌کی مفید له‌ده‌ردنی
دل و مله‌ی شرافتمندانه‌ی خوی بیان کرد که‌لیره دا من مضمونی
سه‌وانه‌ی که له بیرم‌دا ماوه ده‌یادوسم فکر مه‌که
نهمه که من له‌میزی ده‌ره‌له‌نی عراق شکستم جوار دوو یاده‌ره‌ده‌هه بوومه ؟

نا . ئەمەن پاشا لە بەین بردنی نېزیک بە ۳۰۰۰ عسکرو مایوئاخسارت
 دیتم کە واقعا هیزی مەن دەمی لە گەل هیزی دەولەتی بریتانیای گەورە
 شەر بکەن ئەمەش ئەو رشادەتەمان ھەبوو . بەلام ئەو آرتش و ھیزم
 نەبو کە بەرھەلستی بکەم ، کە وامزانی ئەرکی شەرم کرد
 دەولەتی عراق وەگە تورکیە و ایران معلومە لە بەرچی حاضرین ایە
 (کورد) لە دەست استعمار خویان رزگار بکەن (!) ، چون بوخویان
 ھەمیشە آلتی دەستی استعمار بون ، وایە سیاستی استعمارش قەتراضی نای
 نھاتی دیمکراتیک لە منطقە ی قەوڈی واندای بەیدایی . منفعت اقتصادی
 و سیاسی عراق و کوردستانی آزادبەنستی ۱۰۰،۰۰۰، و بە کە ، پانی ئە گەر استعمار
 تشخص بەدا کە قازانجی مەبەوی تومە نیک بی . تەمى عراق مەد تومە نە ،
 لە بەرەوی نەتەیا بریتانیای گەورە بە لک و ھێچ مئادە ھەرزە سەیک حاضر بە
 دەست لە دەستەمەنی ھەلکەری بوئە ئۆتۆمەنی (۱۹) و لە ماوەی ۳۰ سالاندا
 کە سیاست استعماری لە عراق بی کراوە ، و مەسە و اساسە سەبەبی پیشگیری آزادی
 کوردی عراق بوە ، و ھەرئەو ظلمە یلەتی مە ی وادار کردو ھەتا آخرین
 تەمى لە گەل استعمار مە بکەین و مە بوخوم لەو رینگا بەدا طلبی ھێچ
 مە بکەن بە چاکى لیمان حالی بوە کە سیاستی استعماری بازاری
 شەخاوە و دەولەتانیکی کە لە بەرامبەری سەر بە خوی کوردان لە زەر نیسی
 استعمار ملتى رشیدی کورد استعمار دە کەن لە مە بەم لاوە موفق نابن و بە
 پشوانی دەولەتی شورەوی کە آمانجی وی آزاد بوئی دنیا لە زەر دەست
 استبداد و فاشیسم و آزاد دیتی ملت چکولە وضعیفە ، حەقنى مشروعى خومان
 دەستپەین : بە جوربکی کە ھاو دەردانی مە لا ، مە حەقنى یوان شرح دام .
 مە خەریکی مێزوی مە ی وان لە گەل استعمار وایو : لە سالى ۱۹۳۰ میلادی
 مە لام تەمى لە دەولەتی عراق دلخورد بوو و جوربوترکیە لە دوایە بە داخوش
 کە مە مە ی انگلستان ھاتە وە عراق .

له‌باشان که ماوه به‌کله هاتنه وی وی چوو ده‌ولته‌نی عراق مه‌لا مصطفی‌یان
تپید کرد و ۱۲ سالان له‌ناضریه - حله - بغداد - کرکوک - التون کوپری
(بردی) - سلیمانیه له‌حالی تپیدا به‌سهریان برد .

له‌باش کوزه وهریکی زور له‌تموز (مرداد) ۱۹۴۲ میلادی داله‌سایمانیه
که آخرین تپید گای وی بو وه‌لالت هاتوه بارزان -

له بارزان به‌وه‌سپله‌ی مکاتبه له‌گهل حکومتی عراق ده‌به و بست
وان بلی که من بو شهر نه هاتومه‌وه و آمانجی من آشتی له‌گهل
حکومتی عراق به‌شرطیکی که کوردی عراق مظلوم نه‌مین . بلام
حکومتی عراق به‌تقاضای مشروعی وان گوی نه‌دا و ده‌ستی به‌تقیب
کردنی وی کرد و فوجیکی ناره‌سه‌ر وان وهیزی ملا مصطفی له
مقابل پلاماری وان‌دا ده‌ستیان بدفاع کرد که له‌مندی ۱۵ روزان دا
۱۷ یوایس هیزی وان و ده‌دست خست و له‌فوجیک تیا ۳۶ نفر
نجانیان بو .

تا و ده‌به پت‌بو که سلاح وچه‌کی بارزانیا زور به‌ی وروا‌سه‌نه‌بید
توانی خوی له‌هیزو منطقی وان‌بدا له‌دوايه دولته‌نی عراق له‌عین حال دا که
دواي آشت بونه‌وی ده‌کرد ۳۰۰ نفریش ناره‌سه‌روان

بارزانی ده‌آمانجی دولته‌نی عراق گۆشتن و نظری فیلاوی دولته‌نی عراقیان
قبول نه‌کرد و تنها آزادی بی‌قیدو شرطی کوردستان آمانجی وان بو .
شردستی کرا وهیزی دولته‌نی شکا ، بره‌سه‌سور ده‌سه‌سه‌ری
کوردان کهوت ، ریگای گیشتنی خواری بارو ذخیره له‌وان لطم بیوو .

کابینه‌ی عراق گوردرا (بی‌م‌وايه له‌وده‌میدا سروک وزیر عراق
ژنرال نوری سعید ب‌وو .م) ، شه‌کابینه‌به‌سه‌وه‌واسطه‌سلام شه‌وه‌وله‌عملي
نکرا وله‌باشان که شریراوه شه‌مسه‌یه (خودمختاری کوردی عراق)
له‌به‌ین چوو وهینده‌ی بی‌نه‌چو که دوباره کابینه‌سه‌وطی کرد .

کابینه‌ی جدید به‌سه‌روکی (مهدی پاچه‌چی) تشکیل درا ولیره‌شد دا
آمانجی خویان تکرار کرده‌وه چون له‌وده‌مه‌دا کوردستان ایران له‌زیر
دیکتاتوری هاتوه‌سه‌ری وداوای خودمختاریان ده‌کرد و موقعیت جغرافیای
کوردستانی ایران استعماری وه‌له‌رزین خستبوو ، دولته‌نی عراق و سیاست

استعماری بود که واپان زانی دستیان کرد به پلامار بولمین بردنی نهضت
دسر گراتیک بارزانیان .

نهوشردا هیزی ملامصطفی به گورجی و رشیدی له خوی دهاعی کرد وله مقابل
نشانیکی کمی خویان تافاتیکی زوربان له حیث مال و گیان به هیزی دولتی
ترتیب له آخری دا چون بی هیزی بریتانیای گوره بسویار ازنی سیاستی
استعماری خوی وله بین بردنی برهه لستی نهضت بارزانیان هاته میدان
سلاحین و ازانی که به شرافتمندانه و بجوریکی عاقلانه کشانه وه . « نهوه
بره . مخصوصیک له مله ی وان . -

بر سباره کانی مهزله بونه و درانه ی سر دوه دراپروه پلام له
کایکدا که له حای وان زور متاثر بیوم بکچار له مله ی وان بو آزادی و سر به
خیزی کوردستان عراق له زیر پنجه ی استعمار خوشحال بیوم واه دوایه ی
وهی که من اصراری بکم ، یک یک به بر سباره کانی من جوای داوه :

س . خواهش ده کم سه به بی ناخوشی و دلای بونی خوتان له حکومتی عراق چیوه ؟
ج . سه به بی ناخوشی و دلای بونان له حکومته ی عراق داوا کردنی آزادی
کوردستانی عراق بیوه :

س . اگر حکومته ی عراق به تقاضای مشروعی به نگر تو جهی نه نرد ، به عقیده ی
تهنگو سه به بی وی چیوه ؟

ج . سه به بی تقاضای مشروعی ایمه که تو جهی نگر ده حکومته ی عراق
به عقیده ی من اساسی برهه لستی سیاستی استعمار بیوه ، پلام من به رده و اهم
بو سه به بی به آزادی و تطبیقی به یمانی آتلانتیکه و نه م عصره عصری
استعمار قیه ! -

س . آیه تنگو بجه شرایطیک حاضرین تر کیر غربت بکن و تقاضای تهنگو
له حکومته ی عراق چیوه ؟

ج . سه به بی قید و شرط آمانجی من آزا کردنی کوردستانی عراق و سه به خویه
وله و ابدا آزاد کردنی بو کوردانی که له زیر دستی بیگانه دان و دایر زانی
دوله تیکی اتحادی کورده .

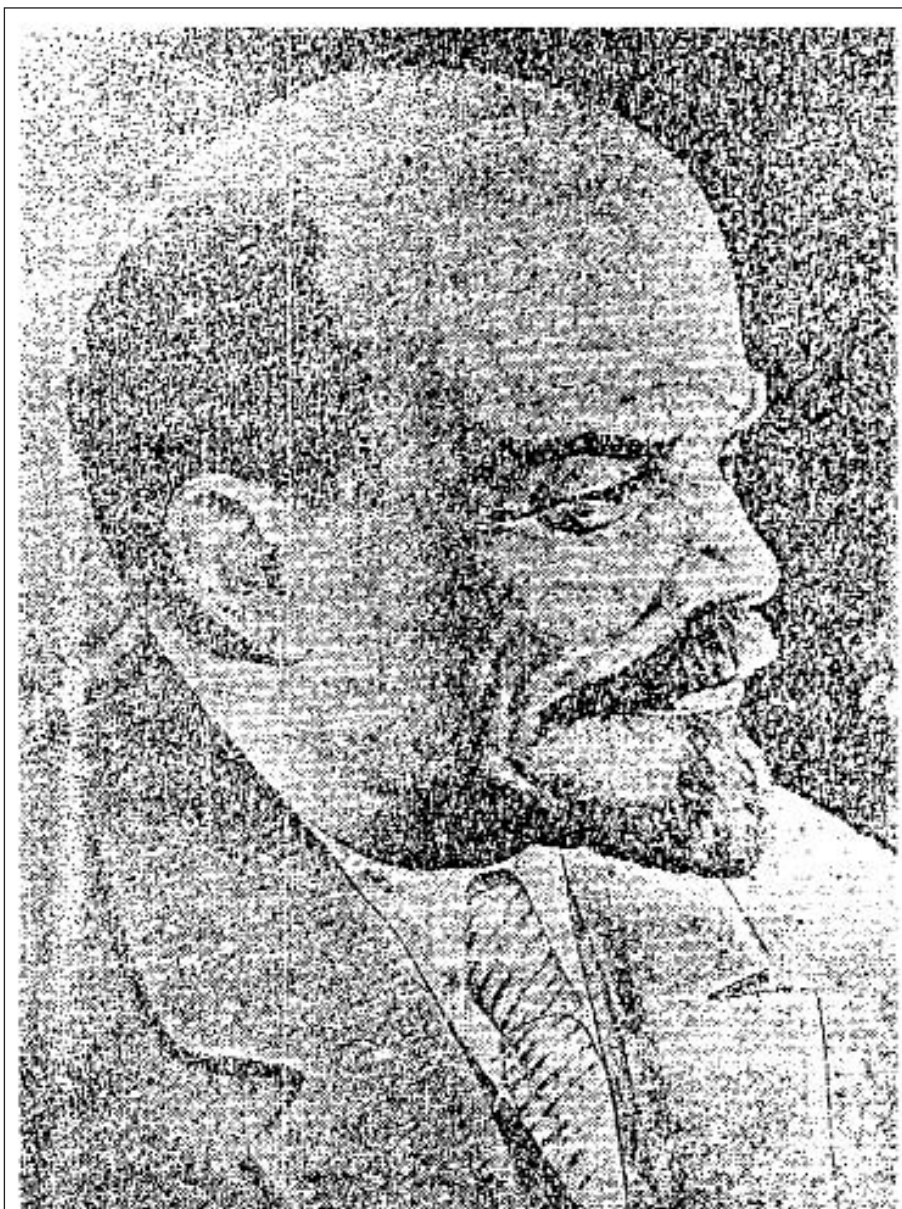
له یاش ته و او کردنی مناجبه ی خود له کاپک دا که به یکن دونیام لعنت بو
استعمار نارد خدا حافظی م کرد . -

له نين دانشجو

له قراخي لاي روزهلاني جومي واکا له بيچي جوم ۱ شاربکي روسي و کون هه په که نهورو «اوپانوسک» ي بي دهلين و له پشدا (سيمبيرسک» ناو بوو. له سالي ۱۸۷۰ لم شاره دا ولاديمير ايليج اوليانوف (له نين) له بنه ماله پک له بشکيرانی قونابه خانه کانی ملي له دايک بوو.

له نين دهوره ي منالي خوي تاته و او کړدني دهيرستان له م شاره دا رابوارد. دهرسه کانی له نين زورچا کو هه مېشه نا کړد اول بوو. وهختيکي له تهمني ۱۶ سالي و کلاسي هه و ته مي دهيرستاني «گيمنازوم» ملي ده کړد؛ مصيبتيک به سر بنه ماله که پان داهات، باو کي وهفتي کړد.

تزه بنه ماله ي اوليانوف له باري خه مو هه مېشه رزگار بوو ۱ وانا ساليک پاش شو هه و ماوه بدبختيکي تريان به سر داهات ۱ الکساندر اوليانوف کوري گوره ي اوليانوف هانشجوي رشته ي طبيعي هانشکاي پترزبورک به گوناخي هارکاري له سوء قصد به عليه تزار الکساندری سي هم له لايين زاندره وه ده سگير وله مانگي مه ۱۸۸۷ محاکمه وه هه لاوسرا، به لام شو به سر اهاتش زبو به هوي شکستي ره حېهي له نيني گنج، شو لاوه له بهرانه ر شو مشکلاته راومنا و بهر بهر کانی کړد. له امتحاناتي نهاني متوسطه وه دهر کهوت و به وهر کړتني مدالي لير موق بوو. هه لاوه سيني الکساندر اوليانوف ۱ چوروني دانشکاي پترزبورگي بو له نين گران کړد بوو. له بهر نه وه له نين خوي آماده کړد داخلې دانشکاي غازان بيت. بنه ماله ي اوليانوف پاش دبتني کاروباري خويان له سيمبيرسک بو غازان ناردران. به بي آئين نامه له وهخته دا داوخوازه کانی دانشکاتمه د بکيان امضا ده کړد که: نه بېشه نه ندامي هيچ بېک له کومه لان وک کومه لي

هەلکەوتوی بەناوبانگی بشر ولادیمیر اولیانوف ئەنـین
(مجله‌ی هاواری نیشتمان)

« هاوشاریان » و شرکتی نپیدا نه کدن . و هر وها بیی اجازوی
 سهروک حتی تاخنی نه و کومه لانهش که بیی قانون آزادن ؛ نهین .
 لهه وقل سالی خویندن دانشگا اینین نه و درسامه ی دمخویند :
 علم انجیات ، میزوی حقوق روس ، میزوی حقوقی روم ، زمانی انگلیسی ،
 هر نه روزانی همه لدا . لهین لهه ودرسه کانی تری به گیاییکی
 انقلابی ، معلوما بکی وسیع ، میزیککی زیاتر خوی تواند و به توندی اه
 را - و بی خوی دفاعی ده کرد .

به یونی اعدامی برا که ی . دانشجویانی زرنشگ و پیشرو ی دانشگا
 احترام بکی نه واربان ده گرت ، طیبیه که زاندرمه و سهروکانی دانشگا
 چند که میان بو تقییبی وی داری ک دیوو .
 هر لهه رساله داله مسکو و هیندیک له شاره کانی تر هر روزیککی انقلابی
 داشجویان دهس بینگرا . و هر روزه دانشجویانی غازانیشی دا گرت .
 لهین نهمه نه و شرا که نهیدی دابو عانه ناو کومه ای (هاوشاریانی)
 سیجی بیست .

نوبه رانی کومه ای (هاوشاریان) فسراریان دا : مجسمی عمومی
 دانشجویان دعوت بکن . بیزه یکه له لاپه ن دانشجویان خطاب له کهل
 نزار نوسرا که له ویدا نسبت به سیاسی ارتجاعی ده ولتی تر اعدا رضیان
 گرتبوو . اینین دانشجویی سالی ۱ له ساز کردنی نه و دانه دا نه خشکی
 چاکی بازی کرد . زاندرمه کان ده ستیان به پشکینی دانشجویان کرد ،
 و خشکی نسخه یکه بیاتنامه لای داشجویه ک دبر او چه نده ریان را گرت ؛
 نه وونی نه و کرده وانه بو به هوی تجریکی دانشجویان ، ۴ ماگی دسامبر
 ۱۸۸۷ . مجسمی ناوبر او تشکیل و نیزیکه ی ۴ سات ماوی کیشا . سهروکی
 اداره ی فرهنگ غازان به سهروکی دانشگاهی دستور دا : به هر تر خبک
 حتی به یاری بیس و نه که ر لازم بوو به هرزی نظامی دانشجویان نه دانشگاهی ده رنی .

تشکیلاتی پلیسی بطرزبورگ دستوری به فرمانداری غازان داد که رهبرانی
اغشائاتی دانشجویان له دانشگاه و ده رنی و له شماران تبید بکا، له نیش
ده گل ساری رهبرانی دانشجویان له دانشگاه و ده رنرا و شهوی ۵ دسامبر
له مالی خویدا دمگیر کرا .

له وشوه دا صدق زباتر له دانشجویان توقیف کران و همویان
له وه تاخیک کردبوون . له و منجلسه د رفقا له نیشیان پرسی : که پاش
و ده ر کهوتن له حبس چی ده کهی ؟ له نین له وه لاما کوتی که له ریگه بیک
زباتر له یشم نیسه ؟ قه ویش به ربه زه حکانی انقلابیه . !

ده ولته تزاری ته وای دفته جویانی به سفظ الرأس خویان تبید کرد
چون له نین له سیمپرسک دا که سوکاری نه بو بو دبی « کو کوشکیوه »
له چل کیاو متری غازان که مالکی بنه مالسی خویان سو ناردرا .
له نین له ویش دا له زیر نظری پلیس دابو ، له م دی به دا
برنامهی دانشگاهی مطالعه و به خوندنه و هی کییان مشغول بوو .

له پائیزی ۱۸۸۸ اجزهی گهرانه وه بو غازان به له نین دراه
به لام اشر حتی داخل بوونی دانشگاهی ته وو ، له بهر ته وه له نین چوه
لای و مزیری کشوری ده ولته تزاری داخوازی لی کرد که بو
ادامهی خوندن اجزهی بدن بچونه خارجه ، به لام ته و داوخوازش
قبول نه کرا .

له هره لی مانگی مه ۱۸۸۹ بنه مالسی له نین له غمازان هاته
سامارا ، به لام له ده بقیه هوه لدا له نین له ریزه ی اشخاصی زیر نظر
قهراری گرت .

پاش ماندو بونیکی زور له سالی ۱۸۹۰ به له نین اجزاه در
که به ناوی داوطلب بو نامزدی دکتری علمی حقوق دانشگاهی
بطرزبورگ امتحان بدا ، له نین ته وایه له ماومیکی زور که م دا غیا ؛

ته‌واوی به‌نامه‌ی دانشگا حاشر، بگا ، ته‌بویه دوو اثر کسبی بنوسینه و وله‌پاشان ته‌و دهرسانه‌ی زبره‌وش امتحان بدا : دگم‌ای حقوقی روم ، حقوق و محاکماتی مدنی ، حقوق و محاکماتی تجارتی ، حقوق و محاکماتی جزائی ، میزوی حقوقی روس ، حقوقی ده‌ولانه‌ی * حقوقی بین‌الحلی ، حقوقی پلیس ، آوری (اقتصاد) سیاسی ، آمارناسی حقوقی مالی ، دائرة‌المعارف حقوق ، میزوی فلسفه‌ی حقوق ، له‌نینی گه‌نج له‌سالی ۱۸۹۱ به‌ هامانی له‌ عهده‌ی امتحانکی واگران هاته‌ دهر ، نمره‌ی دهرسه‌کانی امتحانی «زور چاک» بوو .

له‌نین وه‌ختیکی له‌ سامارا بوو : میزوی روسیه ، میزوی گچی ادبیات ، زبانی آوری ، کومه‌لایه‌تی وه‌لاته‌کی زور به‌ قولی مه‌نالا گورد ، وه‌ کوش‌یککی زور آتاری مارکس وانگلیس وه‌رده‌ گرت ، له‌ناو لاوانی پیشرو‌وی سامارا فعالیتی انقلابی ده‌کسرد ، له‌ وه‌خته‌وه‌ نه‌نین به‌زانتی قولی مارکسیستی خوی هه‌وه‌ کسبی سر‌لی‌سور ماو ده‌کسرد .

ولادیمیر له‌نین بینج سال له‌ سامارا هاره‌ وله‌ پانیزی سالی ۱۸۹۳ له‌ بطرزبورگ سهری وه‌ده‌رنا . هه‌ر هه‌وه‌ل ورتاره‌کانی له‌ جه‌وزه‌ کانای انقلابی مارکسیستی پایتخت تأثیراتیکی زوری کسرد ، آسوی پانو به‌رینی بیر ، ونظریاتی له‌به‌شی زانستی کومه‌لایه‌تی ، باوه‌ری وابمان به‌سهرکه‌وتی آمانچی میلت ، استعدادو کارزانی نشکیلانی ، له‌نینی ۲۴ سانه‌ی کردبوو ره‌هه‌رو بیشوای کومه‌له‌ سر‌که‌وتوه‌کانی پایتخت .

(هه‌لوی کویستانی) ۴۳نچ که‌له‌پاشان رفیق ستالین له‌نینی به‌وناوه‌ ناوده‌برد له‌وه‌سالانه‌دا بالی به‌هیزی خوی بو‌فرین آساده‌سکردبوو .

« پیشکش به هندوستانیکسی آزاد » * و در گیر له ترجمه فارسی : ص ۱۰۰ »

فرمانروائی

بریتانیای محوره له هندوستان

هندوستان به نسبتی مقایسه‌ی آسیا و اروپا و مکنا ایتالیا هل که تو ، کیوانی (همالایا) له برابر کیوانی (آلپ) ورشته کاتی (بنگاله) و کودستی (لومباردی) به ،

رشته کپوی (دکان) و مک رشته‌ی (آبنین) و جزیره (سیلان) نظیری (سیسیل) به ، ،

زهوی زیره لست له هر دوکان دا جورا جورن ، تیکه‌لی و بلاوه یونی سازمان سیاسی له هر دوکان دا و مک تیکه (هل پشه نهوه له سال ۱۸۳۵ نوسراوه م .)

هروه کی له ایتالیا دا که رمت که رمت شمشیری تیزی کشور گشائی به زوری کوهل و قومی جورا جور ده گمل پکتر ددخت ، هرواش له هندوستان ده بیندریه ،

له زمهائی کی دا که هندوستان له زمر استیلای مسمانان ، مدولان ، یابرتانیا نهوه و ههر دو چاری اغنشاش ده بو که بزماری شاران و شاید دهاتی نهویه دولتی سهر بخو که له کمل یکتا تو زمین یون بوجود ده هاتن ،

بلام له حیث ژبانی کومه لایه تی هندوستان و مکو ایتالیا بانه ، بلکو و مک کی ایزلند ده بیه .

تیکه‌لی خصائص ایتالیا و ایرلند ، یانی دینای لذت ظریف و خوشبو دنیای ختم ، له عادت کون و پاستنی دیانت هندوستان له میزده بیندریه .

نهودبانه که همو پیادی بولدا نند شهوانی و مخوده خن . له عین حال داش دینی ریاضت و کور ووری و بدن کوریه ، ،

له آداب و رسوم باستانی دیانت هندوستان له پیر زمانه ده بیندریه . نهودنیا به له عینی حال دا که انسانی تشویق ده کا که له لداند شهوانی دال فراط (زیاده روی)

دینی کی ریاضت و بدن کوشه ، یعنی دیانت (لینگاما) « که دینی ستایش خودای (شیوا) و خلکی تبلیغ ده کا بور ریاضت و نفس کوشتن « و دیانت (جاگرنوت

که « نروی خدایه کی به نیوی ویشو و هختی چیزنی وی دهات هیکل جا گرنوت
 یان له نیو عرایسکی بلند و فرس دا دیانگراند وله وورخته دا پیروانی جا گرنوت
 خویان داویشته زبرته گری عرابه که ، و دیونه قرانی (؟ !) وله حقیقت شادایی
 تارکین دنیا وهم دینی رفاهه کانی شهوت پرسته .

نومن (مارکس) له گه ل اشخاصیکی که به وجودی عصری زیری
 (طلائی) هندوستان متعین هم عقیده نییم ، اگرچی بر اثباتی عقیده ی
 خوم ، و کی (سرچارلز - وور) کردوبه نی به ووتاری مقبول (خلیفخان)
 استنادنا کهم ، بلام نومونه زمان اورنگ زیب (۱۷۰۷ - ۱۰۸۶ آخرین
 فرمانروای سلسله ی قوم مغول له هندوستان دایره) بیرگه نه وه ، بازه مانیکی
 که اتومی مغول له شمال هندوستان دا قومذیان هه یوه و برتقالی کان له جنوب دا
 یاعصری نه اچم مسلمانان وزمانی هیتارشی (به یونانی معنای حکومت حکومتی
 و نه و کله بو تفرقه هاویشتن سیاسی له زمانه کانی مالک الطوائفی دا بکاربان ده برد)
 بیننه وه بر نظر ، یا اگر ایشتیات لی به زور بو تاریخ پیش بگره بنه وه وله زمانانی
 کونیشته برچاوتان : توماری اساطیری برهمنان چاولیکهن که له هه وه لسی
 بدبختی هندوستان بزمانیکی هینده دور ده گه یهن که قسط سیحیت خلقه تی دنیا به
 به وزمانی ناگه یه نی . نه هدا هیچ تردیدی نیدانی که مصائب و بدبختی
 که له طرف برینا یاره بره هندوستان هاتره چو ربکی دیکه به ووبه نحویکی غیره قابل
 مقایسه شدید تر و توندتر له ته و اوی مله تانیکه که هندوستان
 له پیش دا تحملی کردوه .

من لبره دا له خورین ریژی بی حسابی اروپایان فسه تا کهم ، (مقصودی کارل -
 مارکس ده و له تانی امیربالیست و استعمار طلبی اروپا بوم . م) که له لایهن
 کمپانی انگلیسی هندشرقی له گه ل خورین ریژی نامه جدودی اسپایان تیکه ل
 کراوه و نتیجه یه کی دلو که زور دهش تر له ته و اوی ترس مقدسی که له معبدی
 (سالتنا - معبدیکه له ته پشت بهی له ناوجزیره یه که دایه به نیوی سالتنا و بزوک
 به ۵۰۰۰ بوت و شکلی لیه) سالتنا یعنی ترسانی معبدی ، قه جو ره
 اداره کردنی مستعمرات ، مخصوص انگلیسیان نه بو ؛ بلکه لاسای سبک اداره
 مستعمراتی دوله تی هلند کراوه ته وه و نه و رضوعه باندازه ییکی واسته که بو پیشان
 دان و تشریح عملیاتی کمپانی هندشرقی ، عیناً ووتاری (سرتا مفورد -

(دافلس) حاکی انگلیسیان له جاوه که له باړه ی کمپانی هند شرقی هلندی
 کتو وپه تی کالی نقل بکری (کمپانی هلندی چون محرکی وی ته ماحی
 استفاده کردن بو نسبت با تابعی خویان کمتر له ملاکین هند غربی (که زمانیکه
 ادیل و یخبر و برده وی یا ن روحه ده کرد) پروت نشان دنا ، چونکه
 له و وختی داملاکین بو کرین برده و دست بران پولیان دابو ، و نه وانیان هینا بو و
 نیولکی خویان ، بلام کمپانی شایه کی خرج نکردبو ، . نه و کمپانی ته و اوی
 و ساپلی خون ریزی خوی بکار بردبو . هه تا هرچی ممکن بهی آخرین شایان
 له دهنه تی بنیته دهنه ری و کاربکی و ابکا که نه و ان محتاج بین و هه تا آخرین رمق کاربکن
 به و جوړه نه و کمپانی ظلم و و تانیکي کله لاین حکومتی نیوه وحشی و بهانه دوز نسبت
 به خلکی مظلوم ده کرا تندترو خرابتری ده کرد وله طهرزی کاروباری
 خوی دا تواری فن و حقه ی سیاست و نه و اوی نکری تاجرانه و ونو پو لستی
 (انحصار داری) تیکه ل کرد شرانی داخلی ههجوم ، فوجات ، برستی نانه و اوی
 نه و بدبختیانه بک له باش بک جی گری بکتری ده بو هه راندازه ش که بهرنج
 و طو وانی و خراب که ربو بو هندوستان غیر از اثراتیکي سطحی چیدیکه نه بو
 بلام انگلستان بکلی اساس وریشه ی کومه لی هندی بی و می که هه تا ایستا هیچ
 جوړه اقدامیک بو تازه کردنه و می تشکیلاتی حکومتی بکا له بین برد .
 له دست دانی یادگار و رسومی کون بی و می که شتیکی تازه ی
 بیته و جی ، بدرده مصائبی هندوستانیان جنبه یه کی فاجعه ی ددا ، و هند
 و ستانی کوا زیر حکومتی بریده نیایه لیه ته و اوی آداب و رسومی باستانی
 و له مزایای تاریخ و میژوی را ردوی بی بهری ده کا .

له زه مانیکي وه که بخاطري پیاوی ناگاله آسیا به داسی جو و راداری حکومتی
 هه بوه : اداره ی اموری مالی ، و یا اداره ی مخصوصی تالان و ریگری مله تی
 شری ، غارت و تالانی میله تی دیکه ،
 عمومی (فواید عامه) (ماویه تی)

قوات و دوشاو؟! س.ا.

له نیو چوار دیوار یسکی ریش و برش دا ، کورو کچیک ، روت و بیه دسته لات
اینگیان دته نندور یسکی سروسار د کیشا بوو .

هازه هازی پای، سره و کربوهی ری پندان چاره ره بونی دایک و باو کیان
باسکی رووت وزگی برسی وانی و لار زین خستبو

تهوان زیاتر له بر کربنی قاتو تودوشاوی باو کیان له شزی زنده بووون !
هینده هله لر زین که قاتو تودوشاو له تیش تان حاضر بووه دایک و باب هاتبوته .
دارو دیواری دو کلاوی له گهل مچی قرماوی ته ره الهه میزه شایری زگ
برستی و کویره و هری ته و دایک و باب به .

بلام آخ !! ته و کریه کارانه فکری و هی نا که نه وه که قاتو تودوشاو له وان
ذبل تره ، زور تر کویره و ریان دیتوه .!

ته و قاتو ته زرده که ته و رو که له و بیاله چلکته هی دابه ، به دست جو تیرانی بخت
ره ش خول ره سر کراوه ، آودراوه ؛ هه ناروز یسکی که بیه هه ل که پشت
و کلاوی بان کرد .

له ووه ختیدا چند جوان بوو که به شنه شنی پای ده لاراوه ،
وه و ختاپکی که زبانی به سه رها ت ، چون آویان لیه بری ، ورده ورده
ره نگی زرده هه لگرا ! وه له پاشان جیان به سه رهینا ، . . . و جوانان
له بازاران ده گیرا ؛ و جهان ده گه ل کرد . ! !
جوانان برده آشی ، با جوانان له دستاری دا ؟ !

هه نکو ته ورو ، که ته و قامکه ریش و برشانه له نیو خوی داده
بینی که خاوه تی وی چند رو توفوته ، و چند خول به سه ره . . . !

دوشاو دزد و داخی زور بوو ، ره نگی ره شی دیشواند که چی لیه به سه ره هانوه ،

و حقیق بو قورده بکی شین زیاتر نه بو . .
 آودرا ، نیسکه نیسکه ره گمی کراوه ، باغوان همه بشه له گه لی
 بوو هه تا به چاکی آوی نیگرا ، و ملا قوت ده درو شا و له زیو گلای بانوشین
 دادانز را بو ، بی خبز له دنیا به بو که له تا کاو ایی بان کرده وه .
 هه ربه و ده ستای که گه وره بیان کردم هه مر کورنشان کردم ،
 هه بان بشاوتم ، کولانندیانم هه تا به چاکی پرورش و ساتیان ایه گرنه و
 و به و خانه یان که یاندوم ای . . . بلام دیسان له کار نه که ونوم . ۱۴

جهوانانی دیمو کرات وان

م . هجیدی

له بو خدمت و وطن حاضر به گیانم	هه من رواییکی باکی نیشتمانم
موظف خود به کوتی حق ده زانم	حقیقت هه رده ایم شیه بن بی بان نال
بکا هه ر کهس خرابه ی نیشتمانم	کدرنه و هه رده لیم بی ترسو بی باک
به را بهر سینگه دوزخه سنانم	اگر به رده بی به آسن ده بشکینم!
له به رخوی هه ر بلی ایی فلانم	هه ری ظالم بی هه ر کهس بی خرابه
بدم هه بند بریدی هلیت له شانم	هه من وه ک خلکی دی نیم وه مخته قازانج
وشک بی زانم و له ت بی زمانم	ره کی نیشینی لستوم هه استی
به را به رسینگه دوزخه سنانم	له وه مخته لازم وهنگاوی پیوست
و بهر چاو ناییم سود و زیانم	له ری بی را گرتی آلی مقدس

بی بهش کران حتی له حقوقی مدنی !!

(سعیدی همایونی)

هه ر قانونیک که له تیو که ایکندا دده ندری له اساسه وه فرق
 و جایه که له مایی افرادی هه و که نه دا داننی هه مویان به چاویک تمعاشا
 ده کا هه ر وه کو قانونی اساسی ایران که هیچ قانونیکی له به بی نه و

نه‌توانه‌ی که موخا که‌دا ده‌زین دانه‌تاوه و ته‌واوی ته‌فرادی مبله‌تی له‌هه‌مو
 چه‌شه‌حقوقیک وه کو به‌ک به‌بشار دانه‌تاوه به‌ه‌وانی به‌ جوریک
 حه‌قی استفاده له‌کاره‌کانی سیاس و اجتماعی واقعه‌بدا داوه به‌لام شه‌و
 که‌سانه‌ی که‌بی سیراوی اجرای قانون بوون و قه‌ط مه‌نظوربان حیف‌ظی
 حقوقی میله‌ت و به‌خصوصاً اقلیتیان نه‌بووه قانونیان له‌شوی پی‌لمیسی خوی
 بردوته درجه‌ی وه ده‌وره‌ی شومی دیکتاتوری‌دا به‌ته‌واوی بی‌ایقان له‌قانونی
 اساسی دا وه‌وشناهی که‌قانون بو ته‌فرادی میله‌تی معلوم کرد بو ای بی
 به‌ش کران و له‌ویی به‌ش کردنه دا کورده‌کان له‌هه‌موان زیاتریان ظلم ای
 کراو له‌ته‌واوی حقوقیکی که‌قانون بی‌دبوون به‌ته‌واوی بی‌به‌ش و دوور
 کرانه‌وه به‌خلافی قانون ته‌واوی سه‌ر کرده‌و پیاوه‌گه‌وره‌کانیان له‌به‌ندی
 خانه‌ و مجسمه‌کانی تاران و جگایانی دیکه‌دا پایه‌ فروقی که‌به‌دزی و آشکرا
 له‌تو بردن مخصوصاً له‌و چوار سالی دواتیدا هه‌تا له‌حقوقی مدنی‌ش
 محروم وی به‌ش کراین و حقیکی مشروعی که‌قانونی نه‌سالی بو هه‌ل‌ب‌زاردنی
 نماینده‌ بو مجاسی شورای ملی به‌ایه‌می دابوو ته‌وشیان به‌ده‌سیه‌ و نیرویی
 استعمارچی‌کانی ایرانی ای نه‌ستاندین و به‌ته‌واوی به‌ آشکراالی بان‌رونو معاوم
 کردین که‌بوایمه هیچ‌گونه حقی‌ژان و که‌لک وه‌رگرتن له‌قانون‌قیل‌نین
 و به‌ته‌واوی ایمه‌به‌ جیاداده‌نین و بو محو‌گرده‌وه‌مان له‌هیچ‌چه‌شه‌کاریک
 خو‌گیری‌نا‌که‌ن بو‌انی نه‌وه هه‌ل‌ب‌زاردنی نماینده له‌چه‌ند جگایا که‌له‌وان
 جگایانه‌دا برا کورده‌کنمان له‌حقی هه‌ل‌ب‌زاردان وه‌ه‌ل‌ب‌زاردان بی‌به‌ش
 بوون ایره‌دا ده‌نوسم ۱- له‌سقر که‌ له‌ ویدا به‌ بیچه‌وانه‌ی مه‌یل و
 خواهش میله‌ت محیط نیویکیان به‌ه‌ردا برین وه‌وشخصه‌نه کورده‌ته‌له
 کوردستان له‌دایک بووه منته‌ها له‌وو حقیکی‌دا که‌کار به‌ده‌سه‌ته‌کانی به‌واویان
 محاکمه‌ده کرد محیط له‌روی دزویی و تخله‌وه‌بورخانا گریابوو و سه‌ره‌شکر

به آزادی و استقلال تراوه و میز و نمده بکی بیگجار بهر رو زونا کی هسه بو
 ساله ها به بو وه دست خسته وه ی آزادی خوی مله ده کاره تا
 نه ورو هیچ قووه به هیزک نه بیوانیوه شورشی آزاده بخوامی نه ان به
 به واری بکوزینه وه تازه به هیچ باریک ناچینه وه زیر باری دلی و به خیری
 و نه ورو که کورده کانی شمال خویان آزاد کورده و بناغی ده و کیراسیان
 دامه زرانده و کوششت ده کن که برایتی تور کیه و عراقیش له ده من
 دوزمن و بیگانه زگار بکه بن .

دو و مانگا! بو وانه ی که به حاکی ده مر امان ناگه بن!

- ۱- نه گهره ننگو دو و مانگا! هه ی وینا و ی مسله کیکی سیاسی ره جاو بکه بن:
 ۱- نه گهره مرامی اشتراکیتان خوش بوی ده ی به کیف له مانگا کانت بده ی به چرا!
 زیکی که هجی نه ی .
- ۲- نه گهره مرامی کوه ریستی قبول که ی ده ی هه ردو کبان بده ی به ده ولت هه ت که
 استفاده و شیر ی وی به چوریکی عادلانه له یی هه موه نه اقسمت کری .
- ۳- نه گهره مرامی فاشیستی قبول بکه ی پیوسته هه ردو مانگایان بو ده وله تی بخور
 که ی و شیر و استفاده ی وی تحویل ده وله تی فاشیستی بده ی زویش به هه ر
 بده تیکی اشتیای لیسی به زوری بیت ده فروشی .
- ۴- نه گهره مرامی نازی قبول که ی باه وری گشته بو ده تکورن و مانگا کانت ده باو
 استفاده یان لی ده کا له صوره تیکدا بیوه ی که نه توله به بن به من ده بان توانی
 له مانگا کان استفاده بکه بن بلام شهوتی خوبتر بوی نازی به ره له سنی ده و کاره
 ده ی .
- ۵- نه گهره مرامی سه رما به داری قبول که ی ده ی به کیف له مانگا کانت به فروشی
 و بده ی به گاهه تا پاش مده تیک چه ندگا و مانگای دیکه ت و مده ست که وی بو -
 لیکی زور بده ا بکه ی !!! و اگر بر اکان و جیر انه کانت له برسان به من
 و تامی شیر و گوشت نه بیژن ده لی: ایندا به من مر و وطنی و خطای خوبانه که
 ریگا ورسی وه گو کرده و اروت کزدن نارائن !!!

دمه ته قهه د دوو خوین مژا! (سراج او غلو و نوری سعید)

سراج او غلو :
 نوری سعید :
 سراج او غلو :
 نوری سعید :

پا خوا به خبری سه رجاوه کاتم
 خوا ده وامت دا آرامی گپاتم
 خو بی اذینی الحاملای چاکی
 فضا و به لا دور بو واخه متاکی
 خبون خه ننگ نه بم زور پيس ته واره
 ديسان کورده کان زورمان هیناوه
 هه و بان داوی حه فی خو ده کهن
 که فوه هره شه له من و توده کهن
 ده این نهو خا که خاکی کوردانه
 تاپه لښ چپدی بیخوا بیگانه
 خو توش ده زانی که کورده واری
 له فسمان بچی توش دین هزاری
 گهنم و جوی نهوه رزق و بزومان
 به نهوتی نهوه روما که دیوسان
 نهو گهنه نهی له برسان ده ورین
 نهو نهوتی نهی شه و کوربری ده گریڼ
 فدییریک بکه هاشاکو زووه
 ناههل و فرست له دهن نه چووه
 له من نه که وی بودا بزکاری
 بوچی وم کو کور له نوری اووی
 به تو نه کنه خوت نور کی خوین مژا
 ده شه رانی ریگر پیاو کوزی

تور كى 'موى پيش و اخوئرى نه بون
 وەك كور كى برسى بەخشە و دەم چون
 ھەراوہ نه بون لە دەورەى كەمال
 لاقى كوردانە دە گرت وەك كەمال
 زن و مەدال و گەورە تان كوشتن
 خوئى ميا بون و نيو كو رشتن
 ايستاش ناچوہ بچى وە خو كە و نەوہ
 گەورە گەورايان لە دار دە نەوہ
 ميان گرن بيان كوژن بيانخەنە نيوہ نەند
 ئەفندەم بەسەم ئەتو بەدە بەند
 ھيش بەشى خوم جەزبەم داون
 بەلام دامە كەم دانە مەركاون
 كورد كيا بە كەھەر جەندى ييدرون
 ھەلەمە دانەوہ دېسان ھەلەسون
 تەدبیر بىكى دى بىكە افسەدى
 يا با عجاب بو وادل مەنەندى
 مام انگليس آغاي خوندە
 ھەتا شەوان بى خەمى چەنە
 پەنای بو دەبەين دەبانكا چارە
 فریوان دەدا بە بوول و بارە
 بووان سازدە كا سد شىخ و سەلا
 بەرەن دېنى سد دەرد و بەلا
 ھشیرە تەكان دىنە زىربار
 پە درو دەرسە بە بوول و ديار

سراج اوغلو

تورى سەید

سزاج اوغاو

عجب تر تيبك ده سنت به

وه لانت پس کرده هه سنه کنم

باوی نه ماوه که لهک و ده هو * کورد فریوناخوا آبدی سه درو
کوردی نه وعه ره هینده شیطان نه نه من و نو چر چیل به که رده زانن
والا مذهبن کوردی نهو دوره نه نه شیخان ماوه نه مه لای که وره
عشیره نه کان هه سنان له خه وی نه پشیمان یک به سنوه آزاد بان ده وی

لوری سهید

سه وایی زیر اصلسه خومان

مانگامان مرد و براوه دومان

هیمن

جائنه و مینله ته چون ده فه وتی !?

امریکی هیزی ترکیه گیراوه وه : که روزبکی پش دره در کردن
و کوشتن و تالان کردنی که ردانی روز هلانی ترکیه چومه گوندیکی
چول که هه وی روخاپو و آگریان تی بردا بوو جاوم به مندالیکی کورد
سهوت که له دابک و بایی بچی ما بوو و ده گریاو دیه تراند ! لیم پرسی بود گری ؟
قندرت ده وی : نانت ده وی ، دراپت ده وی ، هه تا بدمی و مگری ! ؟

مذرا له که یاش کسپک مور بونه وه له من : بگریانه وه کوئی : هیچ شه تیکم
پوی ! فقط ده مه وی گوله یک و ده مانجه که ت مده ی به من و مینگی توبه وه ی
بیم وله پاشانیم کوژنه وه !!!

اهمیتی معلم له دونیای نه و ر و دا

م . مولائی

نه گهر هر بیک له ایسه تماشای تاریخی دنیا بکسین : ده بیستین کله راهنمای و هدایتی خلکی بوسیله ی معلمان چی بچی بو یوانی گه ووره . دنیایه که فکری خلکیان گور یوه باباعتی ترمی و خوشبختی میله تی بو . یابو خویان معلمون یابو گه یشتن به آمانچی خویان له معلمانیان یاره منی و بستوه . ابن سینا و امام غزالی و خواجه نصرالدین طوسی و سعدی که بولسعه بیر کرد اخلاق و حکمت هزاران کسیان له گمراهی و بدبختی نجات داوه له استادان گه ووره بوون .

انقلابی ۱۷۸۹ فرانسی روسی و لتری و روشنیو بوجودین هینا که معلمانی گه ووره نوسه رانی به آویانگ دنیا بوون . پلر کبیر بوخوی له هلاندو انگلستان له گه ل ۲۷۰ تقریروس صنعت و کار بیرون و پیش مرگه کانی زهوی و بحری خوی به یار منی معلمان اورویانی بوجود هیناوه ته اووی کاری لازمی مملکتی به دشتی خوی و عدلیک له معلمان خارجه چی بچی کرد .

خلاصه انسان بو تربیت کردنی نوعی خوی زور مایله پیخو هده و کله و عقیده و کاری خلکی داناییری بکا .

دوانی که ده زبانی خویان دایکاری اقتصادی مشغولن و بو کله کرد و دی ملو پول تیده کوشن وقت فرصت تاثیر انسان ده خلکی دانیه ته و کله د ناراضین و بیان خوشه ده کاریکی دابن که نفوذیان همیشه بیستی . نه برکده هینا بک له ملی خویان بوینگاهی پرورش و قسه کهن و مدرسن سازده که و کتب خانه و مرچخانه تاسیس ده کهن .

گهوره و تهواری ميلهت تيگه يشتون و حالي بوون دده زانن كه به كه نه ميلهت ،
 و ترقيان و مختيك و مدست ده گهوي كه مسلمين لايقان هه بي .
 نهوشته به به نه بد از به كه رونا كه گه حتي جي ي اثبات نيه .
 اميدي ترقي آينده ورا گرتي آثاري نلهي واده بي نه نه ي ته تربيت صحيح
 تربيت صحيحه ي بي مهلي لايق وروناك بير به يدانابي .
 له بهر نه وه به گه له كشوري اتحاد جماهيري شوروي و امريكا و انگليس و
 فرانسه به نه بد از به كه دانسه را به تويته مطيمان هه به كه به ده به كه زيور قورسي
 مخصوصي به وانه .

بوپي كه نهين

ويئدل ويلكي مرحوم زور جوانيكي چاگ بوو ، قهتالي شي چاگ ده زاني معمولاً
 له نه امريكا دا نه وانه ي كه قهتالي چايزانن زور خورشه ويستي ژنان و كچان دهين
 ويئدل ويلكي نامزد در باله جمهوري امريكا به يه كيك له وانه بوو كه به شي زوري
 كچ و زني امريكا بووي نه ابوون ا .
 روزيكي لي مان پرسی كه : اري نه وانه موده ي زيني خورت دا گه به سنج و
 زنت بي جوان و عاقل بو ؟ ويلكي جوابي داوه كه : روزيكي مسافره تم ده گرت
 و له ترن دل توشي كچيكي زور جوان بوو ، اتفاقاً له وه تاغي ترن دا من و وه ته نيا
 بوين ، سلاوم ليكردو نه مستمماچ كردو له پاشان اظهاري آشنا بوئم كرد !
 كه له ناكار زله به كي زود به نهيني ده گوي سره واندم كه دم و چاوم وهك آوري بگزي
 و ابوو (!) ، له نظر من دا نه و كچه جوان تر عاقل ترين زنيك بو كه نه من ديتومه (ا)

آسماداري

اي لاوان و سنجان كورد نه و مجله به نينگوويه
 به بولي نهنگو بلاوده كرپته وه ،
 وييري نهنگو بلاوده كانه وه كاريكي وا مه كهن
 هكه وه پاش هكه تويه -

خوبند دوارانی خوشه و بست همه و کاریک لهه و درد.
 عیبی ددین، همه و لهین ژماردی هاواری نیشتمان وه کی
 دهمانه و بست و اله بو، به لام لا ژمارد گانی، دوا ی دانی
 لهی ده که یه وه .

مهاباد چاپخانه ی کوردستان

لکھ ترعار دیہ دا :

- ۱ - سالی نزم .
 - ۲ - لہ روزنامہ لانی میاں جہ خہ بہرہ ۱۹ .
 - ۳ - من لہ مدرسہ ہیچ فیر تہووم .
 - ۴ - جیر چیل و انتہاوت .
 - ۵ - سنا خہ دہ گول بہاڑ مارہ صطفی .
 - ۶ - سی رہن گران لہ خنوی منابی .
 - ۷ - لہرد کہ بہ وقتبانی خوبی عمل کرد
 - ۸ - فرہ لہ منابی برہانازی گہورہ لہ سدر خنروستان .
 - ۹ - قانونو دوشو .
 - ۱۰ - بو بہ کین .
 - ۱۱ - دہ لہ قہی زوری سعید و سراج اونٹو .
 - ۱۲ - لہ پنی معلم لہ ذہنی تہووم دا .
 - ۱۳ - دووماگا و
- (دہ خوی نہوہ)

آپونمان

۱۰۰	ریال	سالیانہ :
۶۰	" "	۶ مانگہ
۱۰	" "	یک شمارہ لہ ہر دو چیک بہک

گۆقاری هه لانه

هفتاد و سه

شماره ۱

سالی به کم

ده ششمی ۱۳۲۴

چاپخانه ی بوکان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آمانی ایله به پندروانی خودا سرخش و روناک صکرده وهی بیوی ههوانه

هه لاله

[له لاله نده سته ی نوسه ران وه دهرده که وی]

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ
(فرانی مجید)

خودایا هه ر نه توی په رسنراو ، هه ر بو یو هه ر ده لی ، بو نی
تو پیشایی و دوایی نیه ، بی نیازی له هه موشتیکو هه ر چی شته
• حاجی تویه .

خودایا به نه مری تو آسمان نره له نه ستیره ، به فەرمانی
تو هه ور ده بارینی باران و به فر و گلیره ، به اراده ی تو باغ و
جیمه ن ده میک روت و قوته و وه خنیکیش زه نویره .

خودایا غیزی تو که س دهنه لانی نیه ، که سی چی کازی چنکوله ت
دروستکردنی بشر و زه وییه ، هوش و بیر له باره گای تو دا سه ریان
ته وییه ، ایله که نازانن چون شت ده زانین و نه سیایی زانینمان جیه ،
دهم کو آتمان له گه ورده یی تو زیادیه •
ح فرانی

سەر بە خوویی

وهك استاندنی زحمته را گرتیشی زحمته

واقعا وایه چونکه زور تانی کراوه تهوه هه شتیکی تازه که بهیدا دهی خه لکی نییدا دو دهستهن هیندیك به پیریوه دهچن هیندیك له بهری هه لدین خطایی من ده کهل دهستی هه وه لیه به وانیش دیسان دو جورن بعضیک هه له هه وه لیرا به پیریکی روناک بر آوردی کاره که ی ده کهن و له روی لیک دانه وه پیریکی قول و ورده وه قازالج و حرری کاره که ی دینه بهر چاویان جا دهستی ده دهنی فدیکیش هه له بهر تازه یه که ی که ده مو تازه یك لذتیکی هه یه بوی دهچن و ههردو ک دهسته زور به دلیکی گرم بوی دهرون و وهك شینان لی ده کهرین و به قیمتی گیانیش بی وه دهستی دهخه ن بلاله پاشان نهواندی که هه به کویره کویره وه دو که وتون که ورده ورده سه رماو کریوه ی کاره که ی هه لی ده له رزینی و ههستی گرانایی بار که ی ده کا و ده کیوی رژد و بلیندی آرزوی راده مینی وهك گرالکی هه گر و کفیکه به زویی آوری دلی داده مر کپته وه و ماندو دهی و نه ژنوی شل دهی باره که ی فری ده دا و هه لدی .

اما نه وانهی که به ره ردوای کاره که یان زور چاک لیک داوه ته وه
 و ده پیشدا به خیال له همو بهرز و نزمیکی وه سههز که و ترن هه تا
 نتیجهی کویره وه ری و بهری کرده وه یان بیسن رزد تر دهن و هه تا
 باو و بارانی گریو قورتان ای یولوی دلیان ده گه شینه وه و هه تا
 یی لیک له هه و رازی وه سههز بکه ون بریک ده هه سینه وه و هه تا باری
 کاری فورستر بی جا کتری شان وه بهر ده دهن و روز به روز لی
 سههز خوشتر دهن و نه من به ایمانیکی محکم و باوه ریگی راست
 له روی تاقی کرده وه و بلدی شه و شه و نخونی چند ساله ایراده توانم
 بایم و اطمنانی ته و او بدهم که کورده به خویانو بشوای خوشه و یستیانه وه
 له ده ستمی بیره ره کائن و به بی ماندویی بناغیکی که دایان زاوه
 ته واری ده که ن و هیندهی گه ورده ده که نه وه که کوردی همو دنیا به
 و دک مالیکی خیزن دار نییدا بحاویته وه و بجا سینه وه ایسه به همو
 دنیا به مان را گه یاند که کورد آزادی و سههز به خویی ده وی و ده توانی
 بی نه ستمی و ده بی دوباره همو دنیا به تیگه ینین که کورد عرضه
 ولیاقتی استقلال را گرتن و وه خر کردنی همو کوردانی دهن
 آلا ییکداهیه و ده زانی و ده توانی رولهی ره ره رغیدویاکی خوی
 بکانه مهزن و پیشوا و یو بلیند و گه ورده کرده وهی خانوی استقلال
 و سعادت خوی قدم بقدم بدویدا بروا .

ع هزار

نوسه:

موزده بی سه ری ساله ✧ تار بونی قه ل و داله
باوی پیره شه خاله ✧ به سه رما به ی کرد گاله
بی زالمان زه وواله ✧ دزیای کرد بهر آواله
چیژنی پیر و وواله ✧ پینای بی نی «سه لاله»
کامه هه لاله خاله ؟

ئه و کچه جرانو نه شه یاه که ی دایکی نیشتمان که هیشتا یه کمانگیله به
خه ریکه ده گه ل مانگ شه ری ده کا (که لاوز) له جوانی ویی سه ری
سورماوه و له خوشیانی که شکه دار بووه ده راوینی تازه ده نگی داره نه
کیتی (کیتی تازه) ناتوانی بو هه وای باوی استعمار ده نگی ده ری
(روژیکه نوی) یه له آسوی عاسه نی کوردستان سه ری ده ریناوه
(ئه ستیره) له به رانبه ری (رونه کی) نادهن (هاوار) یانه (ژینی) خو پانی
ده سه ر بگیرین ده توانم بایم په پوله ن به ده وری چراوه

که خط و خلی وی دیبایه ؟ ودهم بیگومان فرهاد

دلی شیرینی ده کولی و کیوی کوردانی ده کرد آزاد

ئه و هه لاله بون خوشه یه که تازه له کویستانی کوردستان سه ری

هینارمه دهه ههنگی دیمو کراشی هه لاله لی بیکه وه ناره و هیر به
 هه لاله لی زه رانی ههنگوینی سه رپهستی لی دهنگی که بوده دی
 دیای ده زمانه ، بو کویر و کو تران لو قمانه ، سه زمانه بردوی بهندی
 ار تجاع دبوژینه وه ، برینی نیزه ی استبداد ده برژینه وه .

بونی وه نهوشه و سوپسه و هه لاله له حاست بون و به رانی نه و
 هه لاله هه لاله ، هه نا نه و له وی بی سه رانی گوله شلیره و وه رسته و
 و چه نری و ناز نه و نه زاله به تاله ، هه لاله ی کویستانی ماوه ی که وه
 نه م هه لاله هه و دده ، نه و له سی فصلان لی به شه نه م همیشه هه ر
 گه شه یا خوا هه ر گه ش و بون هوش بی .

هه لاله ی نواله ی کویستانی شادی بلا و که ره وه ی بونی آزادی
 که بونی توی کرد دیوی استعمار وه کو فالونچه هه لیکرده غار
 به آوی زیان تو آو دراوی به شنه ی آزادی به خیو کراوی
 دیمو کراستیه پاسه رانی تو نیشانه ی خوشی کوردستانی تو
 به ره ی ره انگینت و نه که به ره ی دله هه زار و نه که زار عاتیق به و گوله
 یا خودا سیس نه بی هه تا هه تا یه لیت هه ل نه وه ری هر گر نه لایه
 ناده سته ی گیاندار له سه ر زمین گه شه بینن مرگت نه بینن

هه لاله نیازم بو شایکت پیوه بینم که س نه بی روانیم ایچاکم
 سه ر و گیانه نه ویش هه مو نه به و قوته هه یانه ناچار بوم به و ناره

که مایه‌ی شانازی هزاره بومه پیش جانانانم لیم دهبوری پا گروی
دیش ده گری •

دولاله : داتحکام زومان یی له ۳۳ یی له هه وده یی موراره کتوه
چایی ککین و ماره تاکه یی به خشین له بهر توه اینه دا
چاپ کرا به لان روناکایی ته ده یی سوی هر دندا •
ایشالله برای خوشه ویت و شاعری ملیحان « هزاره لیسان
دهبوری دباره هلاله موروی له شعری شیرینی هزاره گرنوه
و به مکنده زیر تاپینه و به لان هزاره میان هر چند هلاله
به کج دهنالی له ما له وده کده تی برانه اینه زور له کرمان
خبرتر دهوی ده یی بارو به رهوری جوانی بو بنی •

دو دهنګ

ایستاش گویی سووک

ده زرنګ پندوه

دوای چند سال دلداري ، چند شو و شه و نخونی ، چند آوات
و آرزو ، تازه دار مرادیان هاتبوه به ز ، تازه هودای عشقیان دولا
کرده ووه ، و گویی ماره یی لیدرابو تازه به دلخواز گه بیورت ،
له ژوریدا پیکه ووه دانیشتون له خوشیا واق مابون دهك عه به - ران
تکیان دهنروانی •

دیویك به گرمه گرم و عاسمان که وت ، آه بهور - زمانهات مات
تاگه یشته سردی ، چه رخو خولی دندا و ده بیولاند •

هوك دلی پر له عشق و دلداري که و ته ته پو کوت ، رنگی - ور

و سپی برسقا ، له توان به نه زوی خوی دانا و هاواری کرد باوانم
به فوری گیری نه وه چیه ؟

زاوادستی دانغه نگو ددرپه ری و له دهر کی -صاری چوه دهری
بوو کیش به آوراو و شه مزایو به دوینا زویی هیشتا نه گه بیوه
دهر کی دیوه سی چوار نه عرته یی اودک بیرسکه له جیگایک بدا
زهوی له رزیه وه دو کمل و تو زبایند بو به ری : نوزی گرت و تاریکایی
داغات دارو دیوار و کزچه و کولان به خوینیی بی گوناهان نه خشا
هاوار و رورو که و آه ولات . به لام دو خوین دلی انسانی دهر ژانده :
خوینی زاوا . خوینی بووک که له حالیی بو یاندا بی سوچ و تاران له
هه . رانان به بویی (دوشمنند) رژان .

دو دهنگیش برینی دلی به ناسور ده خست و ایستاش گویی سوک
ده زرینگینه وه : دهنگی زاوا که به بوو کی ده کوت نه وا من
کوژرام تو را که با به دیبل نه چی . به گیان آگام هه رلیقه .
هاواری سه ره . هرگی بووک که به زاوای ده کوت نه وا من به
سه ده قهی تو بوم هه لی بامه رکت نه یینم ؟

فیسکی ژیره کان:

- پیتخته و نوبه سه رگه و نئی متبیک به رو بوی عه ریک بر او کارکردنی .
- خوینیی ، آسوده و ره خانی انسان ناممه پهنه . هیچ کوی .
- (موستاو نو بون)

به شرعی اسلام **کوردستان** هی شیخ ماهانه

نه ته وهی آزا وله میزینهی کورد - هه مو هوزو تیره بیگمان بو
یه کدی برای خوین گر و خوین نه ستینی یه کین ، و هه میشه وه کو
گول خاکی یاکی نیشه مانمان پاراستوه ، به آزادی و مهردی تیی دا
ژیابوین تا وه کودراوسیگانمان به هه مو جوړه فیلیک بو هه لخته له تاندنمان
تالیگمان بیچر نه وه و خوینمان بوژن و مانمان بشکیمن هه تا هه بین
ژیبر چه یو کو ده ستنده خور و مل کزی نه وان این خویمان ده کو تا ،
حه ولیان بو به یه گدی مان قرر کن بوئه و آمانجه بیسهی ، خوبان به
ناوی دینداری کلمه ی مباره کی (انما المؤمنون اخوة ۰۱۰) و کلمه ی
شیرینی (المسلم اخ المسلم ۰۲۰) یان گرتبو به دست وه به خ لکیان
را ده گه یاندو برد بو یانه دلایانه وه ده بی مسلمانی کورد وه شوین مسلمانان
کانی دیکه که ونو قرآن و حدیث نابی معنای به زمانی کوردی
لی بدریته وه نه گه کوردیک شیعه بی یادینی غیری اسلامی بی نابی
یسی بلین کورد ده نا کافر ده بین -

به هوی ئه م پروبو چانه وه دژمنایه تی که و ته نیومان - کوردستان
له ت له ت کرا ، ملتی کورد بییده سه لاتو چاوبه سراو ودهم دورواوما .

ده تا نزوله‌ی داماران که یشته ده‌ر مالی بینائی چاوان ده‌ستیکی
 « هیزی بوز گاری بشر نارد نه‌ده‌سته به‌مستی خوی میشکی
 نازیه‌گانی پرژانده‌قلاتی دیکتاتورری چرژانده‌خوینی استبدادی رشت
 شیوی خوینخوری گوشت ، زور به‌ده‌سوربد چاو پیچکه و سه‌ر
 ده‌می نه‌سه‌ر چاووده‌می خه‌لکی لایرد ایه، به‌حتمی خومان‌گه‌یشنین
 به‌مه‌موبر ایانی کورد و مسلمان‌ی زه‌وی راده‌گه‌یه‌ذین که‌ه‌نه‌ته‌وه‌یک
 نیشتمانی خوی دایکیه‌ئی دین و آئینی باو کیه‌ئی عرب کونویه :
 (ابن‌الاسلام لاب‌الی‌سواء ۵ اذا افتخرو ابقیس او تعیم ۱۰۰)
 و دیاره‌براسی حوره ۱ - دایک‌وبایی ۲ - بایی ۳ - دایکی ایه
 له‌گه‌ل مسلمان‌ی غیرری کورد با‌بمان یه‌کیکه دایکمان جیایه‌نه‌وان
 حقیان له‌کوردستان‌دایه ، ده‌می کوردستان بده‌نه‌وه‌وه‌به‌شرعی‌خاوینی
 اسلام نه‌وان حقیان‌تیدانیه ، هه‌مونه‌ته‌وه‌ی آزاو به‌جه‌رگی کورد
 وه‌کو یه‌کله‌و‌خاکه‌دا صاحب‌به‌شینو دلمان ییی ده‌سوتی له‌یشت
 یه‌گدی حاضرین وایشالله‌لیره‌یه‌ولاوه‌هه‌رگیر دیل و مل کری خه‌لکی
 نابین «براله‌یشت برایی مه‌گه‌ر قضاله‌لای خودایی» .

م . ص . فرلیجی

۱ - باوکی من‌السلامه و باوکیکی‌کهم یه‌مه‌لکیش به‌قیس و تعیم ده‌نارت .

* نریخته‌ی چوار مانده آلابی پیروزی کوردستان له‌مه‌باباد *
 * هه‌لکتر اووه به‌لان له بهر ته‌وهی له‌م باشه ته‌نیا له *
 * دیشمه‌هه‌نیک دا پلار کرایوو له‌ده‌دا ایسه به‌کورتی *
 * ده‌ی‌میرینه‌وه و وینه‌ی جوانی له‌و روزه‌ نارینه‌ی *
 * چاپ ده‌که‌یین و بهر چاری خورنده‌وارانی خوشه‌ویش *
 * ده‌ه‌یین *

هه‌لکرتی آلابی پیروزی کوردستان

ییی ناوی له‌گه‌وزه‌یی و ده‌سه‌لاتی بنه‌مالاتی پادشایانی قدیم
 و زووی کرد به‌دوی بن دیارده‌ میژوزانان ده‌زانن که پادشایانی :
 کیان : ماد . اشکانی . ایوبی . زندی . روادیان . اختییدی
 و ... بی‌قه‌و باس کرد بون . سه‌د سال پتر نیه‌ سه‌ربه‌خویی کورد
 له‌ناو چوووه‌ و له‌و و ده‌خته‌سه‌وه‌ تاییست سال له‌مه‌و بهر له‌ خردمختاری
 بی‌به‌ش نه‌بیرن پلام له‌م‌ییست ساله‌دا ته‌وه‌ی ذلت و کوشنو بیرنه
 به‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌ی کوردیان هیناوه‌ و هه‌زاران هه‌زار که‌س له‌ هه‌مو
 طبقه‌ی کورد له‌ناو چونو بو نه‌ قوربانی و به‌هه‌ناسه‌ . ساردی سه‌ریان
 به‌خاکه‌وه‌ ناوه‌ *

له‌گه‌ل ته‌وه‌ش کورد بی‌ووچان دووای حقوقی داگیر کردی
 خوی که‌و تووه‌ و له‌ریی و ده‌ده‌ست خسته‌وه‌ی ته‌و حقه‌دا رانه‌وه‌ . سناره
 و قوربانی له‌سه‌ر قوربانی داوه‌ *

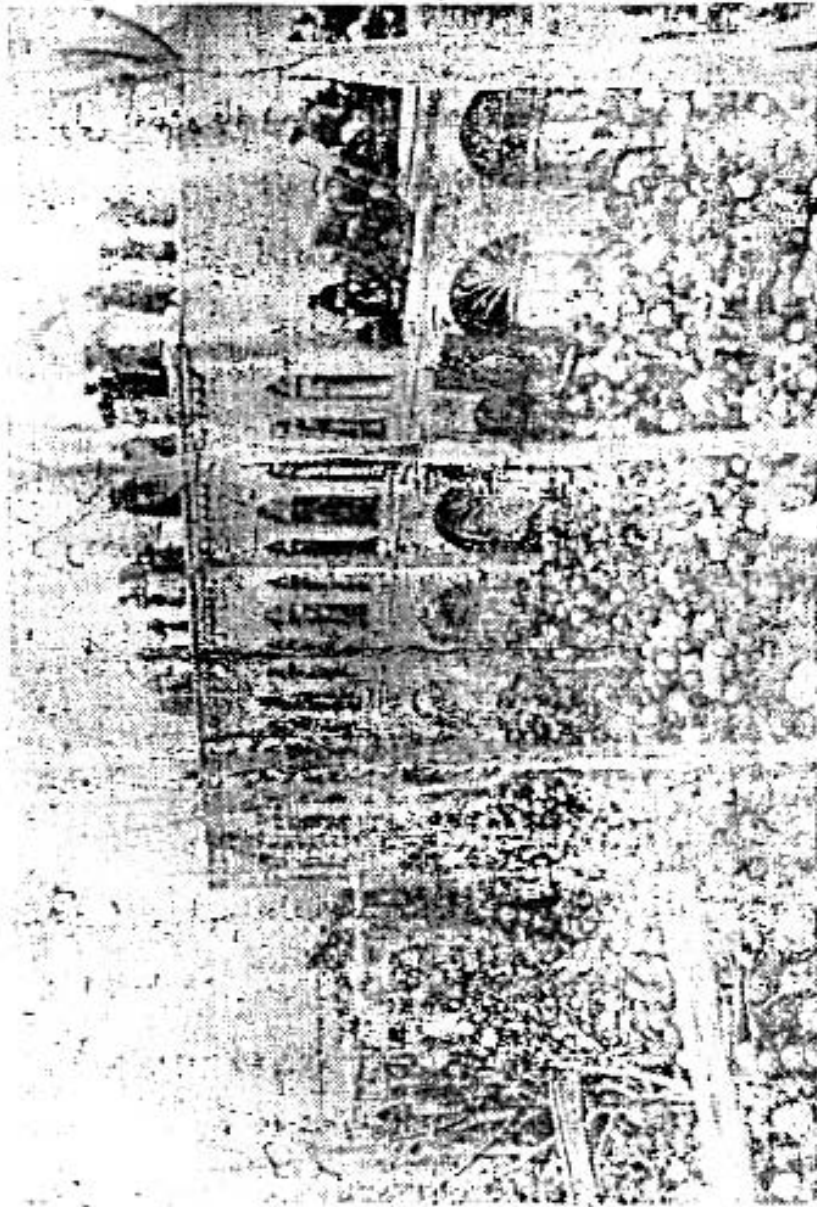
له‌ریکه‌وتی سالی ۱۳۲۰ وه‌ پیاوایی ژیر و ... و لاوان
 که‌نجانی ووریای کوردستان له‌مالان له‌باغان و میشان و ... شه‌شکه‌تر

کېوان بو ردها کردن و نجات دانی نیشتمان و مه‌رای دیمو کراسی
 تی کوشان و به ریگای حزبی دیمو کراتی کوردستاندا زور خیرا
 روین و به هه‌نگاوی درشت و تونده‌وری به‌یان بری تاله‌سعاتی (۱۰)
 دوژی ۲۴/۹/۲۶ دا آلا‌ی پیروزی کوردستان به‌ق‌در و عزمه‌تیک‌ی
 یه‌جگار زور له‌ سه‌ر بانی یانه‌ی (هیئت‌ی رئیس‌ی ملی) و یانه‌ی
 پیشمه‌رگان له‌ مه‌اباد هه‌لکرا : له‌لایه‌ک‌قوتاییان کچ‌و کور قای‌ی ملیان
 ده‌خوینده‌وه . له‌لایه‌ک‌یش موزیک‌ لیده‌درا . له‌لایه‌کی که‌شه‌وه
 پیشمه‌رگان شیا‌ینگیان ده‌کرد . ده‌هزار نفر هوریا‌یان ده‌کیشا
 و چه‌له‌یان لیده‌دا .

پیشه‌وای به‌رزومه‌زنی کوردستان جنابی قاضی محمد پیروزبایی له‌ملتی
 کورد کرد و فه‌رموی : (میژونیشان‌نادا هیچ‌ ملتیک‌ توانی‌هیتی‌بی
 خوین‌دژی آلا‌ی رزگاری خوی هه‌لکا به‌لام‌ملتی کورد توانی‌ به
 بی‌وه‌ی خوین‌له‌ که‌پوی که‌س‌یت به‌هوی لیافت و کار زانیه‌وه
 آلا‌ی آزادی هه‌لکا و خوی به‌دونیا‌ی آمدن بناسینی . وه‌فره‌وشی :
 گه‌لی برایی‌دیکه‌ی ایمه‌ش که‌هیشتا له‌ ژیر چه‌پو‌کی زورداران‌دا
 ده‌نالین و ده‌ستی استعمار که‌نه‌فتی کردون‌خوا ایمه‌و نه‌وانیش
 توفیق‌بدا که‌به‌م زوانه‌زنجیری اسارت‌پسین و رزگارین .)

آه ای آه ای هزار نام همراهی به آرای حکور دستا ندا هکتونوه ...
 و له و جیزله دا خویندو په توه :

نیشتمانی خوشه ویست شوو گاری رهش نه یما نه نه
 روژی به ختت موژده بی نه مرو له آسو هاته دهر
 نهی وه وطن نه مرو که روژیکه که مندالانی تو
 داری نومیدیان چروی دهر کردوه و هانوته بهر
 نهی وه وطن نه مرو به آزدی له نیو آمیزی تو
 کووه یوین ناین له مه و دوا دهر کراوو دهر به دهر
 نهی وه وطن چارو دلی منداله کانت رون و شاد
 دیتنی به یداغی سی رنگت جه لایه بو به صر
 دیاره نهو آلیه شا بالی پیری آزادیه
 دهی شه کینی بای نه ره حده شکی سو پای دهر دو که دهر
 ره نکه کانی پیم دهلی حالی برا کانی شمال
 چون له رلی آزادی کوشین به صد خوینی جگر
 ره نگی سوری خوینی پاکی نه و جه وانانی شهید
 تا نه بهد رویان سیی بو سییه که ت دهیکا سه مهر
 ره نگی سه وزیشی نهلی کوژراوی ریگی میایه ت
 چینه نار سه وزهی بهشت و بهر کی سه وزیان کرده بهر

✽ وینعی هه لکردنی آلی ییروزی کوردستان له مهاباد ✽

دو گولی گنم و قلم یمان دہلی علمویسی
 تانہ کہو بو خوبی نہ بادوژمن نہ بی رہنجو ہمدہر
 نہی و وطن بو حفظی نہ و بہ یداغہ لاوانت ہمہ مو
 خوین دہریژن لہش دہ لژن سینہ یان بو تہ سوینہر

باسیکی میٹروپلی

کرہل

- وا حزابی سیاسی
- بو تہوہی خویندہ ورائی خوشہ ویت آحادار بن کہ
 - ہمیشہ پیارانی لڑو و رہای تہوہی کورد دہ بیرو
 - کورد دہر ابر دودا د فکری آزادی و سہر بہ شیدا بون و ہار و دہنیک
 - لڑی دہشتیان بو ای بہ سہر دہرفہ تہوہ
 - ہمہ ہیز و توانای خوبان نیکوشاون و میمان بن
 - دہخت کردوہ و لہلہی و تہکزی دووایران تہ سہر خوبان لار دودہ لہوا بہ
 - کورت و مختصری میژو و تاریخی کومہ لانی سیاسی کوردان بہ بی (لا پرمی)
 - ۲۱۲ و ۲۱۵ ی جری بہ کہمی « کورد و کورستان » ماموستا امین زکی بہ ۳۳ بو
 - دہمیرینوہ ()

جمعیات : اول جمعیتی سیاسی کورد (کورد تعالی و ترقی
 جمعیتی) یہ ولہ اسنہ مبولدالہ سالی ۱۹۰۸ ی میلادیدا دامہ زرا • مؤسسہ
 کانی امین عالی بگی بدرخانی ، فریق شریف یاشا ، شیخ عیداللہ زادہ
 شیخ عبدالقادر افندی وزاوا ی یادشاہ مشیر احمد ذو الکفل یاشابو •
 تقریبالہ عینی تاریخہ ہر لہ استامبول (کورد تشریح معارف جمعیتی)
 تالیسی کردولہ (چندرانی طاش) مکہ بیکی بو تعلیمی اولادی کورد
 کردوہ : بہ لام تہم دو جمعیتہ زوری یی نہ چولہ طرف - کرمتی اتحادو
 ترقی یعو - لغو کرایوہ و مکتبہ کہشی داخرا بہ لام جمعیتی اولالہ

به دزدی به و در نه و له کوبوله و سهی کردن تصویبی نه کرد
 له سالی ۱۹۱۰ دا له استه مول (جمعیتی هیغوری) له طرف طلبه ی
 کورده و نه تأسیس کرا و نا شهری گه و ره دوا بی کرد . له دوا بی
 متار که نه جمعینه دیستانه و کویونه و و تا آسیم برنی استه مول به
 حکومتی کمالیه دوا بی کرد

له دوا بی متار که جمعیتیکی سیاسی نریس له استه مولدا تشکیلی
 کرد و ناوی (کورد استقلال جمعیتی) بو؛ رئیسه که ی سید عبدالقادر
 افندی و همو امرا و رؤسای کوردی بیاد اخی بو : له دوا بی به ینیک
 بدر خانی به کان ، له م جمعینه جوی بونه و و (کوردستان تشکیلات
 اجتماعیه جمعیتی) یان تشکیل کرد . بیحکه له مانه ش هر له م ده و ره دا
 و له استه مول جمعیتیکی نر به ناوی (جمعیتی قومی کورد) ده و داسر را بو .
 نه م جمعیتانه تا و ختی هاتنی حکومتی کمالیه بو استه مول دوامیان
 کرد و له دوا بییدا بلا و کرانه و ؛ له پاش به ینیک به ناوی «خویدون» ده و
 جمعیتیکی تر له خار جی نور کیا دا په یدا بو و تا ایستاله فعالیتدایه .

— «» —

ایمان سی به رچا و بی ده ؛ با و مری بالله . جبار ناموس . نوحه و بستی نیشمان .
 بیته و مری یکی که له ریگای راستی بو پلراستی نیشمانیدا ده کوزری بهشتی سارو
 جیگایلی و ها و نیشی بیغیراته .

حضرت رسول ص

دیسان

دیسان مانگی نیشتمان په روهری له کولاو که ییرو فکره وه
 تیشکی دا هوده یی سرم و که تانی دلمی به شوقی خوی له ت و پت
 کرد بوجی ؟ چونکه مانگوروژ له شه و وروژدا له سر و دلانی نیش
 هر وک هه ندهران هلدین و آواده بن که چی نه بینی تاو له
 له رزدا که رسمان دادیتی و نه شه په قی مانگ له یاو دا فینکسان
 ده کاته وه . بلیم چی ؟ به راستی نازانم ریوشوینی خورسکار (طبیبت)
 بو چی ده ر حق به ایسه گوراوه .

دیسان سر یوشی پیلو له سر ماشین چیام و ولادرا . چاو
 ده سفی کرد به وینه هه لگرتنی خوی . بلام وینه په کس زور به ایش
 واو ف : که وینه په که آزادیو ناز و نعمت و حقوقی بشریت له
 سر ته به قیک داندر اوه و هر که س بوخوی ته نازت « جو » آی
 و درو کاون و نیش له دوره وه مل که چو دوره واز ویستام . ته وه
 هیچ که خولکم ناکن نه که ر هه نکاو یکیش بیجه پیشی هر به
 هوا و هوسی خه لکی درو و درله سه ی نه ته وه ی به پت نه و
 قوشه شم دهر ده کن .

دیسان زهنگی تلیفونی (هاو په یمانه کان) گویم دوزرینگیته وه

به خوښيو به شادت مزگینې بودایکې نیشتمان ده به مو بانگي
 ده که مه سر تلیفون که چن هر چندی زهنگ لی ده دا جوانیکې گیر
 نا که ویت منیش دروزن ده ده چم ودایکې نیشتمانیس لیم توره ده بی
 و به جیم دیلی •
 آخ !!! .

چند به دبه ختو چاره ده شم ده لیبی تلمن مزگینییه کم برد قه به لای
 عدالت درایاتیای تیفلون پچرا •

ناعیلاج له دا خایه لښه خوم هاوارده کم نه گه رله رمی ده ینو سنو
 ده یلین راسته و دنیا دنیای عدالت و آزادی به . آوریکیش و من
 دهنه وه تاله زیندانو لیدانو ظلم و زور و تالانی زورداره کان خه لاس
 بمو بی نه وهی نه زیه تو آزارو زیانو زره ریکم بو که س پبی له مالی خوم
 دا آزاد بدوسم و بخوینم . بدزومه وه و بچینم کو که مه وه و برژیم •
 ج فرجی

روژنامه ده روسیه دا

له سالی ۱۹۱۳ داله روسیه (۸۵۹) روژنامه هه بو که (۷۷۵)
 یان به زمانی روسی ددر نه چون و نه نیاد و مایون و حه و سه د هه زار ژماره
 یان لی بلاو ده کراوه به لام او وه رزی « ۱۹۳۸ » دا ژماره ی روژنامه ی
 وولانی سه ورت گه یشته (۸۵۰۰) یانی ده نه ونندی پیشوو له ماته
 (۲۷) لیون ژماره بلاو نه کریته وه به (۴۲) زمان .

بھاری زانين

» به بولهي كرده ومي روايي له رحه نير »
 » له مها باد خوبتر اوده توره . . »

ته واهات مانگي خوشي خا كه ليوه
 نه له لشمش كه و ته كوستانى ولاتنان
 له كي و كه ژگيا و گتر به باره
 له ليوي جو گوله ميلاته ته و رو
 نه و كه كا كولي يارم به لکه سولبول
 نه هه ر ديوانه بو ستر و ته ماشا
 نه ماشاي ماي جو تير كه له ده شتا
 به هاره گول سه ري هيناده ري توتس
 هه مو قوميك و سه ر كه توه له هه وراز
 به خويته فيري زانست و هونه ر به
 و دره فيري آسدن به عزيزم
 نه به مايوس و نوميدك قوي كه
 نه و ندهت فرقه آزادني و هه كو خه لك
 نه و ش موژدهت ده مي هه ر به و زوانه
 هه تايي ليك له بيرلين بچنه پيشي
 بزى مارشال ستالين پيشواي روس

نه ما سه رمار بوران و كړيوه
 به با و باران و له ننگيزه و شايوه
 ايتر ده رچو مهر و ملالت له ليوه
 له گوين سه ر بازي سورويستابه بيوه
 وه كو ژاپون و الماني به شيره
 نه ويستا هافل و زانانس له كيوه
 به دلگرمي خه ريكي وه بردو شيوه
 هه لسته كورده چيدي سه ر مه نيوه
 به شي تو كورده تا كه ي هه رنشيوه
 له لاي كوللي كه مي جاهل دزيوه
 هه تاخه لكى نه بيژن كورده ديوه
 فرشته ي جواني سه ر به ستيت به ريوه
 ده نا فرقت نيه ذهريك به شيوه
 ده لي سازه لچره جاتوتس له جيوه
 سوياي سوردينه پيش آزادي ايوه
 كه آزادي له گيتي دا به شيوه

پروزی بی چیز فی صالی پست شادی لین و بزی استالین
 و هشتاد هی هیزی صوری بو اوردوویه کی آزا و
 هیزی سوور نه و هیزه به له به چهرگی وهك هیزی
 ۱۸ زده به ساوایی هیشا چند سوریان رره نیوهیناوه
 مانگ پتر له تشکیلی رانه بردیوو

بو پاراستنی نیشتمانی خوی له ده ورو بهری شازی اسکوف امیر یالیزی
 المانی تمکانه و رده بی نا و خیالی دا گیر کردنی روسیه یی دهوی
 کردنه ره

هیزی سوور روزی ۲۳ فوریه یی روزی جیزی - الیانه یی خوی
 قرار دایه وریشیده وه شینه وه چونکر ده ورو زده دا بوو به ساوایی نه و
 فتحه گورده یی به نصیب بوو .

اهم شه رسدا دیستان هیزی المانی هیتلری که خیالی یه خسیر
 کردنی دنیای بو له و مختیکدا که ره راوی ارویا و نریکی دو پینجیه کی
 روسیه یی دا گیر کردبو هیزی سوور له بهری چهقی .

چه له ده ست کردنه وه ی لینینگراد و مسکو و میواسته پول و نه - مالیگراد
 و چه له به لامار دانو هوروزم دا وظیفه یی خوی به ته راوی و یه جگار
 زور به جاکی به حی هینا و به دنیای نیشاند که هیزیکی فوق العاده .

هه لکه د توه هیزی سور جگه له ووه له میژو و تاریخی دنیا دا په نیو بانگ و افتخاریکی زور بهرز که پشتو ووه و جگه له ووه ده نیو ملتی شوروی دا زور غوښه ویسته له دلی ته راوی آزادی خوای دنیا شدا خوشه ویستی و حرمتی خوی جی کردو ته ووه . چو لکه هیزی سؤر نه ووه که امیر یالیست بودیا دا گیر کردنه . نه یو دلیل و په خسیر کردنی خه لک و استعمار و په لامار دانی و ولاتی پچو که . نه یو دامر کاندنی بلیسی دلی آزادیخوا یانه . نه یو تالان و بر رویه . نه یو فروشتنی زحمتکیش و فقیر و هه ژاره دیاره هیزیکی بناغه ی له سه آزادیخوا یی بی له ملتیکي آزادیخوا یی هه ده یی و اهی هیری سور هه مو ملتیک نه ناته دوزمنی شکاویشی به جاوی حرمت تماشا نه کا . توری دوزمنی خوی له بیده سته لانان ناکا ته ووه . بلکو به دل لا گیری صاحب و آشتی و آزادی و ترقی بشره و حاضر دوستی ملتانه . نه ووه هیچ که ریی ده ووه شینه ووه خوشه ویستی بی منتیسی له سه ر دنیا هه په . ج فرانس

مشاهیر الهند ص ۴۴۲

امیر صیفي الدين هگري

بناغه ی له مازلی (محقق) له دای سهراندووه . په آزاو ره سفیدی و غل و نیو پختن مشهور و په ناو بانگ یو . له آخری و اوخری حکومتی لرگماننا حریتکی استفاده در لغت یو . عشایری کوردی گو کرده ووه له پشدا ناحیه ی د در پاس . له جنگ مشعلی (جلگلو) دهرینا له و چار دای به سار (دوله پارک) ، (احتاجی) ، (ایتیمور) ، (سلیمور) دا و ناغی و کردن . ورده ورده دهنه لالی په پدا کرد به سار دنازه زوره و هارد لاله دا و هینایه زور حتمی خوی ووه هم چنه که ماره نیستی زور به دهنه لالی به راوی (مگری) لیک هینا . به غل و آزاو غری له آخری عمری به دهنه لالی و آسوده یی راپورده .

— ٲه وٲش هٲر به قرانېك بنوسم ؟ —

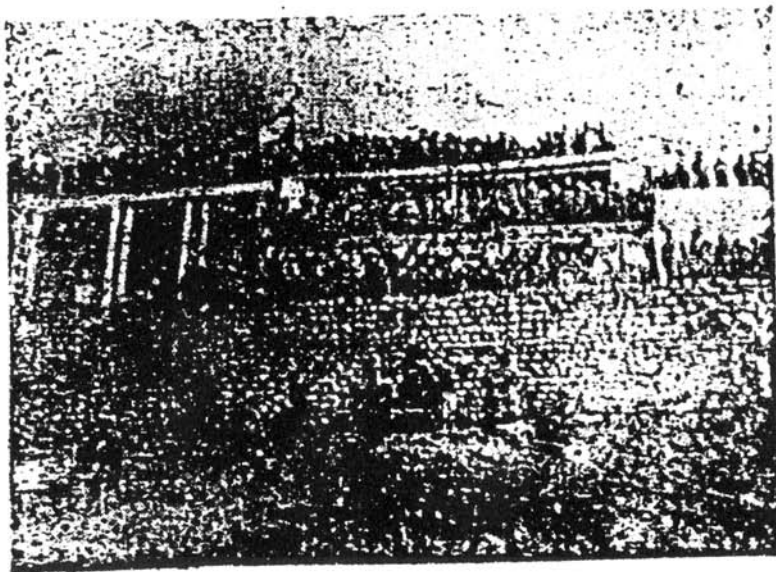
كابر اېيكي دروزن نو كه رېكي ووري اي بووه هٲر درويكي كه كرويه تي له ناو خه لكي وه دروي خستو ته وه ، ناعلاج كاپر اقراري له كه ل ده دا بو هٲر درويك كه به خوي دانه شكېنيته وه قرانېكي بداتي جارېك له كو بونه وه بېكدا كابر اده لي ساليك له كعبه بوم چوار گټز به فر بارېيو وره سر خانوان كه و تسو ، نو كه ره كه نه و درويه زور يي زل ده بي و ده لي نه وه به قرانېك هر زانه ده چي ته زوري و ده لي آغانه وٲش هٲر به قرانېك بنوسم .

كانتيكي دور و دريوه كوردي لي ته و ماو چاره رهش به دروي دوله استعمار يه كان ده به ربي دا چوو بوو ، وه ختاييكي نازاري قزانجيان له كه م و كور تي ده دا دروو ده له سه پان بو كورد ونه ته وه چكوله كاني ديكه ش ده دوزنه وه كاني آمانجيان پيك ده هات ده ركني راستيان به قوري درو ده گرت ، جائه وه بوو سه ري خه لكيان ده جاوي نه زانيه وه ده پيچا ، بويه درو له نيو استعمار يه كان هينده بار بوو ، دراريان ده دا هه تابه خويان دانه شكېنه وه . نه گه ر منشوري آتلانتيك اجرانه كرى سكوت به هه . و قيمتيك هر زانه چونكو دولت و ميله تيكي به رزي و لك شوروي لاگيري آزادي ره نكي دروي شوختو ته وه ، قالير .

<p>دهلگر دنی آلائی پروزی کوردستان [له شاری بوکان]</p>	<p>دهلگری سکالده کارخانهی فرو فیشال و مه کری تیکوپیک داره تازه در جو و مونه ته و دی بچوک به هه بیج قیمییک دهست له آزادی خویان هه لئا گرت . نواهی</p>
---	--

زموه نده له آغایان و خه لکی دیهانی ده ورو بهری بوکان کو بونه و
 و آغایانی ایلخاننی زاده زور باتش و به لیساو و بی ده سنده به خیریان
 هینان و جیژنیکی که ورمیان گرت ، روژی هه ینو ۱۳۱۴/۱۰/۷
 آلائی پروزی کوردستان له سه ربابی هه لا به دهستی (حاجی باباشیخ
 ریسی هیئتی ملی کوردستان) هه لکرا و جاوی خه لکی بی رونک
 بووه ، به لیدانی موزیک و خویندنه وهی سرودی ملی و شیاینکی
 پیشمه رگان و چه پله و هوریا مراسمی احترام به جی هات ، له لایهن
 جنایی حاجی بابا شیخ و جنایی حاجی بابتر آغا و باننی آغایانی
 ایلخاننیزاده و چند نفریش له آغایان مه ابادی هیئتی هه لگری آلا
 نطقی که رم و به تین کرا ، له بهر ته وهی تم باسه به ته واری له ژماره
 ۱ - روژنامهی کوردستاندا نوسراوه و لایه ره کانی هه لالهش بهر ته نگه
 بو مان نه کرا لیره شدایه گی ریته وه ، ته واینه یکی که ته وی روزی
 هه لگیریاره له گه ل درو دهسته شعری آغایان سید کامل و حقیقی

که چاپ نه کراون له خواره وه چاپی ده که ین و په نیشاندانی ته و
 دیمه نه تاریخیه. تولی ده که ینه وه .

شعری آغای سید کامل

له هه مو کوردی ولات یی پیروز خاصه بووانه له گه ل من دلسوز
 بو نه وانه ی که به یشواز ه تن فرته ی ییاده و چند سوار ی قوز
 هه ر بژین ملتی کوردی به ابد هه ر به شان هه لگرن آ لای فیروز
 در ژمنی کوردی هه لات بوی ده رچو ریو به و کاکی نه واکرت له گاوز
 به سه ژیر ده ستی و چیزی تاکه ی ایمه نو که رین نه وان لیده ن یوز
 نه نه وی خرله هه موجی ده ر که ن نه قله کورت حمله به رن ییکه نه نوز

هەر به شاهالی همای آلاى خو لشکری دوزمنی خو گن آلوز
 تانگ و ماشین وززی لی بگرن باله کول یتیموه سواری کرده بوز
 وازرنک بانگو ده کا آلانان له همو کوردن ولات بی پیروز
 شمیری آغای حقیقی

هاته ده ز روژله بر جی مینارنگ لاجو تاریکی تی بهری شه و زنگ
 گولی شادی له باغی آزادی هاته دهر زور به ناز و عشوه و رنگ
 بابلی نیشتمانی کوردستان ده چریکینی بوی به صد آهنگ
 کورده گانی دهر قس و شادی دان جیژنه یانه کچانی شوخ و شهنگ
 دهنگی موزیک ویلی بیاده نظام زلزله ی خسته خیمه ی اورنگ
 روژی فتح و ظفر هه لات نه و جار حمد لله ته و او بوو روژی تهنگ
 ده سنی چابک سواری خوشبختی دای کو تاداری بیرقی سی رهنگ
 داریکی دا به روحی دوزمن دا بهردی ناسر سه ریشی نان سنک
 هاتنی یا فرشته ی اقبال نه و قصه م پی ده لی به قانو به دهنگ
 بلی به و کورده گانی غیرتمند شیری میدان پلنگی روژی جنک
 لاوه کاتو له دلی وطن داری به فدا گن مه پشته سهر خو ننگ
 حافظی نیشتمان و آلابن مه پرینکینه وه له نوپ و تفنگ

بدر قنر بان و فیدای توردم

همو که س شاره زای من بی که شیر و شیر زای کوردم
به دایم گوی بهر آوازی دلیل و رهنمای کوردم
خودانه یکا شه که ر دهردی ظهوری کرد له کوردستان.
و د کو فوجی خلیل الله به قوربان و فیدای کوردم
فیدایی من له بو کوردان خصوصی قهت نهینراوه
بچه کن به گله ر و شیخ و مهلا و شاه و گدای کوردم
اجل دستی من و داوینی تو فریا که وه زوو بی
به خوم و روحمو حاضر له بوردی به لای کوردم
چه باغی بر له گول هر گیز نهینراوه به بی بابل
منی سه ودا زه دهینس و دک بایلی شاخ و چیلی کوردم
له خرمهت گهر تاخر که م به طیری هر نهیم معلوم
که وایی هدهدی شاری سایمانی صباي کوردم
له سرو تانن چه بی باکم که چون پاش مردنم فانع
له چاری نه هلی دانش دا وه کو روح توتیای کوردم
ه دیسان ه

بیاری بودسی کوری-سواری بوو دهوله تی زور و بی ژماری بوو
چهنده باغات و قیصری و املاک کیسه پاره دی دوسه ده زاری بوو

زیاده لهم زیر و یاره دانراوه سعد و به نجانقر نجاری بوو
 دوژنی بوو که یه که له یه که چاکتر سه و هی هی قناری بوو
 نهمه سی ساله خوم له بیرم دی که چلون نه گبه نی سوارنی بوو
 بوبه خوین خورو دوژمنی وه منی هم له گهل دوژمنی فراری بوو
 نمکی خاک و بوم ودها گرتی هر وه کو «قانه» فراری بوو

له فارسیه هیر کیراوه

ایمه نایی واده گهل خه لک بیزوینه وه ، که پیمان خوشه خه لک
 ده گه لمان بیزونه وه ، به لکو ده بی نیکوشین چا که به کی ایمه ده گهل
 نه واننی ده که یین پتر بی له وه ی نه وان ده گهل ایمه ی ده که ن • که
 و ابو که سیکی هیچ چا که ییک له خوی نیشان نادا بو چی چاره روانه
 خه لک چا که ی ده گهل بکه ن •

هر کاریکی بناغهی له سه رچا که بی دوائی شی باشه و به رو بوشی
 چاک ده بی . هی واهه یه بوی ده کری چا که بکا که چی خوی ایده
 بویری و نازانی که ته نیا چتیک کی مایه ی شرف و خورده و شتی خاوبن
 نینا که و ژیان شیرین و انسان به خته وه ده کاجا که ده گهل خه لکیو
 ده سگریوی هزار و داموانه ، هاوار و دادیکی ایمه له ده ست

خه لکی ده که یین گریمان راستیشه و حقیقته مانه ددی بزاین نه و
 حقه ی اتم بابه توره هسانه اغلب زور کمتره له وهی که به خیال بو
 خومان رومان ناره و نه وهندی گله یی و بناشت بکه یین کاره که یینر
 زل ده بیته وه . هیچ چتیک به قه درایی هوای ماقولیو قینه به ری
 صدمه و ضرر به انسان ناگه یینی . هه رکس به تمان اذیتی اتم و
 نه ویی پتر وایه بو خوی توشی کیشه و دهردی سه ری ددی وه کو
 میشه نگوین که زور به ایس پیوه ده داو بو خوشی دهری .
 که بیکی وه ختی خوی ده درزینه وهی عیب و هاری خلکیدابخت
 ده کاره ک قبال و دال وایه که همیشه له که لاک ده نیشنه وه و له بو
 گنه کی لذت ده بن .

له بیرت نه چی هه و کو تو له و کاره خراپانه ی خه لک له که ات
 بکه یی دهره نجی خلکیدیش له کاری خرابی تو در حق به وان دهره نجین
 و بو ان هه یه گله یی و هوار بکه یین که وایه کاریکی خه لک دلیان
 یین بیسی مه یکه له که ل خه لک شل ییس مه به . مردوان به چاکه
 نیو به ره . که گش بر ایانی خوت به ساریفت به بو ریگی راستین
 شارمانی بکه و له ری خراپان بگیردوه ، خراپه ی خلکی له بیر
 به ره وه ، بلان چاکش نه رانت همیشه له به چاوی چونکو به لک
 شکسیرده ای (بیه یی وین نه زانی له جزوی مار خراپه) ح تراچی

[- گوواری بون خوشی ههله لا] -

به ییویستی نهزانم اقداماتی اداره‌ی فرهنگی بوکان راجع به کردنه‌وی کلاسی شه‌وانه بو درج کردن به عرضتان بگه‌بینم :
 به‌بونه اقداماتی اداره‌ی فرهنگ و کومکی حزبی دیمو کراتی لکی بوکان شه‌وی ۱۲ ده‌شهمه جیژنی کردنه‌وی مدرسه‌ی شه‌وانه به‌عضوری نوینری حزب و سه‌روکی اداره‌جات بوکان و ۸۰ کس شاگردی سالمند به ترتیبی برنامه‌ی خواره‌وه به‌جی‌هات :

۱ - نیشاندانی وینه‌ی جنابی رئیسی معطم جمهوری کوردستان بومبارکی جیژن •

۲ - نطقی حسن مدرسی راجع به‌فایده‌ی علم و تشویقی برابان نه‌خوینده‌وار بو خویشدن •

۳ - بیاناتی جنابی قاضی محمد صادق قزلیجی راجع به فرهنگ •
 مجلسی جیژن له‌ سعاتی ۹ یاتر نیوه‌رو به شادی و خوشی و دعای ده‌وامی جنابی رئیسی جمهوری کوردستان آخری هات •

سه‌روکی فرهنگ بوکان حسن مدرسی

هه‌لاله : ایمه‌له ویشکه‌وتنه‌ی فرهنگ بوکان بیروزبایی ده‌که‌بن و توفیقی آغای مدرسی له‌وری به‌داله‌خودا ده‌خوا ده‌خوازین •

سالی تازه له هه مو خوشکۆ برایانی هه خوینده وارانى
 خوشه و بستی خومان پیروز بایی ده که بن له خودا ده خوازین همیشه
 سهر و دلخوش بن ، به دلیکی وهك گول شاد ده کوردستانیکی
 سهر به ستو آزاد دا بزین •

(روز نهژمیری)

هانگی

خاکه یوه

oooooooooooooooooooo

۱۳۲۵

چوار شماره	سه شماره	دوو شماره	یهك شماره	نهمو	ههینو	پینجانه
۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸
۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲
				۳۱	۳۰	۲۹

مسابقات

بو مانگی خاکه لیوه وه صفی به هاری کوردستان به مسابقه داده وین
شاعر و نوسه رانی خوشه ویست بزاین چه گاله یهك ده كرت
ایمهش به قورعه دو دوره هه لاله پیشکه شی دو انیان ده کهمین .

صهی پاجی : نه و آغایانهی که له قراری خواره وه کومگیان به هه لاله
کردوه زوریانی مهنوبین خوداتوفیقیمان بدا له سه ر نیشتمان به روه ری :
حمدامین آغای ایلخانی زاده ۲۰۰ تهن

- سید عزیز سیانت (کوری جنایی حاجی بابا تیخ) ۱۰۰
- برایم آغا ایلخانی زاده ۱۰۰
- سلیم آغای » ۱۰۰
- سید علی هاشمی (کوری جنایی سید زهنبیل) ۵۰

نیو و نیشانی هه لاله : بوکان - کمیته ی محلی جزبی
دیو کراتی کوردستان لکی بوکان - گوواری هه لاله
آبریز :

آپونه ی سالانه بو هه موان و له هه موجی بهك ۱۲ تهن
• • • بومه لار فقه قی و معام و قوتابی ۸
دانه ی تمه نیک

آبرنه به نیوی هه لاله وه ده نیردری و ده بی بیشه کینر بدری

مدیری اداره : س . قزلجی

ان هذا النهضة الحزبية العامة اجبني برصاد
 واصطح دليل لدي قاضي العدل البشري على
 جدارة الشعب الكردي لحياته المسرة في
 وطنه (کردستان) .

بسم الله الرحمن الرحيم
 الحمد لله رب العالمين
 والصلاة والسلام على
 سيدنا محمد وآله
 وبعد
 ان هذا النهضة الحزبية العامة اجبني برصاد
 واصطح دليل لدي قاضي العدل البشري على
 جدارة الشعب الكردي لحياته المسرة في
 وطنه (کردستان) .

<p>بو حزبي و جماعتی انقلاب بشرن عدالت قاضینن یاتیندا کردن لیااتنه درلتماق ایچون و آزادلی ایچون اویر اولکه و تورپاقلارندا که کوردستان در بویوک برهان و ایشیقی دلیلدر</p>	<p>این قیام حزبی و همگانی روشن ترین برهان و محکمترین دلیل است در نزد قاضی عدالت بشری بر ایاق ملت کرد جهت زندگانی آزاد در وطنش که کردستان است .</p>
--	--

شادان

شماره ۲

سالی به کام

خاکدلیو هی ۱۳۷۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آمانجی ایله به پشورانی خودا سرخیش و رولاک کرده ری بیری هموانه

هه لایه ده سته ی نو سه ران وه ده رده که وی

[له لایه ن ده سته ی نو سه ران وه ده رده که وی]

وبنه ز پیشوای مه زنی کوردستان جنابی قاضی شهید

* * * * *
 * معرزی کوردستان له زهاری *
 * ۳۵ روزنامه‌ی (کوردستان) ده *
 * چاپ کراوه و خوینده واران *
 * حوته و بست خویندویانه نو *
 * دیسان ابعش بو پروزی *
 * مبرواره کهمان له ده کورنی *
 * ددی مبریه و *

کوردستان

جنابی قاضی محمد

جنابی قاضی محمد کوری قاضی علی

پوره له ۱۱ یانه مەری سالی ۱۲۷۹ شمسی بهرامبەری ۲ ی

بی ۱۳۱۸ قمری له شاری سابلانغ «مهاباد» له دایک بوو.

بناویکی بهرز و ماقوله . به خانوانه‌یی نضوتی دینی و

نژادی مذهبیان ههیه . بته چه کیکی زرننگ و وردیان شاعر و

رودو کتور طبی و دو کتور حقوقیان لیه لکه و توره .

جنابی قاضی محمد به مندالی له زیر دهستی دایکو باو کیدا

برده بووه و به اصولی خانوانه‌ییکی بهرز تربیت کراوه له

بلی حوت سالی دا دهستی کردوه به خویندن و تحصیلاتی له

بکی کهمدا ته وار کردوه له علومی معقول و منقولدا (نحو .

ن . منطق . بلاغه . اصول . فقه . فلسفه و الهیات) سرآمده

لی ماموستای تایبه تی زمانی : روسی . انگلیسی . فرانسه فیر

بیجگه له ۳ زمانه و زمانی زگماکی خوی که « کوردیه »

بفارسبو تور کیش زور باش ده زمانی .

له له مندالیه ره خاوه‌نی گیانیکی بهرزو دلیکی به هیز برده

و نیشانه‌ی گوره‌یی و آزاو رشیدی وله خوبوردنی تیدا دیاری
داوه آکاره‌یکی جوانی هه‌یه وده گهل هه‌مو طبقه‌یک تیکه‌لی ده‌کا
به تاییه‌تی نیشتمان په‌روه‌ری له گهل ره‌گو‌خوینی تیکه‌له . زوری
علاقه به ترقی علم و زانست هه‌یه له پدر نه‌وه له تاف جوانیدا چند
سال بوخوی ریاستی فرهنگی ساپلاخی وه‌موده گرت و درسی
نیشتمان په‌روه‌ری و ملیتی به‌ته‌واوی فیری نسلی تازه کرد .

پیشوای کوردستان له ریگای آزادی ملتی خویدایی ووجان
فیدا کاری کرد و به کفایتی خوی نه‌م یارچه کوردستانه‌ی آزاد کرد
و به ترقیاتیکی زور چاککی گه‌یاند و فصلیکی رونک و پر له شانازی
له تأریخی کوردستان زیاد کرد .

هه‌ر چند وه‌گو‌بابو‌بایرانی خوی پیشوای مذهبییه و ۲۰سالیه
ره‌بری ماییه له روزی دوی ری‌به‌ندانی ۱۳۲۴ دا‌دوباره له طرف
ته‌واوی نمایندانی طوائف و عشایره‌وه اعم له : بگزاده . گهورک .
مذکور . ماش . دیبو‌گری . زهرزا . پیران . کالمو . هه‌رکی .
سکاک . جلالی و خه‌لکی شاران و تقاطی دیکه‌ش به پیشوایی
هه‌لبژیردرا و بیعتی یه‌کرا و له‌هزار ده‌لی :

یا‌خودا هه‌ر بژی پیشوای عزیز سه‌روکی گه‌وره‌سه‌ره‌رزو‌به‌رین
شاده کورد هه‌تا پیشوا هه‌یه خودا شادمان که‌ی تا دنیا هه‌یه

❖ سه — فیری دریا (❖) = = =

ح فرعی

بروانه چه دریاییکی یان و بهرینه هه تا چاو هه ته رده کا و شکایی
 ئیه . شه پول و هه کتر هه لده برن . ناگه نه به گدی له
 تاوا ده هارینن و ده شریخینن .

بی ووچان له هه چوار لاره هه لیکردوته با . تا هه مویان
 هیدی ده بنه وه یا توند دهن و تایی به کتر ده کن له نگر یان پیده
 دهن و برسیو تونی و یرش و بلاو له نیرینه ی آویدا رمان ده گرن .
 وه خپیکی له لایه که وه بایه که ی توندتر ده بی وه پیش خویمان
 ددا و رامانده رفینی و شه پول به شه پول ده مانخاته گه ردوخول .
 روز هه لدی و وه کشتی زیرین به په له دریای عاسمان دده بری
 و ده گاته قه راغ .

به دوی ویدا گهی مانگ وه دهر ده که وی ، نه ویش زورزو دبی
 خوی دهری و خری ده گه پینیه منزلی ، بلام ایبه هه له جیبی
 خومان داماو سه رلی شیواوین .

چی ! چاوه ریی ایبه به و خوی بو میوانداریمان حاضر کردوه ؟
 دیاره گه روی دریا وزگی نهنگ .

بوچی مه گه ر ایبه چمان کردوه و چمان پی به جیبی طماعی نه وان بی ؟

البته کشتیه که مان جیبی طماعه و تاوانیشمان نه و. یه خاوه نی
نه و کشتیه یین .

که وایی مهرگی یه کجاری جیگای بو ایمه راخستوه . ددنا بی
کشتی چون ده گه یه منزل .

چه روز گاریکی رهش !!! چه به ختیکی سه ره به ههش !!! باسی
سه ره نهك مال . بازاری مهر گه نهك ژبانی تال . کشتیه وان . نه گهر
هه ره ده بی بهری ؟ به مریدی به ره .

کشتیه وان کوتی : آفرین مردن ده گهل آوالان جیژنه
پیروزه یه . یا مهرگی به شرافت یارز گاری . یا الله . به دلیکی به هیز
و یر له ایمان سه ری هه لبری وله ده ور و پشتی خوی ورد بووه که
لایهك هه ابژیبری و روی تیکاله یر فرشته ی رز گاری له یشته پرده ی
ایمان و فیدا کاریه وه خوی نیشاندا و به هه ودای عومید بولای خوی
کیشا و بانگی ده کرد: ایره ایره . . .

کشتیه وان له خوشیا قاقا ییکه نی و تکانی له کشتی دا نوری ایمان
شاره زایی کرد و رحمی خودا یاری دهی دا . کشتیه که ی له گیزاو
و گیزه لو که ده رختو خیرا گه یاننده منزل ، ده رکی کشتی کرده بو
و نه دابه زیندا به تیلای چاو خیه یه کی له دریا کرد و کوتی :

شخ د! . شخ د! ؟ .

هه‌لاله و به‌بار

--«»--

عجیبی نو بهاری من نه‌ورو هه‌لاله‌یه
عقدی دلم به‌پشکرتنی وی حواله‌یه
یارب گریی دلم بکه‌وه گول پیشکوی
لهم مانگی نیوه‌راستی بهار لهم شاله‌یه
لهم سه‌زمینی کورده که جیگه‌ی ژبانه
جی‌ی نرگس و ونوشه و شه‌وبو و ژاله‌یه
بولبول بخوینی چه‌رگی کری بر گو بهاری کرلی
شوین شوینی برگی سو سو هه‌لاله‌ی قبا‌یه
هه‌ر سطری گه‌روه‌ده‌ر که وی سطحی ژبانیه
بو کورده‌کانی ژیر و زرینگیش نواله‌یه
بولبول رفیقی ساقیه لهم کانی شادیه
نه‌و مستی بوی هه‌لاله‌یه لهم مستی بیاله‌یه
لهم کاته خوشه مرتجعان بوچی ناکه‌ون
له‌و فکری هیچ و پوچ و دریز و به‌تاله‌یه
هات پانه‌مه‌ر به‌خیری به‌صد رنگی تازه‌وه
دینه‌ده‌ری سیی وره‌ش و سور و تاله‌یه

هەر فیتە فیتی شوانە لە سەر پەڕچە بو مەری

هەر قیژە قیژی بی ریه که شوان بوله ماله یه

کاکی قرلجی شعری زرننگ نائەدە دایم

تکمیلی وان هەمو بە جنابت حوالە یه

سید کامل امامی

بە قەسڵی آغای ابو بکرری لەبغالی راده

|| خەونیکی خوش ||

براخوشه ویسته کان ئەو خەونه خوشە ی من بخویننه وه :

دوینی شەوی که بە عاداتی جاران چوار سمات لە شەوی چوو

بوو خەوم ای که وت و خەونیکی گەلیک خوش و چاکم دی دەخەونم

دا دە کەل هیندیك له براییانی گیانی بز سیاحت چوینه کۆیستانیکی

بلند و بەرزێ کوردستان له جیگای که ویه بەفریکی زل که به بمبێ

شەهێ نەمالی روخا بوو چیمەنیکێ جوان و سهوز خیوه تی هەلدا

بزو گیاهەند و خاو و سوینسو بە بیون و شلیر زینتی چیمەنه که یان

زیاد کرد بوو دەلیو ئەو گولانە دا و ئەو گیاه زەمەندە دا گولیکی

جوان و بە شوق که له دورە وه گر شه گرشی دەهات وەك ئەستیره ی

کاروان کۆژە دەنیو ژەو شینایه ی دا دەدره وشا ئەمن و برادر کان

بە غار هورژمان کرده سەری وەك پەپۆله له دورە ی جرا کو

پورینه وه گوله که له خرابوونه وهی ایمه شوق و ذوقیکی تازهی
 بویدا بوو وله خوشی دیتنی ایمه وه زمان هات و کوتی ایوه نازان
 نهو شینایه گه ورهیه و نهو گولانه چن و نه من چم و نیوم چیه
 ایه یینیکی متحیر ماین وله جواب نهو پرسیارانه داماین .

له پاشان کوتمان ناوالله ایمه نه او چیمنه دهناسین و نه او
 گولانه و نه اه تو ولای داوه کوتی او سه وزهیه کوردستانی
 برانو خوشه ویسته و او گولانه گوواره به نرخانه کالن که له
 پانغانه کانی کوردستان وده در ده که ون نه منیش نیوم هه لالهیه
 گواریکی زور به قیمت و چاکم و تازه له کوستانی کوردستانی
 هه به ست و سه ره خو سه رم هیناره ته ده ری ایمه له بیسنی او
 یه و له وده در که وتنی گواریکی وایاش له کوردستاندا که
 نیکی زور زله بویشکه وتن و به رزی نیشتمانه که مان بی غایت
 کف خوش بوین لیمان یرسی ایدی بوچی اه تو له و گولانه له
 سوپانت جوان تری و له یاکیان گهش و به شوق و بوخوشتی
 بئی امن به دهستی پینچ شن کوری زانا و به هوش و صاحب
 نه کوردستان چه قاوم و له آوی خوش و گواری بوکاف
 هیزی باسکی زانست و هنری خویان آویان داوم له پاشان
 نیکی بر جوش و خروش به کیف و دماغیکی ساز به ره و مال

گه راینه وه و له و خه وه خوشه رایهریم هه تا روز سه‌ری له که لهینا
 ددری له خوشی اهو خه ونه خه وم لی نه که و ته وه وه ختی روز هه لات
 و دنیای روناک کرد دیم عینی اهو خه ونه وه دی هات و تماشا م کرد
 هیندیک له کورانی آزاو رشیدی بو کان بو و ده ر خستنی گوواریکی
 زور به نرخ و چاک که ریان به لا دا کرده و نیوی اهو گووازه شیان
 ذوه (هه لاله) که اهو وضع دی به پیویستم زانی اهو خه ونه خوشه ی
 خوم بو هه مو برایان بگیرمه وه ته من له زمانی هه مو کوردیکی
 نیستمان په روه ر و آزا بو اهو که نه چه هنرمندانه و اهو ییاوه زانایانه
 سلاو دهنیرم و توفیقیمان له خودا ده خوازم یا خودا هه لاله هه ر که ش
 و بون خوش و به شوق بی ده گولاندا و هه ر که لاییکی تو منطقیکی
 له کوردستان معطر بکا آمین یا رب العالمین *

شیره‌ی هه‌ورامان

یا خلیل دخیل کی عادت کردن نوشه وه ده‌ر مال کریمان بردن
 مه‌مان و خریو گرم سرای تون سخجاج و ریزه‌ی سفر و خوانی تون
 هر کس شفیع‌ی په‌ی ویش آوردن من خجالتم وه شفیع کردن
 بویر جه تفصیر جه پر انسانی من روزدی ویم کافی ین کافی

مولوی

مراری ! لوری سید عبدالرحیم ، خلک هه‌ورامانه ، له مشابه عظامی تشبیه‌ی به ،
 خلیفه‌ی حضرت شیخ عثمان داربله بوزه ، ذابعتی بزرموار و شش - عاریکی خورش
 زمان و مشهوراوه ، لهجه و شیره‌ی هه‌ورامانه له شرای کوره دا مولوی عقالی - نظانی به *

دینہ می مرحومی ابو الحسن سیف نانی
شاعری به ناولانگی مو کریان

— شاعری ملی و بہ نوابانگ مرحومی —
 — (سیف القضاة) —

* لہ شمارہ ۳۶ روزنامہ ی کوردستان بہ کورلی *

مرحومی ابوالحسن سیف قاضی کہ نیو بانگی بہ (سیف القضاة) رویشتوہ ئہ ستیرہ بیکی گہ شی ادبیاتہ کہ لہ کہ ناری عالمانی کوردستان ہہ لاتوہ و بہ شوقی زانین و زانستی خوی عالمی شیعر و ادبیاتی روناک کردوہ . نہ تہنیا مایہی سہر بہرزی و شانازی کوردستانی مو کریاتہ .

بہ لکو رونہ بیکی وایہ دنیا لہ بونی وینہی ویی رزدی دہ کاوردی دہوہ شیتوہ ہہ مو کوردیک ییی ہنازی *

روناک کی دل و وردی معنا و جوانی الفاظ دہ گہل تیژی زہین و زیرہ کی و ہستی نوع پرستی و بہرزی گیان و جوانی اخلاق تہو شاعرہ بہرزه لہ نیو زانایان و گہورہ گہورانی زہمانی خوی دا بی وینہ بوو *

سبک و شیوہی سیف زور ماموستایانہ و دہ گہل ادہ بیاتی زور بہرز بہرامبہری دہ کالہ شیعی کوردی و فارسیدا ماموستا بو و اشعاری وی دلرفین و آودارو رہ و انن بہ تاپہ بہ تی شیعرہ ملیہ کانی کہ مایہی شارہ زایی روہ خہ بہر ہاتنی کوردہ . مرحومی سیف لہ ۷ ربہ ہندانہی ۱۳۲۳ دا بہ رحمت چو ودلی زانایان و دوستانی خوی پر لہ پەرش

و پەشیوی کرد *

کوردینه تا که ایسه له کیوان مثالی دیو
 بیی نو بچینو بومه له بی قهت خودان و خبو
 خه لکی هه موو له باغ و له شارانه کیف خوش
 ایسه بلا و بی سه ره ماوین له دهشت و کیو
 بو عاسمان دهر و نو له بحرا ده کن سفر
 هه عه رده نیشته گاهی مه صنماته و هرد و شیو
 دی وانه که کسانو ربی ایسه به رده لان
 جیی وانه تختو بختو جیی ایسه به رد و جیو
 رهش ماله مال و که شک و په نیره متاعی مه
 قصر و سرای خه لکی دیه پر له زیرو زیو
 بو وانه هه ر چی جوانه له جی دی له ژن له مال
 هه ر شاخ و داخه بو مه کوری رهش کچی دزیو
 ژیر دهستی و اطاعتی بیگانه تا به که ی
 شرمه له بومه هینده بترین بی نیشان و نیو
 ممنونی هه ر معامله محکومی هه ر که سی
 شاهان به محری ایسه ده به ستن گری و گریو
 کوان گوردی کورده کان که له ترسیان ده له رزی ارض
 کی بوو له شاهی شا بوو له مصری ییوه خدیو

گوردانی کورده کان به خودا روزی غیره ته
 ده-ت دهینه خه نجه ران و پیاوانه بی نه نیو
 بو چمانه مال و سهر که له سهر سهروه ری نه چی
 کور نایی قهت بترسی له زیندان و دار و چیو
 بی ههل گرن بگه یینی که شهر بو مه نایی به
 دهست تیکگرن درهنگه جیحیلانه بچنه نیو
 لهم ژینی بهم رهزاله ته بو جیته چاوه کم
 بیسین له ری نجاتی وطن با به نیر و میو
 سهر چولی تخت: روینی سهررداری پیدهوی
 خوشیمه لهم شهادتی شیخانه نیو به نیو
 ههر ملتی له لاوه حقی خوی به دهسته وه
 کوردیک که سهر هه ایینی ده لین بو ته سهر نریو
 آزادی؛ سهر به خویی؛ ومیری و گوره یی
 داوا ده که یین به زار و زمان و ددان و لیو
 تاکه ی له باغی خه لکی به زیزی و به مل که چی
 خوشه له باغی عیلی چینی هه نار و سیو
 فکری له کاری خو که ن و بگرین به حالی خو
 ههر بی سهری و عداوتی خوتانه دیته ریو

لا هه لدراو و جه رگ بر او و فری دراو
 راسان ده دن به جاری له هه و رازی بر نشیو
 هه ر که س که بیری توله و جی بانی خوی نه بی
 نه و بی به شه له کوردی ده ری که ن نه بیته نیو
 هه ر چی ده بی بلا بیی حق هه ر حقه (حسن)
 نینه له ری و طان غمی ده ر کردن و جنیو

(دیوان)

دایم دلم به ناله و زاری و فغان ده لی
 خوش به و شه وهی که روزی روخی دلبرم هه لی
 زولفت وه لا ده روت بنوینه به دفعه به
 شه و رابری ستاره نه مینی قمر هه لی
 طفلی دلم گروی شکر لیوی گرتوه
 به و دو هه ناره ژیری که وه بیخه باغالی
 به و زولفی میروحه حه ت مه که منعم له شه دی لیو
 طیری که دل ضعیف و ده ترسی له داوه لی
 نه و قافیته به سانی دلی مدعی (حسن)
 ته نگه دره نگه مه یلی به جه نگه هه لی مه لی

پیر و باوره‌ری زانابانی روس

له باریت دومنایه‌تی ملتانه‌وه

پستل (۱۸۲۶ - ۱۷۹۳)

... دوله تیکی به قوت که به ملتیکی گوره پشته ستوره ده‌بی همیشه له بیری بی که خودا نه ر ده‌سته لانه‌ی بویه زه‌داوه تی حقی دراوسیکای بیه تاپینی . به لکو بویه‌ی پیدراوه ده‌کاری باشدا و له گهل حقیکی تیکهل به عدالت به کاری بینی .

ده‌ولتیکی وا هر چند بوی هه‌یه سنوره‌کانی خوی قایم کاو نه‌ونده‌ی بو دلنیا‌ییکی ته‌واو پیوسته‌ه‌ول بدا ، به لان له‌سه‌ریشی لازمه سنووری وولانه‌کی بو نیو بانگ‌ده‌ر کردن و شانازی هه‌راو نه‌کاته‌وه و نابی مل‌له‌ملی نه‌ر ملتانی دیکه‌بنی که حقی استفاده له سه‌ربه‌خوایی سیاسی کاملیان هه‌یه و حقی نیه آره‌زوی مشروعی نه‌وان به قینه به‌ری و دوژمنایه‌تیه‌وه بیسی .

تالستوی (۱۹۱۰ - ۱۸۲۸)

نه‌گه‌ر که‌سی خوی له‌خه‌لکی به‌چاتر بزانی نه‌فلمه و نه‌گه‌ر ملتیکیش خوی له‌ملتانی دیکه به‌گه‌وره‌تر بزمیری نه‌فلمتوره .
انسانیکی معنای ژبان بزانی نه‌وه هیچ که خوی له‌گهل هه‌مو

گهزی چي و به قلمی هزار

چاوی چي ؟

هه تا شهری به گهله کومه گی له سه زهوی دا گهرم بوو . هه تا
 ته ندوری کیشه و هه را بو اورویا نیل درابو . هه تا کلی دنیا سوتین
 بو به شهر چند رابو ، سه ده میکی ته نانهت ده وله تی عراقیش گویی
 له کلاو ده ره راند بوو خه ریک بوو له تاوی هاری یال وده ماری بدا
 له کاتیکا هندی دولت گوریسیان لی گه ییوه هیچکان و ده یزانی
 ئو گه لانهی که چند ساله عبد و کنیزی بی خهلات و بهراتن
 ئو ملقاته ی که هه ر یازده کهس له وانی کردو ته خدمتکاری یه کیک
 له خویان سه ره رای ئه وه که نالیسیان ناداتی نانه که ی ئه وانیش ده خوا
 هه ر بینا په نیان بودو ژمن بردو ده شی زانی هه مو کهس لاگری العانی
 بی چانره له نو کری وان . چاری ناچار بوو پیمانی آتلانتیک
 که له روو به رووی بابی هزار و داموانی دنیا ژنرال یسموس ستالین
 و به گه والی ده ریا به شهرم و شووره په کان نوسرا بوو امضایان
 کرد ، و مزده یان به نه نه وه لاوازه کان دا به هه ره و مز دو ژمنم له
 بی بهن و له کولم که نه وه له زیر پنجه ی ظلم و زوری خوم رزگارو
 ده کهم ، تازه چیدی ریغوالهی خوم به خونینی ایوه پر ناکهم ،

• ۹۵ ر که سه کاری خوی به خوی بی

آی ... چه له و خوشتره له دهس استعمار نجات بی و هر
نیو بانگی نهیسی ! چه له وه چاتره آزاد بی و نانی خوت بو خوت
بخوی و خاک کی خوت بیاریزی ؟ چه ده گاته نه و خوشیه وه کمانه کانی
شوروی به برابه تی به زانایی و به کاری بیترسی لیه و مان و بر سینی
بزی و چاوت له دهستی کهس نه بی ؟ هیچ

گه لی لاواز له خوشیانا فرین . به روح و مال چونه پیش به داس
و کوله وه پیش هاته کار خوینی خویان رشت تا نازداره کوله
سوره کانی نه وان بی رنگ نه بن ، له سه رخاک و خول ده گه وزین
تا چاوی مانموازیله کانی وان خهوی تینه شکی ، مندالی خویان
به زگ درین دا نماندالی نه وان نه گری •

به کومه گی دوستی راست و پاکی بشر اتحادی جماهیر شوروی
دوژمنیان له سه لاپرد . دنیا یان بو کرده ماستی مه یو ، نه و جار
چاویان جزدا گرت به ری کرده وه یان پیگا ، خوینی شهیدانیان
یته وه ری ، نه بو که نه بوه وناس بی •

آغای چنبری مه منا فرهی بومی بالداری له بن گوی براوه ، تومه ز
خوی له سه کورسی صلح و امینی دیوه وه ک نه بای پیدا هاتیو
نه بوران قومانر به کلکی خوی ده کا . گهزی چی و جاری چی

لہم و نازم بارہ کہ نویسورہ

آخ دیسات آخ

لہ آوہدانی و ہرہزم ، دلم تنگہ ، گویم لہ بہر قولہ قولی خہلکی
دہزرتگیتہ و ہ ، دینو دہرونو تیک دہہالین ، ہیوا و آمانجیک
دہ گوری دانپہ ، گوپہ کی رادیراو گیرنا کہوی ، دہنگیکی شیوہی
خوشہ ویستی ہدا ولہ دلیکی زیندو و آوہدانہ و ہ بی نایسری !!!

آخ نہ دہستہ لاتی چا کردن ہہیہ ، نہ توانای و ازلیہینان و رابواردن
چا کہ با بو تاویکیش بی خوم لہ و ہلا و ہوریاہ ہدزمہ و ہ و سہری
خوم ہہ لگرم و بروم بو کیوو کہز ، اوخہی ٹہوہ دہرہ و ہی شازہ
دہشت و دہرہ و چیار کوسارہ زرہاتوشینوشیوہ رده تیلہ شانو گہوہ
وخر و باسکر شاخو زردہ تماشا تماشا چاکی لی ورد بہ و ہ خدا چی
کپردوہ بہ بہ لہم دیہنہ تاچاو ہہ تہر دہ کامیشہ یہ . باغہ . ہاژہ و
قلبہ زہی آوہ . اترینہ . میر گہ . جیمہ نہ . جالہم دہشتہ دریز و بہرین
و شینہ دا . جو گہلہ و جوہاری آو لہ سہر را دیتہ خواری . لہ روز
ہہلاتہ و ہ خورد دیو و دہروا بو روز آوا . دہابی مہخہری کہ سکہ و
بہ ہردا و تہی زیو چندرا و ہوندر اود تہ و ہ میلانہ و سورسنہ و
ہلالہ . نرگس و بہ بیون و گولالہ . و ہنہ و شہ و چہ تری و چنارہ .

چنور وشه و بو و ناز ناز و همیشه بباره که سکو سوردو ره شو سیدو آلو
 شین و عایبو زرد و سور چیره یی و نباتی تیکه ل بوه و شنه ی بار ایان
 دهره شینی و تیکده هالین ده لیبی رهش به له کی روزی جیژنه لاه و
 کیژده کان ده ستیان گرتوه له سه رچا کی هه لده بهرن و شمال ده سمالی
 که تانو حریر و یشمینه و دو گردی گه وره کچانو شه ده ی رهش و
 سرری لاه کان ده شه کینی و تیکه لو بیکه لیان ده کا ناسیه ناسیه
 که و له ره و زمان و هک گورانی شابی و گورانی بیژی آوه دانیه که به
 قالی شیرینو و دهنگی خوشی خوی دلی کچو کوره کان ده خانه قرتو
 قرتو ده پانخانه سه ر لاق بو هه لیه رین .

به لام له نیر نه و هه مو آلا و والا یه دا . نه و گولاله سورده گردن
 به رزه دلی منی رفاندوه و بیر و هوشمی به خویه وه خه ریک کردوه
 ده لیبی شنگه بیری ماله ده وله مندانه له دانی نیوه رو دا له ناو مهر
 ده گبری و له و کانه دا جوانیکی ریوار به ویدا راده بریو به تیلا ی
 چاوی دلی ده رفینی و لاوی هه ژار ناچار جله وی له ده ست به رده بیته وه
 و به بیانری نیوه روزه وه بو گره دانی هه و دای دلداری لا ادا منیش
 هه ر به و چشمه جور و گوپنه نه و ونندی تکان ده دهم و هیز ده خه مه
 دلم له بری نه وه بکشیمه وه ده جمه یشی تاله کن نه و گولاله یه
 داده نیشم .

گر لایه‌ی قد بار یکی که له گت تو نمونه‌ی آیه‌تی خوای له و گلا
و گزه سه‌وز و شینه گولیکی له گوین پشکوی گه‌شت پشکواندوه
گولیکی له چه‌شنی سکلای داره به‌ن هر پزیکسی لیده‌ینه‌وه و
ورشه ورشی دی . گولیکی جوری کلو ره‌ژی و خه‌لوز و زوخالی به‌ر
با که لایه‌کی گه‌شاوه‌ته‌وه و لایه‌کیشی هیشتا وه‌ک پرچی که نیله‌کان
له به‌ر ره‌شی ده‌بر یقیته‌وه .

تو ده‌ایی پیر سوزی دیواخانی سه‌ر عیله‌کانی رابردوی . ده‌ایی
لانه و ده‌دنگی شه‌وی بوک هینانی . ده‌ایی شوقی چراه‌روسکه‌ی
شه‌قلمانی له تازیکه شه‌وی گیا ره‌شی بهار اندا . دایه‌نی کره‌ با
رات ده‌ژینی . داییکسی هه‌ور شپرت ده‌داتی .

کاره‌کری تیله‌شان له کولیکردوی . گولی دیکه‌چه‌شنی
کنیز له به‌ر ده‌تت راوه‌ستاون . زر‌کری په‌پوله‌ده‌دوری سه‌رت
ده‌گه‌ری . راماروم بوچی هیشتا خه‌مو ته‌م دای گرتوی . سه‌رم
سور ماوه‌ تیناگه‌م له به‌ر چی شیواو و په‌شوکاوی و ک کوتری
شمقار لیداوی ؟ تیماروم نازانم چیه‌ و چه‌ روی داوه‌ وادل سوتاو و
چاو به‌ فرمیسک و روواله‌ت خویناوی .

گولا له : جاری پی بیارینه‌ و لاقت به‌ آسیایی دانپو بزانه‌ ایره
کوییه‌ وله‌ کوینده‌ری راوه‌ستاری .

آخ . له هزاران يهك به پيو شويى منوهه دى و نه ویش نازانى له
 چه ده گهري و دهلى چى ؟
 كه نازانى گوى راديره تا پيت بايم : من گولاله نيم . (آلاى سر
 چاكيم) و ايرمش چاكه خوبه گه لاي شينم دا دياره كه سيديكى
 لاو چاك ليره نيژراوه . به خوینی چرو چاوم دا دياره كوژراوه . به
 چهر گى سو تاوم دا دياره خوى له پيناو گهل نلوه . نه گه ر تيده گه
 كه سيديكى كه سه بيتيكى به سه . نه گه ر تيش ناگهى به ربي خوت
 دا بگهريوه و هه ر وا ديل و داماو به •

عزيز خان

سهردارى موگري

خانوادهى موگري

عزيز خان له پياوه گه وره كانى بنه مالى موگريه ره گهزى امرای
 موگري له قراريكى « شرفالدين بدليسى » له شرفنامه دا ده نوسى
 ده كاته وه سهر تيرهى امرای بابان سهر سلسلهى نه م طايفه امير
 سيفالدينه كه به زيره كيو و وريايو عقل و ته گبير به نيوبانگ بووه
 له بهر نه مه پييان كو توه سيفالدين مه كرى هينده كه و توته
 سهر ده مو زار بوته موگري . له آخريو اوغرى سلطنتى تراكمه ي

آق قویونلاردا قوشه نیکلی
 زوری له عشیرتی بابان
 و عیلاتی دیبکی
 کوردستان کور
 کردو ته وه ناحیهی
 دریایی دست طایفه
 جایقلورزگار کردو وه
 وده دهست خوی گرتوه
 له پاتانت ورده ورده
 ناحیهی دول بازیکی

ویهی غریز خان سرداری موکری

وری و ناحیهی آختاچی و ایلتمرو تورجان و سندوسی خستوته سهر
 دریاس . به قهوهت و آزایی کس طاقهتی به رامبه ری نهوی نه بو
 عشایریکی ره گهلی که و تن به موکری ناو بران دواي مدنه نیک
 حکومت مرد .

دو کوری له پاش به جی ما یه کیان صارم نهوی دی بابا عمر صارم
 له جیی باو کی دانیشت شا اسمیل چند جار لشکری نازده سهری
 هه مو جاری صارم دهی شکاندن ناله سالی ۹۱۲ دا عیدی به گی

شاملو و سارو علی مهرواری به قوشه‌نوه نازده سهر دیسان صارم زال بو به سهریاندا و ههر دو کیان له شهردا کوژران . صارم له گهل امرا و حکامی کوردستان چروه لای سلطان سلیم خانی خوندکار . له وی زور قهدر و حورمه‌تی گهرا و وولاتانی میراتی باوکی به (اقطاع تملیکی) پی به خشرا . له پاش به‌ینیک له دنیا ده‌رچو . سه کوری له دوا به‌جی ما قاسم به گک . حاجی عمر به گک . برابیم به گک ههر سیکیان به نامرادی له دنیا ده‌رچون .

شیخ حیدر و میر نظر و خدر کورانی روستهی کوری بابا عمری کوری سیف‌الدین په‌نایان به دولتی ایران برد و چونه لای شاه تهماسب ناحیه‌ی دریاس‌ودول باریک ووری به شیخ حیدر و ناحیه‌ی ایلتغر به میر نظر و ناحیه‌ی مه‌مه‌شه به میر خدر درا .

تاده‌سالی ۹۴۸ دا به هانداتی سلطان سلیمان خانی خوندکار حکام کوردستان و هکاری چونه سهریانو له و ماره که په‌دا ههر سی‌براکان کوژران .

له حاجی عمر کوری صارمی کوری سیف‌الدین دو کور مابون میره و حسین به تکای حکامی کوردستان حکومت درا به امیره به‌گک و دوا‌ی سیی سال به ره‌حمه‌ت جنوو .

مآزه‌ی بو ژماره ۳

نامه‌ی لادبی بو شارسمتانی

هیمن

بهاره جه‌نگه‌ی کاره عزیزم یوچی بیم بو شار
 نه‌گه‌ر من بیمه شاری کی وه‌نه‌ستو بگری کار و بار
 نه‌من کرمانجم و کرمانج که هات فصلی بهار وه‌کهار
 ده‌بی بوخلیته وه‌کیو و تهلان و به‌نده‌ن و کوسار
 هه‌تا په‌یدا بکانان و نه‌با بو خه‌لکی شار هاوار
 له وه‌دراوه ده‌بی قولی هه‌تا آیشکی ده‌لمالی
 هه‌مو روژی هه‌تا ایواره بنه‌شته جوت و جومالی
 که بو لیله‌ی شه‌وی په‌یدا بو انجا بیمه‌وه مالی
 به‌بی وه‌ی هیچ‌کسی یشیای یا خو پشته دامالی
 که نانی خواردو لیبی نوست تا به‌یان نایی له‌خه‌و بیدار
 نه‌ویستا پیره جوتیاری به‌کار و چابک و مه‌زبوت
 به‌دشادی به‌آزادی به‌پینخواسی به‌لنگی روت
 ده‌دیری آو ده‌چینی تو ده‌کاهه‌ردو زه‌وی خوی کوت
 ده‌ریژی آره‌قه په‌یدا بکا تا بو منلی قوت
 پشو نادا ده‌میک و قه‌ت وه‌ره‌ز نایی له‌ایش و کار

ئەوان وەك ايۈە ناكەن گەنجەفە و پاسور و آسونەرد
 يەكى سەز گەرمى شىۈە ايستە كانە يەك شەز يەككى وەرد
 يە كىكىش ھەرخەز يەكە ھەلدە و يۇررى لە كىلگەي بەرد
 ئەوى دى دادە چىنى دانە و يەلە وشە تل و شىنا وەرد
 يە كىكىش ھەلدە يۇرتىۈى لىقۇ يۇررى چىلو كى دار
 دەينى يەك ئەوا سەز گەرمى ھەلگىر انە وەي بانە
 يە كىنى شوانە لە دوى مەز روژ و شە و يىلى يىابانە
 يە كى كوتكى لە دە ستايە يە كى يىلى لە سەز شانە
 يە كى دە شكىنى بەرد و يەك خەرىكى شورە ھەلدانە
 بە كوردى نىە لە دىھاتا برا كەم مەردى يىكار
 برا گىيان تو وەرە لادى بىيە دەمەنى جران جوان
 لە لايەك كارەين مەردى لە لايەك جىلەينى كە جان
 لە لايەك ھەردى شوان و لە لايەك اوخەي گاوان
 لە لايەك خەرمەي خەخالو باز نە و ژىر چەنەي كابان
 لە لايەك دەنگى گورانى و مقام و لاۋە كى جوتيار
 لە لايەك گەرمە گەرمى ھە و رو خوررە خوررى آۋ ھەلدەر
 لە لايەك دەنگى بالورە و لە لايەك فىتەينى بلويز

له لایه بهر خه تی بهر بوه و له لاییکی ده کهن هاویر
 له لایه قولی هه له مایوه پیری و مهر دراوه پیر
 بزانه دیمه نی و جوان هه به هیدی له نیو بازار
 و هه به باییکه وه بچینه که رانی دهشت و کهشتور او
 تفنگک باوینه کوتران و کهوان بگرین به تور و داو
 بچینه بن رنو به فر و بنوشین جاوه کهم به فراو
 له سه بهردیکی قوج دانیشه دوا به نهی بوژی لاو
 بکه سیری طبیعت جابلی هه له سه و اشعار

جلسه آقای حسن مدرس
 رئیس فرهنگستان بوکان

الف و بی

|| گۆبلی ده رهگی بهشته ||

شهو ی نیماوی و چاره رهشی را برد . ییکی خوش خبر هاتنی
 روزی روناکی مزگینی دا . نسیمی بون خوشی آزادی غواچه کانی
 جیای بهرزی کوردستان که له هوای مسومی دیکتاتوری دا سیس
 بیون که شانده وه . گوله میلاقی جه رگ رهش له خوشیان سور بووه
 و نه وشه ی رنگین آره قی شادی دهه کرد بو جیژنی آزادی چاوی
 رشت بو سپاسی نه و نه ته که وره سه ری بو تعظیم بهر داوه . خه شخاش
 که وای سوری ده بهر کرد و نشانی دا که سوری وی دلری خویی
 که شی که نجانی آزای کورده که له رلی پاراستنی نیشتماندا ریژراوه

فرشته‌ی زانست ده‌میکه به سه‌رنی به‌شانی علم و هنر دا گوراندریپه‌تی
 که به‌سیه بی‌خبری کومه‌لی بشر به‌ود نکه خوشه له‌خه‌وی غفلت
 وه‌خبرهات وریکای نجاتی وه‌پیش گرت به‌آماجی خوی که‌وده‌س
 هینانی علم و آزادیه‌گه‌یشت . اما ایمه ایستاش خه‌والوین شه‌مالی
 رحمت هه‌وری نه‌گبه‌تی له‌روی زه‌وی لاداده‌ورو به‌ری ایمه‌رونا که
 و‌زیان ییمان شه‌وی تاریکه چاوه‌له‌نایه‌نین بزاین شه‌وه یا روزه
 به‌لی روزه . روزیکی رونا که . خه‌لکی روی زه‌وی له‌به‌ر شه‌وه
 رونا کلاه تیده‌کوشن و بو‌ژیان له‌ژیر سیه‌ری آزادی دا ته‌لادده‌دن
 هه‌ر ایمه‌ین که‌نوستوبن و له‌کاروانی خوشبختی وه‌دروا که‌وتوبن
 هه‌تاوی سعادت گرنگی له‌سه‌ر کیوان دا هیزی زانست لشکری
 نه‌زانیی شکاند روی آردی به‌آوی هنر شوشنه‌وه به‌ری آزادی به‌لی
 جوانی خوی به‌سه‌ر کیشاین . شکسته‌خسته‌ی جهل له‌هیندیک گوشه
 و کنار دنیا دا ماوه و به‌چاکی ده‌ی بینین که‌له نیو ایمه پنادراوه .
 تکانیک جولانه‌ویک براگیان آتوش بشری بی انصافیبه زیاتر له‌وه
 له‌دریای جهل دا بخنکیی . هه‌سته‌مردومردانه استفاده له‌و آزادیه
 که‌خودا به‌توی بخشیه‌وه بکه و بو‌سه‌رکه‌وتنی خوت و ملت
 نجیبه‌که‌ت تیکوشه فرشته‌ی آزادیت وه‌ده‌س که‌وت بو‌کی علم
 و هنریش له‌باومش بگره که‌به‌شتی ژرانی تو‌ئدویه ده‌نا ناتوانی

به خوشبختی ته‌واو بگمی هه‌سه‌لاه‌وی به نرخم وه‌ک پاله‌وانی دنیا به
هیزیکی زور و به‌دلیکی به‌تین وه‌دوای کار و صنعت بگه‌وه علم و هنر
فیره‌به چونکو تاریخ و انیشانی ایبه ده‌دا که سه‌ر که و تنی هه‌ر ملت و
رزگاری هه‌ر کومه‌لیک له هه‌وراز و لیژی ژیان ته‌نیا به علم و خویندنه
و آزادی، قدرت، خوداناسی و خوشبختیش هه‌ر به علم وه‌ده‌ست
ده‌که‌وی یه‌کیک له‌زانایان فرمویه « ألف و بی کلیلی ده‌ر کی بهشته »
توش وه‌ده‌ستی بجه تا‌دا‌خلی بهشتی آزادی و خوشبختی بی *

تازه بووه سال

نهم شه‌ره جواتانی آغای بانی خلیق
له به‌ر له‌وه زور و سه‌واره‌کی اینه‌ش
به‌ر ته‌سه له به‌ره‌وه هه‌ر جاری به‌هستی
چاپ ده‌کته‌ین *

دیسان شنه‌ی نسیمی بهاره و کزه‌ی شه‌مال
دیسان به به‌رگی تازه‌یه‌وه تازه بووه سال
نوروزی باستانه هه‌ودل روژی سالی نوی
پیروزی یا الهی له کوردان به بهغت و فال
أورو که جیزنی ملیه باپیر و بانی مه
کردویه بیکه توش و به‌استوی أوان و دبال
توقی سه‌ر آوی کانی! به‌ر گرمه گرمی رعد
شین بوزده‌وی به‌نم نمی هه‌وری گه‌وال گه‌وال

غملى چياو چمن به سپى و سهوز زهردوسور
 دار و دهوهن بوه به هزاره رنگى آلو وال
 لاچو به جارى پرده له روى جنتى ارم
 رازاوه تاقى اطلس و كيهخوا و حرير و وال
 كو بهستان له بوى هلاله و به ببون بيري خاو
 رهنگاوه باخچه كاني وه كو بو كى چارده سال
 آشكهوت و كيو كز به خرى قاصيه قاصيه كهو
 گوى كه ررده بى له قاره بى قازو قورينگودال
 يا باره بارى بيچره يا كاره كارى مهر
 يا قاره قارى قمریه يا هاره هارى بال
 دين و دهچن به دونده و قهدى زهرد و ماهه وه
 گا كيوى تاق و جوت و به گهل ميگه لى مه رال
 ديش او و ده مهي گزنگ له سران دايرى بيان
 يا نه و ده مهي كه زه رده له كيران ده دا به حال
 بنواره عيني قوس و قرح ديت به نظر
 خاش خاشكى سور و سه وزه ي سهوزى بنار و بال
 يولى كچان به يانى دهى ده چنه گول چنين
 وهك حوريان ده چن هه مو ليو آلى چاو خزال

﴿ بو خدمه تی آلا ﴾

—﴿﴾—

امرو که له خوشی وطنم هر وه کو مندال
 دل پیر آکونی ایسته که که وتونه گرو گال
 بو خدمه تی آلا یه که سه وزه و سپیه و سور
 آی که م به فیدای قومو کورو روحه سو مال
 اودو گوله که نه دی که حیاتی منو نویه
 بهک صد ابری پشت به خوا پایزی امسال
 نوکی قلمیش نیزه به بو سینه ی ناخه ز
 بیی و در آگوبن حتی چه به خوروار و چه متغال
 صد شکری خوا ایسته که وا برته گولستان
 چندساله که آرزی وه کو گول خوینی که شوال
 اوشیونه بو ایسته بو آر روزه که ام ووت
 سه رنا که وی نهم قومه به از یجو به به مال
 چند ساله چه بو دین و چه دایا چو نفی
 تعریفی زلی حوحو که ری حذرتی دجال
 گیروده بو نهم قومه له زیر باری خورانی
 که پاسی خنیر که و شهوه بو گاه قصه ی هال

پیویسته له سه‌ر شاعری أم عصره له مه‌و لا
 خاموشی بکا‌ب‌سی ده‌مو چار و خط و خال
 لام وایه گه‌لی عیبه له بو پیاری به قیمت
 ناز بردنی به‌رمور و ملو بازن و خرخال
 ای کورده‌ته گه‌ر روزه که‌یه مه‌کته ب‌وصنعت
 رات ناگری هیچ که‌س چه به فراشو چه جمال
 بی علم و ادب تاوه کو‌هی نایه انسان
 هه‌ر هلمه که‌ آسن آفری بی په‌رو بی پال
 بی هیزی قلم بی قوه‌تی خویندن و زانین
 هه‌ر ژیر اک‌ری آخری گه‌ر یته نه‌وه‌ی زال
 شاعر هه‌یه‌تی ریگه له مه‌ولاره که‌ بدوی
 تا‌که‌ی له خفت خانه خزی ماتوس‌که‌رر و لال

۱۹۶۳ ۱۹۶۲ ۱۹۶۱
 ۱۹۶۰ ۱۹۵۹ ۱۹۵۸

مسابقه

مسابقه‌ی مانگی‌خا که‌لیوه و ده‌صفی به‌اری کوردستان دانرا‌بو به‌لام
 جوابی که‌م هاتبوه‌ته‌وا هه‌تا آخری مانگی‌بانمه‌ر ده‌ستیان له‌سه‌ر
 داده‌گرین و بو‌مانگی‌بانمه‌ریش و ده‌صفی « شه‌و » داده‌بین دو
 ده‌وره هه‌لاله به‌قورعه پیش‌که‌شی دوانیان ده‌که‌بن .

(روزنامه زمیری)

مانگی

بانامه ۱۳۲۵

۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰

تیمو	هه پتو	پینجه تیمو	چوارش تیمو	س تیمو	دو تیمو	یه تیمو
۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸
۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
۲۸	۲۷	۲۶	۲۵	۲۴	۲۳	۲۲
				۳۱	۳۰	۲۹

۱۲۳۴۵۶۷۸۹۱۰۱۱۲۱۳۱۴۱۵۱۶۱۷۱۸۱۹۲۰۲۱۲۲۲۳۲۴۲۵۲۶۲۷۲۸۲۹۳۰
 ۳۱۳۲۳۳۳۴۳۵۳۶۳۷۳۸۳۹۴۰۴۱۴۲۴۳۴۴۴۵۴۶۴۷۴۸۴۹۵۰
 ۵۱۵۲۵۳۵۴۵۵۵۶۵۷۵۸۵۹۶۰۶۱۶۲۶۳۶۴۶۵۶۶۶۷۶۸۶۹۷۰
 ۷۱۷۲۷۳۷۴۷۵۷۶۷۷۷۸۷۹۸۰۸۱۸۲۸۳۸۴۸۵۸۶۸۷۸۸۸۹۹۰
 ۹۱۹۲۹۳۹۴۹۵۹۶۹۷۹۸۹۹۱۰۰۱۰۱۰۲۱۰۳۱۰۴۱۰۵۱۰۶۱۰۷۱۰۸۱۰۹
 ۱۱۰۱۱۱۱۲۱۱۳۱۱۴۱۱۵۱۱۶۱۱۷۱۱۸۱۱۹۱۲۰۱۲۱۲۲۱۲۳۱۲۴۱۲۵
 ۱۲۶۱۲۷۱۲۸۱۲۹۱۳۰۱۳۱۳۲۱۳۳۱۳۴۱۳۵۱۳۶۱۳۷۱۳۸۱۳۹۱۴۰
 ۱۴۱۴۲۱۴۳۱۴۴۱۴۵۱۴۶۱۴۷۱۴۸۱۴۹۱۵۰۱۵۱۵۲۱۵۳۱۵۴۱۵۵۱۵۶
 ۱۵۷۱۵۸۱۵۹۱۶۰۱۶۱۶۲۱۶۳۱۶۴۱۶۵۱۶۶۱۶۷۱۶۸۱۶۹۱۷۰۱۷۱
 ۱۷۲۱۷۳۱۷۴۱۷۵۱۷۶۱۷۷۱۷۸۱۷۹۱۸۰۱۸۱۸۲۱۸۳۱۸۴۱۸۵۱۸۶
 ۱۸۷۱۸۸۱۸۹۱۹۰۱۹۱۹۲۱۹۳۱۹۴۱۹۵۱۹۶۱۹۷۱۹۸۱۹۹۲۰۰
 ۲۰۱۲۰۲۲۰۲۲۱۲۲۲۲۳۲۲۴۲۲۵۲۲۶۲۲۷۲۲۸۲۲۹۲۳۰۲۳۱
 ۲۳۲۳۳۲۳۴۲۳۵۲۳۶۲۳۷۲۳۸۲۳۹۲۴۰۲۴۱۲۴۲۲۴۳۲۴۴۲۴۵
 ۲۴۶۲۴۷۲۴۸۲۴۹۲۵۰۲۵۱۲۵۲۲۵۳۲۵۴۲۵۵۲۵۶۲۵۷۲۵۸۲۵۹
 ۲۶۰۲۶۱۲۶۲۲۶۳۲۶۴۲۶۵۲۶۶۲۶۷۲۶۸۲۶۹۲۷۰۲۷۱۲۷۲۲۷۳
 ۲۷۴۲۷۵۲۷۶۲۷۷۲۷۸۲۷۹۲۸۰۲۸۱۲۸۲۲۸۳۲۸۴۲۸۵۲۸۶۲۸۷
 ۲۸۸۲۸۹۲۹۰۲۹۱۲۹۲۲۹۳۲۹۴۲۹۵۲۹۶۲۹۷۲۹۸۲۹۹۳۰۰
 ۳۰۰۳۰۱۳۰۲۳۰۳۳۰۴۳۰۵۳۰۶۳۰۷۳۰۸۳۰۹۳۱۰۳۱۱۳۱۲۳۱۳۳۱۴

<p>آبونه :</p> <p>آبونه‌ی سالانه یو همومان و له هه مو جیهك ۱۲ تمهه یو مدلاوفهقی و هه م و قوتایی ۸ تمهه دانه‌ی تمه‌نیک آبونه به نیوی هه لاله وه ده‌یردری و ده‌یی پیشه کیش بدری •</p>	<p>نیو و نیشانی هه لاله</p> <p>بوکان . کمیته‌ی محلی حزبی دموکراتی کوردستان لکی به‌کان گوواری هه لاله</p> <hr/> <p>مدیری اداره : ح . قزاجی</p>
--	---

چاپخانه‌ی بوکان

هَلَاكَةُ
الْمَلِكِ

ملتیکی بو تهستاندنی حتمی خوری تینه کوشی
و هورژم نه با و هره ده فکری خو پاراستندابی
ذلیل ده بی . حضرت علی

ژماره ۲ عالی به کدم
بازمه ری ۱۳۲۵

چاپخانه ی بوکن

۱- (پیام نو) د اکتوبر سګی (زاتای روس ۱۸۸۱-۱۸۲۱) ایسه به دنیا راده که په نین که پیشکه وتنو سر که وتنی خزمان له ریګای بهر ته نګ هه لینانی ملتانی دیکه وده قاوی به لکو پیشکه وتنی خومان له وده ده زانین که هه مو ملتانی دیکه له سایه ی آزادی وسره به خوییه وه ترقی بګن و وده ګ بر ایان ده ګ لیان ریګ که وین .

(روز نه ژمیری)

مانګی

جوزهردان ۱۳۲۵

چوارته مو	پنجشنبه مو	شنبه	یک شنبه	دو شنبه	سی شنبه
۱	۲	۳	۴	۵	۶
۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳
۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰
۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷
۲۹	۳۰	۳۱			

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[له لایهن دهستهی نوسه ران وهده ده کهوی]

کوردستانه مرو

پیمانی کوردو آذربایجان

ملتیکی وه خیریو داوای حقیکی فه و تاو و به شیکی داگیر کراو
وما و ملکیکی خوراو بکا ، ملتیکی بیهوی قه فهزی دیلیو به خسیری
بشکینی ، زنجیری ژبردهستی ولاره ملی بیچرینی ، تولهی خوی
به زوردارای بی انصاف بستینی ، بژاری درک و دال بکا ، و گولی
آزادی له ولاته کهیدا بچینی •

دهبی خوی بناسی ، جیرو مقای بزانی ، قازانجو ضرری لیک
بداته وه چی چاکه دواي کهوی و چی خراپه فرییدا ونه یهوی •
له پیشدا دهبی حته کهمی ده نظر بگری جایهوی . دواي ویستن
کار بکا و ته قه لای له درا بدا و له گه ل ته قه لاکه ش توانا و نا قه تی
بهی •

ملتی کورد به گریزه میژو تاریخی دنیا زور له میژه خوی

دهناسی ، دهزانی دهی مقامیکی تایه به تی و بهرزی دنیو ملتاندایی
 قازانجو ضرری خوی لیک داوه ته وه و زور باشی تشخیص داوه که
 صلاحی ته نیا آزادیه و ضرریشی هار له ژیر دده سیدایه .

جاری کاریکمان به رابردو نیه و به جوی ایی ددوین ،
 قسه مان له ایستایه و ایستاش کورد حقی خوی به چاویکی تیز به دی
 کردوه به رهوشوینی زه مان و به پیی داب و دستوری دنیای ته مرو
 خزیکی به قهوه تی به نیوی (حزب دیمو کرات کوردستان) تشکیل
 داوه و له روزی ریک خستی نه و حزبه وه روز به روز به دلو داو
 ژن و بیاو له دهوری کو بونه وه و دهستان داوه ته دست یه کدی و
 بی ووجان کاریان کردوه و خه ریکیشن کار ده که ن .

ملتی کورد ته مرو ده توانی به دووی آزادی خویدا بیا و له
 ریگای ته ستاندنی حقی خوی دا له هیچ به ره استیک نه پرینگیته وه .
 دنیای ته مرو له گهل دنیای درای شهری پیش و زور جوژی به . دهره به گی
 بین العلی و خواردنی حقی مانانی بیده سه لالت له که س تپوانا کری .

حزب دیمو کرات کوردستانیش بو خوی نه وه نده به قوه ته ده توانی
 داوای ملتی کورد به گوپی دنیای عدالت راده که یه نیو له گهل نه وانهی
 دهستی طماع بو حقوق کورد در یژ بکن به ره به کانی بکا .

ههلسورین ئەندامه کانی حزب دیمو کرات کوردستانیش به و جوړه به ایشیا و آره زو له ژیر دیسیلین و نظم و ترتیبکی خوشه ویستانه دا کارده که ن و آماده ن خویان ده پیناوی سه ر که و تنی مرام و مه به سستی حزب که آزادی ملتی کورده بنین .

به نایه به تی پیشه وای مه زنی کوردستان جنابی قاضی محمد

که له سه ره وهی نه و حزبه قراری گرتووه به جوړیککی هینده پسپورانه حزب و ئەندامه کانی شاره زایی کردووه بی گریو قورت توانیویانده ریگای پیشکه و تنی ملتی کورد وه پیش بگرن و برون . حزیش به دلکی زور به هیز و پر له محبت آموز گاری و ری نیشاندانی پیشه وای خوشه ویستیان له گوی گرتووه و زور توند و تول و خیرا نه و ریگایه یان بری و گه یشته نتیجه .

ایستا کورد له م کوردستانی آزاده دا اختیاری خوی به خویه تیو تشکیلاتیکی زور به ری و جی وریک و پیککی ساز کردووه و آماده ی هه مو فیدا کاریه که .

هه نگاویکی به رز که به تازه یی کوردستان به ره و ترقی هه لیهیناوه به سستی پیمانی یه که تیو برایه تیه له گه ل ملتی دوست و هاو آمانجی خومان خه لکی آذربایجان که نه و پیمانه بو را گتنو پاراستنی آزادی و شتون ملی و حقوق مدنیتی ملتانی کوردو آذربایجان

بنگاهه بیکر یه جگار قایم و محکمه ایسه زور به دل به ستنی نهو پیماننه
له تهواوی نهو در نه تهوه آزادیخوا و آزایه پیروز بایی ده که یین
وله خودا نه خوازین نهو دو ملته هاو آمانجه به هوی نهو پیماننه وه
خیراتر و چناکتر به ره و آزادی ره خه وه ری برون . ح تزلجی

له ژماره ٤٥ روزنامه ی کوردستانی ده سهر به وه

ملتی پیمانی یه آله تیو بر ابلتی |
سکوه دتی هلی |
کوردستان و آذربایجان |

چونکو ملتی آذربایجان و کوردستان هه مو کاتیک له قازانج و
زیان دا بیکه وه شریک بوون وله عینی حالیشدا تا ویستا به ده ست
استعمار و استیلا جو یانه وه بو نهو دو ملته به یه ک اندازه فشار و لطمه
وارد کراوه . ملتی آذربایجان بو رزگاری تهواوی دانیشترانی ایران
له ژیر استبداد و دیکتاتوری هه ولی داوه .

هه ره ها ملتی کوردیش له ریگای آزادی دا فدا کار بیکه زوری
کردوه و قوربان بیکه وی ژماریشی داوه . به لام فتنه و دسیسه ی
دلاله کانی سیاسی استعمار بو ته سبب و به ره هه استی نه که یشتنی نهو دو
ملته به آواتی خویان .

هه تا کو نهو شهری آخری دنیا به ده دست بیکرا وه هیزی

به قوه تی دوانی علمداری آزادی دهستگای فاشیستی که آلتی دهستی
استعمار چین بو تیکو پیک چو و بو نه دو ملته آزادی خواهانهش
ههله لکهوت له نیو خریاندا بو لهین بردن و محو کردنه وهی
فاشیستی و دیکتاتوری قدی پیاوه نیان بهرز کرده وه و شان به شانی
پیک بهر بهر کابی یان دهست پیکرد و آلاهی به راستی دیمو کراسی و
آزادیان بلیند کرد و له بهر نه وهی نه دو ملته بر ایانه نه که هه ر بو
جیکر دنه وهی آزادی خویان به لکو بو دامه زرانندی آزادی له سه رتا
سه ری ایران بو هه مو وه ختیکی دهستیان داوه ته دهستی به کدی .
جاله بهر نه وه له روژی سی شه مو ۳ ی بانه مهر ۱۳۲۵ سانی
۵ ایواری له شاری ته ورینز له عمارتی ملی آذربایجان به حضوری
سه رانی حکومتی ملی کوردستان :

رئیس حکومتی ملی کوردستان جنابی آغای قاضی محمد ، آغای
سید عبدالله گیلانی ، عضوی کمیته ی مرکزی حزب دیمو کرات
کوردستان ، آغای عمر خان شریفی ، عضوی کمیته ی مرکزی حزب
دیمو کرات کوردستان و رئیس عیلی شکاک ، آغای محمد حسین
سیف قاضی وزیر هیزی حکومتی ملی کوردستان آغای رشید بگ
جهانگیری ، عضوی کمیته ی مرکزی حزب دیمو کرات کوردستان
و رئیس هیلی هه رکی .

آغای زیرو به گک بهادری عضوی کمیته‌ی مرکزی حزب دموکرات
 کوردستان ، نویسنه‌ری کوردی شنو آغای قاضی محمد خضری *
 و به حضوری سه‌رانی حکومتی ملی آذربایجان :

رئیس مجلس ملی آذربایجان جناب آغای حاجی میرزا علی
 شبستری سه‌روک وزیر حکومتی ملی آذربایجان جناب آغای
 سید جعفر پیشه‌وه‌ری معاون صدر فرقه‌ی مرکزی حزب دموکرات
 آذربایجان آغای بادگان ، وزیر داخله‌ی آذربایجان دو کتورسلام‌الله
 جاوید ، وزیر فرهنگ‌ی آذربایجان آغای محمد بیریا .

بو قایمو محکم کردنی دوستایه‌تی که له به‌ینی آذربایجان و ملت‌ی
 کوردستان دابوه بو پایداری صمیمیت و دوستایه‌تی زیاتر له‌بینی
 نه و دو ملته دا نه و قرارانه‌ی خواره‌وه‌یان قبول کرد و هر دو کیان له
 وه‌دواله‌گه‌ل ژینانی خویان تطبیقی ده‌که‌ن *

۱ - له و جیگایانه‌ی پیویست بزانری هر دوک حکومتی ملی نویسنه‌ر
 ده‌گورنه‌وه *

۲ - له آذربایجاندا نه و جیگایانه‌ی که دانیشتوانی کورد بن کاری
 اداراتی دولتی به‌کوردان ده‌بی و هر وه‌هاله کوردستانیش له و
 جیگایانه‌ی که به‌شی زوری دانیشتوان آذربایجانی بن له طرف
 مأمورانی حکومتی ملی آذربایجان وه‌اداره‌ده‌گری .

- ۳ - بو حل بزنی موضوع اقتصادی له بینی هر دوک مله تان
 کومیسیونیکه نیکه لار دادمه زری و قراری نه و کومیسیونه به
 کوشتنی سه رانی نه و دو حکومته اجرا ده کری .
- ۴ - له کاتی پیویست دا له بینی حکومت ملی آذربایجان و کوردستان
 هاو کاری پیشه هر گه بی ده کری و ده بی نه وهی لازم بی بو کومه گی
 په کتری انجام بدری .
- ۵ - هر کاتیک پیویست بی له گه ل حکومت تاران قسه بکری ده بی
 مرافق نظری حکومت ملی آذربایجان و کوردستان بیت .
- ۶ - حکومت ملی آذربایجان بو نه و کوردانه ی که له خاصکی
 آذربایجاندا ده ژین تا نه و اندازه ی که بتوانی بو پیشکه و تنی زمانو
 ترقی پیدانی فرهنگ ملی وان هه ول ده دا .
- هه ر وه ها حکومت ملی کوردیش بو نه و آذربایجانیه ی که له
 خاکی کوردستاندا ده ژین بو پیشکه و تنی زمانو ترقی پیدانی فرهنگ
 ملی وان نه ر اندازه ی که بتوانی هه ول بدا .
- ۷ - هه ر کهس بو تیکدانی دوستایه تی تاریخی نه نه وه ی آذربایجانو
 کورد و له بین بردنی برایه تیو دیمو کراتی ملی و یا لکه دار کردنی
 په که تی وان هه ول بدا هر دو لابه په که ده ست نه و مر تکبانه به جزای
 خویان ده که بینن . امضای آغایان نار براری سه ره وه

سوپاس له گرواری هه لاله

• له شعرانی خواره وه ودهسته شعر بستی که له ژماره ۳ دا به لای (بو
عزمه نی آلا) له لاپه رمی ۳۶ و ۳۳ دا چاپ کراوه له گرمینه وه پویان نار دویین
رجا ده که یی له وه دوا له و برابانی شعر یا ووتارمان او ده لیلین حرمان یی تاسیلین
له ۳۴ ده هیا له و یی پویان له توری دنیا یی چاوه دیری ده که یی •
له و برابری سوپاسی ۳ ژواره که یی آرد یی زور معتز یی •

خوم پیرم و دل تازه خه ریکی گرو گانه

عمرم که له شهنایه این گه نج و مناله

له و خوینه له سه چاره یی چاوم که له مه و بهر

تکتک ده تکا ایسه شکور آوی زه لاله

ناحق نیه که ر شادی مرگ به له سرورا

امرو که که دیم شیوه یی هم تازه (هه لاله)

هر چنده له لای غیره نه یی قیمت و قدری

لای من به خوا چشمه یی هه نگوینی ریاله

وینه یی رمزی هه نگوره چه شیرینه له پاشا

خو دیوته هه و مل چنده که ترشوره قو تاله

هم تازه (هه لاله) له نظر فکری ادیبان

توییکی قهوی جرگی هه مو قهوی کماله

ضرب المثلله صد قهل و بهر دیک که (هه لاله) یش

بهردیکی سه ری ناحهزی هه و هک قهل و داله

دوژمن له هه مولا ، ره کوخه زمانی مو کریان
 هه ر چنده که آمادهیه ئەم بادی شه ماله
 بییری بدیهه کورده که چند ساله له بهر چی
 خوینو شرفت لای ئەم و ئەو پاکو حلاله
 خویناوی شهیدانه که ئەروی له که ژو کیو
 واتیمه که ئەو سوره هه موی لاله یی آله
 بخوینه برا خویندنه پشت و قهوه تی تو
 یی علمیه هه ر کهس که کنز و په ستوره جله
 هه ر کومه له بیک دوره له تحصیلو له خویندن
 مورغیگی برینداری شەلی یی بهر و باله
 ئەم عصره ئەوهی جاهله ناچی به ریالی
 کهر بابی کریم خانه و یاروستمی زاله
 تهنیا به قسهی فیلو درو ناگهیه بهرزی
 هام و ئەده بو صرفی سهرو تروه تر ماله
 عقل و آدهب و علم و هنرمندیه آغا
 بیشه وای خیلو گورو نهک به سهرو سور تو ساله
 شعری منی یی چاره که وای سهرو یی یه
 ئەم خویندوه هه ر وه هه بیو لیدانی خیاله

بیزانه شعوری نیمه په تیاره و شینه
 نه وشاعره هوشی که له سه ر په رچه موخاله
 لیبی پینه که نی فخره له لای ییای به قیمت
 نه و سه کره وا چا که تو پانتولی له شاهه
 نه ی کورده زمانی عربیو فارسیو نور کی
 لیبی لاده به رسمی مدوی تازه به تاله
 ربی نه نه وی دستی قهوی کاکی (ستالین)
 رزگارت نه کا کا که له گریان و له ناله

ادبی

بوی خوشه و پستم

و ادت هرېک

خوشه ویستی نازه نینم ، به و دو جاوه که ژاله ت که چه شنی دو
 نه ستیره ی که ش ده آسمانی دلرفینی خویان دا چاو داده گرن مه نازه .
 به و آگریجه و په رچه مه پرو زیرینت که هر شنه ی باله که ل چین و
 قوپه نی نه ودا دلداری ده کا خوت رامه نی ، به و ه ش که دلی هم مو
 لاوانی بی تاوان که به ظاهر آزادن به لام تو له بهندی خوت خستون
 خوت لی نه گوری ، چونکو هر وهك گواره زیره که ت له گوینی
 نه رم و جوانت که و ته خوار یو وون بوو ، توش روژیک نه و جاوه

که ژالانته ، نه و پر چه مه زیرینته ، نه و مه زه داریهت ، له چنگ
ده چی و بو ته مه نی جوانی ده که ویه پر ووش و پر مه زاره وه . ح قزلجی

— نه‌ی هومیدی آزادی —

نه‌ی دوامین آره‌زو چاره‌نوریت ده که م
آره‌زو ییکی شیرین و هومیدیکی خوش بشر تا آخرین دقیقه‌ی
ژیان و کاتی گیان دان له ناو بدبختیاندا راده گریت و به و هومیده وه
ده‌ژی . نه‌وش یه کیکه له اسرار خودا .

نه‌ی هومید نه‌ی دوامین آره‌زوی من چاره‌نوریت ده که م ظلم
و زوری دیکتاتوران له پیی خستوم . دوباره دلم زیندوه هومیدی
رزگاریم هه‌یه چونکو تین و تروسکه‌ی آزادی کوردستانی آزادم به
گیان که یوه ودلی پریشان و تاریکی منی روناک کردوه .

نه‌ی تروسکه‌ی آزادی . نه‌نیانیوی جوانی تویه منی زیندو
را گرتوه و نیوی شیرینی تویه سببی ژیانم و هه‌ربه هومیدی که یشتن
به تویه که له ژیر ظلم و زوردا نامریم .

نه‌ی آزادی . نه‌ی آره‌زوی باب و بایران و گه‌وره گه‌ورانی
کوردستان زوبالی خوت به سه‌رمان بکیشه بدبختی و چاره ره‌تییه‌ان
له سه‌ر لابه‌ره . ده‌رمانی برینمان بکه هه‌تا له ژیر چه کمه‌ی افسرانی

حکومتی دیکتاتوری له یین نه چپ •

ښه یزدانی یی هاو تا یاریده ی برایتی کوردستانی آزادم بده
 که له ری رزگاری ایمه دا کیانی خویشان به خت نه که ن ښه ی برایتی
 آزادم . ده زانم ایستابو بدبختی وده ست به سه ری ایمه خوین ده گرین
 و آماده ن که له ری رزگاری ایمه دا خوینی گمشی خونان بریزن
 خودا کومه کتان بیت و یارمه تیتان له م ری حقا بدا و فرشته ی نجات
 و آزادی و ژیان بخشی کورد حضرت پیشوای معظم جناب قاضی محمد
 بورزگاری کوردو کوردستانی که وره به سه ره رزی راوه ستاوبه رموی
 ښه و وتارانه ی که له سه ره وه کو تران زمانی حالی ته وای برایتی
 مظلومی کورده که ایستاله ژیرینجه ی ستمکاران و خوین مزانداده ژین
 و چاره نوری فداکاری ایمه ده که ن • ۲۵/۲/۲۶ حسن مدرسی

هزین خان

ماوه نه زماره ی ۲

سهرداری هو کری

دوای ښه و امیره به گی کوری شیخ حیدر به حکومت که یشته
 له لایه ن دولتی صفویه وه زور قدر و حورمنی ده گیرا وه ختیگی
 سلطنتی مملکتی ایران که و ته ده ست سلطان محمد صفوی و آلوزیه ک
 له کارو باردا پیدا بو له سالی ۹۶۱ دا امیره گن له که ل باقی حکمی

کوردستان رویان کرده‌ره دولتی عثمانی . سلطان مرادخان
خوندکار ایالتی (باران) ی اه گهل سنجاق موصل دایه‌وه نواحی
آرده‌ویل و هیندیک له توابعی مراغه‌شی دا به کوره‌کانی و لقبی
پاشاییشی دایه . امیره به گی ناو بر او له گهل شیخ حیدری کوری
تاسالی ۱۰۰۵ هـ که‌سالی نویسنی شرفنامه‌یه حکومنیان بووه .

له قراریکی خاوه‌نی «عالم آراء» میرزا اسکندر منشی
ده‌نوسی ، درای مردنی شیخ حیدر قبادخان کوری به ریاستی
طایفه‌ی موگری و حکومتی نواحی آرده‌ویل و مراغه‌گه‌یشتووه .
له بینی ۱۰۱۰ تا ۱۰۲۰ دا که‌شا عباس خه‌ریک بووه مملکتی
آذربایجان له عثمانیان بستینیته‌وه قبادخان ناو بر او و اغلب پیاره
گه‌وره‌کانی موگری کوشنووه .

له قراریکی سردارکل «عزیز خان» له پشت کتیبیک به خطی
خوی نویسنوی و له‌من دیومه نسبی وی به‌م جوړه ده‌جیته‌وه سرد
قبادخان :

عزیز خان کوری محمد خان کوری سام به‌گت کوری محمود به‌گت
کوری مراد به‌گت کوری صارم به‌گت کوری قبادخانه .

(نا ایره له «تاریخی قائم مقام» و در ۳۳۱ و ایره شه‌وه نا آخری له حکمتی
«ناو‌دارانی کورد» ی ده‌۴۱۱ و ۴۱۰)

ماوه‌ی بوژماره ۴

قدیان وه کو بلوره برویان وه کو هلال
چاویان مثالی نرگه مست و خمار و کال
دم جهشنی غنچه بی گوله باغی بهری بهیان
رومته دهلیی شهیده له خوین دا بوه شلال
هیناً دهلیی بهمیخه کی نه خشاوه سیوی سور
وهختی که دین دهینی له سه رکوله ورده خال
جوتهی مهمک به راست و چیی سینه و ددهایی
یه یوهندی داری عرعره نارنج و یرتقال
نهو مبحثه به ذایقهی شعر و شاعری
زور خوشتره له نوبهره سیو و ههناری کال
بو باس و خواسی زهر یهک آناری کردگار
فکری بشر دهوستی زمانی له ودصفی لال
نهو سویسه و وهنهوشه و نسرینه بو چیه
نهو رنگ رنگی سورو سبی زردوشین و آل
بو یهن هه تا له بیر چی خمی بهری نگبتی
بو یهن هه تا نه مینی نیشانی له درک و دال

بویهت شه واری باغی ده دا شه و زمی کرم
 تاگهش بییته وه گولی عمرت له ژینی تال
 نه و نیشتمانه خوشه که وینیک له جنه
 بیگانه یی خه نی بوته توش ایت ده کرد سوال
 هاواری مالو باسی سه ری بو وه کو زه رو
 خوین مژنتی مه مذهبی وان کرد بوی حلال
 بو وان بو ملک و دولتی ایعه ونصیبی مهش
 تبهید و حبس و کوشتن و تکلیفی زور محال
 تریاکی حیزه کانی رزبل فطرتی ده نی
 چاریان بره بوه کرنه حصیر و جل و جه وال
 بو کوردی هیچ نه ما بو به غیری هه لاهه سین
 آغا به پت ملا به عماله سید به شال
 دهیدی نه تو به هه لاهه نه ده بزوانی بویه نه و
 هه ر حب حیر بو هه له نه نی دیناوه کو گه مال
 والله مرگ خوشتره له و ژینه گه ر وه ها
 دیل و اسیری ملتی چندین هه زار سال
 ناگا ژانندی هه وری کرم ریژنه رحمتیک
 خاوینی کرده وه وه کو خنجر به مشتومال

شاعری ملی و بہ نوابانگی

گوردہہ ژار

مہ کپشہ وینہ گہر تہم وینہ یم کہ خون دہ گری
 سہرنج بدیت و بدینی دلہی بہ خونہی من
 چینی دہوی کہ لہ پاش من یعنی تہو عکہ
 فلک بہ من جدہ کا تا بکا بہ وینہی من

شاعری گہنج و قابل و بہ نوابانگی کورد عبدالرحمن ہزار
 کوری مہلا محمد لہ بنہ مالی حسنخالیہ کہ تیرہ بیکی ماقول و نیو
 بہ دہرہ وہی کوردی موکریان ہون . لہ سالی (۱۹۲۰ م) دا لہ

سابلاخ له دایک بووه . له مندالیه وه له ژبر آموزگاری باو کیدا که
 پیاویکی زانا و به معلومات و نیشتمان په روه ر بوو تربیت کراوه و
 هه سنی ملیت و نه ته وایه تی تیکهل ره گوخوینی بووه .

هه ژار له لای باکیو ماموستا کانی سابلاخ عربی و فارسی خویندوه
 و له گهل نه و هس که تعلیمانی مکنبی نه تیوه هه به متالی خوی به
 سبک و شیوه ی ادبیاتی تازه آشنا بووه و خاوه نی استعدادیکه جوان
 و قریحه ییکه ره وانه .

هه ژار هه ره له مندالیه و عاشقی چیای به رز و سه وزو هه وای صاف
 و دیمه نی جوان و بیهاوتای کوردستان بووه و به چاویکی شاعرانه
 و دلیکی پر له ملیت روانیو په ته کیو و که تر و دهشت و ده ری
 کوردستان . له بهر نه وه ی پتر متالی اشعاری حاجی قادر کویی ونالی
 کردوه گیانی نیشتمان په روه ری حاجی قادر له گهل لطافت و وردی
 شیوه ی نالی ده شعره کانی هه ژاردا ییکه وه ده بیند ری ده لیبی نه و دو
 روحه گه راونه وه ده لپاسیکه تازه و باوی نه و رودا خو ده نوین .
 وه کو ده لی :

نه ری نه ی کیژه کورده ی چاو که ژاله

نه ری نه ی شوخ و شهنگی چارده ساله

ئه تو خوت كورد و خوينی لاوی كوردان
 به (تورك) ی چاوی مست كرد حواله
 به خوينی مهی ده دهی آوی مژولت بزانگت بوچی سه رنیزه ی (كمال) .
 رنوی سهز (آگری) ن لاجانگ و كولمهت
 له خوينی نمو جوانان دا شه لاله
 یان :

چاوت كه گوشه داره وه كو روزی (نیشتمان)
 پهیدا ده كه ره رایه کی له و كردده واریه
 یان :

كولمهت گهش و به تینه وه كو جهوری مستبد
 پرچت رهش و دریزه وه كو روزی كورده كان
 قهدت حقی ژبانی هه موملتي پچوك آزادی كوردساره دمت لیبی نیه نشان
 هه ژار ۳ ساله ییبی ناوه ته عالمی شعره وه و له ماره ی نهم ۳-اله
 شدا ۲۰۰۰ شعری زیاتر كوتوه شعره كانی له گوواری (نیشتمان)
 و «هاواری كوردستان» و «آوات» و روزنامه ی «كوردستان» دا
 چاپو بلاو كراوه ته وه و له بهر بهرزی معنا و نرخى ئوده یی جزمیکیشی
 به نیوی (آله كوك) له ته وریز له لایهن (سه و هت مدنیته ایوی) په وه
 چاپ كراوه و له طرف افسری زانا و بهرزی شورده وی (جعفر خندان)

به زمانی آذربایجانی ترجمه و چاپ کراوه نهوه .

رفیق جعفر خندان عاشقی اشعاری هه ژاره و اغلب شعره کانی
دیکهشی ده گهله به سه رهاتی وی ترجمه کردوه و له روزنامه‌ی
(وطن یولندا) و گوواری (شفق) و کتیبی (شاعر لر مجلسی)
نشریه کانی (سهومت مدنیت ایوی) و گوواری (آذربایجان) چاپی
با کودا ده رج کراوت .

هه ژار شاکاری ادبی و ملی زوره به تایه به تی جزمیککی به نیوی
(پیشه وای په شیو) که بهم زوانه چاپ ده کری به راستی گله‌ی تیدا
کردوه و له شاکاره به رزه کانیه تی .
له خودا ده خوازین هم شاعره گهنجه خوین گرمه توفیق بدابو
خرمتی نیشتمان .
ح قزلجی

له روزنامه‌ی (الوطن به لندا) و مرمریاره

دولتی شوروی له تیشکی روز به شه وه رده گری
دولتی شوروی بو گیرانی کارخانه یه ک تیشکی روز به کار دینی .
همه آسپاه آوینه ییکی هه یه ۹ متر پانه تیشکی روزی له سه رده گه ریته وه
وه نهجه لیککی پر له آو دینیته کول وئه و نده ی بخارلی پیدا ده کا که به شی
گه رانی کارخانه ییک بکا هم کارخانه یه له شاری (تاشکند) له جمهوری
ته زبکستانه . خه ریکن کارخانه ییکی له وه گه وره تر دروست کهن .

بخوینه بلبلی خوین گرم و دلسوز له شادیانه‌ی بهار و چیژنی نه‌وروز
ایتر سه‌رمایی زستانی به سه‌رچوو نه‌وی توی دل به غم کرد تازه‌ده‌رچو
به حیژی تاو و باو بارانی سه‌رما له هه‌ر گوشه و ک‌ناریک بی‌آنه‌رما
دیسان وا خاککی خوی ده‌س که‌وت‌وه گول

جیگه‌ی چاک‌کردوو به توش له سه‌ر چل
گرلی جاران نیه توشی خه‌مت کا له گه‌ل بیجرانودوری هاوده‌مت کا
هنروهر پروه‌ده و زانا په‌سنده له مه‌شدا وا گه‌شو وا سه‌ر بلنده
له توش زیاتر نه‌من مسرور و شادم سرود خوینیکی خاککی یاکی مادام
هه‌تاوید تانیش به‌خسیر و دیل بوم له بندی ارتجاع ماتو ذه‌لیل بوم
ولاتی گرتیبوم به‌فری هه‌ژاری کریوه‌ی نه‌گه‌تم پیدا ده‌باری
له سایه‌ی کومه‌لی یاکی دیمو کرات به آواتی دلم گه‌یوم به آوات
مژی خه‌م به شنه بای آزادی رویی له سه‌ر به‌رزانه‌آلای سه‌ر به‌خویی
چ آزادی هه‌تا وینا نه‌گه‌ر کورد له‌ریی رزگاریا ده‌یکرد ده‌سورد
به ته‌نها هوزی یا خو پوله سواری به‌شیر و خه‌نجه‌ریکو به‌رد و داری
ده‌هاته‌کار و هه‌ر به‌م‌جور و تهرزه ته‌واوی هه‌رد و بوی دینایه له‌رزه

ئهو یستاسه ره به سه ر کوردی ولاتی رعیت عاشیرت شاری دیهاتی
له سایه ی پیشوای زانا و هنروهه هه مویشمه ر گه و گیانبازه یك سه ر
ژن و پیاو كچ و كور گه وره و ورد

به خوینگری به یك آواز ده لین كورد
هه مویان بیچه و شیرو صف شكینن هه مودرست هینه ر و دوژمن رفینن
به چاتر اسلحه تچیز كراوت به چاتر تریبه ته لیم دراوت
نه خرازه ئه مرو لطنیکه خودایی كه آذربایجان دهستی برایی
له گه ل كوردی به راستی ناوه ته دهست

كه استعمار بكنه بهر بهست و بی ههست
چ آذربایجان آگر سه تته ئه وی ده یببینی و لك شیر ی ژبانه
له ریگای نیشتمان پاکی فدایین نیفاق سوتین و داخوازی برابین
ده ساکییه بکوخی رو به رومان مه گروهك سه گ بقورینن له دومان
مثاله گهر برا یاری برایی له لای خوا رامه گردهرد و به لایی
ومره بلبیل مه به چیدیکه خاموش له توده نگو له من شعری ته رو خوش
خودا ئه و دو گه لانه پایدار که ی له جیی من ارتجاعیون هه ژار که ی
ایلاهی هه ر بهینی پیشوای كورد له و پرایه هه مو بهر گونه وای كورد
بهینی رهبری آذرستانی که ری وشوینی برایی باتی ده زایی

شینی ژنه گوردیک

م - شیم

۱

هه‌ی داده‌هی بیداده‌ی رو روله‌رو - نه‌ی روله داخی گرانم بو تو
 نه‌ی کوینم ده‌په‌ر روله‌ی نو جوانم - و دی قورم و ده‌سه‌ر مایه‌ی ژیانم
 دایکه‌که‌ت بمری روله‌ی نازارم - ده‌ک نه‌ژیم یاش تو شوره‌سوارم
 نه‌مینم له‌بو ده‌ست و جله‌وت - کوانی؟ بو نایه‌نه‌ور و هه‌وه‌وت
 هه‌ناوم ره‌ش بی بو قتری ره‌شت - جرگم خرابی بو کوله‌هی گه‌نت
 حیف بو چاوی و ده‌کو بادامت - دریغ بو به‌ژنی و ده‌که‌نه‌و نه‌مامت
 روله‌گیان نه‌تو هیشنا ججه‌لی - چه‌و ده‌ختی و ده‌یه‌من به‌چی بیای

هه‌ی داد هه‌ی بیداد هه‌ی رو روله‌رو

بریا مردهام من له‌باتی تو

۲

منی هه‌ژاری پیری زگ سوتاو - چون یاش تو بژیم آخرشوره‌لاو
 کون کونه‌دلیم له‌ته‌جرگم - بو تو تا‌قاله‌ی جوانه‌مه‌رگم
 شه‌رته‌من سه‌رم بو تو شین بکه‌م - هه‌تا به‌ینم بو تو شین بکه‌م

گوله گه شه کم بوسیس بوی وازو - بردت بو ژیر خاک ههزار آره زو
 بو به جیت هیشتم بدبختت کردم - رویشتی بو کوی بو جیت نه بردم
 منت به جی هیشت نه و که لاوه دا - بوخوت رویشتی بو خدمت خودا
 هه ی داد هه ی بیداد هه ی رو روله رو
 دی له ده رونم له سوی تو بو سو

۴

دهزانی بو چ - روله ی نازم نین - ده به ستم له سه رگورت. کوری شین
 بویه نا گریم نه ی لاوی خوینیاک - به جوانه مرگی تو بیان خست له خاک
 بویه ده گریم نه و چرخ چی چپ گرد - ماوه ی پینه دای وه کویاوی مرد
 له سه ر نیشتمان خوت به گوشت بده ی
 هاو خوینه کانی خوت رزگار بکه ی
 به خیوم کردی روله و مک به ران - تا بو نیشتمان بتکه مه قوربان
 که چی تو یکو نشونه بهیشت آسمان - قوربانیاک بکه م من بو نیشتمان
 هه ی داد هه ی بیداد هه ی رو روله رو
 منو نیشتمان بی بکه سین نه و رو

۵

له خاک خوینا نه گه رگه وزی بای - له سه ر آزاد یوسه ره به ستی: به خودای
 هه م نه ده بوی بوت نه ده گریم - چون مردنی وا زور خوشه - به لام

دوله به مرگی طبیعی مردن . ئه ویش بو کوردان عیبه له کن من
 حیف گیانه کهم حیزانه مردی . حیف وهك ییاوی آزانه مردی
 حیف نهی گهنجی خاوبین وه کو گرل

مردی و آره زوی من نه بو حاصل
 اوف روله مردی نه کهیم به مراد . اوف روله مردبو کوردنه بون آزاد
 هه ی داد هه ی بیداد هه ی رو روله رو
 برینی جرگم فهت ناکری پاره

له غار پیاره زینا گوناگوار ؟ وه ره میر : م - م - ن

توز و خولی غم و ندامت روی داگرتوم ، دوکه ای مینت
 بوری هه لگیراوم ، ترو سه که ییکی بی هینز له قه لشتی چاوی
 ده قوله وه چو و پروشم که ناظر و آگاداری هه مو گونا حکاری موده ی
 ژیانم بووه دینه دهر ، موته ییکی سامناک آندای کز و لاوازی
 خستوته ژیر زه بری خوی ها الان یاده میکی دی تیکم شکینی ، رو
 ره شی و کرده وه ی خرابی یشوم دینیه به رچاو .
 بزیکیک له نیوه راستی دلی رهش و غه بزم به تاو دهرده چی

که به رینوینی وی شوقی ژیانم به ترس و خوفه وه ودلیکی پر له تهپ
و کورت بریوه و دریزایی روزگازی تمه نم به ههنگاری لهرزوک له
نیو دو دیوی ظلم و جنایت دا بردو ته سهر ، استیره ی ژیانم به و زوانه
له آسوکی نه بونی دا وون دهیی •

بیر بوم . هه و داو زا بهایی بونم لیکی بهرداوه . نهو آندایی ساغ
و پنهوم پواوه ، درامین هه ناسه ی ژیانمه ، دیو دزمه ی رهش و
ترسناکی روزانی رویشقو له پشت پرده ی بیر و خیالات خوم نیشان
دهدا ، دو تنو که فرمیسکی گهرم و بهسوز له نیو مژولی کورت و
آلوز به ییلومه وه نوساوه و دی کزینیته وه •

تیشکی عدالت له آسمانه وه دایه دلم و نارمایی چاوی لایرد او
ژیا نه تاهو پر له جنایتیم ییشان آدا •

دهنگی نهو فرشته یم دیه گوی که له کاتی جنایت کردن و
کرده وه ی بیر همزه منعی ده کردم ایستا له نیو سه وزایی و آلووالی
وبون و بهرایی بهشته وه هانوته خوار و نامه ی وژدانم که به حروفی
زیرین اساسی فانونی خوایی تیدانو سراوه له پیش چاوی را گر توم
گیانی خطا کارم که عقلمو وژدانمی دیبل کردبو ایستا له ترسی توله ی
خودا ده له رزی و ده خرف و سه خله تیکی به جگار زور دایه •

آخ هه ریذا قلبم سارد بووه ، گیانی یاغی و آگرینم کوژاره

دنگوروم په ریوه ؟ هاوار ... من گوندا حکارم له وهی شرم ده که م که
 گیانی روتم له بهرام بهر تولهی الهی دا راده وه - ستی •
 ... آی خودای عاماتانی شین و سامال ... آی خودای گوره و
 بهرز . له و ده مه پیدا که روحی په روش و په شو کاوم به خجالتی دینه
 پیشگای بهرزی تو فرشتهی رحمت و عنایتی خوت بنیره : تا وه کو
 نه و که سانهی که نوشی سه رسای مرگ پا خنکان له گیزاو و له نیو
 شه یولی سامناکی بهرا ده بن و رز کاریات ده که ی و روناسکی
 ژیانندیان له چاودا پیدا ده لی منی چاره ره شی سه ر لی شیواو به
 دلیکی پاک و گیانیکی له سه ره خو و دیدی روحی خوم - ایعی تو
 ده که م .. هیهات .. •

کوردستانی عراق
قسدهی نه دستدقی
 مسوان

- - هه ژار په رستی و دهستی کلوان گرتن هه ره له اند - نی بهرز
 نه وه شپته وه •
- - مات فروشتن و نو که ری بیگانه له گه ل ناموس فرشتنا وان
 له تایی ته رازویه کدا •
- - نرخه آزادی له بازاری کرین و فروشتنا خوینته

هزار
دهی لیفه شوره

.....

من و نینو کم لشکرمان کرده . له گهل کیچانمان هرزه دو خورده
 همو شهو تا روز پاریزی دینن . دزی شهک زین دوژمنی خوینن
 تا به ری به یان شهر و هلایه . هر کیچه و بومن دوس به تیلایه
 شهوانه کاری صد هزار نیه . که روز روناک بویه کی دیار نیه
 روز تاده ریانکم تأمین بی ژینم . هر چی ده نه ریم یه کی نابینم
 لیفه شریکمان هه یه پوواوه . به سهر آدم و حواش دادراوه
 به ری لوسکه یه و پشتی ریتاله . هیند کونه عاسمان ییی ده لی خاله
 جار جار که ههستی سه رماییم ده کرد

به ناعلاجی به نام بو ده برد
 مه منام لیفه سهر به کیچه له . له سهری نه و دا هر چی گونگه له
 نه و همو کیچه له ری هالاوه . نه و هرایه نه و بنیاتی ناده
 تومز خه ریکه ریشهم ده رینی . بو ره حه تی خوی من بفه وتینی
 هه تا کو به روز به حکمی قانون . بوم محکوم نه بن یا کی ون کردون
 شه و پیدیان ده کا او کاره ساته . به روزیتس جیگای استحکاماته
 روزی داده نری له سهر هه زالی . خوی لی کردومه که یخودای مالی

زور حق به جانب به شرم و عوزم . نه گه فرییدم بیگانه و خرم
دلیل ناحقته شرور و جهردی

خودا چون ده رجم له و بگره و بهردی
من لیفه شردی خومه دهیناسم . به شه و بردویه خه و چه واسم
به وژ نه توانم فرییبی ده مه دهر . نهی منی هه ژار کام خولکه مه سه ر
بازیچهی دهستی سیاست منم . دوستم دل به غم شاپون دوژمنم
نهی شورای ملل نه گه راست ده کهن

له ظام و زوری بازخواست نه کهن
شرعی من ده گهل لیفه شر بکن . نه و بسوتینن باکیچ قر بکن

شوان

قسیدی نه صدیق

کوردستان، عراق

- ده روازهی به ختیاری له سه ر ملت به کلیلی ته ته لا و تیکوشین
- ههل نه گیری نهك به واتهی لی که لك و جی نه گر .
- بیگانه آگری نا کو کیمان له ناو ههل نه گیر سینی و خوشمان
- نه که وینه خوش کردنی .
- مه به ره هادریی نه وانه له کاتی پیدویستدا پشت تی نه کهن و
- نه لین : آگره سوری له خرمان دوری .
- نه و کارهی هی تونیه خوتی تی ههل مه قوتینه .

چیرۆنی نصیبی تابلوی مدرسه‌ی بوکان

به‌یاری بانگ‌بیشتنی اداره‌ی فرهنگ له‌جنابی ژنرال مصطفی بارزانی و فرمانده‌کانی هیژ و اداره‌کالی بوکان و اولیای مندالان روزی سی شه‌مو ۱۳۲۵/۲/۱۷ چیرۆنی شیرینی خواردنی نصیبی تابلوی مدرسه‌ی کرزانی پیشوای کوردستان له‌مدرسه‌ی نیو‌ه‌راو گیرا . بچلیسی چیرۆن به‌خویندنه‌وه‌ی سرودی ملی کوردستان ده‌ست پیکرا :

۱ آغای حسن مدرسی سه‌روکی فرهنگ گزارشی فرهنگیدا .

۲ بیاناتی آغای محمد محمود له‌لایهن جنابی ژنرال مصطفی بارزانی له‌خصوص وه‌پیش که‌رتنی فرهنگ .

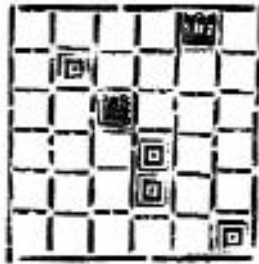
۳ بیاناتی آغای انور عبدالله له‌خصوص فرهنگه‌وه .

۴ شعری آغای حقیقی به‌هوی نصیبی تابلو .

۵ سرودی خه‌وی غفلت له‌لایهن شاگردانه‌وه .

له‌سعاتی پینجی نیوه‌رو تابلوی مدرسه له‌لایهن سه‌رکردانی هیژ به‌احتراماتی لازمه و ه‌ورا له‌سه‌ر ده‌رگای مدرسه نصب کرا چیرۆن له‌سعاتی پینج و چاره‌گیلک پاش نیوه‌رو به‌دوعای بۆی حضرتی پیشوای معظمی کوردستان خانمه‌ی هات .

جدول

له راسته را :

- ۱ - نهو چه که ی مسیحی بو هه لته لهن و بره نه وه ی ملغانی اندلس ده کاربان هینا .
- ۲ - شاریکی کوردانه له سووری کوردی تورسکیه .
- ۳ - ایناره - شریزه و پی ده لین ختر .
- ۴ - بیخوری ره نجیر - طایفه .
- ۵ - ترکی جیلا - (م) له آخری زیاده که ی « بنارس » یه وه .
- ۶ - داسی بو هه و سه لی زالم

له سه را :

- ۱ - هه مو نه نه وه ی بزرگ داوای ده کا .
- ۲ - حواری آخری لیفریده ی له آسرازی جوته .
- ۳ - هه ی لیته
- ۴ - نه من کرمانجه ی کرمانج که هات فسله یسه و هک
- ۵ - نه و ی له آزادی و سه ریستی پیدا ده ی .
- ۶ - نه وه ییکی آرا و لانه ن .

تکا

له و که سانه ی که پزلی قبض یادانه فروشی یا آهونه یان ده پیدا

ماوه تکا ده که یه زور خیرا پوله که مان بو بنیرن .

فیو و نیشانی هه لاله :

آپوزک :

بوکان . که یته ی محلی حزبی آهونه ی سالانه بو هه موان و له
دمو کرات کوردستان لکی بوکان هه مو جیه ک ۱۲ تمه نه بو ملاوقی
گوواری هه لاله . و معام و قوتانی ۸ تمه نه دانهی

نه لیک .

مدیری اداره :

ح - قزلیجی

گۆقاری گروگالی مندالانی کورد

جیوی خودای بی عاوتا

بزی کوردو کوردستانی بئوژن

گروگالی مندالانی کورد

بیری کارمیرانی چاپخانه ی حکوردستان

ژماره ۱

سالی ۱

۱ بانهمه ۱۳۲۵

پیشکش به : نافع مولى ھېوای کوردستان پېشره وی منالانی کورد
بورلی زانستی و ھونەر آغای «علی قاضی» رولای شیرینی حضرت
پېشوای بہرزی کوردستان .

کوردستان مالی کورده

له ژماره ۱ نیشنال

به کورده میژو، به گواهی همومیزونرس و روزهلان
ناسه کان له ۲۷ چرخ پیش میلادهوه، نهم چپاز شاتو کیوانه
نهم دول و دهشت و شیوانه، نهم روبرار و روم و آوانهی
که نیمرو کورد تیا دا نیشترهوه، آوی لی دهخواتهوه و
کشت و کالی له بهرداده کا له لایرن باپیره کانی تهوهوی
کورد دا گیر کراوه.

بهلی: نیمرو ۴۷ چرخه تهواوه که کورد له کورد-
نشانا دا ده نیشیت همو کالین و قسویژنیک، همو دول و
دهههیکو همو میرگ و چیهه نیکه نهم وهلانهی له بهرانهر
بهلامازی دروسیه کن به خوینی خوی بارا و سسور کردوه
لایهوه کانی میژو پرن له باسی نهم شهزانه که نه تهوهوی کورد
بو پارازتنی نشنانه کهی نوش هاتروه نهم آسان و بانگو
روژ و نهنیرانه له خاکه کی کوردستان دا شاددن که لی خوین
ریژی شهران بوون و به هازاران لای کوردیان دیره که له
خریدنا ده تلیهوه بوچی؟! بو پارازتنی وهلانه که بیان له بهلامازی
بهلاماردان، خلاصه کورد نهم کوردستانه ایستای به
خوین له آدمی زان کرپوه و هر گیز به خورایسی له دهس

خوی نادا . بهش گردنی گوردستان ، بلاو کردنه وهی و
 له ناوردنی گورد چنا به تیکنی زله که له میژودا نه دیشراوه .
 گورد به هه مو . هیزنی خوی ده چریکینی ده لسی ؛
 گوردستان مالی خومه به کسی نادم ؛ وه لاتی خوم بو کس
 به چی ناهیم ؛ له گوردستان بوم ؛ له گوردستان ژدیوم ؛
 دمژیم ؛ ده بی هه ره له گوردستان و ریگای گوردستانیش
 دایرم وهه بیلورین

گوریزه بانهی جه و توی پیغمبهری اسلام (س.ع)

نه پیغمبهره خوشه ویت له ۱۲ مانگی ربیع الاول
 ۵۷۱ میلادی له شاری مکه له مالی مانی خوی «ابوطالب»
 کیتی تاریک و تنوکی کفر و نه زانی به نوری روزی
 وجودی خوی روناک کرد .

«عبدالمطلب» با پیبری هه ربه مه لوتکه بی بردی بو
 کبه و طوافی پی کرد . و روزی جهوتش میواننداریکی
 باشی کرد بو گهره کانی قریش و نیوی ناد محمد صلی الله
 علیه وسلم ، فریسه کان چون نه ونیره بان نهیستبو لی بان
 برسی ؛ بوچی وات نیو نا ؟ فهرموی هیوادارم نسویاس
 بگری و نیوی به چاکه پیری .

پیره میردی سلیمانیش به و پونهوه نه وهه بهستی زیره وهی

گوتوره :

قورباتی نیوت . نیوت چاند خوشه
آرەت گولا و برت وەنەوشە
نیرگس آرەتی ئەندامی توبە
بویە بەستە ئاورەنگ و بویە
نیوت برونە بەستە ئفریشتە
کلیدی دەرگای باغی بەهەشتە
لەزیر بارە گای خوادا نوسراوە
فرستادە بیت پیسپیرا وە
بە نیوی توره چرا هەل کرا
لە دوور و نیزیگ دی ی . پی دەرگرا
خوا نیوی کردوی بە هاو نیوی خری
مایە ی بلندی نیوی خوداتوی

نیشتمان پەرودری یونانیەکان

پونتیەکان گەلە آزایی و شەڕکەری دا نیو بانیگان هەبە ،
دەنگیرتووە وەختیکی بو شەڕیک لەرمانی لەشکر درابوو ، لاویک
بو ، بومی خوی پەرزێنەو ، جوو ، لایە دایکی و کونی : دایە روسی
دوژمن لە رۆبەگەیی من درزێرە و روسی من کورنە و . تاکانە
دوژمن . دایکی پی ، بومی دەربەدەر گەنای کورنە گەیی بیت و پەزی
پینایی ، دەس بەسە کونی روک نۆ روسی هەنگو ، جوو ، پیتی . ئەنجا
رۆبەگەت دەگەت دوژمن .

قهلم

هزار : شاعری ملی

هرسو تیکه بسوه کان زور باش ده باین
که آورد آزانسری خهلکی جهانن
همه میزو کهوای آزایی کورده
له نیو شانده دا هر کورده کورده
دسی شمشیری وان همه ردی در بسوه
له ترسی نیزه یان آسمان چه میوه
بهلام چون شیبورو نیزه بی قهلم بسوه
به شی نیبه له دنیا دورد و خه م بود
له یکرمان ده دا شمشیری خومان
له خومان بوو پوکوانی تار و پومان
له دنیا وا دهمان کهوزاند سه رو له ش
له که نجی سه ربه خوینی بی ههز و به ش
له بهر جهلی وه لانی کورده واری
له شانی نیشبور توزی همه زاری
قهلم به پدا برو چار سالی نه کیشا
تفانی ونگه تی لایسرد له پیشا

به بی شمشیر و نیزه و گوشت و گوشتار
 و ولاتی کوردی آزاد کرد و رزگار
 له و برا ساز پرو سه که و نئی کورد
 به وی امضا کرا حوریه تی کورد
 رئیس جمهوری محبوب و عزیز مان
 چنانی پیشوای به رز و به ریز مان
 به روح و عقل و عدل و نکت زانی
 نیه بو شه ، له سه و نم هه رده ثانی
 له سایه ی خویندن و نوکی قهلم بوو
 که بومه لایبری ده ردو نلهم بوو
 هه تاماوه ده رو دهشت کیروادی
 بینی پیشوای ایسه به شادی

آزادی کیه یه ؟ ص . ب

واهلده که وی قوتایه کی مندل ، نیکه یشتو وزیرنگ له
 گه لبابی له کافه یه کی خاوه ن باغ و باغچه ده بن ده و به یسه دا
 کومهلک له دانیشوی وی گفتو گولهباسی آزادی ده کن ا
 کوره که له و کاته دا چاوی به بولبولیک ده که وی که له نیوقه فز
 دا ده بی ؛ ده لی بابه گیان ؛ ده ننگه نهومی آزادی ! م بابی
 ده پرسی روله به چیرا زانیت نه وه آزادیه :

- زور به دل خوشی بابه گیان : بویه دهزا تخ
 دهینم لهو که نهوقه نونوخله - روانه، لهپو نهوقه فسه پاک
 وخالویندها به دلشادی و چمنله سه ما رای ده بویری
 نارولهی شیرینم : نهوه نه دلخوشه نه هه لده پوری
 بهلکو لهوه زه زیان خورا ده پیکینی بورز گاری لهوقه فسه
 وبو نهومی خوی آزاد کاکاا و نهو دنکه هه رونهی ؟ که
 له نیو خول و خااک دا وه گیری ده گهوی پیی له ونونول
 قهنده چاک تره که له نیو نهو قه فسه خارینه دا کچه نیی
 ده کوی و دهی خورا .

نهجا بشریش هه: وهها - له دونیادا آزادی خوشتر من
 بهمشه و گوره ترین نسته بر ریگی زبانی بشر و
 بهلکو مهرگی بهشمرهف سه ده هزار بار خوشتره له
 دیلی و زبردستی بیگنازان ...

بهشی پز شکی

ن . ۱

کوتوی

به کپاک لهمنخوشیه گیره وه کان که همیشه کازور ه
 گم له وه لاتی نیبه دا هیه ؛ که ونوی دینوئیده .
 بهشی زوری بکروی که ونوی به خوی آو؛ به

۶

نهیته وه چون جگه و بهر کی نه خوش اناو آودا ده شون مین
که ده چینه نا، او نه و جار له خوار دنه وهی نه و آوه انسانی -
توشی نه خوشی نه بی .

جاله بهر نه وه نه بی له وه ختی بلا و بونه وهی نه و نه خرشیه انسان
چا کی خوی بیاریزی؛ و له قابو قاچاقی نه خرش داشت نه خوار او
که شتی نه خوشی تیداده شوری نه بخواته وه و له سه ر که و
نه خوشیش پیوسته که جگه و بهر کی نه خوش له و آوانه دا کا
ده یخونه وه نه شون؛ تانه به وهی بلا و بونه وهی نه و نه خوشی

بو کچان

کچه کوردنوش وه آو کا کت بخورنه
له خوبندن چاره کانم دا مهینه
برات محتاجی یاری دانی
که لیک پیوستی فکری جوان
له کاکی خوت که وی بخورنه داده
که حیوانه هه چیکی بی سه واده
آیاده زانی معنای دبیر کرانی نه وه یه - حکومتی
به دهستی میلهت - بو میلهت

دهستوری زمانی کوردی

دهرسی به گهه

ههسوده زانین که ووشه د کلیسه، لهیت دحرف، ووتنی ته واوله و
وشانه ریک دهخرین .

یوسته بزاین ئه ویتانهی که له کوردی دابه کاردینرین و ووشه-
یان لی دروست ده بی چه نکل و چین .

ئه ویتانهی که به پیتی هجای عربی نوردیه برین ۲۸ پیتن ،
جگه له ۶ پیت دت، ذ، ص، ش، ط، ظ، به تاییه تی عربین
ماوله به پیتی کوردی بره بیداشه ریک و ئه وانن .

ا ب ت ج ح خ د ر ز س ش یح . غ ف ق ک
ل م ن و ی

و شش پیتی ترن که تاییه تی کوردیه ئه مانن :-
(پ ، ج ، ز ، ف ، (۳ نخته دار) گ ، ل ، د ، له و ،
که واپوو کوردی به ئی ۲۸ پیت .

ووتنی پیاوه ژیره کان

- ۱ یار. سهرمایه هه ره به ترخه له دونپادا وستالین
- ۲ قضیت چه سودیکه هه به ۱ نه که سه ره به ئی نهی (لامارتین)
- ۳ نوله به صبره ، به لام به زه به ره .

۸

بالوردی کچھ کوردیک

سہلاویڑ: زہرہ

بہرہزای سہر بہردانم	کیڑولہی کورد ستانم
لہ خواوہ بہ من جوانم	کہ نیرہی زیو شاخانم
تو وہرہ بہ من پیہتہ	تھی تہو کہ سہی بی وینہ
لہ خواوہ بہ من جوانم	کاری خوا چند شیرینہ
بہ دہرمان جوان بی رنگم	تہ رومی تہ فہ رنگم
لہ خواوہ بہ من جوانم	کچیک کی شوخ و شنگم
تہ بہ رنگ زہفرانم	تہ چینی تہ چابانم
لہ خواوہ بہ من جوانم	وہنہوشہی زیو باغانم
تہ لیج زل روو رہشم	تہ سودانی و حہ بہ ششم
لہ خواوہ بہ من جوانم	ہمیشہ وک گول کہ ششم
وک گیا بہندی بہ ہشتم	کہ نیرہی شاخ و دہ شتم

ریحانہ بہ سور شتم

لہ خواوہ بہ من جوانم

من بازی دار ستانم چار شہینی کویستانم

آوا بی کورد ستانم

لہ خواوہ بہ من جوانم

آواتی مندالیک

روژیکی له مندالیکیان پرسى بوچی وادامایى له
 ونامى نه وپرسياره بريك سهري دانواند کوتى ؛ بوچی دانهمينه
 دلخوشى به وانهمه ؛ به زانست كه بگه ننى من لى بى به شه
 آزادى كه زياتر نى ها بوخونه كانم ايستاش نازانن چى ميوه ييكه
 به صنعته كه ميله نانى دى له آسمان ده روئو زيرده ريا كشف
 ده گن تازه كوردستانى ئيه باسى النوى ده كا روژيكى
 نه من شاددهم كه گورمه وچوك وژن وياوى ولاته كه مخرينده وار
 ين نه وروژه خوشه كه آلاى سه ربه خربى كوردستان له سه ر
 چيايه كانى آرادات به رسته وه نوى ژوژى دانامينم كه
 جوتيار به تراكتور كارى ده كا نوى روژى كه ؛ كوردستانى
 جوان به مخرينه به بينم ده توانم بليم دامانيم و دلشادم . ؟

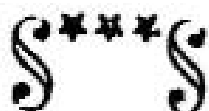
هه بل ده لى

كۆرريك له لاشورمكى بى دهنگو هه رادانيشتو شه شنى
 باى به هار بوئى هه رهل وه نهوشه ي كه پشكوتبو بو برد ، كۆرره
 كه وه دووى نه بو نه غوشه گوت و بو ديشه وه ي وه نهوشه كه ده چى
 وئى بينته وه ايشر نازانى به بزوتنه وه به كى شيتانه وه نهوشه كه ي
 له ژيربى خرىدايان كردونه وه !

۱.

مسابقه

- ۱ - ژنيك كوريكي به باوه شه و به بو ؛ لي يان پري كوره چي ته ؟ كوتی : د كوري كورمه ، و برای میردمه .
 - ۲ - دوو كوريكي وه دودوان به كيك يان به زي تری وت : « خالنه من مامی تو بايي من بايیری تو . »
- قوتايان بهي كه جوابی راستی نه و دوو مسابقه مان بو بنوسنه وه ، ته رتیبی كه بشتی جواب به چوار نه و نه و له وان ؛ هر نه فوری ده نيك نه و مجاهی به ناوی جایزه بوده نیرد ری و ناویشيان له مجته كه دا چاپ ده كری .
- د ماره ی قبولی جواب ۵ روزه ،

(مزجمینی)

هزاره ی دودا مشای ریاضی ش به مسابقه طهر حده كری .

آموزگارانی خوشه‌ویست

نه و مجله به تهنیا بوروناک کردنی بیری خوینده‌واران و
وندالانی کورده .

و چون له‌ریکای تعلیم و ته‌ریه‌ت دا ایوه‌له‌ایه‌شاره‌زاترن ؛ تکایه
نظریه‌ی خوتانمان بو بنوسن تا هر چونیکی باشی وه ره جوریک
ده‌کهل بیری خوینده‌واران مساعده‌تری ؛ به‌وجوره‌ژماره-
کانی‌دوایی وه‌ده‌ر بنه‌ین .

منالانی خوشه‌ویست
له‌وگواره‌هی‌ایوه‌به
ده‌توانن‌له‌منده‌ره‌جات
داشرکت‌بکن .

به نیوی خودای بی هاوتا بژی کورد و کوردستانی مهزن

گروگالی مندالانی کورد

بیری کارگه رانی چاپخانه ی کوردستان

ژماره ۱

سالی ۱

۱ بانهمه ۱۳۲۵

پیشه‌کەشه به: تاقه گۆلی هیوای کوردستان پیشپه‌وی مندالانی کورد بو پئی زانستی
و هونه‌ر ئاغای «عه‌لی قازی» پۆله‌ی شیرینی هه‌زهرتی پیشه‌وای به‌رزی کوردستان.

کوردستان مالى كورده

له ژماره (١)ى نيشتمان

بهگويږه مېژوو، به گهواهي هه موو مېژوونوس و پوژه لآت ناسه كان له ٢٧ چه رخي پيش ميلاده وه ئه م چيا و شاخ و كيوانه ئه م دوّل و دهشت و شيوانه، ئه م پويار و گوّم و ئاوانه ي كه ئيمپو كورد تيا دانيشتووه، ئاوي لي دهخواته وه و كشتوكالي له به ردا دهكا له لايه ن باپيره كانى نه ته وه ي كورد داگيركراوه.

به لي: ئيمپو ٤٧ چه رخي ته واوه كه كورد له كوردستاندا داده نيشيت هه موو كه لين و قوژبنيك، هه موو دوّل و دهره يه ك و هه موو ميژگ و چيمه نيكي ئه م ولاته ي له به رامبه ر په لامارى دراوسيه كان به خوينى خو ي پاراو و سوور كردو وه لاپه ره كانى مېژوو پرن له باسى ئه م شه رانه كه نه ته وه ي كورد بو پاراستنى نيشتمان ه كه ي تووشى هاتو وه ئه م ئاسمان و مانگ و پوژ و ئه ستيرانه له خاكى كوردستاندا شاهيدي گه لي خو ين ريژى و شه ران بوون و به ه زاران لاوي كورد يان ديوه كه له خو يندا ده تلپته وه بوچى؟! بو پاراستنى ولاته كه يان له په لامارى په لامار دهران، خولاسه كورد ئه م كوردستانه ي ئيستاي به خو ين له ئاده ميزاد كرپوه و هه رگيز به خو رايى له ده ست خو ي نادات.

به ش كردنى كوردستان، بلاو كردنه وه ي و له ناو بردنى كورد جينا يه تيكي زله كه له مېژوودا نه ديتراوه. كورد به هه موو هيژى خو ي ده چريكينى ده لي:

كوردستان مالى خوّمه به كه سى نادم؛ وه لاتي خوّم بو كه س به جي ناهي لم؛ له كوردستان ژياوم و ده ژيم؛ ده بي هه ر له كوردستان و ريگاي كوردستانيش دا بمرم.

وهه ابى بلووربان

گويزه بانه‌ی حه‌وتوی پیغه‌مبه‌ری ئیسلام (د.خ)

ئهم پیغه‌مبه‌ره خو‌شه‌ویسیه له ۱۲ی مانگی ره‌بیعولئه‌وه‌لی ۵۷۱ی میلادی له شاری مه‌ککه له مالی مامی خو‌ی «ئهبو تالب» گیتی تاریک و تنوکی کفر و نه‌زانی به‌نووری پوژی وجودی خو‌ی رووناک کرد (عه‌بدولموتته‌لیب)ی باپی‌ری هه‌ر به‌مه‌لو‌تکه‌یی بردی بو‌که‌عبه و ته‌وافی پی کرد. وه پوژی حه‌وته‌ش میوانداریکی باشی کرد بو‌گه‌وره‌کانی قوره‌یش و نیوی نا «محه‌مه‌د» «سه‌له‌لاه‌وه‌ عه‌له‌یه‌ی وه‌سه‌له‌م» قوره‌یشه‌کان چون ئه‌و نیویه‌یان نه‌بیستبوو لیان پرسی: بوچی وات نیونا؟ فه‌رمووی هیوادام سوپاس بکری و نیوی به‌چاکه‌ببری.

پیره‌میردی سلیمانیش به‌و بو‌نه‌وه‌ ئه‌و هه‌لبه‌سته‌ی ژیره‌وه‌ی گوتووه:

قوربانی نیوت، نیوت چه‌ند خو‌شه

ئاره‌قت گول‌او بو‌نت وه‌نه‌وشه

نی‌رگس ئاره‌قه‌ی ئه‌ندامی تو‌یه

بو‌یه په‌سندنه‌ ئه‌و ره‌نگ و بو‌یه

نیوت بو‌وه‌ته‌ به‌سته‌ی فره‌شته

کلیلی ده‌رگای باغی به‌هه‌شته

له‌ژیر باره‌گای خوادا نووسراوه

فرستاده‌بییت پی سپ‌یرراوه

به‌ نیوی تو‌وه‌ چ‌را هه‌ل‌کرا

له‌ دوور و نی‌زیک ری پی ده‌رکرا

خا نیوی کردووی به‌هاون‌یوی خو‌ی

مایه‌ی بلندی نیوی خودا تو‌ی

نىشتمان پەرۋەرى يۇنانىيەكان

يۇنانىيەكان كە لە ئازايى و شەركەرىدا نىوبانگيان ھەيە؛ دەگىرنەۋە ۋەختىك بۆشەرىك
فەرمانى لەشكر درابوو؛ لاۋىك بۇ ئەۋەى خۆى بدزىتەۋە چوۋە لاي دايكى و گوتى: دايە
رومبى دوژمن لە رومبەكەى من درىژترەۋ رومبى من كورتەۋ ناگاتە دوژمن. دايكى بۇ
ئەۋەى دەربەستى گيانى كورەكەى بى؛ دەس بەجى گوتى: رۆلە تۆدوۋ سى ھەنگاۋ بچوۋە
پىش. ئەنجا رومبەكەت دەگاتە دوژمن.

قەلەم

ھەژار: شاعىرى مىللى

ھەموو تىگەيىۋەكان زۆر باش دەزانن
كە كورد ئازاترى خەلكى جىھانن
ھەموو مېژوو گەۋاي ئازايى كوردە
لە نىۋ شانامەدا ھەر كوردە گوردە
دەمى شمشىرى وان ھەردى درپوۋە
لە ترسى نىزەيان ئاسمان چەمىۋە
بەلام چون شىرو نىزە بى قەلەم بوو
بەشى ئىمە دونيا دەرد و خەم بوو
لە يەكترمان دەدا شمشىرى خۇمان
لە خۇمان بوو پوۋانى تار و پۇمان
لە دونيا ۋا دەمان گەوزاند سەر و لەش
لە گەنجى سەربەخۆى بى ھەز و بەش
لەبەر جەھلى ۋەلاتى كوردەۋارى
لە شانى نىشتبوو تۆزى ھەژارى

قهلهم په‌یدابوو چوار سالی نه‌کیشا
 نفاق و نه‌گبه‌تی لابرده‌ له‌ پيشا
 به‌بی شمشيرو نيزه و کوشته و کوشتار
 وه‌لاتی کوردی نازاد کرد و پرزگار
 له‌ویرا سازبوو سه‌رکه‌وتنی کورد
 به‌وی ئیمزا کرا حورییه‌تی کورد
 ره‌ئیس جمهوری مه‌حوب و عه‌زیمان
 جه‌نابی پیشه‌وای به‌رز و به‌ریمان
 به‌ روح و عه‌قل و عه‌دل و نوکته‌زانی
 نییه‌ بو‌ئو، له‌سه‌ر ئهم هه‌رده‌ ثانی
 له‌سایه‌ی خویندن و نووکی قه‌له‌م بوو
 که بوومه‌ لابه‌ری دهرده‌ و ئه‌له‌م بوو
 هه‌تا ماوه‌ دهرده‌ ده‌شت کیوو وادی
 بمیننی پیشه‌وای ئیمه‌ به‌شادی

نازادی کیه‌یه‌؟

ص. ب

وا هه‌لده‌که‌وئ قوتابه‌یه‌کی منداڵ، تیگه‌بشتوو و زرینگ له‌گه‌ل بابی له‌ کافه‌یه‌کی خاوه‌ن
 باغ و باغچه‌ ده‌بن ده‌و به‌ینه‌دا کۆمه‌لێک له‌ دانیشتووی وئ گفتوگو له‌ باسی نازادی
 ده‌که‌ن! کورپه‌که‌ له‌وکاته‌دا چاوی به‌بولبولیک ده‌که‌وئ که له‌ نیو قه‌فه‌زدا ده‌بی؛ ده‌لی
 بابه‌گیان: په‌نگه‌ ئه‌وه‌بی نازادی؟! بابی ده‌پرسی رۆله‌ به‌ چیرا زانیت ئه‌وه‌ نازادییه‌:
 - زۆر به‌دل خۆشی بابه‌گیان: بۆیه‌ ده‌زانم ده‌بینم له‌و گه‌نم و قه‌ند و نوغله‌ جوانه‌، له
 نیو ئه‌و قه‌فه‌سه‌ پاک و خاوینه‌دا به‌دلشادی و چه‌قله‌ سه‌ما راپه‌به‌بوئری.

نا پۇلەي شيرينم: ئەو نەدلىخۇشە نە ھەلدەپەرى بەلكو لە وەرەزىيان خۇ پادەپسكىنى
بۇر زىگارى لەو قەفەزەو بۇ ئەوئەي خۇي ئازادكا!! و ئەو دەنكە ھەرزەنى كە لە نيو خۇل و
خاكدا وەگىرى دەكەوئ پىي لەو نوغل و قەندە چاكتەرە كە لە نيو ئەو قەفەسە خاوينەدا
گىرى دەكەوئ و دەيخوا.

ئەوجا بەشەرىش ھەروھە – لە دونيادا ئازادى خۇشتىن بەشە و گەرەترىن نىعمەتە
بۇ رىگاي بەشەر بەلكو مەرگى بەشەرەف سەد ھەزار بار خۇشتەرە لە دىلى و ژىردەستى
بىگانان..

بەشى پزىشكى

كەوتوويى

ق.م

يەككە لە نەخۇشىيە گىيرەوھەكان كە ھەمىشە گا زۇرگا كەم لە وەلاتى ئىمەدا ھەيە؛
كەوتوويى (تيفوئىد)ە، بەشى زۇرى مىكروبي كەوتوويى بە ھۆي ئاو بلاو ئەبىتەو چۈن
جلك و بەرگى نەخۇش لە ناو ئاودا دەشۇن مىكروئەكەي دەچىتە ناو ئاو، ئەوجا لە
خواردەنەوئەي ئەو ئاوە ئىنسانى ساخ تووشى نەخۇشى ئەبى. جا لەبەر ئەوئەبى لە
وختى بلاو بوونەوئەي ئەو نەخۇشە ئىنسان چاكي خۇي بپارىزى؛ و لە قاپ و قاچاغى
نەخۇشدا شت نەخاوا ئاو كە شتى نەخۇش تىدا دەشۇرى نەيخواتەوئەو لەسەر كەسى
نەخۇشيش پىويستە كە جلك و بەرگى نەخۇش لەو ئاوانەدا كە دەيخۇنەوئەو نەشۇن؛ تا
نەبنە ھۆي بلاو بوونەوئەي ئەو نەخۇشىيە.

بۇ كچان

كچه كورد تۆش وهكو كاكْت بخوئنه

له خوئندن چاوهكانم دامه مئنه

برات محتاجى يارى دانى

گهليك پئويستى فيكرى جوانى

له كاكى خوت كهوى بخوئنه داده

كه حهوانه ههچكى بى سواده

ئايا دهزاني مهنائى ديموكراسى ئهويهه - حكومتهتى

بهدهستى ميللهت - بۇ ميللهت.

دهستووری زمانی کوردی

دهرسی یهکه م

هموو دهزانی که وشه (که لیمه) له پیت (حرف) و وتهی تهواو لهو پیت و وشانه پیک دهخرین.

بویه پئویسته بزانی نهو پیتانهی که له کوردیدا بهکاردههینرین و وشه یان لی دروست دهبی چهندن و چین.

نهو پیتانهی که به پیتی هیجای عه ره بی نیوده برین (۲۸) پیتن، جگه له (۶) پیت «ث، ذ، ص، ض، ط، ظ» به تایبه تی عه ره بین.

ماوه له پیتی کوردی و عه ره بیدا شریکن و نهوانه ن:

ا ب ت ج ح خ د ر ز س ش ع غ ف ق ک ل م ن و ه ی

وه شش پیتی ترن که تایبه تی کوردیه نه مانه ن:

(پ، چ، ژ، ف (سی نوخته دار) گ، ل «قه لهو»

که وابوو کوردی په تی ۲۸ پیته.

وتهی پیاوه ژیره کان

۱- پیاو سه رمایه ی هه ره به نرخه له دونیادا «ستالین»

۲- فه زیله ت چ سوو دیکی هه یه؛ نه گه ر سه ره سته نه بی «لامارتین»

۳- تۆله به سه بره، به لام به زه بزه.

بالورہی کچہ کوردیک

گہلاویژ: زیوہر

کیژۆلہی کوردستانم	بہرہزای سہر بہردانم
کہتیرہی نیو شاخانم	لہ خواوہیہ من جوانم
ئہی ئەو کہسہی بیویئہ	تو وەرہ من ببینہ
کاری خوا چہند شیرینہ	لہ خواوہیہ من جوانم
نہ پۆمی نہ فہرہنگم	بہ دەرمان جوان بی رہنگم
کچیکی شوخ و شہنگم	لہ خواوہیہ من جوانم
نہچینی نہ چاپانم	نہ بہرہنگ زہعفہرانم
وہنہوشہی نیو باغانم	لہ خواوہیہ من جوانم
نہسودانی و حہبہشم	نہلچ زل روو رہشم
ہہمیشہ وەک گۆل گہشم	وہک گیا بہندی بہہہشتم

رہیحانہیہ سورشتم

لہ خواوہیہ من جوانم

من بازی دارستانم چاو شہہینی کوستانم

ئاوایی کوردستانم

لہ خواوہیہ من جوانم

ئاواتى مندالىك

دلشاد

رۆژىك له مندالىكيان پرسى بۆچى وا دامامى: له وهرامى ئەو پرسىاره برېك سەرى دانواند گوتى: بۆچى دانەمىنىم دل خۆشى بەوانەيه: بەزانست كه مىللهتى من لىي بى بەشه، به نازادىي كه زياترين هاوخويئەكانم ئىستاش نازانن چى ميوه ييكة بهسنهته كه مىللهتانى دى له ئاسمان و دەررونى ژىر دەريا كەشف دەكەن تازە كوردستانى ئىمه باسى ئەلف و بى دەكا رۆژىك كه من شاد دەم كه گەوره و بچوك و ژن و پياوى ولاتەكەم خوئندەواربن ئەو رۆژە خۆشه كه ئالاي سەربەخويى كوردستان لەسەر چىايەكانى ئارارات بلەرئته وه ئەوى رۆژى دانامىنىم كه جوتيار به تراكتور كارى دەكا ئەوى رۆژى كه: كوردستانى جوان بەم وئنهيه بىنىم دەتوانم بلئم دامام نىم و دلشادم.

هەبل دەلى

كوپرىك لەلا شەويكى بى دەنگ و هەرا دانىشتبوو شەشنى باى بەهار بۆنى هەولە وەنەوشەى كه پشكووتبوو بۆ برد، كوپرەكه وەدوى ئەو بۆنە خۆشه كەوت و بۆ دىتنەوهى وەنەوشەكه دەچى و ناى بىنىتەوه ئىتر نازانى بە بزوتنەوهيهكى شىتانه وەنەوشەكهى لەژىر پىي خويدا پان كردۆتەوه!

شيعار بۇ ھەموو كوردېك

نيشتمان

بابم زۆر جارن پېي گوتووم لە ميژووشدا خویندوومەتەو نیشتمانی خوشەويستی من
كوردستانە لەو خاكە پاك و بەرپزەدا من لەدايك بووم و پەرورەروم ھەر لەو خاكە
پېرۆزەشدا دەبى بە ھەموو ئامانجىكى خۆم بگەم و لە كۆششى خۆم بەر بخۆم.

بەختيارى من و نیشتمانم پېكەو بەندیوارىكى تونديان ھەيە بۆيە ھەر كۆششىكى لە
رېگای سەربەرز و سەرفەرازی نیشتمانا دەيكەم بۇ پياوانە كۆشاون و لەو پېناویدا
سەريان داناو چاوى دېرېكى گېتى لە بەرانبەر تيشكى ھەتاوى فيداكارى و خۆبەخت
كردنى ئەواندا ھەلنايىت!

لە رېگای نیشتمان، لە پېناو و دەست ھېنانى ئيفتخار و شەرەفدا گيانبازى پيشەى
پېشوونيانى منە؛ ئەوان بە خوینی خويان گولستانى كوردستانيان پاراو و سوورکردووه
بريقەى شمشيريان لە نيو دېرېكانى دېرېكدا تروسكەى دېت.

ئاخو پېتان وايە من لە رۆلەى ئەو كوردە گوردانەم خوو رەوشتى باب و پاپيرى خۆم
لەبیر دەبەمەو؟ ئەگەر ئەو كارە پېويستە لە من رپويدا بزائن ئەمن كوردنيم؛ بۆشم نييه
بە خۆم بلېم كورد و ئەو ناوہ بەرز و پاكە دینى و ميللى خوى لە رېگای سەربەستى
كوردستاندا بمرىت!

مسابەقە

۱- ژنيك كورپىكى بەباوۋەشەۋە بوو؟ لىيان پرسى ئەو كورپە چىتە؟

گوتى: «كورپى كورمە، براى مېردمە»

۲- دوو كورپىكەۋە دەدوان يەككىيان بەۋى ترى وت: «خالە ئەمە مامى تۇ بابى من باپىرى تۇ.»

ئەو قوتابيانەى كە جوابى راستى ئەو دوو مسابەقەمان بۇ بنوسنەۋە، بە تەرتىبى گەيشتنى جواب بە چوار نەفەر لەوان؟ ھەر نەفەرى (دەنكىك) ئەو مەجەلەى بەناۋى جايىزە بۇ دەنېردى و ناويشيان لە مەجەلەكەدا چاپ دەكرى.

«ماۋەى قىبوۋلى جواب ۵ رۆژە»

(مزگىنى)

لە ژمارەى دوودا مەسەلەى رىيازىش بە مسابەقە تەرح دەكرىت.

ئامۇژگارانى خۇشەۋىست

ئەو مەجەلەى تەنيا بۇ پوونكردى بىرى خويندەۋاران و مندالانى كوردە. و چون لە رىگای تەعلیم و تەربىيەدا ئىۋە لە ئىمە شارەزاترن؟ تكايە نەزەرىيەى خۇتانمان بۇ بنوسن تا ھەر چۇنكىك باش بى و ھەر جۇرىكى دەگەل بىرى خويندەۋاران موساعىدتر بى؛ بەو جۇرە ژمارەكانى دوايى ۋەدەر بخەين.

منالانى خۇشەۋىست ئەو گۇۋارە ھى ئىۋەىە دەتوانن لە مندەرەجاتدا شىركەت بكن.

په نیوی خودای بهرزی بی هاوتنا پزی کوردنو کوردستانی ملان

گروگالی مندالانی

کورد

بیری کارمه رانی چاپخانه بی کوردستان

ژماره ۲

سالی ۱

۱ جوزردان ۱۳۲۵

مهاباد - چاپخانه بی کوردستان

آموزگارانی خوشه‌ویست

نه و مجله به تهنیا بوروناك كردنى بیری خوینده واران و
و مندالانی کورده .
و چون له ربگای تعلیم و ته‌ریهت دا ایره له ایبه شاره زاترن ؛ تکایه
نظریه‌ی خوتانمان بو بنوسن تا هه‌ر چونیکی باشی وهه‌ر جور بکی
ده‌گه‌ل بیری خوینده واران مساعده‌تری ؛ به‌وجوره زماره -
کانی دوابی و مدده‌ر بنه‌ین .

§ منالانی خوشه‌ویست §
§ له و سواره‌هی ابوه‌به §
§ ده‌توانن له‌نده‌ره‌جات §
§ داش‌ک‌ت‌ب‌گ‌ن . §

[ستایشی خودا]

نهی بی نظیر و همتا : همه توی که بهره براری
 بی دار و بی دیاری ؛ بی آرزو پاینداری
 بو بانی مهدی بانی ؛ دمایه کنی نه زانی
 بومه زره می نه قیران ؛ بارانه کنی به ماری
 بو یادشا نشانی بوه هر سوادی نه معظم
 بی صدر و شانشینی ؛ بی بهره بهره داری
 چه یاری بی فتوری ؛ سوانماتی بی قصوری
 ره ززاقی مارو موری ؛ آودیری دیسه کاری
 فیروزه نه ختی گوردون ؛ مهنوعی نه نقشی تویه
 یاقوت و لعل روزه ؛ نه ستیره کان دوراری
 جو و سه کانی تسویه ؛ بی جو و بی مکانی
 لیل و نه ماری تسویه ؛ بی لیل و بی نه ماری
 هر نهمری نومه داره ؛ بو کاروباری دالم
 هر چه نده بی وه زیرو بی صدر و کاروباری
 صحرانده و نه رده ؛ شوقی خورشید و ماهی تابان
 دو چارینه ز شهور روز ؛ بی مهنه لو عماری
 معلومه بوچی حاجی ؛ مهنه دت نه کابه کوردی
 تا که س نه لی به کوردی ؛ نه کراوه مهنه حی باری

داد گای حیوانات

لافرنتین فدیلسوفی به اوبانکی فرانسوی چیرو کبی
هه به ولهوی دا دهلی :

روزیک حیوانات هه ربان غریبونه و سه مان لسه ر نهوه
بوو که چی دی زورایه کتر نه کهن و به کتر نه غزین ، بوتهو
آمانچه قه زاریا دا داد گایه ک تشکیل بدن که کرده وهی
رابر دووی هه روان سارم بکا داد گا تشکیل درا ، له شیرا هه نا
که رو که روزیک هه سرحاضر بوون .

برسیار له شیرا که پادخای حیواناته دست پیکرا :
شیر : روزیک یان تیر خواردن ده گه رام ، آسکیک ویچوه
آسکیکم چاوی کهنوت ، منیش نه گه چن تیر بوم په لاجارم
بو بردن وله پیندا بیچوه گم له پیش چاوی آسکک که خوارد
وه دواپه آسکک که شم خوارد .

داد گا : قه ربان ا کاریککی زور چاکان کرده ا
پاینگ و کرد کیش هه ریه که کرده غراپه کانی خوبان
گیراوه و داد گا تسدی تی کرد ا

پاشان نوبه ی که می به ته زمان هات :
که ر : به عار بوو ، له وه خوش بوو ، منیش که زورم برسی
بوو دستم کرد به خواردن ، له وه زیاتر گونا هیگ ترم نه .

داد کا : ڈی کانری گریخ کار ، چون د ہی توبہ و میس و -
 برکاری خرتوبہ گرای شین و حرائی بہاری بہری م ! .
 بیگرنہ ، پیکوژن .
 شیرو گور گہو پندگہ ابراکا ، نہوری کوری بہتہ زمانیان دا
 پارچہ پارچہ بان کردہ لہخ بان بہش گرد ،
 بروہی گہنا : گا دوو سوورین و پیدی زورنہ کری ، و کہن
 کہن نہ خوا . ! !
 ق - مدرسہ

دہستوری زمانی کوردی

مدرسہ نورم

پستانی جری - و - نوساو
 جری - (متصلا) بہو پستانہ دہلین کہ بہتہ زیادہ نوسرین بان
 بہیشی بہر دہمی جویانہ وہ نوسرین .
 پتہ جوی بہ کان ۷ پتہ ۱
 ۱ - د - ذ - و - ز - ژ - و -
 نوساو ، (متصلا) نہو پستانہ کہ بہتہ زیادہ نوسرین بان
 لہمہوہ لہوہ ناوہ راست و لہ آخرہ و شد نوسرین ، جی اہو ۷ پتہ کای
 تاویرا و ملوہ نوساون .

بزونہ کان

بزونہ کان د اہراب ، چوان : د سار ، زیر ، بود ، زونہ ،

مدرسہ

۲

دهر سېك له جغرافياي

سنوري كوردستان : كوردستان ووردی

مامره تا : ایه كه له شا كړده كان ده برسی ... روله نسه زدی
(شمالی) ی كوردستان چی هه یه ،

شاگرد (نهریان) : نهرستان و ده ریای ره ش و تور آیه ...

ماموستا : نهدی له خوارووی (جنوب) چی هه یه ؟

شاگرد (ووریا) : پشاوی فارس و عربستان

ماموه تا : له روزه لاتی چی هه یه ؟

شاگرد (شیر کو) : وه ولاتی ی ایران

ماموستا : روز آوای ؟

شاگرد (چالاک) : حکومتی عراق و سوریه ...

ماموستا : کی له ثبوه ذه توانی یوم پای که ختوی - سنوری كوردستانی
که وره به گووی داده روا ؟

شاگرد (شاسوار) : له نزیك پشاوی فارس او ده لده

کشی راسته و راست تاده گاته نزیك تا ورز له ویره ده یته

خه نیکی شکوه و زیکه لوی شه رازی شه - نستان ده بی

له دوايي دا به دایره وی ده روا له (اقره) و دتپار دوبر و نه پاشان

شورده یته به تیزی ده گانه رده ریای - بی (دیترانه) و - اندرونه

کوری کوردم له بو ژیر دهستی نابم

سید زمرگهیی « هومید »
ده غوینم من به آزادیی و سه ربهست
که چاکه تی رگم هه قن خرم یسه موه دهست
کوری کوردم له بو ژیر دهستی نابم
له بهرچی من دهیی زه نجیر بهیا بسم
نه غوینم شویندم توهی انفاه
زه غویندن باهشی چه ملو نفاه
تروک عاره ب ده گهله ایرانی غویندن
له ده ومانن به دایم وهک ته پوو سز
که: اگیر گهن ته واری کورده واری
نیومان شین بگهن توهوی ههزاری
به هوی خویندن ده گم حفظی ستورم
معاله من له خاکی خوم یورم
که ژور دهستی نه: وو تازه معاله
بهرا بهر دوژنم سینکم مه ناله
نه غوینم کا که گیان کارم له دوا به
که بو تار که شهو غویندن چرایه
« هومید » غویندن هومیی توبه گیانه
که غویندن باهشی به ربهستی ژمانه

آثاری نامور شاعرو افسانویار

اقتباس : محمد عطری مولائی

آزاد و حبیبی

روزیک مہلکی آزاد وہ ایک آئینہ دار قفس داوہ
کہوتہ کنیہہ .
مہلی آزاد کوتی
نہی گیانی شیرین ! ورنہ پہنہ برین بولیرہ وار وہ زینتی
آزاد دای برین .
مہلی نوقفہس کوتی :
ورنہ ہرد کمان لہ قرینجکی ٹو قفہ دا کہ بوتیلہ آستانہ
دمورہی گیرا وہ آسودہ یں .
مہلی آزاد : لہ آوازی خالکی لیرہ وار ہوا پرک بشیرتہ .
مہلی نوقفہس : نہی حبیبی ! من آزادی لیرہ وار نازانم .
ہردو لہ ہشتی بہ کنا راست و شراوی بہ کتر بوون ہلام
نہیان دہ توانی پیکوہ ہلرن . انیرانی ہوتیلہ آستانہ ہیران
تہاشای بہ کتریان دہ گرد . وہ بیان دہدا مسراہو مہنہبی
پہ کتر بزائن ، ہانی ہشتیان لہ بہ کتر ہلدا . و وہ کوی و دلی
پہ کتریان دہ کوت : نہی گیان . تو زیک دیکہ ورنہ پیش
مہلی آزاد : دہ ترسم لہ نوقفہس یسہ نیزیک ہوہہ !
تہوجنر . مہلی نوقفہس کہ بہ آہونالہوہ بانگی کردہ !
آخ ! حبیبی ، کہ ہالم شکوہ ، و ناتوانم بہ آزادی دہ گہل ترہ ہلترم !

بہشی پزیرگی

کوخہ ریشہ

مذالیکہ بہوناغرشپہ دوچاردهبی نہی لهوتاخ وہدەر
(نہ کہوی ومندلانی تریش نزیکی نہین ؛ تالی نہ کسرنوہ .
(نہی کولوی عناب . گولہوہنوشہ بونہخوش بدری ،
(ولہبیشی ہر دہ قیتہدا | کہوچک اپکا ، ہرناوہ . اناورک
(آوی کولورآورمی بدنہ کہہ آسانی برشپہوہ ،
(لہرختی کوخدا نہی بہدہستیک پشتو بہدہ . تیک ناورچاوانی
(نہخوش رابگری . وہانہمیکہ کہہ کوخہوہ دیتہ ناوزاری
(پانہ بگریتہہ .
(خوراک : شیر ، آوی گریشت . کہہابی قیہ کسراو ،
(یارہماس ، ہاسک ، قہیماغ ، ہونہوزہ خوشانہ پانہ ،
(نہخون پانہ ہسورچاریک کہدہ کوخی کہمیک
(لہخوراکانہ بنسرا ، نہ کہز رشانہوہی ہسورہیبی لیمونادی
(بندری .
ق مدرسہ

گوره شوانی ره شید

م - بی - قرایی
 کار ایبه کی شووان بر تانه من - بار - اله بی مال و حال به که پنهک و
 گورده من و زبیه و غیره از اتر ها و بنان له چو و لکنه و کبروان شه وو
 شه و نخوانی ده کیشا به تیاره مره زارده بوارد پازرو زستانیش
 له قون ده رکاتو هولی . له ده وله مندان به سه ری د برد - له داخی
 کورده ری و چمنو ته فی که دی بی بی - له سه ری خوی فخرض
 کرد به مندان . خوی به غریبی تاوه کوخوی - خوریریر چاوه
 ریاس ده . بی شاه کی نبی - خودا کردی کورده کی بو
 نبوی نا احمد احمد مندان کی زیر که ، وو تانه منی جهوت
 - اله - زور بار ده گهل بابی ده چوه بهر مری - ره زیک -
 بهر کی قوتابخانه دا به شوین پایه ریو - گروی له زاو زاوی
 مندان بی - سه ری - ورما ، ابایی پرسی پایه او هه وو کورو
 کچه پهنه کن بیگوره دلی چی - کوتر روله او ده داخوشن -
 بیت خوشه بیجه نویان بخوشی . ده تیرم - احمد کوتی بهی -
 سهین چوه قوتابخانه - چرنکه احمد بی پوه هه زاریو به کلایو
 که تر که وای شرو کهوشی چه که وه له خوار مندان کن دایان نند
 له بر بی پولی و بی پوشاگی - آوا . تیان نده کرد - خریکی
 چکین و میشن نده بو - له روشی هه ل نده هات - له کولان و
 شفا میش خورشوی - ملی داخوشدن دایم و ده ره هم هه رخاریک

بو - به شه ودا له بهر چراز و - شوله پرا ته کلمی حاضرده کرد
 تا کاتی استمان - شا کره کده دهنه - پرله بول له هه مو بول کدا
 نایب - ده درده چو - له قوت ابختن دا مهاله دوا نه کهن هه مو بیان
 ریاتیان پی ده کرد - شتیان نه دایه لری دپاران هه نامسله بیان
 بو جا بکا - له لای سه روی هه ویا نه هه بی گیر بو به سایه سی سهی و
 کوشته وه که ده می کرد له لای - اکین - مینده هید بو
 هینر خوشه - خلا - بو - زور له بهر دلاز بو - هه مو که مزخوئی
 ده ویست - هه رباره ته الله بیان لری د کرد -
 دایک ویایی له خوشی او کوره جه مایا بو بونه وه هه مو
 شهوی - بر سراری له بایی ده کرد - له چرابدا - میژو زوی با - بو -
 قسهی چاشیشینیان فیر ده بو - شه وراش له شه وان - با بو بی گرا و
 ک پیار بکبو زورده وه میندبو هه همیشه خه ریگی را ووشکا بو -
 زه - تان - رایه تازی ده کرد به هاران رایه که و تازی که خیر او
 که یکی آزای بو - چاریکیان تازی و که و - شا از بیان نه کرد
 این بویه رقه - که و به تازی کورت من و توما قول نرم تازی کوتی
 من که وره نرم له تو - زور به پیله ویستان هیچ کاه یک بیان براده وی
 بان دنه نراند تا کیده که بیان زل بو - بو شه رمعی چونه
 نای گویغا - کویخا زور زور زان و - پندرل بو - له که وی پرسی
 زو بوچی چاکی بو ج خوت به ما قول ده زانی - کورتی امن
 خدمتی آغای خوم چا کده گم کاتی امده دا دام دمنی هه تازیم
 تپدا به دچریکیم له م لا و له و لا وه بو بان کده که م هه لیان ده خه له تینم

به داوه ده بن آغام ده یان گری له به یانیدا آغابه کولی خوی
 هلم ده گری ده مینه وه . له لای سه ره ده نام ده نی خاتم تالک کم
 بوده چنی دانو آوم ده دانی گزوه تاغم - نه چار روی کرده
 تازی کوتی توبه چی ده زانی مائولسی - به کاری چی دیی -
 نه پیش کونی قورریان نه میش زه ره وه فام پالسی ده کم که رویشک
 ده گرم بر آغا به هم وزور هر نايلم آناشم به خیم ده کتازو
 چشتی بیخی خوی ده دانی دستوویم له نه ده دا زستانی چلم
 ده شاه . مام زبی لسه تهخته به ینم و درده خا که وابی من
 مائولترم له کهو - کویخان کوتی به تازی نه هر چی صفای
 بیاکت زوره نما چونکو خنه تی یگانه ده کهی - و له
 ییک همیشه ره هه لانونان ده کهوی - ضریف خوری - له هه و
 زینده وازیک پسر نری و کلاوبوی - به کهوشی کونته نو که
 خیانت به طایفه ی خورت ده کهی . ده یانده ی به دوزمن ایسته تازی له
 تو پاشتره - احمد له زیر لینه به بابی کوت که وابی هر که
 پچرک خورو - ییگانه په رستی سه گو کلاوه - سه کیش له و
 که سانه چاتره که خه یانته به هوزی خوی بکات ویان -
 دانه دست دوزمن .

مایه ی لاپه ره ۴ سنوری گوردستان

له پاشان باریک ده مینه وه به شام دا دمروا و چپای حمرین ده بری
 له پاشان تملک ده مینه وه تاده گانه سه ریاشوی فلدس .

۱ - ۱ -

فیلی فرمانده

فرمانده بهك له كهل ۳ نفر پيشه ور كهل شه ور - كهل مه لاتين
 وچونه نار تشككه تيك . چوون وون بدوايانه و بو بوته و هی
 به دلی نه گیرین قهرا پاندا كه خورگوزی بگهن ، به وجوده كه
 بعد ووردانین و به ترتیب هه رنه قهريك ه لستی ۳ نفر پزیردی و
 نه قهري سی بهم به كوزی ، له بان به بی هینانی شه كاره فرمانده
 له كهل برایه کی بهسلات ده چوون و ۳۶ نفره كی تر
 كوزان .

۱. آینه فرمانده بهی قلیك بوله چوون و ریزك وونیشوون كه هه و و کیان
 به سفر ده چوون و نه وانی تر كوزان . ۳
- ۲ - شه فرمانده قله زانه ویشمه رگانه چه كه میک بون .
 شه و نوتایانهی كه بسوایی شه و پر سیاره به راستی بنوسنه و
 به شه نغفران به قورمه هه ربه کی ۵ زمانه گوواری کرگال
 به جایزه ده پاندرتی .

چوونی مسابقه گانی پسه و

- ۱ - و كس خایسکیان یكده گورنره . ژنیک له و دووانه مندالی
 زنه كهی تری به باره شه و ده بی ، كه نیت كسوپی كوری و
 برای میردی . -

۲ - بابر کوریک دایک و کپیک ارده آهن باب که کچه آه و
 کوره که دایک که چانه و چار کوری باب که به کوری کوره که
 دلی خاله نه من سامی تر بابی من با پیری تو .
 زور که س لغوتایان نه و ما این زن حال کرده . و جایزه
 و دهر نه و انه ی زبره و کتوت .

۱ - رعنا خاتونی زر کوری .

۲ - عشرت عطفچی .

۳ - محدا مینی خفانی .

۴ - یوسف ابویگری .

۵ - عبدالله خاتمی .

۶ - اسماعیلی سامی .

۷ - عبدالله مستدی .

۸ - گبری امامی .

تکلیف : پروه گرتنی جایزه به پافانای - که - ورد - س - ناز
 مراجعہ بکن .

مستلای حساب

عددی ۳۴ به پدیوریک بنوسین که همسوی عددی سینه از بدری
 به ربه و چورهی ۴۵ له به چوار و ۵ به پینج بنوسنی به چوار
 ژوماریک گووار و ورد گری .

یوگیاپی پاکسی شییدانی ریگای آزادی

یونو لاشه بقیه‌نای کله‌روزی ره‌شی خدشی اجولنی سالی ۱۹۴۰
دا له‌خوشی سوری پاکسی خوباندا بدهست استصاره‌وه یلانوه ی
یونو مندالانی کله‌روزی گروهانی آزادبان ده‌کرد نه‌ور
جوانی کوردن وطلاتی کوردی بهیره‌وری خوبانوی باولک واپس‌یانوه .
به‌روشن فکری نیشتمان به‌روزی خوبانوه ده‌گه‌ه صه‌به
آزادی .

— یوگیاپی پاکسی شییدانی له‌داردراوی شورکیای دیکتاتور که‌ایه
روسی میان له‌آسمانی آزادی کوردستاندا له‌له‌دایه شم گروهانله پیشکته

به نیوی خودای بیّ هاوتا بژی کورد و کوردستانی مهزن

گروگالی مندالانی کورد

بیری کارگه‌رانی چاپخانه‌ی کوردستان

ژماره ۲

سالی ۱

۱ جوزهدان ۱۳۲۵

مه‌هاباد - چاپخانه‌ی کوردستان

بۇ گيانى پاكى شەھيدانى رېگاي ئازادى

بۇ ئەو لاشە بەقىمەتانەى كە لە پۇژى رەشى ئەيلول سالى ۱۹۳۰د لە خوینی سوورى پاكى خویماندا بەدەست ئىستعمارەوہ تلانەوہ: بۇ ئەو مندالانەى كە ئەو رۇژە گروگالی ئازادىيان دەكرد ئەورۇ چەوانى كوردن و ميللەتى كوردى بە بىرەوہرى خویناوى باوك و باپىریانەوہ، بەرەوشەن فكري نىشتمان پەروہرى خویمانەوہ دەگەنە مەيدانى ئازادى. بۇ گيانى پاكى شەھيدانى لە داردراوى توركيای ديكتاتور كە ئىستە رۇحى ميلليان لە ئاسمانى ئازادى كوردستاندا لەملەدايە ئەم گروگالە پىشكەشە.

[ستایشی خودا]

ئەى بى نەزىر و ھەمتا: ھەر تۆى كە بەرقرارى
بى دار و بى دىارى؛ بىدار و پايەدارى
بۆ باغى مەردى باغى: دەسمايەكەى خەزانى
بۆ مەزرەعەى فەقىران: بارانەكەى بەھارى
بۆ پادشا نىشانى بۆ ھەر سەوادى ئەعزەم
بى سەدر و شانشىنى؛ بى پەردە پەردە دارى
جەببارى بى فتوورى؛ سولتانى بى قسوورى
رەزاقى مار و موورى؛ ئاودىرى دىمە كارى
فەيروزە تەختى گەردوون: مەسنووعى نەقشى تۆيە
ياقوت و لەعل پۆژە؛ ئەستېرەكان دورارى
جى و مەكانى تۆيە؛ بى جى و بى مەكانى
لەيل و نەھارى تۆيە؛ بى لەيل و بى نەھارى
ھەر ئەمرى تۆ مەدارە: بۆ كاروبارى عالەم
ھەرچەندە بى وەزىر و بى سەدر و كاروبارى
سەحرا نەوەردە: شەوقى خورشىد و ماھى تابان
دووجارىيەن شەو و پۆژ: بى مەحمەل و عەمارى
مەعلوومە بۆچى حاجى: مەدحت ئەكا بە كوردى
تا كەس نەللى بە كوردى: نەكراوہ مەدحى بارى

دادگای حیوانات

لاقونتین فەیلەسووفی بەناوبانگی فرانسەوی چیرۆکیکی ھەبە و لەویدا دەلی:

پۆژیک حیوانات ھەموویان خەببۆنەو و قسەیان لەسەر ئەو بوو کە چی دی زۆر لە یەکتەر نەکەن و نەخۆن. بۆ ئەو ئامانجە قەراریان دا دادگایەک تەشکیل بکەن کە کردەوی رابردووی ھەمووان مەعلووم بکا دادگا تەشکیل درا. لە شێرپا ھەتا کەر و کەرۆشک ھەموو حازر بوون.

پرسیار لە شێرپا کە پادشای حیواناتە دەست پیکرا:

شیر: پۆژیک پاش تیر خواردن دەگەرێم. ئاسکێک و بیچوو ئاسکێکم چا و پیکەوت، منیش ئەگەرچی تیر بووم پەلامارم بۆ بردن و لە پێشدا بیچوو کەم لە پێش چاوی ئاسکە کە خوارد و وەدوایە ئاسکە کە شەم خوارد.

دادگا: قوربان! کاریکی زۆر چاکتان کردوو!

پلینگ و گورگیش ھەریە کە کردەو خراپەکانی خۆیان گێراو و دادگا تەسدیقی کرد!

پاشان نۆبە کەری بەستە زمان ھات:

کەر: بەھار بوو. لەوەر خوش ببوو. منیش کە زۆرم برسی بوو دەستم کرد بە خواردن. لەوہزیاتر گوناھیکی ترم نییە.

دادگا: ئەی کافرێ گوناھکار، چۆن دەبی تۆ بەو پیسی و بیکاری خۆتەوہ گیای شین و جوانی بەھاری بخۆی؟! بیگرن. بیکۆرن.

شیر و گورگ و پلنگ لیکرا. دەوری کەری بەستەزمانیاندا پارچە پارچەیان کردو لە
خۆیان بەش کرد.

بۆوەی کە دادگا رووسووربێ و چیدی زۆرنەکرێ، و کەس کەس نەخوا!!

ق- مودەپرسی

دەستووری زمانی کوردی

دەرسی دووهم

پیتانی جوئ - و - نووساو

جوئ - (منفصله) بەو پیتانە دەلین کە بەتەنیا دەنوسرین یانی بە پیتی بەردەمی
خۆیانەو نانووسین.

پیتە جوئیەکان ۷ پیتن!

ا. د. ن. ز. ژ. و.

نووساو. (متصله) ئەو پیتانەن کە هەرۆهکو بەتەنیا دەنوسرین لە هەوێل و لە
ناوەراست و لە ئاخەرەوێش دەنوسرین، جیا لەو ۷ پیتانەیی ناوبراو ماوە نووساون.

بزوینەکان

بزوینەکان «اعراب» چوارن: «سەر. ژێر. بۆر. زەنە»

مودەپرسی

دهرسیك له جوغرافیای کوردستان سنووری کوردستان

وردی

مامۆستا: لهیهك له شاگردەكان دەپرسی... پۆله له سهرووی (شمال)ی کوردستان چی ههیه؟

شاگرد (نه‌ریمان): ئهرمه‌نستان و ده‌ریای ره‌ش و تورکیه...

مامۆستا: ئه‌دی له خوارووی (جنوب) چی ههیه؟

شاگرد (وریا): پاشاوی فارس و عه‌ره‌بستان

مامۆستا: له پۆژه‌ه‌لاتیی چی ههیه؟

شاگرد (شیرکۆ): ولاتی ئیران

مامۆستا: پۆژئاوای؟

شاگرد (چالاک): حکومه‌تی عێراق و سووریه...

مامۆستا: کێ له ئیوه ده‌توانی بۆم بلی که خه‌تی سنووری کوردستانی گه‌وره به کویدا ده‌پوا!

شاگرد (شاسوار): له نزیک پاشاوی فارسه‌وه هه‌له‌ده‌کشی راسته و راست تا ده‌گاته نزیک ته‌وریز له‌ویوه ده‌بیته خه‌تیکی شکاوه و تیکه‌لاوی ئه‌رازی ئهرمه‌نستان ده‌بی له دوا‌ییدا به دایره وی ده‌پوا له (ئه‌نقه‌ره) وه تپه‌ر ده‌بی و له پاشان شو‌رده‌بیته‌وه به تیژی ده‌گاته سه‌ر ده‌ریای سپی (مدیترانه) و ئه‌سکه‌نده‌روونه.

له پاشان باریک ده‌بیته‌وه و به‌شام دا ده‌پوا و چیا‌ی حه‌مرین ده‌برێ له پاشان ته‌سک ده‌بیته‌وه تا ده‌گاته سه‌ر پاشاوی فارس.

كوپى كوردم له بو ژير دەستى نابم

سەئید زەرگەيى (ھومئید)

دەخوئىنم من بە ئازادى و سەربەست
كە چاك تېبگەم حەقى خۆم بېنمەو دەست
كوپى كوردم له بو ژير دەستى نابم
لەبەر چى خوئىندىم زەنجىر بە پابم
دەخوئىنم خوئىندىم تووى ئىتفاقە
نە خوئىندن باعسى جەهل و نىفاقە
تورك عارەب دەگەل ئىرانى خوئىنمژ
لە دوومانن بەدايم وەك تەپ و مژ
كە داگىركەن تەواوى كوردەوارى
نىومان شىن بكنە تووى ھەژارى
بەھوئى خوئىندن دەكەم حەقى سىنورم
مەحالە من لە خاكى خۆم ببورم
كە ژير دەستى عەدوو تازە مەحالە
بەرانبەر دوژمنم سىنگم مەتالە
نەخوئىنم كاكە گيان كارم لە دوايە
كە بو تارىكە شەو خوئىندن چىرايە
«ھومئید» خوئىندن ھومئىدى توئە گيانە
كە خوئىندن باعسى سەربەستى ژيانە

ئاسارى تاگور شاعير و فهيله سووفى هيند

ئىقتباس: محهمد عهترى گلؤلانى

ئازاد. حهبس

رۆژيک مهليكى ئازاد و مهليكى كه دهنه و قهفەس دابوو كه وتنه كن يهك.

مهلى ئازادى گوتى:

ئەى گيانى شيرين؛ وەرە پەنا بەرین بو ليرەوار و بەژيانىكى ئازاد رايبويرين.

مهلى ناو قهفەس گوتى:

وەرە هەردكان له قولينچكى ئەو قهفەسەدا كه بهو تيلە ئاسنانە دەورەى گيراوه
ئاسوودە بين.

مهلى ئازاد: له ئاوازی خەلكى ليرەوار هەوايهك بخوينه.

مهلى ناو قهفەس: ئەى حەيفى؛ من ئاوازی ليرەوار نازانم.

هەردووك له عيشقى يەكدا راست و شيوای يەكتر بوون بەلام نەيان دەتوانى پيکەوه
هەلفرن. له نيوانى ئەو تيلە ئاسنانە حەيران تەماشای يەكترين دەکرد. هەوليان دەدا
مەرام و مەتلەبى يەكتر بزائن، بالى عشقيان له يەكتر هەلدەسوو و بەگوئى و دللى
يەكترين دەگوت: ئەى گيان، تۆزىكى ديكە وەرە پيش.

مهلى ئازاد: دەترسم لهو قهفەسه پيسه نيزيك بمهوه..!

ئەوجار مهلى ناو قهفەسهكه به ئاهونالەوه بانگى كرد:

ئاخ! حەيفى، كه بالم شكاوه، و ناتوانم به ئازادى دەگەل تۆ هەلفرم!

بهشی پزیشکی

کوڅه رښه

مندالیکې بهو نه خوښیبه دوچار دهبی له وناخ ودهر نه کهوی و مندالانی تریش نزیکی نه بن؛ تالیی نه گرنه وه.

ئهبی گولای عوننا ب: گول ودهوشه به نه خوښ بدری، وهله بهینی هر ۵ دهقیقه دا ۱ کهوچک ئاپیکا، هر تاوه ناتاویک ئاوی گولای و ئاولرمی بدهنی که به ئاسانی برښیته وه، له وهختی کوڅه دا ئهبی به دهستیگ پښت و به دهستیگ ناوچاوانی نه خوښ راگیری. و به لغه میکی که به کوڅه وه دپته ناو زاری پاک بکریته وه-

خوراک: شیر، ئاوی گوشت، کهبابی قیمه کراو، یاره لماس، هیلکه، قهیماغ، بوئه و نه خوښانه باشه،

نه خوښ پاش هه موو جاریک که ده کوڅی که میک له و خوراکانه بخوا، ئه گهر پښانه وهی هر هبی له یموونادی بدریتی.

ق. موده پرسی

کورپه شوانی رهشید

م. ص. قزلجی

کابرایه کی شوان بوو تا ته مهنی چل ساله بی مال و حال به که پهنک و که لان و ته پنه وه به هاران و هاوینان له چولگه و کیوان شهو و شهو نخوونی ده کیښا به دیار مه پوهه رای ده بورد پایز و زستانیش له قون دهرکان و چه قو ته فی که دیبووی، له سه ر خوئی فهرز کرد به مندالی خوئی بخوینی تاوه کو خوئی، خویری و چاوه روانی دهستی خه لکی نابی، خودا کرد

كورپىكى بوو نيوى نا ئەحمەد ئەحمەد منداللىكى ژىركەلەبوو تا تەمەنى حەوت سالە، زۆر جار دەگەل بابى دەچوو بەر مەرى، پۇژىك، بە دەركى قوتابخانەدا بە شوپن بابىەو بوو، گوپى لە ژاوەژاوى مندالان بوو، سەرى سورما، لە بابى پرسى بابە لەو ھەموو كورپ و كچە چە دەكەن پىكەو دەلەين چى، گوتى رۆلە ئەو دەخوینن، پىت خۆشە بچىە نيويان بخوینى، دەنتىرم، ئەحمەد گوتى بەلى، سبەينى چوو قوتابخانە، چونكە ئەحمەد بىچوو ھەژار بوو بە كۆلوى كەتوكەوای شپوكەوشى چەكەو لە خوار مندالەكان دايان نا، لەبەر بى پوولى و بى پۇشاكى، ئاوالەتيان نەدەكرد، خەرىكى جگىن و مېش نەدەبوو، لە پووشى ھەل نەدەھات، لە كۆلان و شەقامانىش خۆ بنوینى، مىلى دا خویندن دايم و دەرھەم ھەر خەرىك بوو، بەشەو لەبەر چراوگ و، شەو لەچرا تەكلىفى حازر دەكرد تا كاتى ئىمتحان، شاگردىك ھاتەدەرى، پۆل بە پۆل لە ھەموو پۆلىكدا نايب موعەلیم دەرەچوو، لە قوتابخانەدا مندالە دەولەمەندەكان ھەموويان رىائىيان پىدەكرد، شتيان دەدايە لى دەپارانەو تا مەسئەلەيان بۆ حەل بكا، لەلای سەرووى ھەموويان وەجى گىربوو بەسايەى سەعى و كۆششەو كە دەيكرد لەلای خەلكىش، ھىندە ھىدى و ھىمن و خۆش ئەخلاق بوو، زۆر لە بەردلان بوو، ھەموو كەس خۆشى دەويست، ھەر بارەقەللايان لى دەكرد.

دايك و بابى لە خۆشى ئەو كورپ جەحىل بووبونەو ھەموو شەوى، پرسىارى لە بابى دەكرد، لە جوابدا، مېژووى باس و، قسەى چاك پىشينيان فىردەبوو، شەويك لە شەوان، بابى بوى گىراو كە پياويك بوو زۆر دەولەمەند بوو ھەمىشە خەرىكى پاووشكار بوو، زستانان،

پاوه تاژى دەکرد بەھاران پاوه كەو تاژییەكى خیراو كەویكى نازای بوو، جارێكیان تاژى و كەو، شانازیان دەکرد. لێیان بووه رقه، كەو بە تاژى گوت من لە تۆ ماقوول ترم تاژى گوتى من گەورەترم لە تۆ، زۆر بە پیلەوستان هیچ كامێكیان بۆ ئەوێ ديان دانەنەواند تا كێشەكەیان زل بوو، لە كەوى پرسى تۆ بۆچى چاكى بۆ چ خۆت بە ماقوول دەزانى، گوتى ئەمن خزمەتى ئاغای خۆم چاك دەكەم كاتى لەبنەدا دامدەنى هەتا تینم بەداووه دەبن ئاغام دەیان گرى لە بەیانیدا ئاغا بە كۆلى خۆم هەلم دەگرى دەمھێنیتەو. لەلای سەرھو دەمەنى خانم تالشكەم بۆ دەچنى دان و ئاوم دەداتى گلوھتاغم، ئەمجارە پووى كرده تاژى گوتى تۆ بەچى دەزانى ماقوولى، بەكارى چى دى، ئەویش گوتى قوربان ئەمنیش زۆر بە وھفام پاسى دەكەم كەرویشك دەگرم بۆ ئاغا بە كەم و زۆر ھەر قايلم ئاغاشم بەخپوم دەكا نان و چیشتیش خوپم دەداتى دەستوپیم لە خەنە دەدا زستانى جلم دەكا سەرمام نەبى لەسەر تەختە پەنیم وەر دەخا كەوابى من ماقوولترم لە كەو، كوێخاش گوتى بە تاژى ئەگەرچى سنعاتى چاكت زۆرە ئەما چونكو خزمەتى بێگانە دەكەى، و زیندەوارێك پيستی و گلاوبووى، بە كەویشى گوت ئەتو كە خیانەت بە تايڤەى خۆت دەكەى، دەیان دەى بە دوژمن ئیستە تاژى لە تۆ چاكتەرە، ئەحمەد لە ژیر لێڤە بە بابى گوت كەوابى ھەر كەس بچووك خۆرو، بێگانە پەرس ت بى سەگە و گلاو، سەگیش لەو كەسانە چاترە كە خیانەت بە ھۆزى خۆى بكات و بیانداتە دەست دوژمن.

مسابھقہ

فیلی فرماندہ

فہرماندہیہک لہگہل ۴۰ نہفہر پېشمہرگہ کہ لہ شہرېکدا ھہلاتن و چوونہ ناوئہشکہوتېک، چوون دوژمن بہدوایانہوہ بوو بؤئہوہی بہدیل نہگیرېن قہرارېان دا کہ خو کوژی بکن، بہو جوڑہ کہ بہدہورہ دانېشتن و بہ تہرتېب ھہر نہفہرېک ھہلستې ۳ نہفہر بژمېرې و نہفہرې سېیہم بکوژی، لہپاش بہ جېھېنانی ئہو کارہ فہرماندہ لہگہل براپہکی بہسہلامت دہرچوون و ۳۹ نہفہرہکہېتر کوژرابن.

۱- ئایا فہرماندہ بہ چې فېلېک و لہ چ رېزېک دانېشتبوون کہ ھہردووکیان بہ ساغی دہرچوون و ئہوانی تر کوژران؟

۲- ئہو فہرماندہ فېلزانہ و پېشمہرگانہ چہ کہسېک بوون.

ئہو قوتابیانہی کہ جوابی ئہو پرسیارہ بہراستی بنوسنہوہ بہ ۵ نہفہران بہ قورعہ ھہرېہکی ۵ ژمارہ گوواری گروگالی بہ جایزہ دہیاندرېتی.

جوابی مسابھقہکانی پېشوو

۱- دوو کہس دایکیان پېک دہگوړنہوہ. ژنېک لہو دووانہ مندالی ژنہکہی تری بہباوہشہوہ دہبې، کہ دہبېتہ کوړې کوړې برای مېردی.

۲- باب و کوړېک دایک و کچېک مارہدہکن بابہکہ کچہکہو کوړہکہ دایکہکہ جا ئہو جار کوړې بابہکہ بہ کوړې کوړہکہ دہلې خالہ ئہمن مامی تو بابی من باپیری تو.

زوړ کہس لہ قوتابیان ئہو مسابھقہیان ھل کردوہ. و جایزہ وہبہر ئہوانہی ژېرہوہ کہوت:

۱- رەننا خاتوونى زەرپ گەرى.

۲- عېشرەتى عەزىمى.

۳- محەممەد ئەمىنى خەفەفى.

۴- يوسىف ئەبۇبەكرى.

۵- عەبدوئۇللا خەتامى.

۶- ئىسماعىلى حسامى.

۷- عەبدوئۇللاى موعتەمەدى.

۸- كوبراى ئىمامى.

تەكايە: بۇ وەرگرتنى جايزە بە چاپخانەى كوردستان موراجەعە بکەن.

مەسئەلەى حىساب

عەدەدى ۳۴ بە چە جۆرىك بنووسىن كە ھەموو بە عەدەدى سى نىشان بدرى ھەر بەو جۆرە ۴۵ لە بە چوار و ۵ بە پىنج بنوینى بە جواب ژمارەيىك گۆوار وەر دەگرى.

پاڻوڙي خوداي بهرزي بي هاوتا ڀڙي ڪوردو ڪوردستاني مائڙن

گرو گالي منڊالاني

ڪورد

پيري ڪارڪرداري چاپخانهي ڪوردستان

نمبره ۴ سالي ۱ ۱ پوڻس بهر ۱۳۳۵

تولہ سرددوي ئهئي صلاح الدين ئه-دوي ئه-سب

همرئوي ئهئي فطري قومي ڪوردو وسلطاني عرب

بهلنگرو ایله دهی به تازهترین وسیلهی قدرتی و سهر کهوتن .
 دونیا په خومان آماده بکهین بوبه رامبیری و مبارزه ده کهل
 نهوشتهای که به رهلسنی سهر به رزی و پیشکهوتنی ایله به .!!
 و بو پیشرفتی فرهنگ و صحت و صلاحتی خومان
 کوششت بکهین ، ودانیشتمان بگورین و به گوریهی نتهوه
 کانی کیتی بژین و به ایمانیکي به هیز دهستی یکیتنی بدهینه .
 دهست بهک بوبه زنی مرادی پیشکهوتن بگرینه باومش و هیچ
 به رهلسنیک له بهر چاونهینین نهوه به اول ایمانی ، به هیز به فخرمایشتی
 یکه هه لکهوتوی به شهر .

قسهی ههلبژیر دراو

فضیات چه سودیکي هه به نه کهر سهر بهستی
 لاسارتین .
 ۲- وولات به پیتد بهره کهتنی زه و به گهی سهر نا کهوی
 بهلنگرو به سهر بهستی دا نیشتو وانی
 ۳- خراب ترین کهس نهوه به که خه لک له تر نسبی
 آزاردانی قدرتی ده کرن . سوقرات
 ۴ له هه سوو ضرر دیک که وهر تر له دهست دانی وخته که تولهی
 نا کهر بهره ۳ هیز وزانینی ماموستابه که ده توانی کهرانی
 دونیا به بگوری .

دهستووری زمانی کوردی

ئەبەجی مەبەستەبانی خۆشەویست دەبێت آگاداری بەو شتانی :

۱ - واوی کورت : کورت ، کورد ، قور ، قول شەو ووشانە بەبەگ واو دەنووسرین چونکە واو کەبان بە کورتی لەزار دێتە دەری .
 ۲ - دوو واو : هەندی ووشە هەن هەگە واو کەبان درێژترە و ئەختی بە درێژی لەزار دەردەچن وە کوو : (دوو ، روو ، زوو ، خوو و ...)

۳ - واوی بەهیز : دێبێت هەوێشکی لەسەر بکەری وە کوو (کوورەن ، دو ، روشت ، تولە ، بولە و ...)

۴ - شە (ـ) : لە کوردی دانێتە لەجانی شە بەو حەرفە دوو جار دەنووسرێت وە کوو (مێلێت : زطلات ، گولە ، شەسو و ...)

۵ - دوو جوورە لام هەبە لامی خێف و لامی ئەنەو کەر لام خێف بێ هێچ بێ ناوی کەرە ئەو بێ دەبێ هەشەبکی لە سەر بکەین .
 لامی خێف (چل ، زل ، مل ، تیل و ...)

لامی ئەلەو (چل ، گول ، مال ، چال ، شال و ...)

۶ - (ی) سێ جوورە بای بێ هیز ، بای بەهیز ، دوو (ی) .

بای هیز وە کوو (باری ، شاری ، زاری ، مالی ، پیر ، شیر ، مێر بەهیز وە کوو (تیر ، زیر ، فیل ، یزار ، بیچارە)

دوو (ی) وە کوو (دێنگی ، رەنگی ، رەنگی ، چانگی ...)

وووردی

☆ ☆ ☆ ارهزو ☆ ☆ ☆
☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

زور بروه به رخیکی له رو لاواز

بوته خه رتیککی دو گزه لام و قهلاو

یامنا لیککی سیر و مردوخه

برته پیاریکی گورج و کرل و بته و

گهلی میآت وه هاوسه ر که وتون

که نه یته نه یال و وه هم و خه و

بویه او مید نه کهم له لطنی خوا

خالنی مانگ و روز و روز و شه و

کوورده کانش بکاته صاحب چاه

سنة الله في الدين خلوا

ته له فوننی بخانه ناو کوردان

بانگی به کنریکن به دنگی هه له و

هه و هه وی میره وان له میدانا

زه لزه له ی دانه ملکی کیخسره و

یته ژیر دهستی ملتی کوردی

هه ر له بانو مه وه هه تا ده هه و

به نظر تو خودایه هاسانه بازو شاهین هه لین'دهستی که و

§ «خودا» §

هه خودا یکه فهدو بی ههتا

پاکو بی چونو گه ره و دانا

هه مو کاریک لهدهستی وی دایه

ئهوه بی پاک و قادر و توانا

خالقی آدمی و حیوانات

صانعی خاک و آو و نه رض و سهما

هه مو محتاج : ده رکو ده زکای وین

شیخ و درویش و پادشاه و گه دا

کار و باری تهوا وی دنیا به

هه خودا جی به جی ده کاتنها

روزی تهنگانه عهبدی بی چاره

هیچ پهناهی نیه بهغیری خودا

و هیما ، تا هه بی زبانت تو

هه ر بلی - لاله الا الله

درسی دوم جغرافیای کوردستان [چومه کانی کوردستان :]

- (٢) له کوردستانی ئیران دا
- ماموستا : کی ده توانی چومه کانی به تاو بانگه کی کوردستانی
ایرانمان بره بیان بکا !!
- شاگرد (دارا) من ده توانم (١) سیروان : کسه -
کوردستان ایران به ره و کوردستانی عراق ده رواو ده رژیته چومی
(ده جله) (٠٢) زی : که ده رژیته چومی (ده جله) وه له .
کوردستانی عراق .
- (٣) گاده ره : که ده رژیته دریاچهی (ویدی) . (٤)
لاوین : که تیکه لاوی زویی بچوک دهیته وه .
(٥) کارون تیکه لاوی پاشاوی فارس دهیته وه .
(٦) ته ته هوو جه نه تو که واردی گولی ورمی دهیته .
ماموستا آفرین دارا . . . چه به !!
- (٢) چومه کانی کوردستانی تورمیا :
- (١) چومی فرانتسور (٢) مراندسور که هردو گیان له چیا به کانی

آراوات ههله ده قوایی و بهناو گوردستانی تور گیادا دهرون
 تاده گهه، نزیك (دیاربکر) لهوی چومی گهورهی (فرات)
 پیداده گهن و فراتیش لهسنوری تور گیا چهند چومیکی تیکهل
 ده بیتهور بهناو سوریه دا دهرواو له (قورنه) ده گهل (دجله)
 ده گهنه وه بهك وههردو گیان تیکه لاوی (پاشاوی فارس) ده بی

(۴) چومه کانی کوردستانی عراق
 زبی گهوره، زبی چوولک، سیروان، دیانه، خابور هه موویان
 تیکه لاوی چومی دجله دهین - - - ههروهاش چومی فرات
 که له بهشیک له کوردستانی سوریه دهروا .
 ماموستا : کی ده زانی چومه کانی کوردستانی سوریه بو ناویا
 شا کردیکی زرینگ (روستم) : هیچ چومی وا گهوره
 له کوردستانی سوریه دانیه وه کورد به زوری لهوی دانایشن
 له بهر نه وه ناتوانین هیچ چومیک وهبال کوردستان بدهین !
 ماموستا : آفرین - سهه آفرین - روستم -
 ووردی

ایمه رولهی کوردین

ایمه رولهی کوردین . کوردستانی مهزن نیشتمانی
ایمهیه ، سدرنوشتی نهونیشتمانه خوشهوسته لهذوا روژداده -
کمریته بهر دهستی ایسه . بر دواروژ مسئولیتی پارین کاری
ورا گرتنی سهر بهرزی و آزادی کوردستان لهتهستی ایمهیه .
آزادی نهرووی کوردستان کهمایهتی خوشبهختی ایهر
نهمه کهمانه ؛ بهخوینی کهنجان و لاوانی کورد . و کوشش و
فیدا کاری پیوانی رهشید هاتوته بهرههم وره ایسه دهسپردی
که همیشه بهرزو بلندی رابگرین .

نه کهر پیتو بهچاکی نهتوانین نهو کهوهههه گرازیبه -
هایه پارین کاری بکهین ؛ لهبهرا نه بخودا . نیشتمان . و گیانی
شهیدانی ویی آزادی روو زهردو سهر بهره ژیر دهین .
جاغو ئیهش بهخومان دملین رولهی کورد . رولهی
کوردیش ژبانی بوسه بهرزی نیشتمان و مردنی لهریگی
آزادی و خوشبهختی کوردستان بوه . ایسهش رولهی نهویاوه
وهشیدا نهین ؛ که له پیناو آزادی کورد ههلا وهسراوون .
دمردنیان لهزبانی دیبایی و چاره رهشی بی چانربوه . ایسهش
هه رگیز راضی ناین ناوی پاکی کورد به ایسه وه پهله داریت ،

ایدهش و ملك باسو با پیرانمان سو کورد. تان دهمین و له ریی
به ریشی کوردستانیش دا سرده نینه وود .

بوته وهی بهو آمانجه پا که بنگهین هرله ایسه ره -خومان
به زانست و هرتهر آماده ده گهین . تا هیزی نیشته از بارووری
و گیان بازیمان قهوش و به هوی زانست و فیدا کاری بتوانین له -
دواروژدا به سه و وظیفه ی مقدسی خومتدا زال بین .

کار سه (حسین فقهزاده)

(دزی امین)

یا ویک به یانی به نیازی حمامی له مالی وده ره کتوت . له ریگا
تووشی دوستیک بوو ؛ پوی کتوت با یکه وه بچینه حمام .
دوسته که ی کتوتی : تانزیک کی حمام له گهلت دیم . به لام چون
کارم هغه نه نایمه حمام .

پسکه وه رویشته تا که پشتته دووری یانیک . دوستی کابرا
بی ده رنگ و بی خه بهر جوی بووه رویشته .

ههله کتوت . دزیکیش به دوی کابرا که وه بووه . وه ختیکی
ز بکر حمامه نه وه ، کتا آ . . .

۱.

چرون هه با تاريت بو ووايزاني دوسته كه ي خويه تي بانگي
كردو كوتى : برادر تاله حمام وده رده كهوم نه و صددينارم
له لاي خوت بورا گره .

كبراي دز پوله كه ي وهر گرت و له وي راوستا .
هه و روناك بوو . كبرا له حمام وده ر كهوت ورويشت .
دزه كه بانگي كردو كوتى وهره پوله كهت وهره
گره وه ؛ من نه ورو له بهار را گرتني . پولي نو له كاري خوم مامه وه .
كبراي حمامي كوتى تو كي ريت و پولي چي ؟
دزه كه جوابي داوه : من كبرايه كي دزم . و تونه و پوله ت
به من نه سپارد .

كبرا كوتى : نه گه ر دزي بو چي پوله كهت نه برد . ؟
دزه كه جوابي داوه كه تونه و پوله ت به امانت به من نه سپارد .
امانت دار تاي امانت خوربي . چون امانت خور ناپاوه . -

بوزانين

دلي يايوي له هه ر ۲۴ ساعات دا صدهزار كه رت لي ده دا له هه ر -
ليدانيك دا صده گرام غوين به سره تي . ده ساتمي فشار له دل وده رده ني

له خویندن و زانست

چشم دهست ده کسهوی

نه گهر که وره بی نیودارده بی نه گهر هه ژاری دهوله مه ند ده بی
 نه گهر به تیوبانگی به تیوبانک ترده بی
 له کهل چهند که سیک چا که مه که
 به دخو، بد کردار، بی گویی، دورو، خاینی نیشتمان و ملات

له هه رنه فسیک دا ۳ لیتره هه واداخلی سیه په لاک ده بی وله هه ردقیقه
 ۶۰ لیتره هه ر ۲۴ ساعات - ۸۶ هزار لیتر داخلی سیه لاک ده بی

تهواوی درجه ی که رمای کوره ی روزی ۲۵۰۰۰ هزار به رابه ری
 مه فرقی تو او مه ویه

نه ستیره ی که رهنده پارچه پارچه ی بی نورن که رونا کسی
 خویان له زوژی وهرده گرن و به دهوری و سدا ده سورین

ق - مدرسی

* *

 *

(رزگاری له زندان)

۱ - زندانيك ۳۶ ديوى هديه حه پسيك له ديوي ژماره ۱ دانيشوه ، بهوي باي نه گه ربيوي رزگاريت ، دهبي باجو- ديك بروات هوهل كه به هر ۳۶ ووطاغدا رابري دووم به هبيچ ووطاغدا دوو كه رت نروالنه ووطاغنى . ژماره ۳۶ رزگار دهيت .

					۱
۳۶					

مثله
 ۲ - عهده ديك هه به نه گه ربه كى كى لى كه م بكه به وه ، دهيت ۶۰ ونه گه نه ويه كه لى زياد كه لى دوباره دهيت ۵۰ و كه م نهيت وه نه وعه دهه كى هه به ؟

ق - مدرسى .

مه رام به فیر کردن و تربیت دان چیه ؟

به ای نیمه مه رامی اصلی له فیر کردن و تربیت دان نه وه به که مندالی نه ورومان و الفیر بکه ین که میشکبان پری له زلتیکی بی سود و هه و و کو طوطی بهی نه وه ی مه رامی حقیقی ده رسیکیان بی بلین منظوری اصلیمان نه وه به که شامرد ده رسه کی له بر بکا و هه و هه گرامافونیک و هه آوی بیخوینته وه نه وه منظوری زیاتری هه هه گانی نه ورو به جاله حقیقت دا بیری لی نا - که نه وه آیشامرد اصلی حقیقی و مه رامی ده رسه کی نیگه پشته و یان نه ؟

ایستانه تنها هه ره کن معلم به لکوله پیش چاوی تلاوی دانیشته وانه و لاتی ایسه شامردی چاک نه و شامرده به که ده رسی خوی لک له به بکا وله کن مه ووران به ادب دانیشی ویده نگ بی که حقیقت دا نه و عقیده به کلی سهوه چونکه بو نه وه ی شامرد له زبانی خویدا سربرزبی نییاده رس له بر کردن و به ادب بون بهس نه .

به لکو به شامرد نه واله زور اسبابی دی هه به که ده بر به شامردان فیر بکری که به ادب بون و ده رسی له به ر کردن له چاوی وی هیچ نین و چه تاثیرکیان نه .
نه که نه هه شامرد نه و که سانه بکی که له زیالی خویندا سربرز بون ده بینی : که تنیا به هیزی ارادمو عزم و پایداری و جهارت له ین دا به ایی بلیندی گیشتون و هه ر که سیکي له و صفات له بی به ش بی هه ر چنده به ادب و ده رس له به ر کبری له میندالی کارزار یان سرفا کوی .

هه ر چنده زانست له زبانی انسان دا زور هه هه به لام لرخی و اعتمیتی زه صانیکي و هه دیارده کوی که خاوه نه . زانست عزم و وارادی به دیز بی و له سر کاران دا اقدام و پایداری هه بی له زماره ی دیارنا له و لا بهره دا به منصلی ده دویم . دلشاد رسولی

ادرس
مهاباد : چاپخانه
کوردستان
مدیری اداره :
قادری مدرسی

آبونمان
سالانه = ۳۶ ریال
دانهی = ۳ =

سمر و شمالی هندالانی کورد

فایدهی ما بته ۵ جلد گروگال

به نیوی خودای بیّ هاوتا بژی کورد و کوردستانی مهزن

گروگالی مندالانی کورد

بیری کارگه رانی چاپخانه ی کوردستان

ژماره ۳

سالی ۱

۱ پووشپه ۱۳۲۵

هه ربژی فهخری قهومی کورد و سولتانی عه ره ب
تۆ نه مردووی سه لاهه ددینی ئه ییوی نه سه ب

حوبولوتەنى مینەل ئیماننى

سدىق: بەكرى

ئاشكراو پووناكە، ھەر كەسك نىشتمان پەرورەرى و سەربەرزى مىللەتەكەى خۆى و رزگار كوردنى وى لەژىر چەنگى ئىستىعمار لە دەلدا نەبى، ھىچ شكى تىدا نىيە بەبى ئيمان دەمرى.

جا پىويستە ئىمە گيانى پاكى خۇمان بە ئىمانىكى قەوى، دلئىكى پاك، روھىكى خاوين و بەرن، برازىننەو.

مىللەتى نەجىبى روس ئىمانىان بە حكومەت و نىشتمانى خۇيان بوو، لەبەر وەى ھىزى نازىشميان تىك و پىك دا و، لەسەر ھىلانەى دىكتاتورى دونىايە (بەرلین)، ئالائى سوورىان چەقاند. ئەوا لەسەر قەسرى «رايشتاگ» ھەلۆى ھىتلەريان بۆيە بەرداوە: چۆن ھىزى نازىست دەيەويست مىللەتانى گىتى بكا تە بەندە و دىلى خۆى، بيانكاتە مانگايەك و دايم بياندوشى.

بەمن وا باشە نەتەوكانى گىتى لە نىشتمان پەرورەرى روسان و فەرەنسە كە لە زەمانى ئەشغالىى خۆى را ئەو ھەموو فىداكارىيان كرد. دەرسى عىبرەت وەرگى و، رۆژ ھەتا ئىوارى چىرۆك و ھەكايەتەكانى شەرى وان بخویننەو و بىكەين بە سەرمەشقى خۇمان. جا مەخسوسەن ئىمە مىللەتى كورد: دەبى ئىمانىكى زۆر بە ھىزمان بۆ سەرکەوتنى كوردستان ھەبى.

چونكە ئىمە چەند قەرن لە ھەموو حىنەو لەوان لە پاشىن بەلام نابى ئەو پاشكەوتنە بىيەتە ماىەى دلساردى ئىمە بەلكو ئىمە دەبى بە تازەترىن وەسىلەى تەرەقى و سەرکەوتن، ئەو دونىايە خۇمان ئامادە بکەين بۆ بەرامبەرى و مبارەزە دەگەل ئەو شتانەى كە بەرھەلستى سەر بەرزى و پىشكەوتنى ئىمەيە!!

وہ بۇ پېشەرەفتى فەرھەنگ و سەنئەت و فەلاحتى خۇمان كۆشش بىكەين، وە دانىشتنمان بگۆرپىن و بەگۆيرەى نەتەوھكانى گىتى بژين و بە ئيمانىكى بەھىز دەستى يەكەتەى بدەينە دەست يەك و بەرگى مورادى پېشكەوتن بگريته باوھشى و ھىچ بەرھەلستىك لەبەر چاۋ نەبىنن ئەوھىە (ئيمانى)، بەھىز بە فەرمايشىكە ھەلكەوتووى بەشەر.

قسەى ھەلبىژدراۋ

۱- فەزىلەت چ سوودىكى ھەيە ئەگەر سەر بەستى نەبى.

«لامارتىن»

۲- ولات بە پىت و بەرەكەتى زەوئەكەى سەر ناكەوى بەلكو بەسەربەستى دانىشتوانى.

۳- خراپترىن كەس ئەوھىە كە خەلك لە ترسى نازاردانى قەدرى دەگرن.

«سوقرات»

۴- لە ھەموو زەرەرىك گەرەتر لە دەستدانى وەختە كە تۆلەى ناكريتهوھ.

۵- ھىز و زانىنى مامۇستايە كە دەتوانى گەرانى دونىايە بگۆرى.

دەستوورى زمانى كوردى

ئەى مامۇستايانى خۆشەويست دەبى ئاگادارى ئەو شتانەى:

۱- واوى كورت: كورت. كورد. قور. قول ئەو وشانە بە يەك واۋ دەنوسرىن چونكە واۋەكەيان بە كورتى لەزار دېتە دەرى.

- ۲- دوو واو: هندی وشه هه ن که واوهکیان دریزتره و نهختی به دریزی له زار دهردهچن وهکوو: (دوو، پوو، دوو، خوو و..).
- ۳- واوی بههیز: دهبی چهوتیکی لهسه بکری وهکوو (گوران، دو، پویش، توله، بوله و..)
- ۴- شهده (-): له کوردیدا نییه لهجیاتی شهده ئه و حهرفه دووچار دهنوسریتهوه وهکوو (میللهت، زیللهت، کولله، شهmmo و..).
- ۵- دوو جوړه لام ههیه لامی خهفیف و لامی قهله و گهر لامی خهفیف بی هیچی پیناوی گهر قهله و بوو دهبی ههشتیکی لهسه بکهین. لامی خهفیف (چل، زل، مل، تیل و..).
- لامی قهله و (چل، گول، مال، چال، شال، و..).
- ۶- (ی) سی جوړه. یای بی هیز، یای بههیز، دوو (ی).
- بههیز وهکوو (تیر، زیر، فیل، بیزار، بیچاره).
- دوو (ی) وهکوو (دهنگی، ی، رهنگی، دهنگی، چهنگی..)

وردی

نارهزوو

زور بووه بهرخیکی لهپولواواز
 بوته خهرتیکی دوگ زهلام و قهله و
 یا منالیکی سیس و مردوخه
 بوته پیاویکی گورج و گول و پته و
 گهلی میللهت ودها سهرکهوتوون
 که نهیته خهیاال و وههم وخه و

بۆيە ئوميد ئەكەم لە لوتفی خوا
خالیقی مانگ و پۆژو پۆژو شەو
كوردەكانیش بکاتە ساحیب جاھ
سنه الله في الذين خلوا
تەلەفۆنی بخاتە ناو كوردان
بانگی یەكتر بکەن بە دەنگی هەلەو
هەو هەوی میرهوان لە مەیدانا
زەلزەلەى داتە مولكى كە یخوسرەو
بیتە ژێردەستی میللەتى كورد
هەر لە باتوومەو هەتا دەهەلەو
بەنەزەرى تو خودایە هاسانە
باز و شاهین هەلین لە دەستی كەو

خودا

هەر خودایە كە فەردو بى هەمتا
پاك و بى چوون و گەورە و دانا
هەموو كارێك لە دەستی وى دایە
ئەو هەى بى پاك و قادر و توانا
خالقى ئادەمى و حەيوانات
سانىعى خاك و ئاو و ئەرزو سەما
هەموو موحتاجى دەرك و دەزگای وین

شیخ و درویش و پادشاه و گدا
کاروباری ته‌واوی دونیایه
هەر خودا جیبه‌جیبی ده‌کا‌ته‌ن‌ها
رۆژی ته‌نگانه‌عه‌بدی بی‌چاره
هیچ په‌ناهی نییه‌ به‌غ‌ه‌یری خودا
«هیمننا» تا‌ه‌ب‌ی‌ زیانت تو
هەر بل‌ی (لا اله الا الله)

ده‌رسی دووهم جو‌غرافیای کوردستان

(چۆمه‌کانی کوردستان)

(۲) له کوردستانی ئێراندا...

مامۆستا: ک‌ی ده‌توان‌ی چۆمه‌کانی به‌ناوبانگی کوردستانی ئێرانمان بو‌ به‌یان بکا!!
شاگرد (دارا): من ده‌توانم (۱) سیروان: که له کوردستانی ئێران به‌ره‌و کوردستانی عێراق
ده‌پ‌واو ده‌پ‌ژیتته‌ چۆمی (ده‌جله‌) (۲) زی: که ده‌پ‌ژیتته‌ چۆمی (ده‌جله‌) وه له کوردستانی
عێراق.

(۳) گاده‌ره: که ده‌پ‌ژیتته‌ ده‌ریاچه‌ی (ورمی)

(۴) لاوین: که تیکه‌لاوی زیی بچووک ده‌بیتته‌وه.

(۵) کاروان: تیکه‌لاوی پاشاوی فارس ده‌بیتته‌وه.

(۶) تەتەھوو جەغەتوو كە واردى گۆلى ورمى دەبنەوہ.

مامۆستا ئافەرىن دارا.. چەپلە!!

۳- چۆمەكانى كوردستانى توركييا:

۱- چۆمى فورات سوو: (۲) مراد سوو كە ھەردوو كيان لە چيايەكانى ئارارات ھەلدەقولى و بەناو كوردستانى توركيادا دەرپۆن تا دەگەنە نزيك (ديار بەكر) لەوئ چۆمى گەورەى (فورات) پيدا دەكەن و فوراتيش لە سنوورى توركييا چەند چۆمىكى تىكەل دەبیت و بەناو سوريەدا دەرپواو لە (قورنە) دەگەل (دجلە) دەگەنەوہ يەك و ھەردوو كيان تىكەلاوى (پاشادى فارس) دەبى.

۴- چۆمەكانى كوردستانى عىراق:

زى گەورە، زى بچووك، سيروان، دىالە، خابوور ھەموويان تىكەلاوى چۆمى دجلە دەبن - ھەروەھاش چۆمى فورات كە لە بەشيك لە كوردستانى سوريە دەرپوا.
مامۆستا: كى دەزانى چۆمەكانى كوردستانى سوريەمان بۆ ناو ببا.
شاگردىكى زرينگ (رۆستەم): ھىچ چۆمى وا گەورە لە كوردستانى سوريەدا نىيە وە كورد بە زۆرى لەوئ دانانىشن لەبەر ئەوہ ناتوانين ھىچ چۆمىك وەپال كوردستان بدەين!
مامۆستا: ئافەرىن - سەد ئافەرىن - رۆستەم.

وردى

ئىمە پۇلەي كوردىن

محەممەد. ئازەر

ئىمە پۇلەي كوردىن. كوردستانى مەزن نىشتمانى ئىمەيە، سەرنوشتى ئەو نىشتمانه خوۋشەويستە لەدوا پۇژدا دەكەويىتە بەر دەستى ئىمەيە. بۇ دوا پۇژ مەسئولىيەتى پارىزگارى و پراگرتنى سەر بەرزى و ئازادى كوردستان لە ئەستوى ئىمەيە.

ئازادى ئەورۇي كوردستان كە مايەي خوۋشەختى ئىمە و نەتەوئەكەمانە؛ بە خوینی گەنجان و لاوانى كورد. و كوۋشى و فيداكارى پياوانى رەشىد هاتۇتە بەرھەم و بە ئىمە دەسپىردىت كە ھەمىشە بەرز و بلندی پووزەرد و سەربەرەژىر دەبين.

جا خوۋ ئىمەش بە خوۋمان دەلین پۇلەي كورد پۇلەي كوردىش ژيانى بۇ سەربەرزى نىشتمان و مردنى لە پىگای ئازادى و خوۋشەختى كوردستان بوو. ئىمەش پۇلەي ئەو پياوۋە رەشىدانەين كە لە پىناو ئازادى كورد ھەلاۋەسراون مردنجان لە ژيانى دىلى و چارەپەشى پى چاتر بوو. ئىمەش ھەرگىز رازى نابىن ناوى پاكى كورد بە ئىمەوۋە پەلەدار بىت، ئىمەش ۋەك باب و باپىرانمان بۇ كوردستان دەژىن و لەرپى بەرزىيىتى كوردستانىشدا سەر دەنئىنەوۋە.

بۇ ئەوۋەي بەو ئامانجە پاكە بگەين ھەر لە ئىستاۋە خوۋمان بە زانست و ھونەر ئامادە دەكەين. تا ھىزى نىشتمان پەروەرى و گيانبازىمان قەوېتر و بە ھۆى زانست و فيداكارى بتوانىن لەدوا پۇژدا بەسەر ۋەزىفەي موقەددەسى خوۋماندا زال بين.

دزى ئەمىن

كارگەر حوسىن فەقى زادە

پياويك بەياني بەنيازى ھەمامى لە مالى ۋەدەرکەوت. لە پىگا تووشى دۆستىكى بوو؛ پىي گوت با پىكەۋە بچىنە ھەمام. دۆستەكەى گوتى: تا نزيكى ھەمام لەگەلت دىم، بەلام چون كارم ھەيە نايەمە ھەمام.

پىكەۋە پۇيشتن تا گەيشتنە دوورپىيانىك دۆستى كابرە بى دەنگ و كەۋەبوو. ۋەختىكى نزيكى ھەمام بوونەۋە،.....

چون ھەوا تاريك بوو ۋاى زانى دۆستەكەى خۆيەتى. بانگى كردو گوتى: برادر تا لە ھەمام ۋەدەرەكەۋم ئەو سەد دىنارەم لەلاى خۆت بۆ راگرە. كابرەى دز پوولەكەى ۋەرگرت و لەۋى راۋەستا.

ھەوا پووناك بوو، كابرە لە ھەمام ۋەدەرکەوت و پۇيشت، دزەكە بانگى كردو گوتى ۋەرە پوولەكەت ۋەرگرەۋە؛ من ئەورۆ لەبەر راگرتنى پوولى تۆ لەكارى خۆم مامەۋە، كابرەى ھەمامى گوتى تۆ كىيىت و پوولى چى؟

دزەكە جوابى دايەۋە: من كابرەيەكى دزم، و تۆ ئەو پوولەت بەمن ئەسپارد.

كابرە گوتى: ئەگەر دزى بۆچى پوولەكەت نەبرد؟

دزەكە جوابى داۋە كە تۆ ئەو پوولەت بە ئەمانەت بە من ئەسپارد، ئەمانەتدار نابى ئەمانەت خۆر بىت چون ئەمانەت خۆر نا پياۋە..

بۆ زانین

دلی پیاوی له هر ۲۴ ساعات سهه ههزار كهپهت لی دها له هر لیدانیکدا سهه گرام خوین سورعهتی ۵۰ سانتمی فشار له دل وهدهردهنی.

له خویندن و زانست چم دهست دهكهوی

ئهگه گهورهبی نیودار دهبی ئهگه ههزاری دهولهمهند دهبی ئهگه به نیویانگی به نیویانگتر دهبی.

لهگه ل چهند كهسێك چاكه مهكه:

به دخوو، به دكردار، بی گوئی، دووروو، خاینی نیشتمان و میللهت.

– له هر نهفه سێكدا ۳ لیتره ههوا داخیلی سیپه لاک دهبی و له هر دهقیقهیهك ۶۰ لیتره ههه (۲۴) ساعات – ۸۶ ههزار لیتر داخلی سیپه لاک دهبی.

– تهواوی دهرجهی گهرمای کورپی رۆژی ۲۵۰۰۰ ههزار بهرابهری مهفرهقی تواووهویه.

– ئهستیرهی گهپهنده پارچه پارچهی بی نوورن كه پرووناکی خوینان له رۆژی وهردهگرن و بهدهوری ویدا دهسوورپین.

ق. مودهپرسی

پزگارى له زندان

۱- زندانىك ۳۶ ديوى ههيه، ههپسيك له ديوى ژماره (۱) دانىشتووه، بهوى بلى ئهگه
ببهوى پزگار بىت، دهبى به جورىك پروات نهروا له وتاغى ژماره (۳۶) دا پزگار
دهبىت.

					۱
۳۶					

۲- عهدهدىك ئهگهر يهككى لى كهه بكهيهوه، دهبىته (۶۰) و ئهگهر ئهوه يهكه لى زياد
بكه لى دووباره دهبىته (۵۰) و كهه دهبىتهوه ئهوه عهدهه كپهيه؟

ق- مودهپيسى

مه‌رام له فيركردن و ته‌ربيه‌تدان چييه؟

به‌پاي ئيمه مه‌رامى ئه‌سلى له فيركردن و ته‌ربيه‌تدان ئه‌ويه كه مندالى ئه‌ورومان وا فيركه‌ين كه ميشتكيان پر بي له زانستيكي بي سوودو هه‌روهكو تووتى به‌بي ئه‌وهى مه‌رامى حه‌قيقى ده‌رسكيان پي بلين مه‌نزوورى ئه‌سليمان ئه‌ويه كه شاگرد ده‌رسه‌كهى له به‌ر بكاو هه‌روهك گرامافونيك وهك ئاوى بيخوينتته‌وه ئه‌وه مه‌نزوورى زياترى معلمه‌كانى ئه‌ورويه جا له حه‌قيقه‌تدا بيري لي ناكه‌نه‌وه ئايا شاگردي ئه‌سلى حه‌قيقى و مه‌رامى ده‌رسه‌كهى تيگه‌يشتووه يان نا؟ ئيستا نه ته‌نها هه‌ر له‌كن معلم به‌لكو له‌پيش چاوى ته‌واوى دانىشتوانى ولاتى ئيمه شاگردي چاك ئه‌و شاگرده‌يه كه ده‌رسى خووى چاك له‌به‌ربكاو له‌كن گه‌وران به ئه‌دهب دابنيشى و بي دهنگ بي كه له حه‌قيقه‌تدا ئه‌و عه‌قيده به كولى سه‌هوه چونكه بو ئه‌وهى شاگرد له ژيانى خويدا سه‌ربه‌رزى ته‌نيا ده‌رس له‌به‌ركردن و به ئه‌دهب بوون به‌س نيه.

به‌لكو به‌غه‌يرى ئه‌وانه زور ئه‌سبابى دى هه‌يه كه هه‌ر ده‌بي به شاگردان فير بكرى كه به ئه‌دهب بوون و ده‌رسى له‌به‌ركردن له چاوى هيج نين و چ ته‌ئسيريكيان نيه.

ئه‌گه‌ر ته‌ماشاي ئه‌و كه‌سانه بكه‌ين كه‌له ژيانى خوياندا سه‌ربه‌رز بوون ده‌بينين: كه ته‌نيا به‌هيزى ئيراده و عه‌زم و پايه‌دارى و جه‌ساره‌ت له ژياندا به‌پايه‌ى بليندى گه‌يشتون و هه‌ر كه‌سيكى له‌و سيفاتانه بيپه‌ش بي هه‌ر چه‌نده به ئه‌دهب و ده‌رس له‌به‌ركه‌ربى له مه‌يدانى كارزارى ژيان سه‌رناكه‌وى.

هه‌ر چه‌نده زانست له ژيانى ئينساندا زور موهمه به‌لام نرخ و ئه‌هه‌ميه‌تى زه‌مانىكى وه‌ديار ده‌كه‌وى كه خاوه‌نى زانست عه‌زم و ئيراده‌ى به‌هيز بي له‌سه‌ر كاراندا ئيقدام و پايه‌دارى هه‌بي له ژماره‌ى دواييدا له‌و لاپه‌رده‌ا به موفه‌سه‌لى ده‌دويم.

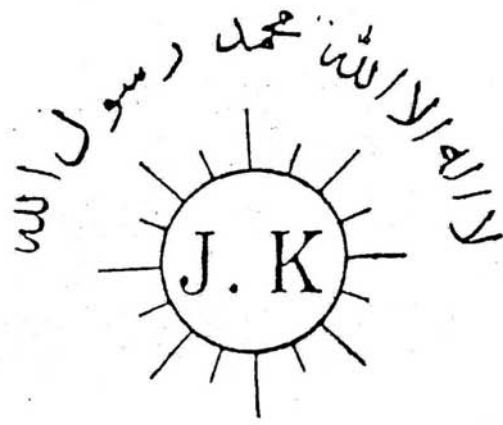
دلشادى ره‌سوولى

دیاری کۆمهلهی ژێ . کاف

بۆ

لاوهکانی کورد

بژی سەرۆك و كوردو
كوردستان و ههوا!

دیاری گومه لهی ژ.ك
بولاره كانی كورد

١٩٤٣ - ١٣٢٢

خوبنه ره به ززه کان :

نهم کتیه بچوکهی له پیش جاوتانه له مسی
نامیلکهیه :

۱- دباری مهلا محمدی کوی

۲- گول بژبریک له دیوانی حاجی قادری کوی

۳- دسته گولیکی جوانو بونخوش له باغی

نیشتمان بهروری هاتونه بهرهم .

کومه له ی ژ . لک بو پیش خستن وه

سه ر خستنی کورد له شه قامی شارستا نیتی

(نمدن) دا به هه مو هیزر توانای خوی

تی نه کوشیت تابه یارمه تی خوواره ک وریشه ی

سه شیره تو سه شیره تبازی که سه ر چاره ی هه مو

چاره ره شیو و به سه ر هاتیکی قالو گرینک

(سخت) هه بینینه دهر

نه مه تو ما نجیبکی (بهمان) زور ز له
 که ابعه بنیین مه لا و شیخه کان بو نه به ره لهستی
 بیش که وتنی کورد چونکو دیر بک (تاریخ)
 بو مان دهر نه خاکه نه م دسته به گهلی کاری
 باش و به که لکیان نه انجام داوه و بو خذمه تی
 کوردایه تی تیکوشیون ؛ چون نه بی به ذاتیکی
 وهک مه لا ادريس بتلیسی بیژریت به ره لهستی
 سهر که وتنی کورد ، باوه رمان نیه هیچ کورد بک
 خذمه تی نه م بیاره نیشتمان به روه ری له بیر بچیت
 له نیو شیخه کانمانا چه نابی شیخ عبیداله ،
 شیخ عبدالقادر ، شیخ سعید نه بیندرین که هه مو
 کورد بک نه زانی نه نیا له پیناوی کوردایه تی
 داخویان ماندو کرده وه تاسه ریان اه سه ر داناوه
 خلاسه له نیو شیخه کانا بیاری وه کو
 (شیخ یوسف شمس الدین البرهالی) نه بیژریت
 که به دستوری نه م ذاته کتیبکی زلی وه کو

(ابن حجر) کراوه به کوردی داخه که م وه گیر
ایسه نه که و تو .

نه وانهی که وا حاجی قادر و مهلا محمد چوت
به گزیانا مشیخ و کولکه مهلاکان که خوله نوین ؛
کرامت به خه لک نشان نه دن هم دهسته به به هیچ کلوجیک
ریکای حقیقیان نه دوز بو نه نوم به لکو تایو (شح) شبان
به ر جاونه که و تووم ده ناوه کو سمدی شیرازی له دیباچه ی
گاستانه که بدا نه لیت «کانرا که شیر شد خیری باز نیامد»
بی دهنگ دانه نیشن و ووازیان له خه لک «هینا به لام
هشیره ته کانان کی هه به له ده سیان و درمز نه بویت ا
باوه ریکه ن کاره ساتی وایان هیناوه نه دی که دونیای
شارستانی لی یان بیزاره ته نیا آغاوات و سهردار
هشیره ته کانن که بونه مایه ی دوبهره کی یاچه له به ره کی
له کوردستانا نه نیانه وانن بهر هه لست بو پیش که و تنو
کورد ا

کومه له ی ژ . لی هه رنه وان به مسئول
نه زانیت .

« چه زنه کهی بیت بلیم چیه کوردی »
« عاقای و چابکی و جهوان مهردی »

دیاری مهلا محمدی گووسی

به بارهی کومه لهی ژ . لک بو هه لاندنی
آغاوات و سهردار شهیره ته کانی کورد
له خهوی نه فامی چاپ کرا

۱۳۲۲

له لایهن هه بته تی نارو نندی کومه لهی
ژ. لک پیشکشی هه و لاره نیشتمان
په رومه کانی کورد نه کریت.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

آرلازو

زوربووه بهرخیکی لهر و لاواز
بوته خهر تیکی دوک زهلام و قهلهو
یا منالیکی سیس و مردوخه
بوته پیاویکی گورج و گول و پتهو
گهلی ملت و هها و مسهرکه و نون
که نه پینه خه یالووهم و خه و
بویه او مید نه کم له لطفی خورا
خالقی مانک و روز و روزو شهو

کورده کانپتر بکانه صاحب جباه
 سنه الله في الذين خلوا
 تهله فونى بخساته نساو کوردان
 بانگى به کتر بگن به دهنگى ههلهو
 ههوهوى ميرهوان له مهيدانا
 زمازهلهى دا ته ملكى که بخسره
 بيته زير دهستى ملتى کوردى
 ههرا له باتو مهوه هه تا دههلهو
 به نظر تو خدايه ههسانه
 بازو شاهين ههدين لهدهستى کهو
 آه و ناله بو ژيانه وهى ملت

ههتاده سرم لهبو کوردان دهنام
 عيلاجين چون بکهه ههوار به مالم
 وه قير و جاهل و ناخوينده وارن
 لهلاى نهوعى به شهر بيقدرو خووارن
 کهسى وه درى لهلاى خزمان نههينى
 لهلاى بيگانه وه درى جى نههينى

له گهل به ك به د ره زوشنو به د نهادن
 له بویه و اكه ساد و بيمرادن
 له علم و معرفت رو تن به كلې
 خه يالی خاوه لابان فكري ملي
 چه سودن بویه بازاريان كه ساده
 نه زانن بویه طاعه تيان فوسانده
 له سر ۵۰ ردي نه وي كوردی زمان بی
 له لای وایه نه بی سوک و نه زان بی
 ده بی چه عمل و گوان و شوان بی
 ده بی زه ببال و که نمان و سه یان بی
 ده بی هر ریش دراز و بانولول بی
 ده بی هر عاجز و گرز و مهلول بی
 ده بی هر به نده بی . . . و . . . بی
 ده بی بيملم ز بی املا و قهلام بی
 نه وند بيموش ز بيمدين و نه زابه
 له لای وایه خدای وی ریشی بسانه

مهلا کانیش له حقیان زور خه بیان
 نه وانیش هر ده لهی که وجو نه زانن
 له باتی بلسی دین ورکنی ایمان
 مهلا بویان نه خوینی مدحی شیخان
 نه لی شیخی هه به صاحب کرامت
 نکاتان بوئه کا روزی قیامت
 شه و روزی به ذکره خواخریکه
 دیاره زور له خدمت خوا نزدیکه
 که لی جاران ده جیته فوقی عرشه
 نه کهر چه زکا له لای خوا داده نیشی
 خلاصه چند خه رافاتیکه دیکه
 مهلا نه قلی ده کا به و فاک و فیکه
 عوامی قور به سه روهک و انه زانن
 جه نابی شیخ به خزمی خوا نه زانن
 خصوصاً کهر نه لین یا
 جی وه میکی نه داته ذهنی عالم

ئەوانەى شىخىيان لايسان خدایە
 حسابى وان لە سەر تۆقى مەلایە
 (مەلا) تۆ باسى خوايان بو بفرەو
 و ها باشە لە بو وان و لە بو تۆ
 ((قازانجى شىخە گانەت))

هەتا شىخى لە کوردسان بمىنى
 اومىدى زنده گانیت بى نەمىنى
 و
 بە پای دا رونه تۆ آهەنگى کوردى
 هەمویان بونه صوفى و بیرو دەرویش
 بە بەر مال و سەببەو رشتە و ریش
 هەمو بى ایش و بى کار و تەوە ززل
 وورک بان وەل ئەستور و سەلک زل
 لەوان و ئەر ضروم قاحەددى جاقان
 تەوە لا بون لە عقل و علم و عرفان

به وی شول و به وی عقل و تجبزی
 محقق قهر بی حکورد نایبته ریزی
 بدریشی گرز و پرچی پرله تهمسپی
 بناغهی ایشی کوردان چون نه چه سپی
 به که شکول و سووال و فقر و ذلت
 محاله کاکی خوم تمشکیلی ده ولت
 همو بی هوش و بی گوش و نه زانن
 اداره ی ملک و ده ولت چون نه زانن
 امید و قهط نه بی کورد بیته ده ولت
 له به دبه ختی نه ویستا بونه سه لته
 نه وهی زانایه ناو جهرگی به لاسه
 نه وهی نادانه نسا زانی چه بلسه
 جه نابی شیخ نه لیت آخر زه مانه
 قیامت را ده بی هه ربه و زووانه
 اراده ی خوابه ایوه هه روه هاین
 وه کو هاروت و عاروت بن سه روین

بلی یا شیخ قیامت ایوه را بو
 به جهلو تهنبلی مالمان خهرا بو
 له بهر قهولی پرو بوجی نه مانه
 له دس کوردا نه ما غهبری هه مانه
 له بهر ته زویری وان شیخانی به دبخت
 کهلی کورد ناینه صاحب رایه تو نهخت
 له بهر چی کاری خه لکی وا دورسته
 نه کهر هیندونه کهر آکر به رسته
 نه کهر (لازه) نه کهر (رومه) نه کهر (جوو)
 له زیر نیری نه م و نه و پاکی ده رجو
 نه کهر راسته نه لهی دونیا خهراوه
 له بوجنه نه هر هه مو جو تو بهراوه
 نه کهر دونیا خه را بی بهو نیزیکه
 جه نابت بو به دونیا وا خه ریکه
 نه کهر عزت ده وی ههسته به همت
 به فکرو صبرو نه دپرو کیامت

نه بی ملت هه و یه ک بی له گه ل یه ک
 له نه ربابی قه له م تا خا و نه نی چه ک
 نه گه ر کوردیک اهانه ت کن له به صره
 هه مو بینه خروش و جوش و نه عره
 هه تا حقی نه سینن را نه وهستن
 له به ربی اتفاقی خوار و بهستن
 خه زینیکو هه بی مال عمومی
 وه کو (جوو) و (نهرمه نی داشناک) و (رومی)
 له رویه و آنه و چاریک و غازی
 به کله کودی له روزی به نجه بازی
 فریده ن مهنته شاو به رمال و که شکول
 ته رک کن ته پل و ره قص و خدمت وشول
 تفهنگ و توپ و ته بیاره به یا کن
 به عهزمی دین و دونیا رو له خووا کن
 وه کو شیر و هر نه مهیدانی جه راره
 به غیره ت بن به غیره ت بن به غیره ت

بیادوی ترسه نوک و نهك پوشکه سوکه
 زنی بیوه بسه کورکه و نوکه نوکه
 سه حاجه ی رهش ککوا قه بری دباره
 سه ساوه ی سی عات دوری له شاره
 سه حاجه ی مصطفی که ترسه نوک بان
 چی ایشیان بو له تورکستان و ایران
 نه که ن خوفی نه که ن ترسی له هیچ کهس
 به غه بری بادشای داداری نه قدس
 ده بی بی شک و شبهه و انه زانی
 به ته حقیری سه بساته و زنده گانی
 نه وهی دونیای نه بی دینی ضه عیفه
 سه لابی یانه شیخ بی یات خه لیفه
 سه داری دین و دونیا سه ر غینایه
 بلی (الفقر فخری) اقترا به
 سه وایی که وره بی ده رک که ن له نیوسه ر
 به بی توپو تغه نکو مال و سه سه که ر

محقق آنا قیامت نمانه به ک لک
 نه که ر تو بو ته بی بان اون ایکی لک
 به غه و تراص و به به بسایوری زر هلی
 به بالون تر به زیبایینی زر هلی
 له دو تیا هه رچی بیت سکوردی محقر
 به بی باره له بوت نابی میسر
 وولا نیکتان هه به یرکان و نه عدم
 به بیل و بیسه ره دو قووتی لیدن
 ده زانن نسوی نه رزی چه تیاه
 وهلی مه ر قومی نامری کیم یایه
 هه نا نه و علمه زور چاکی نه خونین
 ده بی هه ر باقله و سلقان بچینن
 هه لای ندادان به عنوانی شه ربه ت
 حه رامی سکرد له تو علمتی ظه بیسه ت
 له بویه هه رچی له و خاکه وه دهر که وت
 نه (رادبوم) و له (زیر) و (باقرا) و (نه وت)

ه موی که و توتو زبده سستی فوره ننگان
 جیا و جولان نه نورن و مک یله ننگان
 بیان نورن جیابان چون نه کولن
 ه ناکه ی ایوه ه ر بهر مال به کولن
 (خوری) و (مازر) و (کهنه) و (جهوت) و (که لوان)
 و (کو) (سیجکه) و (بیش) و (رون) و (نه زوان)
 ده خیلو بم نه کن بیدهن له ده ستو
 و الا و ایزانن ر و حو دهر چو
 ه تاکو نه بنه نخواهندی سه نایع
 نه مو نه نعامی خوا نه روا به ضایع
 به خورایی نه چی عومری نه زیزتان
 به هاوین و به هار پاییز و زستان
 ه چونه خازه قار و چایی خانان
 او میدم و ایه بینه خانی خانان
 نه که ر خواهیش نه کن خواولی بی رازی
 ه چونه ته کیه کان بو حوقه بازی

قماری قطه که کن ایوه و خدا تان
 ددنا به ر باد نه بی مال و منالتان
 به جی بینن نه وهی واجب کرایه
 به وی نه وعی که مه طلویی خدایه
 نه که ر باب جاهله باکور مه لابی
 له نه حوالی ام با شاره زابی
 «سه یاحت کن بیچن بو سووه تستان»^۱
 «بزانت چون به خیرانی هه لستان»
 «له قهومی روس چه ظلمیکی نه کرد (چار)»
 «هموی زه مری نه خوارد ملت به ناچار»
 «له پر (له نین) هه لستاوک دلیران»
 «بناغهی ظلمی جاری کرد ویران»
 «بنای نا ده و له تیغکی سوسیالیست»
 «له ناوی برد به جاریک ایعیرالیست»

۱- له شمرانی له یو قولابه کانا نوسراوت
 له لایف یزن نوسه ری کومه له مونراونه وه

« له ناو کوهل به زوری دهر کرا (خان) »
 « به نیلا (به گک) خرابه به ندر زیندان »
 « به محضی هل کرانی به یرقی سوور »
 « له ناو خه لکانه مافیتنه و شهرو شوور »
 « نه له رزیت کاکی (آغا) وک بنی آو »
 « که آلی سوور و آلی دیته به رجاو »
 « ته ماشا کهن له مهیدانی ههراو شهر »
 « چلون سهربازی سوور؛ آزاو دلاور »
 « شهرو روز بی ووجان وانی نه کوشن »
 « له جه بهی شهر نه لهی شهر بهت نه نوشن »
 « به فهرمانی ستالین؛ پیای شهر کهر »
 « نه دن بهربابه مو نه یروی هیتلهر »
 « به یانی یلیلی سوتا و له بوگول »
 « وههانه یخویند به دل سوزی له سرچل »
 « له دونیادا ده بی هه کوردی بهد فهر »
 « نه بیه خاوه نی ده بهیم و نه فسر »

ته تو چونيك ده ژى من هەر (مه لا) مه
 ايتر به سیه برام خه نهمی که لامه
 من یه خه ی خوله بویه دانه درم
 ایوه نابن به هیچ و من نه سرم
 ده بی من که یفی جیم به دونیابی
 قهوی من وا ره زیل و رسوایی
 بی کس و بیده ر فقیر و هه ژار
 بی سر و سه رفه راز و بی سهر دار
 نهوی ربگای له کورده کان گوری
 له عننه تی خوڤای له نه لحه دو گوری
 هلته کورد فقیر و بهسته زمان
 به قهوی نهو که سانه چون خه، تان
 وانه زانن که عنصری کوردی
 به ذه لیلی بزیت و نامه ردی
 نهوی کورده چی گوره وو چی صفر
 ایشکی گویدریژی

نهوی کوردی له نهسلی باب آدم
 دهبی بارکیشی عه بهی
 قوری کام جی بگره وه بوتان
 بو بر ایانی جزیره و بوتان
 خمی دونیا بکه بن به سر خومان
 بو عه زیزانی نه ر ضروم و وان
 ابوه هر چند که قهومیکی زورن
 فابدهی جی که توخمی خو خورن
 وانهزانی که کورد گهلی زیندون
 من نه بینم علی العموم مزدون
 وادهزیر که و تون بهبی دمهلات
 ره بی نهو قهومه بوچی وای بهسرات
 پاشی سلطان صلاح نه ییو بی
 زور نهچو بو بهدهوری ههنگوبی
 جی عه شیرت چه نه هلی شارستان
 له هه مو طول و عه رضی کوردستان

بونه به خسیرو نوکری نهم و نهو
 باری خه لکی ده بن به روز و به شهو
 له سهر نه و خاله به کتری نه کوزن
 خوینی به کتر مثالنی شیر نه مزن
 ده رحقی به کک نه فزنده زور نه زمون
 که له کهی به کک به شیر و روغب نه برن
 به زگیك تیر به دوزگان برسی
 هیچ له جاکه و خه رایه نابرسی
 جاهل و بی که مال و شهرنی حضور
 ابغنی خه لکی خوا فقیر و فخور
 حلیفه بو غیره تی (صلاح الدین)
 نهو که سانهش بلین نه مهش کوردین
 حهز نه کهی بیت بلیم چیه کوردی
 عاقلی و جابو کی و جه وانمه ردی
 عاصریکی له فوقی
 ساخنی حهزم و رهزم و بهزم و کهرم

لایه‌کان قه‌د ری نه‌صلی خو نه‌گرن
 پیره‌کسان بساله‌ذالنا بمرن
 خاصه‌نهر باوه‌کانی مه‌کته‌بی (کو)
 ده‌بنه‌پشت و په‌ناهی ملت‌ی خو
 ایوه‌نه‌ولاد و جه‌رک و ناوی منن
 ایوه‌نوری کلینه‌جساری منن
 عومری خوتان مه‌به‌ن به‌خورابی
 تی بگوشن به‌علم و آزایی

بو آگالاری و ووشاری لایان

هسته‌پیش‌کوره‌نه‌ی لاری کوردی
 آگت له‌خوبی کاروان: رابردی
 به‌لوری علم ریگا وه‌ده‌رخه
 به‌زوری باسکان باری وه‌سه‌رخه
 به‌بالی علم بفره‌وه‌ک طه‌یران
 به‌قوروه‌تی علم هه‌رو بن به‌حران

علمی طایفه، ت علمی خدایه
 قاره ویه قوله گشتی ه، وایه
 علمی حکا به ت گهر که لککی ه، با
 ده بوایه د دنیا ه، موی بو، با
 علمی کیمیات که ر نه خویند ووه
 به خوانانزانی خواچی کردوه
 ایسه با به ندی و ه همو خه بالین
 ایسه خه ریککی که ری ده ججالین
 علمی سه نایع لای ایسه نیسه
 که رشتیک ه، بی نه ویش قه ولیه
 به نیر و زازیو شیریز و لورک
 نه نتیجه ی علمی کیمیایه بی شک
 به کلیکی سبی و به آوی تری
 دوشاوی شیرت چون بو نه کری
 کار دوی وه که کیرد زبالت ده بری
 به ترش و سماق زه هری چون نه بری

علمیکى گه وره له ناور کوردان بو
 به قهه ی پروبوچ چون له کیسمان خو
 به دهف و ده مباتک به ره قص و سه ها
 علم و مه عریفه ت لای کوردان نه ها
 به خووا زور حه یفه حه یف و مه خابین
 ملتى کوردی هه تا که ی و این
 جه هاله ت بروا ده وری عیز فاه
 کونه باب بمری نوره ی کورانه
 نه ی لوی کوردی نوری دو چاوم
 قوروه نی دلم چه رک و هه نام
 باوانی بابم لاوانی مه کتبه
 به غه قل و غیر فان به علم و نه ده ب
 به نه خلاقى خیاک به دین و ایمین
 به ربک و بیکنی وه ککو بر ایان
 له گول به کتزی وهک روح و بدو من
 ابعتراج بکن بو عزى له نه ان

ایوه بووه توت : ولادی صولبی
 خدا توفیق تان بدا یار . بی
 هیچ فرقه و ناکوم له گهل مه سعودی
 خوا بو پاریزی له چه ننگ جه سودی
 مجید و صلاح لای من وه ک ابومن
 ایومش برازان بیم باوه ره بکهن

چلوننی باورهی جاهلانی خهله تاو

نه لین باران به نه مری شیخ نه بلری
 به نه مری «کن فکان» وه نه مری بلری
 خلاصه کافه بی ذه رراتی عالم
 چی افلاک و چی املاک و چی نه نجوم (نجوم)
 به نه مری جه ضره تی پیره ددوامی
 حیات و مهوت و ترتیب و نظامی
 (هلا) گهر بیت بلی نابی و معابلی
 نه لین نه و فاسقه بونه و هابی

نه‌ری نه‌ی شیخه پیسی بوری چلکن
 نه‌ری نه‌ی وورک هه‌مانه‌ی زار بوگن ؟
 نه‌تو ده‌ ورا‌ری چه‌رخ‌ی بی‌ستونی ؟
 « نه‌تو توقینه‌زی چه‌شه‌ وعیونی ؟ »
 نه‌ری نه‌ی شیخه‌ کوبیری خواری مه‌جندوم !
 نه‌توی ناب‌ب هه‌نابی حی‌قیوم ؟
 نه‌ری نه‌ی ایسته‌ خوری لینک‌ گورا‌ری !
 له‌گه‌ل ده‌ر را‌نی عالم‌ تیک‌ه‌لا‌وی !
 نه‌تو ممتازی رزقی مار و موری ؟
 نه‌تو انشا‌کننده‌ی نار و نوری ؟
 به‌حکمی تو نه‌بی . عفوی گونا‌هان ؟
 وه‌کو پایای نه‌سارای خییوی غفران ؟
 نه‌وی هه‌فوی بکه‌ی جیکای نه‌عیه‌ !
 نه‌وی هه‌فوی نه‌که‌ی ما‌رای چه‌حیمه‌ ؟
 هه‌مو عالم‌ له‌زیر فه‌ره‌انی تویه‌ ؟
 چه‌یاتی توش‌ ! به‌ستیک‌ آرده‌جوویه‌ !

نه کور ملکه هه مو مالکی خدایه
 نه کور شیخه نه کور قطبه هه بایه
 اراده و قدره تی خوای من نه واره
 چه حاجه تمن به شیخ نابی کراوه (مفوح حروا)
 به نه قطاب و به نه وتاد و به نه بدال
 نه بویه (آدیسون) نهی هردی به تتال
 له علم و اختراعما جسی و هدهر خست
 بنوره ملتی خوی کو و مهه خست
 به علمی کیمیا و و قور و نه نور
 به ته پیاره و به زیلینو به واپور
 جلون قطبی فه قیرین بی نیشان کرد
 ربا و ته زویری شیخیشین عهین کرد
 موسلمانان له جهنگ وان کورد ذلیل بون
 ده فهرو شیخه شیتی گیزی مه جنون
 بزائم تونه و یستاجت له دست دی ۱۲
 له به حر و بهرر و جزل و شار ولادی

ورنه ای اومتی خیر البریه
 له باش ته قدیمی اخلاص و تحیه
 به علم و عقل و هوش و فکر و عرفان
 به قه ولی مصطفی و آیاتی قور آن
 بزانت نه و قسانه پاکسی بوچن
 نه گهر خوامان ه بی اقطاب بوچن
 به قه ولی جاهلان خونان مه گورت
 به چاوی دل له دونیایی بنورن
 له زیر نه رزی هه تا کوزور و زیرو
 له مانک و روزها تا کو مار و میرو
 به که مو که بف و وضع و چهنده چونی
 به نه طوار و به نه دوار و سکوئی
 (که لویژ) چهنده زه لاهه چهنده دوره
 (سوها) تاریکه یا خوزور به نوره
 ه یا چونه له چی ته رکیب کراوه
 نطایی نهو که رراهه چوب دراره

« گه رانی چونه کی : بکا اداره »
 له بوکی دینه : عداد و ژماره
 به غه یری قودرته دی داداری جبار
 به غه یری بادشای خلاق و قهار
 به قطییککی ضه عیف و فاته وانا
 اداره می چون نه بی نه می مهردی دانا
 نهوی لای ایوه داواری امورن
 له بهر دستی خوا که متر له مورن
 کهسی ایمانی به خوا و قودرته می بی
 چاون نهو اعتقاده می ده چنه قلبی
 قبیکت بو نه که م چاکی بزانه
 قبولی که به بی عذر و به هانه
 له سه رزار و زمانان که رچی سوکه
 له میزان می حه قیقه ت زور گرانه
 به خیری خوت به خه لکی را که بینه
 هه تا ظاهر بی نهو سری نیسانه

هه تا کو ته هلی شار و دهشت و لادی
 خه به ر دار بن له ته حوالی زه مانه
 بوخوت ته حوالی لادی چاک نه زانی
 به کی جوتیار به کیکی به رخه وانه
 فلان آودیره نهویان عهد نه کیلی
 شورانه زم نه و یقریان سه پانه
 خه ریکی کار و بار و جوتو شولن
 له فلی فیل کهران ناشاره زانه
 مه لا یسکیان هه به سندانی لیمدا
 نه خوینده و نه حمق و پوج و نه زانه
 وه کو گهر گرنه خوا دایم له دی دا
 به ریشی بن نه له ی عالمی جودانه
 نه ویش بوشینخ وه کو کلبی معلم
 به دم کور ویشکی بوئه گری له لانه
 نه لی توبه ی بکن لای شینخ به کورچی
 قیامت راده بی هه به و زروانه

دهزو جیشتی له بو شیخی دورست کون
 بلاوساوار و شلکینه و که لانه
 به هام کویخابلین نه سبابی ریک بی
 له بو شیخ شه و دهیته دیوه خانه
 که نیزیک شاه نی دو بو هه تاسی
 له بو پیوان به سه نوری زفانه
 زنی کویخاو نه هالی دینه چه ذبه
 ایتر هاوار گریاب و فغانه
 له پاتس نه هابو هو به و نیکوتانه
 دهلی نه ی قهوم و گول کوکوت اعانه
 مریشک و هیلکته و چویشنیر و کاور
 که ره و نه ندوک و ساوار و هه مانه
 گوریسو سیپه ک و ناز دوکو هه شک
 جه وال و توره ک و تیروک و خانه
 له نه قدینه ش نه وی حاضر به دسته
 له روبیه و جوتنه و و چاریک و آنه

هه موی حاضر بکه ن بی خو خوراندن
 ده خیرا بن به چوستیو عاقلانه
 به هه رهوعی که شیخ نه شریفی رویی
 به کی عاقل هه لئهستی له و میانه
 نه لی نهی قوم و گه ل ایوه به له دین
 له که ید و فیل و نه یرهنک و فه سانه
 له لام مه علوم بووه بی شک و شبیه
 به آثار " و به نه توار و نیشانه
 نه هه می مه قصه دی شیخی زه مانه
 له نه م دهوره دراو و نان و

نه و او بو

نووسه ری کوه لهی ژ . لک به بونهی
 هه نندی دستکاری شعره کانی نه م دیاریه
 له جه نابی مه لا محدی کویی تکاور داوای
 چاو پوشین نه کات

کوردستانی مو کوربان - لاجان ۱۳۲۲ - ۱۹۴۳

« نه‌نبه‌لی کاری حیزو بی خیره »
« ده‌ستی ماند و له سه‌رزگی تیره »

۲

گول بژی‌ریگی

له دیوانی حاجی قادری گویی
ببلی نیشتمانی کورد

به باره‌ی کومه له ی ژ . لک بو و شیاری
آغاوات و سه‌ردار عه شیر . نه کانی کورد

له چاب درا

۱۳۲۲

خوینهره بهرزه کان :
تکاتان لی نه کهین دوای خویندنه و هی نه
نامیلکه به هر ههستیکی (حس) بهرانپهر
به شیخ و مهلاکان له ده رونتانا به یابو هه رنه و
هسته ده باره ی آغا و سه رادر هه شیره ته کان
بوخوتان به یا کهن چونکو به بی ی بهر آوه ردیککی
زور وورد که ایمه کرد و مانه هوی هه ره زلی
دوا کهوتنی کورد هه شیره تو هه شیره تباریه
نهک شیخه تی و مهلا به تی .

ههینه تی ناو نندی (مرکزی) کومه لهی ژ . ل
نهم سیپاریه پیشکشی گیانی (روح) لادی
ره جتهی م . س . تو س نه دای زماره ۱۳
کومه له نه کات .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به سه راهاتی حاجی قادر به کورتی

حاجی قادر کوری مهلا احمده له گوندی
 * کور قدره ج * له سالی ۱۲۳۲ وی هجری
 هاتونه دونیا

به هاری ژبنی حاجی به خوبندت و
 نیشتمان به روری له شاری (کوی)
 رابراوه له دور و اینیاجوته نه ستمبول
 میوانی به درخان پاشا نه بیت کورانی
 به درخان پاشا به دستنی نه م پیاره
 نیشتمان به روره به روره اون *

حاجی قادر که لی شعری نیشتمانی و
 غرامی ه. بوه به لام له دهس ده رجوت
 ه غیره تی ملی ه کتیبکی شعر بوه که
 حاجی بوخوی کو یکر دبووه له کانی مردنیا
 بوله چاپ دانی ه. م جموعه به زور تکانه کات
 داخه کهم که ه. م خزبنه هیزا (نفیس)
 به له دهس جه نابی (عبدالرزاق به کی
 به درخانی) دانه بیت زه کو نه زانن نه م
 دانه له لایان حکومتی عثمانی محکوم
 کراوله موصل خنکاندیان ه خواله ه. م
 پیابیکی نیشتمان به روه خوش بیت ه
 حاجی قادر له ه. م ای (سن) هشتا
 سنالیدا و اتاله سالی ۱۳۹۲ هی هجریدا
 له دونیار و بوه ه

(ستایشتی خوا)

توی بی نظیر و هم‌تا : هر توی که بهر قرار
 بی دار و بی دباری ؛ بیدار و پایه داری
 بو باغی هر ردی باغی : دسمایه که ی مخ‌زانی
 بو مه‌زره‌عی فه‌قیران : بارانه که ی به هاری
 بو پادشاه‌نیشانی بو هر سه وادی نه‌عظم
 بی ص‌در و شانشینی ؛ بی پرده به‌رده داری
 ج‌بباری بی فتوری ؛ سو لطانی بی قصوری
 ره‌زاقی مار و موری ؛ آو دیری دیه کاری
 فیرزه ته‌ختی که‌ردون : مه‌صنوعی نه‌قشی تویه
 یاقوت و لعل روزبه ؛ نه‌ستیره‌کان دوراری
 جی و مه‌کانی تویه ؛ بی جی و بی مه‌کالی
 لیل و نه‌هاری تویه ؛ بی لیل و بی نه‌هاری
 هر نه‌مری تومه‌داره : بو کار و باری عالم
 هر چه‌نده‌بی و وزیر و بی ص‌در و کار و بلری

سه حرازه و ه رده : شوقی خورشید و ماهی نابان
 دو چاربه ن شه و روز : بی مه حمل و مه ماری
 مه علومه بوجی حاجی : مه دحت نه کا به کوردی
 تا که س نه لی به کوردی : نه کراوه مه دحی یاری

یا الهی به آیته تی منزل

به چوار یاری احمدی مرسل
 بی نه وایانی مولکی کوردستان

هه ره گوانی تاده گاته شوان

له خه وی جه هل و مهستی و غه قلهت

به خه به ر کهی به نه غه بی رحمت

باکی ده رچن له کاری نابه محل

رومی رافرینن بوده ری نه سفول

حاجی به : شعره کانی وه ک کاوه

روژی ده بیینن دره وشی هه لداوه

هه ر کورده له به یینی کلی ملت
 بی به هره له خونیدن و کتابهت
 بیگانه به ترجمه ی زمانی
 ئه سراری کتیبی غهبری زانی
 به کسه ر علما درشت و ووردی
 نه ی خویندوو هه بیچدو حورفی کوردی
 ممکن نیه دهر بچی له چه نگه
 هه تا ره قهه و خطلی فه ره نگه
 صاحب کتیب و په یاهه هه ر کسه
 ایبه نه بی بووینه قهومی چرکسه
 ملتی بی کتیب و بی نویین
 غهبری کوردان نیه له روی زه مین
 (جوو) چه قه دری هه به له یزو کوردان
 غهبری لیدان و جوین وتی هه لدان
 قهومی (جوو) چاکه اتفاقی هه به
 کورد بی غه بره نیو نفاقی هه به

(چهنکنه) ی ابره باوجودی کورن
 هه روه کو درمی ایچه دهر به دهرن
 ایوه عاقلترن به سه دمه نصب
 کوره کانیاں دهنیره هه کته ب
 ایستیکه آمرانی کورستان
 هه راه (بوتانه) وه هه تا (بابان)
 هه هه تنوانی هه کته بهن به کهر
 کورده کان بارده کن وه کو . . .
 وادیاره هه تا کو دنیایی
 کورده کان حالیان ده بی وایی
 ا. گاوان و شورانی کورده کان به کن
 به سه بوله شکری سه د کهر ره دوا کن
 به سه ر که ردی شو وانتان حاتمی طای
 به قوربانی سه بانتان آلی به ره ک
 هر بشکی ابوه سه بیادی شهینه
 له کن عونقا فرجه حاجی له کن له کن

شووانی میکه‌لی ایوه له‌شه‌زدا
 وه‌کو قه‌سابه دوزمن میکه‌لی شه‌ک
 له به‌ر حیزه بخویی و نازه‌بایی
 له ژبری حیزی حیزان بوینه دوشه‌ک
 ه‌تاوه‌ک آگری زیرکان له‌که‌ل یه‌ک
 نه‌که‌ر توفان بی له‌شکرتان به‌پوشیک
 له‌کویه‌ی کانوستوون بویه‌که‌ریوی
 له‌سه‌رایوه وه‌هاشیر گیره‌وه‌ک سه‌گ
 سه‌لاجی ایوه ایستا‌که‌سیلا‌حه
 طه‌ماعی که‌وره‌بی بی‌چه‌ک نه‌که‌ن نه‌ک
 که‌راوه انتخایی ووشکه‌صوفی
 له‌دیوانی که‌ری بی‌نقطه‌بی شه‌ک
 تاریک نه‌که‌ون قه‌بیلی نه‌که‌راد
 هه‌ر واده بنه‌خه‌را‌به : آباد
 نه‌نواعی ملل له‌که‌وره‌تا‌چوک
 خه‌مایوه ممالکی وه‌کو بوک

بهك بهر گن و بهك زمان و بهك رهك
 بی غهیه تو عهیبو عاروبی دهك
 دونیابه بههواده خون ر دهبدن
 هدر چونی مهرا میانه دهبکن
 هدر کوردن ز گرجی باکی مگردن
 یامالی زهمانه موحوی کردن
 هدر مانه وهبی زراور مهظلوم
 وهك بوی خهرا به زار و موشوم
 گور باعیتی نوم ده برسی کامه
 شهرطیسکه که بو هه مو نومامه
 نهو شرطه به کلی انفاقه
 گهر موعه شو وان و کور عراقه
 صدد شیخ و مهلا و نومیر و خانی
 بولدنی عهیشو زینده گانی
 اولاره نهوان به حیل سازنی
 ام لاره نهوان به ته قله بازی

قوربان بدهه مو وولاتی دادا
 نامولکو ره شیبه پاکتی فووتا
 به کیان نهی توده که ی نه یان کرد
 نه میان نه بو « کورد » نه گهر هه مو مرد
 ادبا چاکه لیم نه بن دهرههه
 لهم قسه و لهم حکایه تی ده بکهه
 خانه قا و شیخ و نه کیه کان به کسه
 بیم بلین نه فعیان چیه آخه
 نه بری نه عایمی نه نه لای کردن
 جامعی نه ملاک و باره کو کردن
 دهههه بیک امتحانینان ناکهه
 تی بکهه نه هره یانه تریا کهه
 هه کی لای بدهن نه کهر وه کوزهر
 تی ده کن رنگرن وه یاره هبهه
 ده خیالی شیخ و میخ هه بن نه به دا
 هیچ کهر رزقی هیچ کهر سی نادا

ای خوربکی رموز و ناز و نیاز
 او و زو با او نسی گه یومه اعجاز
 قولله کوی (ایفلهئی) له او فلاکه
 عد کسی او و گهر دوشی له زیر خاکه
 کورهی او م زه میله بیان بیوا !
 خاطرئی تویی : چونه جه ووی سه ما
 چینئی بودا به رهنن ایستاکه ش
 گهری بی دین و هیندروی رورهش
 بوچی فرمویه تی نه بییی او هین
 (اطلبوا العلم ولو بالصین)
 نیرومی لهم حه دینه وهرقی نیه
 که رمه لا نه هییی فرمودینی نیه
 تووره فیری ون به چیتله لوره
 (گاور) یا (جو)؛ و (با) هیندو) .
 لازمه خول بخوی وه کو بهرداش
 هه مو قهر نیک ده گوری او سری مه عاش

نه بهای کاری حیو و بی خیره
 دهستی مالدوله سهرزگی تبره
 نه هلی جهننت نه شوان و گوانه
 صاحبی فهننو علم و عرفانه
 فاندی که ر بدایه ذکر و دعا
 ده بو قارون که دایی سهرریگنا
 ههرچی بی به هره بو که سبی که مال
 بوته دهر و پیش و مارگر و حه مال
 صوفی کهر نه شنه بوله ذکره هه تار
 سه د نوویزی ده دابه کاسیک آو
 اتحادی به اتفاقه نه نام
 سوپاره بو حه و ادنی نه بیام
 کوردی ایسه نه زان و باتس که وتن
 بیکه وه بوش و آکرونه وتن
 خو نه کهر دهستی به کتری بگرن
 و ملک (سکه ندهر) جهان هدمو ده گرن

نه گور کوردیک قسه ی بابی نه زانی
 محقق دابکی حیزه بارکی زانی (زناکار)
 وهره بابوت بلام باسی نیهانی

نغن خوشه گهر جاکی بزانی
 (صلاح السین) و (نور الدین) کوردی
 نه زیزانی (جزیری) و (موش) و (وانی)
 (مهلما) (نهرده شیر) و (ده بسم) و (شیر) و
 (قیباد) و (باز) و (میری) و (نهرده لانی)
 نه ماهه پاکیان کوردن نه بادت

نه بهربی ده فته ری وون بون و فانی
 کتیب و ده فته ر و نارنج و کافور
 نه کوردی گهر بنوسراید زهانی

• بوناسینی هم حکمدار کوردانه نه ماشا کردنی
 کتیبی کوردستانی مو کوربانت «آنر بانین»
 شاپلی حزنی مو کوربانی گهلی (انباری به کالک
 که دابه درسته و - بیژن

مه لا و پیر و شیخ و پادشاهان
 مه تا مه حشهرده ماناو نیشانی
 خوده زانن سلاله یی نه کراد
 لیره وه بکره نادده گاته (قیاد)
 هه مو عالم هه مو شیخ و میرن
 زهره ک و زبرو نه هلی تـ دبیرن
 وه سه طی بانن بازده روز ریه به
 پرله رهش مال و خزانه و دیه به
 به دریزی له (قاف) کهرا بوردن
 تا به (شیراز) و (اصفهان) کوردن
 شاسوارن پیاده بنن آزان
 برد نیشیان وه کو لکی مه میدان
 جود و به خشینیان له لایاوه
 خوینی مه پدانیان له کن آوه
 به شجاعهت هه مو وه کو (روسته م)
 به سه خاوهت هه مو وه کو (حاته م)

له وه فاسه وئیل و اسماعیل
 عه هه دو به یمانین چییای قه ندیل
 کوردی شانامه یاکیلان کورده
 کافی نه م سافه کافی نه وورده
 له شهرا زور که رمت وه قه وماره
 رومیانین چلون جوراب داره
 (حاجی) ده مریت له داخ ؛ هاواره
 کوردی بیچاره ده بینه آواره

سنوری کوردستان

کورده نه زانی له کوی ساکنه خزمانی تو
 کوی گره بو تو بلیم مه سکه نی قه زمانی تو
 کیوی آروس و عمتی جهوز میی نه سکه نده رون
 غه ریه تابه حریر رهش سه ره ده دی مه یدانی تو
 به حریر رهش ره رده ملن آوی نه راسه بز ان
 حاددی شماله نه مه کوزی بیچولانی تو

نملوندو گولی و ورمی نلسه ری آوی نه راس
 سه رحدی روز ۵۵ لاته جوگه و کیوانی تو
 نه هوازو کیوی چه سره بین زه ننگار و ری ی نوسیه بین
 بوته ره فی چه نوبه ره وضه بی رضوانی تو
 داخلی نه م سنوره دوازه ویلا بهت ۵۵ به
 ده لین دوازه میلیونه نفوسی کوردانی تو
 (حاجی) درویه اصلا نفوسیان نه نوسرا
 ده گاته بیست میلیون بنوسری خزهانی تو
 خاکی جزیر و بوتان به عنی وولانی کوردان
 سه د خه برف و سه ده خابه ن ده بکه ن به ...
 وار بکه تان ده به سریت عیلاتی جاف و بلبلس
 کهر بشمرن له کهرمان به منوعه بچنه کویستان
 کامی کچ و هه تیوی شیرین بی رایده کشین
 هاوار نه به بته به رکی به شمه ده خیل و آمان
 هه مسجد ده بیته ده یرو ناقوسیان مؤذن
 (هه طران) ده بیته قاضی هفتی ده بیته (ره هبان)

هیچ غیره تیک نه ماره سه دجار قه سه م به قور آن
 به بدایی نامینی به ک له کوردان
 سه رتان له قور هه لینین و هرن حالمان بیمن
 چونین له دستی ظلمی بیدینی دور له ایمان
 والله ثم بالله نالله نه م به لایه
 هه ر هینده بیده زانن اقلیمی کرده توفان
 توفانی آونیه خو دهرچی له کیوی جودی
 به حری تفهنگ و توبه انسانه به حری عوممان
 نه م قه به که کزدم ناگیا ته چه ند سالی تر
 نه م حاله ته ده بیمن به ک به ک به جاوی خوتان
 کار ایستیکه وه هابه مه که ر خدا به سوکی
 تیکیلان بدا وه الا دورره له قلی انسان
 هه رچی وه کو به بیانم بو کردوون به نه حقیق
 به یندا ده بن سه گانه کام قور بکه ین به سه ره مان
 له م به ینه اتفاقی به یندا بکن به هه ردی
 فو رقی نه بی شووان و جوتیار و میرو گاوران

که ر هیچ نه بی به او این تابع به دمه وله نی بن
 بیگانه چاکه دوزمن نهک دوزمنی له خو مان
 رومی وه کوبنی مون که س پشنی بی نه بهستی
 که وتونه داوی خوبان بژمرده بون و چهیران
 کوا والی (سنندوج) به گزارده بی ره و اندوز ؟
 کوا حاکمان (بابان) میری (جزیر) و (بوتان) ؟
 نه و آیه تهی (فسیر و فی الارض) خوا که فهر موی
 اجرای ده که ن سه گانه بال نفس شاهی خوبان
 کوا نه و ده مهی که کوردان آزادوسه ر به خوبون ؟
 سولطانی مولک و ملت صاحبی چه پش و عرفان
 جوشیک بدمن وه کو هه نک ته ذبیر بکه ن به بیده نک
 نه سبابی شهر به یا که ن: توپ و تفه نک و (هاران) ؟
 یاران هوه و توکل لهم عه صره باره ناکا
 تیره دو عانی چه وشه ن به یگانه حرزی مهیدان
 بوجی ؟ به شیر ی ایله به عنی ره سولی نه گره م
 هیچ نه دعیه ی نه زانی ؟ روزی که ده جوه مهیدان

وهك (خيوه) و. (بخلرا) به لاناروا به همت
 ده فعی بکه ن مشایخ دفعی بکه ن مه لانان
 هدر شیفن که رته شیرینی بهك دو که سی ردهش. و دوت
 خلتی به سکر ده زانی خوی سه ضره تی. طلیات
 به کتان نه چونه که ردوش واتیده گهن اه دونیا
 هدر پادشاهی روم، و شاه عجم اه تاران
 قطبی زه مانه خالد آواره بو وه کو من
 بی قه در و قیامت و شان بی خانمان و بی نان
 سدیف و قه له م شهر یکن له م عه سره دا درینا
 شیرم قه له متراشه کالا نیه تی قه له همدان
 مه سده لیکی مه شهوره : که ر قورده کی به سه رتا
 ایکسیره خاک و خوی ده رمالی که وره مالان
 نه نیا ایه وه هانین دیبا جه بی (نه م وزین)
 حالیت ده کاجلو نه نه حوالیان سه خندان
 خوتان ده لین نه که رجی مه شهوری خالص و عامه
 هدر ریویهك که رابی آزاره له شیران

بنواره سه عیو. غیرت ایستاره نار نه وروپا.
 خویان خه زبنه دارن خویان وه زیرو سلطان
 هر دوینی نه هانی (سودان) ههستانه بی وه کوشیر
 ایستیکه. مستقلان مه - و دی کلی نه دین
 (بولنار) و (سورب) و (یونان) هه م (نهره نی) و (نهره طاغ)
 هر بینجکات به نه عدد ناین به نه ددی بابان
 هر بیکه. مستقلن کلیکی دهوله نیکن
 ساحبی جه بش و رایهت نه رکانی حه رب ولیدان
 لایبقیانه (نهره من) غیره تکه شن له بوخو
 وه ک ایمه نین له گه ل یه ک ده عوا بکن به شیران
 بوفه ننو حه ربوه نه نه ات؛ بو شه بطوره بطلی هلت
 ده ینبرنه نه وروپابه گه وره و پچوکی خویان
 (حاجی) که سیکه بیکهس بو ایوه قورده بیوی
 گو به ی لی ده کن ظه ریفه نایکه ن: به لاله خوتان

نه و روزنه به نه مری چه بیی مه نغان
 نه و عالا مه باکی بوبه توفان
 ده بیاری نه ما له جینسی ذیروح
 غهیری نه مه چونه که شتی (نوح)
 نه و روزنه که یشته و هفتی مه عهود
 و هستاوه له سه ر چیابه که ی (جوود)
 هرسی کوزی کردبانه مه سکن
 نه و جی و مه کانه منلی گولاشن
 ایستاکه جزیره بی مه حابا
 مه عموره بی نه و مه له له دونیا
 نه و لادی مه حیجیان نه بورهان
 کوردن له مه کانی جه ددی خویمان
 سوککانی بلادی ربعی مه سکوون
 بالجماله له مه نه موشه عیب بوون
 بی نه فرقه بوون مطیع و مه مه دنک
 مه مه شره بز و مه لباس و مه ره نک

نه و روزنه به نه مری حه بیی مه ننان
 نه و عال مه باکی بوبه توفان
 ده بیاری نه ما له جینسی ذیروح
 غه بری نه مه چونه که شتی (نوح)
 نه و روزنه که یشته و مکتی مه مود
 و مستاره له سه ر جیابه کهی (جوود)
 سه رسی کوزی کردبانه مه سکه ن
 نه و جی و مه کانه منلی گولاشه ن
 ایستاکه جزیره بی مه حسابا
 مه عموره بی نه و و له له دونیا
 نه و لادی سه حیجیان نه بورهان
 کوردن له مه کانی جه ددی خویمان
 سوککانی بلادی ربعی مه سکوون
 بالجماله له مه نه مولشه عیب بورن
 بی نه فرقه بورن مطیع و مه م ده ناک
 مه م سه شره بو و مه م لباس و مه م ره ناک

آیین و مه‌ذاهب و رسایل

واکردیه فیرقه و قوبائل

و مک خهلکی نه چونه مولکی نه دنا

جی بارکی خوبانی کرده مه‌نوا (مأوا)

آری به حدیث و نصی قورآن

(حب و نه ن) ده لیلی ابعان

حادث نیه نهصله کوفتو گویان

مه‌وروتنه له دهوری جه‌ددی خوبان

ایستاکه که واجه ماعه‌تی وان

نهصلن به نه‌سب که‌ریم و شه‌جمن

منقادی مطیع

مه‌حکومی خه‌رات و حیزو دومن

رسمیککی قوبیه ده‌وری که‌ردون

خه‌صمی نه‌جباریه مه‌م ده‌می دون

(حاجی) نه‌منیش منالی کوردان

کورتومه که‌مه‌ندی نه‌فس و شه‌یطان

له بهر دووری ؛ له نه قران و له نه مثال
 له کوردانم ده برسی ضرب الامثال
 له بویهك نوم دو نه شماری رهش ورووت
 ههتا به ایدا بو روحم که بیه سهر لووت
 ده فهر موری نه م، ذابه بوج ده کیشی
 چه مه ازومه نه گهر جات نه پیشی
 قوری کوی کوم به سهر خو ماله غیرت
 خه م نایه اداخی موندکو ملت
 نه گهر وک من خه به ردار بن له ده ولت
 له حه یغان خوده خنکینن به بی بهت
 دوانزه میلیونه کوردستان نفوسی
 به قه ولی نه هلی ته خهینی که نووسی
 هه موایان شیری بیشه ن (حاته م) ی جوود
 له شهردا کیوی (جوود) و به جری مه حدود
 وه ایکن فایده ی جی هه رج و هه رجن
 له ده عوا داده گهل به کتر به هه رجن ؛

له گویی کانو ستوون هه ر چه ند شیرن
 وه کی کهر ویشک جاو آوا و کو یزن
 نهوی نه علایه سه رده سته ی شکاره
 نهوی نه دنایه به سته ی زولفی یاره
 نهوی آرایه شانامه ی ده خوینی
 نهوی مسکینه گهنم و جوده چینی
 نه مانه ی بی شعور و گیزو ویزن
 مطعی مفتخوور و هارزه بیژن
 کوریکه وانیه هه سته سه ربه
 بزانی چون هه مو کس هاتر سه ربه
 بکسه بری جه ریده و حالی همت
 کنیبه تازه وو تاریخی ده ولت
 بزانی تاجی قه و ماوه له نه طرف
 سه رایا آگره نه طرف و نه کناف
 نه کهر کاریک نه کهن لهم به ینه دازوو
 وولانت پاکه وه بزانه له دهس جو

(به در خانی) به سهر ناچن له مه ویاش
 له هه ر لاره ده تان هارن وه کو آش
 له ژیری بی دا ده جن حه یف و هه خابن
 که دابن ایوه ؛ دوزمنتان به شابن
 به غه یری (رومی) و (انگلیس) و (روسی)
 به بی سه دده وله تن ناویان بنووسی
 له جیه ی خوبان هه لستاون به غیرهت
 له دونیا ناوی خوبان ناوه ده ولت
 سه را با صاحبی سکه و سویاهن
 وه کو (جهم) خاوه نی تهخت و کلاهن
 له ته دیری امورنی موالکی خوبان
 شهریکن پینه جیو بازاریی و شووان
 له جوشین و خروشین وهک بلهنگن
 به من چی کافرن یانه فدرهنگن
 وه کو بیستو مه بوده فعی مه سانب
 نهوهی ته دیر کردوه فکری سانب

بگوربتن و بیلایهت بینه نه حیداب
 وه کو بیاو یکی واحد بن له هه رباب
 له مهو لانتوش وه ها بیر بینه سهروهی
 له (بوتان) تا (بهیات) و سهرحه دی (رهی)
 بینه بهك له تهعلیم و لهنوسین
 جن و بهرك و زمان و رسم آیین

برا خوشه و یسته کان واتنی نه گن ایمه
 به زمان خومانه وه ها وارتان نه که یینی
 به لکو نه مه دایکی نیشتمانه خوی ها و یشتونه
 باوه شی کومه له ی ژ . لک و نهلی
 ریککه وون تاسهر که وون .
 نه و او بو

کوردستانی مو کووبان لاجان - خاکه لیوم ۱۳۲۲-۱۹۴۳

« هر مثنی له لاره سه نی خوی به ده ستاره »
« کوردیک به گهر سه ری هه لینی ده لینی بو نه سه ریز بو »

سهسته گولیککی جوان و بو نخوش
له باغی نیشتمان په روه ری

به باره ی کومه له ی ژ . لک بو به میر کردنی
ههستی نیشتمان به رستی له نار آغاوات و
سه ردار عه شیره ته کانی کورد له جاب درا

۱۳۲۲

پشکەشی لاورە خوێدەرارو. گەنجە ووریاکانی
کورد لە ھەموو ناوچە یێکی کوردستان ئە کریت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(لاویکی کوردی موکوریانی له‌نهمان)
 (٢٦ و ٢٧ سالیدا خاوه‌ندی دلیکی)
 (که به‌یریسکی نیشتان به‌روه‌ری هه‌ر)
 (به‌ره‌وروناکي نه‌چیت نه‌م هه‌له‌ستانه‌ی)
 (خواره و‌می بو‌ناردوین به‌لام و‌یستویه‌تی)
 (نبوی نه‌نوسین) .

ستایشتی خوا وه‌گو حاجی قار

ته‌ی بی‌مکان و‌ته‌ن‌ها خلاق‌ی هه‌ر مکان‌ی
 بی‌یاب و‌ته‌هل و‌ته‌ولاد بی‌مثل و‌بی‌نیشانی
 ده‌ره‌مانی ده‌رده‌داران خوش‌ی دلی هه‌زاران
 شوق و‌سه‌فای به‌هاران و‌یشک و‌ته‌ری‌خه‌زانی
 وه‌ختی که بی‌به‌به‌ختین به‌حر و‌به‌رت عه‌طایه
 که‌ر بی‌به‌زه‌جری عه‌بدیک هه‌رناره دو‌جهانی

نام روحی ملت کورد پاک و به دین و ایمان
 بوخوت خه بیر و بینا دانا و نه یب زانی
 بو با به کانی پیشوی دابوت جه لال و عزت
 بوچ بی به شونه حسین آواره بون کورانی
 زبر دهستی کلی ملت بی مال و حال و بابن
 تینوبه خوینی به کتر کهوتون به نازه وانی
 بو خاطر ی جه لالت صفاتی بی مثال
 ره حی بکه ی به کوردان ره چون صلاح ده زانی

بو آغاواتی کورد

قسکی خوش ده زانم بیت ده لیم ایرو به مز کینی
 بهت ره طیکی نه که ی تالان و مالی خه لک نه ز فینی
 ده لیلکت هل نه که ی ریکا به کاروانی خه لک نه گری
 قولی خوت هل نه مالی مالی هیچ کوردیکی نه سینی
 خه یالی که دزدین و ربگری و شورشت له سرده رگی
 زه و بوزار و گیا و مه زرای برا سکانت نه سوتینی

به خاله و مامه و کاکه و براله بیکه وه بدوین
 خه یالی خاور که لای کو نه ده عیه و پوزونه دوینی
 له زیر بی ملی بیکانه نه بیه عه به و خنده تکار
 حه یا و آبروی برات نرژینی ! شوخی قه دری نه شکینر
 سه را سه به بی کوردان به سراوه بیکه نیو اولهت
 ته که بیور (تکبر) لابه ره لهم رشته به مویکی نه بینی
 به هارمان هانره روزی سه عاده شات طلوعی کرد
 ده بی نه مجاره که کوردی بنوسی ! سکوردی بخو بی
 له زیر ده ستو چه بو کی دوزمنی (خویری) و دنه قام ده رجین
 خداوندنا نه تو ده توانی هم کارانه بیک بینی

« دواى جهنگى را بوردو كه جمهور بهنى
 تور كيا ساز بو محكه بهك به ناوى » محكى
 سر به خويى « داندرا جه نايى شيخ عبدالقادر
 شهزبنى و سيد محمدي كورى ده گل هه ندى
 له كوره و ناوداراني كورد له محكه بهدا
 محكه كران و هه ليات آو سين اينجا
 « شيخ احمدى سربل آوايى » كه بيا و بكي
 به ناوبانگى مو كوربانه هم شينى خواره وى
 بو شهيدانى ريگاي سار به سنى كورد كيراوه »

هم آسمانه شينه كه وا بهرگى ماته مه
 ايجادى وا كراوه كه قبهى هه مو غه مه
 بارانى مهر كه به فره كفن ره عده نفخ سور
 نه و رو گراني قابضى نه و واحى عالمه
 سه رتيبى تيبى هه و ره شه مال بو سه فى قتال
 ناره نجه كي تهرزه به نه بياره بى تهمه

روزی سیاه روز و شهری آره چرخ پی
 هوری له دوده آه، ته می وی هموغه
 ام چرخ، کونه ماشینه که می زهنگی گرتووه
 چهوری نه کابه خوبنه کی سوورانی عسته
 ام قورنی بیسته می هده نیت به خوبنی کورد
 زهنگی لهسه نه هیشقووه هیشتا که پی کی که
 نار ندر اوه چرخ سیتم؛ صکاریه
 نه و ظلم و چهوره قسه تی هه رشین وزاریه
 خاصه به خوبنی کوردی شمالی هه موزه مین
 گولزاری خوبنه غنچه صفت دل هه موغهمین
 هوری خه فوت له نهوجی فوره جدا ملطه
 شادی نه بو له هیج دلی دانه بی بهشین
 عشر مشاء دهشتی شمال که ره به لاصت
 غه مناکه ام موسیبه ته سکانی حه و ته مین
 اکثر له وانه سیدن و هاشمی نه سب
 میرانی جدیدانه شه هادت که پی کی گه مین

فرمانی قوتلی عامی « که مال » بی که مالیه
 « قصودی مهجوی ذینه له اعدای تهملی دین
 واحد سره نا جرای او بدم ککوژایه وه
 تله تلی مخر می له شمالی برابیه وه
 « چه نکیز » « که مال » تهملی که مال شاهیدی ده دا
 کوانی زه مان و « صری » « غول » ظلمی و اکرا
 هر به و گوناومه دوز منی دین مهجوی کرده وه
 له و جی و « کانی کورده » « بینی خداکرا
 نصی حدیثه تورکی ایسته « حکم
 به و ظلمه خبی باطنیات بهر « لاکرا
 دل به جری خوبنه سرفی مه برسه چه فایده
 تعدادی ناکری که بلیم چه ند خه طاکرا
 هاواره قومی کورد وفرن روزی غیره ته
 نسبت به ایسه ظلم و تعدی یخماکرا
 عضم نه و ولده زورده دلم هینده بر غمه
 سحباله ناطقم له غه مالال و نه بکمه

> هم فەسیدی خوارەوه هونراوی <
 > جه نایی (حسن سبب الغضات) . <
 > که به کبکه له پیاوه پیره نیشان <
 > به روره کانی موکوریات به گەر <
 > پوره میردی سلیمانی لیان <
 > زویرتی بیت ایبه...بهم...ذاته ته لین <
 » پیره میردی سا به لاغ < .

کوردینه تا به کوی ایبه له کیوان مثالی دیو
 بیینو بچینو بو مه نه بی قط خدان و خپو
 خه لکی هه مه له باغ و له شارانه که یف خوش
 ایبه بلاو بی سه ره ماوین له دهشت و کیو
 بو آسمان دهرون و له به حرا ده کهن سه فەر
 هه ره ده نیشته گاهی مه سه نمانه وه ردوشیو
 ریه ی وانه که هکشانو ریه ی ایبه به رده لان
 جیه ی وانه ته ختو به ختو جیه ی ایبه به ردو جیو

ره شماله مال و کشتک و په نیره مه تاعی مه
 قه سرو سه رای خه لکی دیبه بر له زیروزو
 بووانه هرجی جوانه له جی دی له زن له مال
 هر شاخ و داخه بومه کوری رهش کچی دزیو
 زیر دهستی و اطاعه تی بیگانه تا به کی
 شهره له بومه هینده بزین بی نشان و نیو
 مه غمونی هر معامله محکومی هر کسی
 شاهان به مه حوی ایبه ده بهستن گری و گریو
 کوردانی کورده کان که له ترسیان ده له رزی نه رض
 کی بوله شای شاو له مصریش ببوه خدیو (صلاح الدین)
 کوردانی کورده کان به خداروژی غیره ته
 دست ده بنه خه نجران و پیاوانه بی بنه نیو
 بوچمانه مال و سهر که له سهر سه روه ری نه جی
 کورنابی قط بترسی له زیندان و دارو جیو
 بی هل گرت بکه ینی که شهر بو مه شای به
 دست تیککرن درهنگه جیحیلانه بچنه نیو

نهوژینی بهم ضلالتی بوجمانه چاره کم
 بیسینه لهرای نه جاتی و تن باه فرودید
 سر جونی تهخت: روینی سرداری پیده وی
 خوشیه، ام شهاده تی شیخانه نیو به نیو
 هر ملت له لاره حقی خوی به دمه و
 کوردیک، که ری هه لینی دله این بوته سرداری
 آزادی؛ سهر به خوبی؛ میری و گهره بی
 داوا ده که بین به زار و زمان و ددان و لیدو
 تاکی له باغی خه لکی: نژیزی و به مل که چی
 خوشه، له باغی عیالی چینی، هه تار و سبو
 فکری له حالی خو که ن. و بگرین به حالی خو
 هر بی سهریو عدا و ه تی خوتانه دبه ریو
 لا هه لدر و وجهرک برار و فریدرار
 رامن ددهن به جاری له هه وراز بونشیو

• هم شعرش پیاو کوژی و جنایانی «عکسه» استلال
 بیر کورد نه خانه

هـ ر کس ک، بیری توله و جی بابی خوی نه بی
 نه و بی به شه نه کوردی ده ری کهن نه پتیه نیو
 هـ ر جی ده بی به لابی جوق هـ ر حقه حن
 نینه له ری ده و ته ن غمی ده ر کردن و جنیو

• • •

« خاله مین کوری حاجی شیخ مصطفایه »
 « سید یکی به رزنجی به ! به کیکه له لاه »
 « نیشان به روره کانی کوردی بو کوریان »
 « شرم کانی هـ و به کوردی به نی (روت) »
 « نه هونته ره و زور سکم ووشی »
 « دیکانه ی نیدا نه بییری له زیره نه به ست بیکی »
 « ده شهوری نه لاه نه نویین »

سهیری کوستانی خوشه قاسیه ی که و
 بودلیکی به خهم دو چاوی به خه و
 ایسته: که ی وه ختی باس چاروخه وه
 سه ر هه لینه بیینه سات و هه و

هه و دونیا گه بی به داخوای خوی
 ایسه هدر بای بزن و کبک وزه و
 سهیری که وه کهنم چلون که وتیه
 گیزی بیزینک ورا نه قانی که و
 وهخته گیزی لهنای اهنم گیزه

وهخته بیسهی لههاتو جوی برته و
 دتیه گویم وا صلاح نه یوی

بانگی خهلکی ده کابه دهنک و به قه و :

- بوچی ره نجی منو به ضایع دا
- بوچی دا و مولکی خوبه گیتوبره و
- دو که سن دهر دی ایسه دهر مان کهن
- بیاری زور زان و سوا ری ده ست به جله و
- هسته ای کورده را که (زینو) به
- دهس که به قسهی زه لام و توندوبته و

• زینو باشه ختی سو سرا و بیگای جامه ی ملل
 • « صبا لام »

« که در هی نام کوم، له که گو بهی بی نه دای »
 « تف که له م مجله، ش هه لیوه به شهو »
 سواری نمسی طه بیه، تی سواری
 قط نه لاواز ده بی نه یشتی جدهو
 ملتم دهر ده کاله دهس دوزمن
 و له به نمسی به کار و قوزو قو لهو
 خاله کیان شعرت آ و ده پرزینی
 له که ای جارتی نوستوی خهو؛ خه و (خه ون)
 واده بینم دو کوردی دهس تیکدا
 نام به نه میان دهلی نه می دی به نهو :
 « به هو میدی خدا و بیغه میهر »
 « به دهلی که رم و جارتی سور و تهر »
 « کورده کان جیدی سه ر نه وی نابن »
 « سه ر نه و نه ند نه ختی بو خو آ زابن »
 چهنده میزه نه من که هم جانور
 بو که لی کورده کانی بی کهس و زور

که‌ی به دلخو‌ازی خود‌ه که‌ن داخو ؟
 خور‌ه‌ها که‌ن له گورگ و به‌ستن کور
 هینده ده‌خواخه‌ی نه‌وان دله‌که‌م
 در ژیت فر‌میسکی جاوه‌که‌م جور جور
 گو‌به و له‌آوانی من بی‌آغارات :
 آخ بو‌جه‌ند بی‌ای ژبرو سواری شور
 نه‌وره‌هامان بکاله توری
 نه‌م نه‌جاتسان بداله نور
 که‌لی شیخ و مه‌لایه‌کان تاکه‌ی
 بو‌عوام جوان ده‌پیچنه‌وه‌سه‌رو‌پور
 ایسته‌مالیان ده‌خوت به‌مفت و خه‌زا
 وه‌ختی دیکه‌ش لی‌یان ده‌که‌ن جل و جور
 ده‌ستوله و خه‌لکه‌هه‌ل نه‌گرت تابو :
 دین و دونیای نه‌وان و خوشو‌کلور
 نابینن واره‌ذیل وه‌ژیر که‌ه‌تون
 فیرده‌بن و‌اله‌وان ده‌که‌ن هه‌ی گور !

ایستیکهش پیاوی چابه نه جووه بچی
 راست و په کبن درونه مینی له گور
 دست به چاوی خه والو دابین
 لوکه له گوی بلیند بکن سهری شور
 نه سهری راستی رزگار به
 له بغض له ز که کانی وامچ و مور
 (خال) ی خوړ لیک ده کانه وه بوتان
 دوست و دوزمن چه زیره که و بسپور
 پیاوه کانمان ده لین به صه برو دزی
 زن و مندالیان به زیر و هور
 • به امیدي خدا و بیمه مبه ر •
 • به دلی گهرم و چاوی سور و تهر •
 • کورده کان چیدی سه رته ری نابن •
 • ههر نه وند نهختی بوخو آزابن •
 بچوه لای کورده کاکی زیر و زرینک
 چونکو جی کورده دست بنی سه رسینک

بی بی بلی (خاله مین) دهلی تاکه ی
 گه نم و جورجان و یول جربنگه جربنگ
 و وال نیو کوردان
 هه او که وتوت، نیوی قاز و قورینگ
 هه دو خورینگه خه ن له رایوه
 وه کو بو برینه وهی هه ری دو برینگ
 هه رینادیو به توب و بومباران
 بوخه نه بهر هجوم و بهر شیلینگ
 زور جه توت، که تی بگه ن تاکو
 له بنانکویه و نه دهن به باجو قولینگ
 بیای دیونیا بی با خولایی بی
 سوفیی شهو بی یاهه و اخورانی گزینگ
 'سه ر به خونیی' وه کیرده خه ن هه ردوک
 نه ک به حیزه بخوبیی و به رینگه رینگ
 پیشه بی پیشه و ره جاو که اف تا
 کوری که رو یشکو بو بیمته بلینگ

شوبنی وان پیاره تی بو آزانی
 بو ... داندراوه گیزو گولینک
 ریککه وون بو خو چیدی ریک مه که وون
 چوکی زل کوله واره بی گوپزینک
 باورم بی بکهن که بونگویه
 هینده ده گرم اه ابوه من بهر بینک
 دوینی بلبل اه نیو گولان ده بکوت
 چهند به سوزیکی خوش ورینکه ورینک
 « به امیدي خدا و بیغه مبر »
 « به دلی گرم ر جاوی سوروته ر »
 « کورده کان چیدی سهر نه وی نابن »
 « هر نه وهند نه ختی بو خو آزابن »

« ویککه وون و انا متفق بن! ریک مه که وون
 و مشوین به کتر مه که وون

مالی کوردنی هه زاری پر کور و کال
 به قوری گرتوووه هه ماهه و شال
 کام هه ماهه هه ماهه یی به درو
 کیمه شال هه شالی گونگه ل و تیتال
 جی ی هه و میدنن نه وانه بو هیج کهس
 هه گه ر نه م کیز که ل و کور و مندال
 که هه مو تازه یی ده گه ن نه نازه
 واخه ریکن حه واده دهن بای بهال
 نه و کچه نه ی که دهسته دهسته درون
 در فینن دلان به جاوی کال
 بیکه نین وانه سه ردهم و لیویان
 دیتو دهروا وه کووه نه وشه ی آل
 شوش و کیل گردن و بز ن باریک
 شوخ و شه نک و نه به ردل و لیو آل
 داری باریکی باسکی بسکیان
 نه گری هه که ی قباد هه و هه روسته م هه ی زال

« هم بینج خشته کبانه ش مو تراوی قاضی له بیجه به »

نه‌ی کوردی سته مدیده بی مه ظالمی سیدچار
 وهی ملتی مه عصومه بی بهد به ختی گرفتار
 تاکی له خه وان ایوه وو دوزمن مه مو بیدار ؟
 تاجه نداه بی مه ره مست بن و خه لقه مه وهوشیار ؟
 خوتان نه که نه مه ضجه که بی مه حره مه و نه غیار ؟
 عالم مه مو مه شغوا بی ته لاش و دهس و برده
 مه ر ماته بو خوی ؛ خه ربکی زه دو خورده
 مه هر که س که بو خو حاکی خوی مه کو مه رده
 مه حرومی مه مو حق و حقوق ملتی کورده
 مانه زده و سوک و بهریشان و گرفتار
 نه و ملت و قه و مانه له مه و پیش که زه بون بون
 نه و طایفه و طاقه نه و ساکه ؛ که دون بون
 نه و خه لقه له بهر جه هل و نفاق غه رقه بی خون بون
 مه لسان له خه وی غه فلهت و دارای فنون بون
 ایستیکه مه مو به ک لکن و شاه و حکمدار

کوردیش نه بی هر عهد و غلامی نه و نه و بن
 بی هوش و سراسیمه له دوی خه لقی به ده و بن
 روز نو کوری نه غبار و شهربش حه سعسی شه و بن
 جاوینت له و له ریث نه به نه بن نه به نه و بن
 بی علم و جگر پاره و دره جزون و خه فیه تیار
 بهس طاببی تالانی به کو کوشتنی به ک بن
 بهس جاهد بی دهستی و دهس به ستنی به ک بن
 بهس مایلی فهوتانی به کو مردانی به ک بن
 مهشغولی برابی به کو ریک خستنی به ک بن
 نو کو مهل و به ک دهسته و به ک بن و به کو نه غیار
 نه م چه هل و نفاق و سه فه هو (سفا هه ت) ذلته تاکه ی؟
 نه م بی شه رفی خو خور بو نه، فله ته تاکه ی؟
 نه م بغض و شقاق و حه سه د عه ز اه ته تاکه ی؟
 بی فکری و سهر مهستی نه م ملته تاکه ی؟
 تاکه ی نه بنه هه سخه ره بی عالمی هوشیار؟

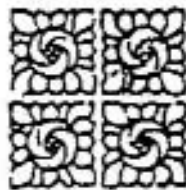
هه لهن له خهوا خزمه ده موچارو بشورن
 چاوبسکی هه لینن له چه بوراست بشورن
 برسکی له بهك كه ن له چه نه حوال وجه شورن ؟
 نه م عالمه بوچ عاجزو بی كه یف و سرورن ؟
 بوچی نه كه ن نه م كورده فقیره هه موهاوار ؟
 نه م دهنگه و هه راو ناله ووشینه له چه لایه ؟
 نه م آمی جگه رسوز و گرینه له چه لایه ؟
 نه م گشت جهزه عو؛ كوشتو؛ برینه؛ له چه لایه ؟
 سه رچاره بی نه م چه شمه بی خوینه له چه لایه ؟
 چی بی نه بی نه م شورنو غه و غایه له نه قطار ؟
 نه م دهنگه هه مو ناله بی كوردانه له دست غه یر
 نه م شوره سه دای شیوه نی كوردانی له دست غه یر
 نه م چه زه هه مو سوزشی كوردانه له دست غه یر
 نه م خوینه گه شه خوینی شه هیدانه له دست غه یر
 نه م نه عره هه مو نه عره بی كوردانه له سه ردار

و اچا که هه مو متحدویه کدل و چابین
 بویه که نهوه کو دسته برا عهینی برابین
 مردانه له بو مه قصه دی یه ک پشت و به نابین
 به وشه رطه هه مو تابعی نه حکامی خووابین
 تاجله ره هابین له ده سی دوز منی خونخوار

دوز من له هه مولا؛ چی به چه بداجی به راسا
 بو ملتی کوردی شه و وروز وان له هه لاسا
 دایم نه وه بیان واله سه ر و فکر و چه واسا
 ریشه و ره گی کورد بیننده ره هه ره له نه ساسا
 تا کو نه مینی به ک نه فوری کورد له نه قطار

هه ره کس که ووتی «نه م نه به چه ند» نه بنه غلامی
 ته سلیمی نه کن حال و سه ر و جانی گرامی
 بوی نه بنه نه نا خوان و دوعا گویی دهوامی
 نهی ملتی بیچاره هه چه ب جاهل و خامی!
 نه و میکی نه و او بی زهر و بی سیم و نه زانکار

« قه‌ند » ی زوم و نه و پریه له ده ره مانی کوشه نده
 بهس تفره بخون هه ره به قسه ی خوش و به خه نده
 نه ی بی خه به ران بهس بینه جا کر و به نده
 هه شهوره که که متر نه بووه شه نده له مه نده
 روزی نه بی بهم « قه‌ند » نه بن ایوه گرفتار
 ایوه بن و خوا ؛ و به نه بووه گشت گه وره و کچکان
 ده ر کهن له دلا جمله خه یالاتی به ریشات
 جهند چشتی هه به واسطه بووه گبه تی کوردان
 و هک کبر و جه سه د ؛ بغضی به کو قلتی عیرفان
 اصلاحی بکهن تا کو بکوشین به هاوار

« تم شرانوی خواریه له زماره‌ی به‌گه‌ی سالی
 جواره‌ی که لاویردا به‌ناوی طاهر هاشمی: کرمانشان
 چاپ کراون عنوانه‌ی « من و پیاریک » .
 به‌لام ایه به‌گورین » .

ماگه‌ی دزی !

دزی تهرک بکه ؛ « نه‌ی چی بکه‌م که دام »
 نیکوشه بوخوت ؛ « نه‌لین ناسزام »
 له‌به‌ر نیکوشین ؛ « به‌لی ، علاوه »
 کوشش زور چاکه و خوبیری مه‌حرومه
 قه‌م بیسه ؛ « فرضا بیستم »
 « مه‌لی بیبکه ؛ « ناخوشه و بیستم »
 لای کی ؛ « لای آغام » بوجی ؛ « رقی دی »
 له‌چی ؛ « له‌مه‌ی خه‌لک شه‌وراحه‌ت بنوی »
 چارون پیاریکه ؛ « به‌که‌م دزازه‌وه »
 هیوای به‌چیبه ؛ « تاربیکه شه‌ره »

داخو هه به تێ فکری نهد به سستی ؟
 « نه والله نه کاهه ر چه ز به به سستی »
 به به سستی بوچی ؟ « چونکو دهغه له »
 « قصودی جیه ؟ « فتنه ی کومه له »
 ئە زانی مه عنای چه قیقه تێ گورد
 به مه زاتی خوی لاری و له سو برد
 نهو مری ته ؟ « وه ما دیله »
 بو جهن ایشی تر ؟ « هه ر بو نه م کاره »
 داخو هه به تێ فکری نیشتمان ؟
 یا سه ر به خوبی کومه لی کوردان ؟
 « نه خیر دز بازار آشفته ی نهوی »
 « تا بیری مالی گه دایان شهوی »
 هه تاله مالی به کتر به د جاوین
 نه بی جاو پر آو لیو هه لقر جاوین
 نه ر ابه گوشتی خومان نه جاوین
 هه چکه سی پیمان ؛ نالی خراوین

- > فاسوم ، ف ، د ، مبیونی ئەمەربیکی < . . . >
- > دانەری کئیبکی کورانیو لە جاپ دەری <
- > روزنامەییکی مانگانە بە زمانی کوردی < .
- > وا زان ئە کر بئەم روزنامەیی لە سا بلەوه <
- > نویسو . بۆلە جاپدان ئاردو بە ئەمەربیکا <
- > بەلام ئە ئەم روزنامە بە و ئە کئیبی کورانیکی <
- > وە دەست ایە ئە کە وئوو < .
- > ئە ئەری کورد خەمەنی ئەم پیار . کە وەر بەی <
- > ھەر کیز لە بیرناچیت داخە کەم وینە <
- > مەتر فاسوممان وە گیر ئە کەوت دە نا لیرە دا <
- > جاپمان ئە کرد . مەتر فاسو . لە لا بەرە کانی <
- > دوابی دەستور ھە بە چە ئە کورانیکی <
- > بە کوردی نویسو . ایە بە کیکیان لە خوار وەر <
- > ئە نویسن < .

وە ئە نی با بیرم ؛ کوردستانی قەدیم

کیوو شاخ و دەشتی ؛ خوشن بودام

جی ی دایک و بابە ؛ مالی خوشک و برا

ھەر تۆزیککی و بەردبکی ؛ بوم مروارە

وە ئە نی قەدیم دلم

وەتەنی ھەجیویی! کوردستانی بیند
 ئەرضیە بز یادگاری! لە چەچیلی من
 ھەوای دی خوش ورونک! آری سارد و بێک
 شوانان بە ھەزاران! سوچیەتانی چاک
 وەتەنی قەدیم دلم

قولکە! ئەشکەوت! دولی! ھەر وەبیرم دی
 لێرە بوم بوو راوی! لەوی بو شەری
 ھەمو ئەوجتێزە! رابوردون ویستا
 خەرایەم! قویکە! یارەب خدای گەرە
 وەتەنی قەدیم دلم
 دەنگی زورنار دەھول! ھەوای پر دەکا
 زەوی! مێشە! بلیندی! قول ھەمو پیکەرە
 دە خۆبێن بوو قەومە ی: کە لە نیویان دا بە
 لە بێرناچی زە ھەمو خەمیان کیشاوە
 وەتەنی قەدیم دلم

خدای باریتعالی! رحمن و رحیم
 هرچی چاک و لازمه: لیت طه له ب ده کهین
 جاورت له وه ته نم بی، دایم زیادی به که
 سلامتی وره ده تی، هه میشه ده لهین
 وه ته نی باپیرم کوردستانی قه دیم
 کیوو و شاخ و دهشتی خوشن بودلم

- « نهم شعرانهی خواروه بهت شمربکی »
- « (عشان ساری وللی) شامری بهرزی آذهر بابجانی »
- « سوو ته که غزبنی وطن بولوندا له زمارهی »
- « ۲۹ اوکتوبری ۱۹۴۱ داجایی کردوو »
- « و له مو کوریا ته وه بو ایه بان نارد بو اینجا »
- « بیژن نووسری کومه له کردوبه به کوردی »

روز که آوابو شه و تاریک داهات

داعبار جانه و زده چن بو باغات

هه مو گیانداریک جیگای خوی هه،

هه ره که سهش مال و حالی خوی هه به

نهوا! زریان دی، هیچ کهس ناتوانی:

خوی له بهر راگری، تو جیگات کوانی؟

ایهرو که زور کهس به خوشی و شایبی
 به که یف و ده ماغ به دل نیایی
 ده هاتو چودان ، ده خون له دونیا
 توش له بهر سه رما ، به تاق و نه نیا
 تالا جاووت دا ده بهستی فرمیک
 بگریو بناله هه زار (فقیر) ی بی میشک
 زگت قورهی دی له برسان مرددی
 جل و برکت نیه آخو تو زیندوی ؟
 روزبکی رهش و ، زیبات لهوی رهشتر
 لاقی بیخواست وک رهزین ؟ رهشتر
 جهرگی لهت لهنت بو به کوی زوخال
 لهروی ناجاری ده سنت کرد به سوال
 که توده گریبای به چاروی پرآو
 زور کهس رابوردن لیت کبردن سلاو
 آه و نالای نو ، بیستی دارو بهرد
 بهلام هه ره ای بیست کاکوی ده و لهه بهد

روزی روناکت لی بو به ده بجور
 فرمیکي جاورد بوته خوینی سور
 خوشلوی ناکون بو به ریشانیت
 به لامن چی بکهم تویی نازانیت
 نه ونانت و بست به دهنکو هارار
 شهیکت کراسهر به زور واجبار
 لهم دونیا فایه که وادیو دهر وا
 به بهد به ختی بوی له دایکت ههروا
 ههزاران محنت صد دهر دوه لا
 به سهرتو داهات بی بی بوی مبتلا
 خاومن و مهن بوی خوشبور و ولانت
 مال و حالت بو چاک بو حیانت
 دوزمن بی زانی غاری دا سهرت
 تیک و بیکی دا ههرو کیشوهرت
 ابستا به آرزوی خوی نه بی خوی دازوی
 باوش له داخاف دلت ههله بشکوی

به روت و قوتیو هدنا سه ساردی
 هرچی که همت بو لی بان نهستانی
 بد به خنی هه زار بناسه دوست
 ده بی بشزانی کی بو به کوستت
 آغا و خازه کان نه لین: بو فه قیر
 تمدن به معنی "نور به" و "سپلیندیر"
 نه من له به رتو واهوار نه کم
 بیم بلی دهر دت مداوای بکم
 هدنا له دونیا توشت دی مدینه ت
 تالی و ایش و زان نه ندرهو حه سرت
 دهر دت جاوه کم به شاخان بلی
 به خاکی باکی نیشتمان بلی
 هه لستان خه لک سه رباک له خه وی
 نابی هه زاران خه و بان لیبکه وی
 به یار مه نی خوا و پیغه مبه ر ته را بو هیوا امن
 هه هه مو کورد بک که لکی لی بسینن

بەیاننامەى كۆمەڵەى دیموكراتى كوردستان

ئەیلوولى ۱۹۴۵
له لایەن (د. كەمال فوئاد) هوه دۆزراوه تهوه و
بلاوكراوه تهوه

به نیوی خودای بهرز و بی همتا
به یاننامه‌ی حزبی دیموکراتی کوردستان
هاونیشتمانان، برایان

ئاگری شه‌ر ته‌واوی دونیای داگرتبوو که به‌بۆنه‌ی دوژمنانی سه‌ربه‌ستی و پامالکرانی دیموکراسی هه‌لایسابوو به هیزی باسکانی به قووته‌ی سه‌ریازانی ئازای موته‌فقیینی گه‌وره‌ی ئیمه‌ کوژاوه، دونیای دیموکراسی غالب: و دونیایی فاشیستی که ده‌یه‌ویست میله‌ل و نه‌ته‌وانی دنیا‌یه‌ به‌رده‌ست و یه‌خسیری چهند نه‌فه‌ر جاشه‌رمو فه‌ععالی مایشا بکا، به یه‌کجاری به‌زی و هه‌لات به جوړیکی چاوه‌نوږی ده‌کرا بو ئازادی میله‌ل و نه‌ته‌وانی دونیا‌یه‌ ریگا ئاواله‌ بوو، ئه‌وږو ته‌واوی نه‌ته‌وه‌کانی دونیا له‌گه‌وره و چکۆله‌ ده‌یانه‌وی له‌و ریگایه‌وه که بو سه‌ربه‌ستی ئه‌وان ئاواله‌ بوته‌وه فائیده‌ به‌رن وه له‌و وه‌عدانه‌ی که (له‌مه‌نشوری تاریخی ئاتله‌نتیکدا درابوو) به‌هره‌وهر بین. قلسووری ئوموری خو‌یان به‌ده‌سته‌وه‌ بگرن و کاری خو‌یان به‌ ئاره‌زووی خو‌یان پیک بیئن.

ئیمه‌ کوردان که له‌ ئیراندا ده‌ژین چهند سال و به‌لکی چهند قهرنه‌ بو ئه‌ستاندنی حه‌ق و ئیختیاری میلی کی‌شه‌مان کردوو و خو‌مان کردۆته‌ گاوگه‌ردوون، به‌ده‌بختانه‌ کاربه‌ده‌سته‌کانی موسته‌بیدی ئیران به‌هیچ جوړیک حازر نه‌بوون قسه‌ حسابیه‌کانی ئیمه‌ به‌ن! حه‌تا له‌و حه‌قه‌ی که له‌ قانونی ئه‌ساسیدا بو ئه‌یالاتو ویلیاتی ئیرانی دانراوه‌ نه‌یان هیشتوو فاییده‌ وهریگرین! و هه‌میشه‌ جه‌وابی ئیمه‌ گولله‌ و بو‌مب و توپ و گیران و و ده‌ربه‌ده‌ری و له‌ داردان و یه‌خسیری بووه!!! به‌تایبه‌تی له‌ ده‌وری بیست ساله‌ی دیکتاتوری ره‌زاخانی حه‌تا له‌ پۆشینی لیباسی خو‌مان ئازاد نه‌بووین! و به‌زۆری سه‌ره‌ نێزه‌ ساحیب مه‌نصه‌به‌کانی خائین و دز و تالانگه‌ر و ته‌واوی بوون و ژیان و ئابروو و نامووسی ئیمه‌یان پی په‌ست کرد! وه‌بو له‌ به‌ینبردن و هه‌لکه‌دندی ریشه‌ی نه‌سلی ئیمه‌ به‌هیچ جوړیک له‌ په‌ستی و وه‌حشیگه‌ری رانه‌وه‌ستان! ئاخ: ئیمه‌ش تاریخ و زمان، عادات و ئاداب و ریوشوینیکمان هه‌یه‌ که به‌وانه‌ زۆر گیرۆده‌و پی په‌ستین، بو چ ده‌بی حه‌ققی ئیمه‌ پامال بی؟ بو چ ناتوانین له‌ نیو مالی خو‌ماندا ئازاد و سه‌ربه‌خو‌ بین؟ بو چ به‌ ئیمه‌ ئیجازه‌ نادا به‌ زمانی کوردی مندالانی خو‌مان له‌به‌ر خویندن بنیین؟ بو چ نایه‌لن کوردستانیش ولاتیکی خودموختاری که به‌ ئه‌نجومه‌نی ویلیاته‌تی هه‌روه‌کو قانونی

ئەساسى مەلۇمىي كىرەك ئىدارە بىر؟ ھاۋا ۋە تەننى خۇشەۋىست دەپى بزانن حەق (نادىر) (دەستىندىر)، ئىمە دەپى بۇ ئەستاندىنى حەق ۋە ئىختىيارى مىللى جىگىي خۇمان (مەلە) بىكەين، ئەۋ مەلەيەش يەكەتە پالۆيكدانى ۋە تەشكىلات ۋە چوۋنەپىشى پىۋىستە.

بۇ ئەۋ مەرامە پاكەپە كە حىزبى دىموكراتى كوردستان لە مەھابادى دانائە ۋە دەستى بەكار كىرەۋە، ھاۋا ئىشتمانە خۇشەۋىستە كانمان پىۋىستە.

(حىزبى دىموكراتى كوردستان) رەھبەر ۋە پىنۆنى ئىۋەپە، تەنیا لە ژىر ئالاي ۋىدایە كە مىللەتە كورد لە بەلای لە بەپىچوومان رىگار دەپىت ۋە بوون ۋە ناموسو ئابروۋى مىللى دەمىنى ۋە ئەۋ مەۋفەق دەپى كە لە نىۋ سنورى دەۋلەتە ئىران سەربەخۇبى مىللى خۇى بەدەست بىنى.

ھاۋو تەننى ئىمە بىجگە لە حەققى مەشروعى ئىنسانى خۇمان چى دىكەمان ناۋى، ئارەزۋى ئىمە لەۋ بەندانەى ژىرودا بخوئىنەۋە ۋە بە تەۋاۋى مىللەتە كوردى رابگەپەنن.

ئەۋەپە ئارەزۋى ئىمە:

۱- مىللەتە كورد لە ئىراندا لە ھەلۋەراندىن ۋە پىكەپىننى كاروبارى جىگىي خۇى ئازاد بى ۋە لە سنورى دەۋلەتە ئىراندا خودمختارى بىنى.

۲- بتوانى بە زمانى كوردى بخوئىنى ۋە لە ۋلاتانى كوردىدا كاروبارى نووسىن لە ئىدارەكانى دەۋلەتەپدا ھەر بە كوردى بى.

۳- ئەنجومەنى ۋىلايەتە كوردستان كە ۋەكو قانۇنى ئەساسى دەلى جىبەجى دانرى لە ھەموو كارەكانى ئىجتىماعى ۋە دەۋلەتەپدا چاۋدىرى بكا ۋە پى رابگا.

۴- مەئموورىنى دەۋلەتە ھەر دەپى لە خەلكى مەللى بى.

۵- بوونى قانۇنىكى كولى لە مابەپنى رەعەت ۋە ئەربابدا سازشت بەچى بىت كە دۋارۋى ھەردووكيان تەئىمىن بىت.

۶- بە تايبەتە حىزبى دىموكراتى كوردستان سەعى دەكات لە مابەپنى مىللەتە ئازەربايجان ۋە ئەۋ نەتەۋانەى كە لە ئازەربايجاندا دەژىن (ئاسورى ۋە ئەرمەنى ۋە غەپرە) لە موبارەزەدا يەكەتە ۋە براپەتە تەۋاۋ بەرقەرار بى.

۷- حزبى ديموكراتى كوردستان بهبۇنەئى ئىستيفادە لە سەرچاوان و كانگايەكى تەبىعى زۆرى كوردستان و سەرکەوتنى ئومورى جوتيار و بازارگانى و پەرەپيدانى ئومورى فەرھەنگى و لەشساغى بۇ چاكي حالى ئىقتىصادى و مەنەئوى مىللەتى كورد (مەلەئى) دەكا.

۸- ئېمە دەمانەئى ئەو نەتەوانەئى كە لە ئىراندا دەژىن بتوانن بە ئازادى بۇ سەعادەت و سەرکەوتنى نىشتمانى خويان كۆشش بکەن.

”بژى كوردوستانى خودموختارى ديموكرات”

قازى محەمەد ھەزىزى- مەلا سەيىد ەبەدوللا پوھانى- مەلا ھوسىن ئەمىرى پوھانى- محەمەد پەسوول زەكەوى پوھانى- نوورى بەگ رەئىسى ەشايىر- مەرووف ئاغا رەئىسى ەشايىر- عومەر خانى شەرىفى رەئىسى ەشايىر- شىخ ەبەدولقادىر رەئىسى ەشايىر- عومەر ئاغا جەلالى- قازى محەمەد ھەزىزى- مەلا سەيىد ەبەدوللا پوھانى- مەلا ھوسىن پوھانى- محەمەد پەسوول زەكەوى پوھانى- نوورى بەگ رەئىسى ەشايىر- مەرووف ئاغا رەئىسى ەشايىر- عومەر خانى شەرىفى رەئىسى ەشايىر- شىخ ەبەدولقادىر رەئىسى ەشايىر- عومەر ئاغا جەلالى رەئىسى ەشايىر- كەرىم ئاغا قەم قەلە رەئىسى ەشايىر- ئىبراھىم ئاغا مەنگووپ رەئىسى ەشايىر- پەشىد جىھانگىرى رەئىسى ەشايىر- كاك ەلى مانقوور رەئىسى ەشايىر- ھەسەن ھەنارا ئاغفەنەك رەئىسى تايىفە- جەغفەر ھەنارا رەئىسى تايىفە- غەنى خوسرەوى رەئىسى شەھەدار- ەباس ئاغفەنەك رەئىسى تايىفە- ەزىز صادقى مالىك- محەمەد ھوسىن سەيىف قازى مالىك- ەبەدولقادىر جەغفەرى مالىك- يوسف شەرىفى مالىك- قەدىر شەرىفى مالىك- نەجىب شەرىفى مالىك- ھەسەن جەلالى مالىك- مەناف كەرىمى مالىك- ئىبراھىم ئىبراھىمىيان مالىك- كاك ھەمزە تايىفەئى مەنگووپ مالىك- كاك ھوزىر مالىك- كاك ھەمزە تايىفەئى ماماش مالىك- كاك ەبەدوللا مالىك- قاسم ئاغا ئىلخانى زادە مالىك- مامەند قەدىرى رەئىسى تايىفە- مەرووف قەدىرى مالىك- ھوسنى مەرووفى مالىك- محەمەد ئەمىن بايەزىد مالىك- گەلايى بايەزىد مالىك- پىرات ئەمىر ەشايەرى مالىك- قەدىر مامەند پوور مالىك- سەلىم ئەمىر ەشايەرى مالىك- ەبەدولئىلاھ ەزىزى مالىك- مەرسى زىزا مالىك- تارانى زىزا رەئىسى تايىفە- محەمەد ئەمىن ەشايەرى مافرا مالىك- كامزى ەزىزى

مالیک - معرووف بهرنجی مالیک - رحیم حوسینی مالیک - سہید علی حسہن
پور تاجیر - حاجی مستہفا داودی تاجیر - ئحمہد ولی زادہ تاجیر - سہیدی
صلاحیان تاجیر - صادق سہدیری تاجیر - سہمد بلوریان تاجیر - قاسم مہمتی
تاجیر - مہمد خلیل خسروی تاجیر - ئحمہد ئللاھی تاجیر - ہاشم یوسفی
تاجیر - سہمد سہیدی تاجر - ئسماعیل شریفی تاجیر - قہدیر کہیمی تاجیر -
علی ریحانی تاجیر - خہدیر سہید نیزامی تاجیر - مہمدئہمین شریفی تاجیر -
حاجی علی دہباغی تاجیر - سہید مہمد سہمدی مستہخدیمی دہولت - مہمد
یہیا مستہخدیمی دہولت - سولتان ئوتامیشی موعللیم - رحیم سہید مہمد
تہقی زادہ دہوا فروش - مستہفا سولتانیان مہندسی فلاحت - رحیم لہشگری
موعللیم - مہمدئہمین موعین کاراژدار - حاجی رحیم شیرباغی تاجیر.

بیانیه حزب دموکراته کردستان

عزیزان! برادران!

آتش جنگ عالمگیر که براسطه دشمنان آزادی دنیای کشفه گمان درگراسی روشن شده و با زور بازوگان آزادی سرزده رژیم استعماری بزرگ ما خارش شده، دنیا و درگراسی برآمده و دنیا را نه شسته که بیژست مملی و تمام جهان را زیر انقیاد و استارت چند نفر تکرار و تمدل مایه آید بیاید و بطور مطلق منقرض و منهدم گردید بطوریکه انتظار بیژست برادر آزادی مملی و تمام جهان راه باز شد.

امروز تمام مملی دنیا در بزرگ و کوچک می خواهند از راهی که برادر آزادی آنها باز شده رسته استغاثه می آیند و از دستگی براسطه شتره تاریخی آنگونه که در گذشته بود بر فرود آمده اند امروز خود را بدست بگیرند و رسته خود را با مصلی و اراده خود تعیین نمایند.

ما کردیم که در ایران زندگی میکنیم ما را و بلکه ترانه رسته برادر حق و اختیار مملی و تمام خود میماند کرده قربانها دادیم بدینجهان تا ما صدان سبید ایران را هیچ وجه حاضر نشده اند حرفها را حساب ما را بپزیرند همه از حق که تا قوت رساس برار ایالاته و ولایات ایران تا قاتی شده رسته نگذاشته اند ما رستغان میکنیم و بیژست جواب ما بگویند بیسبب و رقیبه و محسوس و تبسید و احرام و رسته بدن است. فکر ما در همه بیست ساله رستغانه حتی در پیشینگی خود آزاده خود ایم با زور سر نیزه براسطه افغانه فند و خانیین و خانگی تمام هست و زندگی و مرض و نارس مارو خود را بدگر که برادر از همین بودن و رسته کنی بودن نسج ما را بپزند و زلالست و دشمنیگان خود را در لنگه اند با افزه ما هم بشخصیت ما هم تاریخ و زبان اعداست و کدوب و ررس ما هم که با آنها مملی میباشیم چاره ای حق ما با یاری بشود! بیژست اینم در داخل خانه خود آزاده و فقار باشیم! بیژست با اوجان دان نیست و بازبان کردی خود وطنان خود ما را تربیت میکنیم! برادر چه بکنید که در گران یک ولایت خود نموده باشد و براسطه اینم و رسته که تا قوت رساس میماند کرده رسته ادان بشود!

بدرهنگان گراسی باید بدانید حق را نمیدهند آنرا میگیرند ما باید برادر گران حق و اختیار رسته مملی و تمام خود میماند میکنیم این میماند و عدت و بیگانگی بیژست و رسته مملی و تمام دارد.

برادر این مملی مملی است که فرقه دموکرات کردستان در جهانای تشکیل گردیده و ترویج لگ و کون است آنها بر طرفان عزیز ما باید چشم و گوش خود را باز بکنید و در فرقه مملی خود حقیقت رسته برادر گران حق مملی و تمام خود را فرقه دموکراته کردستان بهر درجهای شما رسته فقط زیر پرچم رسته که مملی کرد از خطر امنهنگان است خواهد یافت و هستی و نارسه و حیثیت مملی در خطر خواهد ماند و در طرف خواهد شد و داخل عدت رسته ایران تمام رسته مملی خود را بدست بیاید و.

ارطغان ما بیژست همه شیخ اشانی خود بیژست دیگر میماند و ما در اول زیر پرچم مملی و تمام رسته است آنرا بخوانید و تمام

ایران مختاریت ملی خود را بدست بیاورد .
 هر طایفه تا بقدر حق مشروع انسانی خود چیز دیگر نمیخواهد مگر آن که ما در مورد زیرین خود داشته ایم و ملت آزادیخواه و مقتدر
 درود ملت کرد را بفرستد

دینک شماره ۱ ما :

- ۱- ملت کرد مدافع ایران در ادراک امور محلی خود مختار و آزاد باشد و در حدود دولت ایران خود مختاریت ملت کرد بدست بگیرد .
- ۲- بازمان کردن خود بتواند تحصیل بکند و ادوارست و دیگر ملت با همان زبان کردن در راه شود .
- ۳- انجمن ولایتی کردستان طبق قانون اساسی بنویسند و نتایج به شد در تمام کارهای اجتماعی و دولتی نظارت بر کسب بکند
- ۴- سایرین دولت باید قطعاً از اجمل عمل باشند .
- ۵- در اسلام یک قانون کلی مابین رعیت و دربار است و در باره سازش عملی باید در کتبه هر دو تأمین بشود
- ۶- مخصوصاً حزب دموکرات کردستان سن خواهد کرد مابین ملت آزادیخواه و اتو امیک در آذربایجان زندگی میکنند (آشور، ارمن و غیره) و همیشه در برادر کامل برقرار گردد .
- ۷- حزب دموکرات کردستان بر وسط استغفار از ضایع همین سرش ، کردستان و ترقی امریک و بازیگانی و قریب امر فرهنگ و بهداشت بر سر راه حال اقتصادی و معنوی ملت کرد مبارزه خواهد کرد .
- ۸- ما میخواستیم سلاطین در داخل ایران زندگی میکنند بتوانند با آزادی بر اساس دست و ترقی همین خود کشی نمایند
 زنده با کردستان خود مختار دموکرات .

سید ابراهیم زاده دستیار اولی قیامخواه

محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد

محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد

محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد
 محمد حسن کرد

بیبلیۆ گرافىاي روژنامه وانى كوردى سەردەمى
كۆمەرى ديمۆكراتى كوردستان

گۆڤارى نىشتمان

ژ (۱) تەمموزى ۱۹۴۳.

- ئامانجى ئىمە، ل ۱-۳.

- تەماع، ل ۳-۴.

- دەمەتە قىيەكى دوو كەسى، ل ۴-۵.

- رىك كەون تا سەركەون، ع. بىژەن، ل ۵-۶.

- ميجەرسۆن دەرەق بە كورد چى ئەلى، ل ۸-۹.

- سەركەوتن بە زۆرو كەمى نىيە، بىژەن، ل ۸-۹.

- تا دەبينم، م.م. ھۆشەنگ، (شيعر)، ل ۹-۱۱.

- فەلسەفەى سەركەوتن، مەولەوى، شيعر، ل ۱۱-۱۲.

- خاوى خەرگوشى، زيوەر، (شيعر)، ل ۱۲-۱۳.

- شاعىرى بەناوبانگ وەفایى، ع. بىژەن، ل ۱۳-۱۴.

- جىگارە چۆن ئەكیشرىت، ل ۱۴-۱۶.

- بۆگەنم كړ، ل ۱۶.

- تكا، ل ۱۶.

- كورد و عصبية الامم، ل ۱۷-۱۹.

- ئەى مىللەتى مەزئوم (شعر)، ل ۱۹-۲۰.

- كوردستان مالى كوردە، ع. ساسان، ل ۲۱-۲۲.

- پەلامارەكەى ئەو سالى ئەلەمان لە پوسيا، م. فەروخ، ل ۲۲-۲۴.

- دەسياوى بۆ چاپ، ل ۲۴.

ژ (۲) تشرىنى يەكەمى ۱۹۴۳

- بۆ خوینەرە خۆشەويستەكەمان، ل ۱.

- لە ناو كۆمەلدا چە باسە؟، ل ۲-۴.

- ماىەى پزگار نەبوونى ئىمە لە زنجير و كەلەپچەى دوژمن چىيە و كىيە؟ بۆچى پيش ناكەوين، ل ۴-۸.

- ئىمە و مەردم، بىژەن، ل ۸-۹.

- دەمەتەقپىيەكى دوو كەسى، ل ۹-۱۰.
 - خۆت بىناسە، م. ش. ھېمىن، ل ۱۱-۱۲.
 - مەحكەمەى مەنحوسى ئىستقلال، ل ۱۲.
 - ئىعلان، ل ۱۲.
 - گەنجىنەى ئەدەبىيات، م. ش. ھېمىن، (شيعر)، ل ۱۳-۱۴.
 - حورپ بژى، فانى، (شيعر)، ل ۱۴-۱۷.
 - نادەم بەفەلەك، گىوى موكرىانى، (شيعر)، ل ۱۷-۱۸.
 - منالئىكى بوژى، (شيعر)، ل ۱۸.
 - كورد م. ش. ھېمىن، (شيعر)، ل ۱۹.
 - ئىمپرو مەوقىيەى ئازادىيە. م. حەرىق، (شيعر)، ل ۲۰.
 - ضايەيىكى گەورە، ل ۲۱.
 - ئەى لاوى كورد، م. ئاريا، ل ۲۲-۲۴.
 - ئىنقلابى گەورەى ئۆكتۆبەر، م. فەروخ، ل ۲۴.
 - دەمى راپەرپىنە، گۆران، (شيعر)، ل ۲۴-۲۵.
 - بو پىكەنەن، ل ۲۵.
- ژ (۳، ۴)، (ت۲) و (ك۱) ۱۹۴۳
- شىعار بو ھەموو كوردئىك، ل ۱۱.
 - دەمەتەقپىيەكى دوو كەسى، ل ۱۲.
 - ئالكول، ل ۱۳-۱۵.
 - پايىزى نىشتىمان، قانع، (شيعر)، ل ۱۵-۱۸.
 - دەلئىم بىلئىم و ناوئىرم، فانى، (شيعر) ل ۱۸-۲۰.
 - كۆمەلى ھىوا و حەرفى ((ژ.ك))، ل.ب شاعىرىكى بەناوبانگ (شيعر)، ل ۲۰-۲۲.
 - مەرامى كۆمەلەكەم دىنگە، ع. ھەژار، (شيعر)، ل ۲۲.
 - ئاخافتنى خوشك و برايان، م. ش. ھېمىن، (شيعر)، ل ۲۳-۲۴.
 - بوچى نەگىم، ع. بىژەن، ل ۲۴-۲۶.
 - ئەستىرەيەكى تازە لە ئاسمانى چاپەكانى كوردىدا جوانمىر بو مەردوم دۆستى بەرىتانياى گەورە، ل ۲۶-۲۷.
 - ھىزى بىر لە (رەوان)ى مىللەتان دا، م. بەيان، ل ۲۷-۲۹.
 - ژنىكى بوژى كورد، م. لاو، ل ۲۹-۳۰.

- تاران ئانكارا، ل ۳۰-۳۴.
- كوردستان، ل ۳۴.
- ئىنقلابى گەورە ئۆكتۆبەر، م. فەروخ، ل ۳۵-۳۶. ژ (۵)، رى بەندانى ۱۳۲۳، (ك) ۲. شوباتى ۱۹۴۴.
- كورد لە حەيات ئەنسىكلوپېدىياسىدا، ع. بېژەن، ل ۱-۵.
- پياوى چاڭ بە و مەخوئىنەو، م. نادى، ل ۵-۸.
- دەمەتە قىيەكى دوو كەسى، ل ۸-۱۰.
- لە ناو كۆمەلەدا، ل ۱۰.
- قەسى نەستەق!، ل ۱۱.
- رۆژى كارلا، م. ش. هېمن، ل ۱۲-۱۴.
- فەلسەفەى ژيان، ع. بېژەن، ل ۱۴-۱۶.
- قەلاى نىشتمان، م. ش. هېمن، (شيعر)، ل ۱۶.
- نالەيى دىل، مەلا حەسەنى قازى ھەلەبجە، (شيعر)، ل ۱۷.
- چوار، قانع، (شيعر)، ل ۱۸.
- پىكەين بە جەمھورى، شاعىرىكى بەناوبانگ، (شيعر)، ل ۱۹.
- جووجەلەى نىشتمان، ھەژار (شيعر)، ل ۲۰.
- ئەمن دەيليم و بى باكم، ھېمن، (شيعر)، ل ۲۱-۲۳.
- بەغدا، ل ۲۳-۲۴.
- ئىنقلابى گەورە ئۆكتۆبەر، م. فەروخ، ل ۲۴.
- ژ (۶) رەشەمەى ۱۳۲۳ (شوبات و نادارى ۱۹۴۴)
- بوچى گەورەكانى (قورەبىش) موسلمان نەدەبوون؟، بېژەن، ل ۱-۵.
- سكالايەك لەگەل نىشتمان، م. ش. هېمن، ل ۵-۷.
- خوڭشەختى چىيە؟، م. ش. ئازەر، ل ۷-۹.
- دەمەتە قىيەكى دوو كەسى، (شيعر)، ل ۹-۱۱.
- تىكا لە كوردە ناودارەكانى ئىستا، پشتيوان، ل ۱۱-۱۳.
- كوردستان، يوسف مەليك، و: م. نادى، ل ۱۳-۱۵.
- عەشايىرى كورد، ع. راد، ل ۱۵-۱۶.
- لە ناو كۆمەلەدا، ل ۱۶.
- ئەگەر مردم، قانع، (شيعر)، ل ۱۷-۱۸.
- نالەيى دىل، (شيعر) ل ۱۸.

- دلى داىك، ئىرەج مىرزا، و: ھەژار، (شېئىر)، ل ۱۹.
- كەمىي ماو، بوئىژىكى ناودار، (شېئىر)، ل ۲۰.
- خەوى غەفلەت بەسە، ع. ھونەر (شېئىر)، ل ۲۱.
- تىفۇس، م. ئىرەج، ل ۲۲.
- ژمارەي (۹.۸.۷)، مارت و نىسان و مايسى ۱۹۴۴
- كوردستان قووت نادىت، ع. بىژەن، ل ۱-۳.
- كۆوارى نىشتمان، م. نادىر، ل ۳.
- راسپىرى شەمال بۆكورد، ئاوال، (شېئىر)، ل ۳.
- وتارىكى شېخ سەئىد پىشەواي ئىنقلابى مىللى كورد، (لە ژمارە ۲۳ سالى يەكەمى كۆوارى ھاوار) وەرگىراو، ل ۴-۵.
- مۇسكۆ، واشتۇن، لۇندۇن، مرو، ل ۵-۶.
- شېخ يوسىف شمس الدين البرھانى، ھىمن، ل ۶-۷.
- قەومى كورد لايقى ژيانە، م. پىريا، ل ۷-۸.
- ھاوار، م. ش. ازەر، ل ۸-۱۱.
- ئاگادارى، ل ۱۱.
- ناشتى، ا.ا. رژدى، ل ۱۳-۲۱.
- برون: برون، م. فەروخ، ل ۱۳-۱۴.
- دەمەتە قىيىكى دووكەسى، (شېئىر)، ل ۱۴-۱۵.
- ياسەرىبەستى يا مردن، م. نادىر، ل ۱۵-۱۸.
- سەرىبەستى نادىر دەستىندىر، بىستون، ل ۱۸-۱۹.
- بۇ زانين، ل ۱۹.
- خەوى غەفلەت بەسە، ع. ھونەر، (شېئىر)، ل ۲۰.
- كوردە گيان، ھىمن، (شېئىر)، ل ۲۰.
- خەونم دىت، ھىمن، (شېئىر)، ل ۲۱.
- وەتەن، م. م. عشقى، (شېئىر)، ل ۲۲-۲۳.
- دەمەتە قىيەكى دوو باز پىكەو، ع. ھەژار، (شېئىر)، ل ۲۳-۲۷.
- خۇشبەختى، م. نادىر، ل ۲۷-۲۹.
- كورد چى دەوى، ھىمن، ل ۲۹-۳۰.
- مەلا ەلى ئەشنوى - شىخانى، س. م. ح. گرشاسب ل ۳۱-۳۲.
- فەھرەست، ل ۳۳.

كۆۋارى ئاۋات

- نويسندهگان فارسى بخوانند، م.ع، ل ۳-۸.
- سوارهى رهش، م.آذار(۱)، ل ۸-۱۰.
- براى دوورم...، محمد شاه پسندى، ل ۱۰.
- گهنجینهى ئەدەبىيات، ئەى مىللەتى ئاۋاره، ر.م، ل ۱۱.
- لەسەر ئەم بەخشش و رحمة خودا الحمد لله، حمدى، ل ۱۱-۱۴.
- كچه لادىيى، هېمن، ل ۱۴.
- لاۋى...، ل ۱۴.
- محاكمهى هیتلەر، م.آذار، ل ۱۵-۱۸.
- كورته ميژووى جهنگى گهوره رابردوو، م.آذار، ل ۱۸-۲۰.

كۆۋارى هاۋارى كورد

ژ(۱) پەزىبەرى ۱۳۲۴ (۱۹۴۵ز)

- ترس، م.ح، ل ۲-۶.
- دەرمانى خويندنى له قوتابخانه وەرگره، ل ۶-۷.
- مه لا مه عرووف كۆكەيى، م.ح، ل ۷-۸.
- گۆله ميلاقه و وەنەوشه، هېمن، (شيعر)، ل ۹.
- تاكەى وەكو ديوانه ئەزى؟!، فانى، (شيعر)، ل ۱۰.
- گوناھم چى بوو، بەم دەردەت بردم، بى كەس، (شيعر)، ل ۱۱-۱۳.
- ئەزانيت؟، ل ۱۳.
- رەنجبەر، (شيعر)، ل ۱۴-۱۶.
- هەى لای لايە، هەژار، (شيعر)، ل ۱۶-۱۸.
- نويسندهگان فارسى بخوانند، م.ح، ل ۱۸-۲۴.
- قەت نابەزم، هېمن، (شيعر)، ل ۱۸.
- عەقل و بەخت، هەژار، (شيعر)، ل ۲۴-۲۸.
- بۆ خانەدانەكان، (شيعر)، ل ۲۸.
- بۆ زانين، ل ۲۸.
- ئازادكەرەكان، ب. پيشنگ، ل ۲۹-۳۰.

کۆوارى كوردستان

ژ (۱) ۶ى ديسامبەرى ۱۹۴۵

- شەرحى حالى ئىستالين، ل ۲-۵.
- پەيامى من بە ميللەتى كورد، ع.خ، ل ۵-۸.
- وەتەن، م.م. عيشقى، (شيعر)، ل ۸.
- ئەزانيت؟، ل ۸.
- بۆ پەيدا نەبوونى جەنگى سېيەم، أ.ع. دلسۆن، ل ۹-۱۱.
- حزبى ديموكراتى كوردستان، ل ۱۱-۱۲.
- ديموكراتمان دەوى، هەژار، (شيعر)، ل ۱۲-۱۴.
- ئاوات و تېيىنى، هەژار، (شيعر)، ل ۱۴-۱۵.
- شيعر، خالەمين، (شيعر)، ل ۱۵-۱۶.
- شيعر، كوكەى ثانى، (شيعر)، ل ۱۶-۱۷.
- خەبەرىكى گەورە ئەرى راستە؟، ل ۱۷.
- ديموكراسى چيىە، جېمس برا، و:؟، ل ۱۸-۲۱.
- جەژنى گەورەى ئۆكتۆبەر، ل ۲۱.

ژ (۲)، ۲۱ى ديسامبەرى ۱۹۴۵

- زيان وادىيات كردى (بەزمانى فارسى)، س م حميدى، ل ۱-۶.
- شيوونم بۆ وەتەنە، خالد حسامى (شېواو)، ل ۶-۷.
- بژى ديموكرات، هيمن، (شيعر)، ل ۷-۸.
- جيژنەى نصب كردنى تابلۆ لە بۆكان، ل ۷-۸.
- دەنگوياس ل ۸.
- تكاي تايبەتى، ل ۸.
- ئەى دايكى نيشتمان، ع.خ، ل ۹.
- دەورە هونەر و كار دەبى، م.م. عيشقى، (شيعر)، ل ۱۰-۱۱.
- نامەى كچىكى ديل، شيعرى ئاركاد، و: هيمن، ل ۱۱-۱۴.
- فرميسكى هەتيو، و: هەژار، (شيعر)، ل ۱۴.
- ديموكراتى چيىە، نژادى، پاشماوہى ژمارە (۱)، ل ۱۴-۱۷.
- هەل دەكەم، هيمن، (شيعر)، ل ۱۷-۱۸.
- ژنراليسمسۆس ئەستالين، س.م. حميدى، (پاشماوہى ژمارە (۱)، ل ۱۸-۲۰.

- بۆ زانین، ل ۲۰.
- بۆ ناو نیشان، ل ۲۱.
- ھەلکردنی ئالای موقەدەسی کوردستان لە نەغەدە، ل ۲۱-۲۲.
- ژ (۳)، مایسی ۱۹۴۶
- ابن خلکان، سید محمد حمیدی، ل ۲-۳.
- سۆسیالیستی چییە؟، و: ب. شیرین، ل ۳-۹.
- فیلد مارشال کوتوزوف، و: محمد شاپسندی، ل ۹-۱۳.
- لال بى نابینم مەیلی جارانت، سیف القضاہ، (شیعەر)، ل ۱۳-۲۷.
- سەرگوزەشتی من، دلشاد رەسوولێ، ل ۳۱.
- یاوەتەن یا مردنم، محمد گۆلۆانی عطری، (شیعەر)، ل ۳۴-۳۶.
- دیاری خێروێژ، (شیعەر)، ل ۳۶-۳۸.
- ژ (۴)، مایسی ۱۹۴۶
- زانایانی کورد، شاعیری مبللی بەناوبانگ ھەزەرەتی ابو الحسن سیف القاضی، سید محمد حمیدی، ل ۱-۵.
- سۆسیالیستی عیلمی مارکس، انور دلسۆز، ل ۵-۹.
- کتێب، ع. مولوی، ل ۹-۱۰.
- قسەى پیاوانى گەرەو تیگەیشتوو، ع. مولوی، ل ۱۰.
- من و ئەو، دلشاد رەسوولێ، ل ۱۱-۱۴.
- سەرەدای نووسەر، سید محمد حمیدی، ل ۱۴-۱۸.
- بۆ جێژنی سەیدان، (شێواو)، (شیعەر)، ل ۱۸-۲۰.
- جووتیاری بەمشوور، ھەژار، (شیعەر)، ل ۲۰.
- (بى ناو نیشان)، ھێمن، (شیعەر)، ل ۲۰-۲۱.
- تیشکی سەر بەستی وەدەر خست، محمد گۆلۆانی - عطری، (شیعەر)، ل ۲۱-۲۲.
- دەکا پیرۆزی سەر بەستی، محمد عطری گۆلۆانی، (شیعەر)، ل ۲۲-۲۳.
- لە رینگەى نان پەیدا کردن (قەوماویکی راستەقینە یە)، وردی، ل ۲۲-۲۷.
- لە شساعی (ھەتاو)، ع. مولوی، ل ۲۷-۲۸.
- زەللیلی پێشوت وەبیربیتەو، (شیعەر)، ل ۲۸-۳۰.
- بۆمبى ئەتۆمى، رۆمن، و: سید محمد حمیدی، ل ۳۰-۳۵.
- راپەراندن لە خەوی خووشی بەھار؟، (شیعەر)، ل ۳۵.
- غەزەلی وەفائی، (شیعەر)، ل ۳۵.
- وەتەن، محمد: مەجدی، (شیعەر)، ل ۳۶.

ژ(۶،۷)، ۱۹۴۶

- ابن صلاح، و: سید محمد حمیدی، ل ۱-۲.
- ابن شداد، و: سید محمد حمیدی، ل ۲-۴.
- بائەمن و تۆش، مەنافى كەرىمى، ل ۴-۶.
- مایەى ژيانمى، دلشادى رەسوولى، ل ۶-۹.
- جوتيارى كورد چۆن ئەژى و چى ئەوئى؟، مەغدىد مامە، ل ۹-۱۱.
- پارانەوہ لە پىغەمبەر، م.ص، قزلىجى، (شيعر)، ل ۱۱.
- دەكەن داواى حقوقى كورد، ع. ھەتاو، (شيعر) ل ۱۱-۱۲.
- ئازادىم دەوئى، ناكام، (شيعر) ل ۱۲-۱۵.
- وتارى زانايان، ل ۱۵.
- بەھار رۆيشت، دلشاد رەسوولى، ل ۱۶-۱۸.
- دە مەگرى خۆشەويستەكەم دە مەگرى دل لە دەست چووەكەم، نالەى دەروونى گومناويك، ل ۱۸-۲۲.
- سكالالەتەك مەلىكدا، عبدالكریم سووتاي، ل ۲۲-۲۵.
- رۆژى خۆشى، خىروئىژ، (شيعر)، ل ۲۵-۲۷.
- ديسان، (شيعر)، ل ۲۷-۳۰.
- مردنى بە ئازار، وردى، (چيروك)، ل ۳۰-۳۵.
- برۆئەى خۆشەويستى، دلشاد، ل ۳۵-۳۸.
- پارسال، دلشادى رەسوولى، ل ۳۸-۴۱.
- بۇ مندالان (چيروك)، ل ۴۱-۴۳.
- پرشنگى كچى قانع، قانع، (شيعر)، ل ۴۳-۴۴.
- بەرەو ئازادى، يحيى چروستانى، ل ۴۴-۴۷.
- خۆبەخت كردنى خۆرايى، (شيعر)، ل ۴۷-۵۸.
- ئەرپۆين و ھەر ئەرپۆين تا دەگەينە ئازادى و ديموكراسى، ل ۵۸-۶۳.

كۆوارى ھاوارى نىشتمان

ژ(۱)، ۲۱ مارتى ۱۹۴۶

- سالى تازە، م. عشقى، ل ۱-۳.
- قسەى پياوہ ژيرەكان، ل ۳.
- لە رۆژھەلاتى ميانە چە خەبەرە؟! صديق، ا.آذر، ل ۴-۹.
- چراى سوور، ص.ا، ل ۹.
- نەمردىن و بەھار ھات، (شيعر)، ل ۱۰-۱۲.

- خودا رووی ئیستعمار رهش کا!، ص.ا. آذر، ل ۱۲-۱۴.
- فەرد که بهوهزیفه‌ی خۆی عەمەلی کرد جامعه پیشه‌رفت ده‌کا، م.م عشقی، ل ۱۶-۱۴.
- من له مەدرسه هیچ فێر نەبووم، و: ص.ا. آذر، ل ۱۶-۱۹.
- مصاحبه له‌گه‌ڵ جه‌نابی مه‌لا مسته‌فا بارزانی، ل ۱۹-۲۳.
- له‌نینی دانشجو، و: محمد شاه پسندی، ل ۲۳-۲۸.
- فه‌رمانفه‌رمانی بریتانیای گه‌وره له هندوستان، و: ص.ا. ل ۲۸-۳۱.
- قاوت و دۆشاو، ص.ا. ل ۳۱-۳۲.
- جه‌وانانی دیموکرات وان، م. مه‌جدی، (شيعر)، ل ۳۲.
- بئ به‌ش کران هه‌تا له حقوقی مه‌دهنی!!، سعدي هومايونی، ل ۳۲-۳۵.
- دوو مانگا، ل ۳۵.
- ده‌مه‌ته‌قه‌ی دوو خوین مژ! هیمین، (شيعر)، ل ۳۶-۳۸.
- جا ئەو میلیه‌ته چۆن ده‌فه‌وتی؟!، ل ۳۸.
- ئەهمیه‌تی موعه‌لیم له دونیای ئەو پۆدا، م. مه‌ولانی، ل ۳۹.
- بۆ پیکه‌نین، ل ۴۰.
- ئاگاداری، ل ۴۰.

کۆواری هه‌لآله

ژ(۱) رده‌شمه‌ی ۱۳۲۴ (۱۹۴۵)

- سه‌ربه‌خۆیی وه‌ك ئەستاندنی زه‌حمه‌ته راگرتنیشی زه‌حمه‌ته، رحمان ئاغا‌ی ئیلخانی زاده، ل ۴-۶.
- هه‌لآله، ع. هه‌ژار، ل ۴-۶.
- دوو ده‌نگ، ح. قزلیجی، ل ۶-۷.
- قسه‌ی ژیره‌کان، ل ۷.
- به‌شه‌ری ئیسلام کوردستان هی خۆمانه، م.ص. قزلیجی، ل ۸-۱۰.
- هه‌لکردنی ئالای پیروزی کوردستان، ل ۱۰-۱۴.
- کۆمه‌ل و ئه‌حزابی سیاسی کورد ده‌پا بردوودا، ئەمین زه‌کی به‌گ، ل ۱۴-۱۶.
- دیسان و دیسان، ح. قزلیجی، ل ۱۶-۱۷.
- رۆژنامه ده‌پووسیه‌دا، ل ۱۷.
- به‌هاری زانین، هیمین، (شيعر)، ل ۱۸.
- پیروزیایی جیژنی سالی بیست و هه‌شته‌می هیژی سوور، ل ۱۹-۲۰.
- ئەمیر سه‌یفه‌دین موکری، ل ۲۰.

- ئەۋەش ھەر بە قرانىك بنووسم؟، م. نژادى، ل ۲۱-۲۲.
- ھەلكردى ئالاي پيروۆزى كوردستان لە بۆكان، ل ۲۲-۲۶.
- چاكە، و: ح. قزلجى، ل ۲۶-۲۸.
- گۆۋارى بۆن خۆشى ھەلآلە، حسن مدرسى، ل ۲۸.
- مسابقە، ل ۲۹.
- سوپاس، ل ۲۹.

ژ(۲)، خاكەليۆھى ۱۳۲۵ (۱۹۴۶)

- پيشەۋاي بەرزى كوردستان جەنابى قازى محەمەد، ل ۱-۳.
- سەفەرى دەريا، ح. قزلجى ل ۳-۵.
- ھەلآلە و بەھار، سىد كامل ئىمامى، (شيعر)، ل ۵-۶.
- خەۋنىكى خۆش، ابوبكرى ئىلخانى زادە، ل ۶-۸.
- شيوھى ھەورامان، مەولەۋى، (شيعر)، ل ۸-۹.
- شاعىرى مىللى و بەناوبانگ مەرحومى سيف القضاة، ل ۱۰-۱۴.
- بىروباۋەرى زانايانى رپوس لە بابەت دۆستايەتى مىللەتەنەۋە، ل ۱۴-۱۶.
- گەزى چى و جاۋى چى؟، ھەژار، (شيعر)، ل ۱۶-۱۸.
- خىۋى گول و ۋەنەۋشە، ھەژار، (شيعر)، ل ۱۸-۱۹.
- گولآلە سوورە، ح. قزلجى، ل ۱۹-۲۲.
- عەزىخان سەردارى موكرى، و، ل ۲۲-۲۵.
- نامەى لادىيى بۆ شارستانى، ھىمن، (شيعر)، ل ۲۵-۲۷.
- ئەلف و بى كىلى دەركى بەھەشتە، حسن مەدرسى، ل ۲۷-۲۹.
- تازە بوۋە سال، عەباسى حىقىقى، (شيعر)، ل ۲۹-۳۱.
- بۆ خزمەتى ئالا، (شيعر)، ل ۳۱-۳۲.
- مسابقە، ل ۳۲.

ژ(۳)، بانەمەرى ۱۳۲۵ (۱۹۴۶)

- كوردستانى ئمرو، پەيمانى كوردو ئازربايجان، ح. قزلجى، ل ۱-۴.
- مەتنى پەيمانى يەككەتى و برايتى حكومەتى مىللى كوردستان و ئازربايجان، ل ۴-۸.
- سوپاس لە كۆۋارى ھەلآلە، ل ۸.
- خۆم پىرم، شاعىرىكى گەرميانى، (شيعر)، ل ۸-۱۰.
- بۆ خۆشەۋىستەم ۋادەت ھەريەك، ح. قزلجى، ل ۱۰-۱۱.

- ئەى ھومىيدى ئازادى، حسن مدرسى، ل ۱۱-۱۲.
- عەزىزخان سەردارى موكرى، و: ل ۱۲-۱۴.
- تازە بووہ سال، عباسى حقيقى، (شيعر)، ل ۱۴-۱۶.
- شاعىرى مىللى و بەناوبانگى كورد ھەژار، ح. قزىلجى، ل ۱۶-۱۹.
- دەولەتى شوورەوى لە تيشكى رۆژ بەھرە وەردەگرى، ل ۱۹.
- كورد و ئازەربايجان، ھەژار، (شيعر)، ل ۲۰-۲۲.
- شىنى ژنە كوردىك، ھىمن، (شيعر)، ل ۲۲-۲۴.
- گوناحكار، و: م-ت، ل ۲۴-۲۶.
- قسەى نەستەق، شوان، ل ۲۶.
- ھەى لىفە شپە، ھەژار، (شيعر)، ل ۲۷-۲۸.
- قسەى نەستەق، شوان، ل ۲۸.
- جىژنى نصبى تابلوى مەدرەسەى بۆكان، ل ۲۹.
- جەدوہل، ل ۳۰.
- تكا، ل ۳۰.

گۇفارى گروگالى مندالانى كورد

ژ(۱). (۲۱ نىسانى ۱۹۴۶)

- كوردستان مالى كورده، وھاب بلورىان، ل ۱-۲.
- گويزەبانەى ھەتوى پىغەمبەرى ئىسلام، ل ۲-۳.
- نىشتمان پەروەرى يۆنانىيەكان، ل ۳.
- قەلەم، ھەژار، (شيعر)، ل ۴-۵.
- ئازادى كىھەيە؟، ص.ب، ل ۵-۶.
- كەوتويى، ق.م، ل ۶-۷.
- بۆكچان، ھىمن، (شيعر)، ل ۷.
- دەستورى زمانى كوردى، دەرسى يەكەم، ل ۸.
- وتەى پياوہ ژىرەكان، ل ۸.
- بالورەى كچە كوردىك، زىوەر، (شيعر)، ل ۹.
- ئاواتى مندالىك، دلشاد پەسوولى، ل ۱۰.
- ھەبل دەلى، ل ۱۰.
- شىعار بۆ ھەموو كوردىك، ل ۱۱.
- مسابقە، ل ۱۲.

ژ (۲)، (۲۲ ی مایسی ۱۹۴۶)

- ستایشی خودا، حاجی قادری کۆبی، (شيعر)، ل ۱.
- دادگای حەيوانات، ق. مدرسی، ل ۲-۳.
- دەستووری زمانی کوردی، دەرسی دووهم، مدرسی، ل ۳.
- دەرسیک له جوغرافیای کوردستان، سنووری کوردستان، وردی، ل ۴.
- کوری کوردم له بۆ ژێر دەستی نابم، سەعید زەرگەیی (ھومید)، (شيعر)، ل ۵.
- ئازاد حەبسی، ئاساری تاگور شاعیرو فەیلەسووفی ھیند، اقتباس محمد عطری گلوانی، ل ۶.
- کۆخە رەشە، بەشی پزیشکی، ق. مدرسی، ل ۷.
- کورە شوانی پەشید، م.ص. قزلی، ل ۸-۱۰.
- فیلی فەرماندە، ل ۱۱.
- جوابی مسابەقەکانی پێشوو، ل ۱۱-۱۲.
- مەسئەلەى حیساب، ل ۱۲.

ژ (۳)، (۲۲ ی حزیرانی ۱۹۴۶)

- حب الوطني من الايماني، صديق بهکری، ل ۱-۲.
- قسەى ھەلبژێردراو، ل ۲.
- دەستووری زمانی کوردی، وردی، ل ۳.
- ئارەزوو، (شيعر)، ل ۴-۵.
- خودا، ھیمن، (شيعر)، ل ۵.
- جوغرافیای کوردستان، چۆمەکانی کوردستان، وردی، ل ۶-۷.
- ئیمە پۆلەى کوردین، محمد یژر، ل ۸-۹.
- دزی ئەمین، حسین فەقی زادە، ل ۹-۱۰.
- بۆ زانین، ق. مدرسی، ل ۱۰-۱۱.
- له خویندن و زانست چم دەست دەکەوئ، ل ۱۱.
- پزگاری له زیندان، مەسئەلە، ق. مدرسی، ل ۱۲.

